

જૈન ઐતિહાસિક
ગૂર્જર કાવ્ય-સંચય.

પ્રકાશક-

શ્રીજૈન આત્માનંદ સભા, ભાવનગર.

પ્રવર્તક શ્રીકાન્તવિજયજી-જૈનપૈતિહાસિક ગ્રન્થમાલા પુણ્ય ૭ મું.

જૈન ઐતિહાસિક ગૂર્જર કાવ્ય-સંચય.

સંગ્રાહક અને સંપાદક,

શ્રીમાન્ જિનવિજયજી

(આચાર્ય ગૂજરાત પુરાતત્ત્વ મંદિર.)

પ્રકાશક-

શ્રીજૈન આત્માનંદ સભા, ભાવનગર.

વીરસંવત્ ૨૪૫૨	} મૂલ્ય રૂ. આ. ૨-૧૨	} વિક્રમસંવત્ ૧૯૮૨
આત્મસંવત્ ૩૦		

આ પુસ્તક મણિલાલ મ. ગુપ્તે વડોદરા આર્ય સુધારક
છાપખાનામાં છાપ્યું અને શ્રીજૈન આત્માનંદ સલા,
લાવનગર, એમણે પ્રસિદ્ધ કર્યું. તા. ૧૦-૧૮-૨૬.

કિંચિદ્ વક્તવ્ય.

શ્રીજૈનશાસ્ત્રની ઉન્નતિ કરનારા આચાર્યો, સાધુઓ, સાધ્વીઓ ને ગૃહસ્થોનાં જીવનચરિત્ર-સૌરભને પ્રસરાવનાર, પ્રાચીન ગૂઝ-તી ભાષામાં રચાયેલ, પ્રામાણિક ઐતિહાસિક પ્રબંધસંગ્રહ પૂજ્ય આ ગ્રંથપુષ્પને, પ્રાચીન જૈન ઇતિહાસ પ્રકાશમાં મૂકાવવા શસ્ત્ર પ્રયત્ન કરનાર પ્રવર્તકજી શ્રીકાન્તિવિજયજી મહારાજના પવિત્ર નામથી અંકિત થયેલી ગ્રંથમાલાના ૭ માં પુષ્પ તરીકે પ્રસિદ્ધ કરતાં અમ્હને અતિ આનંદ થાય છે.

અતિ આનંદ થવાનું અન્ય કારણ એ પણ કહી શકાય કે આ ગ્રંથપુષ્પ પણ અનેક ઐતિહાસિક પરાવર્તનોમાંથી પસાર થઈ અનેક અભુધાર્યા સંયોગો, વિધ્નો અને અનેક વર્ષોની માંઘાવસ્થામાંથી વિમુક્ત થઈ, કરમાતું ખચી જઈ સાહિત્યપ્રેમી પ્રવર્તકજી શ્રીકાન્તિવિજયજી મહારાજ તથા તેમના સુશિષ્યરત્ન વિદ્યાવિલાસી સાક્ષર શ્રીચતુરવિજયજી મહારાજની અવિરત પ્રેરણા-ઔપધિથી ચિરકાલે પણ ચિરંજીવ થઈ સર્જન સાક્ષરોની દષ્ટિસમક્ષ ઉપસ્થિત થઈ શક્યું છે.

આજથી આઠ વર્ષ ઉપર અમ્હે આ ગ્રંથના પ્રકાશનનો પ્રારંભ કરેલો, ત્યારે અમ્હને સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ ન હતો કે— આ પ્રકાશનને લગભગ દસકો વોતાવવો પડશે અને તેના સંપાદનનું કાર્ય અમ્હારે અનેક સાક્ષરોના હાથમાં મૂકવું પડશે. પરંતુ કાલના ગર્ભમાં રહેલ ભાવિ કોણ જાણી શકે છે? આ ગ્રંથના મુખ્ય સંપાદક સાક્ષર શ્રીચુત જિનવિજયજી ગૂજરાત પુરાતત્ત્વ મંદિરમાં આચાર્ય તરીકે જોડાયા પછી આ ગ્રંથનું સંપાદનકાર્ય શિથિલ થયું. ત્યાર પછી અમ્હારે અન્ય સાક્ષરોનો આશ્રય શોધવો પડ્યો અને સદ્ભાગ્યે આટલે લાંબે વખતે પણ આજે અમ્હે આ ગ્રંથ-પુષ્પ વાચકોનાં હરકમલમાં મૂકવા શક્તિમાન થઈ શક્યા છીએ.

આ સ્થલે જણાવવું સમુચિત લેખાશે કે-આ 'કાવ્ય સંચય' ના મૂલ કાવ્ય-સંસોનું સંશોધન અને કેટલોક રાસ-સાર શ્રીમાન જિનવિજયજીએ કરેલ છે. કેટલોક રાસ-સાર વક્રીલ મોહન લાલ દલોચંદ દેશાઈ ખી. એ. એલ એલ ખી. એમણે તથા વક્રીલ કેશવલ પદ પ્રેમચંદ મોદી ખી. એ. એલ એલ ખી. એએએ તથા ઉપોદ્ધાત પરિશિષ્ટો સાથે કેટલોક રાસ-સાર છોટાલાલ મગનલાલ શાહે અંતિમ ભાગ (પૃ. ૧૧૩ થી ૧૭૬) પંડિત લાલચંદ્ર ભગવાનદાસ ગાંધીએ તૈયાર કર્યો છે. અત એવ તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે.

પોતાને અનેક કાર્યવ્યવસાય અને ઉપાધિયો છતાં આ કાર્ય પૂર્ણ કરવા તરફ લાગણીથી લક્ષ્ય રાખી, નિઃસ્વાર્થભાવે પોતાના અમૂલ્ય સમયનો ભોગ આપી આ ગ્રંથનો મહત્વપૂર્ણ અવશિષ્ટ ભાગ તૈયાર કરવામાં અને સંશોધનાદિમાં સાહિત્યપ્રેમી પંડિત લાલચંદ્ર ભગવાનદાસ ગાંધીએ જે સ્તુત્ય પરિશ્રમ કરી અમ્હને નિશ્ચિન્ત બનાવ્યા છે, તે બદલ પુનઃ તેમનો અંતઃકરણથી આભાર માનવાની-કૃતજ્ઞતા પ્રદર્શિત કરવાની અમ્હારી ફરજ વિચારીએ છીએ.

ઇતિહાસરસિક સાહિત્યપ્રેમી સર્જનો આ ગ્રંથનું અવલોકન કરી ગ્રંથકારોના, સંશોધકોના અને પ્રકાશકના પરિશ્રમને સફલ કરો અને આવાં અન્ય કાર્યો પ્રકાશિત કરવામાં તેમને પ્રોત્સાહિત કરો એવી અભ્યર્થના કરી વિરમીએ છીએ.

વીરસં. ૨૪૫૨
અક્ષયવૃત્તીયા.

}

—પ્રકાશક

ઉપોદ્ધાત.

પ્રસ્તુત ઐતિહાસિક કાવ્યસંગ્રહમાં ભિન્ન ભિન્ન એકત્રીસ વ્યક્તિઓ સંબંધી તેત્રીસ કાવ્યોનો સંચય સંપાદક મહાશયે કરેલો છે. આ કાવ્ય-સંચય ચૌપાઇ, ભાસ, રાસ, ફાગ, પ્રયંચ, સઝાય, સ્તુતિ અને વિવાહલા આદિ ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારોમાં વહેંચાયેલો છે. કાવ્યોનો રચનાકાળ શ્રોદ્ધમા સૈકાથી પ્રારંભી વીસમા સૈકાના પ્રથમ ચરણ સૂધી લંબાયેલ છે. આ ઉપરથી એમ કહી શકાય કે, આપણને આ સંગ્રહથી શ્રોદ્ધમા સૈકાથી ઝોગણી-સમા સૈકાના અંતર્ગત સૈકાઓનું ભાષાસ્વરૂપ, ધાર્મિક, સમાજ અને રાજકીય વ્યવસ્થા; રીતરિવાજો, આચાર, વિચાર અને તે સમયના લોકોની ગતિનું લક્ષ્યમિંદુ એ દરેકને જાગતી સામાન્ય માહિતી પ્રાપ્ત થઇ શકે છે. કાવ્યો વ્યક્તિના વૃત્તાંતથી રંગાયેલ હોવાથી, તેમાંથી અહ્લુત કલ્પના, ચમત્કારિક ખનાવો કે વિવિધ રસોના આસ્વાદની આશા રાખતી અનાવશ્યક ગણી શકાય. પરંતુ વિશેષ કરીને સાધુઓનાં ચરિત્રો હોવાથી વૈરાગ્ય, શાંત રસમિશ્રિત વિવિધ નીતિ વિષયક કાવ્યના અંશો હસ્તગત થઇ શકે ખરા.

જૈનસમાજ વ્યાપારપ્રધાન હોઇ, સાહિત્ય પ્રતિ તેની સ્વાભાવિક અભિરુચિની ઉણપ હોય છે, તેથી તે (જૈનસમાજ) સાહિત્યનો યથોચિત સત્કાર કરી શકતો નથી. ધનપ્રાપ્તિના વ્યવસાયમાં સમાજના આવશ્યક અંગોની ઉપેક્ષા કરવાથી કેવાં કહે જો ભોગવ્યાં છે, ભોગવે છે અને ભાવિમાં કેવાં ભોગવશે તે પ્રાજ્ઞનથી અજ્ઞણું નથી. આમ અનાદર રાખવાથી કેટલુંય સાહિત્ય વિકાળ કાળના ગર્ભમાં અંતર્ધાન થયેલું જાણી શકાય છે. પરંતુ હમણાં હમણાં કેટલીક પુસ્તકપ્રકાશક સંસ્થાઓનું લક્ષ્ય પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્ય પ્રકાશન કરવા તરફ દોરાયું છે અને કેટલાક અંશે પ્રકાશિત પણ થયા છે.

ગૂજરાતી જૈન સાહિત્યનું પ્રથમ દર્શન જૂની વાંચનમાળામાં વીરવિજય કૃત ભૂતશિક્ષાની ગરબીનું થયું. ત્યાર પછી બૃહત કાવ્ય-દોહનમાં કેટલાંક સ્તવનો, સઝાયો, સ્તુતિઓ, પદો વિગેરે કેટલીક ભૂલોથી મિશ્રિત થયેલ વાંચવામાં આવ્યાં. તે પછી પ્રાચીન કાવ્યમાળામાં વૃદ્ધ સાક્ષરવર્ગ હર-

જૈન પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્યના પ્રકાશનની શરૂઆત.

ગોવિંદદાસ કાંઠાવાળાના આગ્રહથી શીલવતીનો રાસ પ્રસિદ્ધિ પામ્યો. આ રાસની પ્રસિદ્ધિ પછી જૈનેતર વિદ્વાનોનું કંઈક લક્ષ્ય જૈન ગૂજરાતી સાહિત્ય પ્રતિ આકર્ષાયું. તે પછી સુબાઈમાં ભરાયેલ ગૂજરાતી સાહિત્ય પરિષદમાં રા. મનસુખ કિરત્યંદ મહેતાનો “ગૂજરાતી ભાષામાં જૈન સાહિત્યનો ક્ષણ” એ નિબંધ વંચાયાથી ગૂજરાતી સાહિત્યમાં જૈનેતો આટલો મોટો અદ્વિતીય ક્ષણો અસ્તિત્વ ધરાવે છે, તે સાંભળી આશ્ચર્ય પામ્યા. પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્ય વિષે આટલો પ્રકાશ પડ્યા છતાં પણ જૈનેતરોની માફક જૈનેતો કોઈ રાજ કે કોઈ સંસ્થા તરફથી મદદની અસંભવતાથી સાહિત્ય કંઈ પ્રકાશમાં આવી શક્યું નહીં. પહેલાં એ તો લખાઈ ચૂક્યું છે કે જૈનસમાજ વ્યાપારપ્રધાન હોઈ તેઓનું તે પ્રતિ દુર્લભ્ય તો હતું જ. તેમ સાધુઓને પણ સંસ્કૃત કે પ્રાકૃત સાહિત્ય જેટલું ગૂજરાતી સાહિત્ય વિષે અભિમાન નહોતું. તેથી જૈનસમાજ ગૂજરાતી સાહિત્યના મોટા ખજાનાની માલેકી ધરાવવા છતાં પણ ભાષા કે ઇતિહાસ તત્ત્વોના સંશોધકોની આશાઓ તૃપ્ત કરી શક્યો નહીં. દિવસે દિવસે માસિકોમાં, વર્તમાનપત્રોમાં અને સાહિત્ય પરિષદમાં જૈનેતરો દ્વારા પોતાના ગૂજરાતી સાહિત્ય વિષે થતા પ્રયત્નોથી કેટલાક જૈન વિદ્વાનોના હૃદયમાં પોતાનું પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્ય પ્રકાશિત કરવા ઉત્કટ ઇચ્છા ઉત્પન્ન થઈ. દરમ્યાન રા. રા. મનસુખલાલ રવજીભાઈ દ્વારા રાયચંદ્ર જૈન કાવ્યમાળાના બે ગુચ્છો પ્રકાશિત થયા. તે પછી વિદ્વાન ભગુભાઈ દારભારીના પ્રયત્નોથી શ્રીમાન્ શેઠ દેવચંદ લાલભાઈના પુસ્તકોદ્ધારના ફંડના કાર્યવાહકોનું ધ્યાન ખેંચાયું. તે પુસ્તકોદ્ધાર ફંડ દ્વારા અત્યાર સુધીમાં છ ભાગો બહાર પડી ચૂક્યા છે, તે પછી તે પણ કંઈ અમિત થઈ આરામ લેતું હોય તેમ જણાય છે.

ઉક્ત રેખા દર્શનાનુસાર સાહિત્ય જેમ જેમ પ્રકાશમાં આવતું ગયું. તેમ તેમ વિદ્વાનોના ભાષાસ્વરૂપાદિ સંબંધી અનેક શંકિત પ્રશ્નોનો ઉકેલ આવતો ગયો અને અગાઉ દૃઢ કરી રાખેલ મતઓને ફેરવવાં પડ્યાં. પહેલાં કેટલાક વિદ્વાનો સાહિત્યમાં ‘જૈન સાહિત્ય’ એવું ભિન્ન નામ આપતા (કુંક દ્ષ્ટિમાં), તેમનું ભાષાસ્વરૂપ પણ ભિન્ન ગણતા. પરંતુ જેમ જેમ પ્રકાશિત સાહિત્યનું અધ્યયન-અવલોકન વૃદ્ધિગત થતું ગયું તેમ તેમ તે વિચારો ફેરવાતા ગયા. આ વિષે રા. રા. મંગુલાલ જમનારામ દવે એમ. એ. ગૂજરાતી પાંચમી સાહિત્ય પરિષદમાં “પ્રાચીન અને અર્વાચીન કાવ્યો” એ નિબંધમાં જણાવે છે કે “જૈન સાધુઓ પોતાના ગચ્છથી સંરક્ષિત

હોવાને લીધે શાન્તિથી સાહિત્યોપાસના કરી શકતા અને તે કાળની લોકવાણીમાં પોતાના 'વસ્તુછંદ' અને 'ભાષા છંદ' ના મધુર રાગો રચતા. આ સાહિત્યને કેટલાક 'જૈન સાહિત્ય' એવું તોણું નામ આપે છે, પરંતુ વસ્તુતઃ તે જ પ્રાચીન ગૂઝરાતી સાહિત્ય છે. એમાં હવે કોઈ પણ વ્યતનો સંકોચ રાખવા જોવો નથી. અલખત તે કાળની જૈન અને બ્રાહ્મણ શૈલીમાં ફેર છે અને તેનું કારણ નથી તેમ નથી. તે કાળની બ્રાહ્મણ શૈલી સંસ્કૃતને વધારે અવલંબતી ત્યારે જૈન શૈલી પ્રાકૃતાદિમાંથી શબ્દભંડોળ ભરતી. પરંતુ ઉભયનો આશય તો એકજ હતો. અને તે ધર્મ નામમાં જ સમાપ્ત થતો." (જુઓ પાંચમી ગૂઝરાતી સાહિત્ય પરિષદનો અહેવાલ). આ પ્રમાણે વિદ્વાનોનાં હૃદય વિશાળ બની જૈન કાવ્યોનો આસ્વાદ કરવા લાગ્યાં. હજુ પણ કેટલાક વિદ્વાનોના હૃદયમાં જૈન ભાષાસ્વરૂપ ભિન્ન હોવાનો વિચાર દૃઢ મૂળ કરી રહેલ છે, પરંતુ આશા રાખી શકાય છે કે જ્યારે જૈન, જૈનેતર સાહિત્ય વિશ્વસનીય શાસ્ત્રીય અન્વેષણ પદ્ધતિથી પ્રસિદ્ધિ પામશે અને કોઈ નિષ્પક્ષપાત વિદ્વાનના હાથે ભાષાનો ઇતિહાસ સિલસિલેવારે લખાશે ત્યારે જ તે વિચાર કંઈક અસ્થિર થશે. અસ્તુ.

આ કાવ્યસંગ્રહ એક ઐતિહાસિક સામગ્રીના સાધનરૂપે પ્રકાશ પામે છે. એટલે આવાં સાધનો પણ ઇતિહાસમાં કેટલાં મહત્વપૂર્ણ છે, તે પુરાતત્વના શોધકો સારી રીતે સમજી શકે છે. ગૂઝરાતના ઇતિહાસનાં સાધનો જેટલાં જૈન સાહિત્યમાંથી હસ્તગત થશે તેટલાં અન્ય સાહિત્યમાંથી ભાગ્યેજ મળી શકશે. જૈનેતરનાં ગૂઝરાતના ઐતિહાસિક સાહિત્યનો જ્ઞાનો આપી શકે તેવાં ફક્ત કીર્તિકાંતુદી, કાન્હડેપ્રબંધ, અને અન્ય એક બે એ સિવાય ભાગ્યેજ વિશેષ મળી આવશે. ત્યારે જૈનોમાં પ્રભાવક ચરિત્ર, પ્રબંધ ચિંતામણિ, અતુર્વિંશતિ પ્રબંધ, કુમારપાળ સંબંધી ત્રણ મોટા ગ્રંથો. દ્વાત્રય, હીરસૌભાગ્ય, સોમસૌભાગ્ય આદિ અનેક સંસ્કૃત, પ્રાકૃત ગ્રંથો તે સિવાય ગૂઝરાતી ભાષામાં "જૈન ગૂઝરાતી ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ, યશોવિજય ગ્રંથમાળા દ્વારા પ્રકાશિત ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહો ૮ ભાગો, અને ગૂઝરાતી ગદ્યમાં કેટલાક છુટા છવાયા પ્રકાશિત થયેલ ઐતિહાસિક પત્રો આ વિસ્તીર્ણ સાહિત્યનું સુદૃઢતાથી અવલોકન કરવામાં આવે તો જૈનોનું જ નહીં પણ ગૂઝરાતની સામાજિક, રાષ્ટ્રીય, ધાર્મિક સ્થિતિ, લોકોના આચાર-વિચાર, જાતિઓની વ્યવસ્થા આદિ અનેક વાચનોનું કેટલુંય વર્ણન મળી આવે છે. જ્યાં સુધી જૈન સાહિત્યનું સાંગોપાંગ બારીકા-

ઇથી અધ્યયન નહીં કરવામાં આવે ત્યાં સૂધી ગૂજરાતનો પ્રામાણિક ઇતિહાસ લખી શકવાની આશા રાખવી તે વૃથા છે. જૈન સાધુઓએ પંદરમા સૈકા પહેલાં ઐતિહાસિક આદિ સાહિત્ય જેમ સંસ્કૃત ભાષામાં રચી સમાજને ઉપકૃત કરેલ છે, તેવીજ રીતે પંદરમા સૈકા પછીના ગૂજરાતી સાહિત્યના મોટા ફાળાથી સમાજ તેમનો ઋણી છે. પંદરમા સૈકા પછીનું ઘણું સાહિત્ય (પ્રાચીન) ગૂજરાતી ભાષામાં મળી આવે છે. તેથી તે સૈકા પછીનો સાહિત્ય, સમાજ કે રાજ્ય સંબંધીનો ઇતિહાસ રચનામાં રસો, સઝાયો, સ્તુતિઓ, પ્રબંધો કે વિવાહલાઓ વિગેરે સાધનો ઘણાજ અગત્યનો ભાગ અપાઈ કરી શકે છે. ઐટલે પહેલાંના ઇતિહાસ માટે જેમ સંસ્કૃત સાહિત્ય અપેક્ષણીય છે, તેવી જ રીતે પંદરમા સૈકા પછીનું ગૂજરાતી સાહિત્ય તેટલું જ આદરણીય છે. આ સમયના પંદરમા સૈકાથી સતરમા સૈકા સંધીના ઇતિહાસ માટે આ સાધનો સિવાય મુસલ્માન લેખકોના અહેવાલો ઉપર આધાર રાખવો પડે છે. પરંતુ આપણી અને તેમની સંસ્કૃતિ વચ્ચે અનેક ભેદો હોવાને લીધે તેમના ઘણા અહેવાલો ભ્રમભૂલક મળી આવે છે. તેમ આપણા ગૂજરાતી સાહિત્યમાં રાજકીય બાબતો સિવાય અન્ય અનેક હકીકતો સંબંધી પ્રબંધો મળી આવે છે, જેનો મુસલમાની સાહિત્યમાં અભાવ હોય છે. ઐટલે તે ત્રણ-સાડત્રણ સૈકાના ઇતિહાસ માટે ગૂજરાતમાં આ રાસાનું સાધન એક ઉપયોગી અંગ લેખી શકાય. આવાં સાધનોની કેટલી જરૂર છે, તેમ તેનું મૂલ્ય કેવું આટી શકાય તે વિષે છઠ્ઠી ગૂજરાતી સાહિત્ય પરિષદના ઇતિહાસ વિભાગના પ્રમુખ શ્રીમાન પ્રો. અમરવંતરાય કે. દામોદર પોતાના ભાષણમાં જણાવે છે કે “ મતલબ કે ઉર્દુ, બંગાલી, ગૂજરાતી આદિ વર્તમાન અને ફારસી, અર્ધમાગધી, અપભ્રંશ, સંસ્કૃત આદિ ગુનની ભાષાઓનું એ સૈકાઓનું-ચોકકસ એ સૈકાઓનું ગણી શકાય એવું સર્વ સાહિત્ય, જે જે મળી આવે, તે તે સંશોધીને પ્રગટ કરવું, એ એ સમયના ઇતિહાસનું જ એક અતિ મોટું કાર્ય છે. સાહિત્યની કે બીજી કોઈ દૃષ્ટિએ એ કૃતિઓ ગમે તેટલી ઉતરતી જણાય તથાપિ એ સમયની સંસ્કૃતિનો ઇતિહાસ ઘટાવવાને માટે એ જ સર્વોત્તમ સાધન છે ” આ ઉપરથી સમજી શકાય કે આપણને એ સમયનો શાસ્ત્રીય ઇતિહાસ ઘડવા માટે રાસાઓ, ભજનો, લેકઠીતો, ગરબાઓ, રૂઝવેના રાસાઓ, દુહા, સોરઠા, લોકવાર્તાઓ વિગેરે જે જે સાહિત્ય ઉપલબ્ધ થાય, તે તે સર્વે આવશ્યક અંગ પૂર્ણ કરી શકે તેમ છે. સાહિત્યદૃષ્ટિ કરતાં

ઐતિહાસિક દષ્ટિ અને ભાષાદષ્ટિ ધ્યાનમાં રાખીને જ આ રાસાઓને પ્રકાશમાં લાવવા પ્રયત્ન થયો છે, એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ.

કાવ્યોને ભાષાસ્વરૂપની દષ્ટિએ અવલોકતાં સમયયાપન સાથે ભાષામાં કેવું પરિવર્તન થવા પામ્યું છે, મૂળ સંસ્કૃત શબ્દો કેવું સ્વરૂપ ધારણ કરતા ગયા અને કયા સ્વરૂપમાં રૂઢ થયા એ જ લક્ષ્યમાં રાખવું ઘટે. એટલે કાવ્યની પરીક્ષા ભાષાની દષ્ટિએ અને સાહિત્યની દષ્ટિએ કરવી ઘટે. કારણ કે ભાષાસ્વરૂપ દરેક જમાનાવાર કવિઓમાં એકઠાઈ એટલે તેમના સમયમાં જે પ્રમાણે પ્રયોગો વપરાતા હોય તે પ્રમાણે તેઓ પ્રયોગ વાપરી શકે છે. પરંતુ કાવ્યના ગુણો વિકસવવામાં કવિની પ્રતિભા ઉપર આધાર રહે છે. કાવ્યની ઉત્તમતા કે અનુત્તમતા યા ગુણ-દોષો કવિની પ્રતિભાને અવલંબીને રહ્યા હોય છે. તે માટે કાવ્યોની સમાલોચના કરતાં કાવ્યની ઉત્તમતા કે અનુત્તમતા ભાષાસ્વરૂપનું પૃથક્કરણ કરતાં મિશ્રિત ન થઈ શકે તે ધ્યાનમાં રહેવું જોઈએ. અત્યંત કેટલીક વખત આપણે પંદરમા સૈકાનું પ્રતિભાશાલી કાવ્ય નિહાળી સત્તમા સૈકાનું નિરસ કાવ્ય અવલોકી ભાષાસ્વરૂપનો વિચાર કરતાં ઉતાવળથી એવો મત બાંધી લઈએ છીએ કે આ ભાષા, આ પ્રયોગો યા રૂપાખ્યાનો તો અમુક સમાજનાં જ ભિન્ન છે. પરંતુ વસ્તુતઃ એમ નથી હોતું. તેમાં કવિની શબ્દરચના યા શૈલી જ આપણને બ્રાંતિમાં નાખે છે. જૈનાના કાવ્યોનું અવલોકન કરતાં એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે જેમ જૈનોના આદિમ આચાર્યોએ પ્રાચીનકાળના સાહિત્યમાં તત્સમયની ભાષાને જ પ્રાધાન્ય આપ્યું હતું, એટલે પોતાનું સાહિત્ય તે સમયની પ્રાકૃતભાષામાં ગુંથ્યું હતું. તે જ પ્રમાણે અર્વાચીન (પંદરમા સૈકા પછીના) આચાર્યોએ ગૂજરાતી ભાષાના સાહિત્યમાં પોતાના સમયની, પોતે વિહરતા હોય તે તે પ્રાંતની અભ્ય ભાષાને જ પ્રાધાન્ય આપેલું છે. કોઈ કોઈ એમ પણ માને છે કે જૈનેતરોના કાવ્યોમાં સંસ્કૃત ભાષાના શબ્દો યથેષ્ટ વપરાયા છે, તેમ જૈનોના કાવ્યોમાં પ્રાકૃત. પરંતુ જૈનોનાં કાવ્યો બારીકાઈથી નિહાળવામાં આવે તો જરૂર ખાતરી થશે કે તેમના કાવ્યોમાં દેખાતા પ્રાકૃત શબ્દો યા રૂપાખ્યાનો શુદ્ધ પ્રાકૃત નથી હોતાં, પરંતુ તેમના સમયમાં જે રૂપમાં રૂઢ થયેલ તે જ રૂપમાં તેમના કાવ્યોમાં સ્થાન પામેલ છે. એવું સમજી કારણ અન્ય એ પણ છે કે કેટલાક સંસ્કૃત, પ્રાકૃત ભાષામાં પ્રતિભાશાલી ગ્રંથપ્રણેતા જૈન કવિઓએ ગૂજરાતી ભાષામાં જે ગ્રંથો રચ્યા છે. તેને ધ્યાનપૂર્વક નિહાળતાં તેમાં વપરાયેલ શબ્દો અને કેટલાંયે રૂપાખ્યાનો શુદ્ધ

સંસ્કૃત કે શુદ્ધ પ્રાકૃત નથી હોતાં. તો કહો કે શું તેવા પ્રતિભાશાળી ગ્રંથ-કારને ગૂજરાતી ભાષામાં તેના શબ્દોના પ્રયોગો વાપરતાં તેનું વિકૃત સ્વરૂપ ધ્યાનમાં નહીં હોય ? પરંતુ તેનું ખરું કારણ એ જ છે કે તેમના સમયમાં ગૂજરાતી ભાષામાં જે શબ્દો યા રૂપાળ્યાનો રૂઢ થયેલ તે જ સ્વરૂપમાં તેમણે પોતાનાં કાવ્યો રચ્યાં છે. વળી પ્રાચીન સમયમાં વિહારના યથેષ્ટ સાધનના અભાવે તેઓ લાંબા સમય સુધી જે વિભાગમાં વિહરતા તે પ્રાંતની ભાષાનો પદ તેમનાં કાવ્યોમાં જણાઈ આવશે યા તે સાધુઓનું જીવન વિશેષ ભાગે મુસાફરીમાં જ વ્યતીત થાય છે અને તેમાં પણ શહેરો કરતાં ગામડાંઓનું સેવન વિશેષ હોય છે એટલે પરિભ્રમણના પ્રદેશોની ભાષાનો પદ તેમનાં કાવ્યોને લાગેલો હોય તે સ્વાભાવિક છે. વળી ગ્રામ્યજનોને પ્રતિબોધવા માટે જે કાવ્યો યા રાસાઓ કે કંઠ પલુ રચના કરવી પડે તે તેમની ભાષાના સ્વરૂપ પ્રમાણે યા ગ્રામ્ય પ્રયોગોમાં રચના કરવી પડે એ તો સમજી શકાય તેમ છે જ. હાલ પણ એ અનુભવાય છે કે કોઈ શિષ્ટ લેખક ગામડાંમાં જઈ કંઠપલુ ઉપદેશાત્મક મહત્ત્વપૂર્ણ ભાષણ પોતાની ભાષામાં આપશે તો તે ગ્રામ્યજનો બરાબર નહીં સમજી શકે, તેથી ઉલટું જેને ગામડાંનો સંસર્ગ વધારે હશે અને તે ગ્રામ્ય ભાષામાં કંઠ ઉપદેશ આપશે તો તેની અસર તેમના ઉપર આખાદ થશે. તદ્દનુસાર જૈન સાધુઓનું વિહારસ્થળ ગામડાં અને ગ્રામ્યજનોને પ્રતિબોધવા એટલે તેમનાં કાવ્યો વિશેષ કરી ગ્રામ્ય ભાષાથી જ ભરેલાં હોય છે. અધુના પણ વિચારાય તો જણાશે કે ગૂજરાતના જે જે લૈકિક વિભાગો અસ્તિત્વ ધરાવે છે.—જેમકે ચુંવાલ, વાગડ, વઢાઆર, પાટ-જીવાડો, ઉગમણું, દશકોઈ, ચાસ્તર, કાનમ, સુરતજીલ્લા વિગેરે અનેક વિભાગોની ભાષાના સ્વરૂપમાં, ત્યાંની શૈલીમાં, ઉચ્ચારમાં અનેક પ્રકારની ભિન્નતા જણાશે. જ્યાં કોઈ વિભાગમાં એક શબ્દ વ્યવહારમાં સારી રીતે પ્રચલિત હશે તે જ શબ્દ અન્ય વિભાગમાં નિંદ્ર ગણાશે. આનાં અનેક ઉદા-હરણો પણ છે. તે આપવાથી વાચક અર્ધશિર થઈ જાય તેમ સંદેહ રહે છે. જૈન કવિઓ પોતાના કાવ્યના અંતે રચનાસ્થળ જણાવે છે. તો તે કાવ્યોને અવલોકી તે જણાવેલ વિભાગોની ભાષાનું હાલ પણ અધ્યયન કરી, તે કાવ્યોને નિહાળે તો પણ અનેક પ્રયોગો હજી પણ એવા ને એવા સ્વ-રૂપમાં કાયમ દેખાશે. અને તેથી આપણને જે જૈન પ્રયોગોની સૂચ છે તે દૂર થઈ શકે ખરી. તો એટલું લક્ષ્યમાં રાખવું ઘટે કે કાવ્યાવલોકન—સમયે જે જે પ્રયોગો યા શબ્દો આપણે ન સમજી શકીએ યા તે પ્રયોગોનું

સ્વરૂપ પ્રથમ જ વાર આપણને દેખાય તેથી એમ મત ન માંધી લેવો ઘટે કે આ રૂપાખ્યાનો, આ શબ્દો તે જૈનભાષામાં જ વપરાયેલા છે. પરંતુ તેવા પ્રયોગો યા શબ્દોનું વિકૃત રૂપ અઘાપિ કોઇ સ્થળે ગામડાઓની ભાષાઓમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે કે નહીં તેમ નિહાળવું જોઈએ. જૈન કાવ્યોમાં કેટલાક એવા પણ શબ્દો મળી આવે છે કે સંસ્કૃત-શબ્દોનું પરિવર્તન તેમનામાં જણાઇ આવે છે. તેવા પરિવર્તનવાળા શબ્દો જૈનેતર કાવ્યોમાં નહીં મળે, પરંતુ હિંદના અન્ય ભાગોમાં તેવા જ પરિવર્તનવાળા તે શબ્દો મળી આવે છે. તેનું કારણ સાધુઓને એક પ્રાંતમાંથી બીજા પ્રાંતમાં વારંવાર કરવી પડતી મુસાફરી પર આધાર રાખે છે. અંતે એમ જણાવવું જોઈએ કે જૈન કાવ્યોના અવલોકન પ્રસંગે હાલની ગ્રામ્યભાષાનું સ્વરૂપ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ. તેમાં પણ અમદાવાદ જિલ્લાનાં ગામડાઓની ભાષા તથા વઢીઆર, સુવાળા, પાટણવાડા આદિ ગ્રામ્ય જનોએ લાંબા સમયથી પાડી રાખેલા ગૂંજરાતના વિભાગોની ભાષાના સ્વરૂપનું અધ્યયન કરી રાખવું જોઈએ. આથી હું એમ કહેવા નથી માગતો કે તેમનામાં પ્રાકૃત શબ્દો નથી. પરંતુ જે શબ્દોનો પ્રયોગ વ્યવહારમાં થઈ શકતા તે જ શબ્દો તેમનામાં વપરાતા. વળી ધર્મ-શાસ્ત્રના પારિભાષિક શબ્દો પ્રાકૃત હોવાથી તે શબ્દો નહીં જોયેલા જોવામાં આવે તેથી પણ કઈક ભાષા જૂદી જણાય.

આ ઐતિહાસિક કાવ્ય સંચયમાં કેટલાંક કાવ્યો સાહિત્યની દૃષ્ટિએ પણ ઉત્તમ છે અને તે વાંચવાથી કવિની પ્રતિભા તેમાં સ્પષ્ટ તરી આવે છે. આ સંચયમાં વિ. સં. ૧૪૯૯ ની સાલમાં રચેલ 'દેવરત્નસુરિ કાવ્ય' છે. તેમાં દેવરત્નના સંન્યસ્ત પદ્મી કવિએ તેમના બ્રહ્મચર્યની દૃઢતા માટે આલંકારિક વર્ણન ઉત્તમ રીતે કરેલ છે — રતિ પોતાના પ્રિય વલ્લભ પ્રતિ કહે છે કે મહીતલમાં એક દેવરત્ન જ તમારી આજ્ઞાને માન આપતો નથી. તે ઠીક ન કહેવાય માટે તેના માન-ખંડન માટે કોઈ ઉપાય અજમાવવો જોઈએ. આ સાંભળી કામદેવ કોઈ ભરાઈ પોતાના મિત્ર વસંતને આમંત્રી સાધુને જિતવા માટે પ્રયાણ કરે છે. ત્યાં કવિએ વસંતનું વર્ણન કરતાં કથ્યું છે કે:—

(કાવ્ય)

ફલભરિ સહકાર લહકઈ, ટહકઈ કોઈલ વૃંદ;
પારધિ પાડલ મહિમલા, ગહિગહિઆ મુચકુંદ.

ચંદન નારંગ કદલી અ. લવણીઅ કર્ક ઝાનંદ;
 રમતી ભમઈ બહુ ભંગિઈ, રંગિઈ મધુકર ધંદ.
 વનિ વનિ ગાયન ગાયઈ, વાયઈ મલય-સમીર;
 હસિમસિ નાયઈ રમણીઅ, રમણીય નવ નવ ચીર.
 કિંશુક ચંપક ફેફલિ, ફલિઅ તરવર સાર;
 મયણ મહીપતિ ગાજઈ, રાજઈ રસ શુંગાર.

(રાસ)

રતિપતિ અબલા-મલ સારીસહ, રીસઈ ચલહી વીર રે;
 મિત્ર વસંત પ્રમુખ નિજ પરિકરિ. પરિકરિહ ગતિ ધીર રે.
 આવિહ સુનિવર પાસઈ તેજરિ, જય તવ હહ ઉવસંતાપ રે;
 સીયલ કવચ તસુ દેખી અતિધણ, ધણુણુઆ ગમ-ચાપરે.

આ પછી આગળના વર્ણનમાં મદનની હાર અને યત્નિના વિજયનું વર્ણન સુંદર રીતે આજેખાયેલું છે. પંદરગા સોનાં કાવ્યોને, તેમાં વપરાયેલ શ્લોકોનોના સ્વરૂપને હલ વપરાતા સ્વરૂપમાં પરિવર્તન કરવામાં આવે તો તે કાવ્યની ઉત્તમતા તુરત ધ્યાનમાં આવી શકે. આ પ્રમાણે કાવ્યોનું પૃથક્ પૃથક્ સ્પષ્ટીકરણ કરવા જઈએ તો પ્રસ્તવનાનું પરિમાણ વિસ્તૃત થઈ જાય અને વાચકના ધૈર્યને અંત પણ આવી જાય એટલે વિવેચન નહીં કરતાં એક આવશ્યક હકી તનો ઉલ્લેખ કરી વિરમીશ. જૈનધર્મમાં સ્ત્રીઓનું સ્થાન પુરુષના જેટલું જ હવ્ય માનવામાં આવ્યું છે. તેમ પુરુષોની માફક સ્ત્રીઓ પણ સંન્યાસ ગ્રહણ કરી શકે છે તદનુસાર અનેક મહિલાઓ સંન્યાસ અંગીકાર કરી સ્વપર કલ્યાણ સાર્થી ગયેલ છે. જૈનધર્મમાં સ્ત્રીઓને આટલું સ્વાતંત્ર્ય હોવા છતાં પણ કોઈ સ્ત્રી વિદુષી, કવયિત્રી કે પ્રતિભાશાળી ઉત્પન્ન થઈ હોય કે સેવા સમાજમાં પોતાનો જીવનભોગ આપી અમર થઈ હોય તેવો ક્યાંય ઉલ્લેખ મળતો નથી, પરંતુ

૧ વિ. સં. ૧૪૦૭ માં જોસલમેરમાં શુભ્રમુદ્ધિ મહત્તરાએ પ્રાકૃતમાં રચેલ અજનાસુંદરી ચરિત સં. ૧૬૨૫ માં રતનપાઇએ મેડતામાં રચેલ રેડીઆની સજાય, સં ૧૬૪૪ માં સાધ્વી હેમશ્રીએ ગુજરાતીમાં રચેલ કનકાવતી આખ્યાન વિગેરે મળી આવે છે. સુપ્રસિદ્ધ કવિ કુંવર સિદ્ધધિની સં. ૯૬૨ માં રચાયેલી ઉપમતિલાવ પ્રપંચા કથાને પશ્ચિમ દર્શમાં શુભ્રા સાધ્વીએ લખી હતી તેમજ રાજમતી સોનાઇ વિગેરે અનેક શ્રાવિકાઓએ અનેક અંશે લખાવ્યાના ઉલ્લેખો મળી આવે છે.

—લા. ભ. ગાંધી.

એક આનંદની વાત છે કે આ કાવ્યસંચયમાં એ વિદુષી સ્ત્રી—સાધ્વીઓના પ્રબંધોનો સંચય કરવામાં આવ્યો છે. તેમાં ખંભાતનો વતની ઝોશવાળ સોની સીલગ અને તેની પત્ની રુમદેવીથી ઉત્પન્ન થયેલ 'ભેલૂથ'નો પ્રબંધ છે. આ પ્રબંધ સાત દાલમાં આ ૭૫ શ્લોક પ્રમાણમાં સમાપ્ત પામે છે. તેનું નામ સંન્યાસ સ્થિતિમાં ધર્મલક્ષ્મી રાખવામાં આવ્યું હતું. તેના વલ્લુનમાં કવિ કહે છે કે—

જુગતિ હે ભગાત સવિ સાચવઇ એ, બહૂ ચિનય વિવેક વિચારુ એ.

ભણુઇ ગુણુઇ બહૂ ભાવસૂં, અંગ આલસ અંસ નિવારુ એ.

વાગદેવિ વર દિન પ્રતિ, સલોક સંઘ કુંઠ પ્રચારુ એ.

લક્ષણુ—અંદ—પ્રમાણુ—સૂત્ર, આવકઇતાં ન લાગઇ વારુ એ.

શાસ્ત્ર સવે શ્રીસુખિ કરી, વળી જોઇએ અંગ અચારુ એ.

અક્ષર અરથ એ જૂજૂઆ, વખાણુઇ વિવિહ પ્રકારુ એ.

જાણુએ સુધી ભાષ પદ, લિપિ પ્રીછઇ ભેદ અઢારુ એ.

ધારણુ કિસૂં વખાણીઇ એહ, પ્રગા ન લાલઇ પારુ એ. ઇ. ઇ.

કવિના ઉક્ત વલ્લુનથી જણાય છે કે તે બહુ વ્યુત્પન્ન હતાં. તેમની ધારણાશક્તિ પણ અદ્વિતીય જણાય છે, જ્ઞાન પણ અત્યુત્કૃષ્ટ સંપાદન કરેલ હોય તેમ અવલોકાય છે. જૈન સમાજે તેમની પ્રતિભાથી આકર્ષાઈ 'મહત્તરા' નામના પદ પર તેમને નિયુક્ત કર્યાં હતાં, જે પદ જૈનોમાં અત્યુત્તમ મનાય છે. ખીજો પ્રબંધ 'ઉદ્ધયચૂલા' નામની સાધ્વી સંબંધી છે. આ એક નાનો ૧૯ કડી પ્રમાણમાં છે. એટલે તેમની સંસારાવસ્થા વિષે આપણે અજ્ઞાત રહીએ છીએ. કવિએ કેવળ તેમની સાધુ અવસ્થાનું જ વર્ણન કરેલ છે. તેમાં પણ તેમના ગુણાનુવાદ જ ગાયા છે. એટલે તેમના વિષે વિશેષ પ્રકાશ પડી શકતો નથી. શ્રીમતી ઉદ્ધયચૂલા પણ પૂર્વોક્ત ધર્મ—લક્ષ્મીની માંદક 'મહત્તરા' પદ પર નિયુક્ત હતાં. કવિ તેમના ગુણાનું કથન કરે છે કે—

(ઢાળ,)

ઠાલિઉ વાદિઅ માણુ, પરમત ક્રિયા અપ્રમાણુ

અહતરા સોહતી એ, રૂપિઇ મોહતી એ

નિઅવાણી રંજિઅ જાણુ, ભુવન કિઉં હરાણુ

તપ નેજિઇ દીપતી એ, રતિપતિ શુપતી એ.

મહિમા મેરં સમાણુ, ભવિચ્છુ વહુષ તુહા આણુ.

કીરતિ મહિમહુષ ઝે, શીલષ ગહગહુષ ઝે.

મહતરા જમલિ નેષ, દીસષ અવર ન કોષ.

ધણુપરિ જપતા ઝે, કવિચણુ મલપતા ઝે.

સા જ કરુઠ અતિ સિણુગાર, મહતરા ગુણુહ બંધાર.

આવી વંદુઠ ઝે, જિમ જગિ ચિર નંદુઠિ ઝે. ઇત્યાદિ

ઉક્ત યે સાધ્વીઓના પ્રમંધથી સ્ત્રી ઇત્યાદિ સમાજનો કંઈક [ખ્યાલ] આવી શકે છે. વિદુધી સ્ત્રીઓનું સ્થાન પુરૂષ વર્ગમાં કેવું મહત્વપૂર્ણ હતું તે સમજાય છે. સ્ત્રીઓ માટે આવા પ્રામાણિક પ્રમંધો મળવા બહુ દુર્લભ છે.

આ સંગ્રહ વિષે ઘણું શહેવા જેવું છે. પરંતુ તેના અધ્યયન પૂરતો સમયાવકાશ નહીં હોવાથી મૌન રહેવું પડે છે.

સંપાદક મહાશયે જેવી પ્રતો પ્રાપ્ત થઈ છે. તે જ પ્રમાણે સંપાદન કરેલ છે. કોઈ પણ જાતનો કાવ્યોમાં વધારો ઘટાડો કે રૂપાંતર કરેલ નથી. પ્રતો ક્યા રાસની ક્યાંથી પ્રાપ્ત થઈ અને તે કેવી હતી. આદિ અસ્તોનું સમાધાન તેમણે રાસના સારમાં કરેલું છે. મૂળ મૂળ રાસાઓ આપ્યા પછી છેવટે તે દરેક રાસનો ગદ્યમાં સાર આપેલ છે. જેથી જેમને પઘખંધ બાપા ક્લિષ્ટ લાગે અને સમજ ન પડે શા કંટાળો આવે તેવાઓને માટે તે ઘણો ઉપયોગી થઈ પડશે.

શ્રીમાન સંપાદક મહાશયની પ્રતીતિ આપણને, તેમણે સંપાદન કરેલ અનેક અથોથી થઈ ચુકેલ છે. તેમનું જીવન—ધ્યેય સાહિત્યને—ઇતિહાસને જ અવલંબેલું છે. તેઓએ પોતાનો શોખ પૂર્ણ કરવા ખાતર જૈન સમાજથી પણ વિશેષ વિસ્તીર્ણ જવાબદારીનાણું કામ સ્વીકારેલું છે. તેમના આ પગલાથી જો કે ગૂંજરાતને તો લાભ જ છે, પરંતુ જૈન સમાજમાં તો સાહિત્યની દષ્ટિએ એક વિદ્વાન વ્યક્તિની ખોટ જ પડેલ છે. છેવટે પ્રભુ પ્રતિ અબ્યર્થના કે તેઓ આરોગ્યપૂર્વક આયુષમાન થઈ સમાજ-સેવા કરવા શક્તિમાન બને.

યોગ્યતાનુસાર પ્રસ્તાવના લખવા પ્રયત્ન કરેલ છે. તેમાં થયેલ સ્પલ્લના વિદ્વાન વાચકો દરગુજર કરશે.

તા. ૧૧-૧-૨૩.

અમદાવાદ.

છોટાલાલ મગનલાલ શાહ.

બુલાસણવાળા.

अनुक्रमणिका.

अ. नं.	—o—o—o—	पृष्ठ.
१	श्रीरत्नकीर्तिसूरि-चण्डिपथ	१
२	श्रीवृद्धिविजयगणु निर्वोणुभास	१४
३	श्रीविजयविमलसूरि-रास	२२
४	श्रीविजयरत्नसूरि-रास	३७
५	श्रीराजसागरसूरि-निर्वोणुरास	४५
६	श्रीन्यायसागर-निर्वोणुरास	६८
७	श्रीवीरविजय-निर्वोणुरास	८६
८	ठरमन्त्रमन्त्रि-वंशप्रथमं ध	१०६
९	श्रीसोमविमलसूरि-रास	१३४
१०	श्रीदेवरत्नसूरि-ज्ञान	१५०
११	श्रीविजयसेनसूरि-निर्वोणुरास	१५६
१२	” (द्वितीय निर्वोणु)	१६६
१३	श्रीविजयदेवसूरि-निर्वोणु	१७१
१४	श्रीविजयसिंहसूरि-निर्वोणु	१७७
१५	श्रीविजयप्रलसूरि-निर्वोणु	१८२
१६	श्रीहेमविमलसूरि-ज्ञान... ..	१८६
१७	” सञ्जयाय	१९०
१८	श्रीआणु'दविमलसूरि-स्वाध्याय	१९३
१९	”	१९४
२०	श्रीहीरविजयसूरि-सलोडि।	१९६
२१	” निर्वोणु	२०३
२२	” पुण्यभानि	२०६
२३	श्रीतेज्ज्वरतनसूरि-सञ्जयाय	२१०
२४	श्रीसंयमरत्नसूरि-स्तुति... ..	२१२
२५	श्रीधर्म लक्ष्मीमहत्तरा-भास	२१५
२६	श्रीमती उदययूला-स्वाध्याय	२२१
२७	श्रीगुणनिधानसूरि-स्तुति	२२३
२८	श्रीजिनेश्वरसूरि-हीक्षाविवाहवर्णन रास	२२४
२९	श्रीजिनोदयसूरि-पट्टाभिषेक रास... ..	२२८

३०	श्रीजिनोद्दयसूरि-वीवाहल्लि...	२३३
३१	संघपति सभरसिंह-रास	२३८
३२	श्रीकल्याणसागरसूरि-रास	२५४
३३	श्रीपं. डेमचंद्रगण्डि-रास	२६५-२८४
रास-सार-सूची.					
१	रत्नकीर्तिसूरि	१
२	पं. वृद्धिविजयगण्डि	६
३	विष्णुधविमलसूरि	१०
४	विजयरत्नसूरि	१५
५	राजसागरसूरि	२१
६	पं. न्यायसागर	२८
७	पं. वीरविजय..	३६
८	भंत्री कर्मचंद्र प्रभंध	४२
९	सोमविमलसूरि	७५
१०	देवरत्नसूरि	८६
११	विजयसेनसूरि	८७
१२	विजयदेवसूरि	९०
१३	विजयसिंहसूरि	९२
१४	विजयप्रलसूरि	९३
१५	डेमविमलसूरि	९५
१६	आणुद्विभलसूरि	१०१
१७	हीरविजयसूरि	१०५
१८	तेजस्वरत्नसूरि	११०
१९	संघभरत्नसूरि	१११
२०	धर्मलक्ष्मीमहत्तरा	”
२१	उद्दयचूला महत्तरा	११२
२२	गुणनिधानसूरि	”
२३	जिनेश्वरसूरि	११४
२४	जिनोद्दयसूरि	११५
२५	संघपतिसभरसिंह	११७
२६	कल्याणसागरसूरि	१७०
२७	पं. डेमचंद्रगण्डि	१७३-१७६

परिशिष्ट नं. १

काव्यान्तर्गत साधुओंनी नामावलि.

आगमगन्ध.	
जयानंदसूरि	१५३, १५६
देवदत्तसूरि	१५१
धर्महंस	२१४
विनयभेदसूरि	२१२
दिवेकरत्नसूरि	२१४
संयमरत्नसूरि	२१२

उपदेशगन्ध.

कंकसूरि	२३६
देवशुभ्रसूरि	”
यक्षदेवसूरि	”
रत्नप्रलसूरि	”
सिद्धसूरि	”

भरतरगन्ध

गुणुविनय	१०६, १३०, १३२
जयसोम	१०६, १३०, १३२
जिनकुशल	११७, १३२, २३६, २३४
जिनचंद्र	१०६, १०६, १२०, १२६ २२८, २२६, २३६
जिनदत्तसूरि	२२८
जिनपति	२२६, २२८
जिनपद्मसूरि	२२६
जिनप्रभोधसूरि	२२७, २२८
जिनलक्ष्मिभुनींद्र	२२६

जिनवह्निभसूरि	२२८
जिनसिंह	१०६, १३०
जिनहंस	११५
जिनेश्वरसूरि	२२५, २२७
जिष्णुसूरि	१०८
जिनोदयसूरि	२२८, २३०, २३१, २३३, २३८
प्रभोधभूर्ति	२२६
वीरप्रलक्षि	२२६
शांतिसागर	११५
श्रुतसागर	१३०
समयसुंदर	१३०
सोमप्रलभुनि	२३६

तथागन्ध

आणुदंविमल	उप. ८५, १६३, १६४
आणुदंशेअर	६५
आणुदंसोम	१४८
उत्तमसागर	७३, ७४
उदययूला	२२१, २२२
उदयसागर	८२
कपुरविजय	१८, १०५
कमलविजय	१७०
कल्याणुविजय	२०६
किरपाविमल	२७
कीर्तविमल	२३, २६

धीरतिविजय	१६२	धीरावजय	६०, ६१
धीर्तिसागर	५१	धीरसागर	८२
कुंअरविजय	२०२	नंदिविजय	१३२
कुंसलविजय	१८	नयविजय	२०२
कुंसलसागर	५१	नेमिसागर (सा. ग.)	४६
कृपासागर	५१, ६७	न्यानसागर ,,	६८, ७४, ८२
अभिभाविमल	२७	लाणुविजय	६०, ६१
अभिभाविजय	१०५	लाणुविमल	३०
अशालविजय	६५	महिभाविमल	३३, ३४ विगेरे
अशुविजय	१७०	मणिसागर (सा. ग.)	८२
अशुसागर	५१	माण्डिक्यसागर	५१
अजयंद्रसूरि	१३५	मानविजय	६५
अजयविमल	१६७	मानसागर (सा. ग.)	५३
अजयविजय	२०६	मुग्तिसागर	४६, ४८ विगेरे
अजयसागर	८२	मुनिसुंदरसूरि	१३५
अजयानंदसूरि	१३५	मेघसागर (सा. ग.)	५१
अजयविजय	१०५	रंअविजय	३७, ८७, १०५
अजयविजय	३६, ४०	रत्नशेखरसूरि	१३५
अजयगण	१६७	रत्नसागर (सा. ग.)	५३
अज्ञानविमल	२८, ३६	राजसागर (सा. ग.)	४५, ५० आदि
अज्ञानविजय	३६	रामविजय	४४, १६२
अलिङ्कसागर	६७	लभविमल	२२, २७, १३५
दर्शनसागर	५१	लभमीसागर	१८७, २२२
दक्षिणदण्ड	६५	लक्ष्मिद्विजय	६५
दानवर्धन	१६०	लक्ष्मिद्विजय (सा. ग.)	४६, ५०
देवविजय	५०	वल्लभकुशल	२८४
देवसुंदरसूरि	,,	वान	३५
देवेंद्रसूरि	१३५	विजयक्षमासूरि	४३ ४४
धर्मदोष	१३५	विजयथंद्र	२०२
धर्मसागर	५३, ८५		

विजयदान उप, १६०, १६७, १७०. १६६ वगेरे	
विजयहेव ,, ४७, ४६, १६१, १७१, १७५ विगेरे.	
विजयहेवेन्द्र १०५	
विजयप्रभा ३६, ३८, ३९, ४४ १७४, १८२ वगेरे	
विजयरत्न ४०, ४२, १८५	
विजयसिंह १०५, १७७	
विजयसेन उप १५६, १६३, १६७, १६८, १७२ वगेरे	
विजयहीर ३५	
विद्याचंद्र १६५	
विद्याशुद्ध १३५	
विद्याविजय १७०	
विनयभाव १६४, १६५	
विशुद्धविमल २८, २९ आदि	
विमलविजय ३६, ४३, १८५	
विवेकधर्म ५१, २०५	
वीणा १६५	
वीरविजय ८६, ६०, १०५, १७०, १८१	
वृद्धविजय १८, २०, २२	
शांतिविजय ७६, १६२	
शिवचूला २२२	
शुभाविजय ४४, ६०, ६१, १०५	
सकलहरषसूरि १४४	
सत्यविजय १६, १८, २०, १०५	
साधुविजय १७६	
सुभसागर २०	
सुभतिसागर २७, ३६	

सुभतिसाधुसूरि १३५, १८६	
सुंदरचंद्र २७८	
सोभतिलक्षसूरि १३५	
सोभप्रभा १३५	
सोभविमलसूरि १३४, १४४	
सोभसुंदरसूरि १३५	
सौभाग्यधर्मसूरि १४४	
सौभाग्यविजय १७६	
हरषाशुद्ध २०५	
हंसविजय २० वगेरे	
हीरञ्ज १५६, १७०	
हीरविजयसूरि १६६, १६८, २०३	
हीरहरष १६८	
होमचंद्र २६, २६५, २७४	
होमविमल उप, १४४, १८१, १६१वि.	

रत्नाकर गन्ध

आनंदमुनि २२०	
उदयधर्म २१६	
उदयवल्लभसूरि २१५, २१७, २१८ आदि	
ज्ञानसागरसूरि २१५	
धर्मलक्ष्मी २१७, २१८	
रत्नचूला २१७, २१६	
रत्नसिंहसूरि २१५	
विवेकश्री २१६	

विधिपक्ष (अथल गन्ध)

गुणनिधानसूरि २२३	
------------------	--

तेजस्वतनसूरि	२१०, २११	डेभविज्य	१३
भावरतन	२१०	सागर गन्ध(तपा)	
सिद्धांतसागरसूरि	२२३	कट्याणुसागर	२५४, २५८
भावसागर	२२३	दीरसागर	२५६, २६१
-----		पुण्यसागर	२५६
वृद्ध तपागन्ध		प्रभोदसागर	२५६, २५७
गंगविज्य	१३	भाषिक्यसागर	२६४
गुणसागर	१३	लक्ष्मीसागर	२५४
भुवनकीर्ति	३, ४, ६, ८	वृद्धिसागर	५२, ६७
रत्नकीर्ति	१, १०, १२	श्रुतसागर	५१
राजकीर्ति	७, ८	सुरसागर	५३
रात्रविज्य	१३	सुंदरसागर	५३
सुभर्तविज्य	२, ४, ६, १३	हीरसागर	५३

परिशिष्ट नं. २

काव्यान्तर्गत गद्यस्थोनी नामावली,

अमहावाह.		संधाल	५३
काछांनल, गमताह.	७	अमरयंद	"
पंल, लीला	"	देवकरलुं	"
रतन, गमताह, नागल	६	रतन	"
गडु	१३	शांतिदास	"
आजभशाह	११	नाना	"
शांतिदास,	४७, ४६, ५६वि.	मेघल	"
अमर	४७	राययंद	"
वस्तुपाल	५०	अभीपाल	"
मधमान	"	ल्लहा	"
वाघल	५२	रामल	"
श्रीपाल	"	वेल्ली	"
		वाघा	"

१-राजनगर, तेनां राजपुर आदि परांनो सभावेश अमहावाहमां करेव छ.

(૧૭)

પારસવીર	”	પુઠલી	”
કુંઝરજી	૫૪	આણુંદ	”
વાઘજી	”	અરહદાસ	”
ભાણુ	”	લાખમીચંદ	૫૫
સુંદર	”	માણિકુચંદ	”
રાજધર	”	હેમજી	”
માધવજી	”	જગડુ	૫૬
એાધવ	”	રાયસંઘ મધમાન	”
વાજીએા	”	કલ્યાણમલ	”
પુજીએા	”	સુંદરદાસ	”
કાંકા	”	સુરચંદ	”
દેવકરણુ	”	લાલચંદ	”
કુંગરસી	”	મલુકચંદ	”
તિલોઠસી	”	રૂપભદાસ	”
કાંહાનજી	”	ગુલાખચંદ	”
હરદાસ	”	વાઘજી	”
સિવદાસ	”	વાઘો	”
રતનજી	”	સોમા	”
કાંહનજી	”	કપુરભાઈ	”
રૂપભદાસ	”	વીર	”
આસકરણુ	”	ધરમદાસ	”
મંગલ	”	તેજસી	”
જેઠા	”	અમરચંદ	”
હંસરાજ	”	ટોકર	”
વાહલા	”	ઉત્તમ	”
સુંદર ધરમદાસ	”	નાનાસાહ	”
વરધમાન	”	ખેમસી	”
શંખ	”	સારંગ	”
શતક	”	સમરા	”

હરજી	”	દેવજી	”
રતનજી	”	અખઈ	”
રાજપાલ	”	જેઠા	”
ભાણુ	”	ધરમદાસ	”
ગોડીદાસ	”	ઉદયસંઘ	”
પ્રતાપશી	”	સોમો	”
સુરજી	”	નેમિદાસ	”
મનજી	”	સોમકરણુ	”
ધંદ્રજી	”	મેઘ	”
ધાન	”	આસકરણુ	”
જગશી	”	મૂલિઆ	૫૭
સુરચંદ	”	આદિઆ	”
રૂપચંદ	”	સનિઆ	”
નારાયણુ	”	દેવરાજ	”
મંગલ	”	થાનસંઘ	”
છાંછો	”	મેઘા	”
બિનદાસ	”	પાસદત	”
નેમિદાસ	”	ધરમદાસ	”
ડૂગરશી	”	વીરચંદ	”
હીરા	”	સુરચંદ	”
મેઘજી	”	વાઘજી	”
સુંદર	”	કાંહાનજી	”
વીરદાસ	”	નાનજી	”
લાલજી	”	ઉદયસંઘ	”
ઠાકર	”	પ્રતાપશી	”
રવજી	”	અમરશી	”
રૂપાવલી	”	જેતો	”
ધંદ્રજી	”	સતીદાસ	”
ધનજી	”	તાલણુસી	”
રૂપજી	”	તારાચંદ	”

રવન	”	જન્નોસર	૮૭
પના	”	વિજયા	”
જસુ	”	ગંગા	”
લહુલ	”	કેશવ	”
લાલજી	”	રણીયાત	”
વાંછા	”	લાલભાઈ ઠીકું	૯૪
રવજી	”	ભવાન મમાન	૯૭, ”
રૂપજી	”	હરખચંદ ઠરમચંદ	”
સુંદર	”	ગુલાબચંદ જ્યેષ્ઠ	”
જસવીર	”	ભગવાન	૯૬
ગોયાલ	૫૭	ધરછાશા	”
ન્યાનચંદ અમીચંદ	૮૧	વખત માનચંદ	”
લાલચંદ	”	હરખા માનચંદ	”
મોતીચંદ	”	ગલાસા	”
અવેર પાનાચંદ	”	ભુરાભાઈ	૯૭
કુસલખાઈ	”	રૂપચંદ પાનાચંદ	”
હીરચંદ	૮૩	જીમાભાઈ	૯૯, ”
સોભાગચંદ	”	ત્રીકમદાસ	”
ભવાન મેઘજી	૮૪	હરકુંચર	૯૮
નાનચંદ લાલચંદ	”	ખીમચંદભાઈ	”
પાનાચંદ રૂપચંદ	”	હઠીસંઘ કેસરીચંદ	”
ભવાનીદાસ	”	દીનાનાથ	૯૯
ભાઈચંદ લખમીચંદ	”	પેમાભાઈ	૧૦૨
કુશલ વીરચંદ	”	મગનભાઈ	”
ભાઈચંદ તલકશી	”	હીરાભાઈ	”
હીરા	”	ત્રીકમદાસ	”
ભાષે	”	દલીચંદ	”
હીરાલાલ	”	જેઘતા	”
ઠાકરશી વાઘજી	”	જીમાભાઈ હુકમચંદ	”
પ્રેમાભાઈ હેમાભાઈ	૮૭, ૯૭	મુલચંદ ઠરમચંદ	”

सहस्रबाध रायचंद	१०२	इपा	२१०
जडा पुसचंद	"	कुयरी	"
इतेबाध डीराबाध	"	तेजपाल	"
करमचंद	१०६	कुंअरल वछराज	२११
वर्धमान	१४१		
सभरथशाह	"		
डीर	"	पुंलु	३,४,६
वरछ	"	प्रेमलदे	" ६
मधु	"	इपल	४
तेजराज	"	रामल	४,७
जसरज	"		
देवचंद	"		
पुष्पपाल	"	आशा.	
लखमी	"	गोवर्धनदास	१७२
देवचंद	"	चंपा	१६६
धनु	"	थानसिंध	"
सोमल	"	मानसिंध	१६६
रामदास	"	अकभर	१६६, २०१, २०३
कमलश्री	"		आदि
इपु	"	सलीम	१७१
राजपाल	"		
भुलो	१६७		
वीपा	"	धर.	
भानभाना	१६८	थिरो	१७१, १६५
काल	१६६	लाडिमदे	" "
पादरी	"	जगतसिंध	"
किरंगी	"	लापो	"
लजवानल	१७३	माणिक	१६३, १६४
		मेघा	"
		लाणुराज	१६४
		वाघकुमार	१६५

१-२-३ इहस्थना नाम तरीके नहीं पयु विजतीथ जति जणुव माटे आपेक्ष छे.

ઉના.		હરિદાસ	
વજ્રસંગ જ્ઞસંગ	૧૮૫	ઉદ્ધણુ	"
મેઘ	૨૦૫	જયતી	૧૦૮
-----		તેજપાલ	"
ઐરંગાબાદ.		તારાદેવી	"
મીઠીખાઈ	૩૦	વીલહા	૧૦૯
જવેર	૨૭૯	વીના	"
કાનજી ધનજી	૨૮૦, ૨૮૧	કડુઝો	"
-----		મેરાગર	૧૧૦
શ્રીકર્મચંદ્ર-પ્રબંધમાંથી.		માંડણુ	૧૧૧
સાગરભૂપતિ	૧૦૭	ઉદયકરણુ	"
માનવતી	"	ઉછરંગદે	"
ખોહિથ	"	નરપાલ	"
ગંગદાસ	"	નાગદેવ	"
જયસિંહ	"	જયધર	"
ખહિરંગદે	"	જ્ઞસલ	"
શ્રીકરણુ	૧૦૭	વિરમ	"
જ્ઞસંગ	"	વછરાજ	"
જયમદ્ધ	"	દેવરાજ	"
તાલહા	"	હંસરાજ	"
ભીમા	"	રણુમલ	૧૧૧
પદ્મા	"	જ્ઞેધા	જ્ઞેધપુર ૧૧૨
સોમસિંહ	"	નવરંગદે	" "
પુનપાલ	"	વીકમ	" "
રાયસિંહજી	"	વીમા	" "
સમધર	"	જ્ઞસમાદેવી	" "
વીરદાસ	"	જ્ઞખા	" "

૧ ઉક્ત મંત્રિરાજના વંશજ્ઞેએ અનેક સ્થળે નિવાસ કરેલ હોવાથી, વળી પુનઃ મૂળ સ્થાને પ્રત્યાગમન કરેલ હોવાથી. નગરવાર સૂચન કરવું ઉચિત નહીં જણાવાથી પ્રબંધાન્તર્ગત નામોનું નિદર્શન કરેલ છે.

सुष्म	”	”	कर्मसिंह	११४
सांतल	”	”	श्रीधरसिंह	”
रंगदेवी	११३	”	नरसिंह	”
लुण्ठकरण	”	”	रतनसी	”
नरड	”	”	करमरी	”
राण्ड	”	”	कोतिगदेवी	”
घडसी	”	”	सूरिभल	”
वीसल	”	”	राणधर	”
मेघराण	”	”	संसार	”
विक्रम	११४	”	राणधरमंत्री	”
दसू	”	”	माल	”
तेण	”	”	पीथा	”
लुण्ठ	”	”	जयता	”
हसराण	”	”	मान	”
दसू नीणा	”	”	वस्ता	”
जेगा इपकरण	”	”	रायपाल	११५
भेतसी नीणा जेगा	”	”	मांडण	”
सिवराण	”	”	नर	”
पंचायण	”	”	सुरताण	”
सिंहराण	”	”	सांकर	”
श्रीवंत	”	”	ठाकुंरसिंह	”
जयवंत	”	”	वयसह	”
इपा	”	”	भाभरसीह	”
कर्ण	”	”	रायचंद	”
श्रीपाल	११४	”	नेतसी	”
सदारंग रायमह	”	”	धनराण	”
तेण	”	”	रायपाल	”
पदमसी	”	”	रामदास	”
उदा	”	”	साभीदास	”
वाहडादेवी	”	”	नरसिंह	”

ભીમરાજ	૧૧૫	અચલ	૧૧૬
અખખા	"	માન	"
વચર	"	શ્રીરંગ	"
વાલ	"	વરસિંહ	"
પંચાયણ	"	વીઝાદેવી	"
હૃદરાજ	"	મેઘરાજ	૧૧૭
સાંગણ	"	નગરાજ	"
જિણ	"	અમર	"
ગજડા	"	ભોજરાજ	"
લુણકરણ	"	કુંગરશી	"
જયતસી	"	હંસધર	"
પરતાપસી	"	હંસરાજ	"
રતનસીહ	"	પદ્મસિહ	"
તેજ	"	વધરસીહ	"
વચરસી	"	શ્રીચંદ	"
રૂપસીહ	"	સદારંગ	"
કૃષ્ણ	"	કપૂર	"
શ્રી રામજી	"	હરિરાજ	"
નેતસી	"	યોધ	"
કરમસી	"	ભધરવદાસ	"
સુરજમલ	"	ભોજરાજ	"
કર્મસિ હ	"	રામ	"
કલ્યાણમલ્લ	૧૧૬	અમરસિંહ	"
માલદેવ	"	સીપા	"
ભીમ	"	સીહા	"
કાન્હ	"	સીમા	"
ઠાકુરસીહ	"	સિંહરાજ	"
કસમીર દેવી	"	સિવરાજ	"
પૂર્ણમલ્લ	"	અર્જુન	"
સુરજનસિંહ	"	ખીમસીહ	"

સુરજન	૧૧૪	શિવા	૧૧૯
ઝાઝણુસી	"	સુરતાણુદે	"
જોસહદે	"	ભગતાદે	"
જીવરાજ	"	સુરપદે	"
જગહથ	"	કર્મચંદ્ર	૧૨૧
સીહા	"	સાંગજી	૧૨૩
સીમા	"	સારંગ	"
રાઘવ	"	રાયસિંહ	૧૨૪
પંચા	"	ભાગ્યચંદ્ર	"
હમીર	"	લખમીચંદ્ર	"
રાયમદલ	"	દલપતિરાજ	"
સસા	"	જસવંતદે	"
સિહરાજ	"	કૃષ્ણસિંહ	"
જગમાલા	"	સુરિજસિંહ	"
શ્ચિવરાજ	"	વીરદાસ સાંકર	૧૨૭
ડુગરસીહ	"	ખલાત.	
અચલ	"	સૂરો	૫૮
ભારહમદલ	"	હરજી	"
લાખણુસીહ	"	હેમજી	"
જયંતસીહ	"	અમરસી	"
જગરાજ	"	વાછો	"
સેરસાહ	૧૧૮	પાસવીર	"
દેવા	૧૧૯	કરમચંદ	"
મેહાજલ	"	શ્રીકરણ	"
અભય	"	શ્રીપતિ	"
માના	"	મેઘાજી	"
રાણાપુત્ર	"	સોનપાલ	"
અમૃત	"	દેવજી	"
જયા	"	વિમલસી	"
વિજયા	"	સમધર	૧૩૬
		અમરાદે	૧૩૭

જસવંત	૧૩૭
અગરાજ	૧૪૧
લખમસી	"
ખીમસી	"
દેવચંદ	૧૪૨
જયચંદ	૧૪૪
વાઘરાજ મેઘરાજ	૧૪૫
કુંવરજી	૧૬૩
સોમા સોમકરજી	"
જીવરાજ	૧૯૫
સીહ	૨૧૫
મેલાઈ	૨૧૬, "
રામવિ	"
રમા	૨૧૭
રતનસીહ	૨૨૯
રતનો	"
વસ્તુપાલ	"
પૂનિગ	૨૩૦, ૨૩૧

જલિગામ

જવાહરસાહ	૨૮૩
----------	-----

જાનાગઢ

મહીપાલદેવ (રાજ)	૨૪૮
-----------------	-----

ડાલણી

આણુંદસાહ	૧૫
જીતમહે	૧૫
ખોલો	૧૬

ઢિલિ

રૂઢપાલુ	૨૨૯
નીખજી	"

રતનજી	"
દધીઆમ	"
પ્રેમજી	૧૦, ૧૧
કુલખાઈ	૧૨
દેવચંદ	"
અમીચંદ	"
દીવ	"
રાયચંદ	૧૭૫
મેઘખાઈ	૧૮૩
જૈનીખાઈ	૧૮૪
અમયચંદ	"
નડોલાઈ	"
કમા	૧૫૯, ૧૬૭
કોડિ મહે	"
જેસંગજી	૧૬, " વિ
<hr/>	
પાટણ	
પ્રેમજી	૬૦
રતન	"
જયરાજ	"
જીવરાજ	"
ગણુજી	"
થાવરજી	"
કલ્યાણુ	"
વસ્તુપાલ	"
રાયસંઘ	"
પદમ	"
શિવચંદ	"
કપૂર માણિક્ય	"
ધરમદાસ	"
પ્રેમજી કમલશી	"

દેવચંદ	૧૪૨	હીરજી	"
ગોધુ	"	શ્રીપાલ	"
તિહુસુસી	"	નાથી	૨૦૧,૫૦૩
અમીપાલ	"	રૂદ્રપાલુ	૨૩૧,૨૩૩,૨૩૫
સાંડુ	"	ધારણદેવી	૨૩૧,૨૩૫
વીરપાલ	"	સમરિંગ	૨૩૩,૨૩૪,૨૫૨
શ્રીવચ્છ	"	દેસલ	૨૩૮,૨૪૫,૨૪૭
ચાંડસી પેથડ	૧૫૧	સમર	૨૩૮
કરણિગ	"	આજડ	૨૩૬,૨૪૮
ઢોડિમદે	૧૫૩	રતનશ્રી	૨૪૦
જાવડ	"	દેસલ	"
મોઠલ મૂધક	૧૫૫	સમરસિંહ	"
વિમલાધ	૧૬૭	પ અલાસાપુર	
સાધરો	૨૨૩	પાતરાજ	૧૮૬
નગરાજ	"	ખરહાનપુર	
લીલા	"	ધન્નો	૫૬
અલકખાન (સૂબો)	૨૪૧	લાધો	"
જયતુ	૨૪૫	અમરા	"
કાંદુ	"	કરતુર લાલચંદ	૭૯
હરિપાલો	૨૫૦	લિનન માલ	
લંદુકો	"	મોટો	૭૦,૭૨
સોમસીહ	"	રૂપા	" "
સાંગણ	"	નેમિદાસ	૭૧,૭૨
હુણિગ	"	શ્રીવધુ સામીદાસ	૭૬
પાલનપુર		અરૂધર	
હીરો	૩૮	અજિતાસંહ (રાજ)	૪૨,૬૬
હીરાદે	"	મરૂકોટ	
ન્યાનજી	"	નેમિચંદ	૨૨૪,૨૨૫,૨૨૬
વીરજી	"	લખમિણી	૨૨૪,૨૨૬
જોઠો	"	રતન	૨૨૬
કુંઅરજી	૨૦૩,૧૬૬	મનોહરપુર (કચ્છ)	
		શવગણ	૧૮૨

ભાંણી	"	વિજાપુર.	
મંડવ.		જતનપાલ	૧૪૦
મંડણ	૨૨૦	શ્રીપુર.	૨૫૫
ભીમ	"	સામલજી	"
ભોજ	"	સોભાગદે	"
માણિકે	"	સીતાપુર.	
કર્મસી	૨૨૧	લખમીચંદ	૨૩
કરમાદે	"	રઘ્માં	૨૫
મુખ્યાધ.		ગોકુળ	
મોતીશાજી	૯૮	સાદરા.	
મેવાડ.		મૂલચંદ	૩૦
સંત્રામસિંહ	૪૨	સારાંખાધ	"
ઉદયસંઘ	૧૬૭	સીહપુર	
રાધનપુર.		દેવીદાસ	૪૫
ચોભણ	૬૦	કોડાં	"
શ્રીપતિ	"	સીરોહી	
નાનજી	"	રાણુ	૧૪૦
ગોડા	"	સિંધપુર	
ધંદ્રજી	"	શાહલાલુ	૨૮૧
વડગામ.		સોભાગ	"
ગાંગાગર	૧૮૬	ડુંગર	"
ગંગા		અમરશી	"
હદરાજ	૧૮૭	ગિરિધર	"
વડોદર.		નથુચંદ	"
વખતચંદ ખુશાલ	૯૩	લખમીદાસ	"
ધનજી વાલજી	"	મોતીચંદ	"
પ્રેમચંદ રહીદાસ	"	નિહાલચંદ	"
ધનજી વાલજી	"	હર્ષચંદ	"
માણિકેશા	"	નેમિદાસ	"
વાગડ		ઉદેસિંઘ	"
ખુમાણસિંહ (રાજ)	૪૧		

मानसिंध	”	सुरत.	
ननु	”	विद्ययसंध	५६
हीरा	”	सुंदर	”
भञ्ज	”	कीटि	”
भवानीदास	”	शांतदास	”
भाषिक्यंध	”	वीरदास	”
नथुभट्टे	”	नेमि	”
लगवती	”	धरमदास	”
सुंदरदास	”	नागल	”
नाना	”	प्रेमो	”
इपयंध	”	हंसल	”
शुभयंध	”	लासल	”
धर्मयंध	”	कमणसी	”
भाषिक्यंध	”	रवल	”
सोबाग	”	ध्रुवल	”
रतनयंध	”	भोघ	”
नाना	”	भगल	”
सुरयंध	”	वीरदास गोविंद	”
सकल्यंध	”	भाषिकल रवल	”
यंध	”	मूलल भाकुल	”
भीमा	”	वरधमान वल्लभो	”
विठलदास	”	धरमदास जसंग	”
		वीरल धनल	”
		तुलसी विमल	”
लवनंध	२६६	धनराज	”
लवांभाध	”	भावल	”
हेमराज	२६७	सुमति	”

सुदर्शन.

(૨૯)

પરિશિષ્ટ નં. ૩

કાઠ્ય સંચયની અંદર આવેલ સ્થળોની સૂચી.

નામ	અ.	પૃ.	આબુ	૨૯, ૭૯, ૧૨૨, ૧૮૩
અકબરપુર		૧૬૨	આબુગિરિ	૧૧૧, ૧૨૦
અચલ		૭૯.		ધ
અબમેદ	૧૧૯, ૧૨૫.		ઇડર	૧૭૧, ૧૯૪
અબહરવર		૨૫૧.	ઇડરગઢ	૧૯૨, ૧૮૯
અબહરૌ		૨૭૭	ઇડરનયર	૧૯૨
અબુહિલપુર ૧૪, ૧૧૦, ૧૬૮, ૨૪૦			ઇલપુર	૧૭૮
	૨૫૨, ૧૦૮.		ઇલપુર ^૨	૧૭૮
અંતરીક	૫૨, ૭૯, ૨૭૭.		ઇલમપુર	"
અમદાવાદ	૨૬, ૨૯, ૭૭, ૨૫૭.		ઇલોરા	૩૬
	૯૧, ૯૪, ૧૬૦, ૨૫૯.			ઉ
અરબુદગિરિ		૨૦૭.	ઉનેણી-ઉનનેણી	૨૯, ૭૬, ૨૬૬, ૨૬૯
અબુદ	૫૨, ૧૧૭, ૨૫૭, ૨૭૭.		ઉદેપુર	૨૯
અબુદગિરિ		૧૨૬	ઉદયપુર	૪૨, ૪૪
અબુદાચલ		૨૦૮	ઉત્તરપુર ^૩	૧૭૪, ૧૮૪
અવરંગાબાદ	૨૭૭, ૨૮૦		ઉના ^૪	૧૮૪
અસાવલી	૫૭, ૧૭૮		ઉન્હાં	૨૦૧
અહમદાવાદ		૧૨૬	ઉસમાનપુર ^૫	૧૭૮
અહમદાવાદ	૪૭, ૫૮, ૨૧૦			ઓ
અહમદાવાદ		૯	ઓરંગાબાદ	૩૧, ૩૨
અહમદપુર	૧૭૨, ૧૭૮, ૧૮૧			ક
અહમદનગર		૨	કછ-કચ્છ	૧૭૭, ૧૮૩
	આ.		કદમપુર	૮૫
આગરા	૫૨, ૧૬૦, ૧૭૨, ૧૯૯, ૨૦૦			

૧-૨-૫ અમદાવાદનાં પરાં.

૩-૪ હીવખંદર ખાસે આવેલ.

કાન્હમ	૧૬૦, ૧૬૪, ૨૦૮
કાખિલપુરી	૧૨૩
કાહુપુરા	૫૭
કાસમીર-કસમીર	૧૨૮, ૧૨૯
કુકણુ	૧૬૦, ૨૦૮
કોઠ	૮૦

ખ

ખંભનયર	૧૪૧, ૧૪૪, ૧૯૫, ૨૧૭ ૨૨૯, ૨૪૧ ૧૬૯, ૧૭૮
ખંભપુર	૫૨૯
ખંભાઇત	૫૮, ૨૩૨
ખંભાત	૮૦, ૮૯
ખંભાયત	૮૯, ૧૩૦, ૧૭૦
ખંભાયતન	૧૬૨
ખંભાયતી	૧૨૧, ૧૬૭
ખેડ	૨૨૫

ગ

ગઢાલાતીરથ	૧૧૭
ગઢ મંડોર	૧૦૭
ગઢવાઢિ	૧૭૭
ગંધાર	૧૯૯
ગાંધલી	૩૦
ગિરનાર ૨૯, ૭૯, ૧૮૩, ૨૦૦, ૨૦૩	
ગિરિનાર ૧૧૧, ૨૫૭, ૨૭૭, ૨૦૭ ૧૦૯, ૧૧૭, ૧૨૦; ૧૨૪	
ગુજરાત	૧૪, ૧૮૩
ગુજરાત	૨૧૦
ગુજ્જર ૨, ૧૫, ૭૭, ૧૬૭, ૨૦૮	

ગુજ્જરધરા	૪૧, ૨૩૩
ગુજ્જરદેશ	૧૦૮, ૧૧૧, ૧૬૦
ગુજ્જર	૧૨૬, ૧૯૦, ૨૩૭
ગુજ્જર	૧૯૪, ૨૫૮
ગુહાલેર	૨૦૭

ઘ

ઘોઘા	૭૯
------	----

ચ

ચંદુવાર	૨૦૭
ચિત્રકૂટ ૧૦૭, ૧૦૯, ૧૧૨, ૧૧૭, ૨૦૭	

જ

જંબુદ્વીપ	૧
જંબુસર	૮૦
જંબુનયર	૨૨૩
જવહરીવાડો ૧	૬૫
જલણુ	૩૩
જલોર	૧૨૨
જવાલિપુર	૨૨૬
જસલપુર	૨૩૬
જોધપુર	૧૧૨, ૧૨૧

ઙ

ડાભલી	૧૫
ડાબિલ	૧૯૫
ડિલ્લિ	૧૨૨
ડીસા	૧૬૭

ત

તાંખાવઇ	૨૨૩
તાંખાવતી	૧૨૬, ૧૩૬, ૨૧૫
તારણુગિરિ	૧૫

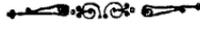
तारगिरि	७६		
तारगो	१५		
तारंग	२६, २०७		
	६		
दधीग्राम	१०		
दधीपुर	१२, ,,		
दशरथपुर	७६		
दधिखु	१८३		
द.भ.भ.खु	१६०		
दभयखु	२०८		
दभखु	१६४		
दिल्ली	५२, १६०		
दीवनगर	१७३, १७४, १७		
दीवणद्वि	१८३, १८		
द्वारावती	१२८		
	६		
धुलेरग्राम	७५		
	७		
नडुलाध	१६६		
नडोलाध	१५६		
नडुलाध	१६८		
नवानगर	२६, ८०		
नापुरा १	५७, १७८		
नागपुर	१२६		
नागौर	४०, १२२		
नार	१६१		
निजमपुर*	१७८		
नंहरणार	१४६		
		५	
		पंचलासापुर	१७६
		पंचासर	२५७
		पाटणु १०, ११, १६, २६, ७६, १०६,	
		११०, १५१, १५३, १५५,	
		१६७, १७२, २०७,	
		२५८, २७७,	
		पतन	७६
		पटणु	२२३
		पाटणुपुर	६०, १६७
		पानसर	८६
		पहलणुपुर	२३३, २३४
		पालणुपुर	१५, २८, ३७
		पालनपुर	१६७
		पालखणुपुर	२८, २३६
		पालीताला	२४३
		पुंडरगिरि	१०६, १२४
		प्रेमापुर ^३	१७८
		६	
		इलावधिपुर	१२४, १२५
		७	
		अरखानपुर	५२, ५६, २७७
		आरेण	१७८
		आलापुर	३०
		भीभीपुरा ^४	५७, १७२, १७३, १७८
		भुराखनपुर	२६, ३१, ३६, ७६
		भुंदि	१७७

	લા	મુંબઈ	૯૮
ભરત	૧,૨૦૮	મુલતાણ	૧૧૪
ભાવનગર	૭૯	મેડતા	૪૨, ૧૭૦, ૧૨૫, ૧૨૬
ભિન્નમાલ	૪૮, ૬૯, ૭૩	મેઢપાટ	૧૦૯, ૧૧૨, ૧૭૭, ૧૯૪, ૨૦૮
ભીમનાથ	૮૭	મેવાડ	૧૬૬, ૨૩૬, ૨૦૮, ૧૮૩, ૧૭૭,
ભીમપહ્લીપુર	૨૩૪, ૨૩૫		
ભીમવરપહ્લી	૨૩૫		
ભુજનગર	૯૫	ધ	
	મ	યોધપુર	૪૨, ૧૨૧
મગશી	૨૭૭	ર	
મથુરા	૧૨૩, ૨૦૭	રાજનગર	૬, ૧૩, ૨૯, ૫૨, ૮૦, ૮૧, ૮૬, ૭૮, ૮૮, ૯૪, ૯૫, ૧૬૧, ૧૬૨, ૧૬૮, ૧૭૨, ૧૭૩, ૧૭૭, ૧૭૮, ૧૫૫
મંડૂવ	૨૨૦	રાજપુર ^૧	૫૪, ૧૭૮
મનોહરપુર	૧૮૨	રાણિકપુર	૫૨, ૨૭૭
મરઘર	૪૧, ૪૨, ૪૮, ૬૯, ૧૬૦, ૧૭૭, ૧૮૩, ૨૫૪	રાણપુર	૨૫૨
મરઘરેસ	૨૦૮	રાધનપુર	૬૮
મરઘોકોટું	૨૨૪	રાયધનપુર	૬૦
મરઘેશ	„	રૈવતગિરિ	૧૦૯, ૧૧૭, ૧૨૧
મરઘેચળ	૬૯	રોચઠ	૮૮
મરઘંડ	૧૨૭		
મરઘંડલ	૧૮૭	લા	
મરઘઠ	૧૯૦	લાલપુર	૧૬૫
માલવ	૩૧, ૪૧, ૧૦૭, ૧૧૦, ૧૭૭, ૧૮૩, ૧૯૦, ૧૯૪, ૨૦૮, ૨૧૮, ૨૬૯, ૨૬૬	લાહુર	૧૬૦, ૧૬૮
મારઘાડ	૧૯૪	લાહોર	૧૨૫, ૧૨૭
મંડવગઢ	૨૧૮	લોખાડી	૯૩
માંડવગઢ	૪૬	લોલિયણ	૨૫૨
મીરાંપુરા ^૧	૫૭	વ	
		વટપદ	૯૨

વડગામ	૧૮૭	સરખેળ ^૧	૧૭૮, ૨૧૨
વડનગર	૧૫	સાહાજન ^૩	૭૬
વઢવાણ	૯૩, ૨૫૨	સારંગપુર ^૬	૭૫
વઢિયાર	૧૭૭	સિદ્ધાચલ	૩૮, ૭૯, ૯૮, ૧૦૯
વરઠાણો	૫૨		૧૭૩, ૨૫૭, ૨૫૯
વાગડ	૧૭૭, ૧૯૪, ૨૦૮	સિંધપુર	૨૮૦
વિક્રમપુર	૧૨૭	સિદ્ધપુર	૭૬
વિમલાગરિ	૧૧૧, ૧૨૦, ૧૭૩, ૨૧૫,	સિમાણા	૫૨
વિમલાચલ	૫૨, ૨૦૩	સિંધુ	૨૩૬, ૨૨૯
વિસનગર	૯૬	સીતપુર	૨૨
વીસલનગર	૧૬	સીહપુર	૪૫
વીક્રમપુર	૧૨૦	સીંધલ	૫૨
વીકાનથર	૧૧૫	સીરૈહી	૧૨૩, ૧૪૦, ૧૯૮
વીકાનેર	૧૧૯	સૂરતિ	૫૭, ૮૦, ૧૬૬
વીજાપુર	૫૨, ૧૪૦	સુરત	૯૩, ૯૪, ૨૫૭, ૨૭૭
	૨૧	સેતુંજ	૨૪૬, ૨૫૧
શકંદરપુરા	૫૭	સેતુંજગરિ	૧૬૦
શત્રુંજય	૧૧૧, ૧૨૧, ૧૨૩, ૧૨૮,	સોનિત્રપુર	૧૬૧
	૨૦૦, ૨૦૭, ૨૦૮	સોરઠ	૧૬૦, ૧૭૭, ૧૮૩, ૧૮૪,
શત્રુંજો	૭૯, ૧૮૨		૧૯૦, ૧૯૪, ૨૦૮, ૨૪૭
શંખેશ્વર	૨૭	સોરીપુર	૨૦૭
શેખપુર ^૧	૧૭૮	સોવનગરિ	૧૮૩
	૨૧		
સંખેશ્વર	૫૨, ૧૦૯, ૨૦૭, ૨૫૨, ૨૫૭	હાલાર	૧૮૩
સમેતાચલ	૨૦૮, ૨૭૦		

૧-૨-૩-૪ અમહાવાહનાં પરાં છે.

अर्हम् ।

जैनऐतिहासिकगूर्जरकाव्यसंचय ।

(१)

वृद्धतपागच्छीय श्रीरत्नकीर्तिसूरि चउपह ।

दृढा.

मंगलाचरण ।

संभव जिनवर विनपुं, भागुं अेकज मान;	
दुरगति दुषु दुरि करी, आपजे निरमल ज्ञान.	१
श्रीश्रुतदेवी सांनिध करे, देजे वयनविदास;	
कवकला तु केलवि, जे लगवती पुरि आस.	२
मातपिताथी अधीक वली, गुरु जे ज्ञानदातार;	
गुणु गाढं हुं तेहना, सारहनिं आधार.	३
श्रीवृद्धतपागच्छगणुधर, श्रीरत्नकीर्तिसूरीराय;	
अरीय बाणुं मनडेतरुं, आणुं ह अंगि न माय.	४

ढाल प्रथम—दश दृष्टांते होडहुं—अे देशी.

अज्ञाननगर वर्णन ।

जंभूद्वीपनामिं लहुं, लभजेयणु विस्तारो रे;	
विधि वैताढ विराजतु, होअे सारत निरधारो रे.	१
लवियणु वंहु लावसुं, श्रीगच्छपति गुडरान्ने रे;	
नामि नवनिधि संपजि, दिन दिन अधिक हीवान्ने रे.	२

દેક્ષણભરતમાહે દ્વીપતુ, ગુજ્જરદેશ ગુણવંતો રે;	
અસી સહસ્ર ગ્રામે ઠરી, અધિક અધિક સોભંતો રે.	ભ૦ ૩
સકલનગરસિરોમણી, નગર અલિકા અવતારો રે;	
વાવિ કૂચા સરોવરૂ, વન વાડી મનોહારો રે.	ભ૦ ૪
ગઠ મઠ મંદિર મુહુલસું, શ્રીઅદ્વદનગર વિરાજિ રે;	
ભૂમંડલમાં એહવું કેટ, નહિ કેા દિવાળ રે.	ભ૦ ૫
દરવાજા ધારે ભલા, ચુહુટાની ચિહું દ્વિસિ એલો રે;	
વણિક વ્યાપાર ઠરિ તિહાં, સોહિ સન્મુખિ પોલો રે.	ભ૦ ૬
અવર વર્ણ વસિ તિહાં, સુખીઆ સહૂ કેા પ્રાણી રે;	
સકલનાતિ સિરોમણી, શ્રીશ્રીમાલિની જાંણી રે.	ભ૦ ૭
લખમી લીલા લોગવિં, દાનિં દુલતિ વધારિ રે;	
પુન્યમારગમાં પડવડા, શ્રીજિનધર્મ સધારિ રે.	ભ૦ ૮
ધર્મરાગી ધોરી ધર્મના, ઉત્તમ કરણી કરતા રે;	
ગુણગ્રાહક ગુણે આગલા, પાપમારગ પરીહરતા રે.	ભ૦ ૯
ધર્મ અરથ કામ તત્વ જે, આરાધિં વિધિસેતી રે;	
ગુરૂવચને ઠરી ચાલતા, વર્ણના કહું કેતી રે.	ભ૦ ૧૦
પ્રથમઠાલ પૂરી થઈ, શ્રીઅદ્વિજિલ્લુંદ આધારિ રે;	
મુમતિવિજય પંડીત કહિં, ગુરૂચરણ નમું વારવારિ રે	ભ૦ ૧૧

દૂહા.

જેજન અર્દ્ધાનિ માંનિ તે, વારૂ વિસ્તારિં વાસ;	
આપ આપણિ સ્થાનકિં, કરતાં લીલવિલાસ.	૧
વારૂ વસિં વખારીઆ, હોસી દૂલતિવંતિ;	
વુહુરા નામિં વણિક બહુ, સાહ પણિ તિહાં સોભંતિ.	૨
કૂડીઆ હીસઈ' કૂટડા, રૂપિં રતિપતિ જાણિ;	
ઋદ્ધિસ'પૂર્ણ પ્રગટપુન્ય, મુખિ અમૃત સમ વાંણિ.	૩

ઠાલ ૨--રાણીજી હો જાતિર કારણ માંરિ કો નહિ' જ-એ દેશી.

માતાપિતા-ગુરુ આગમન ।

- નાતિ ચુરાસીમાં દીપતુ જી, સાહ પુંજુરે પુન્યવંત;
દાનમાનિં કરી પરગડુ જી, જીપતુ મદન બલવંત. ૧
- પુન્ય કરૂ તુહો પ્રાણીઆ જી, પ્રગટ ફલ પુન્યનાં જોએ;
પુન્યથટી રે સંપદ મલિ જી, એમ વદઈ સહુ કોએ. ૫૦ ૨
- તાસ ધરિ ધરણિ અતી દીપતી જી, પ્રેમલદે પ્રેમની વાંણિ;
શ્રીજિનરાજવચને સદા જી, પાલતી પૂરણ આંણુ. ૫૦ ૩
- ભગતી ભરતારની ભાવસું જી, ભામની કરતી ભરપૂરિ;
પતીવરતા વરત પાલતી જી, કરતી કલંક સવે દુરિ. ૫૦ ૪
- પંચ વિષિ સુખ ભોગવિ જી, કાંમની કંત સંયોગ;
પૂરવ કરમ અનુભાવથી જી, નહિં ધં સંતાનતું યોગ. ૫૦ ૫
- એહવિ પ્રેમલદે તણુ જી, બાંધવ સાધૂનિં વેસિ;
શ્રી ભુવનકીરતિ સૂરીશ્વરૂ જી, આવી આ ઉણિ જી દેસિ. ૫૦ ૬
- પુરપરવેસ કીકિ ભલુ જી, નર નારી ગહિ ગાટ;
ભચ્છવ ક્રીધા તિહાં અતી ઘણા જી, સણુગારાં સર્વે હાટ. ૫૦ ૭
- ચતુર ચોમાસું તિહાં કરૂં જી, બિહિનિ તે ધરિ બહુ પ્રેમ;
બાંધવ ખોટિ પુત્રની અછિ જી, તેહ ભાંજુ કહું એમ. ૫૦ ૮
- શ્રીઆણિભદ્ર મહિમા ઘણુ જી, વચન કહું વલી એમ;
ભાણેજ એક મુજ આપજો જી, કુલ કીકિ વલી તેમ. ૫૦ ૯
- પુન્ય પ્રગટું પૂરવ ભવ તણું જી, સફલ ફલું ગરૂવચણુ;
ગરભ ધરૂ ગુણવંત સહી જી, હરષ ધરિ સહુ સચણુ. ૫૦ ૧૦
- વિહાર કરુ વસુધા તલિ જી, શ્રીભુવનકીરતિ સૂરીરાય;
વરસ ગયાં વહી કેતલાં જી, બિહિનિ બાંધવગુણુ ગાય. ૫૦ ૧૧
- પુત્ર પાંચિ દોએ પુત્રીકા જી, સાહ પુજ વંસિં હોઈ;
સુમતિ કહિ ઠાલ બીજીં જી, ગુરૂવચન સાચાં તે જોઈ. ૫૦ ૧૨

વિનયવંત વિચક્ષણા, આંધવ પંચ સરૂપ;	
માતપિતા મન મોહતા, રામતિ રમિ અનુપ.	૧
વૃદ્ધ આંધવ વારૂ રૂપણ, રામણ લહુઉ હોઈ;	
સશુણ્વસનેહી સહોદરા, પ્રેમવંત સહુ કોઈ.	૨
પુન્ય પધાર્યા તિહાં ઠણિં, શ્રીભુવનકીરતિ સુરિંદ;	
નરનારી નિરખિ ભાવસું, સુખ રાઠાકુ ઈંદ.	૩

લાલ ત્રીજી—પાણી પાયુ' તરસી થઈ રે લાલ-એ દેશી.

ગુરુસાથે વાતચીત ।

વાત સુણુ વારૂ પરિ રે લાલ, છંડી આલસ અંગિ; સુખકારી રે.	
સાહ પુંજી સુત નારિસું રે લાલ, આયા વંદણિ રંગિ.	સુ૦ વા૦ ૧
વિધિસું વાંદી ભાવસું રે લાલ, બિસિ સૂરી હજૂરિ;	સુ૦
દેસના દીધી નેહસું રે લાલ, પાપપડલ ગયાં ફરિ.	સુ૦ વા૦ ૨
બિહિનિ પ્રતિ ઠહિ આંધવો રે લાલ, પાલુ વચન તે આપ; સુ૦	
ભાણેજ મુજનિ દીજીઈ રે લાલ, સંકાણાં માઈ આપ.	સુ૦ વા૦ ૩
ભગની વયણુ ઠહિ ભાઈનિ રે લાલ, એ કિમ કીજીઈ કાજ; સુ૦	
ખેટા આપતણિ વસિઈં રે લાલ, નવિ કેા દેઈ યોગરાજ.	સુ૦ વા૦ ૪
માતપિતા સોચી ઠરિ રે લાલ, કહુ કેમ પુત્ર અપાઈ;	સુ૦
વાત વિવિધ પરિ કેલવી રે લાલ, પણિ નવિ બિસિ ઠાઈ.	સુ૦ વા૦ ૫
મુલ માથુ તુરૂદનિં દેઉં રે લાલ, અવર માંતુ વલી વાત;	સુ૦
પુત્ર ન દેઉં પિડથી રે લાલ, વાંણી વદિ એમ તાત.	સુ૦ વા૦ ૬
સંવન સોલ ઉગણુસીઈં રે લાલ, ભાદરવા વદિ બીજ; સુ૦	
લૌમ ભલુ વાર દીપતુ રે લાલ, રેવતી જન્મ હવુ નીજ.	સુ૦ વા૦ ૭
મધ્યનિસાનિ માઝનિ રે લાલ, લગન ઉત્તમ તેણી વાર;	સુ૦
જન્મ લગિન મન માનીઉં રે લાલ, રામણ નાંમિ કુમાર.	સુ૦ વા૦ ૮
ભુવનકીરતિ ઠહું ભાવસું રે લાલ, લઘુ સુત મુજનિ આપિ; સુ૦	

એમ ન માતૃ માહરિ રે લાલ, બિહિનિ બહનેવી ઠરિ થાપ. સુ૦ વા૦ ૬
 સખત વરસના સુ'પીઆ રે લાલ, શ્રી સંઘની સહુ સાખિ; સુ૦
 બાંધવ પ્રતિ બિહિનિ રંગસુ' રે લાલ, બોલિ મધૂરી લાવ. સુ૦ વા૦ ૧૦
 મોહવસિ' જીવ માર્ઘનુ' રે લાલ, નયણે વરસઠ મેહ; સુ૦
 એસિંકલ નવિ નિંપજી રે લાલ, સાચુ સહોદર નેહ. સુ૦ વા૦ ૧૧
 દીધી ભીખ્યા પુત્રની રે લાલ, વાધુ અધીકૃ વાંન; સુ૦
 ઠાલ ત્રીજી બંધવ બહિનની રે લાલ, સુણુ સુમતિ ઠરી ઠાંનિ. સુ૦ વા૦ ૧૨

દૂહા.

ધર્મ અર્થ દોઝે લેદસું, જનક કીક નિજ હાથિ;
 સુત સુંપુ સુખ ઉપતુ, વધી તે પુન્યની આથિ. ૧
 બોલું પાલું આપણું, અવિહડ રાખુ નેહ;
 કીધુ ગુણ વલી જાણીક, સાચું સગપણ એહ. ૨
 એ ઠર જોડી બિહિ'નકી, બોલિ એણી પરિ' વાણિ;
 સગા ભલા પણિ સાધૂજી, નહિં માયા નિરવાંણિ ૩

ઠાલ ૪--ધન ધન્ય ધના શાલિભદ્ર-એ દેશી.

માતાનો શોક ।

જનની જાયાનિ' એણી પરિ' વિનવિ જી, ફરિ ફરિ સન્મુખિ જોધ;
 બાલવિચ્છોહુ દોહલું માયાનિ' જી, ફડ મ જાણુ ઇણુમિ' કોધ. જ૦ ૧
 પૂત્રજી દર્શન દોહલું પાંમીક' જી, ઠરતાં કોડિ વિપાસ;
 આસ પૂરાંણી દેવગરુનામથી જી, સફલ જાણું ગૃહવાસ. જ૦ ૨
 પુત્રજી દોહલું પંથ સાધૂતણું જી, દોહલુ વલી મહાવ્રતભાર;
 લોહચણા રે દાંતે મીંણુને જી, ચાવેઅવા ઉદાર. જ૦ ૩
 પુત્રજી ધરિ ધરિ કેણી પરિ વિચરસુ જી, ભિક્ષાનિ' વ્યવહાર;
 ઉર્ણાં જલ કેણી વિધિ' પીધસુ જી, ન ઠરેવી સરીરની સાર. જ૦ ૪
 પુત્રજી પરવસિ રહિવું પાધરિ' જી, નહિં વલી કેહતુ આધાર;
 યૌવનવર્ધ વ્રત પાલવું જી, નિરસ લેણું આહાર. જ૦ ૫

- પુત્રજી અણુ'આણે પાએ આલવું'જી, સુણુ સદાઈ ધરણિસેજી;
 ધ્યાન ધરેવું રહિવું રાંનિમિ' જી, કાયા સોસેવી રવીતેજી. ૪૦ ૬
- પુત્રજી સેજી તલાઈ ઢાલીઆ જી, છ'હેઅવું સુખવાસ;
 સુમતિ-ગુપતિ કાયા રાખવી જી, ઠરવી નહિ' લોગની આસ. ૪૦ ૭
- પુત્રજી દોષ સંનધિ નિવારવું જી, ઠરવુ વલી વિગયનુ ત્યાગ;
 સહિણા સમતાઈ' પરીસહ આઠરા જી, ધરવું પૂરણુ ધર્મરાગ. ૪૦ ૮
- પુત્રજી વંસવિભૂષણુ થાઈજી જી, હોજી સંયમનિ વિધિ સીહ;
 ઈંદ્રી પૂરણુ પાંચિ જીપજી જી, ક્રોધ પરિહરજી નિસ-દીહ. ૪૦ ૯
- પુત્રજી માતપિતાઈ' સુખ્યા સાધૂનિ' જી, ધરી વલી ધરમસનેહ;
 મોહની વસિ' માતા દૂખધરિ જી, નયણે વરષણુ લાગુ મેહ. ૪૦ ૧૦
- પુત્રજી પાર પાંમેજી પાધરૂ જી, હોજી વલી મુગતિનું વાસ;
 ઢાલ ચુથીમાં મુકી મોહની જી, સુમતિવિજ્યની પુગી આસ. ૪૦ ૧૧

દૂહા.

- સંસાર અનિત્ય જાંણી ઠરી, તારેઈવા નિજવંસ;
 માયા નિવારો મૂલથી, લોઠ ઠરિ પરસંસ. ૧
- સુજસ રહાવુ જગતમિ', વીસ્તારૂં વલી નાંમ;
 ધન્ય ધન્ય પુંજ સાહનિ', સીધાં પ્રેમલદે કાંમ. ૨
- આપ તરિ કુલ તારવિ, પુત્ત સપુત્તજ તેહ;
 ભુવનકીરતિ હરથીત હવા, જીઉં આપૈડા મેહ. ૩

ઢાલ પાંચમી--જૂખખડાની ચાલિ.

દીક્ષા-ગ્રહણ ।

- વિચરત વસુધા પીઠમિ' રે, ભુવનકીરતિ ગુરુરાય; સોલાગી સાધૂજી.
 જીવ ઘણાનિ' ખૂઝવિ' રે, દુરગતિ ઠરિ' અંતરાય. ૧
- રાજનગરનિ પરસરિ' રે, રાજપુરૂં મનોહાર;
 સુરીસિરોમણી પુહુતલા રે, સીખ્ય સખલ પરીવાર. ૨
- નરન.રી હરથીત હુયાં રે, આવિ વંદણિ વેગિ;
 ૧૦

કરજેડી કરિ વિનતી રે, રહુ ધ ચોમાસું નેગિ.	સો૦	૩
દેખી ભાવ સહૂ સંઘનું રે, જાંણી લાભ વિસેષ;	સો૦	
દોસી કાંહાંનજી દલવસું રે, રહૂં આપું સીસનિં વેષ	સો૦	૪
જ્ઞાતિ શ્રીમાલીની સોભતી રે, વૃદ્ધસાખા વસાવીસ;	સો૦	
અનુભતિ માગી ગુરુવણી રે, કરિ ઓછવ નિસિદ્દીસ.	સો૦	૫
સંવત સોલ છાસી સમિ રે, પંચમી વૈશાખમાસ;	સો૦	
સુકલપક્ષિં સોભા ઘણી રે, વાર નક્ષત્ર દિન ખાસ.	સો૦	૬
દોસી તણિ ઘરિ હી પતી રે, ગમતાદે ગુણવંત;	સો૦	
પંજી પુત્ર સોભાગીજી રે. ક્ષિલાહુ કાંમનો કંત.	સો૦	૭
વીત ખરચી વિરતારોડિં રે, નામ જગ ત્રય માંહિ;	સો૦	
ભુવનકીરતિ રાંમજીભણિં રે, દીધી દીક્ષા તાંહિ.	સો૦	૮
ધવલ મંગલ ઘેલાં દીધ રે, ભાટ ભલાં કરિ ગાંન;	સો૦	
પંચ મહાવ્રત સુપીઆં રે, મહામંત્ર સુણુવું કાંનિ.	સો૦	૯
ભગતિ ભટ્ટી સાંહામીતણી રે, કાંહાંનજી દોસીધં કીધ;	સો૦	
રંગ ઘણું રાજપુરમાંહિ રે, જાચકાં દાંન અહુ દીધ.	સો૦	૧૦
આરિત્ર પંચમી ઢાલમિં રે, પુત્ર પુન્જસાનિ લીધ;	સો૦	
મુમતિવિજ્ય કહધ પામીધ રે, ઓખઈ ચારિત્રધં સીધ.	સો૦	૧૧

દૂહક.

રાજકીરતિ ઋષીશ્વર હવિં, ઉત્તમ આદર ઠીધ;	
ભણુધ ગુણિ અતિભાવસું, ગુરુવચ અમૃત પીધ.	૧
વિનયકરિ વૃદ્ધ સાધુનુ, ગરુઆજ્ઞા પરમાણુ;	
દેસ વહેસિં વિચરતાં, પૂરણ પારગું જ્ઞાન.	૨
સુદ્ધ ક્રીયા સંયમતણી, ધરિ ઉત્કૃષ્ટિ અંગિ;	
તપ તપિ વક્ષી આકરા, પુન્યતણિ પરસંગિ.	૩

ઢાલ છડી—જી હો મિથલાનચરી સોહામણી-એ દેશી.

સંયમ-પાલન ।

જી હો સંયમ સમતા આદરી, જી હો મહીઅલિ કરિઈ કિહાર;

- જ હો જીવગણાંનિં યુગવધ, જ હો ગિતારધ લવપાર. ૧
 ભવિક જન સેવું સંયમ સાર, જ હો શિવસુખ જે દાતાર; ભવિં
 જ હો દિ ઉપદેશ સોહામણા, જ હો છંદુ મોહ વિકાર;
 જ હો જિનઆગના પામુ ખરી, જ હો બાણી અથિર સંસાર ભ૦ ૨
 જ હો જીવયતન ત્રિવિધિં કરુ, જ હો આત્મસમ અધીકાર;
 જ હો સમતા સહસું આણીધ, જ હો કીજ્ઞધ પર ગિપગાર. ભ૦ ૩
 જ હો દોષ મિતાલીસ ટાલીધ, જ હો લીજ્ઞધ શુદ્ધ આહાર;
 જ હો જિનમારગ બાણું ખરૂ, જ હો દૂરગતિ ન હુધ લગાર. ભ૦ ૪
 જ હો પ્રતિબુદ્ધા પ્રાણી ઘણા, જ હો જેહાંન અલ્પસંસાર;
 જ હો કેતા સમકીતવંત હુવા, જ હો કેધ સંયમભાર. ભ૦ ૫
 જ હો સાધુગુણે કરી સોભતુ, જ હો રાજકીરતિ શુભચિત;
 જ હો માયામંદિર ભાંગતો, જ હો સંચિ સુકૃત વિત્ત. ભ૦ ૬
 જ હો સુકી મમતા મોહની, જ હો કુકુ કુકુંબનું વાસ;
 જ હો આય અથિરકરી બાંણુતુ, જ હો સાચું ધર્માભ્યાસ. ભ૦ ૭
 જ હો ભાવન ભાવિ નિરમલી, જ હો ધ્યાધ શુકલ ધ્યાન;
 જ હો સૂત્રસિદ્ધાંતનું ખપ કરિ, જ હો જેહથી લાભિ જ્ઞાન. ભ૦ ૮
 જ હો વૃદ્ધતપાગચ્છ રાજા, જ હો ભુવનકીરતિ સૂરીસ;
 જ હો સાધુસિદ્ધોમણિ બાંણીધ, જ હો રાજકીર્તિ શુભ સીસ. ભ૦ ૯
 જ હો દોષ ન લાભિ દેહમિ, જ હો સ્કલસંયમ ગુણસાર;
 જ હો પંચાચાર શુદ્ધ પાલતાં, જ હો પ્રગટું પુન્ય નિરધાર. ભ૦ ૧૦
 જ હો છઠી ઠાલ સંયમતણી, જ હો સુમતિવિજય ઠહિ સાર;
 જ હો નરનારી જે આદરિ, જ હો જેહનું ચિત હુધ ઠારિ. ભ૦ ૧૧

દૂહા.

- વરસ વીશ ગયાં એણી વિધિં, ઉત્કૃષ્ટિ આચારિ;
 તપતણિ તેજિં કરી, ચરણ નમધ નરનારિ. ૧
 પૂજ્ય પધાર્યા પ્રેમસું, સંઘસકલપરિવારિ;
 ભુવનકીર્તિ ભૂમંડલિ, વર્ત્તાંચુ જયકાર. ૨

આદર અહ્મદાવાદમિં, કીધુ નર નિ નારિ;
રહુ ચોમાસુ' હરખસુ', સંઘકરિ મનોહારિ. ૩

ઠાલ સાતમી—સુમતિ સદા દિલમિં ધરૂ—એ દેશી.

મદાવાદમાં પ્રવેશ ।

શાહ સકલ હરષીત થકા, વંદિ પુજ્યના પાય; રંગીલે.	
ઉચ્છવ દિન દિન નવ નવા, દર્શનિં પાપ પલાય.	રંગીલે. ૧
ભુવનકીર્તિ ગુરુ વંદીધં, બંધીધં સુકૃતગંડિ;	રં૦ આ૦
પૂત્રસિદ્ધાંત વખાણંતા, આણંતા અમર વિમાન;	રં૦
નનહરણી સુણી દેસના, દુલતીઆ દેઅ દાન.	રં૦ ભુ૦ ૨
શાહ રેતન સોભાગીઉ, ફરવાં નવાં નવાડીમિં વાસ;	રં૦
મમતાદે નારી નાંમિ, કંતતણી તે દાસ.	રં૦ ભુ૦ ૩
મવસર ઉત્તમ બાંણીનિં, શ્રીપુજ્યનિં ઠહિ એમ;	રં૦
ખાચારજિ પદ ઊચ્છવિં, આપુ લાલ હુઈ જેમ;	રં૦ ભુ૦ ૪
માની વાત વારુ સહી, વાધુ ત્રિવિધ પરિ રંગ;	રં૦
શ્રમિ કંકેતરી પાઠવી, મલોઉ સાજનનું સંગ;	રં૦ ભુ૦ ૫
ખરચુ દ્રવ્ય ખાંતિ કરી, મહી માંગત હીયાં દાન;	રં૦
કરી ઊચ્છવ પધરાવોઆ, શ્રીગચ્છપતિ દેઈ માન;	રં૦ ભુ૦ ૬
ગાવિ ગીત સોહામણી, ઊચરિ જય જયકાર;	રં૦
ચરણકમલ નમિ લાવસુ', દેઈ સપરા આહાર;	રં૦ ભુ૦ ૭
સંવત સત્તર સત્તોતરિ, વૈશાખ માસની ત્રીજ;	રં૦
સુદિ સઘવિ વખાણીધ, સીઝઈ વંછિત નીજ;	રં૦ ભુ૦ ૮
પદની આપી ગણુધરતણી, શ્રીભુવનકોરતિ સુરિંદ;	રં૦
શ્રીમાલો શાખ લધુમાહિ, સાહ રેતન બાંણે ઈંદ;	રં૦ ભુ૦ ૯
શ્રીફલ આપાં સાહામી ભણિં, ભગતિ ભલી પરિ કીધ;	રં૦
ફાલ કુટુંમ સંતોષીકે, સુવસ્ત્ર સાતનિં દીધ;	રં૦ ભુ૦ ૧૦
સાહ રેતન સુત બાંણીનિં, નાગજી નાંમિ પ્રસિદ્ધ;	રં૦
સાતમી ઠાલિ પદવી લહી, સુમતિવિજય કાજ સીદ્ધ;	રં૦ ભુ૦ ૧૧

આદીશ્વર અરિહંત નમું, પુહુંચિ મનનાં કોડિ;	
અલીઠં વિઘન જાઠં વેગજાં, ઠસી ન આવી ખોડિ.	૧
શ્રીભુવનકીરતિ ભાવિં કરી, આપી પદ અધીકાર;	
સ્તનકીરતિ ગચ્છપતિતણું, સવલ સોહિ પરીવાર.	૨
પાસ વાંન પંડિત ભલા, વાચક વધતિ જ્ઞાનિ;	
સીઘ્ય સવે ગુણ આગલા, ધરતા ધર્મનંધ ધાંન.	૩

લાલ આઠમી—કાંનનમિં કાઠિસગિ રહુઉ રે—એ દેશી.

વેહાર-ગુહનિર્વાણ ।

પ્રીખ લહી સહિ ગુરુતણી રે, વિહાર કરુ ગણુધાર;	
ગામનગરપુરપાટણિ રે, જિહાં જિહાં નિજ પરીવાર.	
સોભાગી સુંદર સેવું શ્રીજિનરાજ, જે સારિ હો આતમ કાજ;	સો૦ ૧
જે આપિ મુગતિનું રાજ;	સો૦ આ૦
વરસ ત્રહુંનિ અંતરિ રે, ભુવનકીરતિ કીઠિ કાલ;	
આચારજ આદિ ગુરુનિ દૂખિ રે, સોચિ બાલગોપાલ.	સો૦ ૨
સોઝ સંતાપ તે પરહરી રે, વરતાવું જયકાર;	
સંઘ મલી વિનતી કરી રે, રાખુ ઉત્તમ આચાર.	સો૦ ૩
દ્વાદશમાસની અંતરિ રે, દૂખભંજણુ દ્ધીત્રાંમ;	
પુન્યવંત હઉ પ્રાંણીઉ રે, સાહ પ્રેમજી શુભનામ.	સો૦ ૪
શ્રીશ્રીમાલી સોહાકરુ રે, દસવસા હોપંત;	
ગુણવંત ધિ તસુ કામની રે, ધૂલખાઠ નાંમિ સોભાંત.	સો૦ ૫
કંત ભણિ કાંમની પ્રતિ રે, સાંભલિ મોરી વાંણિ;	
અવસર જોતાં આજનુ રે, ચઠસિ વાત પરમાંણિ.	સો૦ ૬
તે ભણી પુન્ય પધરાવીનિ રે, લીજઠ લક્ષ્મી લાહ;	
પદમહોત્સવ કીજીઠ રે, યોલિ એણી પરિં સાહ.	સો૦ ૭
શ્રીસ્તનકીરતિસૂરી ભાણું રે, પુહુંતા તેડણુ કાણ;	
હિર કરુ મુજ ઉપરિ રે, દ્ધીપુરિ પુહુંચુ રાણ.	સો૦ ૮

પુન્ય પધાર્યા પ્રેમસું રે, હુકિ અધીકુ રંગ;	
સતરસિં અગીઆરૌતરિ રે, કીધું જી મહિંતિં જંગ.	સો૦ ૯
માસ ચૈત્રવદિ ત્રીજનું રે, દિન દુલતિ દાતાર;	
દોષરહીત લહુ નિર્મલુ રે, વદિ પંડીત દિનસાર.	સો૦ ૧૦
સઠલસંઘ તેડાવીઉ રે, ઠંકેતરી લખી સલખિખ;	
સંઘ સખલ લેલુ હુકિ રે, લોકતણુ વલી લખ્ય.	સો૦ ૧૧
વાજિં વાજીત્ર વોવધ પિરિં રે, માદલના ધોંકાર;	
લેરિ ભુંગલનિ ઝલરી રે, ગાબુ અંબર નિરધાર.	સો૦ ૧૨
સજન સવે સંતોષીઆ રે; વસ્ત્ર ઊઠાડાં ખાસ;	
સહિ શુરુચરણુ નમી કહિ રે, સંઘનું હું છું દાસ.	સો૦ ૧૩
ઘરિ ઘરિ રંગવધામણુ રે, ગાઇ ગીત રસાલ;	
પઠવાને કરી પોસીઆ રે, સુથરાં સાલિનિ દાલિ.	સો૦ ૧૪
સાચવણી સંઘની ઘણી રે, વિવિધ પરિ વિસ્તાર;	
ભયકજન તે પાંખીઆ રે, વંછિત દાંન નિ આહાર.	સો૦ ૧૫
ધન્ય ધન્ય સાહ તું પ્રેમજી રે, કુલખાઇ ધન ધન્ય;	
પાંચ પુત્ર દોઝે પુત્રીકા રે, કુખિં વસ્ત્યાં રતન.	સો૦ ૧૬
દેવચંદ દૂખ ભંજણુ રે, અમીઇં સમુ અમીચંદ;	
પ્રેમ ઘણું પંચ ખાંધવાં રે, ભગની કરત આણુંદ.	સો૦ ૧૭
આઠમી દાલિં સોભા ઘણી રે, અધિક અધિક ઉચ્છાહ;	
સ્મૃતિવિજય કહિ સંઘનિ રે, લેજે લખમી લાહ.	સો૦ ૧૮

દૂહા.

મુનીવર વિચરિ મહીતલિં, પુર પાટણુ નિં ગામિં;	
જસ જગતીમાં વિસ્તરૂ, સમરત સદ્ગુરૂ નામિ.	૧
માંનિ મોટા મહીપતી, નરપતિ નામિ સીસ;	
કરજોડો કરિ વિનતી, અરજ સુણુ અધીસ.	૨
આર શીષ્ય સ્વહસ્તના, અધીક અધીકિ જ્ઞાનિ;	
વિવિધકલા વિદ્યાનિલા, ધરતા ભગવંત ધ્યાન.	૩

સુરી ગુણે ઠરી શોભતા, શ્રીરતનકીરતિ સૂરીરાય;
 ગચ્છપતિ સવિહુ* નિરખતાં, અવર ન આવિ હાય. ૪
 સંયમ સુખિં પાલતાં, વીર સાત વરસોણુ;
 પર્યંતસમુ જાણી ઠરી, દ્વધીપુરિ પુહુતા તેણિ. ૫

ઢાલ નવમી—મન ભમરા રે—એહની ભતિ.

અનશન-સ્વર્ગમન।

પંચ મહાવ્રત પાલીનિં, સુણુ પ્રાણી રે, સાધી આતમ કાજ;

સેવું જિન વાંણી રે.

અંત સમઘ અણુસણુ કીઉં સુ૦, પાંમેવા અમરતું રાજ	સેવું ૦ ૧
નરનારી આગમ લહી સુ૦, વંદણિ આઠ્યાં તેહ;	સુ૦
જીવ સવે સંતોષીનિ સુ૦, થાપ્યુ ધર્મ સનેહ.	સે૦ ૨
લખ્ય ચુરાસી ચોનિના સુ૦, ખમીઘ ખમાવી જીવ;	સે૦
સ્થાનક પાપનાં પરહરી સુ૦, પ્રત્યાખ્યાંત જીવજીવ.	સે૦ ૩
સતરસિં ચુત્રીસના સુ૦, પોસતણી વદિ ખીજ;	સે૦
સીખ લેઘ સવે સાધૂની સુ૦, પહવી સુાંપ નિજ.	સે૦ ૪
દેહી તજી ભગવંત ભજી સુ૦, સર્ગ સિધાઆ સૂરિ;	સે૦
પુન્યગાંઠિ પોતિ ઠરી સુ૦, પાતક કીધાં દૂરિ.	સે૦ ૫
રથી રચના કીધી ભલી સુ૦, ખરચી દ્રવ્ય અનેક;	સે૦
વાજીત્ર વાજિં નવનવાં સુ૦, ગાઘ ગીત વિવેક.	સે૦ ૬
ચિતા રચી અંદનતણી સુ૦, અગર અખીર સુવાસ;	સે૦
કાયા સંસ્કારી વિધિં સુ૦, સુરિં લીજિ સર્ગતું વાસ;	સે૦ ૭
વીર વિયોગિં ગોતમક્રમી સુ૦, માયા ન મેહલી જીય;	સે૦
માતપિતાના વિરહથી સુ૦, ગુરૂજી અધીકું હોય.	સે૦ ૮
વરસ પંચાવન આઝીખું સુ૦, અધીક માસ વલી ચાર;	સે૦
સર્વાયુ પાલી ઠરી સુ૦, પુહુતા ઠર્મનિ પારિ;	સે૦ ૯
ચારિ શીખ્ય ચોખિ ચિત્તિં સુ૦, ઠરતા ઉત્તમ સંગ;	સે૦
આર્તિ અંગની પરહરી સુ૦, ધરતા ધર્મસું રંગ.	સે૦ ૧૦

પંડીત રામવિજય વડા સુ૦, સુમતિવિજય સુખકાર;	સે૦
હર્ષસુ હેમવિજય ભણુઈ સુ૦ રૂડિ રહિજે વ્યવહાર.	સે૦ ૧૧
ગંગવિજય વિનયે સદા સુ૦, ચારિ સરખી જોડિ;	સે૦
સાચા સહોદર જાણીઉ સુ૦, ઠસી ન લાભિ ખોડિ.	સે૦ ૧૨
ગંગવિજય ચિર થાપીઆ સુ૦. પાટપરંપર ઇસ;	સે૦
પૂરવ નામ પ્રગટ કીઉં સુ૦, ગુણુસાગર સુરીસ.	સે૦ ૧૩
સંઘ શ્રી રાજનગરતણું સુ૦, પધરાવિ બહુ પ્રેમિ;	સે૦
પૂજા નિ પરભાવના સુ૦, વધતી સોભા એમ.	સે૦ ૧૪
શ્રીમાલી જ્ઞાતિમાં શોભતા સુ૦, સાહ ગહુ ગુણુવંત;	સે૦
નાંમિ પ્રણામિ કલ્યાણુજી સુ૦, ધર્મી નિ ધનવંત.	સે૦ ૧૫
વારૂ વૃદ્ધ શાલા તણા સુ૦, ધંભ કહ્યા સિરદાર;	સે૦
વધતિ દુલતી સંઘની સુ૦, દિન દિન જ્ય જ્ય કાર.	સે૦ ૧૬
સંવત સંયમ લેહતે સુ૦, વર્ષ લુવંનનિર્ધી સાર;	સે૦
આષાઠ સુકલ સખતમી સુ૦, હસ્તનક્ષત્ર બુધવાર.	સે૦ ૧૭
શ્રીરતનકીર્તિસૂરી સ્તવ્યા સુ૦, ઢાલ નવે મનોહાર;	સે૦
સીસ સુમતિવિજય સદા સુ૦, પય પ્રણમિ વારંવાર.	સે૦ ૧૮
નૂનાધિક જે ભાષીઉં સુ૦ જીવં તણિ રસિ લીદ્ર;	સે૦
સઠલસભા સાખિ ઠરી સુ૦ મિચ્છામિ દુઝક ઠીધ.	સે૦ ૧૯
ગુણુ ગાથા ભગતિં ઠરી સુ૦, સૂરીતણા સુજાંણુ;	સે૦
ભણિ સુણિ નરનારિ જે સુ૦, તેહ ઘરિ કુસલ-કલ્યાણુ.	સે૦ ૨૦

કવસ.

તપગચ્છનાયક સુખદાયક શ્રીભુવનકીર્તિસૂરીશ્વરૂ;

તસુ વંસભૂષણુ વિગતહૂષણુ શ્રીરતનકીર્તિસૂરી પટધરૂ.

દિન દિન ગાજી અધિક દિવાજી તાસ શિષ્ય સોહાંભણા;

ધમ વદિ વાંણી સુમતિ આંણી ઘરિ ઘરિ રંગ વધાંભણાં. ૨૧

इति श्रीवृद्धशाखायां तपाविरुदे पूज्यपुरंदरश्रीभट्टारकश्री भुवन-
कीर्तिवंसभूषण श्रीभट्टारकश्रीरत्नकीर्तिसूरीस्वर चुपइ संपूर्ण ।

(સર્વ ગાથા ૧૪૬, ઢાલ ૧, શ્લોક ૧૭૦)

પંડિત શ્રીવૃદ્ધિવિજયગણિ નિવાર્ણભાસ ।

રાગ ગોડી—જ'ખૂદીપ મજારિ—એ દેશી.

મંગલ-પાટણ વર્ણન ।

પ્રેમૈં પ્રણમી પ્રાય, ચોવિસ જિનતણા;	
જગનાયક જગહિતકરૂ એ.	૧
સિર ધરે જેહની આણ, સકલ સુરાસુરા;	
આદર આણી અતિ ઘણો એ.	૨
વલી વલી સરસતિમાય, પાય કમલ નમી;	
જેહથી મતિ અતિ પામીઈ એ.	૩
ગાઉ ગુરૂ ગુણુ રાસ, આસ ઉમાહલો;	
માહરો પૂરણ કરો એ.	૪
તે ધન દિહા જે આજ, કાજ સયલ સીઝઈ;	
શ્રી ગુરૂના ગુણુ ગાવતાં એ.	૫
સતર સહસ ગુજરાતિ, દેશ તે સોહિઈ;	
આર્ય દેશમાં અતિ ભલો એ.	૬
જિહાં શ્રી સંખેસર પાસ, આસ ભવન તણી;	
પૂરણ ચિંતા મણિ સમો એ.	૭
જિહાં અણહિતપુર સાર, ભાવી શ્રાવક;	
વ્યવહારી નિવસૈ ઘણા એ.	૮
શ્રી પંચાસર પાસ, નારિગપુર;	
કોકો ભાલો વંદીઈ એ.	૯

વર્દ્ધમાન વડવીર, શાંતિ જિજ્ઞેસર;	
સુપાસ ચંદ્રપ્રભ વંદીઈ એ.	૧૦
શ્રીચિંતામણિ પાસ, તિમ મનમોહન;	
વાડી પાસ જિનેસર એ.	૧૧
નેમીસર નૈ મલ્લી, સામલ પાસજી;	
સેરી સેરી જિનવરા એ.	૧૨
જિનવર થંભણુ પાસ, વાસવ વંદિયા;	
જયવંતા જગિ જિનવરા એ.	૧૩
ઇત્યાદિક ષહુ તીર્થ, દેવ દેહરાસરિ;	
દીઠઈ પાતિક સવિ ટલૈં એ.	૧૪

ઠાલ ૨—કપુર હોઈ અતિ ઉજ્જુ—એ દેશી.

જન્મસ્થાન-માતાપિતાદિ ।

તે ગુજ્જર ધર દેશમાં રે, દેશ ભલો ધાંણુધાર;	
પાલણુપુરમાં સોહીઈ રે, પાલણુપાસ વિહાર.	
	ભવી સુણ્યો થઇ સાવધાન. ૧
મૂડો અખ્યત આવતા રે, પૂગી જિહાં મણુ સોલ;	
અહનિસિ ઈમ જિન ભગતિની રે, હુંતી ચાકમ ચોલ રે.	ભ૦ ૨
જિહાં તારણુગિરિ રુચડો રે, તારંગો ઇતિ નામ;	
અજિત જિનેસર રાજીઓ રે, પ્રાસાદ અતિ ઉદામ રે.	ભ૦ ૩
છયલ છખીલા જન ઘણા રે, નિવસૈં નાગર લોક;	
આદિજિજ્ઞેસર દેહરૂં રે, પ્રણમૈં પ્રેમૈં શોક રે.	ભ૦ ૪
તે વડનગરનૈં હૂકડું રે, હાભડી નામૈં ગામ;	
લોક ઘણા સુખ્યા તિહાં રે, વસતા વારુ મામ રે.	ભ૦ ૫
વડવખતી વિવહારીઓ રે, પ્રગટ મલ્લ પોરવાડ;	
આણુદશાહ આણુદ કરુ રે, પૂરૈં કુટુંબનાં લાડ રે.	ભ૦ ૬
ઘરણી પરણી તેહની રે, ઠરણી અતિ સુકુમાલ;	
ઉત્તમદે નામૈં ભલી રે, વિલસઈ સુખ અસરાલ રે.	ભ૦ ૭

અનુક્રમે આવી ઉપનો રે, તસ કૂખે પૂન્યવંત;	
પ્રાણી પરમ પ્રમોદશ્યુ' રે, લહૈં દોહલા ગુણવંત રે.	ભ૦ ૮
વીસલનગર માહૈં અછૈં રે, મોટઈ' કુલ મોસાલ;	
ઉત્તમદે તિહાં આવીઆ રે, જાંણી ગર્ભ સુકુમાલ રે.	ભ૦ ૯
શુભ સંવચ્છર શુભ દિનૈં રે, શુભ દિવસૈં શુભ લગ્ન;	
જાયો ગાયો ગુણિજનૈં રે, નંદન હર્ષ નિમગ્ન રે.	ભ૦ ૧૦
જન્મ મહોચ્છવ કરી ઘણા રે, પોષી સખિ પરિવાર;	
નામ ઠંયુ' દિન ખારમૈં રે, ખોઘો નામિં કુમારો રે.	ભ૦ ૧૧
જિમ આરામૈં વાધતો રે, શોભૈં ચંપક છોડિ;	
તિમ કુચર દિવસઈં વધઈ' રે પૂરઈં મનના કોડ રે.	ભ૦ ૧૨
માત મનોરથ અતિ ઘણા રે, વાઘૈં સુતનૈં દેખિ;	
તાત પ્રમુખ સચણા સવે રે, પરખૈં પુન્ય વિશેષ રે.	ભ૦ ૧૩
આઠ વરીસો જવ થયો રે, તવ મૂકૈં નિસાલિ;	
બુદ્ધિ પ્રમાણૈં સીખોયાં રે, બહુ વિજ્ઞાન વિસાલ રે.	ભ૦ ૧૪
લઘુ વયથી સોભાગીઓ રે, ન ઠરૈં કાઈ અન્યાય;	
વિનય બડાનો બહુ કરૈ રે, સહુનૈં આવૈં દાય રે.	ભ૦ ૧૫

હાલ ૩—તમો તમો મનક મહામુનિ—એ દેશી.

ગુરુ-ઉપદેશ ।

અનુક્રમે એક દિન વાંઢીયા, શ્રીતપગચ્છ મહા ભાગ રે;	
કવિ શ્રીસત્યવિજય ગણો, વયરાગી વડભાગ રે.	૧
સુણયો સહુ ચિત્ત આણીનઈ', તસ મુખથી સુણૈં વાણી રે;	
નરભવ અતિ દોહ્યો લહ્યો, દસ દૃષ્ટાંતૈં પ્રાણી રે.	સુ૦ ૨
એહ અનાદિ સંસારમાં, ધર્મ રચણ તે દોહિતુ' રે;	
લહવુ' કોઈક પુન્યથી, જેહથી સિવપદ સોહિલુ' રે.	સુ૦ ૩
સુગુરૂ સામગ્રી દોહિત્રી, દોહિલુ' શુવતણુ' મુણવુ' રે;	
સદ્દહણા વડી દોહિલી, તત્ત્વજ્ઞાનનુ' ભણવુ' રે.	સુ૦ ૪

કર્મ શુભાશુભ જે કરે, ભોગવૈ તસ કલ એક રે;	
પરભવ જાવૈ એકલો, જિહાં નહીં કિસ્થોય વિવેક રે.	સુ૦ ૫
જિમ મેલૈ તીરથ મિલૈ, વિભુજ કરણુરી ચાહ રે;	
લાભ અલાભ લહી કરી, નિજ નિજ ઠામ તે જાથ રે.	સુ૦ ૬
જિમ અંગુલી મિલી ભોજનૈ, રસ લેવૈ થઇ ભેલી રે;	
તિમ સુખ વિંહયવા સહુ મિલૈ, પણિ દુખના નહીં વેલી રે.	સુ૦ ૭
સયણ કુટંબ સવિ કારમુ, કારિમુ તન ધન ગેહ રે;	
પ્રેમ સુપન પરિ સર્વનો, અંતિ આપૈ છેહ રે.	સુ૦ ૮
સ્વારથ રાગી સહુ અછઇ, અર્થ સર્થ છેહ દાખૈ રે;	
ધર્મવિના કોઇ જીવનૈ, શરણ ન, ઇમ જિન ભાખૈ રે.	સુ૦ ૯
તે ભણી ધર્મ આરાધોઇ, અધિક અધિક સુખ હોવૈ રે;	
જેહ અનાદિનાં સંચીયાં, કર્મ તણાં મલ ધોવૈ રે.	સુ૦ ૧૦
ચારિત ભવજલ તરણુતુ, એ મોટું વડ જિહાજ રે;	
ઇહભવિ પરભવિ હિત કરૈ, સીઝેં સઘલાં કાજ રે.	સુ૦ ૧૧
ઇણિ પરિ ઉપદેશ સાંભલ્યો, ભાગ્યો મનમાં તેહ રે;	
ચિતૈ ચૂંપ ધરી ઘણુ, ચતુરાઇનો ગેહ રે.	સુ૦ ૧૨
ઠહૈ શુરુનૈ મન ગહ ગહી, ચારિત મુઝનૈ કીજૈ રે;	
તવ ઠહૈ શ્રીશુરુ તેહનૈ, કામ વિચારીનૈ કીજૈ રે.	સુ૦ ૧૩
સયણ સંબંધની આગન્યા, લેઇ કીજૈ કામ રે;	
તો જિનસાસનની હોઇ, વધતી અતી બહુ મામ રે.	સુ૦ ૧૪

ઠાલ ૪—જિત્તિરી—આનંદસૂ રાગ આવઈ—એ દેશી.

દીક્ષા ગ્રહણ ।

મનમાં કરી એમ વિચાર, ઘરિ આવી પૂછૈ પરિવાર,	
તેહ નિસુણી ઠહૈ તવ સયણાં, સૂં બોલ્યાં એહવાં વચણાં.	૧
તુહો છો અહાનૈ ઘણુ વાહલા, સૂં બોલો છો એહ ઠાલા;	
હવણાં છૈં વચ તુહા બાલા, છોડી દેઓ યોગના ચાલા.	૨

અમ મનના મનોરથ પૂરો, સંસારૈં હોઈ સૂરો;	
તે સંયમ લેવા ચાહૈં; લેઈ નઈ જે નિરવાહૈં.	૩
તવ ભાષૈં કુંમર યોધો, વાહલો મુઝ મુહપતિ યોધો;	
સ્યું વિષય નીંદમાં ઉંધો, તુલ્યે તત્ત્વજ્ઞાનનૈં ચૂંધો.	૪
મૈં નિસુણી ગુરૂની વાંણી, મૈં સંયમ લેવું જાંણી;	
હવૈં યોલ ન કહસ્યો તાણી, ચારિત્ર છે ગુણુની ખાણી.	૫
પરિણુમૈં તો શિવસુખ આપૈં, યોધ ણીજના ગુણુનૈં થાપૈં;	
જે ભદ્રકથી રૂચિવંતો, તોહિ સંપ્રતિ પરિગુણવંતો.	૬
ઈમ બહુ પરિણુ સમઝાવી, સંસાર અસાર ઈમ ભાવી;	
લેઈ અનુંમતિ મનનૈં હરખૈં. ગુરૂ સત્યનૈં નયણુ નિરખૈં.	૭
સીખૈં સવિ સાધુ આચાર, જે આવશ્યક વ્યવહાર;	
ધારૈં વલી જે ષટ્કાય, નવકાર અરથ સમુદાય.	૮
શુભ મુહુરતિ આબ્યું જાંણી, મત્તર પાંત્રીસ વરિસ ગુણુ ખાણી;	
ચાણુસમૈં શ્રી પાસભટ્ટેવો, લેટીનૈં સંયમ લેવો.	૯
પુણ્ય ખેત્ર પાટણુનૈં પાસૈં, તિહાં શ્રાવક આવૈં ઉદહાસ;	
દિખ્યાનો યોચ્છવ કીધો, તિહાં ચારિત્ર ચૂંપઈ લીધો.	૧૦
શ્રીસત્યવિજય કવિરાજ, તસ હાથૈં દિખ્યા છાજૈં;	
કુપુરવિજય વડા ચેલા, સુખ્યા કરી તેહનૈં પહિલા.	૧૧
વલી કુસલવિજય કવિ વારુ, વિનયી નઈ જેહ દીદારુ;	
એહ માંએ શોભા ધામ, દીધું વૃદ્ધિવિજય તસ નામ.	૧૨
હવૈં માંડયો એમ અભ્યાસ, જિમ થાવૈં શાસ્ત્ર પ્રકાસ;	
ગુરૂ ચરણુ કમલ નિત સેવૈં; વલી જીહારૈં તીરથ દેવ.	૧૩
સિદ્ધાંતના યોગ આરાધૈં, દેખી શ્રાવકનાં મન વાધઈ;	
ગુરૂણુ પણિ દેખી હરખૈં, મનમાં વિનતી કરી પરખૈં.	૧૪
ગચ્છનાયક પાસૈં દિખ્યા, દેવરાવી સીખવૈં શિખ્યા;	
વલી સકલ યોગ વહારાવૈં, કર્મ ગ્રંથ વિચાર સિખાવૈં.	૧૫

પંડિત પદ દેવરાવીઉં, પાસિં રહી ગુરુરાજિ;	
શિષ્યાદિક કરી સુખીયા, બાણે જિમ યુવરાજ.	૧
લાવી શ્રાવક શ્રાવિકા, જનનૈ દાખૈ ધર્મ;	
બાણેં લાણાવૈ અતિ ઘણું, સમઝાવૈ સવિ મર્મ.	૨

હાલ ૫.

ગુરુનિર્વાણ સંયમપાલન ।

સત્યવિજય કવિરાણયા મનમોહન મેરે, બાણી નિજ વૃદ્ધ લાવ. મન૦	
પાટણુસહર પાવન કરૈ મ૦ ધરતા સમતા લાવ. મ૦	૧
પાસૈં વૃદ્ધિવિજય કવી મ૦, સેવકરૈ નિસદ્દીસ, મ૦	
વિનય ભત્તિ બહુ સાચવૈ મ૦, લલી લલી નામૈ સીસ. મ૦	૨
સંઘ સકલ રાણુ રહૈ મ૦, નિસુણૈ ગુરુની વાંણિ મ૦	
અનુક્રમે સત્તર પંચાવનૈ મ૦, પામ્યા તે નિરવાણુ. મ૦	૩
સેવા કીધી અતિઘણી મ૦, ગુરુની તેહ સુસીસ, મ૦	
જિણૈ ગુરુ આરાધ્યા નહીં મ૦, તે અનરથના ઇશ. મ૦	૪
સુજસ સોલાગ લહૈ ઘણું મ૦; ગુરુનામૈ સુખ થાય તો મ૦;	
પાટણુ સહર માંહિં ઘણું મ૦, માનૈ જનસમુદાય તો મ૦.	૫
કરૈ વિહાર મનમોહસ્યૂં મ૦, પરિચિત ગામે ગામિતો મ૦;	
યથા સક્રતિ સંયમ વહૈ મ૦, માન લહૈં બહુ ઠામ તો મ૦.	૬
સંઘાઠો સવિ તેહનો મ૦; કરતા એમ વિહાર તો મ૦;	
વલી પાટણુમાં આવીયા મ૦, કરૈં ચોમાસ ઝિં-ચ્યાર તો મ૦.	૭
ઇમ બહુ સાધન સાધતા મ૦, કરૈં જનનૈં ઉપગાર તો મ૦;	
અનુક્રમે સત્તર-ઉગાણોત્તરિં મ૦, કરૈં ચોમાસ જ સાર મ૦.	૮
કાર્તિક વદિ ચઉદસિ તણો મ૦, કરી ઉપવાસ ચોવીહાર તો મ૦;	
પાખી પર્વ આરાધીઓ મ૦, કરી સઝાય ઉદાર તો મ૦.	૯

ઢાલ ૬.—મનોહર હીરજી રે—એ દેશી.

સ્વર્ગ ગમન ।

હવિ પ્રભાતિ વિધિ વખાંણુ સવિ સાચવી રે, પોરસી નૈં દિનમાન;
નીવીનૈં પચખાણૈં જાઈ ગોચરી રે; પારણા કાળૈં તાંમ.

—સહુઈ સાંભલો રે.....૧

દેવ જીહારી કરતા ખપ આહારનો રે, સવિ સંઘાડા કાજિ;
એષણા સમિતિઈ અશનાદિક નઈ જોવતા રે, શ્રાવક ધરિઉલ્હાસ. સ૦ ૨
તિણિં સમઈ કોઈક કર્મદશાના યોગથી રે, દેહૈં આંચો ફેર;
શ્રાવકનૈં ધરિતિહાં ઈજ આયુ પૂરણુ થયું રે, નહીં દુઃખ, અવરતું કેર. સ૦ ૩
શ્રાવક શ્રાવિકા ભાવી સવિ આવી મિદ્યાં રે, દેખી એ ઉત્પાત,
મનમાં ચિંતઈ એહવું સ્યૂં એ નિપનૂં રે, અહો અહો કર્મની વાત. સ૦ ૪
સુખ સમાધિમાં સુગતિં એહ સિધાવીયા રે, પણિ અદ્દનૈં એહ વિયોગ;
ઉપગારી ઉપગાર કરતાં દિન ગયા જી, વિલવૈં ઈણિ પરિ લોગ. સ૦ ૫
એચ્છવ અતિ ઘણો પુરજણુ મિલી માંડીઓ રે, ચૂયા ચંદનસાર;
સૂકડિ અગર અનેક પ્રકારૈં ધૂપણાં રે, મિલિઓ લોક અપાર. સ૦ ૬
એચ્છવ શરીરનાં કીધાં તિહાં ઈણિ પૂજણાં રે, પધરાવૈં તે પુરખાહિ;
નાણાદિક ખહુ આગલિ મિલી ઉચ્છાલતાં રે, ખલક મિલૈં જોવાતાંહિ. સ૦ ૭
ગુરૂ ભગતીનૈં વિનયી સીસપણું હુંતા રે, તેહ ભણી ગુરૂ પાસિ;
કર્યો સંસ્કાર અગ્નિનો જાણી તેહ તણો રે, કાતિવદિ અમાવાસિ. સ૦ ૮
સત્યવિજય કવિ-ગુરૂની જિહાં છઈ પાહુકા રે, તસ પાસૈં વલી કીધ;
પગલાં વૃદ્ધિવિજયપંડિતણાં રે, સંઘ મિલી જસ લીધ. સ૦ ૯
વચરાગી રસત્યાગી ભદ્રક ગુણૈં ભર્યા રે, ધર્મરૂચિ મંદકષાય;
ધર્મવચન સુણી મનમાંહિ હરખૈં ઘણું રે, પ્રાયૈં નહીં ખહુમાય. સ૦ ૧૦
જ્ઞાની ગુરૂનાં વચણુ સુણી ચિત્તમાં ઠરૈં રે, ન ઠરૈં ગુણુ ઉતકર્ષ;
સંઘાડામાંહિ તિલક સમોવડિ જાણીઈ રે, દેખી જન લહૈં હર્ષ,
ન ધરઈ કાંઈ અમર્ષ (પાઠાંતર ?) સ૦ ૧૧
ધર્મમિત્ર સુખસાગર કવિ ઈણિ પરિ ભણૈં રે, હંસવિજયનૈં હેતિ;
તાસ કહણુથી ચરિત કહ્યાં એ તેહનાં રે, પ્રીતિ તણૈં સંકેત. સ૦ ૧૨

उलश,

श्री सत्यविजय कविराज केरा सीस सुंदर गुणुनिदा,
श्री वृद्धिविजय पंन्यास पदवी सोहता गुणु अति लदा;
गुणु तास गावै सुभपावै दुंसविजय सेवक सदा,
अे लविक लाव धरीनै लणुयो निम लडे सुभसंपदा.

इति पं० श्री वृद्धिविजयगणि निर्वाणभासः।

(सर्वगाथा ८४-श्लोक १०१)

શ્રીવિવુદ્ધવિમલસૂરીરાસ ।

૬૬૧.

મંગલ-પ્રસ્તાવ ।

પરણ્ણુ' પાસજિણુ'દના, ચરણ્ણકમલ સુખદાય;	
વીરશાસન મુની ગાયસુ', વંછીત પુરો માય.	૧
વારશાસન મુનિ ખહુ હૂઆ, કે'તાં ના આવે પાર;	
આ ઠાલે મુનિ જે હૂઆ, કે'સુ અદપ વિચાર.	૨
શુ' શુ' કરણી તેણે કરી, શુ' શુ' કર્યા ઉપગાર;	
ચિત્ત દેધને' સાંભલો, ધારો હૃદય મઝાર.	૩
તિન કારણુ તુ' સરસતી, દીજે વચન વિલાસ;	
લાખમીવિમલ ગુરૂ ગાયસુ', પૂરે મનની આસ.	૪

ઠાલ ૧.

જીરે માહરે ભગો કુંવર ભમ, તવ દેખે દોલત મીલિ જીરે જી—એ દેશી.

જન્મસ્થાન-ગુરૂપદેશ ।

જીરે મારે સીતપૂર ગામ મુઝાર, કીરતિવિમલ આવીઆ જીરેજી;	
જીરે મારે વાંદવા આવે હેવ, શ્રાવઠ જન ખહુ લાવીઆ જીરેજી.	૧
જીરે મારે વાજે ઢોલ નીસાણુ, નરનારી ગુણુ ગાવીઆ જીરેજી;	
જીરે મારે સુભ દિવસ શુભ વાર, મોટે' મોછવે' લાવીઆ જીરેજી.	૨
જીરે મારે ગુહલી કરવા હેવ, ચેલણુ પે'રિ આવીઆ જીરેજી;	
જીરે મારે દેશના અમૃત ધાર, સુણી સર્વે સુખ પાવીઆ જીરેજી.	૩

જીરે મારે લાખમીચંદ્ર કુમાર, સુભ વિચાર ચિત ચાવીઆ જીરેજી;
જીરે મારે વીરતિના ગુણ ગાય, તસ ઘર સર્વે સુખ ચાવીઆ જીરેજી. ૪

૬૬ા.

સંઘમ-મનોરથ ।

સુભ વિચાર કરતો થકો, આવે ઘર મુઝાર;
રોમ રોમ લીજી ગયો, વૈરાગી શિરદાર. ૧
લુખું સૂકું લોજન ઠરી, ઉંઘ એમ કુમાર;
મોહવિકાર મીટી ગયો, કરે મન શુદ્ધ વિચાર. ૨
કુંઝર સુવે એઠલો, એઠાઝ ઠરી ચીત;
કોણ વચન ગુરૂં ઠહ્યા, પુણ્યે મીલ્યા મુઝ મીત. ૩
માતપિતાનેં યૂઝવિ, લેઉં સંજમ ભાર;
વેષ લેધ શ્રી વીરંગા રે, પામું ભવજલ પાર. ૪

ઢાલ ૨.

સુણુ માતા રે સુણુમાતા રે, ઉંઘ ન આવી આજ કેં સુણુમાતા રે—એ દેશી.

માતા આગલ સંસાર સ્વરૂપ ।

સુણુ માતા રે સુણુ માતા રે, ઉંઘ ન આવી આજ કે સુણુ માતા રે;
જન્મ પાયો રે વાર વાર રે, ન સિદ્ધો કાંઈ કાજ કેં. સુણુ ૧
દુખ પામ્યા રે વાર વાર રે, કેંતાં ન આવે પાર કેં સુણુ;
પૃથ્વી-અપ-તેઉ-વાઉ-વાર વાર રે, વનસ્પતિ વિસ્તાર કે. સુણુ ૨
કીડી કીડા વીછુ વલી વાર વાર રે, વલી થયો તેમ ઢોરકેં; સુ
ઉંટપણું મેં પામીઉં વાર વાર રે, ભાર વહ્યા તિહાં ઘોરકે સુ ૩
સુખિણી માતા રે સુખ હીજેં રે, લેઉં સંજમ ભારકે; સુ
આદેશ હીજેં રે વેણુ સુણીને રે, હુઃખ લીની રે રોતી કહે તેણી વારકે
—સુણુ વછ રે. ૪

તુજ પિતા રે હું માતા રે, એવું ને આંચું જ્ઞાન કે સુણુ વછ રે;
આજ ગયો રે ગુરૂ પાસેં રે, તુરત આંચું તુજ ભાન કે સુણુ વછરે. ૫

કેમ ઠહિએં' રે કેમ લઇએં' રે, એ દુઃખ તેણે ખમીયે' કે' સુણુ વણ રે;
 સુખિણી માતારે સુખની દાતારે, એ દુખ કુંણુ ચિત્ત લાયકેં' સુણુ ૬
 પરવશ દુખ બહુ સહ્યાં વાર વાર રે, ભાર વહ્યાં રઈ ભુખકે સુ ૦
 આપ વશેં' દુખ જો સહું' સુણુ માતા રે, સુખ કરી માતું' દુખ કે સુ ૦ ૭
 ગુરૂ વાણી રે ચિત્ત આણી રે, રંગ લ્યાગો ચિત્ત માંહકે સુણુ ૦
 અનુભવ લાલી રે કેને પ્યારી રે, સર્વ વસ્તુ ગણે ન કાંચકે સુણુ ૦ ૮

હુહા.

કોમલ વચન માતા ભણેં, સુણુ તૂં પુત્ર વિચાર;
 વિવાહ મેળવો ધરનેં' નહી, કુણુ કરસે અમ સાર. ૧
 સુણુ માતા સુખ ધન્ધિની, સુખ દીધે સુખ થાય;
 પુત્ર પુત્રીકા વહુ સવિ, સુખ તે કરમ પસાય. ૨

દાલ ૩.

વિનતી અવધાર્યો રે. પુર માંહેં' પધાર્યો રે; એ દેશી.

દીક્ષાની તૈયારી ।

'પરણુવું' નારી રે, આસા પૂર અમારી રે,
 લુંણુ ઉતારાવી જહેની સુખ લીજીઈ રે;
 પરણી મેં' નારી રે, માતા જોય વિચારી રે,
 લુંણુ ઉતારી જહેની સુખ લીજીઈ રે. ૧
 છ ખંડનું' રાજ્ય રે, છાંડયું' તતકાલ રે,
 ભરતચક્રી વર્યો હરખેં' કરી રે;
 માતા તેવી નારી રે, મારે મન માંની રે,
 માતા તેહજ નારી પૂણ્યે કરી મેં' વરી રે. ૨
 હવે ઘર જાય રે, વરસ સમ થાય રે,
 હવે ઠીલ ન કીજે' ધર્મના કામમાં રે;
 આળ્યા સહુ કોઈ રે, વિરાગતા જોઈ રે,
 હવે આદેશ આપો બોલે સાંનમા રે. ૩

પિતા પણ આવે રે, માતા દુખ પાવે રે,
આદેશ આપે આંસુ પાડતાં રે;
હવે મોચ્છવ માંડે રે, વાળાં ઘણા વાળે' રે,
પૂજ્યા જિન છાજે પ્રભુ ગુણ ધારતાં રે. ૪

દૂષ.

ધન રૂઠાં બાઈ માંચને', ધન ગોકુલ મહેતા તાત;
જેના કુલમાં ઉપનો, ધન ધન પોરવાડ નાત. ૧
બાલ અવસ્થા એહની, સંજમ લેવા બાય;
નારી પણ પરણી નહિં, કુણુ આવે એને દાય. ૨

ઠાલ ૪.

ગિરૂઆ ગુણુ વીરણુ—એ દેશી.

દીક્ષા-મહોત્સવ ।

સંજમ લેવા સંચરેણ, સણુગારે ગજરાજ;
મોટા મોચ્છવ માંડિઆંણ; જનની હર્ષિત આજ. ૧
ગુણવંતા પૂત્ર ! લે સંજમ સુખદાય,
પૂણ્યવંતા પુત્ર ! લે સંજમ સુખ થાય—એ આંકણી.
ધનજીવિત છે માહરેણ, ધન ધન મુજ અવતાર,
પુણ્યવંત તૂં આવીએણ, હું પામી ભવ પાર. ગુણુ ૨
બલોહારી બઉં તેહનીણ, જે લે સંજમ ભાર;
કરૂં તસ ઉંવારણુણ, તનમન દેઉં વાર. ગુણુ ૩
ચાર બંધવ હવે આવીઆણ, આંસુ પડતે ધાર;
હીન કમાઈ અમતણીણ, ધન ધન તુજ અવતાર. ગુણુ ૪
હવે આવી બહેનડીણ, સુણુ બંધવ તૂં વાત;
લુણુ ઉતારી તાહરૂંણ, સફલ કરૂં મુજ હાથ. ગુણુ ૫
બંધવ સફલ થન્યો તુજ આસરેણ, સંજમ ચઢ્યો પ્રમાણ;
એમ આસીસ દેઈ કરીણ, કુંચર ચઢ્યો ચિત્ત આણ. ગુણુ ૬

વાજાં ઘણાં ઘન ગાળ્યાં, સંખેલા શ્રીકાર;	
હય ગય રથને' પાલખી, ડરકે' ધળની હાર.	ગુણ ૦ ૭
મેઢી માળે' નારીઆં, વધાવે' કુમાર;	
કીરતિવિમલ ગુરૂ જિહાં રહ્યાં, તિહાં આન્યા તેણીવાર.	ગુણ ૦ ૮
અનુમતિ આપે રાવતી. પુત્ર વિહરાણું આજ;	
ગુરૂપણુ તેને હીએ, ત્રણ ભુવનનું રાજ.	ગુણ ૦ ૯
વચ્છાં પ્રત તે આદ્યું, પાલો વિણ અતિચાર;	
ગુરૂ વચન ચિત્તમાં ધરી, વીરશાસન વિસ્તાર.	ગુણ ૦ ૧૦
અગ્રેમૈતે' ઘણી કરી, વીસ વરસની નાર;	
બલીહારી બહાં બેહુની, સીયલ લીએ તેણિવાર.	ગુણ ૦ ૧૧
ધન ધન મુખે' ઉચરે, ધન રથમાં બાઈ માય;	
એહવા પૂત્ર ઊપના, નરનારી ગુણ ગાય.	ગુણ ૦ ૧૨

દૂહા.

શાસ્ત્રાભ્યાસ ।

ધમ સીખામણુ દઈ ઘણી, માતા ચાલી જામ;	
મુનિવર પણ વિચરી ગયા, પાટણુ નયર અભિરામ.	૧
અંગ-ઉપાંગ-ન્યાય ભણી, સર્વ શાસ્ત્રના જાણુ;	
પૂછે તેને' બૂઝવે, જ્ઞાનિ સીરામણી ખાણુ.	૨
સૂત્ર અર્થ સર્વે' સીખવી, ગુરૂ હીઈ આદેશ;	
શિષ્ય પણ વિચરે' ભલા, આણી હુઈ વિશેષ.	૩

ઢાલ ૫.

આલો જમાઈ પ્રાહુણા જયવંતાળ—એ દેશી.

અમદાવાદ-પ્રવેશ ।

એમ વિચરતાં આવીઆ સુખકંઢાળ, અમદાવાદ નગર મુઝાર મુખચંઢાળ	
શ્રાવક શ્રાવિકા આવીઆ સુ, વાંદે ગુરૂ સુખકાર સુ.	૧
મોઢે એચ્છવે' લાવીઆ સુ, હરખે હૃદય મુઝાર મુ;	
ઢાલ નગારાં ગઢગઢે' સુ, સરણાઈ મનોહાર સુ.	

એહવે' હુખે' લાવીઆ સુ૦, દાન જાન્યકને' સાર સુ૦;	
મંગલિક કારણ આવીઆ સુ૦, ગોવલિ કરે મનોહાર સુ૦.	૩
વાંણી વરસે અમી સમી સુ૦, ચમકયા હૃદય મુઝાર સુ૦;	
છ પુરૂષ પ્રતિ ઝોધિયા સુ૦, સંજમ લેવા સુખકાર સુ૦.	૪
મોટા મોચ્છવ માંડીઆ સુ૦, પૂજા રચે મનોહાર સુ૦;	
સામી વચ્છલ થયા ઘણા સુ૦, શ્રાવક સુખીઆ સાર સુ૦.	૫
સંજમ લેવા સંચરે સુ૦, જ્યજ્ય લણે નરનાર સુ૦;	
લાખમીવિમલ મુનિ જિહ્યાં રઘા સુ૦, તિહ્યાં આઠ્યા તેણીવાર સુ૦.	૬
વેષ દીઈ શ્રીવીરને સુ૦, લેઈ હુખે' હૃદય મુઝાર સુ૦;	
પૂરવ પુણ્ય પામીઆં સુ૦, અમે પામ્યા ભવનો પાર સુ૦.	૭
વીરશાસન મુનિ ગાયસી સુ૦, તસ ધર જ્યજ્યકાર સુ૦;	
કહે શ્રાવક ચિત્ત આંણીને' સુ૦, તુ'મે' ધરજે હૃદય મુઝાર સુ૦.	૮

દૂહા.

ખિમાવિમલ મુનિ વંદીઈ, કિરપાવિમલ જગસાર;	
છ સાધુ વલી વંદીને', વલીઆં નરને' નાર.	૧

ઢાલ ૬.

શ્રી યુગમંધર માયરે' રે—એ દેશી.

સૂરિપદપ્રાપ્તિ અને પૂર્વપરંપરા ।

હવે મુનિવર વિહાર કરે' રે, કરે' ભવીક ઉપગાર; ધન ધન એ મુનિ;	
યાત્રા કારણ ચાલીયાં રે, શંખેશ્વર મુઝાર.	ધન૦ ૧
વામાનંદન નીરખીને' રે, આણુંદ અંગે ન માય;	ધન૦
સુમતિસાગર સૂરિ આવીયા રે, વંદે પ્રભુ સુખદાય.	ધન૦ ૨
લાખમીવિમલ મુનિ પેખીને', હુખે' હૃદય મુઝાર;	ધન૦
સુમતિ શુપતિ સાથે' રમે' રે, કરે મન શુભ વિચાર.	ધન૦ ૩
એવા મુનિ નિરખીને' રે, હુખ્યાં નરને' નાર;	ધન૦
સરવશુભુ ગુરૂ દેખીને' રે, પદવી દીધી તેણી વાર.	ધન૦ ૪

સંવત સત્તર ડઝઠાવીસે' રે, વૈશાખ સુદિ દિન ત્રીજ;	ધન૦
વિબુધવિમલસૂરિ થાપીઆં રે, પ્રેમે' પામ્યા સર્વે રીઝ.	ધન૦ ૫
જ્ઞાનવિમલ પાઠે હુઆ રે, સૌભાગ્યસાગર સૂરીરાય;	ધન૦
સુમતિસાગર સૂરિ હુઆ રે, નરનારી ગુણુગાય.	ધન૦ ૬
પંચ મહાવ્રત પાલતાં રે, કરે તપસ્યા સાર;	ધન૦
વર્ધમાન તપ જોણુ કર્યો રે, ઐહ વરસ એકધાર.	ધન૦ ૭
જ્ઞાનવિમલસૂરીઈ' ઠહ્યું રે, સૌભાગ્યસાગરને' એમ;	ધન૦
સૌભાગ્યસાગરસૂરીઈ' ઠહ્યું રે, સુમતિસાગરને' તેમ.	ધન૦ ૮
આ અવસરે કોઈ નથી રે, આચાર્ય'પદને' જોગ;	ધન૦
તિણુ કારણુ તુમને' દેઈ' રે, આવે' અમ ભોગ.	ધન૦ ૯
તેમના કહ્યાથી આપીઈ' રે, આચાર્ય'પદ સાર;	ધન૦
આજિખો પણ આવીઓ રે, ધીજે' દીવસ તેણી વાર.	ધન૦ ૧૦
વિબુધવિમલસૂરી વિચરે રે, કરે જગત પ્રકાશ;	ધન૦
એમ વિચરંતા આવીઆ રે, પાલણુપૂર ચાર માસ.	ધન૦ ૧૧

દૂહા.

પાલણપૂર ચાતુર્માસ.

પાલનપુરના વાણીઆ, ભલા વિવેકી જાણુ;	
ગુરૂતણી વાંણી સુણી, પવીત્ર કીધાં કાન.	૧
ચારમાસ પૂરણુ થયાં, વિહાર કરે મુનિરાજ;	
આવીને' આઠા થયા, અમ તિહાં રહો આજ.	૨
તે દિવસ તીહાં રહ્યા, રાતી જગરણુ થાય	
ભલા ભલા તંબોલ દીધ', બીરતણાં ગુણુ ગાય.	૩

§ મૂળ પ્રતિમાં “ સત્તર અઠાવીસે ” એવોજ પાઠ છે પરંતુ એ અશુદ્ધ લાગે છે કારણુ કે સંવત ૧૮૧૪ માં એ કાલધર્મ પામ્યા છે તેથી આ ઠેકાણે ધણા ભાગે “ સત્તર અઠયાસી ” પાઠ હોવાનો સંભવ છે. પરંતુ ખીણ કોઈ પ્રત મળેલી ન હોવાથી મૂળમાં એજ પાઠ કાયમ રાખ્યો છે.

સકલ ધર્મમાં સારજ કહે રે, રાત્રિ લોજન ત્રિવીધે' ટાલોરે—એ દેશી.

દેશાટન-તીર્થયાત્રા

હવે મુનિવરજી વિહાર કરતાં રે, પાટણ નયર શ્રી પાસ પેખતાં રે;
એ જિન નામ સદા સુખદાઇ રે, નરનારી સેવે ચિત્ત લાઇ રે. હવે૦ ૧
અમદાવાદ અનોપમ કહિઇ રે, જિનખિંબ દેખી પરમ સુખ લીજીઇ રે;
દેવલોકમાં પૂજે જિમ દેવ રે, રાજનગરમાં ઈણી પેરે' કરે સેવ રે. હવે૦ ૨
અનોપમ જાતરા કરી મનમાની રે, દશ ચૌમાસાં કયાં ગુણુ જાણી રે;
કેઇ નરનારી વસ્તધારી રે, કેઇ ચતુર દીક્ષા લઈ પામ્યા પારી રે. હવે૦ ૩
સાત ચૌમાસાં કયાં મન જાણી, કેઇ ખુજયા ભવિ પ્રાણી રે;
કેઇ જિનવરનો વેષજ લીઇ' રે, આવાગમનથી દૂરે જઈઈ રે. હવે૦ ૪
તારંગે આખુ પણ જાય રે, નવાનગર દીઠે સુખ પાય રે;
શ્રી સિદ્ધાચલ જગમાં સાર રે, નાલિનંદન જગત આધાર રે. હવે૦ ૫
ગિરનારે નેમીસર જોઇ રે; દેખી પ્રભુ સુખ સવી સુખ હોઇ રે;
ઉદેપૂર વલી વીચે ગામ રે, ઉજેણી નગરી છે અભિરામ રે. હવે૦ ૬
એણી પરે જિન યાત્રા ખહુ કીધી રે, ઘણા જીવને' દીક્ષા દીધી રે;
ઇંમ વિચરતા યુરાહાનપૂરે આવ્યા રે, શ્રાવક શ્રાવિકા મન લાવ્યા રે. હવે.
શ્રી મંદર જિન જોલે વાંણી રે, ભરત ક્ષેત્રમાં નહિં કોઇ નાણી રે;
સંશય ટાલી કહે જિન વાંણી રે, સૂત્ર આધારે' રહ્યા છે પ્રાણી રે. હવે.
સાધુ શુદ્ધ વ્રત ધારી રે, કરે તપસ્યા શકિત અનુસારી રે;
કૂરગુરૂપરે' જે અ વ્રત પાલે રે, મુગતિ મહેલમાં સેજે' માલે રે. હવે. ૮
દોષ રહિત જે આહાર લેવે રે, તે મુનીસર સુખીઆ હોવે રે;
તે જન અત્ર સદા સુખકારી રે, ઘણાં તર્યા ઘણાને તારી રે. હવે. ૧૦
વિખુધવિમલસૂરિ એણી પરિ' આવે રે, શ્રીજિન આણા સદા ચિત્ત લાવે રે;
પંચમહા વ્રત કિરીયા સારી રે, દેખી નમે' નરને' નારી રે. હવે. ૧૧

હૃહા.

સાદરે' સાધુ આવીઆ, વિખુધવિમલસૂરીરાય;

હેમચંદ્ર મુની દેખીને', તે પણ હરખીત થાય.

૧

જ્ઞાનદિવાકર જાણીને, દેખી ચમકયા લોક;
જ્ઞાન અર્થ જે કોઈ કહે, તે કરી દીએ રોક. ૨

હાલ ૮.

દેશ મનોહર માલવો, પરવરીઆ પરીવાર લલના-એ દેશી,

તીર્થાટન ચાલુ ।

વિબુધવિમલસૂરી વંદીએ, વંદતાં પાપ પલાય લલનાં;	વિબુધ૦
સાધુ દરિસણે સુખ પામીએ, દુરગત દૂરેં જાય લલનાં.	વિબુધ૦ ૧
પંચ સુમતિ સુમતાં થકાં, તીન ગુપતિ આધાર લલનાં;	
સમતાં રસમાં ઝીલતા, કરે ભવિક ઉપગાર લલનાં.	વિબુધ૦ ૨
ખેલ ખેલતાં આવીએ, મૂલચંદ્ર કુમાર લલનાં;	
વાંણી સુણી મન લાગીયો, સંજમસુ' તેણી વાર લલનાં.	વિબુધ૦ ૩
અજ્ઞાન ઠારણુ દુઃખ સહુ', કે'તાં ના આવે' પાર લલનાં;	
અવંતીસુકમાલ હુવા, તેથી અધિક એ સાર લલનાં.	વિબુધ૦ ૪
ધન સારાંબાઈ કુંખને', ધન એાસવાલ ન્યાત લલનાં;	
જેના કુલમાં ઉપનો, ધન મૂલચંદ્ર તાત લલનાં.	વિબુધ૦ ૫
સકટ પરેં ચલ્યો નહિ, લીધો સંજમ ભાર લલનાં;	
ભાણુવિમલ મુની વંદીધ', જેણે છાંડ્યો કંચન સાર લલના. વિબુધ૦ ૬	
ચાર ચૌમાસા પૂરણુ કરો, ચાલ્યા ગાંદલી મુઝાર લલનાં;	
એક વરસ તીહાં રહી, ચાલ્યા તેણીવાર લલનાં.	વિબુધ૦ ૭
હવે આલાપુર આવીયા, જત્રા ઠારણુ એમ લલનાં;	
અંતરીક્ષ પારસનાથ લેટીઆ, પેખ્યાં બને છે પ્રેમ લલનાં. વિબુધ૦ ૮	
જત્રા કરીને આવીયા, આલાપુર મુઝાર લલનાં;	
એક ચૌમાસો તીહાં રહ્યા, રોઝ્યાં નરનાર લલનાં. ૯	

હૂહા.

ઔરંગાબાદની વિજ્ઞાપ્તિ ।

એારંગાવાદથી આવીયા, મીઠીબાઈ તેણી વાર;
ગુરૂ દેખી મન ગહગહે, મોતી વધાવે' સાર. ૧

ધન કમાઈ એ લોકની, ધન ધન તુમ અવતાર;	
કરૂં અરજ તે માનીને, દરિસણુ દો એકવાર.	૨
તેનું વચન ચિત્ત આણીને, વિહાર કરે મુનીરાજ;	
સુભ સુકન હોએ લલાં, હોસે મોટું ઠાજ.	૩

લાલ ૬.

ધણિ અવસર તિહાં ડુ'બનું' રે, આવ્યું' ટોલું' એક રે, અતુર નરો
ઉભા એલગડી કરઈ હોલાલ—એ દેશી.

ઔરંગાબાદમાં પ્રવેશ ।

એમ વિચરંતા આવીયા રે, ઔરંગાવાદ મુઝાર રે; મુનીસર.

શ્રાવક શ્રાવિકા આવીયા હો લાલ.

હવે' મુનિવર દીએ દેસના રે, સુણી સર્વે સુખ પાય રે; મુનીસર.

પૂરવ પુણ્યે' પાવીઆ હો લાલ. ૧

કિહાં ગુજરાત કિહાં માલવો રે, કિહાં પુરાહનપુર ગામ રે; મુનીસર.

અમ પૂણ્યે' તુમે' આણીયા હો લાલ.

પહેલો ચોમાસો પૂરણુ થયો રે, સુણુજે ખીજરી વાત રે; મુનીસર.

છ પુરૂષ શુભ પ્રાણીયા હો લાલ. ૨

એ સંસારમાં સાર છે રે, શ્રીજિનવરનો ધર્મ રે; મુનીસર.

એવું જાણી સંજમ લીએ હો લાલ.

દસ હાથી હોય પાલખી રે, ગય રથ બહુલા લોક રે; મુનીસર.

દાન જાચકને બહુ દીએ હો લાલ. ૩

વિબુધવિમલસૂરિ જિહાં રહ્યા રે, તિહાં આવ્યા તેણી વાર રે; મુનીસર.

વેષ લેઈ મુખીયા થયા હો લાલ.

પૂરવ કમાઈ અમે' કરી રે, તુમે' આવ્યા અમ પાસ રે, મુનીસર.

તમ દરીસણુ ડુઃખ દૂરે' ગયા હો લાલ. ૪

વિહાર કરતાં આવીયા રે, ઇલોરા ગામ મુઝાર; મુનીસર.

જિન જાત્રાને' કારણે હો લાલ.

ખટ દરિસણુ તિહાં જાણીએ રે, જાએ વિવેક વંત રે; મુનીસર.

તત્ત્વ ધરી ખીજ વારને' હો લાલ. ૫

ઐરંગાવાદ વદ્ધી આવીઆ રે, આઠ્યા બહુ લોક રે; મુનીસર.
 મોટે' મોચ્છવે ટ્યાવીઆ હો લાલ.
 વીશ્વાસન મુનિ જય લણે રે, આણી હર્ષ અપાર રે, મુનીસર.
 સુણી સર્વે સુખ પાવીઆ હો લાલ. ૬

દૂહા.

કહું કવિતા ચિત્ત આણીને, શું શું કર્યા ઉપગાર;
 ચિત્ત દહને સાંભલો, ધારો હૃદય મુઝાર. ૧

લાલ ૧૦.

અસત્ય વચન મુખથી નવી બોલીઈ—એ દેશી.

પ્રતિબોધ ।

વાંણી સુણીને રે કોણ કોણ બૂઝયા રે, ધારો હૃદય મુઝાર;
 વાંણીઆ નાગર ગુણના સાગર, સુણી બૂઝયા તેણિવાર. વાંણી. ૧
 જિન પૂજા કિરીયા સારી રે, નીત પૂજવાની ખાંત;
 મીઠ્યાદરસી એણી પરે' બૂઝયારે, તુમ સુણો બુદ્ધિવંત. વાણી. ૨
 ગાંમ નગરમાં જીહાં જીહાં આવે રે, તીહાં આવે બહુ લોક;
 ચરયા કરતાં કેઈ બૂઝયા રે, કેઈ કરિ રહ્યા સોક. વાંણી. ૩
 ઉત્તમ નરભવ ઉત્તમ કુલ પાય, તુમ મત કર્યો અભિમાન;
 અનંતે ભાગે' કોડીઈ વેચાઈઓ, કહું વચન ચિત્ત આંણુ. વાંણી. ૪
 એહવી વાણી સુણીને' બુઝયા રે, એ યુરૂષ તેણિ વાર;
 ઐરંગાવાદે લાલ થયો ઘણો રે, વદ્ધી બુઝયા નરનાર. વાંણી. ૫
 ધન તેની બુદ્ધિ મતિ જેની શુદ્ધી રે, પાલે જિનતણી આંણુ;
 ગુરૂ તણી વાંણી મે' ચિત્ત આણી રે, નવી સુણું કાંઈ કાન. વાંણી. ૬

દૂહા.

ઐરંગાવાદના વાંણીઆ, સારા ચતુર સુખાંણુ;
 ગુરૂ તણી ભગતિ કરી, પાલે શ્રી જિન આંણુ. ૧
 સંવત અઢારસે તેરના, સુભ દિવસ શુભ વાર;
 આચાર્ય પદવી દીએ, આંણી હરખ અપાર. ૨

મહિમાવિમલને સૂરિપદ ।

- ફાગણ સુદ પંચમી મન ગમી, મહિમાવિમલસૂરીસર રમી;
વિબુધવિમલસૂરી પાયે નમે, શ્રાવક શ્રાવિકા મન ગમે. ૧
- ધન ગુરુ ધન જનની રીત, નર નારી નમે ધરી ચિત્ત;
વિવેકવંત શ્રાવક સુલ જાણુ, મોટો મોહચ્છવ કરે ચિત્ત આણુ. ૨
- જિન પૂજા સાંમી વચ્છલ ધાય, કુમતિ દેખી દૂરે જાય;
ધન નગરી ધન તેહજ લોક, જે પ્રભુ વંદે મીલી મીલી થોક. ૩
- મહિમાવિમલસૂરી તીહાં રદ્યા, વિબુધવિમલસૂરી જાલણે ગયા;
ઓરંગાવાદના વલી વાંણીઆ, જાલણે થકી કરો આણીયા. ૪
- પૂર્વ પુણ્યે તુમ વાંણી સુણી, ધન કમાઇ તુમ ગુણ અમે થુણી;
બોલે બોલ નેનામાં નીર, કરવા ધરમ થયા છે વીર. ૫
- ધન પુરૂષ જે દીક્ષા લીએ, ધન માત જે આદેશ લીએ;
કહે ગુરુ એ સાચી વાંણુ, નીત નીત જિનગુણ ચિત્તમાં આંણુ. ૬
- કાલ અનંત ગયો દુઃખ માંહિ, મૂરખ નર જાણે નહિ કાંઈ;
જે જે ગતિમાં દુઃખ બહુ હોય, તે તે ગતિમાં ગયો તું જોય. ૭
- ચતુર નર તે સંવર કરે, મૂર્ખ નર તે આશ્રવ ધરે;
સંવર કરણી સિવ વધુ હોય, આશ્રવ કરણી દુરગતિ જોય. ૮
- એહવી વાંણી સુણી બહુ લોક, નર નારી મીલી મીલી થોક;
વ્રત લેધને સુખીયા થયા, વિબુધવિમલસૂરી પરલોકે ગયા. ૯

દૃષ્ટા.

સ્વર્ગગમન અને અગ્નિદાહ ।

- સંવત અઠારસે ચઉદના, માગસર વદી તીને જોય;
વિબુધવિમલસૂરી સુરગે ગયા, નિરવાણુ મોચ્છવ હોય. ૧

૫

દાલ ૧૨.

- થારાં મેહલાં ઉપર મેહ ઝબુકે વીજલી હો લાલ—એ દેશી.
- માંડવી બણી બિહુ મહેલ, દેખી સુખ પામીયા હો લાલ; દેખી•
તિહાં બેસાડી મુનિરાજ, પેખી સીસ નામીયા હો લાલ; પેખી•
ભલી ચાદર જરીયાન કે, બાણે હસતી હો લાલ;
ધન મારા ભાગ્ય કે, ગુરૂ ખાંદે બેસતી હો લાલ. ૧
- હાથી આણાન્યા તેણી વાર કે, ઘંટા ગાજતી હો લાલ:
તુરંગ તણો નહિં પાર કે, ઘુઘરૂ વાજતી હો લાલ;
વાળે નગારાં ઢોલ કે, સરણાઈ તાનસું હો લાલ;
વાળે મરદંગ તાલ ઝાઝ કે, માનસું હો લાલ. ૨
- ગોરી ગાય ગુરૂ ગીત કે, તન મન વારીઆ હો લાલ;
વધાવેં સોવન કૂલ કે, મોતીના ઉવારણા હો લાલ;
માંડવી લીએ તેણિ વાર કે, બહુ લોકસું હો લાલ;
ચોઉટે ચોઉટે લોક મીલ્યો કે, તિહાં થોઠસું હો લાલ. ૩
- નીસાણુ ઝલકે બેરખ લલકે, અતી ઘણી હો લાલ;
વાળાં વાળે ધન સાર કે, જ્ય જ્ય સુભ ભણી હો લાલ;
મોટેં મોચ્છવે મુનિવર કે, લાવીઆ હો લાલ;
અંદન લાકડા માહિ કે, મુનિવર થાપીઆ હો લાલ. ૪
- અગની તણે સંજેગ કે, ઠરીનેં આવીઆ હો લાલ;
અઠાઈ મોચ્છવ થાય કે, જિન ગુણુ ગાવીઆ હો લાલ;
ચારંગાવાદના લોક કે, ધન ધન બણીએ હો લાલ;
ઘણું અરચ્યું વીત કે, પ્રશંસા આણીએ હો લાલ. ૫
- થૂભ બણાવી મનોહાર કે, ઠરણુપુરે બાણીએ હો લાલ;
વંદે નર નાર કે, દેખી સુખ પામીએ હો લાલ;
શ્રાવક હરખ ન માય કે, ગાયે તાનસું હો લાલ;
વાળે મૃદંગ તાલ કે, વીણા આણસું હો લાલ. ૬
- વંદી આન્યા તેણિ વાર કે, ગુરૂ પાસે આવીઆ હો લાલ;
મહિમાવિમલસૂરીરાય કે, દેખી સુખ પાવોઆ હો લાલ;

વિહાર કરે મુનિરાજ કે, સિંહ પરે ચાલતા હો લાલ;
 ગજઘટા પરે સાધુ કે, સાથે મહાલતાં હો લાલ. ૭
 કરે તપસ્યા સાર કે, દિન દિન ચડતી હો લાલ;
 દેખી નમેં નર નાર કે, ધન ધન કરતી હો લાલ;
 વીરશાસન મુનિરાજ ગાય કે, સુખ લોભ્યે હો લાલ;
 વિબુધ સેવક કહે વાંન કે, શિવ સુખ દીભ્યે હો લાલ. ૮

દૂહા.

વિબુધવિમલસૂરી ગાઇઆ, ગાયી રંગ રસાલ;
 વીરશાસન મુનિ ગાવસે, તસ ઘર મંગલ માલ. ૧

દાલ ૧૩.

ગીઝઆ રે ગુણુ તુમ તણા—એ દેશી.

અચાર્યપરંપરા-સમાપ્તિ ।

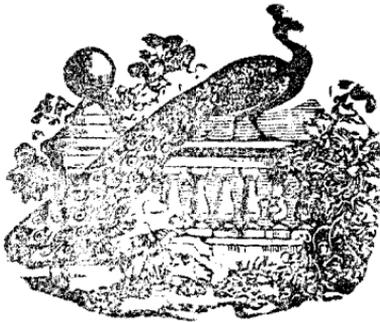
વિબુધવિમલસૂરી ગાઇઆ, ગુણુ ગાતાં સંપત્તિ થાય રે;
 રીધ સીધ નવનિધ ધરૂ, વંદતાં પાપ પલાય રે. વિં ૧
 ભવસાગરમાં બુડતાં, મને બાંચ સાહિને લાયા રે;
 તસ ઉપગારને કારણે, મેં રંગ કરીને ગાયા રે. વિં ૨
 એઉને દેખે મે દેખીઆ, મેં દેખ્યા જ'બુકુમારો રે;
 થૂલભદ્ર મેં પેખીઆ, મેં દેખ્યા ધના અણુગારો રે. વિં ૩
 સીયલે સુદરસિણુ સારીખા, વિદ્યાએ વચરકુમારો રે;
 પાટ પરંપરા હુવેં ગાઉં, આણી હુરખ અપારો રે. વિં ૪
 હેમવિમલસૂરીસર પાટે, આણુંદવિમલસૂરી રાયા રે;
 નિર્મલ ગંગાજલ પેરે, કરણી કરીને જિનગુણુ ગાયા રે. વિં ૫
 કિરીઆ સારી તપસ્યા સારી, જિનશાસન દીપાયા રે;
 ચાર લાખ ચાર બેઠા ધમ, તે શ્રાવક વંદાયા રે. વિં ૬
 વિજયદાનસૂરી તસ પાટે, વિજયહીરસૂરી ગાઉં રે;
 સાહ અકબરને પ્રતીબ્રાધ્યો, હૃદયકમલમાં લાઉં રે. વિં ૭
 વિજયસેનસૂરી તસ પાટે, વિજયદેવસૂરી ગાજે રે;

વિજયપ્રભસૂરી તસ પાટે, જ્ઞાનવિમલસૂરી રાજે રે. વિ૦ ૮
 સૌભાગ્યસાગરસૂરી તસ પાટે, સૂમતિસાગરસૂરી છાજે રે;
 તસ પાટે હવે ગાઈ, વિબુધવિમલસૂરી રાજે રે. વિ૦ ૯
 નિર્મલ કરણી નીર્મલ વાંણી, દેખીને સુખ પાયા રે;
 શ્રાવક દાસ તુમારો સામી, તુમ ચરણે ચિત્ત લાયા રે. વિ૦ ૧૦
 સંવત અઢારસેં વીસના વરષે, મહિમાવિમલસૂરી આયા રે;
 શ્રાવણ શુદ્ધ તેરસને દીને, બુરહાંણુપુર નગરમાં ગાયા રે. ૧૧
 વીરસાસન મુનિ જે ગાયે, તસ ઘરેં સર્વ સુખ આવેં રે;
 મંગલ માલા અક ઝમાલા, અજરામર સુખ થાવેં રે. વિ૦ ૧૨

કલશ.

વીર જિનવર, સચલ સુખકર, ગૌતમ ગણહર ગાઈએ;
 તુમ સુણો હો લવીઆં, ચિત આણી, નામ નવનિધ પાઈએ. ૧
 નામ લીજે, સેવ કીજે; તન મન કીજે વારીયાં;
 વિબુધવિમલસૂરી, સેવક કહે; સીવરમણો કરે ઉવારીઆં. ૨

॥ इति श्रीविबुधविमलसूरि रास ॥

શ્રીવિજયરત્નસૂરિ-રાસ ।

દૂહા.

મંગલ-પ્રસ્તાવ ।

સુપ્રસન્ન આલ્હાદકર, સદા જસ મુખચંદ;	
વંછિત પૂરણ કલ્પતરૂ, સેવક શ્રીજિનચંદ.	૧
શ્રી વામારાણી તણો, નંદન નિરૂપમ રૂપ;	
સૂરતિ મંડલ પાસણ, ત્રિભુવન તણા ભૂપ.	૨
દોલતિ દાઈ તેહના, પ્રણુમી પય અરવિંદ;	
ગાર્યુ' ગિરૂઆ ગચ્છપતિ, શ્રી રત્નવિજયસૂરિંદ.	૩

ઢાળ ૧—મરૂદેવી માતા ધમ લણે—એ દેશી

માતાપિતા અને બાલ્યાવસ્થા ।

ગુજ્જર દેશ સોહામણો, જિહાં નિવસે લચ્છી આગારો છ;	
પાલણપુર પુર રૂઅડું, જણે ભુવનિ તણો હારો છ.	
	ગુજ્જર દેશ સોહામણો. ૧
ભાર અઠાર વનરપતિ, જિહાં આગ ખગીચે કૂલે છ;	
રાજભવન રલિયામણા, જિહાં હય વર હાથીયા ઝૂલે છ.	ગુ૦ ૨
સુંદર મંદિર શોભતા, જિહાં લોઠ વસે રૂપાલા છ;	
દિન દિન દોલતિ દીપતિ, તિહાં ઘરિ ઘરિ સુંદર ખાલા છ.	ગુ૦ ૩
સોભા જસ વખાણતાં, ગુરૂને પિણુ વરસ વિહાયે છ;	
જૈન કાંતિપુર એહવું, જેહવું બિરૂદ સદા કહિવાયે છ.	ગુ૦ ૪

સાહ હીરો સંપદ ધણી, તિહાં નિવસે પુણ્ય પવિત્રો ॥;	
હીરાદે વનિતા સતી, જોહનાં જગ પુણ્ય ચરિત્રો ॥.	ગુ ૫
અમર કુમર જિમ દીપતા, સુત છે તસ હોય સુકમાલ ॥;	
ન્યાનજી નેં વલી વીરજી, નામેં તે ભાગ્ય વિશાલ ॥.	ગુ ૬
સુપન લોહે તે અન્યદા, માત હીરાદે સુખ સેજે ॥;	
ગયવર એક ધરિ આવીઓ, કરે રચણ લેધ બહુ હેજેં ॥.	ગુ ૭
પંહિત કહે સુત ભૂપતિ, કે સૂરિસિરોમણિ થાસ્યેં ॥;	
પુત્ર રતન તિણેં જનમીઓ, વલી તદનંતર નવ માસેં ॥.	ગુ ૮
નામ ગુણે જોઠો હૂઓ, તે અંગજ પુન્યેં શૂરો ॥;	
દિન દિન વાધેં દીપતો, જાણે સુરતરૂનો અંકુરો ॥.	ગુ ૯
માત હીરાદે હરખતી, રૂડે હાલરૂધં હુલરાવેં ॥;	
સુંદર અંગ સોહામણે, રૂડા ભૂષણડાં પહિરાવેં ॥.	ગુ ૧૦
આંખડલી અણિઆલીધં, આંજે અંજન રેષા ઠાલી ॥;	
સરસ જિમાડે સુખડી, મુખ ખીડી રઠીઆલી ॥.	ગુ ૧૧
ચાલે રમઝમ ઠમકતો, ઘુંધરિઆં ઘમકાવેલ; ॥;	
રૂપે રતિ પતિ સારીઓ, તે તો તેજેં તરણી હરાવેં ॥.	ગુ ૧૨
અ.....ય.....એલતાં, માયતાયનાં મન રીંઝાવે ॥;	
વિણુ આયાસેં સહૂ ભણ્યો, જવ પાંચ વરસનો થાવેલ. ॥.	ગુ ૧૩

દૂહા.

તીર્થયાત્રા-ગુરુદર્શન ।

એહવે સ્વર્ગ સિધાવિઆ, હીરોસા મહાભાગ;	
હીરાદે તે દિન થકી, મન આણેં વચરાગ.	૧
શ્રી સિદ્ધાચલ આવીનેં, લખમી લાહો લીધ;	
તિમ વલી રૈવતગિરિ જધ, ઠાયા નિરમલ કીધ.	૨
બૂનેંગઠ ગુરૂ ગચ્છપતી, શ્રી વિજયપ્રભસૂરીશ;	
સપરિવાર વહે વલી, હીરાદે સુજગીસ.	૩

દાલ ૨—ધારણી મનાવેં રે મેઘ કુમારને' રે—એ દેશી.

સ્વપ્નમાં શાસનદેવી ।

મુખડું નીહાલી રે તપગચ્છરાયનું' રે, હરખી હિરાદે હો નારિ;
અભિય સમાણી રે વાંણી સ'ભલી રે, સફલ ગણે' અવતાર. મુખડું' નિં ૧
નવ અંગે પૂજા રે કરે' ગુરૂરાયની રે, સુત સુ'હર સુકમાલ;
તેહ માંહિ જેઠો સૂરિ જનિ પરિ રે', પ્રતપે'ભાગ્ય વિશાલ મુખડું' નિં ૨
શ્રી ગુરૂજનાં દિલમાહિં વસ્યો રે, કહે' એ પુત્ર રતન;
ખત્રીસ લક્ષણુ પૂરિત અંગ છે રે, કર્યો ઘણાં રે યતન. મુખડું' નિં. ૩
હરખી હિરાદે ગુરૂને' વચણુડે રે, વંદી થાનક જાય;
તિણુહીજ રચણી રે સુપને' ઇમ કહે રે, શાસનદેવી હો આય. મુ. ૪
પુત્ર તુમારા રે હિરાદે આપ્યો રે, શ્રીવિજયપ્રભસૂરિ હાથ;
સંયમ લેસ્યે રે એ સુત તુમ તણુ રે, તુમે પણુ લેયો રે સાથ. મુ. ૫
શાસનદીપક જેઠો સુત હોસ્યે રે, પ્રખલિ પ્રતાપી હો સૂરિ;
રાય રાંણા તે બહુ પડિઓહસ્યે રે, જીપસ્યે વાદી હો ભૂરિ. મુ. ૬
શાસન ભાસન દીપક લાભ ઘણા કહ્યા રે, તે તુમ્હ હોસ્યે રે માય;
એ સંસાર અસાર પદારથે રે, મત રહજ્યો લલયાય. મુ. ૭

દૂહા.

દીક્ષાગ્રહણ ।

માતા સુવને' નેહસ્યું, પૂછે' વાત પ્રભાત;
તેહ સુખત જૂઆ ઘણું, સાંભલતા રલિયાત. ૧
તવ હિરાદે' ગુરૂ કને', માંગે દિખ્યા દાન;
કહે' સુત મે' તમને' દિયા, જે મુજ પરમ નિધાન. ૨
શ્રી ગુરૂ તે સુપ્રસન્ન થઈ, સફલ મનોરથ કીધ;
જ્ઞાનવિજયને' વિમલવિજય, જિતવિજય નાંમ દીધ. ૩

ઠાલ ૩—વાલેસર મુજ વીનતી, ગોહિચારાય—એ દેશી.

શાસ્ત્રાભ્યાસ—આચાર્યપદ ।

- જિતવિજયને જઘંધ ભાંમણે હુંવારિલાલ, કુંણુ કરે તુમ હોડિ રે હુંં ૧
 રૂપ કલા ગુણુ આગલો હુંં, એતો વયરકુમરનીં જ્ઞડિ રે હુંં
 જિતવિજય ન જઘંધ ભાંમણે હુંં,—આંકણિ. ૧
 બુદ્ધિ પરિક્ષા કારણે હુંં, એક દિન ગુરૂગચ્છરાય રે હુંં
 સીસ સહૂને તેડિને હુંં, ભાસે કરીય પસાય રે હુંં ૨
 આ પાહું મોતીતણું હુંં લસ્યત સિરતાર રે હુંં;
 જે શિષ્ય સો ગાથા ભણે હુંં, સાંજ પહેલાં આજ રે હુંં ૩
 ચ્યાર ઘડી દિન પાછલે હુંં, ગાથા ત્રણસે આઠ રે હુંં;
 જિતવિજય ચિત ઉદ્ધસ્યા હુંં, સુપરે આપે પાઠ રે હુંં ૪
 શ્રીવિજયપ્રભસૂરિ હરખીયા હુંં, ઉદ્યમ કરે વિશેષ રે હુંં;
 પટદરશનના શાસ્ત્રના હુંં, પામ્યા પાર અશેષ રે હુંં ૫
 સંવત સત્તર ળત્રીસમે હુંં, નયર નાગોર મઝાર રે હુંં;
 મેહાતણો મોહનદાસ વાવરે હુંં રૂપીઆ આરહતર રે હુંં ૭ ૬
 કીધા નિજ ગુરૂ પાટવી હુંં, શ્રી વિજયરત્નસૂરિંદ રે હુંં;
 સંઘ સકલ હરખે ઘણું હુંં, ધન્ય હીરાદેનો નંદ રે હુંં ૭

દૂહા.

- સોમ ગુણે ગુરૂસોમ સમ, તેજે અભિનવ ભાંણુ;
 શ્રીવિજયપ્રભસૂરી પાટવી, જગ માંણે જસ આંણુ. ૧
 શ્રી ગુરૂજના ગુણુ ઘણા, કહતાં નાવે પાર;
 શાસન ઉન્નતિ હેતુ જિણે, કીધા બહુ ઉપગાર. ૨

ઠાલ ૪—જવેરી સાચો રે જગમાં ભાંણિધ' રે—એ દેશી.

શાસન પ્રભાવના ।

- વારી રે સોભાગી ગુરૂ નાંમનીં રે, એ તો તપગચ્છનો સિણુગાર રે;
 અમિય સમાંણીં જેહનીં દેશના રે, ગુરૂજ તારથા બહુ નરનારિ રે. વા. ૧

પઉધારી પાવન કીયો રે, ગુરૂ ભાલવને' મેવાડ રે;
 મરૂધરને' ગુજ્જરધરા રે, વલી વાગડને' ગોઢવાડ રે. વા. ૨
 સતરસે વાગડનો ધણી રે, એતો રાઉલ ખુમાંલુસિંહ રે;
 તેહની સલાઈ ગુરૂ ભુતિઓ રે, વાદી કાવ્યને' વાદી મુનિસિંહ રે. વા. ૩
 અષ્ટાભિધાન વલી સાધિઓ રે, મોહ્યા રાઉલ ગુરૂગુણુ રાસિ રે;
 પૂરે મોતીઠે' રુઠો સાધિઓ રે, તેહનીં રાંણી મન ઉદ્દાસ રે. વા. ૪
 રાજનગર માહિં' દિઈ રે, ગુરૂને' આજમસાહ બહુ માંન રે;
 એક સન્યાસી બાલક લેઈ ગયો રે, તેણે' તિહાં પ્રગટયું' તોફાન રે. વા. ૫
 પુહર હુકમ રહ્યો સાહનો રે, કોઈ રહણુ ન પાવે' ફકીર રે;
 ઉપદ્રવ પટ દરિસણુ તણો રે, તે તો વાર્યો ગુરૂ વડખીર રે. વા. ૬
 વિમલવિજય બંધવ કયાં રે, તિહાં આગ્રહ કરી ઉવઝાય રે;
 વડા રે વણર ગુરૂ રાયના રે, જેહના મહિયલે' સુજસ ગવાય રે. વા. ૭

હૂહા.

શ્રી ગુરૂ ગુજરાતમે', ચઉદ કરી ચોમાસ;
 ઉદયપુરિ' પધારીયા,ઉચ્છાહ. ૧

દાલ ૫—રામ મારુ—જગત ગુરૂ હિરણુ રે—એ દેશી.

રાજા મહારાજા તરફથી સન્માન ।

દેસ મેવાડ તણો ધણી રે, હિં'દુછત્રપતી નરેશ;
 ચીત્રોઠો રાણો તિહાં, પ્રતિબોધ્યો ગુરૂ ગચ્છેશ. ૧
 જગતગુરૂ તૂં જયો રે.—આંકણી.

વાહ કરતાં ભુતિયા રે, જે જે પંડિત લીહ;
 જૈનધરમ થાપી કરી, જય વરિયા શ્રી ગુરૂસીહ. જ૦ ૨
 રીઝયો રાણો ઈમ ભણે રે, પુન્ય પ્રબલ જો હોય;
 તો તુમ દરિસણુ પાર્મીઈ, જગિ તુઝ સમ અવર ન કોય. જ૦ ૩
 હુમ્માલો કર મુ'કીયો રે, સરોવર વારી જાલ;
 ચિડીમાર દૂરે' ક્રિયા, ગુરૂને' વયણે' તતકાલ. જ૦ ૪

૬

ગરભિણી ગરભ વિહારિઆ રે, મનુષ્ય હણ્યા જે આપ;	
રાણું શ્રી ગુરૂ આગલે, તે આલોયાં મહુ પાપ.	૪૦ ૫
મરૂધર દેશ તણો ધણી રે, અગ્નિતસિંહ મહારાજ;	
ચોધપુરિં પધારીયા, તિણું ચોમાસું ગચ્છરાજ.	૪૦ ૬
મેડતા કેરો ઉપાસિરો રે, કીધો હુંતો મસીત;	
તે ગુરૂ વચને ઉપાસિરો, ફિરી કીધો જગત વદીત.	૪૦ ૭
સંઘ સહિત નિજ મહોલમાં રે, સંગ્રામસિંહ મહીરાણુ;	
શ્રી ગુરૂને મુખિ સાંભલ્યું; મહાવીર જનમતું વખાણુ.	૪૦ ૮
હુમ હોર ગુરૂ પરિં કરે રે, શાસન સોહ સવાય;	
તીરથ સયલ જૂહારીયા, ગુરૂ કીધી નિરમલ કાય.	૪૦ ૯

હૂહા.

ઉદયપુર પ્રવેશ ।

પહિલાં ચોમાસાં ઠર્યાં, ઉદયપૂરેં ગુરૂ ચ્યાર;	
તિણે ઉદયપુરના સંઘસ્યું, ધરમ સનેહ અપાર.	૧
વલી ગુરૂણ પધારીઆ, ઉદયપુરેં ચોમાસ;	
ગયવર આવે મલપતા, સામહિઈ પંચાસ.	૨
ચપલ તુરંગમ તીનસેં, નરનાંરી નહી પાર;	
વાજતે વાજિંત્ર વિવિધ, પધરાવ્યા ગણુધાર.	૩
ધન ધન ઉદયા પુરતણો, સંઘ સદા પુણ્યવંત;	
શ્રી ગુરૂની સેવા કરે, ધરે ધરમ મન ખંતિ.	૪

ઢાલ ૬. રામ ભણે ઉકિઇં—એ દેશી.

સ્વર્ગમન ।

ગચ્છપતિ ગુણુરયણાયરુ શ્રીધ્વિજયરત્નસૂરિંદ રે,	
શ્રીજિનશાસનનો ધણી પરગજ ગંધગયંદ રે;	
સકલ સૂરીસનો ઇંદ રે, તાર્યા ભવિજન વૃંદ રે,	
ધન્ય હીરાદેનો નંદ રે, તે ગુરૂણ કિમ વીસરે રે.	૧

- સુંદરરૂપ સોહામણો, હસિત વદન ગુરુરાય રે,
અમિય સરિસા રે ઝોલડા વીસાર્યા નવિ જ્ય રે,
જે ગુરુ અમ માય રે, સમરે રાણાને રાય રે,
નર નારી ગુણુ રાય રે. તે૦ ૨
- સંવત સતર ત્રિહોતરે જાણી નિજ નિરવાંણુ રે,
ભાદ્રવા ઉજલ આઠમે શ્રીવિજયક્ષમાસૂરિ ભાણુ રે,
આચારજ ગુણુ ખાંણુ રે, ગુરુજી ઉલટ આણુ રે,
થાપ્યા તે નિજ ઠાંણુ રે. તે૦ ૩
-અણસણુ કરે' ચોવી હાર રે;
શ્રાવક શ્રાવિકાગુરુ મુખે ઉચરે તપ જપ સાર રે;
છઠ.....ઈ' દોઢ હજાર રે, તેડે નિજ પરિવાર રે;
સીખ દીઈ મનોહાર રે, કર્યો ધરમ ઉદાર રે. તે૦ ૪
- ભાદ્રવા વઢિ ખીજે' દિને' શ્રી ગુરુ વાધતે વાંન રે,
પદમાસન વર પૂરિને' ધરતા અરિહંત ધ્યાન રે;
પહુતા સ્વર્ગ વિમાન રે, અંગપૂજા અસમાન રે,
કરે શ્રાવક તેણે' થાન રે, રુપધયા સાતસે' માન રે. તે૦ ૫
- સંઘ કરે રુડી માંડવી, ઇકવીસ ખંડનું માન રે;
પંચ રતન ગુરુ મુખ ઠવે, વાજે ઢોલ નીસાણુ રે;
ગોરી કરે બહુ ગાંન રે, હાથી ઝરતા તે દાન રે;
આગે' હય અસમાન રે, જાંણુ દેવ વિમાન રે;
માંડવી આવે સુવાનરે, રાણુ દીધું તિહાં થાંન રે. તે૦ ૬
- નવ મણુ સૂડ રુચડી, ઝે' મણુ અગર સુ-સાર રે;
કેસર કસ્તૂરી અરગળ કપૂર મીલિ સેર વ્યાર રે;
અષીર ચૂચો સેર ખાર રે, પરિમલ જાસ અપાર રે,
અગનિ ક્યો સંસકાર રે. તે૦ ૭
- તે રચણીઈ સુપન લહે, વિમલવિજય ઉવજાયા રે,
દેવ વિમાન એક આવિચો, તે જે' ઝલહર ઠાય રે;
તિણુ ખેઠા ગુરુ રાય રે, સુરભિ કૂલે' વધાય રે, ૪

સુરકુમરી ગુણુ ગાય રે, વાજિત્ર નાહ ન માય રે;
સ્વર્ગે વિમાન તે જાય રે.

તે૦ ૮

દૂહા.

આચારજ પદ ઓચ્છવે', રુપધયા વીસ હબાર;

ઉદ્દેપુરનો સંઘ વાવરે, વરત્યો જયજયકાર.

૧

સંપ્રતિ વિચરે' ગુરૂતણા, પટધારી ગુણુમણીખાંણુ,

શ્રીવિજયક્ષમાસૂરિસરુ, તે કરો સદા કલ્યાણુ.

૨

ઢાલ ૭.—રાગ ધન્યાસીરી.

ઉપસંહાર ।

શ્રીવિજયપ્રભસૂરી સીસ પુરંદર, સુંદર વાચક રાજ રે;

વિમલવિજય નિરમલ ગુણુ આગર, જેહના ચડત દીવાળ રે. શ્રી૦ ૧

સુદ્રા જેહની મોહનગારી, શાસન સોહ વધારી રે;

કીરતિ જેહની જગમાં સારી, ગુણુ ગાવે નર નારી રે. શ્રી૦ ૨

પરંપરા વાચકપદ ધારી, જેહના શિષ્ય ગુણુગોહા રે;

શુભવિજય ભવિયણુ પડિ યોહે, સુવિહિત મુનિ માંહિ' રેહારે. શ્રી૦ ૩

કલશ.

વિજયરત્ન સૂરિંદ સુંદર ગચ્છ ગયણુ દીવાયરો,

જગ ચિત્ત રંજન કુમતિ ભંજન કુલ પયોજ ઠલાધરો;

સંપત્તિ દાતા સુખ વિધાતા કુસલ વહિલ પયોહરો,

તસ ચરણુ સેવક રામવિજયે' ગાયો ગુરૂ ગુરૂ જય કરો. ૧

इतिश्री परमपुरन्दरभट्टारकश्री १०८ श्रीभट्टारक

श्रीविजयरत्नमूरीश्वरनिर्वाणस्वाध्याय

सम्पूर्णम् ॥

ધ.

श्रीराजसागरसूरि-निर्वाणरास ।

इडा.

मंगल—प्रस्ताव ।

वर्द्धमान जिनवर प्रवर, वर्द्धमान गुणुगेड;	
सकल लोठ वन सिंयवा, अवल आसाढो मेड.	१
सिद्धारथनृपकुलतिलो, त्रिशलाभात भव्हार;	
यरम जिनेसर यित धरी, रयस्युं रास उदार.	२
श्रीराजसागरसूरीसङ्ग; त पागव्छतुं राज;	
रुडी परिं पालीं सही, करे धरमनां काज.	३
सुरवरनिं वंदाववा, जिम पहुता लगवन्न;	
तिम स'जेपि' हुं कहुं, सुणुयो सहु सज्ज	४

ढाल १. राग—गोडी.

जन्मस्थानादि-नेमिसागरनिर्वाण ।

महि मंडल मांछि, अछधं देश अनंत;	
ते मांछिं गाजिं, गूजर देश महंत.	१
ते मांछिं मोटुं, सीहपुर नाभिं गाम;	
जाणु करि सायुं, सुर रभवानुं ठांम.	२
तिहां साह शिशोमणी, द्वैविदास गुणुगेड;	
तस धरणीं कैंडां, शील अलंकित देह.	३
तिण्णिं नया कुयर, निरुपम रुप सरुप;	
जिजल गुणु लरिया, जिम जल लरिया कूप.	४

અનુક્રમિં તે વાધિં, સાધિં કલા અનેક;	
મુખિં મીઠું માણિં, જાણિં વિનય વિવેક.	૫
ધણુધં અવસરિ કેડાઈ, જાણ્યો અથિર સંસાર;	
દુર્ધ નિજ સુત સાથિં, લીધો સંયમ સાર.	૬
શ્રીલાલિધેસાગરગુરુ, લખિધ તણો ભંડાર;	
નિજ સિધ્યનાં થાપિં, નિરુપમ નામ ઉદ્ધાર.	૭
એક મુગતિસાગર ખીજબો, નેમિસાગર મુનિસીહ;	
પંડિત પાઠક પદ, પામ્યા અકલ અખીહ.	૮
માંડવ ગઠ માંહિ, પાતશાહ હજૂર;	
જિનશાસન થાપી, દુરજન કીધા દૂર.	૯
તિહાં કરમતણિં વશિ, સોલ તિહું તરિં સાર;	
વાચકજી પામ્યા, ઈંદ્રપુરી અવતાર.	૧૦

હૂહા.

મુગતિસાગર પંડિત પ્રવર, સકલ કલા આધાર;	
જગ માંહિ જેહના પુણ્યનો, કેઈ ન પામિં પાર.	૧
અંજિ લખ્યણુ અતિ ભલાં, ગુણુમણિ તણો ભંડાર;	
નામ જપતાં જેહનિં, જગિ હુઈ જયજયકાર.	૨

ઠાલ ૨. રાગ—સૌરઠ.

મારવાડમાં વિહાર ।

હવિં સાંભલયો સહૂ લોકા, જિમ વાધ્યા પુણ્યસિદ્ધોક્ષા;	
સોલિસિં ઓગણ્યાસિઈ વરસિં, પૂજ્ય વચન સુધારસ વરસિં.	૧
તુમ્હે મરૂધર દેસિ પધારો, જિનશાસનમાંમ વધારો;	
શ્રી સદગુરુનિં આદેસિં, બુધ પહુતા મરૂધર દેસિં.	૨
નડુલાઈ નગરી માંહિં, ચોમાસુ ચિતનિ ઉછાહિં;	
ઓછવ મહોછવ અતિ અંગઈ, પંડિતજી પધાર્યા રંગઈ.	૩
લોજિગ બિરૂદાવલી યોલિં, નહીં કેઈ પંડિતજી તઈં તોલિં;	
બુધ મુગતિસાગર ભલિં આયા, શ્રી સંઘતણિ મનિ ભાયા.	૪

ઢોલ તવલ દુમામાં વાજિ', સુણી કુમતિનાં મદ લાજિ'; તિણિં નાદિં અંબર ગાજિ', સુણી દેવ દુંડુહી લાજિ'.	૫
ભંભા ભેરી ભાંકાર, વલિ માહલના હોંકાર; તલ વાલ કંસાલ વિસાલા, વાજિં વાજિત્ર રસાલા.	૬
શુણવંતી ગોરી ગાઈ', સુણી અપછરા આનંદ થાઈ'; શુહલી મનરંગિં કીજિ', યાચક જનનિં ધન દીજિ'.	૭
પૂળ પરલાવના સારી, ઉપધાન વહિં નરનારી; વક્ત્રી માલારોપણ કીજઈ', માનવ ભવ લાહો લીજઈ'.	૮
સાંભલતાં વિબુધ વખાણ, ઘણા હૂઆ ચતુર સુજાણ; સમઠિતના ભેદ પિછાણ્યા, ભેદ જીવ અજીવના જાણ્યા. નરનારી સમજ્યા મરમ, મેલિહિં મિથ્યતના કરમ; મનિ જાણિં એ ભલિ આયા, અદ્ધ પૂરવ પુણ્યઈ' પાયા.	૧૦

દૂહા.

દિન દિન દોલતિ દીપતી, અનઈ' નીરોગી આપ; જસ મહિમા જગતી ઘણો, એ સહૂ પૂણ્યપ્રતાપ.	૧
સુગતિસાગર બુધરાજનિં, પોતિં પુણ્ય અપાર; લાલ અચિંત્યો આવસિં, તે સાંભલો વિચાર.	૨

ઢાલ ૩. રાગ—રામગિરિ.

ઉપાધ્યાયપદ—મરુદેશગમન ।

જૂઓ જૂઓ પૂરવ પુણ્ય પ્રકટયું, તેજ ઝિલામલ પૂર રે,
ભાવિઠ લોઠ અશોઠ કરતો, ઉદયાચલ જિમ સૂર રે.

જૂઓ જૂઓ પૂરવ પુણ્ય પ્રકટયું—આંકણી. ૧

શ્રીવિજયદેવસૂરિંદ સુંદર, આણી મનિ ઉલ્લાસ રે;
અહિમ્મહાવાદ થકી મોઠલિઓ. ઉપાધ્યાય પદ—વાસ રે. જૂઓ ૦ ૨
સાહ શાંતીદાસ સમ્મત, સાહ અમર સુજાણ રે;
ધન ધાન્ય ભરિઆ બુદ્ધિ વરિઆ, મોઠલ્યા મંડાણ રે. જૂઓ ૨૧

- દિન કેતલે તે તિહાં પહુતા, શ્રી સંઘનિ હૂઈં બાણુ રે;
 દેહરિં આદિજિણુદં કેરિ, ઘણા રંગ મંડાણુ રે. જૂઓં ૪
- સંઘ ચતુરવિધ તિહાં કણિ મિલિઓ, વલિ મિલ્યા તે બહુલા લોક રે;
 બુધ સુગતિસાગર વદન સુંદર, જૂઈં રવિ જિમ કોઠ રે. જૂં ૫
- આનંદ પૂરિં સંઘ સૂરિં, વાસ નિજ કરિ લીધ રે;
 શ્રી આદિદેવ દયાલ આગલિ, ઉપાધ્યાય-પદ દીધ રે. જૂઓં ૬
- મહોપાધ્યાય શ્રી સુગતિસાગર, ધમ કહી વંદન કીધ રે;
 પૂરવ પુણ્ય પસાઈં પૂરિં, સંઘ મનોરથ સીધરે. જૂઓં ૭
- શ્રી આદિદેવ જૂહારી વલિઆ, વાજતિં નીસાણુરે;
 ભાટ ભોજિગિ મિરૂદાવલી યોલિં, તુઝ ભાગ્ય ઉગ્યો ભાણુ રે. જૂં ૮
- ઘવલ મંગલ બાલા યોલિં, ગાયન ગીત રસાલરે;
 બાંધ્યા તલિઆ તાર તોરણુ, વંદનમાલ વિસાલરે. જૂં ૯
- પરભાવના નાલેર કેરી, રુપધ્યે ભરપૂરરે;
 યાચક જનનિં દાનજ દેઈ, દરિદ્ર કીધું દૂરરે. જૂં ૧૦
- ઘરિ ઘરિ રંગ વધામણુ થાઈં, ઘરિ ઘરિ તલિયાં ત્રાટરે;
 ઘરિ ઘરિ વાચકરાય પહુચઈં, પાયઈં ઠવતા પાટરે. જૂં ૧૧
- ધરમના બહુ લાલ લેતા, ચઉમાસિ પૂરો કીદ્ર રે;
 મરૂધર દેશિ પધારતા પૂજ્યઈં, લાલ લખપરિ લીધ રે. જૂં ૧૨
- આવતઈં ચઉમાસિ આઠ્યા, ભિન્નમાલ મઝારિ રે;
 લાલ લખ પરિ તિહાઈં લીધા, હુઆ જ્ય જ્ય ઠાર રે. જૂં ૧૩

દૂહા.

- સુગતિસાગર વાચક તણા, પુણ્ય તણિં સંકેત;
 જ્યો જો ઠારણુ મિલિં; તે સહુ સંપદ હેત. ૧
- ચઉમાસું વીતા પછી, વાચકરાય વિશેષ;
 બુધ રાજનગર ભણી વિચરવા, ઉદ્ધમ કરિં અશેષ. ૨

ઠાણ ૪. રાગ—મારૂણી.

અમદાવાદમાં પ્રવેશ ।

રાજનગરનો રે સંઘ ઉમાહિઓ રે, વાચકજનિં વાંદવા કાગિ;
સાજ કરિં રે સહૂ ચાલવા તણો રે, બહિલ ઘોડા ગજરાજ.

રાજનગરનો રે સંઘ ઉમાહિઓરે—આંકણી. ૧

ચંગ વિરાજિત રે રંગિં ઉજલારે, ધુરિ ઘેરી સુકુમાલ;
તરલ તુરંગારે કુરંગ પરિ ગતિં કરા રે, ધમ ધમિ ઘૂઘર માલ. રા૦ ૨
કુંદિ કુંદાલારે વેઠ વેઠાલડા રે, ભૂષણુ ભૂષત અંગ;
કેઈ અઈઠારે બહિલ સેજવાલડી રે, કેઈ અઈઠા પવર પાવંગ. રા૦ ૩
કેઈ અઈઠારે ખડસલ ગાડલી રે, કેઈ અઈઠા ગઈણીઆ વહિલિ;
કેઈ અઈઠારે સખર સુખાસને રે, કેઈ અઈઠા પાતખી પહિલિ. રા૦ ૪
કેઈ અઈઠા રે સુરંગ તુરંગમેં રે, કેઈ અઈઠા ગજવર ખંધ;
તે માહિં મુખ્ય રે સાહ શાંતિદાસજી રે, જેહના મોટા પ્રખંધ. રા૦ ૫
કરહર કરકઈં રે ધળ નેળ ઘણારે, વાગિં વાગિં વાગિત્રગી કોડિ;
શુણિયણુ ગાય રે શુણુ શુરજી તણુ રે, સંઘ નમઈં કર જોડિ. રા૦ ૬
વાચક રાજ રે મુગતિસાગરવરુ રે, રાયધનપુર વર ઠામિ;
તિહાંથી જીહારી રે પાસ સંખેસરો રે, સંઘ વંદાવ્યો વીરમગામિ. રા. ૭
અંગ પૂળ રે સંઘઈં તિહાં આચરી રે, લખ પરિ લાહણિ કીધ;
સંઘ સંઘાતિ રે વાચક રાયજી રે, અહિરમદાવાદિં આવ્યા રે પ્રસીદ્ધ. રા. ૮

દૂહા.

સાહ શાંતિદાસનું મમત્વ ।

વખત વડું વાચક તણું, કેહી કીજઈ વત્તિ;
તેહિજ કારણ સંપજઈ, જેણિં વાધાઈ સંપત્તિ. ૧૯
વિજયદેવનિ સાયિ તવ, મિલી રચીઓ પરપંચ;
તે સમજનિં સાહજી, સૂઘો કંધો સંચ. દિ૦ ૨૦
વાચકનિં ઠહિં સાંભલો, ઇણિ તિલે નથી તેલ;
આવો મૂલ ઉપાસરિં, હુસિં બહૂ રંગ રેમિ પ્રભાતિ રે. દિ૦ ૨૧

તવ શ્રોત્યા વાચકવરુ, વારુ કીજઈ સિદ્ધિ;	
શ્રી લગ્નિસાગરગુરુનામથી, હોસ્યઈ બહુલિ ઋદ્ધિ.	૪
વાચકરાય પધારિયા, મૂલ ઉપાસિરા મદ્ધિ;	
શાહશ્રી શાંતિદાસજી, બહૂપરિ કીધી બુદ્ધિ.	૫
જતી જુગતિ કરી મેલિઆ, ગીતારથ ગુણવંત;	
મેલ્યા શ્રાવિક શ્રાવિકા, ઉપાસિરા અનંત.	૬
ઇહાંતો વાત અનંત છિં, કહિતાં નાવઈ પાર;	
આચારિજ પદ પામિઆ, તે સાંભલો વિચાર.	૭

લાલ પ. રાગ—આસાઉરી.

રાજસાગરને આચાર્યપદ ।

શારદ માત મયા મુઝ કીજઈ, દીજઈ વચન રસાલા રે;	
વાચક મુગતિસાગર ગુણુ માલા, ગાતાં મંગલ માલા	
હાં રે ભાઈ લહીઈ લગ્નિ વિસાલા રે. દિહાડો આજનો રે.	૧
સહૂ સંઘનિં આનંદ કરી; સહૂ પાપ તાપ ભયવારી,	
સહૂ દિવસ માંહિં મનોહારી, એહની હું જાઉં બલીહારી.	દિ૦ ૨
રાજનગર મોટું જગમાંહિં, સાહિં કીઓ ઉછાહો રે,	
વસ્તુપાલ મધમાનતણો સુત, લિઈં લખમીનો લાહો રે.	

હારે ભાઈ મનમાં ઘણો ઉમાહો. દિ૦ ૩

સંવત મોલ છયાસીઆ વરષે, હરખેં જેઠહ માસેં રે;	
પરષે શનિ અનુરાધા યોગઈ, સરખે સૂર પ્રકાસઈ.	દિ૦ ૪
શ્રી મહાવીર-વિહારિં સારઈ, સારાં વાજિત્ર વાજિં રે;	
ધવલ મંગલ બાલા ગુણુ માલા, ગાતાં અંબર ગાજિં રે.	દિ૦ ૫
પુજા પ્રલાવના ઘણાએ થાતાં, ગાતાં ભોજિગ ભાટે રે;	
જુ પદ મહોછવ જ્ઞેવા, લોક મિલ્યા થાટે થાટે રે.	દિ૦ ૬
જેયા જ રીસર મોટા, મોટું કીધું કાંમ રે;	
ચઉમાસુ વાં વાચકનિં, રાજસાગરસૂરી દીધું નાંમ રે.	દિ૦ ૭

બુધ રાજનગર ભણુ અર્થુ ભાગ્ય તણો ભંડાર રે;

- ચઢતી ચઢતી પઢવી પામ્યા, પામ્યા પરિઘઓ અપાર રે. દિ૦ ૮
- વિવેકહરપ સરિખા વર વાઢી, ઉનમાઢીમઢમોડધ;
- શ્રુતસાગર સરિખા શ્રુતધારી, જસ કોઈ ન આવિં હોડિં. દિ૦ ૯
- ગુણ આગર ગુણસાગર આગળી, વાઢિં કોઈ ન છપઈ રે;
- ષટ દરસનમાં નિજ દરસન ઠરિં, દરસનસાગર ઢીપઈ રે. દિ૦ ૧૦
- મેઘ પરિં ગાજતો જગ માંહિં, મેઘસાગર મન મોઢિં રે;
- કીરતિ કોડિ ગમે પસરતી, કીરતિસાગર સોઢિં રે. દિ૦ ૧૧
- શ્રી સોભાગ્ય તણો અતુલી બલ, પંચાનન મનોહાર રે;
- સત્ય સોભાગ્ય સોભાગ્યિં સુંદર, વિઘા તણો ભંડાર રે. દિ૦ ૧૨
- મુનિજન માણિક્ય માણિક્યસાગર, કૃપાસાગર સુખઠાર રે;
- બુઢિં સુરગુરૂ જેણિ હરાંચો, રૂપઈ મઢન કુમાર રે. દિ૦ ૧૩
- સઠલ કુશલ ઠારી ભવિ જનનિં, કુશલસાગર ઠવિંરાજિં રે;
- જસ ભડવાઈ વાઢી ભાજિં, અઈઠો સોહિં સમાજિં રે. દિ૦ ૧૪
- ઈત્યાદિક મુનિવર સવિ મલિયા, મિલિયા અતુર ચકોર રે;
- રાજસાગરસૂરીસર ભાગ્યઈ, જ્યો ઠીધું જર રે. દિ૦ ૧૫
- દિલ્લીપતિ દરખારિં વારંવાર, જેણિ જગિ જસ ઢીધા રે;
- પાતશાહ ખુશાલ થઈનિં, જેહનિ સિરયા ઢીધા રે.
- હારે ભાઈ ગજરથ ઘોઠા ઢીધા રે. દિ૦ ૧૬
- સાહ જિહાંગીર પાતશાહ પૂરો, પ્રબલ પ્રતાપિં સૂર રે;
- ખુશાલ થઈનિં જેહનિં પોતિં, ઢીધું પોતાનું નૂર રે. દિ૦ ૧૭
- ચિંતામણિ-પ્રસાદ ઠરાવી, જેણિં કીરતિ વેલડી રોપી રે;
- સોનિં રૂપઈ જલધરપરિં વૂઠો, તુણુઈ હરી વલી ઘણું ઓપી રે. દિ૦ ૧૮
- જૈન ઉધાર ઉધાર વલી ઢીનનો, જેણિં ધન ખરચી કીધો રે;
- પાતશાહ ઉમરાવે માન્યો, તેણિ જગિ હૂઓ પ્રસાધઓ રે. દિ૦ ૧૯
- શાંતીદાસ સરોખા શ્રાવઠ જેહનઈ, શ્રીપાતશાહ વઢીતા રે;
- હયગય રથ પાયઠના સ્વામો, સઠલ લોઠનિં પ્રીતા રે. દિ૦ ૨૦
- ભાઈ ભત્રીજ સગા સણીજ, સજજન જન સંઘાતિ રે;
- જ્યો ભાગ્ય શ્રીભગવાનજનું, જેહનિં એહવા નમઈ પ્રભાતિ રે. દિ૦ ૨૧

- પૂરવ દક્ષિણ પશ્ચિમ ઉત્તર, દહ હિશિં દોહતિ વાધી રે;
સહસકિરણુ સુતની સાનિધિં, ચક્રી પરિ ભૂ સાધી રે. દિ૦ ૨૨
- રાજનગર અનિં ઝહીનપુર, વીજપુર લગઠ' ભાઈ રે;
દિહી આગરા સીંધલ સિમાણા, તાં લગઠ' સૂર સ્ખઈ રે. દિ૦ ૨૩
- સિદ્ધસેનનિં વિક્રમરાજ, હેમનિં કુમરનરિંદા રે;
તિમ શ્રીરાજસાગરસૂરીનિ, સાહ સહસકિરણુના નંદા રે. દિ૦ ૨૪
- જિમ શ્રીમહાવીરનિં શ્રેણિક, રૂપભનિં ભરતનરિંદા રે;
તિમ શ્રી રાજસાગર સૂરીનિ, સાહ સહસકિરણુના નંદા રે. દિ૦ ૨૫
- સુહસ્તિસૂરિનિં સંપ્રતિરાજ, અઠખ્ખર હીરસૂરિનિં રે;
ધરમઘોષનિં વિમલમંત્રીશા, તિમ શાંતી રાજ સૂરિનિં રે. દિ૦ ૨૬
- નેમિનાથનિં કૃણુનરેશા, શ્રી ઝપલદિનિં આમ રે;
તિમ શ્રી રાજસાગરસૂરીનિં, સાહ શાંતીદાસ સુખ ઠામ રે. દિ૦ ૨૭
- શાંતીદાસ અનિં સૂરીની, કીરતિ ઝઈ લેલી રે;
ઠામિ ઠામિ ચમકંતી ચાલઈ, જિમિ ઝે સુગણુ સહેલી રે. દિ૦ ૨૮
- સાહ વાઘજી શ્રીપાલ તણુઈ' ઘરઈ', ઝોચ્છવ રંગ ઘણુરા રે;
ગુણીજન ગાઈ' વાજિત્ર વઈ', ઉંચા દીઘા ડેરા રે. દિ૦ ૨૯
- ઠામિ ઠામિ થી સંઘ તેડાવી, લિઈ' લાહો લિખમીનઝો રે;
આચારિજ પદ મહોછવ માંડયા, ધન દિહાડો વાઘજીનો રે. દિ૦ ૩૦
- સંવત સોલ અઠાણુઆ વરષે, પોસ પૂનિમ ગુરુવારિ રે;
પુખ્ય યોગિ જુગતિ શશિ આવઈ', ચડતિં દિવસ ઉદ્ધારઈ' રે. દિ૦ ૩૧
- શ્રીવૃદ્ધિસાગર સૂરીસરનિં પદ દેઈ, જગિ જસ લીનો રે;
શ્રીવૃદ્ધિસાગર સૂરીસર સુકુલી, ગુરુ સેવા માંહિં લીનો રે. દિ૦ ૩૨
- ખિંખ પ્રવેશ પ્રતિષ્ઠા યાત્રા, પદ પંડિત વાચકના રે;
માલારોપણુ પ્રમુખ ધરમનાં, કીઘા કાજ સસકુનાં રે. દિ૦ ૩૩
- સમકિત દાન દાન વલી વ્રતનાં, ભાવિક લોકનિં દીઘા રે;
શ્રીજિનવરનાં વચન સુણાવી, માનવ ભવ ફલ લીઘા રે. દિ૦ ૩૪
- વિમલાચલ ઉજલ અર્ધુદ ગિરિ, રાણિકપુર વર રંગિ રે;
વરકાણો પ્રમુ પાસ સંખેસર, અંતરીક શુભ સંગિ રે. દિ૦ ૩૫

ઈત્યાદિક તીરથ યાત્રા ફલ, સંઘ ચતુરવિધ સાથિ' રે;	
દીધાં કીધાં કાંમ ધરમનાં, ધીળાં'ધં નિજ હાથિ' રે.	દિ૦ ૩૬
કેવલી ક્રિયાથિકેા જીવ વધ હુઈ, ઈમ કહિતાં જેણિ વાર્યા રે;	
સુદ્ધ ધરમ સમગ્રાવી જગમાં, ઘણા જીવ જેણિં તાર્યા રે.	દિ૦ ૩૭
ધરમસાગર તણિં ધીંગડ મલ, વાદીના નાદ ઉતાર્યા રે;	
સુદ્ધ પરુપી જગિ જસ લીધો, ઉત્સુત્ર લાપતા વાર્યા રે.	દિ૦ ૩૮
લખ્ધિસાગર તણો લીલાપતિ, સકલ કલા ભંડાર રે;	
નિરતી ચાર સંયમ પાલીનિં, કીધો આતમ ઉધાર રે.	દિ૦ ૩૯
રાજનગર પ્રમુખવર દેત્રે, રહી ચોમાસિં રંગિ રે;	
લાલ ઘણા ધરમના લીધા, દીધા ભવિજન રંગ રે.	દિ૦ ૪૦
ઈમ વસુધા તલિ વિહાર કરતા, સંવત સતર એકવાસિં રે.	
શ્રીરાજપુરિં ચએમાસિ પધાર્યા, શ્રી પૂજ્યજી ઘણી જગીસઈ રે.	દિ૦ ૪૧
શ્રી વૃદ્ધિસાગર સૂરીસર સમજી, શ્રી ગુરૂ સેવાનિં કાજિં રે;	
ચોમાસું ગુરૂ પાસિં રહીઆ, વિનય વિવેક વિરાજિં રે.	દિ૦ ૪૨
વાચક ચક ચૂડામણિ સરિણો, રતનસાગર રુડી રીતિં રે;	
નિજ ગુરૂ પાસિં ઉલાસધરી, રહિં સેવા કાજિં પ્રીતિ રે.	દિ૦ ૪૩
પંડિત સૂરસાગર હીરસાગર, માનસાગર ઉલાસિં રે;	
સુહરસાગર રહ્યાઆ જસ લેવા, સેવા કરવા પાસિં રે.	દિ૦ ૪૪

ઠાલ ૬. રાગ—ઝોરી.

વાચકરાય નેમિસાગર ગુરૂ મેરો—એ દેશી.

રાજનગરનો શ્રાવકસમુદાય ।

શ્રી સંઘ જ્યો જ્યો રાજપુરાનો,

ધર ઉપગારી સુદ્ધ આચારી, ધોરી ધરમ ધુરાનો;

શ્રી સંઘ જ્યો જ્યો રાજપુરાનો—આંકણી. ૧

પરિખ સંઘજી કેરો નંદન, પરિખ અમરચંદ સુખદાઈ;

સાહ દેવકરણુ રતન શાંતીદાસ, સાહ નાના સગા ભાઈ. શ્રી૦ ૨

સાહ મેઘજી રાયચંદ, અમીપાલ જેઠા રામજી રાજઈ;

વેણી દોસી તણો સુત વાઘો, તસ પીતરાઈ પારસવીર છાજિં. શ્રી૦ ૩

- સાહ કું'અરજી વાઘજીનો ભાઈ, પરિખ ભાણુ સુત સોહિં;
 સાહ સુંદર સાહ રાજધર ધરમી, સાહ માધવજી મન મોહિં. શ્રી૦ ૪
 ગાંધી ઝોધવ અનિં સાહ વાછઝો, સાહ પૂંજીઝો સુખકંદો,
 સાહ કીકો દેવકરણનો નંદન સુખ જિસ્થો પૂનિમ ચંદો. શ્રી૦ ૫
 સાહ ડૂંગરસી નિલોકસી બિં ભાઇ, સાહ કાંહનજી સુત સોહિં;
 સાહ હુરદાસ સિવદાસ બિં ભાઇ, મેવાડા મન મોહિં. શ્રી૦ ૬
 સાહ રતનજી કાંહાનજી રાજિં, સોની શ્રી રૂપભદાસ;
 સાહ આસકરણ તે સાહ મંગરનો, સાહ સંતોષી સુખ વાસ. શ્રી૦ ૭
 સાહ જેઠા સુત હંસરાજ સાહ, સાહ વાલ્હા ગુણભંડારા;
 સાહ સુંદર ધરમદાસનો સુત, સકલ વરધમાન કંસારા. શ્રી૦ ૮
 સુલતાણપુરના ભાવિં સારા, ભાવસાર સહુ આવઈં;
 ભગતિ કરઈં ભગવનજી કેરી, આણુંદ અધિકઉ પાવઈં. શ્રી૦ ૯
 ઇત્યાદિક શ્રાવક ગુણ ભરિયા, દરિઆ જેમ ગંભીર;
 એક સુખઈં કેતા ગુણ કહીઈં, શ્રીસંઘ સાહસધીર. શ્રી૦ ૧૦
 શંખ શતક પુકલી આણુંદ, વલી અરહદાસ પૂતા;
 તે સરીખા રાજપુરના શ્રાવક, ધરમતણી ધુરિ જૂતા. શ્રી૦ ૧૧
 પૂજા પ્રભાવના સાહમીવચ્છલ, દાન અવારિ દેવિં;
 ભાવ ધરી ભગવનજીના, ચરણકમલ નિત સેવિં. શ્રી૦ ૧૨

હાલ ૭. રાગ-ચઉપઘ.

અહમદાવાદ-વર્ણન ।

- જે માંહિં વરતિ જ્યજ્યકાર, જેમાં સકલ વસ્તુ વિસ્તાર;
 જે દીઠઈં ઉપજઈં આલ્હાદ, એહવું નગર શ્રી અહિંમદાવાદ. ૧
 જેમાં સુજન લોકછિં ઘણા, પહુચાડિં મનની કાંમણા;
 જે દીઠિં નાઠઈં વિખવાદ, એહવું નગર શ્રી અહિંમદાવાદ. ૨
 ચોરાસી ચઉટા જિહાં ભલાં, વસ્તુવાનાં જોઈઈં તેતલા;
 ઠામિ ઠામિ જિહાં સકલ સંવાદ, એહવું નગર શ્રી અહિંમદાવાદ. ૩
 જિહાં મદ ગલતા મયગલ ગમઈં, ચઉઘડિયાં નિત્ય નિત્ય ગડગડિં;

ત્રિપોલીઠ' નોઅતિનો નાદ, એહવુ' નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૪
ચતુર પુરૂષ વડરાઠ' કરિ', જિહાં ઘોડા ધારા ગતિ ધરઠ';	૮
ગાયન ગાઠ' સરલઠ' સાદ, એહવુ' નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૫
ઘળ તોરણુ મંડપ પૂતલી, કોરણીઠ' બહુ શોભા મિલિ;	
જેહમાં એહવા જિન પ્રાસાદ, એહવુ' નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૬
આપ રુપથી અધિકાં ઘણાં, નિરખી રુપ જિહાં રામાતણાં;	
ઠ'દ્રાણી મૂકઠ' ઉનમાદ, એહવુ' નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૭
જિહાં વાહિની દાહિની વહઠ', જિહાં લક્ષ્મી નિશ્ચલ થઈ રહિં;	
જિહાં ષટ દરિસણના સંવાદ, એહવુ' નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૮
જિહાં દાની દાન દેતા હસિં, ઠલાવંત ઠલા અભ્યસઠ';	
પુણ્યવંત પરિહરઠ' પ્રમાદ, એહવુ' નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૯

દૂહા.

શ્રી સુત શાંતીદાસને, વરધમાનને સાર;	
વલો વિશેષ વાઘણ તણે, સાહૂ મિલિ ક્રીએ વિચાર.	૧.
ભગવનજનઠ' ભગતિચ્યુ', પધરાવી જઠ' અત્ર;	
ચઉમાસામાં ચીખલઠ', નિત કિમ જઠઠ' તત્ર.	૨
ઠમ સમઝોનિં સંચચ્યુ', પધરાવ્યા ભગવન્ન;	
મૂલાસેઠ ઉપાસરિ', મહોચ્છવ કરઠ' મહાજન્ન.	૩
નિશિદિન પૂજઠ' પાઉલાં, નિશિદિન યઠસિંપાસિ,	
ગાઠ' ગંધ્રપ ગુણીજના, નિશિદિન મન ઉલાસિં.	૪
સરલઠ' સાદિં શ્રાવિકા, સાંઝી દીઠ' સુબલુ;	
રાત્રિજગ રુડા કરઠ', ઘરિ ઘરિ રંગ મંડાણુ.	૫

ઢાલ ૮. કડખાની દેશી—રાગ—અસાઉરી.

અમદાવાદના સેઠિઆઓના નામો ।

સાહ શાંતીદાસના સુત સવે સુદંડ, રતનપરિં રતનસાહ રાજિં;
સાહ દિખમીચંદ સાહ માણિક્યચંદ, હેમણસાહ ચઢતિં દવાજિં. ૧

સતર સતરોત્તરિં કલ દુઃક્કાલમિં, સાહ જગદ્ જિસ્યા એ છાજિં;
 અવલ વર વેલીઆં સાવ સોનાતણુ, દેઈ જગિ જેહ ભાવકિ ભાંજઈ. ૨
 અભિનવા ઉઠીઆ સાહ શાંતીજિશા, રાઉ ઉમરાઉ પાતશાહ વહીતા;
 ધરમ ઠારિજ ઠરા દુખખ દારિદ્ર હરા, મનોહરા મનહરા લોકપ્રીતા. ૩
 દાન ગુણિ જેહ નૃપ કુરણ કાનિં કીઓ, રુપગુણિં જેહ રતિપતિ હરાયો;
 સાર ઉપગાર ગુણુ જેહ વિક્રમ જિસ્યા, બાંહ ગુણુ રાશિ ઠરિ જગ ભરાયો. ૪
 પરતણી દાર પરિહાર કરતા સદા, સાર ભરવા સદા પુણ્ય પોતઈ;
 જેહ સુખ કામીઈ જેહનિ ધામીઈ, પામીઈ તેહ સુખ એહ ભેતઈ. ૫
 સાહ રાયસંઘ ધ્રુવમાનનો સિંઘસમ, સાહ કલ્યાણુમલ દિણિંદ;
 સુંદરદાસનો સાહ સૂરચંદ જ્યો, સાહ લાલચંદનો મલુકચંદ. સા. ૬
 સાહ રહીઓ રૂપભદ્રાસ ગુલાલચંદ, સાહ વાઘજીતણુ સુત ભલેરા;
 દોસીઆં રાય ભડવાય વાઘા ઘણું, દોસી સોમા તણુ સુત ઘણેરા. ૭
 દોસીઆંરાય કૂપૂરભાઈ સવે, સાહ વીરાતણુ ધરમદાસ;
 તેજસી સાહ અમરચંદ અતિ ભલા, સાહ ટોકર અનિં પુત્ર તાસ. ૮
 સાહ ઉત્તમ નાનાસાહ પોમસી, સાહ સારંગ સમરા સુખણુ;
 સાહ હુરજી તણો સાહ રતન્નજી, મોહિયાં સાહ રાજપાલ ભાણુ. ૯
 સાહ ગોડીદાસ પ્રતાપસી સૂરજી, સાહ મનજી પિતા બસ છાંછા;
 ઈંદ્રજી મૂલીઆ સાહ ધનિઆ તણુ, પુત્ર એ પૂરતા સઠલ વાંછા. ૧૦
 સાહ જગસીહ જગિ સોહ સરિખો સદા, સાહ સૂરચંદ રુપચંદ ભાઈ;
 સાહ શાંતીદાસ ઈંદ્ર તણુ ગુણુ ઘણુ, સાહ નારાયણુ સુખદાઈ. ૧૧
 સાહ મંગલતણો છાંછો જ્યો, સાહ જિણુદાસનો નેમિદાસ;
 સાહ ઈંગરસીહ સાહ હીરા મેઘજી, સાહ સુંદર સાહ વીરદાસ. ૧૨
 પરિખ વર દાલજી પરિખ ઠાકર તણો, સાહ સખઈ તણો રવજી રાજિં
 સાહ રૂપોવલી ભાઈ તસ લાડિકો, સાહ ઈંદ્રજી ધનજી વિરાજિં. ૧૩
 રૂપજી દેવજી સાહ અખઈ વલી, સાહ જેઠા તણો ધરમદાસ;
 સાહ ઉદયસંઘ સાહ પની સુત જ્યો, સાહ સોમાતણો નેમિદાસ. ૧૪
 સાહ સોમઠરણુનો સાહ સૂરો સદા, સંઘવિ જયચંદનિં સોમઠરણુ;
 જવહરી મેઘનો મેઘ પરિં ગાજતો, આસપૂરણુ સદા આસઠરણુ. ૧૫

સાહ મૂલિઆ તણો સાહ અદિઓ લલો, સાહ પનિઆ તણો દેવરાજ
 સાહ થાનસંઘ મેઘા પાસદત્ત નઈ, પરિખ ધરમદાસ કરિં ધરમકાજ. ૧૬
 સાહ વીરચંદ સૂરચંદ દેશાઈ વાઘજી, કાંઠાનજી નાનજી દોસિ જીવો;
 વોહરો ઉદયસંઘ ત્રતાપસી અમરસી, સાહ ખેતો સતીદાસ જીવો. ૧૭
 સાહ તાલજસી તણો તારાચંદ, રેતન પના તણા સુત ઉછાહ;
 સાહ પાસવીર પરિખ જસૂ જયો, સાહ લહુજી ખીજ સકલ સાહ. ૧૮
 સાહ લાલજી વાઘા તણા વાઘલા, આઘલા ધરમ ઠરવા ધસતા;
 સાહ રવજી અનિં રુપજી રુઅડાં, ધન્ય જનની જણુયા એહ સતા. ૧૯
 પરિખ સુંદર લલો વલો જસવીર સાહ, સાહ ગોવાલ સાહ સકલ સોભિં;
 એહ પ્રેમાપુરિં માંહ સોહાસિરિં, ધરમના કામ કરતા ન ખોભિં. ૨૦
 રાજપુરવરતણા સાહ નવાપુરા, સાહ અસાવલી સુગુણુ ગાડી;
 અદલઈ દલપુરા શેખપુર સુખકરા, ફાર કુરમાન કુરમાનવાડી. સાં ૨૧
 અવલ ઉસમાપુરા મીર મીરાંપુરાં, નિજમપુર અહિમ્મદપુરા ધર્મ ધોરી;
 વર શકંદરપુરા સાહ ખીખીપુરા, નામ કાલપુરા કિર્તિગોરી. સાં ૨૨
 રાજનગર તણો અનિં પુરાતણો, સંઘ મિલિઓ ઘણો સુગુણુ પાસિં;
 નેહ નિજ મનિ ધરી દેહ તિમ સજ કરી, સીખ લાખિં સુગુણુ મન
 ઉલાસિં. સાં ૨૩

દાલ ૬-લોલીડા હંસા રે વિષય ન રાચીઈ—એ દેશી.

અંતિમ ઉપદેશ ।

સગુણુ સનેહારે શ્રી સંઘ સાંભલો, વચન અદ્વારૂં રે એહ;
 નેહ ધરાનિં રે જિનધરમ કીજઈ, પીજઈ અમૃત એહ. ૧
 સુગુણુ સનેહારે શ્રી સંઘ સાંભલો—આંકણી,
 સમકિત પામ્યું રે તુહો ન ચૂકચો, જવ લગિં હુઈ તતુ પ્રાણુ;
 સમકિત પાખિરે એ જગિ જીવડો, પામિ દુખાનિ રે ખાણુ. સું ૨
 જિમ સિર હુંતી રે ન તજિં પાઘરી, ઉત્તમ પુરૂષ અપાર;
 તિમ તુહો જિનની રે આણુ પાઘડી, તન્ને રણે શિરથી લગાર. સું ૩

મુહુર્તિ' મીઠું' રે બહુ પરિ યોલીઈ, ઠરીઈ' પર ઉપગાર;
 અતિ કિહઈ રે હીઈ ન કીજઈ, જીવીઈ જા જગિસાર. સુ૦ ૪
 પરનિ' દુખીઆરે દેખી બહુપરિ', મન ઠરયો સુકુમાર;
 પોતિ આપદ જવ આવી પડઈ, તવ થઈઈ કઠિન અપાર. સુ૦ ૫
 પરસ્ત્રી દેખી રે નીચું ભાલીઈ, ટાલીઈ પરનીરે નિંદ;
 પરધન લેવા રે મન કીજઈ નહીં, તો લીજઈ પરમ આનંદ. સુ૦ ૬
 સામાયક પોસહરે નિતનિત કરો, પરિહરો પરહો પરમાદ;
 મન ઉનમાદ રે કિસ્થો આણો રખે, રખો રખે વિખવાદ. સુ૦ ૭
 જીગતિ જતન કરિ જીવ ઉગારીઈ, વારીઈ વિષય વિકાર;
 સાર સંભાલરે કીજઈ વ્રત તણી, ઉત્તમ એહ આચાર. સુ૦ ૮
 સંવત સતરસિ વરસ પનરોત્તરિ, અહ્વારઈ પ્રાણુઆધાર;
 સાહ શાંતીદાસ રે સુરલોકિંગયો, તિહાં અહ્મો બાવું નિરધાર સુ૦
 તિણિ ઠારણિરે ભાદ્રવ ઊજલાં, છઠિં નિશિ નિરવાણુ;
 શાંતીદાસરે સહોદર ધર્મીના, મિલવા ઠરસ્થું પ્રયાણુ. સુ૦ ૧૦
 એમ ઠહી નઈરે અણસણ ઊચરી, શરણા ચ્યારનારે કીધ;
 હાથ ઊંચો કરી તવ શ્રી પૂજ્યજી, સંઘનિં ધરમલાલ દીધ. સુ૦ ૧૧

હાલ ૧૦. રાગ—ધન્યાસીરી.

સંભરિઆ ગુણુ ગાવા મુજ મનિ હીરના રે—એ દેશી.

સંભાતના શ્રાવકોને ધર્મલાભ ।

શ્રી ખંભાઈત સુંદર ખંદિરમાં વસઈ રે, સાહ સૂરો ગુણુબાણુ;
 બાણો રે, બાણોરે દોસી હુરજનો સુત હેમજી રે. ૧
 સાહ અમરસી વાછો ધરમતણો ધણી રે, સાહ પાસવીર જસરાજ;
 રાજિં રે, રાજિં રે સાહ પાસવીર કુરમચંદનો રે. ૧
 સાહ શ્રીકરણુ તે સોહિ શ્રીપતિ સાહનો રે, સાહ મેઘજી સોનપાલ,
 પાલિં રે, પાલિં રે જે આણુ શ્રીજિનરાજની રે. ૩
 સાહ દેવજી વલી સોની વિમલસી બહીઈ રે, વાર ઈંદ્રજી તરંગ રોલ.
 ચોલરે, ચોલરે પરિરંગ લાગો જેહનિં ધરમનો રે. ૪

ધત્યાદિક સહુ શ્રાવકનિં વલી શ્રાવિકા રે, એહુનિ અહારો નેહ;
નેહિં રે, નેહિં રે ભાઈ ધરમલાલ પહુચાડયો રે.

૫

ઠાલ ૧૧. વીંછુઆની—દેશી.

સુરતના શ્રાવકોને ધર્મલાભ ।

લાલા સુરતિ સહર સોહમાણું, ઘણું ચતુરાઈનું ઠામ રે;
લાલા છયલ છખીલા ધરમના, કરિ રંગ રંગીલાકામ રે. સૂ૦ ૧
લાલા સાહ ઉદયસંઘ સુત સુંદરુ, સાહ કીકો લીલ વિલાસ રે;
લાલા તસ ભાણેબા હેજિભયાં, સાહ શાંતીદાસ વીરદાસ રે. સૂ૦ ૨
લાલા વુહરો નેમિ વખાણીઈ, ઘણા ધરમ નીમનો ધામરે;
લાલા સાહ ધરમદાસ નાગણ ભલા, સાહ પ્રેમા કમલસી નામ રે. સૂ. ૩
લાલા પરિખ હુંસણ લાલણ, સોની રવણ ઈંદ્રણ આણુંદ રે;
લાલા સાહ મેઘા મંગલ અતિભલા, પરિખ વીરદાસ ગોવિંદ રે. સૂ. ૪
લાલા સાહ માણિકચણ રવણ જ્યો, પરિખ મૂલણ ભાણુણ ચંગ રે;
લાલા સાહ વરધમાન વણ્યો વલી, સાહ ધરમદાસ જોસંગ રે સૂ. ૫
લાલા સાહ ધનણ સુત સાહ વારણ, પરિખ તુલસી વિમલ વખાણુ રે;
લાલા સાહ ધનરાજ સાહ માહવણ, સાહ સુમતિ વહઈ જિન આણુ રે. ૬
લાલા ધત્યાદિક સહુ સંઘનિં, ભલિં લેક અહારૂં નામ રે;
લાલા ધરમલાલ પહુચાડયો, કહ્યો કર્યો ધરમનાં કાંમ રે. સૂ. ૭

ઠાલ ૧૨. રાગ—મલહાર.

નેમિસાગર ઉવજાય અઈંમાસું આવીયા રે—એ દેશી.

બર્હાનપુરના શ્રાવકોને ધર્મલાભ ।

બરહાંનપુરનો સંઘ સહુનિં સુખ કરુ રે,	કિં સ૦
સાહ સદયવચ્છ મુખ્ય તે ધરમ ધુરંધરુ રે;	કિં ધ૦
સાહ ધનનો ધન ધન લાધાના ગુણુ ઘણુ રે,	કિં ગુ૦
એ ત્રિહુ ભાઈ જાણુ કુંઅર અમરા તણુ રે.	કિં કુ૦ ૧

પરિખ શ્રી લાધા રતન જતન કરિં અતિ ઘણું રે, કિં અતિ
સમકિત રતન સુખણુ રાખિં નિત આપણું રે; કિં નિ
ઈત્યાદિઠ સહૂ સંઘનિં આદર અતિ ઘણિં રે. કિ આ
ધરમલાલ પહુચાડયો નાંમિ અદ્ધ તણિં રે. કિં નાં ૨

ઠાલ ૧૩. રાગ—દેશાખ, તથા ઠાફી.

પાટણના શ્રાવકોને ધર્મલાભ ।

હું બલિહારી સંઘની, પાટણપુર કેરા;
દોસી પ્રેમણ પ્રેમસ્યું, કરઈ ધરમ ઘણેરા. હુંં આંકણી. ૧
સંઘવી રતન રતન જસ્યો, ધરમીમાં લીહ;
સાહ જયરાજ જગમાંહિ જ્યો, જવરાજનો સીહ. હુંં ૨
સ હ ગણુનો ગુણુ ભર્યો, થાવરણ થોભિં;
મોદી કલ્યાણુ વસ્તુપાલનો, શ્રીમાલીમાં શોભિં. હુંં ૩
સેઠ રાયસંઘ સોહામણો, કુલ મુકુટ માણિક્ય;
પદમ વલિંમ શિવચંદ સાહ, દોસી કપૂર માણિક્ય. હુંં ૪
વોહરો ધરમદાસ દીપતઓ, પરિખ રહીઓ રાજિં;
પ્રેમણ કમલસી કુલતિલો, ધરણી માંહિં છાજિં. હુંં ૫
ઈત્યાદિઠ સહૂ સંઘનિં, અદ્ધો કિમ વિસાઈ;
ધરમલાલ પહુચાડયો, લેઈ નામ અદ્ધાઈ. હુંં ૬

ઠાલ ૧૪. રાગ—દેવ ગંધાર, નામાંતરઈ, ગૂજરી, તથા ધન્યાસી.

રાઘનપુરના સંઘને ધર્મલાભ ।

શ્રી સંઘ રાયધનપુરનો રાજિં,
ધરમ ધુરંધર રુપ પુરંદર, સુંદર વદન વિરાજિં. શ્રી. આં. ૧
થોભણુ સેઠ સેઠ શ્રીપતિ બાલા, અપઈ નરપતિ ગાજિં;
નાનણુ સેઠ સેઠ વલો ગોરા, સંઘવી ઈંદ્રણુ છાજિં. શ્રી. ૨
ઈત્યાદિઠ સહૂ સંઘ મનોહર, દુખિઆના દુખ ભાજઈ;
ધરમ લાલ અદ્ધારો ઠહુયો, શ્રી સંઘનિં સુખ ઠાજિં. શ્રી. ૩

ધણિ પરિ' સઠલ નગર પુરગામિ', ઠામો ઠામિ સમાજિ';
ધરમલાલ અદ્વારો કહિયો, દિન દિન ચઢતિ' દવાજિ'. શ્રી. ૪

૬૬૫.

સ્વર્ગવાસ ।

- આચારિજ ગુણુ આગલા, પાઠક ગુણુ પ્રસિદ્ધ;
જતી ગુણુ જુગતાજ મલિ, સીખ તેહોનિ' કિદ્ધ. ૧
- સંયમ સૂધુ' પાલયો, પરિહરયો પરમાદ;
વિરહ અદ્વારધ' વાલહા, મમ ધસ્યો વિખવાદ. ૨
- વાસી અનુતર વિમાનના, જેહનાં સુખ વિખ્યાત;
તેહિં સુર તિહાંથી ચવધ', તો માણુસ કુણુમાત. ૩
- શ્રી રૂખલાદિક જિનવરા, અતિશયતણા ભંડાર;
આગિખિ' પૂરિ ચધ', રહિ નવિ સઠયા લગાર. ૪
- અહો પરલોકિ' પહુચતાં, તુહો મ ધરસ્યો ખેદ;
ધરમ નીમ કરયો ઘણુ', સમજી એહજ લેદ. ૫
- વરસ અઠ્ઠાવીસ જનમથી, પૂરે થયે પ્રસંગ;
પંડિત પદવી ભોગવી, ચઉદ વરસ લગિ ચંગ. ૬
- ઉપાધ્યાય પદવી તણી, સાત વરસની સિક્કિ;
વરસ પાંત્રીસ લગિ ભોગવી, આચારિજ પદ રિક્કિ. ૭
- વરસ ચઉરાસી આયુનિ', અંતિ' ઘણી પ્રસિક્કિ;
લખ ચોરાસી જીવનિ', ખિમતિ ખામણા કિક્ક. ૮
- શુભ કરણી અનુમોદતાં, સુણુતા શ્રી સિક્કાંત;
દરિસણુ કરતાં દેવનુ', મુખિ કહિતાં અરિહંત. ૯
- સાવધાન શુભ ધ્યાનમાં, જપતાં શ્રી નવકાર;
રાજસાગરસૂરીસરુ, પાખ્યા સુર અધિકાર. ૧૦
- રાજસાગરસૂરીસરુ, પહુતા સુરપુર માંહિં;
સુર રમણી રંગિ' કરિ', નિત નિત અધિક ઉચ્છાદ. ૧૧

શ્રીશાળસાગરસૂરીસરુ, સાહુ શ્રી શાંતીદાસ;
એ સુર મિત્ર મિત્રી, સુરપુરિ કરિ વિલાસ.

૧૨

ઠાલ. ૧૫. રાગ—ગોડી.

જાંઝરીઆ મુનિવર ધન ધન તુહા અવતાર—એ દેશી.

ચતુર્વિધ સંઘનો વિલાપ ।

ભગવન ભગવનજી ધણિપરિં, સૂરીસર કરતો રે સાહ;
ભગવનજી ભાખિં નહી રે, તવ ઉપનો વિખવાહ. ૧
ગુણવંતા ગુરૂજી ધમ કિમ દીજધં રે છેહ,
ગઘ નાયક ગિરુઆ ધમ કિમ તોડીધં નેહ;
સૂરીસર સુંદર ધમ કિમ છોડીધં દેહ,
ભગવનજી ભાખો ધમ કિમ કીજધં રે એહ—આંકણિ.
તુહો પરલોકિં પધારીઆજી, શ્રી તપગચ્છ કેરા નાથ;
ભગવનજી ભગવનજી ધણિ પરિં, કોહનિં કહિસ્યું જોડી હાથ. ગુ. ૨
અવિનય અહા જાણી કરીજી, તુહો નથી કરતા અહાસ્યું વાત;
અહાનિં તુહો ઘણા વાલહાજી, એક વાર ખોલો અહાયા તાત. ગુ. ૩
તુહો અખોલો સ્થધં લીયોજી, જે કહો તે કડું અહો કામ;
ભગવન ભાખો ભાખડીજી, રાખો રે અહારી માંમ, ગુ. ૪
ગુણુ તુહાચા કેતા કહુંજી, એકિં રે મુખિં હું આજ;
મયા કરી મુઝ નિં દીઉંજી, તપગચ્છ કેરું રે રાજ. ગુ. ૫
ધમ કહિતાં ધરણી ઠલ્યાજી, મૂરછા આવી અસનન;
શીતલ વાઇં જાગીયાજી, મુખિં લણતા ભગવનન. ગુ. ૬
હા હા દૈવ અઠારમું જી, નિરહય માંહિં શીરતાજ;
જન જનનિ દુખ દેઅતાંજી, ન કરિં કેહની લાજ. ગુ. ૭
લહુ પણિં અહાનિં લાલીઆજી, પાલો પોસી પોઠારે કીધ;
આજ વીસારી મહેલીઆજી, પોતિં રે કીધી પરલવ સીધ. ગુ. ૮
પાઠકજી હઠ લેધ રહ્યાજી, તાતજી કહો મુજ એહ;
વાત એકાતિં પૂછતાજી, હવિં કુણુ પૂછસ્યધં તેહ ગુ. ૯

પંડિત હેતા પુડપુડીજી, પોરિસી પભણ્યા પૂંકિ;
 મીઠિં વચ્ચિં મોલાવતાજી, કહિતા તેહનિં હવિં ઉકિ. ગુ૦ ૧૦
 અહ્મ ઉપરથી નેહલોજી, તુહ્મે રે ઉતાર્યો માહરા સ્વામિ;
 અહ્મ તુહ્મારા શિષ્ય અછું જી, જાવ જીવ જપચ્યું તુહ્મારૂં નામ. ગુ૦ ૧૧
 સાધવી સહૂધં ધમ કહિંજી, વિલપંતા ધરી હુઃખ;
 ગુણ તુહ્મારા અછિં ઘણાજી, કેતારે કહીધં હવડા મુખિ. ગુ૦ ૧૨
 શ્રાવક સહૂધં ધમ કહિંજી, અહ્મારો કિસ્થો અપરાધ;
 એક વાર મોલી કરી જી, અહ્માનિં સ્વામી પૂછો સમાધિ. ગુ૦ ૧૩
 શાસ્ત્ર સર્વ સંભલાવીઆંજી, ટાલ્યા રે મનના સંદેહ;
 મન અહ્મારૂં મોહીઉંજી, તુહ્મારિં સુગુણ સનેહ. ગુ૦ ૧૪
 સોવન કૂલે મુગતા કૂલેજી, ચોખા ચંગા લેધ;
 હરખિ અહ્મે વધાવતાજી, ગિરુધં ગુહલી દેધ. ગુ૦ ૧૫
 દેવિદાસ કુલ ચાંદલીઆજી, વાહલાં રે ખાઈના વીરા હોધં;
 કુંઅરિઆ કોડાં તણાજી, એક વાર સાહમું તું જાઈ. ગુ૦ ૧૬
 ઉપધાન તુહ્મે વહિવાડીઆંજી, તુહ્મેરે પહેરાવી અહ્માનિં માલ;
 આલોઅણુ આપી તુહ્મેજી, હવિં કર્યો સાર સંભાલ. ગુ૦ ૧૭
 સંધ ચતુરવિધ ધમ કહિંજી, નિરમોહી તુહ્મ મન્ન;
 સુહણિંઆદો સાહિખાજી, દરિસણુ દેથો ભગવન્ન. ગુ૦ ૧૮
 સંધ ચતુરવિધ ધમ કહિંજી, તુહ્મેરે પામી પામી સુરનો રિદ્ધિ;
 સહી કરી નંધ સાહિખાજી, સંધનિ કર્યો સાનિદ્ધિ. ગુ૦ ૧૯

ઢાલ ૧૭. રાગ સારંગ.

ઈડર આંખા આંખિલી રે—એ દેશી.

ગુણ સ્મરણ ।

તિં મન મોહિઉં અહ્મ તણું રે, મન મોહન સૂરિંદ;
 જિમ કોઈલનું આંખિલિં રે, જિમ ચકવાત્રં દિણુંદ. ૧
 સૂરીસર ધનધન તુહ્મ અવતાર, તુહ્મ નામિં જય જયકાર. આંકણી.
 ઝોસવંશ ઉદયાચલધં રે, ઉગી કરી ઉઘોત;

- કુમતિ તિમિર દૂરિં કરી રે, જગમાંહિ પ્રસરી ન્યોતિ. સૂં ૨
 પાંચ મહાવ્રત નિરમલાં રે, પાલી પાંચ આચાર;
 પાંચ સમિતિ ત્રિણુ ગુપતિસ્થું રે, કરી વલો ક્રિયા ઉધાર. સૂં ૩
 છકુ અકુમ ખાર વરસના રે, દસમ દુવાલસ સાર;
 ચત્રિય પ્રમુખ તપ ઘણો કરી રે, આંખિલ પાંચ હજાર. સૂં ૪
 અભિગ્રહ ક્રીધા ઘણા રે, પાંચ વિગય પરિહાર;
 તે તુહો અદ્ધનિં ન વીસરો રે, જિણુ શાસણુ સિણુગાર. સૂં ૫

દૂહા.

- સંઘ ચતુરવિધ તિહાં મિલી, તણ પર હો પરપંચ,
 શ્રી પૂજ્યનિં બોલાવવા, સાચો મેલિં સંચ. ૧
 શ્રીઅનુચાન શિરોમણી, થઇ તે સાહસ ધીર;
 નિરમલ નીર પખાલોઉં, શ્રી પૂજ્યણ તણું શરીર. ૨
 અવલ વિલેપન અતિ ભલિં, ભરો તે કનક કથોલ;
 સ્વધં હાથધં શ્રી પૂજ્યનું, અંગ કરિં રંગ રોલ. ૩
 કસ્તૂરી કરપૂર ભર, કેસરસ્થું કરિ સભજ;
 મૃદુ દુમાસનિં કલપડિં, પહિરાવ્યા શ્રીપૂજ્ય. ૪
 પાવન પાટિ બધંસારીયા, સૂરિજ સાહમા સૂરિ;
 અંગ પૂજા સંઘ સહુ કરિં, આણી આનંદ પૂર. ૫

ઠાલ ૧૮. રાગ—મારૂણી.

શ્રી પૂજ્યણનિં પૂજ્યધં રે, સાહ શાંતીદાસના રે, ખેટડા બહુત મંડાણિ;
 અગર ઉખેવિંરે અખીર ઉડાડતા રે. અંગ પૂજા ધં સોવન નાણિ. ૧

શ્રી પૂજ્યનિ પૂજા ધં રે—આંકણી.

સાહ પ્રથમાનના રે સાહ વાઘણ તણા રે, પૂતડા પાખરીઆરે સ્ત્રીહ;
 દોસી ગોવિંદના રે ગિરૂઆ ગુણુ ભર્યાં રે, કલિમાંહિ અઠલ અળીહ. શ્રી. ૨
 ધર્યાદિક રે સહુ સંધિં પૂજ્યા રે, સોના રુપા કેરંધં નાણિ;
 સ્વ પખખી પર પખખી રે તોણું પૂજ્યા રે, અવસરબાણી રે સુબાણુ. શ્રી. ૩

અઠી હજાર રુપઈએ રે પૂજણા શ્રી પૂજણ રે, જૂએ જૂએ પુણ્ય પ્રમાણુ;
સાવધાન થઈ રે હવિં તુલે સાંભલો રે, માંડવી તણોરે મંડાણુ શ્રી. ૪

દાલ ૧૯. રાગ—સિંધુઓ.

મૃત્યુમહોત્સવ ।

- માંડવી કીધી ત્રેવીસ ખંડી, એઅ બલ વંશે કરી મંડી;
ગોમટી થઈ અતિહિં ગાઠી, કસળી વસ્ત્રે વીંટી કાઠી. ૧
- ધએલી પીલી નીલી રાતી, ઝિલમિલતી મિલતી ગાતી;
શ્રી ફલના કલશ બનાયા, તે સોવન પાત્રે છાયા. ૨
- ધજા પાંચ વરણુની સોહિં, ફરકંતો મનડું મોહિં;
ઝલકંતા કાંમન તારા, જાણે વીજ તણુ ઝમૂકારા. ૩
- જાણે પાંચ વરણુ કૂલવાડી, જાણે નવ પરણીતા લાડી;
જાણે કરિ સંધ્યા કૂલી, જાણે ઈંદ્રાણી નક કૂલી. ૪
- જાણે માસ વંસત વનરાજી, તેહથી પણિ દીસિં તાજી;
અથવા એ દેવ વિમાન, ઊતરિઉં થિકુ અસમાન. ૫
- તે માંહિં ઉતર પટ ઘાલી, શ્રી પૂજ્યનિં રૂડિં ઝાલી;
તે માંહિં લેઈ પહોઠાડિં, ગુરૂલગતા પુરૂષ ઊપાર્ડિં. ૬
- ઉખેવિં વાટિં અગર, તેણિં વાસિં વાસિઉ નગર;
રુપા થટલોઈ માંહિં, સાથિં વસ દે લીઉ ઉછાડે. ૭
- નીપાયાં અતિ બહુ મૂલે, સોના રુપાને કૂલે;
જવહરીવાડા લાગિં વધાવ્યા, પછિં પૂજ્યજી આઘા સિધાવ્યા. ૮
- લેઈ ચાલ્યા ચહુટા માંહિં, ઉછલતા પંચસા સાહિં;
લોક થોકલે થોકલે જઈ, કેઈ રાગ રસીલા રોઈ. ૯
- સાથિં માણુસ દોઈ હજાર, જેવા મિલિયાનો નહીં પાર;
પાચ સમહું આગલિ વાજઈ, તેણિં નાદિં અંબર ગાજિં. ૧૦
- માહલ તલ તાલ કંસાલા, ગાઈ લેજિગ ભાટ રસાલા;
કોટપાલતણુ સાથિપાલા, સહૂ લોક તણુ રખવાલા. ૧૧
- સુર અસુર આકાસિં મિલિયા, વિદ્યાધર જેવા લિલિયા;
એણી પરિં ઠામિં પહૂતા, શ્રી પૂજ્યજી ઘણું સમહૂતા. ૧૨

ઢાલ ૨૦. રાગ—ધોરણી.

અગ્નિસંસ્કાર ।

ઠામિ બેધ તિહાં ઠાવકી રે, પૃથિવી પાવન કીધ; ૧
 પનરહ મણુ સૂકડિ તણી રે, ચહિ ખડકી તિહાં લીધ રે.
 રાજજી ન વીસરધં, જેહના ગુણ જગિ પ્રસીધરે;

શ્રી પૂજ્યજી ન વીસરધં—આંકણી.

માંડવી મૂંકી ચહી ઊપરિં રે, રુવંધ્યા બસધંતું માલ;
 અગર સવામણુ તે લીચો રે, ખડકી લાંધચો રસાલ રે. રા. ૨

અંબરનિં વલી અગરજે રે. ચૂચો કસતૂરી સાર;
 પાંચ સેર અઝેરડું રે, માંહિં મેહલિઉં ધનસાર રે. રા. ૩

સોના નાણું મુખિ ઠવી રે, દેધ દૂધનો ધાર;
 નમો અરિહંતાણું ઠહી રે, શ્રી સંઘ ઠરિં સતકાર રે. રા. ૪

શ્રી પૂજ્યનિં વોલાવી સંઘ વલ્યો રે, નાહી નદીનિં તીરે;
 શ્રાવઠ આંચા ઉપાસિરિં રે, નયણે ઢલકંતિ નીરિં રે. રા. ૫

શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરીસરુ રે, સાથિં સહુ સમવાય;
 દેહરિં દેવ વાંદી કહિં રે, શ્રી ગુરૂ હીઅડાથી ન બાય રે. રા. ૬

અદ્દાનિં તુલ્લે ઘણું વાલહા રે, તુલ્લે ઠાં દીધો છેહ;
 એઠ પખો કીચો નેહલો રે, જયું મોરા અનિં મેહ રે. રા. ૭

હાંજી હેજ ધરી ઠહું રે, હીયડા તુઝનિં હું હેવ;
 શ્રી પૂજ્ય સુરલોકિં ગઈ રે, વીસારીસ મમ સેવ રે. રા. ૮

ધણી પરિં ઠહિતાં શ્રાવકે રે, સહૂ મિલી પ્રાણુપતિ કીધ;
 સમઝાવી શ્રો સૂરિનિં રે, ઠરાવી ઉપાસિરિં સીધિ રે. રા. ૯

અખીઆણું આંચાં ઘણું રે, ઠામો ઠામિ અપાર રે;
 તે ઠહિતાં મુઝ જીલડી રે, કહો કિમ પામધં પાર રે. રા. ૧૦

ઢાલ ૨૧. રાગ—ધન્યાસી.

શ્રાવઠ આંચા ઉપાસિરિંએ; શ્રી સંઘ ચતુરસુબાણુતો;
 ઉચ્છવ અતિ ઠરિંએ,

પટ્ટ પરંપર થાપીઆએ, શ્રી ભટ્ટારક ભાણુતો.

જયો જયો સહૂ કહિંએ. આંકણી. ૧

- શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરસરૂએ, જિમ ઉદયાચલ સૂર તો,
ઉગ્યો અતિ ભલોએ;
તેજ પ્રતાપ તિહાં પ્રકટોયાંએ, પાપ તિમર ગયાં ફરતો. ૪૦ ૨
- વાહી ગૂહડ નાસી ગ્યા એ, હરખ્યા ભવિજન કોકતો,
શોક નાસી ગ્યો એ;
નિદ્ય-કમલ વિહર્યાં ઘણુ એ, પ્રકટયો પુણ્ડસિલોક તો. ૪૦ ૩
- ધરમ કરમ પ્રકટયાં ઘણુ એ, નાઠી કુમતિ રાતતો,
વહિણુડાં વા-આંએ;
ગાઈં ગુણીઅણુ ગોરડીએ, પૂરિં ચોક પ્રભાત તો. ૪૦ ૪
- વૃદ્ધિસાગરસૂરીસરૂરે, પ્રતિપો કોડિ વરીસતો,
શ્રી સંઘ ઈમ કહિંએ,
શ્રીકૃપાસાગરકવિરાજનો એ, શિષ્ય દીઠં આસીસ તો. ૪૦ ૫
- ઢાલ રર. મંગલ ગાવિં યુગલીઆ રે—એ દેશી.

- શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરિસરૂ રે, વચસ્વામિ અવતાર;
રુપિં રતિપતિ જીતીઆ રે, ગુણુમણિ તણોરે ભંડાર.
સૂરીસર મેરે મનિ વસ્થો રે.—આંકણી. ૧
- હારે સખી દેખતાં ઊપજઈં આનંદ, હારે સખી મુખ જિસ્થો પૂનિમચંદ,
ગચ્છ નાયક મેરે મનિ વસ્થો રે. સૂ૦ ૨
- જિસી કમલની પાંખડી રે, આંખડી ઈસી અણીઆલ;
ભાલ સ્થલ ભાસિં ઘણુ રે, નાસિકા દીપ ભાખાલ. સૂ૦ ૩
- દંતપાંત દાડિમ કટ્ટી રે, અધર પ્રવાલો રંગ;
ગ્રીવા શંખ સોહામણી રે, વચન સુધારસ સંગ. સૂ૦ ૪
- કુસુમ ધનુષયો ધનુહડી રે, ભમહડીએ તિમ વંક;
કમલ નાલસી ણાહડી રે, કેહુરી લંકસ્થો લંક. સૂ૦ ૫
- ગજગતિ જીતી નિજ ગતિં રે, ચરણુકમલ જુગચંગ;
મૃદુલ મયાલુ દેહડી રે, તેહ ઘડી કનકાનાં રંગ. સૂ૦ ૬
- ઈંદુ કુંદ દિલ ઊજલૂં રે, મનિ નહી મયલ લગાર;
તિલકેસાગર સરગિરિ લગિં રે, જીવયો ગણધાર. સૂ૦ ૭

इति श्रीराजसागरसूरीश्वरनिर्वाणरासः सम्पूर्णः ।

પંડિત-શ્રીન્યાયસાગર-નિર્વાણરાસ ।

૬૬.

મંગલ-પ્રસ્તાવ ।

સકલશ્રેયલતાતતી, પ્રભુ પુકર જલધાર;	
દુરિત ધામને' ટાલવા, સહસ કિરણ અણુકાર.	૧
અશ્વસેન કુલ ધ્વજસમો, વામા કેરો નંદ;	
શ્રી સુ'ખેશ્વર પ્રણમતાં, હોવૈ નિતિ આણુંદ.	૨
હવૈ સરસતિને' પ્રણમીયૈ, આપૈ વયણુ વિલાસ;	
મુરખને' પંડિત ઠરૈ, જ્યુ' ઠીયો કાલિદાસ.	૩
ભાવૈ ગુરુને' વાંદીયૈ, ગુરુવિણુ જન નહી કોઈ;	
દેવ દાણુવ ગુરુ શિરધરૈ, ગુરુવિણુ જ્ઞાન ન હોઈ.	૪
શ્રી ગુરુના સુપસાયથો, ઉપજ્યો જ્ઞાન વિશાલ;	
પં' શ્રી ન્યાયસાગર તણુ', રચુ' નિર્વાણુ રસાલ.	૫
શ્રોતાજન તુમે સાંભલો, મુ'ઠી વિકથા સંગ.	
ગુરુના ગુણુ સુણુતાં થકાં, ઉપજૈ બહુલો રંગ.	૬
શ્રવણુ દેઈ નવિ સાંભલે, વક્ત્રી વિચ આણું ઉંધ;	
અવર જન જ દ્રૈખસ્યૈ, તો કહૈસ્યૈ મહીસુ'ધ.	૭
એહવું જાણી ભવિજના, એક ચિત્તસ્યુ એહ;	
કવિયણુ કહૈ તુમે સાંભલો, જિમ ઉપજૈ મુઝ નેહ.	૮
પં' શ્રીન્યાયાધિધ તણુ, ગુણુ ગાતાં દોલત્તિ;	
સુખ સંપદ હોઈ અતિઘણી, વાઘૈ બહુલી મત્તિ.	૯

ઢાલ ૧. દેશી—લલનાંની.

મિન્નમાલ વર્ણન ।

- મરૂધર દેશ મનોહરુ, જિહાં નવ કોટી ગાંમ લલનાં;
 તેહમાં તિલકની ઓપમા, પુર ભિન્નમાલ છે નામ લલનાં. ૧
 મરૂધર દેશ મનોહરુ—આંકણી.
- લંકા શંકા આણિને, જલધિધં કર્યો પ્રવેશ લલનાં.
 લોક સહુ સુખીઆ વસે, એહવો મરૂસ્થલ દેશ લલનાં. મ૦ ૨
 માર-સખદ મનમથ રહ્યો, સુણીયો કુતલે બંધ લલનાં;
 રોઠોડ અજિતસિંઘરાયની, રિપુ સેવા સારી કરે સંઘ લલનાં મ૦ ૩
 દંડ પતાકાંધ સુણ્યો, છેદ નારીનેં ઢ્રાણુ લલનાં;
 રૂદન' સુણ્યો વયરી ઘરે, એહવી ભૂપતિઆણુ લલનાં મ૦ ૪
 જિનનાં ચૈત્ય તિહાં સુ'દરૂં, ચોવીસી પડિમા સાર લલનાં;
 ઓછવ કરીનેં પ્રતિષ્ઠિયાં, એ જિન પૂજેં હોઇ નિસ્તાર લ૦, મ૦ ૫
 વસતીસાલા અતિભલી, નિઅંથ કરે આવાસ લલનાં;
 પોસહ પડિકમણાં કરે, વલી શ્રાવક ઉલ્હાસ લલનાં. મ૦ ૬
 વ્યવહારી બહુલા વસે, રિદ્ધિં કરીનેં પૂર લલનાં;
 લખેસરી કોટેસરી, દ્રારિદ્રનેં કર્યો દૂર લલનાં. મ૦ ૭
 ચોરાસી ચહોટાં ભલાં, હક્ર શ્રેણિ નહીપાર લલનાં;
 મોતી માણિક હીરા ભલા, જવહૈરો કરતા વ્યાપાર લલનાં. મ૦ ૮
 ગઢ મઢ મંદિર ગોપુરાં, પરિખા ચિહું દિસિ સાર લલનાં;
 વયરી પરાભવ નવિ હોઈ, સુભટનો નાહિ કોપાર લલનાં મ૦ ૯
 પુર બાહિર વાડી ભલિ, કીડાનાં ઉદ્યાન લલનાં;
 છયલ છખીલા જન મલી, આવીનેં કરે તાન લલનાં. મ૦ ૧૦
 એ વર્ણવ નગરી તણુ, કીયો પહિલી ઢાલ લલનાં;
 કવિચણુ કહેં શ્રોતાઘરે, હોયો મંગલ માલ લલનાં. મ૦ ૧૧

હૂહા.

માતા-પિતા ।

ધણિ પરિ સોભા નગરની, વરતે અહનિશિ બસ;

૧. અશોક તરૂનને ઘરે-પાઠાંતર.

ઈંત કથા નવિ પાંમીઈ, કોઈ ન રહે ઉદાસ.	૧
તેહ નગર માંહિ વસે, ઝોસવંશની જ્ઞાતિ;	
સાહ શ્રીમોટો દીપતો, પુર જનમાં વિખ્યાત.	૨
ઘરણિ રૂપાં રૂચડી, સુભ લક્ષણ સુવિધાન;	
પ્રેયસી પ્રીતિ આલૈ ભલો, જિમ રતિ સ્ત્રીને કામ.	૩
વ્યાપારી સિર સેહરો, બહુલી ઘરમાં આથિ;	
અધિકાર પુરમાં ઘણું, માન ઘણું મહીનાથ.	૪
સાહ મોટો ઇણિ પરે, જગિ મોટો ઠહવાય;	
યથા સંપત્તિ દાન હીઈ, ભિક્ષુકને ચિત્તલાય.	૬

ઢાલ. ૨—દેશી હમીરાની.

સાહ શ્રીમોટાને ઘરે, જિનતુ ચૈત્ય વિસાલ સુગુણુ છ;	
પૂજા ઠરે મન ભાવસ્થુ, મુકી મિથ્યા તનુબલ સુગુણુ છ,	
ગુરુ ગુણુ સાંભલો દિલઘરી—આંકણી ૦	૧
અરિહંત દેવને જાણુતો, ગુરુ સુસાધુ પ્રમાણુ સુ ૦	
કેવલી ભાખ્યો ધર્મ જે, તેહની માને આણુ સુ ૦ ગુ ૦	૨
સાહા શ્રીમોટો ઇણિ પરે, પાલૈ જિનવર ધર્મ સુ ૦	
જીવવિચાર નવતત્વના, તેહના જાણે મર્મ સુ ૦ ગુ ૦	૩
ઘરણી રૂપાઈ અનુક્રમે, ગર્ભ ધર્યો અભિરામ સુ ૦	
દિન દિન તે વધતે થકૈ, સફલ કરંતો કામ સુ ૦ ગુ ૦	૪
સાર સુપન દેખે તિહાં, ગર્ભ તણે પરભાવ સુ ૦	
એક દિન તે રજની સમૈ, દીઠું સપન જમાવ સુ ૦ ગુ ૦	૫
યામિની પશ્ચિમ ઉપરે, દીઠો તરુ સહકાર સુ ૦	
તતખિણુ જાગી તે સમૈ, ચિંતવૈ ચિત્ત મઝાર સુ ૦ ગુ ૦	૬
ગુણુ ગાતાં જિનવર તણુ, પ્રગટયો તવ પરભાત, સુ ૦	
જમને પૂછે કંતનૈ, સુપન તણો અવહાત સુ ૦ ગુ ૦	૭
સાહા મોટૈ ધારી કરી, જઈ પૂછે ગુરુપાસ સુ ૦	

૧—પામરયે પદવી ખાસ—યાહાંતર.

ગુરૂ કહે સુત તુમ થાયસ્યે, સહુજન થાસ્યે દાસ; સુ૦ ગુ૦ ૮
 એ છૌ ઉત્તમ જીવડો, ગર્ભનાં કરજ્યો યતન સુ૦
 વિદ્યા ભણસ્યે અતિ ઘણી, કહેસ્યે સહુ ધન ધ્યન સુ૦ ગુ૦ ૯
 એહવી ગુરૂ વાંણી સુંણી, આઞ્યો ઘરણી પાસ સુ૦
 ગુરૂઈ વાર્તા જે કહી, ભાખી તે સુપ્રકાસ સુ૦ ગુ૦ ૧૦
 ઠોહલા ઉપજૈ અભિનવા, જિન અરચુ' દેઉ' દાન; સુ૦
 સાહા મોટો સવિ પૂરતો, ઘરણીને' વધે' વાન સુ૦ ગુ૦ ૧૧
 રાતિ જગો ઓછવ કરૈ, જિનનાં ગાવે ગોત; સુ૦
 કવિચણુ કહે ખીજી ઢાલે', સુઝ ઉપની બહુ પ્રીતિ સુ૦ ગુ૦ ૧૨

દહા.

જન્મ-સમય ।

હવે નવ માસ પૂરે થયે, કરતાં બહુ યતન;
 હર્ષ થયો મન અતિ ઘણો, પ્રસન્ન્યો પુત્ર રતન. ૧
 સંવત સતરસૌ ભલો, અઠાવીસો જાણુ (૧૭૨૮);
 શાકે સોળસે' ત્રાણુઈ (૧૬૯૩), જાણુ માસ શ્રાવણુ. ૨
 પખવાડો ઉજલ ભલો, અષ્ટમી ઉપર નું'મિ;
 વાર સુધાભોજી ગુરૂ, નખત્ર અનુરાધા ખેમિ. ૩
 વ્રહ્મા યોગ તે અતિભલો, સૂર્યોદય તે જન્મ;
 એ વિધે' પત્રી જાણીઈ, ગ્રહ સઘલા ઉત્તમ. ૪

ઢાલ. ૩—ધરિ આવોજી આંખો મોહરીઓ—એ દેશી.

પિતાનું મરણ અને વૈરાગ્યોત્પત્તિ ।

દસ દિવસ પૂરે થયે ટાલ્યું સૂતકનું' ધામ, શ્રોતાજી સાંભલો ગુરૂ કથા;
 મુ'કી વલી પંચ પ્રમાદ, શ્રોતાજી સાંભલો ગુરૂ કથા;
 સજન કુટુંબ મેલો કરી, કરાઞ્યાં લોજન આરામ; શ્રો૦ ૧
 ક્ષયે' નામ તે થાપીઉ', હર્ષ ધરીને નેમીદાસ. શ્રો૦
 ક્ષયને' સંતોખો ઘણુ', સફલી કરી સહુની આસ, શ્રો૦ ૨
 અંદ્ર કલા જિમ વાધતી, તિમ પુદ્ગલે' વધતો બાલ; શ્રો૦

પંચે અંગે પડવડો, દીસતો અતિ સુકમાલ.	શ્રો ૦	૩
ચંચલતા ચિત્તમેં ઘણી, ચતુરાધનો બહુ ઠાક;	શ્રો ૦	
સુણતા વિદ્યા સીખતો, ઈમ વરસ થયાં તે આઠ.	શ્રો ૦	૪
એહવે સાહા મોટા ભણી, અંગે તે ઉપનો રોગ;	શ્રો ૦	
જૈનધરમનેં જાણતો, એ સવલા ઠર્મના લોગ.	શ્રો ૦	૫
અંત અવસ્થા જાણીને, ધરણીનેં ઈમ સમજાવિ;	શ્રો ૦	
કુલ ંચવહારિં ચાલજ્યો, ધરજ્યો જિનધર્મનો ભાવ.	શ્રો ૦	૬
સાહા મોટૈ સુધે મન, ધરી અરિહંત કેરૂં ધ્યાન;	શ્રો ૦	
ઠાલ કરી સુગતિ લહી, પુઠે રહ્યો પુત્ર નિધાન.	શ્રો ૦	૭
શોકાતુર રૂપા ઘણું, વલી સોકાતુર તે પુત્ર;	શ્રો ૦	
રૂપા મનમાં ધારતી, પુત્ર રાખસ્યે ધરતું સૂત્ર.	શ્રો ૦	૮
નેમિહાસ મન ચિંતવે, એ સર્વેં છછ અસાર;	શ્રો ૦	
મન વૈરાગમાંહિ ધરે, કિમ પામીઈ ભવનો પાર.	શ્રો ૦	૯
હવે ઠાકાનેં ઈમ કહે, મત કરસ્યો મુઝ વિવાહ;	શ્રો ૦	
પંચ વિષયના લોગો, જીવ પામેં દુખ અથાહ.	શ્રો ૦	૧૦
વ્રત કરે એકાસણું, પોરસી નવકારસી જાણિ;	શ્રો ૦	
યથા શકિત વ્રતનેં કરે, ગુરૂપાસે સીખે નાણું.	શ્રો ૦	૧૧
પૂજા કરે અરિહંતની, વટ્ટી ગુરૂના સેવે પાય;	શ્રો ૦	
કવિ કહે સુણો ત્રીજી ઠાલે, સુણો આગલ જે હવે થાય.	શ્રો ૦	૧૨

દૃહા.

વિદ્યાભ્યાસ ।

બાલક નેમિહાસને, વરસ થયાં નવ જમ;	
ચતુર ચાણક્ય શિરોમણો, સકલ કલાતું ધામ.	૧
પ્રાત સમય ઉઠી કરી, જનક બંધવ ધર જ્ય;	
કામ ઠાજ રૂવે કરે, મન હરતો ચિત્તલાય.	૨
મુક્યો ભણવા શુભ દિનેં, અધ્યાપકનેં ગેહ;	
મુખથી ભાષે જેતલે, તે ઉતારે દેહ.	૩
આધ્યાપક મન ચિંતવે, થોડા દિનમાં ડિંભ;	

વિદ્યા સર્વે સીખીયો, થયો સંપૂર્ણ કુલ.	૪
માતા તે હરખી ઘણું, હરખ્યો જનકનો બ્રાત;	
પણ મન માંહે નવિ લહે, નિસ્પૃહનો અવદાત.	૫

ઠાણ ૪—કપૂર હોવે અતિ ઉગ્રું રે—એ દેશી.

ગુરુ-દર્શન ।

એક દિન નેમીદાસજી રે, કાકા સાથે જાય;
 ચૈત્ય જીહારણ નીકળ્યા રે, પ્રણમે જિનવર પાય રે. ૧
 ભવિજન એ સંસાર અસાર, પાલો સુદ્ધ આચાર રે,
 ભવિકા એ સંસાર અસાર—આંકણી.

શ્રી ઉત્તમસાગરજી અતુકમે' રે, કરે શ્રામ નગર વિહાર;
 આતુર્માસિક આવીયા રે, પુર ભિન્નમાલે ઉદાર રે. ભ૦ ૨
 ચૈત્ય જીહારીને' વલ્યા રે, દીકા ઉપાશ્રય તામ;
 ગુરુ દીકા ખેડા તિહાં રે, આગમના જે ધામ રે. ભ૦ ૩

ગુરુને' વિધિસ્થું વંદીને' રે, આગલ ખેડા દોધ;
 નેમીદાસ ગુરુ દેખીને' રે, હરખિત થયો મન સોય રે. ભ૦ ૪

ગુરુધં દીધી દેસના રે, મીઠા પીચૂષ સમાન;
 ખાલક સાંભરી ધમ કહે રે, સુણિ કાકા સાવધાન રે. ભ૦ ૫

એ સંસાર અસારમાં રે, ક્ષટંબ મિલ્યું છે ક્ષડ;
 અંત સમે' નડી આજણું રે, એ જીવતમાં ઘૂડ રે. ભ૦ ૬

ભત્રીજાની વારતા રે, સુણી કાકો કહે અમ;
 સ્યું મન તુમ દીક્ષા તણું રે, તુમ હકમૈં મુઝ પ્રેમ રે. ભ૦ ૭

કાકો દિલમે' ધારિને' રે, સોનું ને' સુગંધ;
 અવસરને જે ચૂકસ્યે રે, આંખિ છતાં તે અંધ રે. ભ૦ ૮

જનક બ્રાતા ગુરુને કહે રે, વોહરો રિખિજી પુત્ર;
 એહમાં દીલ કિસી કરો રે, રાખસ્યે તુમચું સૂત્ર રે. ભ૦ ૯

ધર્મલાલ ગુરુધં કહ્યો રે, ખાલક આચ્યું વાન;
 આગે' પણ વજ્રસામિને' રે, દીધાં છે' સુવનાં દાન રે. ભ૦ ૧૦

ખાલક મન હખિત થયો રે, ગુરૂ મુખ દીકું બસ;
 વય નાનહી પણ શુભેં વડો રે, એહમાં નહો વિમાસ રે. ૭૦ ૧૧
 કાકો ફિરી વિનતી કરે રે, સુભો ગુરૂ મુજ વાચ;
 દીધી આપી જે અમ હતી રે, ગ્રહો હીરો ત્યજે કાય રે. ૭૦ ૧૨
 એહનેં ઘડાય ન દૂહવસ્યો રે, ઇ હજી ખાલક એહ;
 આણુ ભંગ જે તુમ કરે રે, નવિ ધર જ્યો તુમે ખેહ રે. ૭૦ ૧૩
 ઉદમ ઠરીનેં ભણાવજ્યો રે, જિમ આવે જસવાસ;
 ચોથી ઠાલેં શ્રોતા સુભો રે, દીઠેં પુહચી આસ રે. ૭૦ ૧૪

દૂહા.

દીક્ષા-ગ્રહણ ।

ભત્રીજે લુહરાવીનેં, મન પાર્યો આરામ;
 ઇણિ પરે સીળ દેઈ ઠરી, કાકો પુહત્તો ધામ. ૧
 શ્રી ઉત્તમસાગર હવે, ખાલક નેમીદાસ;
 મનમેં જાણું ઇણિ પરે, ઘું દીક્ષા ઉલાસ. ૨
 શુભ મુહુત્ત લેઈ ઠરી, શુભ તિથિનેં શુભ વાર;
 અમૃત ઘટિકા ધારિનેં, વેસ દીયે સુખકાર. ૩
 સંઘ સઘલો ભેલો થઈ, એાછવ કરતા સાર;
 દ્રવ્ય ઘણો તિહાં વ્યય કર્યો, મન ધરી હર્ષ અપાર. ૪
 ન્યાયસાગર અભિધાદિઉં, દીક્ષાનું એ નામ;
 ચતુર સુલદાણુ જાણીયા, એ રાખસ્યે આપની મામ. ૫

ઠાળ ૫—માહરી સહી રે સમાણી—એ દેશી.

હવે ગુરૂ મનમાં ઉદમ ધારી, ભણાવવાનેં ઉપગારી રે;
 ભણે ઉદમ ઠરીનેં—આંકણિ.
 પ્રથમ પડાવશ્યક મન જાણી, પઠતા દિલમાં આણી રે ૭૦. ૧
 માત સમય ગુરૂ પાઠનેં દેતા, પાઠો ઉત્તર શીઘ્ર લેતા રે ૭૦;
 જીવાદિક નવતત્તવનેં ભણતા, પાઠને ફિરી વલી ગણતા રે ૭૦. ૨

દ્રવ્ય-શુભ-પર્યાયના ભેદા, ધારૈ મનને ઉમેદા રે ભ૦; કર્મઅંતને વલી કર્મપયડી, તીક્ષ્ણ ગુદ્ધિં હૃદયે તેડી રે ભ૦. ૩
 પ્રવચનવાણીજિન મુખે ભાળી, તે ગુરુરૈ ગુરુઓ રાળી રે ભ૦; ન્યાયસાગર શિષ્ય મનમાં ધરૈ, એ ભણતાં પારિ ઉકારૈ રે ભ૦. ૪
 ઉત્તમસાગરને વંદ્યા ચરણે, ગુરૂ વિષ્ણુ કો નહી સરણે રે ભ૦; સ્વામી મુઝ ઉપગાર કરીને, વલી વાત કહું દિલ ધરીને રે ભ૦. ૫
 ગણધરે ગુરુઓ જે આગમ છે, તેહમાં તુમચી બહુલો ગમ્ય છે રે ભ૦; ગુરૂંશિષ્યનો રાગ તે જાણ્યો, શિષ્ય ભણુચ્યે ઇમ મન આણ્યો રે ભ૦. ૬
 ભાવસ્થુ ભણીયા ન્યાયસાગર, થયા આગમના અગાર રે ભ૦; જૈનવ્યાકરણ હરિભદ્રના અંથ જ્ઞેયા, જસવિજય અંથનો પંથ રે ભ૦. ૭
 લઘુવ્યાકરણ ને કૈમદો મોટી, સવાલાખ મહાભાષ્યનો કોટી રે ભ૦; પંચકાવ્ય નૈષધ પર્યાંતા, અલંકાર સવે મુખ ધરતા રે ભ૦. ૮
 જોતિષ ગ્રહ નક્ષત્રના ચારા, તેહનાં વલી શાસ્ત્ર અપારા રે ભ૦; હવે ન્યાયસાગર હૃદયે ધ્યાયે, મુઝ નામ ચથારથ થાયે રે ભ૦; ગુરૂ સાથે સોહાજાન, સારંગપુર; તિહાં ત્રિહાર કથો સનૂર રે ભ૦. ૯
 ન્યાયના શાસ્ત્ર તે વિવિધ પ્રકારે, જોવા માંડયા શુભ વારે રે ભ૦; તર્કસંગ્રહને તર્ક તે ભાષા, સુણતાં વદી હોઈ આખા રે ભ૦. ૧૦
 ન્યાયમંજરી મુક્તાવલી સારા, તે પઠતાં લાગે ખ્યારી રે ભ૦; ચિંતામણિ શિશોમણિ ગ્રહાંથો, સહસ્ર ચોવીસ મકરનાથો રે ભ૦. ૧૧
 ઇણિ વિધિ ન્યાયશાસ્ત્રને જ્ઞેયાં, સવિ પંડિતના મન મોહ્યા રે ભ૦; કોસના અંથ તે કોશ સરીખા, સાહિત્ય શાસ્ત્રે વલી પરીખા રે ભ૦. ૧૨
 સહુ પંડિત જને ગુરૂને આખ્યુ, જેવું નામ દીયું તેવું રાખ્યું રે ભ૦; નવ નવા અંથને આપથી જોડે, વાદીના મન મોડે રે ભ૦. ૧૩
 ઇણિ વિધિ ભણી વિદ્યા નીઆલો, ગુરૂનો ચિંતા સવિ ટાલો રે ભ૦; વરસ થયાં ન્યાયાખ્ધિને ત્રોસ, ગુરૂ પુહતા સ્વર્ગે જગીસ રે ભ૦. ૧૪
 ઓછવ કરી ગુરૂ પાટે ઉજવીયા, પં શ્રા ન્યાયસાગરજી ઠવીયા રે; શ્રુત જ્ઞાનના ધારી.
 વિહાર કરંતા ધુલેરગામે, તિહાં રૂબલનું ચૈત્ય સુઠામે રે શ્રુ. ૧૫

नरेन्द्रकीर्ति 'हुंअडगच्छपतिये', संध लेध शुभ भतिये रे श्रु०;
 न्यायसागर७ साडिं हास्यास्थुं, यात्र करवा मनडुं वास्थुं रे;
 थया श्रुतना धारी० १६

हुंअडगच्छपति साधुनं हेभे, मुअ वाहे न आवै लेभे रे थया०;
 मुअ विधा आगे' अे निरता, हाटी भीय भाई पेट लरता रे थ०. १७

अेहवेा हर्पने' करवा लागे, मेरी विद्याडेा डेाड न त्यागे' रे थ०;
 शान्तिविजय भीम वडी साधु न्यायमुनीने' हहे अत्राधुं रे थये०. १८

श्वेतांबर ते' तृण मुअ तोले, अेहवां वाडय ते हर्पे' जाले रे ल०;
 न्यायसागर७ ततभिले उडी, हुंअडपरि सरसति रुडि रे थ०. १९

अे हुंअड तुंअडनी भति हूंडी, सभ भात करे छे जूडी रे थ०;
 श्वेतांबरने वाली तूडी, अज हेवतपुं पीठ पूंडी रे थ०. २०

अेहनी मातृधं भाधी जे सूडी, रडस्ये मुअ आगे' भति गूंडी रे थ०;
 लाभ लहे भाधी जभ भूंडी, उवाडी धर्ध तभ लूंडी रे थ०. २१

न्यायनी न्यायवाणी जभ छूटी, थध हुंअडनी भति भूंडी रे थ०;
 धनधारा सभ युक्ति ते वूगी, उथे हुंअड धगत भूंडी रे थ०. २२

श्वेतांबर मत थाप्ये पूष्टी, पावभाषी उतार्यी रुडी रे थ०;
 हुंअडना मतने उथाप्ये, न्यायसागरना जस व्याप्ये रे थ०. २३

कवित ।

असमानं गुमान करत जगतमैं सोही गुमान कथीर ज्युं गाच्यो,
 उदयापुर लोक त्रिलोकत कोकज्युं वागर नागर हैं बहु वाच्यो;
 शान्तिविजय बुद्धि न्यायपयोनिधि आगम तर्क विवाद विचाच्यो,
 गाम धूलेरमैं आदिमदेव हजूर दिगंबर नायक हाच्यो ॥ १ ॥

उवे उगेले कुमति हराव्या, जिन पूज भतने' हराव्या रे थ०;
 पाठणु पासै सिद्धपुर गाम, हारी हुंढके कीधा प्रजाम रे थ०. २४

विचरतां दशरथपुर आव्या, यचनाधीशने' मन लाव्या रे थ०;
 तेले' आवी निमित्तने' पूछ्युं, काम थार्ये अेहसां स्थू' छे रे थ०. २५

वचनसिद्धि इत्येा ततकाल, शुद्ध आगे' धर्येा लेधं भाल रे थ०;

१ दिगंबर.

वा

શુર કહે એ અમે પાસ ન રાખું, અમો ભીક્ષા આણી ચાખું રે થ૦. ૨૬
 ન્યાયસાગર મનમાંહિં ધારો, એ અર્થ અર્થનો ઠારી રે થ૦;
 લોભનું મૂલ તે પાપને બાણ્યો, મનમાંહિં વૈરાગ આણ્યો રે થ૦. ૨૭
 પંચવિગયના નિયમને લેવે, બંધ જીવ ગ્રહ સંખેવે થ૦;
 સંવત્ ૧૭૬૩ સારો, ક્રિયા ઉદ્ધાર વિચારો રે થ૦. ૨૮
 પૂદ્ગલ ધરમ તે સખલી ખોટો, ક્રિયાઉદ્ધાર ક્રિયો મોટો રે થ૦;
 પાંચમી ઠાલે એ સાધુને નમતા, આપે નિતિ સુખ મન ગમતા રે થ૦. ૨૯

દૂહા.

અમદાવાદમાં ચાતુર્માસ અને ધર્મદેશના ।

પંડિત ન્યાયાશ્રિધ હવે, મનમાં ધર્યો વૈરાગ;	
વિહાર કરે પૃથ્વી તલે, ધરે જિનધર્મ ^૧ અથાગ.	૧
ભવિજનને પડિ યોહતા, સ્વારથ વિણ ઉપગાર;	
વાણી મીઠી અમૃત સમ, સુણતાં ભરનો પાર.	૨
જિહાં જેહવો ભવિ દેખતા, તિહાં તેહવો ઉપદેશ;	
સર્વકલાધરની પરિ, આપે માર્ગ વિશેસ.	૩
ગુણ સત્તાવીસેં ભલા, વચણ કહે સ્યાદ્વાદ;	
અનુક્રમે વિચરંતા થકા, આવ્યા અમદાવાદ.	૪

ટાણ ૬. અરણીક મુનિવર ચાલ્યા ગોચરી—એ દેશી.

ભવિજન સુણીય શુરની દેશના, આણી હૃદય મઝારોજી;
 માયા બલમાં એ પડયો પ્રાણીઓ, સુખ નથી કાંઈ સંસારોજી. ભવિ૦ ૧
 આજ કાલિ પહોર મન ચિંતવે, હું મેલીસ બહુ રિધેણી;
 હા હા હૂતો લોભ વસેં કરે, પણિ જિનધર્મ ન કીધોજી. ભ૦ ૨
 અંજલી માહિં જલને રાખતાં, તે સવિ નીકડી જાયેંજી;
 ઇમ દિવસે દિવસે આઉખું ઘટ્ટે, પણિ જિનધર્મ ન થાયેંજી. ભ૦ ૩
 પ્રહ માહિં તે મધ્યાને નહી, તે સંધ્યા નહી ભાવોજી;
 અરે ભવિપ્રાણી ! મત સૂઠ રહો, જિનધર્મે ચિત્ત લાવોજી. ભ૦ ૪

૧ પાલે શુદ્ધ અચાર—પાડાંતર.

- એ જીવકે' ત્રિણ છે ચોરટા, રોગ જરોને' મરણજી;
 કેધ માન માયા લોભ એ ચાડીઆ, એ ભયમાં અરિહંત શરણજી. ૭૦ ૫
- કલરુપ અરહઠ ભમે' ઘણું, આયુ કૂપ જીવ જલ જાણેજી;
 રાતિ દિવસની એ ઘડ માત્રિકા, ચંદ્રસૂર વૃષભે' તાણેજી. ૭૦ ૬
- તેહ ઠલા નહી તે એષધ નહી, તે નહી કાંઈ વિજ્ઞાનેજી;
 કાલ પનગ આવીને' જખ રસે', જિનધર્મ એષધ જાણેજી. ૭૦ ૭
- ખંધવ મિત્ર માત પિતા વલી, પુત્ર કલત્ર મલ્યાં કૂડાજી;
 અંત સમે' કેઈ કામ આવે નહી, જ્યો પુણ્ય સખલ રૂડાજી. ૭૦ ૮
- ગર્ભાવાસ છે' અતિહિ' ભયકરૂ, અસૂચિ સૂગામણુ જાલોજી;
 વાર અનંતી કર્મ પ્રભાવથી, વસીયો જીવ એ ખાલોજી. ૭૦ ૯
- પાંચે ઈંદ્રો ભોગને' રાયતાં, મધુનિંદુ દૃષ્ટાંતોજી;
 તે ભવિયા વિષયને' પરિહરો, પામે ભવનો અંતોજી. ૭૦ ૧૦
- દસ દૃષ્ટાંતે મનુભવ દોહિલો, દોહિલો સુકુલે' જન્મોજી;
 દોહિલું' શુભ ખેત્ર દોહિલો ધર્મ, તે કરો ભવિ મન્નોજી. ૭૦ ૧૧
- ન્યાય નિઘ્રથે ઇણિ વિધિ દેશના, દીધી હિતને' કાજેજી;
 કેઈ ખૂઝીને' મહાવ્રત ઉચર્યાં, ચ્યાર શિષ્ય થઈને' વિરાજેજી. ૭૦ ૧૨
- ઈમ ખૂઝવતાં નવ શિષ્ય જાણીઈ, પાલે શુદ્ધ આચારોજી;
 ગુરૂની આજ્ઞા માંહિ' ચાલતા, દોષ રહિત દ્યે' આહારોજી. ૭૦ ૧૩
- શ્રોતાજન તુમે દેશના સાંભડી, ટાલજ્યો મિથ્યાતનું જાલોજી;
 ઇઠી ઠાલે કવિ કહે મુઝ હોજ્યો, દિન દિન મંગલ માલોજી. ૭૦ ૧૪

હુહા.

- ઇણિ વિધિ બહુ જન ખૂઝવ્યા, થાપ્યા જિન મત સાર;
 રાજનગરમાં ઢુંઢીયા, સમઝાવ્યા સુખકાર. ૧
- કુમતિ અર્થને' ફેરવી, ચૈત્ય શબ્દે' કહે જ્ઞાન;
 ન્યાયાબ્ધિ કહે મુઝ પરિ', સ્યું રાખો મન માન. ૨
- ચૈત્ય શિખર બદ્ધ દેહરાં, આગમને' અનુસાર;
 ટીકા ચૂણિ હવેખીને', સ્યું ખોલો છો ગમાર. ૩

આગમ યુક્તિં હરાવીયા, ખોલી ન સકયા મૂઠ;
ખહુ યશવાસ તિહાં થયો, કુમતિ થયા સખ ગૂઠ. ૪

દાળ ૭.—દેશી-નણુદલની.

દેશાટન-તીર્થયાત્રા ।

સંવેગી સાધુ શિરોમણી, ન્યાયસાગરજી મહંત;

—ધન દિન હે ધન દિન.

ઉચ્ચ વિહાર કરે ભલા, સેવા સારે સંત ધન૦.

ન્યાયસાગર મુનિ ચિરંજ્યા—ધન૦ ૧

મનમાં ઈમ આલોચીઉં, વિવિધ પ્રકારનાં ચૈત્ય ધ૦;

યાત્રા કરી સફલો કરૂં, મુઝ અવતાર પવિત્ર. ધ૦ ન્યા૦ ૨

વિહાર કરંતા સોરઠ દિસેં, તીર્થ શેત્રુજે રમ્ય;

યાત્રા કરી ઉલટ પાણે, રિષભજિણુદ પ્રણમ્ય. ધ૦ ન્યા૦ ૩

સાહાશ્રીવધુ સામીદાસની, બિંબપ્રતિષ્ઠા કીધ;

સિદ્ધાચલ ઉપરિ ભટ્ટી, દ્રવ્ય ખરચો જસ લીધ. ધ૦ ન્યા૦ ૪

ભાવનગરેં ભટ્ટી ભાંતિસ્થું, સંઘેં વિન૦યા ગુરૂરાય; ધ૦

બિંબપ્રતિષ્ઠા ઠીજ્યે, જિમ જિનમત જસથાય. ધ૦ ન્યા૦ ૫

ઘોઘે નવખંડ પાસજી, તિહાંથી ગઢ ગિરનારિ; ધ૦

આખુ અચલ તારંગિરિ, પત્તન ચૈત્ય ઉદાર. ધ૦ ન્યા૦ ૬

વિહાર કર્યો દક્ષિણ દિસેં, વંઘઃ અંતરોક પાસ; ધ૦

અવરંગાવાહ પધારીબા, 'સાંમઘયાં સંઘેં' કર્યા ખાસ. ધ૦ ન્યા૦ ૭

કસ્તૂર લાલચ'દે' વીનતી, ગુરૂને' કહાવી સાર; ધ૦

યુરહાનપુરમાં પધારીઘ, વાંઘો થયે' નિસ્તાર. ધ૦ ન્યા૦ ૮

ઉચ્ચ મહોચ્છવે' આવીઆ, કહૈ કસ્તૂર કર જોડ; ધ૦

પાસ તણો કરવો અછૈ, જન્મોછવ મનમોડ. ધ૦ ન્યા૦ ૯

તેહની સામઘો એ ઠી, કરી છે મે અવિચંગ; ધ૦

બિંબપ્રતિષ્ઠા તિહાં કરી, સહુજનને ઉપનો રંગ. ધ૦ ન્યા૦ ૧૦

૧-દોષ બિંબ પ્રતિષ્ઠયાં પાસ-પાઠાંતર.

સૂરતિ જાંબૂસર લલાં, પુર ખાંભાત વિસાલ; ધ૦
 આમાનુગામેં વિહરતા, ધર્યાં સુમતિની ચાલ. ધ૦ ન્યા૦ ૧૧
 ગચ્છપતિનો આદેશ હુયો, નવાનગર જાયો સાધુ; ધ૦
 તિહાં ભવિજનને બુઝવે, તુમે વિદ્યાઈ અગાધ. ધ૦ ન્યા૦ ૧૨
 તહતવચન કરી ચાક્રીયા, પં. શ્રી ન્યાયાઘિંધ સુરંગ; ધ૦
 સાતમે ઠાલે ઠવ ઠહેં, સુણો મુંકી વિકથા સંગ. ધ૦ ન્યા૦ ૧૩

દૂહા.

શરીર-વ્યાધિ ।

ઘણિ અવસરિ ન્યાયાઘિંધનેં, ઉપનો અંગ વિકાર;
 ક્રોડગાંમડ રત્રીયામણું, લોક સુખી દાતાર. ૧
 એહવે રાજનગર તણો, સઘે કીયો વિચાર;
 નિઅંથ ન્યાયાઘિંધ તણું, કાંજે દરસણુ સાર. ૨
 વાંદી લાહો લીજીધ, આપે વત્રી પ્રતિબોધ;
 અભ્યાસેં વત્રી સીખીધ, જ્ઞાન તણો હોઈ બોધ. ૩
 સંઘ સઘલો લેત્રો થઈ, પુહતો ગાંગ(મ?)ડ ગામ;
 ગુરને વાંદી ભકિતસ્યું, વયણુ ઠહ્યું અભિરામ. ૪
 ઠાલ ઠ. બે બે મુનીવર વિહરણુ પાંગર્યાં રે—એ દેશી.

ગુરુ શુશ્રુષા અને સદુપદેશ ।

ગુરુ અમયો વયણુ દિલમેં ધરો રે, આવો રાજનગર ચોમાસ રે;
 આવી પાવન કરો અમ આંગણાં રે, જિમ પુહયે અમચી મન આસરે૦ ૧
 ગુરુ અમયો વયણુ દિલમાં ધરો રે—આંકણી.
 સઘે વીનતી કરી ફિરી ફિરી ઘણું રે, આંચા રાજનગર ચોમાસ રે;
 ગદસ્યું અંગ શિથિલ ન્યાયાઘિંધનું રે, પણ મનમાં નહી મુનીજી
 ઉદાસ રે. ગુ૦ ૨
 પોલે લોહારની માંહિં પધારીયા રે, ચ્યાર ચોમાસાનો ઠરી થાપ રે;
 વીરજિન આજા ઠહી છે શાસ્ત્રમાં રે, તે જાણીનેં મુનિ રહ્યા આપ રે.
 ગુ૦ ૩

દિન દિન રોગ વાધે ન્યાયાધિને, જાણું મનમાં છેહલ્યો વિધાન રે;
 અસરણ સરણ એક અરિહંતજીરે, તેહનાં કરતાં મનસ્થુ વખાણરે ગુ૦ ૪
 ન્યાનચંદ અમોચંદ શ્રાવક કુલોં જ્યો રે, આગેવાન થઈને નિધાન રે;
 ખરચ્યો દામ સંપત્તિ પોતા તણા રે, ગુરૂનાં સેવામાં સાવધાન રે, ગુ૦ ૫
 સાહ શ્રી લાલચંદ કુલ સાયર સમો રે, તેમાં મોતોચંદનો જન્મ રે;
 રાજનગરમાં યશ-કીરતિ ઘણી રે, જેહવો કુમર થયો ઠયવન્ન રે. ગુ૦ ૬
 ગુરૂની સેવા ભકિત ઘણી કરે રે, માંડયો રાતિ જગાનો ઠાઠ રે;
 સ્તવતા ગુણ જિનવર સાધુ તણા રે, ઓછવ કીધો દિહાડા આઠ રે. ગુ૦ ૭
 ખહુ પઠવાનની પરભાવન કરી રે, નવિ નવિ ભાતિ જાતિ વિસાલ રે;
 ક્ષતર પ્રકારે જિન પૂજા કરી રે, સાહા મોતોચંદે ઉજમાલ રે. ગુ૦ ૮
 નવ અંગે મોતોચંદ પૂજયા રે, સોના રુપાને તે દ્રવ્ય રે;
 હું જાણું મનમાંહિં ઇણિ પરે રે, એહવી ભકિત હોઈ તે ભવ્ય રે. ગુ૦ ૯
 સાહા ઝવૈર પાનાચંદ ભ્રાતૃયે રે, ન્યાયની કરતા સેવા ભકિત રે;
 ગુરૂને નવ અંગે પૂજા કરીરે, ખરચ્યો દ્રવ્ય તે આપણિ શકિતરે. ગુ૦ ૧૦
 સામીવચ્છલ કયાં જો ભાઈયે રે, પુણ્યે ખરચ્યો ખહુલો દામ રે;
 મુખથી નાકારો કડિવો નહી રે, રાખ્યા સાહા મલુકચંદ નામરે ગુ૦ ૧૧
 ખીર સમુદ્રમાં કમલા ઉપની રે, એહવી કુશલ તે માને પેટ રે;
 ખાઈ કુસલ કુસલ પરિણામસ્થુરે, ઓષધ વોહરાવ્યાં તે શ્રેષ્ઠ રે. ગુ૦ ૧૨
 મુનિસર શિષ્યને સીખામણુ દીયે રે, ધરજ્યો જિનવરનો તુમે ધર્મ રે;
 શાસ્ત્ર અભ્યાસ કદી નવિ મુકસ્યોરે, પ.મસો આભવ પરભવ સર્મરે ગુ૦ ૧૩

ગુરૂજી શિક્ષા દે શિષ્યને હવે રે--આંઠણી

ગુરૂમર્યાદા જે દોઠી તુમે રે, તે હવે ચાલજ્યો સુધે પંથ રે;
 ભણજ્યો ભણાવજ્યો શાસ્ત્ર તે જૈનના રે, માયા નવિ કરજ્યો મન

મંથ રે. ગુ૦ ૧૪

પં. શ્રી મણિસાગર મણિ સમ ગણોરે, ઉદ્યસાગરનું જ્ઞાન ઉદ્ધોતરે
 ધીરસાગર ધીરજ પ્રતમાં સદારે, જયસાગર જયવંતો જ્ઞેતિરે. ગુ૦૧૫
 એ વ્યારેં શિષ્ય સુખત શિરોમણી રે, સેવામાં ગુરૂની સાવધાન રે;
 ન્યાયસાગર સાગરની ઉપમારે, વ્યારેં શિષ્ય તે રત્ન સમાન રે. ગુ૦૧૬
 હિતશિષ્યા દીધી ગુરેં શિષ્યનેં, જિનધર્મ પુષ્ટ કરણુનેં કાજ રે;

તહતવચન અંતેવાસી કહે રે, સાચું ન્યાયસાગર મુનિરાજ રે. ગુ૦૧૭
 શ્રાવક શ્રાવિકાને હવેં ગુરૂ કહે રે, જેહવી જ્ઞેધયે તેહવી સીખ રે;
 ધર્મનેં કરજયો એસરો પાપથી રે, જિનધર્મ મીઠો જાણો ધખરે;

ગુરૂજી શિક્ષા દે સંત્રનેં હવે રે. ગુ૦ ૧૮

ભવીયો આયુ વાયુ સમ ગણો રે, ખલ તે ઈદ્ર ધનષ પરિ જ્ઞય રે;
 યોવન વીજલી ઝખકારા સમું રે, કમલા નદી કલ્લોલસી હોય રે. ગુ૦ ૧૯
 સ્નેહ તે કુંજરશ્રવણુ ચંચલ પણે રે, દેહતો રોગે ભરોઉં એહ રે;
 ભવિજન ધર્મ મુદ્દા નિશ્ચલ કરો રે, પાવન કરીઇ કાયા ગેહ રે. ગુ૦ ૨૦
 જીવ યોનિ ખમાવે સાધુજી, વરે ભાવના ભાવે ચિત્ત રે;

ગુણુ સત્તાવીસનેં સંભારતા રે, જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર વિત્ત રે. ગુ૦ ૨૧

ગુરૂજી આતમનેં હવેં ખૂઝવે રે.

ચેતન કાયા નહી હવેં તાહરી દે, મોહ મ કરે તુહિ લગાર રે;
 પુહગલનો સ્વભાવ તે જાણુજયો રે, પૂરે, ગલી જાયેં, એ આચાર રે. ગુ૦૨૨
 ઈમ સીખામણુ દીધી જીવનેં રે, શ્રોતા આઠમી ઠાલેં રસાલજ્ઞે;
 કવિયણુ કહે હવેં આગલ સુણો રે, ગુરૂનેં ઉજવીયઃ ઉજમાલરે. ગુ૦ ૨૩

દૃષ્ટા.

સ્વર્ગવાસ ।

અરિહંત સિદ્ધ સાધુ તણો, કેવલી ભાજ્યો ધર્મ;
 એ વ્યાર શરણાં ભલાં, ધ્યાતાં શિવનું શર્મ,

૧

૧ શિષ્ય કહીઇ,—પાઠાંતર.

તૃતીય શલ્ય નિવારતા, પચેંદ્રિય વસ્થ સાર;	
સકલ જંતુ ખમાવીને, પચખ્યા ચ્યાર આહાર.	૨
ચઢતે ચિત્તે સાધુજી, અલુસર કરે અભિરામ;	
ક્ષમાવંત ધીરજ ઘણે, નિજ ચેતનને કામ.	૩
શ્રી ન્યાયાઞ્ઞિધ મુખથી, નિયમને લેતા લોક;	
નિશિ-લક્ષણ કોઈ નિલવરણ, કોઈ સ્વહાર-સંતોષ.	૪
દ્રાવણ વ્રત કેઈ ઉચરે, જેહુની જેહુવી શક્તિ;	
ધણિ વિધ નિયમ ઘણે ધર્યા, જે પાલે તેહને મુક્તિ.	૫
સંવત સતર સત્તાણુધ, ભાદ્રવનો કૃણુપક્ષ,	
અષ્ટમી તિથિ ડૉંચોપસિસમે, દેવગતિ લહે દક્ષ.	૬

લાલ ૬. હંહણુ રૂષિને વાહણાં હું બારી લાલ—એ દેશી.

ભાવકોપ કરેલો મૃત્યુ-મહોત્સવ ।

અમીચંદ્ર કુલ સાગર સમે, હું વારી લાલ, જન્મે સાહા નાનચંદ્ર રે હું;
 અંત સમય ગુરૂ ચાકરી હું કરતા થઈ અમંદરે હું

ધન ધન શ્રીસંઘ ચીરંજ્યો હું વારી—આંકણી.

હીરચંદ્ર સુત વટ્ટી જાણીઈ હું સોભાગચંદ્ર સુભત રે હું
 રાજનગરમાં શોભા ઘણી હું મુખ અમૃત સમવાત રે હું ધ૦ ૨
 ખૈ ખાંધવ સોહૈ ભલા હું જિમ લક્ષમણ ને રામ રે હું
 તિમ જીવેર પાનાચંદ્ર જાણીઈ હું સુભસ્થાનકે ખરચે દામ રે હું ધ૦ ૩
 નાણુમાં મતિ ન્યાનચંદ્રની હું દાનમાં નહી નાકાર રે હું
 નમણુ એક અરોહંતને હું મુખથી મંત્ર નવકાર રે હું ધ૦ ૪
 વિનય વિવેકી સાત્વીકી હું દાતારી ગુણવંત રે હું
 અરિહંતનો ધર્મ જાણુતા હું વચણુથી સાંતો દંત રે હું ધ૦ ૫
 સતર ભેદ પૂજા ઘણી હું રચે રચાવે સુસનેહરે હું

‡ પ્રમાત.

દાનથી ઠર ખેંચે નહી હું જેમ આસાદો મેહ રે હું ધ૦ ૬
 લાલચંદ્રકુવતિલકસમો હું પ્રગટયે મોતીચંદ રે હું
 ભાણુ તણી પરિં દીપતો હું ગુણ શીતલ જિમ ચંદ રે હું ધ૦ ૭
 જગિ ઉખાણો જન કહે હું રતને ભરો મહી અમંદ રે હું
 બાણું મલુકચંદ કુલ એ સમો હું તેહમાં ઉપના ઝવેર પાનાચંદ હું ૮
 ઠમલાકર વાસલે રહી હું વાણી મુખમાં પ્રવેશ રે હું
 શુભ ભાવના હુદયે ધારી હું હવે કીરતિ ખોલી વિશેસ રે હું ધ૦ ૯
 ઠામ ન પામિ ત્રીણુ આગલેં હું કહેતી જનને ઠાન રે હું
 રહિવા ઠામ ખોલુ અછું હું આવી રોસાણો નહી માન રે હું ધ૦ ૧૦
 યશ-સૌભાગ્ય ચઢતો થયે હું રાજનગર ખહુ દેસ રે હું
 જિન ગુરૂ ભકિત કરે પ્રકૈ હું મિથ્યા નહી લવલેસ રે હું ધ૦ ૧૧
 સાહા શ્રી ભવાની મેઘજી હું સંઘ નાયક સુવિખ્યાત રે હું
 પૌરવાડ વંશે સેહરો હું ઉત્તમ કુલ સુખત રે હું ધ૦ ૧૨
 દાનગુણે સુરતરૂ સમો હું મુખથી સત્ય વચન રે હું
 આણુ માને જેહનો સહુ હું મિષ્ટ વાક્યે હયાં મન્ન રે હું ધ૦ ૧૩
 નાનચંદ લાલચંદ શુદ્ધ મને હું ગુરૂની સેવા કીધ રે હું
 પાનાચંદ રુપચંદ સુણ્યો, ખહુ ભકિત યશ લોધ રે હું ધ૦ ૧૪
 દોલાત દીપે અતિ વણી હું મોટા અમીર ઉમરાઓ રે હું
 શિરપેય દેહ્યા ખહુ તિહાં હું ખંભાત સાથ ચલાઉ રે હું ધ૦ ૧૫
 સારથવાહ ધનો થયો હું તિમ શ્રીભવાનીદાસ રે હું
 નિગ્રથની સેવા કરી હું જિનધર્મે ઉલાસ રે હું ધ૦ ૧૬
 ફેજ માંહિં ફતે કરી હું સેવામાં ખહુ ભૂત્ય રે હું
 અસવારીઈ અચ્ચ ભલા હું દીપે જિમ આદિત્ય રે હું ધ૦ ૧૭
 ભાઈચંદ લખમીચંદ ગુણ ભલા હું કુશલ વીરચંદ બાણુરે હું
 ભાઈચંદ તિલકસી પ્રેમચ્યું હું વોહરા સુમતિ હીરા સુગ્યાનરે હું ૧૮
 લાધો અજરામર મન ભલો હું સોભાગી હીરા હીરાલાલ રે હું
 ઠાકરસી વાઘજી તણો હું સર્વ સંઘ મલ્યો ઉજમાલ રે હું ધ૦ ૧૯

૧-શિરપેય દેહી ને કહે હું, પાડાંતર.

કુશલ આદિ સહુ શ્રાવિકા હુંં રાતિ જગેં ગાયાં ગીત રે હુંં	
લાહો લીધો ભાવચ્યું હુંં જિનશાસન એ રોત રે હુંં	ધં ૨૦
દેવવિમાન રચ્યું ભલું હુંં પધરાવ્યો ગુરૂરાય રે હુંં	
જયજય નંદા જયજય ભદ્રા હુંં સુખથી કહેતા જાય રે હુંં	ધં ૨૧
રાજનગર જન ઉમટ્યો હુંં સંકાર્ણ મારગ થાય રે હુંં	
ખહુ દ્રવ્યને ઉછલતાં હુંં ઢોલ દદામાં વજાય રે હુંં	ધં ૨૨
અગર ચંદન દહન દીયો હુંં વિમાન તણાં જે વચ્ચ રે હુંં	
લોક સહુ આસિકા પરેં હુંં રાખેં ખહુલો જસ રે હુંં	ધં ૨૩
જિનદાદા સુરપતિ ગ્રહેં હુંં એ જાણે દૃષ્ટાંત રે હુંં	
કેઇ ઘર જઇ વચ્ચ પૂજતા હુંં પૂજાતિશય મહંત રે હુંં	ધં ૨૪
થુભતણો રચના ભલી હુંં પાહુકા થાખ્યા ઉદાર રે હુંં	
કહમપુરેં વાડી ભલા હુંં અર્ચતાં હોઇ સુખકાર રે હુંં	ધં ૨૫

લાળ ૧૦—ધન ધન શ્રી રૂપિરાય અનાથી—એ દેશી.

તપગણ માંહેં અધિક વિરાજે, આનંદવિમલસૂરી ગાજે રે;
 તેહ સમે ઉવઝાય તેં જાણો, શ્રી વિદ્યાસાગર મન આણો રે. ૧
 ભવિયણ ભાવધરીને વંદો, છકુ છકુ આંબિલનો તપ કીધો;
 સ્વર્ગતણો સુખ લીધો રે. ભં આંકણિ.
 તપટે ધર્મસાગર ઉવઝાયા, સહુ પ્રણય જેહના પાયા રે;
 તપટે વિમલાંભોધી ધીરા. *

* મ્હને જે પ્રતિ મળી છે તેમાં અંતિમ પત્ર નથી તેથી કર્તાની પ્રશ્ન-
 સ્તિનો કેટલોક ભાગ અપૂર્ણ રહ્યો છે. ખીજી પ્રતિ મેળવવા માટે કેટલોક પ્રયાસ
 કરવામાં આવ્યો પણ તે સફળ થયો નથી.

પંડિત-શ્રીવીરવિજય-નિર્વાણરાસ ।

શ્રીપરમાત્મને નમઃ ।

દૂહા.

મંગલ-પ્રસ્તાવ ।

શ્રી સ્વ'ખેશ્વર પાસણ, પ્રણમું એહના પાય;	
અશ્વસેન રાજા કુલે', જનમ્યા શ્રી જિનરાજ.	૧
વામા ઉરસર હંસલો, ગુણુ મણી રચણુ ભંડાર;	
જરા નીવારી જાહવતણી, પ્રગટયો જય જયકાર.	૨
પદમાવતિ ચરણે' નમું, જગતિ જગ વિખ્યાત;	
સુખ લીલા આપે' સદા, દુઃખ નિવારણુ હાર.	૩
સરસતી ભગવતીને' નમું, ગુરુ ગુણુ ગાઉ' રસાલ;	
શ્રી શુભ-વીર ગુરુતણા, ગુંણુ ગાઉ મનોહાર.	૪
ગુરુ દીવો ગુરુ દેવતા, ગુરુ ગુણુ રચણુની ખાંણુ;	
ગુણુ ગાઉ' ગુરુણુ તણા, પ્રગટે' કોડ કલ્યાણુ.	૫

દાહ ૧.

બુએ બુએ અચરિત અતિભદ્રું-એ રૂશી.

જન્મભૂમિ અને માતા-પિતા ।

સુ'ણો રાજનગર રલીયામણું, સુ'હર મેડી માલ પ્રધાન રે;	
તીહાં લોક વસે સુખી સદા, મન ગમતા લોગવે' લોગરે.	સુ૦ ૧
તહાં સુ'હર પ્રાસાદ જિન તણા, ખેડા ત્રીભુવનનાથ રે;	

તે દેખી કુમતી ભાગતાં, નવી કાવેં તેહનો લાગ રે.	સુ૦ ૨
તે માંહે વસે વ્યવહારીયા, વરણુ અઠારમાં સીરદાર રેં;	
શેઠ હેમાલાઇ નામેં બલા, સુત પ્રેમાલાઇ યુવરાજ રેં.	સુ૦ ૩
ગુરૂ ભક્તિ કરે તે ગુણુભરી, સરધાવંત સુખકાર રે;	
એ આદેં સંઘ સકલ મલી, ગુરૂ ભક્તિ કરેં મનોહાર રેં.	સુ૦ ૪
તે નગર માંહે પોલ પ્રધાન છે, શાંતિદાસનો પાટો ખાસ રેં;	
ધીકાંટા આગલ તેહ છે, મારગ જાતાં વાંમ હાથ રે,	સુ૦ ૫
તિહાં વસેં વિપ્ર એક વલી, નામે જદ્રોસર જયકાર રે;	
તસ પ્રિયા વિજયા ગુણુભરી, રૂપ રંગનેં સોભા રસાલ રે.	સુ૦ ૬
સુખ ભોગવતાં સંસારના, પુત્રો હુધં તેહનેં એક રેં;	
ગુણુ ગંગા સરખી તેહ ભલી, ગંગા નામેં ગુણવંત રે.	સુ૦ ૭
લઘુ ખાંધવ તેહનેં છેં વલી, કેશવ નામેં કુમાર રેં;	
તસ અંગ ઉપાંગ સોભેં ઘણાં, રૂપેં જ્યંત કુમાર રે.	સુ૦ ૮
રમતા ગમતા મોટા થયા, માતાજી હરખીત યાય રે;	
યોવન વય પામ્યા જખ દેખીનેં, પરણાવેં એકજ નાર રે;	સુ૦ ૯
માત તાત કુમરનેં દેખીનેં, હરખ્યો તેહનો પરિવાર રે;	
રંગવિજય કહેં કુમરતણાં, આગલ વીરતંત કેહેવાય રે.	સુ૦ ૧૦

૬૬ા.

ગૃહ-સંસાર ।

સજન વરગ સરવેં મલી, માતાપિતાદિક જેહ;	
પરણાવેં વિપ્ર કુમારીકા, રલીયાત નામેં તેહ.	૧
લીલાવંત લીલા કરેં, કેશવ નામે કુમાર;	
એહવો વર પાંખી કરી, હરખીત હુધ તે નાર;	૨
માતા મહીલા ભેગા રહેતાં, વરસ અઠાર તે જય;	
લીમનાથ ગામે થકી, આવી ભેલા યાય.	૩

હાલ ૨.

ધર જમાઈ બ્રાહ્મણા સુ—એ દેશી.

માતા સાથે કલહ અને ગૃહ ત્યાગ ।

એક દિન માતાજી કહે' સુણો સંતાજી, માનો અમારી વાતરે' શુણવંતાજી,
ધર આવ્યો તું ગાંમ જઈ સુઠ ધરમાં ચોરી થાય. ગુઠ ૧

વચન ન માંચું અમતાજી' સુઠ સી કહું ઝાઝિ વાત ગુઠ;
કેધે કરીને' કલ કલ્યા સુઠ દીધો કુમરને ગાલ. ગુઠ ૨

કુમર પણ કેધે કરો સુઠ ધરથી નિકલ્યો બાર રે' ગુઠ;
રીસાવી રોચકે' ગયા સુઠ રાજનગરમાં નવી જલુ'. ગુઠ ૩

માયને મન ચિંતા થઈ સુઠ કહે વહુ આગલ વાત ગુઠ;
વહુ કહે સાસુજી સુણો સુઠ સિં કહું તુમને વાત. ગુઠ ૪

આસુ ભરાણા નેત્રમાં સુઠ કિમ જનમારો જાય ગુઠ;
સમજ્યા વિના જે' બોલવું સુઠ અણ ચિંત્યું દુખ થાય. ગુઠ ૫

કંત વિનાની કાંમની સુણો સાસુજી, જિમ જિછડી તરૂ ડાલ, સુણોસાઠ
વિયોગી નારી તણે' સુણો' અચલે' ગયો અવતાર. ગુઠ ૬

વહુનું દુખ સાસુ સુંળી સુઠ પુત્રને' ખોળવા જાય ગુઠ;
પુત્રનો લાલ જડી જદા સુઠ રોચકા ગાંમ મોઝાર. ગુઠ ૭

મૃત કારજકરી માયને' સુઠ દિલમાં દુખ ભરાય ગુઠ;
રાજનગરમાં નવી જલુ' સુઠ નિશ્ચય કરો એ વાત. ગુઠ ૮

પાલીતાણે' પોહતાં જદા સુઠ રોગ સરીરે ભરાય ગુઠ;
આય ઉપાય ઘણા કર્યા સુઠ રોગનો અંત ન થાય. ગુઠ ૯

શ્રી શુભ-વીર વિજય ગુરૂ મલ્યા સુઠ રોગનો કીધો નાસ ગુઠ;
તવ કૈશવ હરખીત થયા સુઠ મન માને' ઉપગારર. ગુઠ ૧૦

કરજોડી ગુરૂને' કહે' સુઠ કહો તો જલક મુઝ ઘેર ગુઠ;
ગુરૂ કહે' ધર જઈ સું કરો સુઠ લ્યો દીક્ષા અમપાસ. ગુઠ ૧૧

ગુરૂ વચણા તે સાંભલી સુઠ કૈશવ કરે' વિચ્યાર ગુઠ;
દુર્ગવિજય કહે' સાંભલો સુઠ આગલ જે બન્યો વીરતંત. ગુઠ ૧૨

ગુરુ વચન-સ્વીકાર ।

ગુરૂં કહ્યું તે સાંભલી, ચિંતે ચિત્ત મોઝાર;	
ગુરૂં ઘર જાવા તણિ, માનિ નહીં મુઝ વાત.	૧
ગુરૂં ગુણ કર્યો ઘણો, તે કીમ છોડ્યો જાય;	
ગુરૂં ઉપગાર માને' નહી, તે નર દુષ્ણીયા થાય.	૨
માહરે' પણ ગુરૂં તણું, કરવું વચન પ્રમાણ;	
કરવું માહરે તે સહી, વચન કહું અમુલ.	૩
ગુરૂં કહે' ખંભાયત જઈ, દેઈસ્યું દીક્ષા ઉઠાર;	
ઓછવ મહોચ્છવ સંઘ કરે', ભકિત કરે' ભલિ ભાત.	૪
કહે' ગુરૂને' પ્રણામ કરી, ખંભાતનું નહિ કામ;	
વચમાં દીક્ષા આપીઈ, જે આવે રૂડું ગામ.	૪

ઠાણ ૩.

ઘાતકી ખંડે હો કે પછે' અરથ ભલો—એ દેશી.

દીક્ષાગ્રહણ ।

મારગ જાતા હો કે ગાંમ એક આવીયું,	
પાનસર પોહતા હો કે મનમાં ભાવીઉં;	
ચિત્તમાં ગુરૂં હો કે વચન વીચારીઉં,	
દેવી દીક્ષા હો કે ઇંમ નીરધારીઉં.	૧
અઠારસે' અડતાલે' હો કે કાતિક માસ ભલો,	
ગુરૂ દીક્ષા આપે હો કે સુંદર દીવસ કલે;	
તિહાં વીરવીંજયણ હો કે નામ તે પાડીઉં,	
ખંભાતના સંઘને' હો કે વ્યતિકર ઠાહાવીએ.	૨
હરખીત થઇને હો કે સંઘ તે આવીએ,	
ભલે' ભાવે' કરીને' હો કે સાહમઈયું લાવીએ;	
ગુરૂ નયણે' દેખી હો કે સંઘ હરખીત થયો,	
ઘણો ઓચ્છવ કરીને' હો કે સેહરમાં લાવીયા.	૩

પોષધશાલામાં હો કે ગુરૂ પધારિયા,
 સાંભલી દેશના હો કે ચિતમાં ભાવીયા;
 પૂરણ પુન્યે હો કે ગુરૂ પધારીયા,
 શિષ્ય ધી-વિજયજી હો કે ધીરજવંત કહાવીયા. ૪
 ભાણવિજયજી શિષ્ય તેમા ભલા,
 વીરજવીજયજી હો કે લઘુશિષ્ય થયા;
 ત્રણ શિષ્યની સાથે હો કે શ્રી શુભવિજય ગુરૂ,
 સહુ સંધને સાધુ હો કે સચલને સુખ કરૂ. ૫
 જ્ઞાન જ્ઞાન દેતા હો કે જીમ તે કલ્પતરૂ,
 ચતુર્વિધ સંધને હો કે સાંભલી સુખ થયું;
 ગુરૂભક્તિ કરતાં હો કે સક્રિત વાઘે ઘણી.
 કુણાચારજની હો કે સેવા તેહ તણી. ૬
 અરજ્યુન કરતાં હો કે થયો ખાણાવલી,
 અરજ્યુન ગુરૂને હો કે પસે વચન વલી;
 એહલી વાઘા હો કે કેઈને ન આપવી;
 ગુરૂ અરજ્યુ ને કહે હો કે એ વાત તે સાચી કહી. ૬
 એક ભાંડલ આવને હો કે ગુરૂને પાએ પડી,
 વિદ્યા મુજ આપો હો કે મેહર નજર કરી;
 અધ્યાપક ગુરૂં હો કે વિદ્યા આપી નહી,
 તવ ભીલલે જઈને હો કે માટીની મૂરતી કરી. ૮
 ધૂપ દીપને કુસુમે હો કે સેવા કરે ઘણી,
 આક્રીનથી કરતો હો કે વિદ્યા સિદ્ધ થઈ;
 ઈણિ પરે ગુરૂની હો કે ભક્તિ કરે ભાવે,
 વીરવિજય ગુરૂની હો કે ભક્તિ ચિંતવે. ૯

 મુરખ પણ પ્રાણીને હો કે વૈયાવચ કહી. ૧૦
 ચતુર નર પ્રાણી હો કે હહડે તે ધરે,

વૈયાવય કરતાં હો કે ભવ સાચર તરે;
 રંગવિજય ગુરુની હો કે સેવા સાચી કરેં,
 ઈમ સેવા કરતાં હો કે સુખ તે લોલાવરેં. ૧૧

હૂહા.

વિદ્યાભ્યાસ ।

શ્રી શુભવિજય ગુરુ તણી, ભક્તિ કરેં મુની વીર;
 વિનય કરી વિદ્યા ભણ્યા, જોમ વાઘેં વડખીજ. ૧
 સાસ્ત્ર અરથ સિદ્ધાંતના, આપેં ગુરુ ગુણવંત;
 સુશિષ્યને ગુરુ સીખવેં, સાસ્ત્ર તણો વીરતંત. ૨
 વિવેકી વિચક્ષણુ વીરને, દેખી હરખીત થાય;
 અધ્યાપક તે સુખીયા, વિદ્યા ભવવા કાજ. ૩
 અધ્યાપક હેતો વલી, જોઇ ખુદ્ધિ પ્રકાસ;
 ગહન અરથ તે આપતો, મન ધરી મોટો ઉલ્લાસ. ૪
 વીર વિવેકેં સાખીયા, અધ્યાપક ગુરુ પાસ;
 પંચ કાવ્ય પાઠી થયા, ખટ્ દર્શન ત્રિખ્યાત. ૫

હાલ ૪.

ત્રીસ વરસ ધરમાં વરયા રે—એ દેશી.

પન્થાસપદ-પ્રાપ્તિ ।

શ્રી શુભવિજય ગુરુ તણા રે, ભાણુવિજય સુસિષ્ય;
 ગામાંતર તેહીજ ગયા રે, રહ્યા ધીર ને વીર. ૧
 ગુરુ ગુણ ગાઇઘેં, ગાતાં બહુ સુખ થાય ૧૦—આંકણી.
 અઠારસેં અઠાવને રે, રચી સીવલની વેલ;
 શુભીભદ્રમુની તણા રે, ગુણ ગાતાં જંગ વેલ ૧૦ ૨
 અઠારસેં અઠાવને રે, અષ્ટ પ્રકારી કોધ;
 પૂજા શ્રીજિનરાજની રે, આંધે તેં શુભ વીર. ૧૦ ૩
 ધીરવિજય ખંભાયત રહ્યા રે, વીરવિજય ગુરુ સાથ;
 અમહાવાહમાં આવીયા રે, સંઘ તે સાહસો જાય ૧૦ ૪

સાહમર્થ્યુ' ભલી ભાતસ્યુ' રે', જિમ ઠરે' કોણીકરાય;	
તેણે' વીધે' સંઘ સકલ ઠરે' રે', હુધટે' હરખ ન માય.	શુ૦ ૫
ધંમ મોટે' મંડાણુ સ્યુ' રે', આવે' અમદાવાદ માહેં;	
અયસકારની પોલમા રે', ગુરુજી ઉતરીયા ત્યાહેં.	શુ૦ ૬
ગુરુ પણુ દેશના દીધં' રે', જિમ પુખર જલધાર;	
સાંભલી સહુ હરખીયા રે', વરત્યો જ્યજ્યકાર.	શુ૦ ૭
જે' જે' ગુરુધં' અરથ ઠહ્યા રે', તે તે સાંભલી વીર;	
સાસ્ત્ર અરથ તે સદહ્યા રે', હરખીત થયુ' શુભ ચીત.	શુ૦ ૮
વટપદ્ર માહેં ગયા રે', શુભ ગુરુની સંઘાત;	
યોગ વેવરાળ્યા સુત્રના રે, સકલ સંઘની સાખ.	શુ૦ ૯
પન્થાસપદ ગુરુજી દીધં' રે', સંઘ સકલ પરીવાર;	
વાસખેપ સહુ સંઘ ઠરે' રે', વીર તે હરખીત થાય.	શુ૦ ૧૦
ભ્રગ વહ્યા વીના રે', સૂત્ર તે નવી વંચાય;	
એ આણા જિનરાજની રે, તે મોટો વવહાર.	શુ૦ ૧૧
અદારસો' સાઠે' વલો રે', શુભ ગુરુ સરગ સધાય;	
કાગણુ શુદ્ધી દ્વાદશી રે', સંઘને' સોઠ ભરાય.	શુ૦ ૧૨
ગુરુજી ગયા તે' જાણીને રે', હુધટે' ખેદ ભરાય;	
એહવા ગુરુજી નહી મલે' રે', ગુરુનો મોટો આધાર.	શુ૦ ૧૩
રોતા પણુ રેહવે' નહી રે', આખે' આંસુ નીરધાર;	
સંઘ સઠા સમઝાવતોં રે, હવે' સ્યો કરવો ઉપાય.	શુ૦ ૧૪
વીર ઠહે' સહુ સંઘને રે, ગુરુ કેમ વીસરા બાય;	
આધાર હુંતા એહનો રે, કુંણુ ઠરે' મુઝ સાર.	શુ૦ ૧૫
સકલ સંઘ ઠહે' વલો રે', આગમનો આધાર;	
રંગવિજય ઠહે વીરને રે', પાટ થાખ્યા તેણી વાર.	શુ૦ ૧૬

ફૂલ

ગુરુપદે સ્થાપના ।

ધમ સંઘ સરવે' મલી, વહે ગુરુના પાય;

પાટ મહોચ્છવ સહુ ઠરે, સંઘ મિલી સમુદાય.

૧

નગરસેઠ તિહાંવલી, નાંમે જાખતચંદ્ર ખુશાલ;	
તસ ધરણી ગુણે ભરી, જડાવ આઈ તસ નામ.	૨
ધનજી વાલજી જે કહા, વલી પ્રેમચંદ રહીદાસ;	
સેઠ માણુકસા સીરોમણી, સહુ સંઘમાં સીરદાર.	૩
હવે વીર મુની દેશના દીઈ, ટાલેં સવી અંધકાર;	
જ્ઞાન દ્વાપક પ્રગટ થયો, સરવનેં સુખકાર.	૪
અમૃત વાણી ગુરૂતણી, સાંભલી હરખીત થાય;	
સકલ પંડિત સીરોમણી, જગમા વીર ગવાય.	૫

ઢાલ ૫.

જીરેં મારેં ભગ્યો કુચર ભામ—એ દેશી.

વિહાર અને સુરતમાં વિજય ।

જીરેં મારેં વીર ગુરૂ મુનીરાજ, સકલ સંઘનેં ઇમ કહે જીરેજી;	
જીરેં મારેં અમે ઠરચ્યું વિહાર, આગના જે આપો વલી જીરેજી.	૧
જીરેં મારેં સંઘ ન જોલ્યો કાંઈ, સાંભલી સહુ ચિંતા કરેં જીરેજી;	
જીરેં મારેં ગુરૂજી નિકલીયા ખાર, લીંખડી વઠવાણેં ગયા જીરેજી.	૨
જીરેં મારેં સુરત સેહેર મબર, વીર આબ્યાની વધામણી જીરેજી;	
જીરેં મારેં સુરતનો કરેં સાહમઈયું; ભડી ભાવસું જીરેજી.	૩
જીરેં મારેં સંઘ સકલની સાથ, સુરતમાં સંચર્યા જીરેજી;	
જીરેં મારેં પોષધસાલ મોઝાર, ગુરૂનેં પધરાવીયા જીરેજી.	૪
જીરેં મારેં દેશના દીઈ ગુરૂરાય, સાંભલી સહુ હરખીત થયા જીરેજી;	
જીરેં મારેં ગણવાદી ગુરૂ તેહ, દેખી કેપે કલકલ્યા જીરેજી.	૫
જીરેં મારેં માલનેં ઉપધાન, ગુરૂઈં ઘણાનેં દેવરાવીયા જીરેજી;	
જીરેં મારેં જતી ખેદ ભરાય, તે સહુ ફરખારેં ગયા જીરેજી.	૬
જીરેં મારેં ટોપીવાલો તેણી વાર, સહુનેં તેડાવીયા જીરેજી;	
જીરેં મારેં કુણુ છેં કલ્યો જેહ, સ્યેં કારણુ લડાઈ કરો જીરેજી.	૭
જીરેં મારેં તિથીનો કલ્યો જેહ, ઇમ જતી સહુ કહે જીરેજી;	
જીરેં મારેં વીર ગુરૂ તેણી વાર, એ સમલો ભુઠો કહે જીરેજી.	૮

- ૭૨૦ ભરે મારે ટોપીવાલો કહે' ધંમ, સાસ્ત્રીને' સાથ મેલાવીધ' ૭૨૦;
- ૭૨૧ ભરે મારે જોતીસાસ્ત્ર પ્રમાણ, વરતારો કરે ખરો ૭૨૧. ૯
- ૭૨૨ ભરે' મારે' સાસ્ત્ર યોદ્યો તેણી વાર, વીરવિજય ૭૨૨' કહી ૭૨૨;
- ૭૨૩ ભરે' મારે' તે તિથો કહેવાય, ધંમ સાહેબે' સાલવ્યું ૭૨૩. ૧૦
- ૭૨૪ ભરે' મારે' ટોપીવાલો તેણી વાર, જતી સહુને' દંડીયા ૭૨૪;
- ૭૨૫ ભરે' મારે' પરમાણુ કરી દીધ, સકલ સભા પરતક્ષ ૭૨૫. ૧૧
- ૭૨૬ ભરે' મારે' કોઈ ન લે તુમ નામ, સુરતમાં સુખે રહો ૭૨૬;
- ૭૨૭ ભરે' મારે' જતીધ' કયો વિચાર, આપણે' કાંઈ ન યોલવું ૭૨૭. ૧૨
- ૭૨૮ ભરે' મારે' સરકાર માંહેથી સાર, સોભા વધી શુભ-વીરની ૭૨૮;
- ૭૨૯ ભરે' મારે' સેહરનગરને' પુર, વિચરંતા ગુરૂ આવીયા ૭૨૯. ૧૩
- ૭૩૦ ભરે' મારે' સંઘે જાણીને' વાત, રાજનગરમાં લાવીયા ૭૩૦;
- ૭૩૧ ભરે' મારે' શ્રાવક યોદ્યા તેણીવાર, જગા અપાસરા તણા ૭૩૧. ૧૪
- ૭૩૨ ભરે' મારે' સેહરમઘે તેણીવાર, ભઠીની પોલજ ભલી ૭૩૨;
- ૭૩૩ ભરે' મારે' જગા તે દીઠી સાર, મુલે તે લીધ ખરી ૭૩૩. ૧૫
- ૭૩૪ ભરે' મારે' લાલલાઈ કીકુજેહ, ભવાન ગમાં તે વલી ૭૩૪;
- ૭૩૫ ભરે' મારે' કરમચંદનો સુત, હરખચંદ નાંમે' ભલો ૭૩૫. ૧૬
- ૭૩૬ ભરે' મારે' ગલાખચંદ જ્યેચંદ, એ આદે' લેલા મલી ૭૩૬;
- ૭૩૭ ભરે' મારે' સવિ સંઘ તેણીવાર, પોષધસાલા ઠરાવતા ૭૩૭. ૧૭
- ૭૩૮ ભરે' મારે' ગુરૂ પધરાવ્યા તેણીવાર, સરવે' સંઘ લેલો મલી ૭૩૮;
- ૭૩૯ ભરે' મારે' વીરવિજય ગુરૂરાજ, વાણી સુધારસ વરસતા ૭૩૯. ૧૮
- ૭૪૦ ભરે' મારે' ગુરૂ પ્રતિપક્ષિ જેહ, સાંભલી ખેદ રે ઘણો ૭૪૦;
- ૭૪૧ ભરે' મારે' ગુરૂપુન્યનો નહિ પાર, તેનું યોલ્યું કાવે નહી ૭૪૧. ૧૯
- ૭૪૨ ભરે' મારે' શાસ્ત્ર સભામાં વાઠ, કરતા ગુરૂ થાકે નહી ૭૪૨;
- ૭૪૩ ભરે' મારે' સુરગુરૂ તણી પેર, સહુ પરસંસા કરે ૭૪૩. ૨૦
- ૭૪૪ ભરે' મારે' મોટી સભા મોઝાર, ગુરૂ યોલે' તેહિજ ખરૂ ૭૪૪;
- ૭૪૫ ભરે' મારે' પ્રતીપક્ષીની વાત, શાસ્ત્રથઠી જુઠી કરે ૭૪૫. ૨૧
- ૭૪૬ ભરે' મારે' અઠારસે' અઠોત્તર માંહે', કુમતી જાગ્યાતે ઘણા ૭૪૬;
- ૭૪૭ ભરે' મારે' પ્રતિમા ઉથાપણુ હાર, તે અમદાવાહ આવીયા ૭૪૭. ૨૨

ભરે' મારે' કલ્પેા કરતા અપાર, ધર્મ'ને' ઘણો હેલતા ભરેભ;
ભરે' મારે' શ્રી શુભ-વીરના સિસ, આગલ કહું તે સાંભલો ભરેભ. ૨૩

દૂહા.

દૂંઢકો સાથે કલહ ।

ઠજિયો સરકાર માંહે ઠરે', ધર્મ' તણો તેણી વાર;	
તે કેમ ચુકાવીધ', સાહેબ મુઝાણો તે વાર.	૧
ટ'ટો કેમ ચુકાવિયે', ધર્મ' તણો ઠહેવાય;	
તે માટે' સભા ઠરૂં, ઇનસાબ સાચો થાય.	૨
ત્યારે' હુંઢકને ઠહ્યું, તુમ ગુરૂને' તેડાવ;	
એમ તપાવાલાને' ઠહ્યું, તુમ ગુરૂને' ઝોલાવ.	૩
ત્યારે' દૂહક આવિયા, અમદાવાદ મોઝાર;	
ગલિકુ'કે' તે ઉતર્યા, દેખ'તા વિકરાલ.	૪
સાધુ સર્વ લેલા થયા, સંઘ સકલ પરિવાર;	
સરકાર માંહે સંચર્યા, વીરવિજય સિરદાર.	૫
શ્રાવક સરવે' તે મલી, આવ્યા ગરૂને' પાસ.	
ઠર બેડી ગુરૂને' ઠહે', પુરો અમારો આસ.	૬
ગુરૂ ઠહે' શ્રાવકને' વલી, સાસનનું જે કાંમ;	
ઠરવું અમારે તે ઘટે', કેહેવાનું નહિ કાંમ.	૭

ઢાળ ૫.

વિવાહલાની—દેશી.

ન્યાયાલયમાં ન્યાય ।

હવે' સંઘ સકલ મિલિને' રે, ગુરૂને' કહે હેત ધરિને' રે;
ગુરૂ સંઘ સાથે' પરવારિયા રે, મારગ માંહિ' સંચરિયા રે.

જયવંતાભ. ૧

ભુજનગરથી સાધુ તેડાવ્યા રે, આણુંદશેખરભુ ઇહ્યાં આવે રે;
રાજનગર ત્યાં સાધુ કહાવેરે, ખુસાલવિજય માનવિજયઆવેરે.જ૦૨
દલિચંદ્રભુ ખેડેયી આવે રે, લખિધવિજયને બેડમે લાવે રે;
ધમ સાધુ સહુ લેલા થાવે રે, દરખાર માંહે સહુ જાવે રે. જ૦ ૩

શ્રાવક તે કેઈ સોહાવે' રે, સિરિમાલિના સેઠ કહાવે રે;
 ભગવાન સેઠ તે ભાવે રે, ધૃવ્ધાસાને જોડમે લાવે રે. ૪૦ ૪
 વખત માનચંદ મસુદિ કહિયે રે, હુરખા માનચંદ પણ ધમ લહિયે રે;
 વિસનગરથી ગલાસા આવે' રે, જ્યેવંદસાનિ સાથે' જાવે રે. ૪૦ ૫
 દરખાર માંહિ સહુ જાય રે, શાસ્ત્રને' મિલ્યા તેણિ વાર રે;
 પુછયા શાસ્ત્રતણા વિચાર રે, ગુરૂ ઉત્તર હે તેણિ વાર રે. ૪૦ ૬
 શાસ્ત્રિ સલા સહુ હરખે રે, તમને' હું'ઠક સુ' કરસે રે;
 જુઠા છે તે તુમથી ડરસે રે, નાસિ ગામે ગામ તે કરસે રે. ૪૦ ૭
 તેણી વાર તે કહયો આલે રે, વીરવિજયજીને' સાહિબ ખોલાવે રે;
 દેખિ આદર ઘણો આપે રે, કુરસિમાં ગુરૂ ખેસારે રે. ૪૦ ૮
 જે જે વાત સરકારે પુછિ રે, તવ ઉત્તર ગુરૂજી આપે રે;
 સાહેબ સાંભલિ રાજી થાવે રે, હવે હું'ઠકને ખોલાવે રે. ૪૦ ૯
 જેઠારખિને' તિહાં તેડાવે રે, પુછયા ઉત્તર સામા ન આપે રે;
 એ જુઠાને' કાઠો ખાર રે, તવ નરસીરખિને' ખોલાવે રે. ૪૦ ૧૦
 નરસીરખિ દેખી ધ્રુજે રે, પુછયા ઉત્તર કાંઈ ન સુજે રે;
 હયડા માંહિ' ઘણું મુઝાણો રે, હવે સાહેબ ફરી ના પૂછે રે. ૪૦ ૧૧
 પુછે' શ્રાવકને તેણિ વાર રે, સૂત્ર માંહે સ્યો અધિકાર રે;
 પ્રતિમાની સાચી વાત રે, ધમ ખોલે' માહાજન સાથ રે. ૪૦ ૧૨
 પ્રતિમાની વાત તે સાચી રે, સાહિબ સુણિ થયો રાજી રે;
 શુભ-વીરવિજય સોભાગી રે, સરકારે સોભા ઘણી આપિ રે. ૪૦ ૧૩
 સહુ સંઘ તે જીતિને' આવે રે, જિનશાસનનો ડંકો વાગે રે;
 તવ દેખીને' કુમતી ભાગે રે, તિહાં શાસન સોભા વાધે રે. ૪૦ ૧૪
 જગમાં તે જસ ગવાય રે, સાંભલિ સહુ' હરખત થાય રે;
 શુભવીરવિજય સુખકાર રે, રંગવિજય કહે' જયજયકાર રે. ૪૦ ૧૫

હૂહા.

જ્ઞાન-મહાત્મ્ય ।

વાદવિવાદ કરતાં થકાં, શાસનને' હીતકાર;
 પૂરવે આચારજ થયા, કરતા તે ઉપગાર.

૧

જ્ઞાનવંત ગુરુ કરે, શાસનનો ઉદ્ધાર;	
આઠ પ્રમાવકમાં કહ્યા, જ્ઞાનવંત ગુરુધાર.	૨
જ્ઞાની જ્ઞાન મગન રહે, સુખમાં કાલ ગમાય;	
નિંદા વિકથા પરીહરી, જ્ઞાન ભણે મુનીરાય.	૩
રાજ સ્વદેશમાં વલી; લોક પૂજે તેણિ વાર;	
પડિત દેસો દેસમાં, પામે આદર અપાર.	૪
મુરખ ટોલું ભેલુ મલો, કરતા કિરીયા અપાર;	
તોહિ કર્મ ખપે નહી, પામે નહી ભવપાર.	૫

ઠાણ ૬.

કુવર ગભારો નજરે દેખતાં—એ દેશી.

સિદ્ધાચલ ઉપર પ્રતિષ્ઠા ।

ગુરુ ગુણ કર્યો ઘણો રે, સંઘને કરે સુખકાર રે;
એહવા ગુરુ ગુણે ભર્યા રે, જ્ઞાન તણો ભંડાર રે. ૧

ગુરુ જ્ઞાન ગુણે ભર્યા રે—એ આંકણી.

સૂત્ર પીસ્તાલીસ વાંચિયા રે, હરખ સહિત ગુરુરાય રે;
સાંભલો સંઘ તે હરખીયો રે, ભકિત કરે ઉદ્ધાર રે. ગુરુ ૨

મુરસલા તી સોભતો રે, તેમાં સેઠ સીરદાર રે;
હેમાલાઈ તણો રે, ખેમાલાઈ કુમાર રે. ગુરુ ૩

ખીજ ચંદ્ર તણી પરે રે, ભુસલાઈ કુમાર રે;
તે જે દીપંતા હોય જણા રે, સરધાવંત સુખકાર રે. ગુરુ ૪

ભવાન ગમાન તણા રે, પાટવી છે પરધાન રે;
તેહ સભામાં એસતા રે, દલીચંદ તસ નામ રે. ગુરુ ૫

રૂપચંદ પાનાચંદ તણો રે, નંદન ગુણ અભીરામ રે;
સુંદર નામ સોહામણું રે, ઉમાલાઈ તસ અભીધાન રે. ગુરુ ૬

ઉપદેસ દેધને કર્યા રે, આવક સરધાવંત રે;
મીઠ્યાત ટાલિને ધય: રે, નીક મહાસ તેજવંત રે. ગુરુ ૭

ધાંણુ પેરે કેધને ઉધર્યા રે, માઠ્યાત સદ્ધ કરી દૂર રે;

ખેત્રપાલની પોલના રે, શ્રાવક થયા સનુર રે.	ગુરૂં ૮
ધણિપરે' શ્રાવક સવિ મિસિ રે, વંદે ગુરૂના પાય રે;	
હવે શ્રાવિકા માહિ ખરી રે, તેહનાં નામ કેવાય રે.	ગુરૂં ૯
દાનેમરિમાં સિરોમણિ રે, દયાવંત દયાલ રે;	
હઠીસંઘ તણિ ઠહિ રે, હરકુઅર ત્રાં નાર રે.	ગુરૂં ૧૦
ધણિ રિતે સંઘ ચતુરવિધ ઠહો રે, જિનઅણુ ધરનાર રે;	
તેહને' આગલ ગુરૂં હીપતા રે, દેશના દિયે જલધાર રે.	ગુરૂં ૧૧
અઠારસે ત્રાણુ તણો રે, માહા મહિનો કેવાય રે;	
સેડે અંધારિ એકાદશિ રે, અંજન સલાકા પ્રીધ રે.	ગુરૂં ૧૨
મુંબધવાલા મોતિસેકલ રે, ટુંક કરાવિ તેણિ વાર રે;	
શ્રી સિદ્ધાચલ ઉપરે રે, એસાર્યા જગનાથ રે.	ગુરૂં ૧૩
વંદન પૂજન તેહનું કરે રે, સંઘ સકલની સાથે રે;	
ખિમચંદલાઈ ખુશી થયા રે, વીરવચન દિલધાર રે.	ગુરૂં ૧૪
પ્રતિમા પાંચ હજારને રે, થાપિ ભગવતી ઉદ્ધાર રે;	
શ્રી શુભ-વીર વચને' કરે રે, રંગ આણુંદ તે થાય રે.	ગુરૂં ૧૫

હૂહા.

સેઠ હઠીસંઘના મંદિરની પ્રતિષ્ઠા ।

રાજનગર માંહિ રાજતા, એસવંસ સિણુગાર;	
સુત કેશરીસિંહતણો, નામે હઠીસંઘ સાર.	૧
શ્રી શુભ-વીર વચન સૂણિ, હરખ્યા હઠઠા મોઝાર;	
ચૈત્ય કરાવે તે વહિ, મોટો જિનપ્રાસાદ.	૨
હઠઠા માંહિ હુંસ ઘણી, પ્રભુ પધરાવણુને' ઠાજ;	
પણુ નવિ પ્રભુ પધરાવિયા, સેકલ સર્ગ સધાય.	૩
હરકુઅર હઠઠ્યા થકિ, મુંકિ સેકને સોગ;	
પ્રભુ પધરાવે' ભઠીપરે', પામી ગુરૂનો જોગ.	૪
પ્રતીમા ભરાવી પ્રભુતણી, ખરચે' ધન અપાર;	
સુવહિત કને' કરાવીધ', અંજન સલાકા ઉદ્ધાર.	૫

લાલ ૭.

જિનજી અંદ્રપ્રભુ અધારો કે, મારી વીનતી રે લોલ—એ દેશી.

ગુરજી વીરવિજય પન્યાસની પાસેં આવીને રે લોલ,
ગુરજી અંજન શલાકા કરાવી ચીતમાં લાવીધ' રે લોલ;
ગુરજી સેઠ ગયા તે સરગે ફરી નાવિયા રે લોલ,
ગુરજી અમે મન માહેં ધર્મ્યુ કે પ્રભુ પધરાવીયે રે લોલ. ૧

ગુરજીધ' વચન વીચારી ચીત કે ઉત્તર તવ દીધ' રે લોલ,
ગુર કહેં એહવા રૂડાં કામ કે નીતનીત તુમે કરો રે લોલ;
ગુર કહેં જેહથાં બાધો પુન્ય કે ભવસાયર તરો રે લોલ,
ગુરના વચન સુણી તવ જઠનેં આણુંદ થયો રે લોલ. ૨

ગુરજી સૂત્ર અરથના જાંણુ કે મુહુરત તવ દીધ' રે લોલ,
સાથે જોસી દીનાનાથ કે, મુહુરત લખી દીધ' રે લોલ;
ગુર કહેં ઝોગાણીસ તણુનો માહા મધનો ભલો રે લોલ,
ગુર કહેં વઠ અગીયારસ દીવસ ખરો રે લોલ. ૩

ગુર કહેં સંઘ મેલાવો સર્વનો તે ઉપર કરો રે લોલ,
ગુરના સુણી વચન વીલાસ કે સામગ્રી સજો રે લોલ;
મોટા મંડપ એચ્છવ મોચ્છવ વરઘોડા ઘણા રે લોલ,
દેખી દુનીયા કેરા લોકને હરખ હુદડેં ઘણો રે લોલ. ૪

મંડપ માહેં પધરાવે મહારાજ કે તેજે દીપતા રે લોલ,
ગુરજી કીરીયા કરાવેં સાર કે શાસ્ત્રમાં જો કહી રે લોલ;
ગુરના વચન પ્રમાણેં સેઠાણી વિવિધ સાચવે રે લોલ,
ગુરજી સકલ સંઘનો સાથ કેં પ્રભુ પધરાવતા રે લોલ. ૫

ગુરનેં નાના ઉમાલાઇ ધંમ કે મનોરથ સર્વી કૃત્યા રે લોલ,
સાંમી કલ્પતરુ સમ ગુરજી તમે મલ્યા રે લોલ;
ગુરજી જિનશાસનમાંહે કે જીત ડંઠા થયા રે લોલ,
ગુર શુભ-વીરવિજયના શિષ્ય કે રંગવિજય કહે રે લોલ. ૬

દૂહા.

ધણિ પરેં સાસનનાં ઠયી, ગુરુઠં રૂડા કાંમ;	
તેહ ઘઠી જગમાં વલી, છે જગમાં ગુરુતાંમ.	૧
વલી જિનશાસનમાં કહેા, દુરઘટ ગ્રંથ કેહેવાય;	
તે ગ્રંથ ગુરુઠં વાંચીયો, સભા સમક્ષ મોઝાર.	૨
વિશેષાવશ્યક ભલો, ન્યાયભર્યો નીરધાર;	
સાંભલતાં સુખ પામોયા, સંઘનેં આણુંદ થાય.	૩
સુત્ર પીસ્તાલીસ તણા, યોગ વહેલા ગુરુરાય;	
અમનેં જોગ વેવરાવયા, કયોં અમનેં ઉપગાર.	૪
એહવા ગુરુ જગમાં નહી, દેખંતા હુખ જાય;	
વોર વિવેકી વિચક્ષણ ઘણા, ગુરુ તે કેતા કેહેવાય.	૫
ગુરુ જ્ઞાન ગુણે ભર્યા, પંડીતમાં સોરદાર;	
ચરણે ગુરુના જે નમેં, તે પામે મંગલ માલ.	૬
વૈયાવચ કરેં ગુરુતણી, પાંખી તાસ પસાય;	
ગુરુ ભક્તિ કરતા થકા, પામે રંગ રસાલ.	૭

દાલ ૮.

તોરણથી રથ ફેરવી રે હા—એ દેશી.

સ્વર્ગગમન ।

ઓગણાસ આઠો થયો રે રાજ, તેનો શ્રાવણ માસ રે;

ગુરુ મેરે સાહેબા.

ગુરુનેં સરીરેં સુખ નહી રે રાજ, સહુને ચિંતા થાય રે.	ગુરુ ૦
સંઘ સકલ ભલો મિલો રે રાજ, કરતા આય ઉપાય;	ગુરુ ૦ મેં
શિષ્યને ગુરુ કહે રે રાજ, કયા ન માનેં વાત રે.	ગુરુ ૦ ૨
તે રોગ નોવારવા રે રાજ, કરતા કોડ ઉપાય રે;	ગુરુ ૦
ભાહરવો ભુટો વલી રે હા, વહી તીજનેં ગુરુવાર રે.	ગુરુ ૦ ૩
પાછલેં પે હરે પધારીયા રે હા, પોહતા ગુરુ સુરલોક રે.	ગુરુ ૦
એવડી ઉતાવલ સ્યું ઠરી રે હા, સ્યું ચાલ્યા ધંણી વાટ રે.	ગુ ૦ ૪

ધ'ણી વાટે જે જે ગયા રે હા, ફરી ન મલે' બીજી વાર રે;	શુ૦	
મુઝને મેહલી એકતો રે હા, હવે' મુઝ કુણુ આધાર રે.	શુ૦	૫
ગુરુ ગયા તે દેખીને રે હા, દીલમાં દુખ ભરાય રે,	શુ૦	
બાલપણાથી સાહેબે' રે હા, ઉછેરી મોટા કિધ રે.	શુ૦	૬
માય તાત તે'ણી પરે રે રાજ, મુઝને' કયો' ઉપગાર;	શુ૦	
વરણુ અઠાર ગુરુ વાંદવા રે રાજ, સંઘને' સોક ભરાય રે.	શુ૦	૭
સહુ મિલી સમઝાવતાં રે રાજ, કહે' સ્યો કરીઈ ઉપાય;	શુ૦	
ગુરુના ગુણુ વિસરે' નહી રે રાજ, સી કહુ ઝાઝિ વાત રે.	શુ૦	૮
ઉઠી સવેરે' ગુરુ તણા રે રાજ, નીત નમતા ગુરુ પાય રે;	શુ૦	
રંગકહીને કુણુ બોલાવસ્યે રે રાજ, કોને' પુછીસ્યું વાત રે.	શુ૦	૯
ગહન અરથ ગુરુ કહે રે' રાજ, સાંભલી સંશય જાય રે;	શુ૦	
કુમતી મિથ્યાતી બોલસ્યે રે રાજ, જે જે અવલી વાત રે.	શુ૦	૧૦
ગુરુ વિના કુણુ નીરલુય કરે રે રાજ, સાચિ સિદ્ધાંતની વાત રે;	શુ૦	
પણુ ન વિચાર્યું મે આગલ રે હા, બાલપણામે' મુઝ જાય રે.	શુ૦	૧૧
સમજ્યો નહી મારો આતમા રે રાજ, સુખમાં કાલ ગમાય રે;	શુ૦	
સૂત્ર અરથ સમજ્યો નહી રે રાજ, કાંઈ ન પુછી મે' વાત રે.	શુ૦	૧૨
ગુરુ વિજ્ઞેગનું દુઃખ ઘણું રે રાજ, તે કિમ મુઝથી ખમાય રે;	શુ૦	
તેણે કારણુ ગુરુ કહું રે રાજ, આવિ મલો એક વાર રે.	શુ૦	૧૩
સુર લોકે' સુખીયા થયા રે રાજ, નવિ સંભારો મુઝ નાથ રે	શુ૦	
જિમ ગુરુ ગૌતમને થયું રે રાજ, સાંભલી વીરનરવાણુ રે.	શુ૦	૧૪
તિમ મુઝને તુમ ગયે' થકે રે રાજ, પ્રગટયો ખેદ અપાર રે;	શુ૦	
મોટા રંગવિજય સમઝાવતા રે રાજ, સોસો કરી મુઝ વાત રે.	શુ૦	૧૫
હઈથકુ માહરુ કમકમે રે રાજ, દેખી તુમ નીરવાણુ રે;	શુ૦	
અનપાણી ભાવે' નહી રે રાજ, આંખમાં ઉંઘ ન ભરાય રે.	શુ૦	૧૬
ગૌચરી પાંણી લાવતા રે રાજ, આપે' ગુરુ આદેશ રે;	શુ૦	૧૭
હવે' કોને' પુછીઈ રે રાજ, કુણુ કરસ્યે' આદેસ રે.	શુ૦	
સિખિકા સંઘ કરાવતા રે રાજ, શોભા બનાવિ ઘણી	શુ૦	૧૮
શિખિકા માંહે પધરાવતા રે રાજ, જીમ કરતા	શુ૦	૧૯

ભક્તિહારક લેલા મિલ્યા રે રાજ, કરતા ભક્તિ ઉદ્ધાર રે;	શુ૦
પેમાભાઈ' પુન્થે' ઘણા રે રાજ, મંગનભાઈ લેલા થાય રે.	શુ૦ ૧૬
ઉમાભાઈ તે આવતા રે રાજ; ભુરાભાઈની સાથ રે;	શુ૦
હીરાભાઈ તે આવતા રે રાજ, ત્રિકમદાસ તેણી વાર રે.	શુ૦ ૨૦
દલીચંદ ઠાહ્યા ઘણા રે રાજ, કરતા એહીજ કામ રે;	શુ૦
કિરોઆ કરવા આવીયા રે રાજ, જોઈતામોદી તેણી વાર રે.	શુ૦ ૨૧
ઉમાભાઈ હુકમચંદ વલી રે રાજ, સુલચંદ કરમચંદ સાથ રે;	શુ૦
લલુભાઈ રાયચંદ વલી રે રાજ, જોઠા હુલચંદ આય રે.	શુ૦ ૨૨
હીરા ભગતનો સુત સોભતો રે રાજ, ફેતેભાઈ તસ નાંમ રે;	શુ૦
ઈણિપરે' શ્રાવક સહુ મલી રે રાજ, સીબિકા ઉપાડે' તેણીવાર રે.	શુ૦ ૨૩
સિબિકા મારગ સંચરી રે રાજ, આંવ ચઉટા મોઝાર રે;	શુ૦
ખલક લોક જોવા મલ્યા રે રાજ, દેખી અચલો થાય રે.	શુ૦ ૨૪
સાહેબ જોવા આવીયા રે રાજ, કરી કચેરી ખરકાશ રે;	શુ૦
વેપાર ન કરે' વાણીયા રે રાજ, મલીયા વરણ અઢાર રે.	શુ૦ ૨૫
ચઠલે' ચઉટે' તીહાં કર્યા રે રાજ, ધર્મ તણો રે ઉપગાર રે;	શુ૦
પસુપંખિ સુખીયા થયા રે રાજ, ખુસીમાં દાડો ગમાય રે.	શુ૦ ૨૬
મોટા મોટા ચાલે' આગલે રે રાજ, લેઈગયા દરવાજા ખાર રે;	શુ૦
હુધેસર આરે' આવીયા રે રાજ, ચિતા રચે તેણી વાર રે.	શુ૦ ૨૭
સુકક સુગંધિ ઘણિ રે રાજ, નાખે કસ્તુરિ ખરાસ રે;	શુ૦
શ્રાવક સોઠ ભરે થકે રે રાજ, અગનિ પ્રબલે' તેણિ વાર રે.	શુ૦ ૨૮
જેહ થયો ઘણો સંઘને રે રાજ, આંસુ ચાલે' ચોધાર રે;	શુ૦
કિરીયા કરી ગુરૂજી તણી રે રાજ, સંઘ સકલ ઈહાં આય.	શુ૦ ૨૯
રંગવિજયને' વાંદીને રે રાજ, ખેઠા થઈ નીરાસ રે;	શુ૦
ખેક એક કહે' સાન્નનો રે રાજ, સાંભલી નીજ ઘેરે જાય રે.	શુ૦ ૩૦
તે રોપસ આવીયો રે રાજ, વિજયદસમી ગુરૂવાર રે;	શુ૦
લાહરવો ભુયા રે રાજ, રંગવિજયને' તેણી વાર રે.	શુ૦ ૩૧
પાછલે' પેહરે પલી રે રાજ, દેસના દીધી મનોહાર રે;	શુ૦
એવડી ઉતાવલ રચું કશાજ, હરખી નિજ ઘર જાય રે.	શુ૦ ૩૨

માસ માસ તીથી આવતી રે રાજ, ઘરના મુંડી કાજ રે;	ગુ૦
ધરમ કારજ કરવા લણે' રે રાજ, પોસા કરે પોષધસાલ રે.	ગુ૦ ૩૩
સાહમી વછલ તે કરે રે રાજ, ખાર માસ તે જાય રે;	ગુ૦
એક સહસ નવસે' ઉપરે રે રાજ, મહિનો માધ સુદી છઠ રે.	ગુ૦ ૩૪
સોમવાર સોહાંમણો રે રાજ, પગલા થાપ્યા પુન્ય કાજ રે;	ગુ૦
ઐચ્છવ મોચ્છવ ઘણા કર્યા રે રાજ, ઐસારી જિનરાજ રે.	ગુ૦ ૩૫
આંગી અનોપમ બનાવતા રે રાજ, પૂજા વિવિધ પ્રકાર રે;	ગુ૦
સાહમીવછલ રાતી જગો રે રાજ, કરતા હરખ તે થાય રે.	ગુ૦ ૩૬
પનર દીવસ પૂરા થયા રે રાજ, ભકિત કરે' શુભ ભાવ રે;	ગુ૦
ગુરૂ દેવની ભકતી જે કરે રે રાજ, તે પામે' ભવનો પાર રે.	ગુ૦ ૩૭
શ્રીશુભવીર્વજય તણા રે રાજ, ગુણગાતાં આણુંદ થાય રે;	ગુ૦
ધમ ગુરૂના ગુણ મે' સ્તવ્યા રે રાજ, રંગવિજય જયકાર રે.	ગુ૦ ૩૮

દૂહા.

શ્રી શુભ-વીર્વજય તણા, ગુણ તે જગમા ગવાય;	
કુતીરથી કુલિંગીયા, ગુરૂથી નાઠા જાય.	૧
ગુરૂવાણી અમૃત સમી, સાંભલી જે નરનાર;	
જ્ઞાન પ્રમોહ તેણે' થયો, મિથ્યાત દુરે' જાય.	૨
સન્તાવિસ ગુણે સાધુના, ભરીયા એ ગુરૂરાય;	
દસવિધ સામાચારીને', પાલે' એ ગુરૂરાય.	૩
પંચ મહાવ્રતધર થયા, વલિ રક્ષક ખટકાય;	
વિષય તેવીસ નીવારીને', ગુરૂજી થયા ગુણકાર.	૪
દ્રવ્યાનુજ્ઞેગ જાણે સહુ, વલી જાણે' કાલને' ભાવ;	
ગહન અરથ ગુરૂજી કહે', કરતા જ્ઞાન રસાલ.	૫
વલી ગરૂઈ ગ્રંથ એક કર્યો, સંશય છેદનહાર;	
પ્રશ્નચિતામણી નાંમે ભલો, સાંકલતાં સુખ થાય.	૬
એહ ગુના ગુણ ઘણા, કહેતાં ન.વે પાર;	
સુરગુરૂ પણ ગણુતી કરે', તોઈ ન પૂરા થાય.	૭

મુઝ મતી ગુરુગુણ ગાયવ', મોટો મુઝ ઉલ્લાસ;	
બાલ બુદ્ધી છે' માહરી, તેથી કિ'ચીત ગુણ કહેવાય.	૮
શ્રોતા સરવે' સાંભલો, ગુરુનું કર્થું નીરવાંણ;	
ભણે ગુણે જે સાંભલે', પ્રગટે' કેડ કલ્યાણ.	૯

કલશ.

તપગચ્છ નંદન સુરતર પ્રગટયા—એ દેશી.

ગાયા રે મેં ગરુ ગુણ ગાયા, ઉલટ અંગમાં આંણીલ;	
ગરુનો વધઆવચ્ચ નવી કરે, તેને હોઅ ગુણહણી લ.	૧
ગાયા રે મેં ગરુ ગુણ ગાયા, ઉલટ અંગમાં આણી લ—એ આંકણી.	
ગુરુકુલવાસ ન સેવે' જે મુનિ, સુત્ર રહસ્ય નવી બાણે લ;	
તેનુ વચન પ્રમાણ ન હોવે', તેનુ બોલું નવિ કાવે' લ.	ગાયા૦ ૨
ગુરુનો વિનય વધયાવચ્ચ કરવો, વલી ગુરુ સથે' વિહારીલ;	
ધમ તે સૂત્ર સિદ્ધાંતે ભાજ્યું, ગણધર દેવ છે' સાખીલ.	ગાયા૦ ૩
ગુરુ લોપીને' ઉચ વીહારી, કરતા કીરીયા અપારલ;	
તેની કીરીયા પ્રમાણ ન થાવે', ધમ બોલે' જિનરાયલ.	ગાયા૦ ૪
ગુરુ કુલવાસમાં રેહતાં જે મુની, ભણતા સુત્ર સિદ્ધાંતલ;	
તેહિજ આણા શ્રી જિનવરની, પાલે' તે' ગુણવંતાલ.	ગાયા૦ ૫
કપટ ક્રિયા જે સંજમ ધરતા, ગામે ગામ તે ફરતાલ;	
લોલા લોકને' ભામે' પારી, જગતને' ધધે ઘાલેલ.	ગાયા૦ ૬
ધામધુમ દેખીને' દોડે', અંતર ભાવન લેતાલ;	
બાહ્ય દ્રષ્ટી દેખતા બાપડા, અંતર દ્રષ્ટી ન દેખેલ.	ગાયા૦ ૭
જેમ મૃગ કર્તુરીઓ દસ દસ ફીરે, તેમ તેમ તે જગમાં ભમાતાલ;	
નીજ સરીરમાં છે સૌગંધિ, તે નવી બાણે અબણલ.	ગાયા૦ ૮
સુરગુરુ વયણા સાંભલે તે હે પણ, તેહ સરખા નવા શાયલ;	
જેને' સદગુરુનાં સુણી વાંણી, તેહને' સરખા થાવેલ.	ગાયા૦ ૯
તે નરને' સમાકત કહિ જે', તે ખીજે' કીહાંચન ન બવે'લ;	
સરખા ભાસનને સુખ થાવે', દુખડાં દુરે' બવે'લ.	ગાયા. ૧૦

તપગચ્છ સીંહસૂરીસર, તપગચ્છ કેમે રાયજી;
 તાસ સીસ સત્યવિજયજી, સત્યવિજય જહયાજી ગાયા૦ ૧૧
 સીસ મનોહર કપુરવિજયજી કપુ સમત કહયાજી;
 ખીમાવિજય ખીમા ગુણુ જાવા, જસવિજય મુ તરાયાજી, ગા૦ ૧૨
 તાસ સીસ સંવેળી ગીતારય, શુભવિજય જે ભાગીજી;
 સુંદર સરસ જગતમે આવે, વીરવિજય જહ ભાગીજી, ગાયા૦ ૧૩
 વીર ગુરની સોલા જમરો, જહ કરતી જગ વ્યાપીજી;
 હેવા ગુરના ગુણુ નથી આવે, તેહ જગતમે પાવીજી. ગાયા૦ ૧૪
 ગુર ગુણુ ગાવેં જહુ સુખ થાવે, મધુરોં કહેં બલાવેજી;
 તસ ઘર લીલા કમલા આવેં, ગાવેં રામ રસાલાજી. ગાયા૦ ૧૫
 અનુકરમેં સુખ સંપદા પાંગી, સરજ સુખરસ ફરસેજી;
 ગુરની ભગતી કરતા પ્રાણી, મનતું વરૂં કરસેજી. ગાયા૦ ૧૬
 પ્રયમ ગુરનેં પછેં દેવ ત, જેમ જીનવરની વાણીજી.
 ગુરના ચર્ણુ કમલ સેવાપી, કહેં આવમ ગુણુ ખાણીજી ગાયા૦ ૧૭
 સંવત્ ષોગણી રૂદ્ર (૧૯૧૧) વરમે, ચેત્ર પુનમ સોમવારજી;
 ઇમ નારવાણુતી રચના કીચી, વિજયદેવેં દ્રસૂરી રજોજી ગાયા૦ ૧૮
 ઇમ શુભવીરવિજયનુ નારવાણુ, જધુરાસધુ રજ રસાલાજી;
 રંગવિજય કહેં ભણુસેં ગણુસેં, તસ ઘેર મંગલ માલજી. ગાયા૦ ૧૯

~~~~~  
 इति श्रीवीरविजयनिर्वाणरास संपूर्णम्।  
 ~~~~~


श्रीकरमचंद्रमंत्रि-वंशप्रबंध ।

ऐं नमः

दण १.

राग—आसाढरी.

मंगल-प्रस्ताव ।

कूलवधि-पास प्रणाम करि, जागवाशि समरेवि;
 श्रीजिनकुसुलमुनि हपथ, हुहय कमलिमु धरेव. १
 श्रीभक्त-गरुड राज्यर, युगप्रधान जलुय'द;
 श्रीजिनसिंहमुनि'द वर. जिन र'जिय नृपवृ'द. २
 तासु कथनि उवजाय गुड, श्री जयसोम सुजास;
 वाचनायाजि गुरुविनय, मनि धरि आधक जगीस. ३
 जिनशासन उघोत कर, करमय'द नृपय'द;
 तेहनी वंश पर'परा, प्रलखुध सोढग क'द. ४
 ते निसुषुठि हरषध करी, मंत्रीसर परभ'ध;
 धर्मव'त गुण गावतां, जिन हुवध सुल अनु'भ'ध. ५
 आगे कुभरनरि'दना, जिनल तणा सुरसाव;
 गीतारथ गुड गूथीया, गुण सुष्ठी'ध सुविसाव. ६

थउपध.

पूर्ववंश वर्णन-श्रीकरण ।

वंश शिरोमणि देवडाव'श, (दे?) मलवाउध आधक प्रशंस;
 तिहां श्रीसागरभूपति ललठि, सूर वीर विक्रम गुणिलठि. ७

- તેહનઇ આઠ રમણિ ગુણવતી, પટરાણી માનવતી સતી;
 માલવ પાતિસાહિ બલ જિણુઇ, જીતકે નિજ ભુજબન ઠરિ રણુઇ. ૮
 ભવસ તેહનઉ કીધઉ દેસ, કિમ પરનઇ સાસહઇ નરેશ;
- તેહનઇ ત્રિણુઇ થયા સુતસિંહ યોહિથ ગંગદાસ જયસિંહ. ૯
 અહિરંગદે યોહિથ નારિ, જિહાયા યોહિથહરાં પરિવાર;
 આઠ પુત્ર તેહનઇ એ ભૂપ, આઠ સિસા પાલન ગજરુપ. ૧૦
- શ્રીશ્રીકરણુ જેતં જયમદ્દ, તાંહડા લીમા અરિઉરિસદ્દલ;
 પદ્મમા સોમસીહ પુનપાલ, પદ્મમાં ભાગની તિ સુકુમાલ. ૧૧
 અન્ય દિવસિં યોહિથનુપરાજ, ચિત્રકૂટિ આયઉ રણુકાજ;
 રૂદ્ર પ્રમાણુ (૧૧૦૦) સુભટ શત સાયિ સૂરાંન જય પ્રહીયઇ આયિ. ૧૨
 રાયસિંહુજી આગલ ભાડયઉ, જયત હયઉ સુરવૌકઇ ચડયઉ;
 હિવ શ્રોકરણુ ઠરણુ પરકામ, વિદુનનુપ જિમ થયઉ સુધામ ૧૩
 તેહની રતનાદેવી નારી, સોહઇ સાલ ગુણુઇ સંસારિ;
 ગદમડોરઇ (?) જિણુઇ બલિ લિયઉ, વાંણુનામ તિહાં પામીયઉ. ૧૪
 તેહના સુત ઇણુ નામઇ ચ્યારિ, જાણુ ચ્યાર વેદ વિસ્તાર;
 સમધર વોરદાસ હરિદાસ, ઉદ્ધવુનુપૂરઇ જગની આસ. ૧૫
- ગોરીસાહિ વજનઉ તિયઇ, અન્ય દિનઇ મારગિ આવી ઇ;
 લીધઉ ખોસી છલિ બલિ ઠરો, સેના સાહિ તણુ સંચરા. ૧૬
 વીધઉ નગર દેખિ સામુહઉ, સૂર વીર કિમ ભાજઇ ઠહઉ;
 સાત સુભટ શત (૭૦૦) સેતાં રણુઇ, ઝૂઝયઉ સૂર પ્રાણુ તૃણુ ગિણુઇ. ૧૭
 પાછલિ જુહરિ ઠરિ આવિઆ, સૂર સકલ રણુ રસ ભાવિયા;
 પરલોકઇ રણુ કરીય પહુંતા, ધરણીપતિ ઠહીયઇ રજપૂતા. ૧૮
 તેહ દુર્ગ તિણુ સાહિઇ લીદ્ધ, સામિ વિના પરમેસરિ દિદ્ધ;
 હિવ જિમ એ વંશાવલિ ઠહી, તે સાંભલઉ મનઇ ગહગહી. ૧૯
 રતનાદે પહુતી કુલધરઇ, ખેડિપુરઇ પહિલી અવસરઇ;
 સમધર પ્રમુખ તિહાં સુત ચ્યાર, વધિવા લાગા ઠલા ઉદાર. ૨૦

- તિણ અવસરિ ખરતર સુગરુ, સરિ જિણિ સર સાર;
 સાધુ વિહારઇ (વહારતા, આવા તિહાં સુખકાર. ૨૧
- શુભ શકુને ઠરિ બહીચઉ, હોસ્યઇ લાલ મહાંત;
 વરિયા વાસઇ તિહાં રહ્યા, સંયમ ધરિ એકંતિ. ૨૨

ઢાળ ૨.

રાજપુરુષ યોગદીચઉ—એ દેશી.

સમધર અને તેના પુત્ર-પૌત્ર ।

- અન્ય દિનઇ શાસનસુરી, નિલ ભરિ આવી તામો રે;
 શ્રી ગુરુનઇ ઇમ વીનવઇ, હોસ્યઇ રૂઢ બલિતમો રે. ૨૩
- ગછપાંત હરખત હૂઆ—આંકણી.
 ચ્યારિ નૃપતિ સુત યૂઝસ્યઇ, જિનશાસન ઉદય વિસાલો રે;
 ઠરસ્યઇ તિણિ તુહનઇ ઇહાં, લાલ ગછઇ ચક્રસાલો રે. ગછ૦ ૨૪
- શ્રી ગુરુની દેસણ સુની, બણો અમૃત રોલ રે;
 પ્રાંત યૂધા તિણિ િખણિ સયે, રાજ દુમર પુણ્ય વેલિ રે. ગછ૦ ૨૫
- દિનપ્રાંત જિન-પૂજા કરઇ, નિસુણુઇ શ્રી ગુરુવાણિ રે;
 શ્રી પુ'ડરગિરો રૈવલઇ, જાત્રા કરઇ સુખણુ રે. ગછ૦ ૨૬
- મારગ બતાં ધરિ ઘ ઇ, પૂગાંકલનઉ થાલ રે;
 આખ્યઉ તિણિ લોકે કહ્યઉ, દ્રેકવીયા સુરલાલ રે. ગછ૦ ૨૭
- સંઘપતિ પદવી લહી, સગાંધરિ ધરિ સંઘભાર રે;
 જયતી ઉચરસરોવરઇ, તેજપાલ સુત સાર રે. ગછ૦ ૨૮
- તારાદેવી તેહનઇ, લાવનલીલનિધાન રે;
 ગૂજરદેશ ઘણી ભણુ, અન્ય દિનઇ બહુ માનિ રે. ગછ૦ ૨૯
- લેટી ઘણી દેઇ કરી, લીચઉ મુકાતઇ દેસો રે;
 આણુહલપાટણુરઉ ઘણા, વયઉ તેજપાલ નરેસો રે. ગછ૦ ૩૦
- વીલહા નામઇ તેહનઇ, સુત સતિપાંત સમ ગાત્ર રે;

શત્રુજય દૈવતગિરિઈ, સંઘ ઠરી કરઈ જાત્ર રે.	ગણ૦ ૩૧
મુગતિનિલય મુગત કીયઉ, દેઈ દાન અપાર રે;	
સર્વ સંઘ પિહરાવીયઉ, સોહગ સિરિ ઉરિહાર રે.	ગણ૦ ૩૨
સોવનમુદ્રા થાલસ્યું, પંચ સેર ચિત્ત ચાહ રે;	
મોદક લાહી ઘરિ ઘરિ કરઈ, લાછિતણુઉ લ્યઈ લાહ રે.	ગણ૦ ૩૩
શ્રી જિનકુશલસૂરીસનઉ, પદ ઠવણુઉ ઉચ્છાંહિ રે;	
પાટણનગરિ ઠરાવીયઉ, શ્રી આચારિજ પાંહિ રે.	ગણ૦ ૩૪
શ્રી સંમેતશિખરિં જઈ, ઠરઈ સફલ નિજ માલ રે;	
સંઘ સહિત મનરંગસ્યું, જાણી પૂરવ ચાલ રે.	ગણ૦ ૩૫
પર સેનાયઈ રૂંધીયા, મારગિ સંઘાધીસ રે;	
સંઘ સખલ તે જાણિનઈ, નાઠી નામી સીસ રે.	ગણ૦ ૩૬
લાહાણિ પુંડરગિરિ પરઈ, કીધી મારગિ તામ રે;	
સત્રૂકાર દીયઉ વઢી, રાખ્યઉ જિણિ નિજ નામ રે.	ગણ૦ ૩૭
ઈમ ઠરિ જિનશાસનિ ઉદઉ, અનશન વિધિસું લીધઉ રે;	
સંઘપતિ સરગિ પધારીયા, બપુ બપુ ઠારિજ કીધઉ રે.	ગણ૦ ૩૮
તાસુ પાટિ વીલહઉ હૂઅઉ, તસુ ઘરિ વીના નારિ રે;	
કડૂઆ ધરણુ તસુ થયા, સુત નદઉ સુવિચાર રે.	ગણ૦ ૩૯
શ્રી સિદ્ધસેહરગિરિ તણી, શ્રી ગિરિનારિની જાત્ર રે;	
સંઘ પૂજ વલી તિણુ ઠરી, પોષિ અપૂરવ પાત્ર રે.	ગણ૦ ૪૦
પર્વાદિવસનઈ પારણુઈ, વિવિધ અન્ન પકવાનિ રે;	
સાહરમીવચ્છલ કરઈ, જવજણવ પ્રધાન રે.	ગણ૦ ૪૧
ઈમ નિજ ધન વાવી ઠરી, સાતે ખેત્રિ પવિત્રો રે;	
સુર લોકઈ લીલા લહી, નિર્મલ જાસુ ચરિત્રો રે.	ગણ૦ ૪૨
તાસુ પાટિ કડૂઅઉ હૂઅઉ, નામિઈ પિણિ પરણામિ રે;	
મોઠઉ અમૃતફલ જસઉ, સમરી પૂરવજ ઠામિ રે.	ગણ૦ ૪૩
મેહપાટાલાસ આવીયઉ, ચિત્રકૂટનઈ વાસ રે;	
રાજા અઈ સનમાનીયઉ, ફલીયઉ પુણ્ય વિલાસ રે.	ગણ૦ ૪૪

વાહણ સિલા મઉ તાણુ—હુસેની ધન્યાસી.

કઢૂઆની કારકીર્દી ।

શ્રી પાતિસાહિની વાહિની એ, માલવદેસથી તામ;	
સુણી તિહાં આવતી એ, આકુલ થયા પુર ગામ.	૪૫
રાણઉછ ધમ કહધ એ, સંઘપતિ કરઉ ઉપાય;	
જિણુધ સેના ઘિરધ એ, પરધાનધ તે થાય.—આંકણી.	૪૬
તિણિ સેતી સંધિ સાચવી એ, પાછી સાહિની સેના;	
ઉતારી આવીયઉ એ, સકતિ કરી *મહસેન.	રાણુ ૦ ૪૭
હિવ નગરી હરખત હુધ એ, રાજા ઘધ બહુ માન;	
મંત્રીસર થાપીયઉ એ, દેધ હુય ગય દાન.	રાણુ ૦ ૪૮
હિવ કુડૂઅઉ મંત્રી હુઅઉ એ, ગોઝ્યાનઉ કર છોડિ;	
સુજસ જાગ જિણિ લિયઉ એ, પૂરિ મનેરથ કોડિ.	રાણુ ૦ ૪૯
વાલિ આણુહિલપત્તનિ ગયઉ એ, મંત્રો ધરિય ઉલ્હાસ;	
નૃપધ બહુમાનીયઉ એ, આખ્યઉ પાટણુ તાસુ.	રાણુ ૦ ૫૦
શ્રી જિનખંખ ભરાવિયા એ, ખરચી બહુ વિધ વિત્ત;	
સવે કર છોડિઆ એ, રંજ્યા સજનાં ચિત્ત.	રાણુ ૦ ૫૧
લોકહિતાચારિજ કરધ એ, શ્રી જિનરાજનધપાટ;	
દિરાયઉ જિણિ વિધધ એ, નંદિ મહોચ્છવ થાટિ.	રાણુ ૦ ૫૨
તિણિ ઊચ્છવિ જે આવીયા એ, વસ્ત્રાદિકનધ દાનિ;	
સંતોષ્યા સાહમી એ, માની કાઠધ કાન.	રાણુ ૦ ૫૩
ગૂજરદેસધ જીવની એ, હિંસા સગલધ વારિ;	
કુમરનૃપની પરધ એ, હિવ વરતાવિ અમારિ.	રાણુ ૦ ૫૪
શત્રુજય યાત્રા કરી એ, ભરોયા પુણ્ય ભંડાર;	
સરગ સુખ પામીયા એ, કીધા કામ ઉદાર.	રાણુ ૦ ૫૫
મેરાગર તસુ સુત હૂઅઉ એ, હરિષમદે તસુ નારિ;	

* કાર્તિક્ય.

વિમલ આબૂગિરઠ એ, જાત્ર કરઠ ગિરિનારિ.	રાણુ ૦ ૫૬
વિમલગિરઠ યાત્રા કરી એ, તીરથ સુગતઉ કિદ્ધ;	
શુપતિ દાનઠ કરો એ, જગમઠ જિણિ જસ લદ્ધ.	રાણુ ૦ ૫૭
કુલમંડલુ માંડણુ હૂઅઉ એ, તાસુ સુપુત્ર પ્રસિદ્ધ;	
સુમહિમા તેહનઠ એ, નારી સોલ સમિદ્ધ.	રાણુ ૦ ૫૮
તીરથયાત્રા તિણિ કરો એ, સમરીનઠ નિજ ઠામિ;	
સપરિવારઉ થઠ એ, આવ્યઉ મહેવાનામિ	રાણુ ૦ ૫૯
જિનપૂજન પૌષઠ કરઠ એ, પર્વ દિવસિ ધ્રમકાજ;	
ક્રમઠ અનશન વિઘઠ એ, પામ્યઉ સરગ સમાજ.	રાણુ ૦ ૬૦
ઉદ્યકરણુ ઉદઉ હિવઠ એ, તસુ નંદન મતિધાર;	
દ્યારસપૂરીયઉ એ, ઉછરંગદે ભરતાર.	રાણુ ૦ ૬૧
તેહના સુત એવઠ ભલા એ, નરપાલ નઠ નાગદેવ;	
તેજઠ કરો દિનકરુએ, કરઠ શ્રી સદશુરૂ સેવ.	રાણુ ૦ ૬૨
નાગદેવ ઘરિ કુલવધૂ એ, નારંગદે વર વંસ;	
શુભુઠ કરિ સોભતો એ, સાલવતી અવતંસ.	રાણુ ૦ ૬૩
તાસુ તનય ત્રય જયધરુ એ, જેસલ વિરમ નામિ;	
કલા શુણિ આગલા એ, સારઠ સજનાં ઠામ.	રાણુ ૦ ૬૪

ઢાળ ૪.

પુણ્યઠ પ્રીતમ વલિ મિલઠ—રાગ, ગુંડ મદહાર.

મંત્રી વહરાજ ।

તેહનઠ પુત્ર ત્રિણહ હૂઆ, જાણે ત્રિવરગ સાર;
ત્રિભુવનની રક્ષા ભણી, વિહિ કીયઉ અવતાર. ૬૫

એહવા પુત્ર પુણ્યઠ હૂવઠ—આંઠણી.

શ્રી વછરાજ વડઉ તિહાં, દેવરાજ સુજાણ;
હંસરાજ ત્રીજઉ તિહાં, સુભુઠ સુશુરૂ વખાણ. એહવા ૦ ૬૬

તિહાં વછરાજ સુભટ પુરઠ, નિજ અંધવ જોડિ;
રિણુમલનૃપ પાસઠ વસઠ, નાણુઠ ઠાઈ ખોડિ. એહવા ૦ ૬૭

અન્ય દિનઠ સેવા ભણી, કુંભાનઠ પાસિ;	
રિણુમલ નૃપતિ પધારિયા, ચિત્રકુટિ વિમાસિ.	એહવા૦ ૬૮
રિણુમલ રાણુઠ તિહાં હણ્યઉ, કરી કોઈ પ્રપાંચ;	
નૃપ સરીક જન મારિવ, ન કરઈ ખલખાંચ.	એહવા૦ ૬૯
હિવ જોધઉ સુત તેહનઉ, તિણિ દેસ વિણુસ;	
ભણી અંતેઉર ગ્રહી, ઠર્યઉ જંગલ વાસ.	એહવા૦ ૭૦
રાજ કાજ સગલા કરી, વછરાજ મંત્રીસિ;	
જોધઉજી નિજ વસિ કીયઉ, પૂછઈ તસુ નિસહીસિ.	એહવા૦ ૭૧
વયરલેવાનઠ કારણુઈ, લેઈ યોધ અનેક;	
જોધઈ રાણુઉ નિરહલ્યઉ, ભોગી જિમ લેક.	એહવા૦ ૭૨
મેદપાટ દહવટ કરી, જોધઉ જોધપુરિ આઈ;	
અંતેઉર જંગલ થકી, આણી હરષિત થાઈ.	એહવા૦ ૭૩
જોધાનઠ સીતા સમી, નવરંગદે નારિ;	
વીકમ વીઠા નામિ એ, દુઈ સુત સુખકાર.	એહવા૦ ૭૪
હાડી જસમાદેવિનઠ, જાયા ત્રિણુ પૂત;	
નીયા સૂજી તિમ વલી, સાતલ સુલ સૂત.	એહવા૦ ૭૫
વીકઉ તેજ અધિક ઝિણિ, જસમાદે દેવિ;	
સઉકિ તણુઈ ષેધઈ લગી, ઈમ ચિંતવઈ હેવ.	એહવા૦ ૭૬

उक्तं च—

वरं रङ्गकलत्राणि, वरं वैधव्यवेदना;

वरमरणवासो वा, मा सपत्नीपराभवः

॥ ७७ ॥

વિક્રમ કુમર છતાં કિહાં, મુઝ પુત્રનઠ રાજ;	
આવેસ્યઈ તિણિ રાજનઠ, જણાવઈ કાજ.	એહવા૦ ૭૮
જાયા માયા મોહીયઉ, નૃપ યોધ પુલાઈ;	
વિક્રમ નઠ ઇણિપરિ કહઈ, તસુ જેમ સુહાઈ.	એહવા૦ ૭૯
જે નિજ ભુજિ ખાટઈ ઘરા, સુત તેહ પ્રમાણુ;	
ભોગવતાં પિતૃરાજનઠ, કિમ લહઈ વખાંણુ.	એહવા૦ ૮૦

ખાપનો ભોગવી માય જ્યું, ભગિની પિતૃજાત;	એહવા૦	૮૧
રાજ્યસિરી સુતનઇ કહી, તિણિ સંભલિ વાત.		
જંગલદેસ લેઈ કરી, સાથઈ વછરાજ;	એહવા૦	૮૨
બુદ્ધિમંત મોટઉ અછઇ, કરઉ તિહાં વછ । રાજ.		
એહનો સીખઈ ચાલિજ્યો, જાઇ જંગલદેસિ;	એહવા૦	૮૩
મંત્રોનઇ પુણિ સીખવઇ, તું પૂઠિ મ દેસિ.		
છલિ ખલિ સવિ અરિવસિ કરી, સજડઉ કરી રાજ;	એહવા૦	૮૪
મંત્ર તિસઉ કરિજ્યો તુલે, નાવઇ જિમ લાજ.		
તુહા ખોલઇ સુત મઇ દીયઉ, તુહા છઇ મતિ પ્રાણ;	એહવા૦	૮૫
મત કાઈ એહની કહે, લોપઇ કોઇ આણ.		
સીખ ઈખ જિમ ત્રેવડી, વછરાજ સું તેહ;	એહવા૦	૮૬
શુભ શકુને વલિ પ્રેરોયઉ, નવિ માવઇ દેહિ.		
કાહુની ગામઇ રહી, ભૂમીયા નરેસ;	એહવા.	૮૭
કાઠીનઇ સુખ ભોગવઇ, વાસી નિજ દેશ.		

ઠાલ પ.

રાગ—કેહારો, ગોડી—અંદલીયાની.

ભાવિક જન વંદઉ સુહગુરૂ પાય, શ્રી ખરતર ગછરાય—એ દેશી.

વચ્છરાજનું મંત્રિત્વ ।

પટરાણો રંગદેવીનઇ સુત થયા હરખ્યઉ રાય;
 લૂણકરાણુ તરણિ જિસઉ પ્રતાપઇ ધરઈ દાય ઉપાય,
 વલિ નરઉ રાજઉ તેમ ઘડસી વલી વીસલ નામિ;
 મેઘરાજ કેલહણુ સુત સવે રાખઇ જગમઇ નિજ નામ. ૮૮

વિક્રમ નૃપ દીપઇ અધિક પદૂર જગિ વાજ્યઉ જસ તણુઉ તૂર.
 આંકણી.

નૃપવાસ કાજઇ ગઠ કર્યઉ પાખતી નગર નિવેસ,
 વવહારિયા વસિવા તિહાં આવીયા સુણિ સુનરેસ;

તિણિ નગરનઉ સુમુહૂરતઇ શુભસગનિ સુંદર ઠામિ,
 જિહાં ભલા મંદિર માલિયા, કોડિમદેસર દીયઉ નામ. વિક્રમ૦ ૮૯
 સવિ મંત્ર તંત્રઇ પૂંછવા વછરાજ એઠ ધુરીણ,
 ‘ પરભૂમિ પંચાનન ’—બિરુદ જિણિ ધર્યઉ અતિ સુપ્રવીણિ;
 શત્રુબ્યાદિકે યાત્ર કરિ જિણિ કર્યઉ અંગ પવિત્ર,
 દેરાઉરઇ જિનકુશલની યાત્રા કરઇ વિમલચરિત્ર. વિક્રમ૦ ૯૦
 મુલતાણુરઇ નરપતિ તિહાં બોલાઇ સુણિ જસવાદ,
 વર તુરગ કરી બહુ માનીયઉ પંચાગ દેઇ પ્રસાદ;
 તિણિ છત્ર એકજ આપીયઉ બહુ વર્ણ કરીય વિચિત્ર,
 વિક્રમનૃપતિનઇ સિરિ ધર્યઉ જાણે ચંદ્ર સાથિ નિખિત્ર. વિક્રમ૦ ૯૧
 દેવરાજનઇ સુત ત્રિણહ હુઆ દસૂ તેજ નામિ,
 ભોજ જયું ત્રોજઉ ભુંણુ મંત્રી સારઇ સજનાં ઠામ;
 હંસરાજ હંસતણી પરઇ જલમાંહિ મજજન કિદ્ધ,
 દસૂ તનય નીબઉ વલી જોગા રુપકરણુ પ્રસિદ્ધ. વિક્રમ૦ ૯૨
 નીબા તનય ખેતસી ખરઉ જોગા તનૂહ પંચ,
 સિવરાજ પંચાયણુ વલી સિંહરાજ પ્રમુખ અવંચ;
 ચઉવીસવટ્ટઇ દેહરઇ અઘાપિ જસુ સંતાન,
 ધ્વજરોપ કરણી નિતુ કરઇ કિમ છોડઇ કુલ પુત્ર માન. વિક્રમ૦ ૯૩
 શ્રીવંતનઇ જયવંત રુપા પુત્ર કુલગૃહ દીપ,
 મંત્રિ કુર્ણુ સુત શ્રીપાલ દીપઇ જાણિ મુગતા સીપ;
 સદારંગ રાયમહાદિ તસુ સુત દોઇ તેજ પુત્ર,
 શ્રીવંતના સુત પદમસી ઉદાદિક મંત્ર સુનેત્ર. વિક્રમ.૦ ૯૪
 વછરાજનઇ ઘરિ ઘરણિ વાદહાદેવિના સુતસિંહ,
 કર્મસિહ શ્રીવરસિહ સોહઇ સુજસિ નરસિંહ;
 વલિ રતનસી હિવ કરમસી નારિ કોતગદેવિ,
 તસુ પુત્ર રાજા સૂરિજમલ સંસાર સુગુણ ગજરેવા. વિક્રમ૦ ૯૫
 મંત્રિ રાજધર સુત માલ પીથા વલી જયતા જાણ,
 સંસારચંદ્ર સુત માન માનઇ કરી ખેરૂ સમાણ;

રત્નસીહ સુત વસ્તા વલી રાયપાલ માંડણુ નૂર,
 વસ્તપાલ સુત સુરતાણુ સાંકર ઠાકુરસીહ સનૂર. વિક્રમ ૯૬
 વયરસહ લાખરસીહ આદિક મંત્રી નૂરા જાત,
 રાયચંદ નેતસી પ્રમુખ માંડણુ તનય મંત્રિ વિખ્યાત;
 ધનરાજ મહં રાયપાલ સુત રામદાસ સામીદાસ,
 નરસિંહના સુત નવ થયા નવ નિધિ જિમ પૂરધ આસા. વિક્રમ ૯૭
 લીમરાજ અખખા વયર વાઘ વર પંચાયણુ નામિ,
 દૂદરાજ સાંગઉ જિણુ ગઉડા સુમતિ ઠરિ અભિરામ;
 વિક્રમ નરેસર વંસિ હિવ જાગીયઉ લૂણુકરણુ,
 અવતાર લીધઉ દાંન દેવા જાણે રાય કરણુ. વિક્રમ ૯૮
 લૂણુકર્ણુનઠ સુત જયતસી પરતાપસી સુપ્રતાપ,
 રતનસીહ તેજા વયરસી રૂપસીહ કૃષ્ણુ નિપાપ;
 શ્રી રામજી તિમ નેતસી કરમસી સુરિજમલલ,
 કર્મસિંહ મંત્રીસરહૂંઅઉ હિવ સુરમણિ જેમ અમુલલા. વિક્રમ ૯૯
 લૂણુકર્ણુનઠ લહુ વયધ ટીલઉ રાજનઉ જિણિ દિદેધ,
 વિધુ જલધિ ઈંદ્રિય ચંદ્ર (૧૫૪૧) વચ્છરિ વીકાનયરિ પ્રસિદ્ધ;
 ગઠ કીયઉ તિહાં શ્રી કર્મસિહુઈ જમિવિહાર ઉદાર,
 બહુ વિત્ત ખરચિ કરાવીયઉ ધન જે કરઈ એહ જુહાર. વિક્રમ ૧૦૦
 શ્રીશાંતિસાગર સૂરિ પાંહઈ નંદિ મહુ મંડાણિ,
 જિનહુંસસૂરિ થપાવાંયઉ નવિ ઠરી ધનરી ઠાંણિ;
 મુનિવેસ દાનિ સંતોષીઆ જે મિલ્યા ઉચ્છવિ તત્થ,
 સાહમીવચ્છલ વલિ કીયઉ ધન તેહિજ ગિણુઉ સુક્યત્થ વિક્રમ ૧૦૧
 માંગણાં-‘મન’ ઠારાં થકી જિણિ મુજ-લોજ નરિંદ,
 ધન દાન ઠરિ મૂકાવિયા જસુ નમઈ સઠલ નરિંદ;
 પુંડરગિરઈ રૈવતગિરઈ આબૂઅમ્ શ્રી જિન જાત્ર,
 મુગતઉ ઠરી સંઘનઈ કરાવઈ શ્રી સિદ્ધખેત્રો સનાત્ર. વિક્રમ ૧૦૨
 મારગઈ લાહણુ સાહમી ઘરિ આપતઉ મંત્રીસ,
 પઠઠવણિ ચૈત્યઈ જાત્ર ઠરિ ખરચીયઉ ધરી સુજગીસ;

પીરોજીયાં ત્રિણહ લાખ દાખઈ જેહિ નિસુણી વાત,
 સત્રકાર યુગ જલ નિધિ કરમ ભૂમી (૧૫૨) વચ્છરિ ઘઈ સુહાત. વિ. ૩
 જિણિ કુલપુસ્તક ચવદ વરસાં સીમ હરિષ વચ્ચાઈ;
 ખહુ દ્રવ્ય ખરચ્યઉ અન્યદા ચિત્રકુટિ પ્રભુસ્યુ' થાઈ;
 રાજકુમરિ ખીજે આવીય એ નિજ સામિનઈ દે થોલ,
 વીવાહ ઉચ્છવ હિવ કરાવી વદ્દારી જિણિ સોલ. વિક્રમ ૪
 રસ ભૂત ઈષુ વિધુ (૧૫૫૬) પ્રમિત વચ્છરિ થાપના જસુ કીધ;
 નમિચૈત્ય ગગન મુની સમિતિ શશિ (૧૫૭૦) વરસિ પૂરણુ સીધ;
 અન્યદા પહુતા લૂણુકર્ણુસ્યુ' નંદગોકુલિ મંત્રિ,
 અરિ ઘાત કરિવા વૈરિસુ' રણુ લાગઉ કિણુહી મંત્રિ. વિક્રમ. ૫
 મંત્રીસ ઠરિ જિનપૂજ પહિલી સમરિ શ્રી નવકાર,
 સાગાર અણુસણુ લેઈ સરણુ ચ્યારિ ઠરીય ઉદાર;
 લૂણુકર્ણુ આગઈ રણુ ભિડી સુરલોક લીલા લીન,
 માનવંત પુરૂષ કહઉ કિસુ' કિમ થાઈ મનમઈ દીન. વિક્રમ. ૬
 રાજસી મેઘા મંત્રિ શ્રીપરતાપસિંહ હંજૂર,
 પરલોકિ પહુંતા રણુ ઠરાં કિમ મુડઈ જે હૂઈ સૂર;
 લૂણુકર્ણુ જિજરાજ મુદ્રા જયતસીનઈ દેઈ,
 રવિ તેજ નિજ જિમ સાંજિ વેલા વેસા નરહિંક વેઈ- વિક્રમ. ૭
 હિવ જયતસી નૃપ રાજ્ય પાલઈ વૈરિગજઘટસિંહ,
 તેહના મુત કલ્યાણુમલ શ્રીમાલદેવ નૃસિંહ;
 ભીમ કાન્હ ઠાકુરસીહ શ્રી કસમીરદેવી બાત.
 પૂર્ણુમલ સુરજનસિંહ અચલા માન શ્રીરંગ કહાત. વિ. ૮
 વરસિંહ મંત્રી તેહનઈ થપિપયઉ ગુણુહિ ગંભીર,
 શીલવંત વીઝાદેવિ તસુ જસજિત્તગંગાનીર;
 ચાંપાનયરિ છમ્માસ મહકરસાહિ સેવા કિધ,
 પુંડરીકગિરિ બત્રા તણુઉ ફરમાણુ ઠરાવી લીધ. વિક્રમ ૯
 ગઠતણુ કૂંચી હાથિ જસુ સવિ દેસનઉ રખપાલ,

ગિરિ-વિમલ અર્જુન દૈવતઠ કરિ સંઘની સંભાલ;
 બત્રા કરી લાહણુ દિયઠ આરગઠ મદકરસાહિ,
 બહુ માનીયઉ મંત્રી તિહાં આણી નિજ મંદિર માહિ. વિક્રમ૦ ૧૦

સત્રૂકર જિનિ મંડાવીયઉ યુગ જૈન-પ્રવચન-માત,
 શર ચંદ્ર (૧૫૮૨) વરષિ દેરાઉરઠ જિનકુશલસૂરિની બાત;
 કરિના મત્યઉ નવિ કર સકઠ સાંમુહઉ આવિ બઠક,
 નિસિ સુપની આવી ઈમ કહઠ મુઝ ગડાલે કરઉરે પઠક. વિ૦ ૧૧

ઇહાં થકી બત્રા માનિસ્થુ મત કરઉ કેઠ પ્રયાસ,
 શ્રીગડાલાતીરથ થયઉ સવિ પૂરવઠ મન આસ;
 વરસિંહના સુત હિવ થયા મેઘરાજ શ્રી નગરાજ,
 મંત્રિ અમર શ્રી લોજરાજ ડુંગરસી હરાધર હસરાજ. વિ૦ ૧૨

મેઘરાજના સુત સાહસી થયા પદમસી વધરસીહ,
 પદમસીહ સુત શ્રોચંદ મતિ કરિ મંત્રિયા મહિસીહ;
 વધરસિંહના સુત દોઠ દીસઠ સદારંગ-કપૂર,
 હરિરાજનઉ સુત યોધ તસુ સુત ભઈરવદાસ અકૂર. વિ. ૧૩

લોજરાજ સુત વર રામ કહીયઠ અમરસિંહ તનુજ,
 સીપા સીહા સીમા સુણીજઠ કરઠ જિનવર પૂજ;
 સિંહરાજ વલિ સિવરાજ હિવ સીપા તનૂકહચારિ,
 અર્જુન મહં ખીમસીહ સુરજન ઝાઝણસી સુવિચાર. વિ૦ ૧૪

જેસિહુદે ભવરાજ જગહથમંત્રિ સીહા પુત્ર,
 સીમા તનુજ રાઘવ પંચા હમ્મીર પ્રમુખ સુમિત્ર;
 રાયમલ્લ રાસા પ્રમુખ શ્રી સિંહરાજ સુત સુવહીત,
 ઘડસીહ જગમાલાદિ સુતસિવરાજના અધિક વિનોત. વિ૦ ૧૫

ડુંગરસીહ સુત નરહદ ભણીજઠ તાસુ સુત પરધાન,
 મંત્રિ અચલ ભારહમલ્લ લાખણસીહ પ્રમુખ સમાન;
 રાઉ જયતસીહુઠ થપ્પિયક મતિમંત શ્રીનગરાજ,
 ગિરિરાજ શ્રીગિરિનારિ બત્રા કરિ ભવસાગર પાજ. વિક્રમ૦ ૧૬

પ્રતિઆમિ લાહણ સાહમી ઘરિ ઠરી તિણિ અભિરામ,
અન્યદા શ્રી માલદેવભૂપતિ જંગલી પુરગામ;
લેવા ભણી સેના સજી આવિવા લાગઉ જામ,
નૃપ ભણુધ મંત્રી મંત્ર ઠરિ રાખઉ અદ્વારી માંમ. વિક્રમ૦ ૧૭

નગરાજ મંત્રીસર વિમાસઈ સખખલ શ્રીમાલદેવ,
વિગ્રહઈ કિમ પૂજયઈ એ સ્યુ' હિવઈ સારઈ દેવ;
પર નિરખલ નૃપથી ઠાજ એહવઉ સરઈ કિણુ હી ન આજ,
એરંડદુમિ ગજરાજની કિમ ભાજઈ સખલી ખાજ. વિક્રમ૦ ૧૮

છીલર જલઈ મન હઉંસ પૂરઈ હંસની ઠહિ કાઈ,
આભરણિ પીતલ તણે હેમની હામ નવિ પૂરાઈ;
સુરતાણુ શ્રીસૈરસાહુ સેવા ઠરી કીજઈ કામ,
એ મંત્ર કરો આલ્યઉ નગઉ કિમ લાગઈ સોનઈ સાંમ. વિક્રમ૦ ૧૯

કરિ લેટિ ઠરિવર ઠરલ હયવર રંજિયઉ સુરતાણુ,
પાછલિ કુમર કટયાણુ સરસઈ મૂકીયઉ ભયખાણુ;
રાજલોક પુણિ તિહાં ગયઉ હિવ તિહાં આવીયઉ નૃપરાજ,
માલસ્યુ' સાહાઉ ઝૂઝીયઉ કિમ શરલ સહઈ ઘનગાજ. વિક્રમ૦ ૨૦

ભીમરાજ મંત્રીરાજ આગલિ ખરઈ ખાંડઈ ખેલિ,
સંત્રામ કરિ પરલોકિ પહુતઉ જયતસીરી ગેલિ;
રણુ ઝૂઝતા કિમ સૂર પાછા પગ દિખાવઈ આજ,
વરપુત્ર માતા જનકનઈ કિમ આણાવઈ તે લાજ. વિક્રમ૦ ૨૧

યત:—

સંપદિ यस્ય ન હર્ષો, વિપદિ વિષાદો રણે ચ ધીરત્વમ્ ।
તં શુવનત્રયતિલકં, જનયતિ જનની સુતં વિરલમ્ ॥ ૧ ॥
અભિમુખાગતમાર્ગણધોરણીધ્વનિતપલ્લવિતામ્બરગહરે ।
વિતરણે ચ રણે ચ સમુદ્યતે ભવતિ કોઽપિ દૃઢો વિરલઃપુમાન્ ॥ ૨ ॥

જયતસી રણ મહિ રણઉ બાંણી લેઇ જંગલદેસ,
 માલદેવ નિજ પુરિ બમ પહુતઉ કૃણધરો જિમ સેસ;
 સાહિસેન સજિ નગરાજ આબ્યઉ ભંજ્યઉ રિપુ વાસ,
 રણસૂરિ હરિ અરિ સૂર તમભર અધિકઉ ક્રીયઉ પ્રકાસ. વિ. ૨૨
 નિજ ભૂમિ વાલી જયતહથઉ હિવ આવીયઉ નિજઠામિ,
 સેરસાહિ કરિ કલ્યાણુનઇ ટીલઉ દિવારઇ તામ;
 મંત્રીસ સાહિનઇ સાથિ આબ્યઉ મૂકિ વીકાનેરિ,
 કલ્યાણુનૃપનઇ હિવ ખુસી સાહિ લેજઇ મંત્રિનઇ ફેરિ. વિ. ૨૩
 આવતાં શ્રી અજમેરૂ પહુતા સરગિ અણુસણુ લેઉ,
 ઇહલોકનઇ પરલોકના બુધ ઠરઇ કારિજ બેઉ;
 કલ્યાણુમલ હિવ રાજ પાલઇ તેજિ ઠરિય મહલલ,
 નગરાજના સુત ત્રિણહ હૂઆ ચાલઇ પૂરવ ચલલ. વિક્રમ. ૨૪
 ઠલિયુગઇ કૃતયુગ પ્રમુખચ્યુ અવતર્યા એ ધરિ દેહ,
 વિધિ વિષ્ણુ ગોરીપતિ કિચ્યુ અથવા હૂઆ ધરિનેહ;
 મંત્રીસ દેવા સગુણ રાણા સુમતિ શ્રીસંગ્રામ,
 મંત્રીયાં માંહે મહતજસુ બગઇ સુજસ સંગ્રામ. વિક્રમ. ૨૫
 કલ્યાણરાજઇ માનીયઉ જિમ સુરગુરુ સુરરાજિ,
 દેવા તનૂરૂહ સાર મેહાજલ જિસઉ દિજરાજ;
 વર અભય માના મંત્રિ રાણાપુત્ર અમૃત સુબન,
 સંગ્રામનઇ ધરિ ધરણિ ત્રિણહે ઠલપલતા જિમ દાનિ. વિક્રમ. ૨૬
 ઇશ્વર ધરઇ વર જયા વિજયા શિવા સોહઇ જેમ,
 સુરતાણદે સિરતાજ સમરઇ જિન લણી ધરિ પ્રેમ;
 ગુરૂ ભગત ભગતાદેવિ ભાગ સોભાગ ભર જગિ બસ,
 સુરુપદેવિ મંત્રિ સંગ્રામ મંદિરિ તિમ મહિમાનઉ નિવાસ. વિ. ૨૭

ઠાલ ૭.

રાગ—સામેરી.

સંગ્રામ મંત્રી ।

મતિસાગર મુહતઉ બાણી, સેરસાહઇ સુગણુ વખાણી;

સંગ્રામ મંત્રીસર થાપ્યઉ, જગમઘ જસ જેહનઉ વ્યાપ્યઉ.	૨૮
આબૂગિરિ શ્રીગિરિનારઘ, ઠરિ જાત્ર જિણિંદ જુહારઘ;	
વિમલાગિરિ ગુરૂઅઘ ભાવઘ, સેના સજિ જાત્રનું આવઘ.	૨૯
મુગતાચલિ કીધઉ મુગતઉ, કંચણહત દીધઉ જુગતઉ;	
કોટીધજ સાંહાં સાંખઘ, ઇંદ્રમાલ પિહરિ જસરાખઘ.	૩૦
આયા જિનિ જિનિ પુરિ ગામઘ, લાહાણ કીધી સંગ્રામઘ;	
સનમુખ ઠાકુર સવિ આઘ, સનમાનઘ દેઘ વધાઘ.	૩૧
વલતા ચિત્રકૂટિ પધારઘ, રાણઉજી મહત વધારઘ;	
લેઘ પૂરઉ અહનઉ કોડ, અસ ગ્રામ ગજની જોડ.	૩૨
સામિ ધરમી મંત્રિ ન દૂકઉ. લેવાન લોભિ ન ચૂકઉ;	
બોલાયઉ નૃપ કહ્યાણુઘ, સેના સજિ આયઉ ત્રાણુઘ.	૩૩
વિચિ માહદેવસ્યુ વાત, કરિ દેખિ રમઘ ઇલ ઘાત;	
મધ્યદેસમાંહિ નવિ પઘકઉ, નિજ મંડલિ આઘ બઘકઉ.	૩૪
ઠરિ તોરણ વંદર માલ, આઠ્યા સનમુખ ભૂપાલ;	
પહુતાં કીધઉ પઘસારઉ, વીક્રમપુર હરખ્યઉ સાર.	૩૫
અનુક્રમિ રિપુના બલ પાલો, સવિ રાજધુરા ઠરિ ઝાલી;	
જિનચંદ્ર ક્રિયા-ઉદ્ધારઘ, ઉચ્છવ કરઘ દ્રવ્ય અપારઘ.	૩૬
બુધનઘ ઘન દેઘ ઉદાર, શિષ્યાંનઘ પ્રકરણપાર;	
પહુયાવઘ જ્ઞાનનઉ દાન, સગલા માંહે પરધાન	૩૭
સુખહેતુ વિમલાગિરિ શિખરઘ, વિધિ-ચૈત્ય કરાવઘ સુપરઘ;	
હુરભિણિ દે સત્રૂકાર, કીધઉ સગલઘ ઉપગાર.	૩૮
ઠારાવઘ પોષધસાલ, માતાનઘ પુણિય વિશાલ;	
પુરિ લાહણુ રુપા નાણુઘ, કરાવઘ જિન (૨૪) પરમાણુઘ.	૩૯
ચિત્રકૂટિ કહ્યાણુ વિવાહઘ, દૃવ્ય ખરચો અધિકા ઉછાહઘ,	
સોહાયઉ વિક્રકમરાય, જાણુઘ સવિ મંત્ર ઉપાય	૪૦
હુઘ હાજીખાન હબૂર, મિલિ હસનકુલીસ્યુ સૂર;	
તખ સંધિ કરી મંત્રિરાજ, રાખઘ જિનમંદિર રાજ.	૪૧

ધમ શ્રી જિનશાસનિ સોહ, ઠરિ કીધઉ સરગ આરોહ;
સંઆમમંત્રિ કુલનીવઉ, કમચંદ્ર મંત્રો ચિર છાઉ. ૪૨

દાળ ૭.

પૂજ્ય આવ્યા તે આસ ક્ષત્રી, શ્રી ખરતર ગણુધારરે—દેશી.
કર્મચંદ્ર મંત્રી ।

રાણી રતનાવતી જનમિયા, રાયસિંહ નૃપ રામસિંહ રે;
સુરતાણ પૃથ્વીરાજ ભાણુજી, ગોપાલ અમર રાયવસિંહ રે. ૪૩
વીકા વંશ ઇણિ પરિ વાધીયઉ, વડઉરે વચાવંસ સાચિ રે;
સામિ ધરમ અમૃત વેલડી, ઘણ અમૃત ફલ હાથિ રે—આંકણિ. ૪૪
મંત્રિ સંઆમના સુત ભાગ, શ્રી કમચંદ્ર જસવંત રે;
રાયકુલ્યાણુધ યાપિયઉ, કમચંદ્ર મંત્રિ મહંત રે. વીકાં ૪૫
શત્રુજય દૈવતગિરઈ, શ્રી ખંભાયતિ જાત રે;
કીધી અણુદગિરી ચડી, પરિજન લેઈ સંઘાત રે. વીકાં ૪૬
રાયસિંહ કુમરઈ માનીયઉ, રાય કુલ્યાણુનઉ મંતિ રે;
ઠઈસિંહનઈ વલિ પાખર્યાઉ, સવિ નૃપ જાચુ નમંતિ રે. વીકાં ૪૭
અચ દિવસિ સાહિ સેવિવા, કુમરચ્યું ઠરિ આલોચ રે;
રાય કુલ્યાણુનઈ વીનવઈ, નહી કાઈ ણીજી સોચ રે. વીકાં ૪૮
રાજરઈ ચિત્તમઈ જે હુવઈ, તે કહઉ મુઝ ભણી આજ રે;
તખ કુલ્યાણુનૃપ ઇમિ ભણઈ, પૂર્વજનએ એ કાજ રે. વીકાં ૪૯
શ્રીવિક્રમિ ઇમ ઇછીયઉ, સારણેસરનઈ સાર રે;
એઠ ઘડિ જઈ ગઈખિ હું; રહું જોધપુરઈ મઝારિ રે. વીકાં ૫૦
તઉ હું ઠમલપૂજા ઠરું, તાણિ એ ખોલ નિરવાણુ રે;
ચાડિવઉ સાહિજી સેવિનઈ, તુહા છઉ અધિક સુખાણુ રે. વીકાં ૫૧
ઠરિ સેવા અરિ નિરકલી, રાયસિંહચ્યું મંત્રિરાજિ રે;
સાહિ સંતોષો પામીયઉ, શ્રી યોધપુરનઉ રાજ રે. વીકાં ૫૨
યોધપુર ગઈખઈ હરણીયઉ, બચડઉ રાયકુલ્યાણુ રે;
ધન તું મંત્રિ ઇમ વર્ણવઈ, ચાડી પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણુ રે. વીકાં ૫૩
તખ રાય મંત્રોનઈ કહઈ, વર તું માંગિ વિમાસિ રે;

રાજ પ્રસાદર્થ માહુરર્થ, છંદ સવિ લીલ-વિલાસ રે.	વીકા૦	૫૪
પુષ્ટિ ધર્મની કરણી ધસી, માગું છું ઉલ્લાસિ રે;		
કંદોર્થ ઘાચી વલી કુંભાર, જાં ચઉમાસિ રે.	વીકા૦	૫૫
ન કરંધ નિજ કરણી તિકે, જાં લાગ તુલ્ય છંદ આણુ રે;		
એ પુણ્ય મોટઉ ખાટવઉ; દયા ધર્મ સહુઅ સમાણુ રે.	વીકા૦	૫૬
માલ છુડાયઉ તેહનઉ, જે નવકારના ધાર રે;		
ચઉથઉ ભાગ વલિ છોડવઉ, દાણુ મંડાપિ સુખકાર રે.	વીકા૦	૫૭
છાલીનઉ કર છોડવઉ, એ સવિ માની વાત રે;		
એ માંગ્યઉ તુઝનંદ દીયઉ, પ્રીતિ ધરઉ ઇણિ ભાત રે.	વીકા૦	૫૮
માહુરી સંતતિ જે હુવંદ, તાહુરી સંતતિ જાંમ રે;		
આણુમાંગ્યઉ તુજનંદ દીયઉ, ઊતરર્થ નહી ચ્યારિ ગ્રામ રે.	વીકા૦	૫૯
છાપકરી કાગલ દોયઉ; મંત્રીશ્વરનંદ હાયિ રે;		
અન્ય દિનંદ ઈબ્રાહમીરજઉ, કરિ સુલટાનંદ સાથિ રે.	વીકા૦	૬૦
હિલ્લી રાજ લેવા લણી, જાતઉ જાગોરનંદ પાસિ રે;		
સાહિ હુકમિ મંત્રિ આવીયઉ, સધર સેનાનંદ ઉકાસિ રે.	વીકા૦	૬૧
કુમર શ્રીરાયસિંહુ સ્યું જુરી, તખ મારજા-સેન ભાંજિ રે;		
નાસિ દ્વિસોદ્વિસ તે ગંદ, મૂકિ કરો નિજ લાજ રે.	વીકા૦	૬૨
ગૂજરમંડલ અન્યદા, સાહુસ્યું રાયસિંહુરાય રે;		
પહુતઉ મહમદ મીરજઉ, જીતઉ તિહાં રણુ લાઇ રે.	વીકા૦	૬૩
સોઝતિ સમીયાણુઉ વલી, લીધઉ નિજ ખાલ સાધિ રે;		
જાલોરરઉ ધણી વસિ કરી, આખૂ લીધઉ અગાધ રે.	વીકા૦	૬૪
અલયકુમર જિસઉ ચાણુકઉ, રોહક જિસઉ સગડાલ રે.		
કાપઉ જેહુવઉ મતિ કરી, તેહવઉ મંત્રિ ભૂપાલ રે.	વીકા૦	૬૫
યવનસેનાઅઇ આકુમ્યઉ, આખૂતારથ જાણિ રે;		
સાહિ ફરમાણુ કરી રાખીયઉ, જનમ કીયઉ સુપ્રમાણુ રે.	વીકા૦	૬૬
ખંદિ છુડાવી દેસની, અશનિ વસનિ સનમાનિ રે;		
નિજ નિજ ધરી પહુતી કરી, એહિજ ગણિ ધન ગાનિ રે.	વીકા૦	૬૭
દાતારે કર ખંચીયઉ, જલધરિ ખાચી ધાર રે;		

તિણિ અવસરિ કણુ કંચણુધં, વૃહઉ રાય સધાર રે,	વીકા૦	૬૮
શ્રીસેષધં ધરતી ધરી, જાંતાં જિમ પાતાલિ રે;		
તિમ સાંગઉ ત્રિડૂલતી રાખી, પ્રબ્ધ ધણિ કાલ રે.	વીકા૦	૬૯
જધ મુહતઉ સોવન તણુક, ઠરત તિવારધ લોભ રે;		
પડતાં પ્રજ-પ્રાસાદનધં, કુણુ આપત તિહાં થોભ રે.	વીકા૦	૭૦
સત્રૂકાર દેધ ઠી, તેરહ માસાં સીમ રે;		
ડૂલી ધરણી જિનિ ધરી, અરિભયલંજણિ લીમિ રે.	વીકા૦	૭૧
પદત્રીસધં દુરભિખ પડધં, રોગિલ નિબલા લોક રે;		
સાબ ઠરાવધં મંત્રવી, દેધ સગલા થોક રે.	વીકા૦	૭૨
નિબલા જે સાહમી તિહાં, આબ્યા મંત્રિનધં પાસિ રે;		
દેધ વરષવરઉ તિયા, પૂરી મનની આસ રે.	વીકા૦	૭૩
તેરહ માસનધં છેહડધં, દેધ સંબલ હાથિ રે;		
પહુચાયા નિજ મંડલધં, મેલી તેહનધં સાથ રે.	વીકા૦	૭૪
તુરસમખાનધં લૂટતાં, સાર સીરોહી દેસ રે;		
સહસજિણિહં પ્રતિમા ગ્રહી, જાણી સોવનલેસ રે.	વીકા૦	૭૫
સાહિ દરબારધં આણિયાં, મંત્રીસર વર ભાવ રે;		
સોનધયા દેધ ઠરી, છોડાવધં તિહાં આવિ રે.	વીકા૦	૭૬
સાહ સારંગ સંતતિ વિના, સોવન ભૂષણુ કાઇ રે;		
ન લહધં પાએ પહિરવા, ધસઉ છધ સાહિ પસાઇ રે.	વીકા૦	૭૭
તે મંત્રીસરિ રંજવો, સાહિથી દૂઅઉ પાઇ રે;		
વછરાજ સંતતિ વણિની, પિહરધં સોવન પાઇ રે.	વીકા૦	૭૮
તુરસમખાનધં આણિયા, વાણિયા બંદધં જેહ રે;		
ગુજરમંડલથી સવે, છોડાવધં મંત્રિ તેહ રે.	વીકા૦	૭૯
જૈન-ચાચક લાણી જિણિ દિયા, પરવાહધં ગજવાજિ રે;		
શત્રુજય મથુરાપુરધં, દેધ દ્રવ્યનઉ સાજ રે.	વીકા૦	૮૦
જીણોદ્ધાર ઠરાવિયા, લાહણુ સગલધં દેધ રે;		
ઉત્તાર જાં કામિલપુરી, ધમ જગમધં સોહ લેધ રે.	વીકા૦	૮૧
અંગ ધચ્યારહ સાંભલ્યા, ગોતારથ ગુરુ પાસિ રે;		

આગમ લિખિવા આપિયઉ, હરખઈ જિણિ ધનરાસિ રે.	વીકા૦	૮૨
ગિરિનારઈ પુંડરગિરિઈ, ચૈત્ય કરાવિવા સાર રે;		
ધન ખરચઈ તૃણની પરઈ, ઠીરતિ સમદ્રહાં પાર રે.	વીકા૦	૮૩
ચઉપર્વી પાલઈ જાહાં, કારુ તરૂનઉ છેદ રે;		
ન કરી સકઈ કોઈ ઠિહાં, જાણુઈ ધરમનઉ ભેદ રે.	વીકા૦	૮૪
સતલંજ ડેક રાવી તણા, ઊવારઈ સવિ મીન રે;		
રાયસિંહ રાજઈ મંત્રવી, પાલઈ સવિ હીન દીન રે.	વીકા૦	૮૫
રાયસિંહ કૂઉજ લેઈ કરી, હડકૂઈ ખલોચાની માલ રે;		
ભાંજિ કિમ કહિ હરિણુલી, સહઈ સીહાંરી ક્ષાલ રે.	વીકા૦	૮૬

उक्तं च—

જા મન નિવડઈ કુલયડિ, સીહ ચવેડ ચડકક;		
તામ સમતહં મયલહં, પઈ પઈ વજઈ ઠકક.		૮૭
અંદિઈ જે તિહાં આવિયા, છોડાવઈ મંત્રિરાજ રે;		
સ્નાત્ર કરાવઈ જિણુતણા, દેહરે નિતુ સુખકાજિ રે.	વીકા૦	૮૮
શ્રીજિનકુશલ સુરિંદના, થૂભ કરાવઈ અનેક રે;		
તિણિથી ઉદઉ દિનિ દિનિ ઘણુઉ, વંસની રાખતઉ ટેકરે.	વીકા૦	૮૯
શ્રીકૃલવધિપુરિ દીપતઉ, થૂભ કરાવઈ ઉદાર રે;		
શ્રીજિનદત્તસુરિંદનઉ, જાગઈ જગિ જસુકાર રે.	વીકા.	૯૦

દાળ ૮.

ધસાણિંદ ખોલઈ ધરઈ—એ દેશી.

કર્મચંદ્રનું અકબર પાસે ગમન ।

મંત્રી સુત સોહઈ સદા, ભાગ્યચંદ્ર ભડ-ભાગ રે;		
લખમીચંદ્ર શુણે ભલઉ, રાજ્યધુરાનઈ લાગ રે.	વીકા૦	૯૧
ધર્મ પ્રસાદઈ દિનિ દિનિઈ, શ્રી વદ્યરાજનઉ વંસ રે;		
ઉત્તર અચનઈ રવિ જિ સઉ, હીખ્યઉ કુલ અવતંસ રે.—આંકણી		૯૨
રાયસિંહ રાજનઈ દીયઉ, શ્રીસાહિઈ સનમાનિ રે;		
રાજ-ગિરૂદ રંગઈ કીયઉ, પંચાહજારી ગાનિ રે.	ધર્મ૦	૯૩
ભૂપતિ દલપતિરાજના, સુત જસવંતદે જાત રે;		
કૃષ્ણસિંહ સુરિજ સમઉ, સૂરિજસિંહ વિખ્યાત રે.	ધર્મ૦	૯૪

દૈવવસંઠં નિજસામિનઉ, કલુષચિત્ત મનિ જાણિ રે;	
હુંજીહાર કહુ કિમ મિટઇ, વલિ કલિયુગ અહિનાણુ રે.	ધર્મં ૯૫
આણુ લેઇ શ્રીરાજની, નિજ પરિજન સવિ લેઇ રે;	
સ્વામિ ધરમિ શ્રી મંત્રિણ, મેડતઇ વાસ કરેઇ રે.	ધર્મં ૯૬
નિર્મલ જલ ગંગાતણુઉ, રાજહંસિ જિણિ પિદ્ધ રે;	
તે ઉછઇ જલ કિમ પીયઇ, મલ સેવાલ અસુદ્ધ રે.	ધર્મં ૯૭
તિમ જિણિ નૃપ એ સેવીયઉ, તે કિમ કરઇ પરસેવ રે;	
કુંડજલઇ કિમ રઇ કરઇ, જિણિ ગજિ ગાહી રેવ રે.	ધર્મં ૯૮
શ્રીફલવધિ-મ્રણુપાસની, સેવા કરિવા બઇ રે;	
બસુ પ્રસાદઇ બગતી, જગમઇ મહિમા થાઇ રે.	ધર્મં ૯૯
શ્રી જિનદત્તસૂરિંદની, સેવા કરઇ વિસેસઇરે;	
શ્રી જિનકુશલ પ્રસાદથી, ચિંતા નહી લવલેસઇ રે.	ધર્મં ૨૦૦
મંત્રીસર મતિ આગલઉ, સાંભલિ શ્રીસુરતાણુ રે;	
શ્રી રાયસિંહ મુખા દિયઉ, એલાવણુ કુરમાણુ રે.	ધર્મં ૨૦૧
પામી નૃપજન કર થકી, શ્રી સાહિનઉ કુરમાણુ રે;	
લેઇ સુભટ ઘટા ઘણી, ગજ સજિ વર કેકાણુ રે.	ધર્મં ૨૦૨
શુભ શકુને ઊમાહીયઉ, આયઉ શ્રીઅજમેરૂ રે;	
જત્રા કરી ગુરૂની ગિણુઇ, ધન દિન મુઝ અજ મેરૂં રે.	ધર્મં ૨૦૩
શ્રીલાહોરઇ આવીયઉ, દેખી સાહિ સનૂર રે;	
લોટ દેઇ સંતોષીયઉ, મિલિઉ સાહિ હજૂર રે.	ધર્મં ૨૦૪
સાહિ દિલાસા ઈમ દીયઇ, તો સમ કુન મતિ મંત રે;	
વખતદાર તું આવીયઉ, રહિ દરબારિ નિચિંત રે.	ધર્મં ૨૦૫
મ કરિ ચિંત કાઇ ઇહાં, વડા ઠરૂં મઇ તોહિ રે;	
અપુ અપુ માગ્ય તણી દસા, જહાં બજઇ તહાં સોહ રે.	ધર્મં ૨૦૬
સાહિઇ ગજપતિ મંત્રિનઇ, બકસ્યઉ શ્રી દરબારિ રે;	
અરૂ સિદ્ધારિ હુય સંઉપીયઉ, સોવન સાખત સાર રે.	ધર્મં ૨૦૭
ગરથ ગંજ ઘઇ રાખિવા, દાનતદાર વિમાસિ રે;	
ઘઇઉ જે હતો સામિનિ, રાખઇ શ્રીનિજ પાસિ રે.	ધર્મં ૨૦૮

મૂલનક્ષત્રિ બાઈ સુતા, શ્રીશેખૂનઈ બાણિ રે;	
સાહિ હુકમિ શાંતિક ઠીયઉ, હેમ રજત કુલ આણિ રે. ધર્મં ૨૦૯	
તિહાં મંગલેવઈ આવીયઉ, શ્રીસલેમ સુરતાન રે;	
લેટિ સહસ દસ રુપ્યન, દેખિ ભયઉ હયરાન રે. ધર્મં ૨૧૦	
શાંતિક જલ લેઈ કરઈ, અંતેઉરનઈ સંગિ રે;	
શ્રીજી નયનિ લગાવીયઉ, મંત્રિ રહઈ રઠી રંગિ રે. ધર્મં ૧૧	

ઢાળ ૯.

રાગ-આસાઉરી.

આમલ કલપા થાન—એ દેશી.

આચાર્ય શ્રીજિનચંદ્રને અકવરનું આમંત્રણ ।

અન્ય દિવસિ રસ માંહિ, સાહિજી એમ કહઈરી,	
કુન જિનદર્શન માંહિ, સદગુરૂરેષ વહઈરી—આંકણી. ૧૨	
તથ ખોલઈ ગુણુ બાન, પંડિત જન ઉલસીરી;	
શ્રીજિનચંદ્ર મહંત, જહાં ગુણુરાસિ વસીરી. અન્યં ૧૩	
તિનકઉ કુન ઈહાં સિખ્ય, પ્રાંકુમચંદ્ર અછઈરી;	
ખોલાવઈ તસુ પાસિ, દે કુરમાણુ પછઈરી. અન્યં ૧૪	
ખિજમતીયા કુરમાન, સેતી લેજઈ તહાંરી;	
ગજરમંદલિ તાંમ, ત્રંખાવતી જહાંરી અન્યં ૧૫	
સાહિ હુકમિ ગુરૂ દેખિ, જીયમઈ આણિ રહીરી;	
આએ અહમદાવાદિ, વિકસી સુમતિ કલરી. અન્યં ૧૬	
શુભ શકુને ઉચ્છાહ, ખિઉણુઉ ચિત્તિ ધરીરી;	
આ એ સીરોહી માંહિ, ભૂપતિ સેવ કરીરી. અન્યં ૧૭	
તિહાં નૃપ શ્રીસુરતાણુ, ઉચ્છવ કરિ સગરઈરી;	
જીવ દયાનઉ લાભ, આપઈ ચિત્ત ખરઈરી. અન્યં ૧૮	
સોવનગિરિ ચઉમાસ, રાખે સાહિ ખુસીરી;	
દેઈ નિજ કુરમાન, ભાગકી લીલ ઈસીરી. અન્યં ૧૯	
મગસિરિ કરિય વિહાર, મેડતઈ નાગપુરઈરી;	
વિચિ વંદાવી સંઘ, આએ સુજસ વરઈરી. અન્યં ૨૦	

તહાં વિક્રમપુર સંઘ, વંદ્ય હરખ ઘણુધરી;	
ખરચઈ દ્રવ્ય અપાર, જ્ય જ્ય લોક ભણુધરી.	અન્ય૦ ૨૧
મરૂમંડલ અવગાહિ, આચે રિણીપુરધરી,	
કરઈ મહોચ્છવ સંઘ, પુણ્યલંકાર ભરધરી.	અન્ય૦ ૨૨
સાંકર સુત વીરદાસ, અવસર લહિ સુપરધરી;	
સાથિ થઈ લાહોર, મારગિ ભગતિ કરધરી.	અન્ય૦ ૨૩
સરસામાંહિ પધારિ, કાશુણ્ય પખિ ઉજલધરી;	
ખારિસિ દિનિ લાહોરિ, શ્રી સાહિજનઈ મિલધરી.	અન્ય૦ ૨૪
ગઈખથકી પતસાહિ, સનમુખ આંવિ અખધરી;	
બહુત મહત ઘઈ સ્વામિ, અખ તુહા આચે સુખધરી.	અન્ય૦ ૨૫
બુ કછુ ભયઉ તુહા ખેદ, આવત પંથ મંહીરી;	
દૂર કરૂંગઉ તેહ, તુહાપઈ નિયમ ગહીરી.	અન્ય૦ ૨૬
હમસેતી હર રોજ, ધરમકથા કહીયધરી;	
અઈસી કહઉ કછુ દ્રાઈ, રાખી રહમ હીયધરી.	અન્ય૦ ૨૭
જઈસી કૃપા તુઝ ચિત્તિ, સંતતિકઈભી તિસીરી;	
થાઅઉ ધરમ પ્રમાણિ, દહલતિ ધરિ વિલસારી.	અન્ય૦ ૨૮
સાહિ હુકમિ નિજ ઠામિ, આચે સુગુરૂ ભલધરી;	
મંત્રીસરકું પૂછિ, ડાહાં મતિ ન હુલઈ રે.	અન્ય૦ ૨૯
પરખતસાહ પ્રવેશ, ઉચ્છવિ દ્વાન દિયધરી;	
ખરચો બહુલઉ દ્રવ્ય, જગમઈ સુજસ લિયધરી.	અન્ય૦ ૩૦

લાળ ૧૦.

લાલ મન મોહઉ રે—ગઉડી રાગે.

શ્રીજિનચંદ્રને અકબરે ફરમાન આપ્યું ।

બડે ગુરુ સાહિઈ કહ્યઉ, ગુરૂ સોહઈ રે,
 ગુરૂ સોહઈ રે ખિરૂદ હૂઅઉ વિખ્યાત, સાધુ ગુરૂ સોહઈ રે;
 સાહિનઈ આગ્રહિ તિહાં રદ્યાં ગુરૂંરવરિષાવાસઈ સુહાવ સાધુ૦ ૩૧

- દ્વારાવતી દેહરાંતણુ ઉ ગુરૂં ૨ સાંભલિ બહુત વિનાસ સાધું;
 રક્ષા કારણિ વીનંચઉ ગુરૂં ૨ ખોલધ સાહિ ઉલ્હાસિ સાધું ૩૨
- શત્રુજય આદિક જિકે ગુરૂં ૨ તીરથ જેહ ઉદાર સાધું;
 તુઝકું મઈ બકર્યે સવે ગુરૂં ૨ કરિવી તિણુકી સાર સાધું ૩૩
- આજમખાનકું લેજિયઉ ગુરૂં ૨ સવિ તીરથ કુરમાન સાધું;
 બઠસે તીરથ મંત્રિકું ગુરૂં ૨ ઈનકઉ ઠરિ ખસમ્યાન. સાધું ૩૪
- કાસમીરકું આલતાં ગુરૂં ૨ બઈઠે સાહિ જિહાં જી સાધું;
 સમરી ગુરૂં ખોલાઈયા ગુરૂં ૨ જાણિ ધરમકઉ કાજ સાધું ૩૫
- મંત્રીસરસું ગુરૂં તિહાં ગુરૂં ૨ પહુંતે શ્રીદરખારિ સાધું;
 આસાઠ-સુદિ નવમી થકી ગુરૂં ૨ સાત દિવસકો અમારિ સાધું ૩૬
- દીની મઈ તુમ્હકું ઈહાં ગુરૂં ૨ ઈગારહ સુખા માંહિ સાધું;
 લિખિ કુરમાન પઠાવિયા ગુરૂં ૨ પાલાવઈ સવિ પાહિ સાધું ૩૭
- હુકમ સુણી રાજ સવે ગુરૂં ૨ સાહિ પુસીકઈ હેતિ સાધું;
 માસ બિમાસ અધિક દીયઈ ગુરૂં ૨ ફલિયઉ પુણ્યનઉ ખેત સાધું ૩૮
- શ્રીજી મંત્રીનઈ ભણુઈ ગુરૂં ૨ લેજિ ગુરુ લાહોરિ સાધું;
 હમ સેતી માનસિંહકું ગુરૂં ૨ લેજઉ હમહં નિહોરિ સાધું ૩૯
- માનિ હુકમ માનસિંહજી ગુરૂં ૨ ચાલે ડૂંગર લેઈ સાધું;
 મંત્રોસારે સાહિજ દીયઉ ગુરૂં ૨ સાથિ પંચાયણુ દેઈ સાધું ૪૦
- સાધુ-વિહારઈ વિહરતાં ગુરૂં ૨ સહઈ પરીસહ સૂર સાધું;
 ગિરિ કસમીરિ પધારિયા ગુરૂં ૨ ભયે શ્રીજીકઈ હજૂર સાધું ૪૧
- સાહિ હુકમિ શ્રી મંત્રીજી ગુરૂં ૨ આપિ રહે રૌહિતાસી સાધું
 અંતેર રક્ષા લણી ગુરૂં ૨ જાણી મંત્રિ વેસાસ સાધું ૪૨
- કાસમીર સાહિયઈ લિયઉ ગુરૂં ૨ અમર હૂઅઉ રિપુરાજ સાધું
 સાહિનજરિ અમૃત વપઈ ગુરૂં ૨ કિમ ઠરઈતેહ અકાજ સાધું ૪૩
- વૈરિ-વૃંહ જીપી ઠરી ગુરૂં ૨ આયે શ્રી લાહોરિ સાધું;
 સાહિ સનમુખ ખોલાઈયા ગુરૂં ૨ સહગુરૂ આયે લોરિ સાધું ૪૪

પદ્મીદાન અને ઉપસંહાર ।

દે આસીસ સુગુરૂ તિહાં, બધકે સાહિ હુજૂરૂં રે;
ધરમ-ગોઠિ શ્રીસાહિસ્થું, કરઈ દયારસપૂરૂં રે.

૪૫

શ્રી જિનશાસન ચિર જયઉ—આંકણી.

માનસિંહની વરણના, શ્રીજી શ્રીમુખિ મ'ડો રે;

બહુત બહુત ધનકુ' કદ્યા, પુનિ તુહા રોતિ ન છ'ડી રે. શ્રી જિન૦ ૪૬

કસમીરમારગ દોહિલકે, જલિ લપલે કરિ પાલઈ રે;

લંઘ્યઉ સંયમ પાલતા, ઉપરિ પડતઈ પાલઈ રે.

શ્રી જિન૦ ૪૭

હુકમિ હુમારઈ ધનિ તિહાં, સર જલચરિ છોડાઈ રે;

રહમ કરી તુહા એહનઈ, અપની દેહુ વડાઈ રે.

શ્રી જિન૦ ૪૮

સાહિ હુકમ ગુરૂ માનીયઉ, હૂધમઈ સાકર વાહી રે;

પિહજઉઈ ગુરૂ મન હુતઉ, સાહિઈ તે વલિ સાહી રે.

શ્રી જિન૦ ૪૯

શ્રીસાહિઈ વલિ પૂજાયઉ, મંત્રોસર બોલાઈ રે;

જિનશાસનિ કુન નામ છઈ, જિનતઈ અધિક ભલાઈ રે.

શ્રી જિન૦ ૫૦

તબ મંત્રોસર વીનવઈ, હમ ગછિ દેવે દીવઉ રે;

યુગ-પ્રધાન પદ પૂરવઈ, કહકે કિનકુ' અઉ સીંધઉ રે.

શ્રી જિન૦ ૫૧

ન.ગદેવ શ્રાવક હૂઅઉ, તિણિ અઠમ તપ કીનઉ રે;

યુગ-પ્રધાન યુગિ કુચુ અઈઈ, તબ દેવઈ સાંનિધિ દીનઉ રે.

૫૨

સોવન અક્ષર તુઝ કરઈ, પ્રગટ કરેસ્યઈ સોઈ રે;

યુગ-પ્રધાન તું બલિબ્યો, જિમતિમનામન હોઈ રે. શ્રી જિન૦ ૫૩

જિનદહરસૂરઈ વાચીયા, બીજઈ કિણુ હી ન દોઠા રે;

બાં ધૂત સ્વાહ લીયઉ નહી, તેલ હુવઈ તાં મીઠા રે.

શ્રી જિન૦ ૫૪

અવર સૂરિ તાં લગિ ભલા, બાં ન ચડઈ કરિ એહા રે;

અહરટમુખ તાં બેઈયઈ, બાં વરસઈ નવિ મેહા રે.

શ્રી જિન૦ ૫૫

તબ શ્રીસાહિ હુકમ કરઈ, યુગ-પ્રધાન જિનઅદો રે;

આચારિજ પદ શિષ્યકુ', દોઉ કરઉ આનંદો રે.

શ્રી જિન૦ ૫૬

- વલી મંત્રી સાહિનઠ ઠહઠ, ધહાં અમારી પાલીજઠ રે;
 અમૃત ત્રિસ ભાજઠ નહી, જઠ વલી વલી અમૃત પીજઠ રે. ૫૭
- ખંભાચત-મં (ખં) દિર તણી સાગર-મછલી છારી રે;
 એક સાલ લીલા ઠરઉ, ઠહિજ્યો જો ઠરઠ ચોરી રે. શ્રી જિન૦ ૫૮
- એક દિવસિ લાહોરમઠ, જીવ સવે ઉગાર્યા રે;
 પાપ ઠરમથી પાપીયા, સાહિ હુકમિ સવિ વાર્યા રે. શ્રી જિન૦ ૫૯
- ઉચ્છવ દિનિ સાહિયઠ દીયા, નિજ વાજ ગજઘાટઠ રે;
 રાયસિંહુ રાજનઠ વીનવી, દાનઠ દારિદ ઠાટઠ રે. શ્રી. જિન૦ ૬૦
- સાહુમ્મી ઘરિ ઘરિ દીયઠ, ઠક ચૂનડી સુરંગી રે,
 પૂગીફલ નાલેરચુ, સેર ખાંડ તિમ અંગી રે. શ્રી જિન૦ ૬૧
- સઘવ વધૂ મિલિ આપીયઉ, રાતી જાગર નીકઉ રે;
 કાશુણુ-સુદિ દ્વિતીયા દિનઠ, ઠરઠ કહ્યઉ શ્રીજીકઉ રે. શ્રી જિન૦ ૬૨
- યુગ-પ્રધાનજી થાપીયઉ, મોટઠ નાંદ મંડાણુઠ રે;
 આચારિજ માનસિંહુનઠ, મિલિ નરનારિ વખાણુઠ રે. શ્રી જિ૦ ૬૩
- નામ દીયઉ ગઠનાયકઠ, દેખી સિંહુનકે દાવઉ રે;
 શ્રીજિનસિંહુસૂરિ શ્રીમુખઠ, અંદ્ર લગઠજો આવઉ રે. શ્રી જિ૦ ૬૪
- પાઠકે પદ દિવરાવીયઉ, શ્રુતસાગર મનિ આણી રે;
 સુહુરુ શ્રી જયસોમજઠ, રતનનિધાનઠ બાણી રે. શ્રી જિન૦ ૬૫
- વાચકપદ ગુણુવિનયનઠ, સમયચુ દરનઠ દોષઉ રે;
 યુગ-પ્રધાનજીનઠ ઠરઠ, બાણિ રસાયણુ સીધઉ રે. શ્રી જિન૦ ૬૬
- યાચક લોક લાણી ઠહાં, દેવઉ કોટી દાનો રે;
 નવે ગામ નવ હાથીયા, હય પાંચસય પ્રધાનો રે. શ્રી જિન૦ ૬૭
- એહ પ્રતિજ્ઞા મઠ ઠરી, યુગ-પ્રધાન ગુરુ સાખઠ રે;
 માનવંત જન આપણી, કીરતિ ઠણુ પરિ રાખઠ રે. શ્રી જિન૦ ૬૮
- સંઘ સાહુ મિલિ મંત્રિનઠ, મંદિરિ હરણિ પદૂતઉ રે;
 યશનઉ તિલક ઠરણુભણી, જિનિ જાગ વદીતઉ રે. શ્રી જિન૦ ૬૯
- શ્રીસંઘ મહત ઘણુઉ દીયઉ, મંત્રા ઉચિત ન ચૂકઠ રે;
 નવખતિ વાજ વાણ્યા, યાચક જન સવિ દૂકઠ રે. શ્રી જિન૦ ૭૦

- સોનહરી ગજ હય લલા, દેઈનઈ સંતોષઈ રે;
વસ્ત્ર પાત્ર અન્નાદિકઈ, સાધુજનાંનઈ પોષઈ રે. શ્રી જિન૦ ૭૧
- અવલકુંજલ આગાલ કરી, શ્રીસાહિજનઈ લેઈઈ રે;
મોટા માણસ આપણી, કુલવટ કદે ન મેઈઈ રે. શ્રી જિન૦ ૭૨
- દસ સહસ્ર રુપક ધરઈ, દશ ગજ દ્વાદશ વાહુ રે;
વિવિધ વસ્ત્ર તે દેખિનઈ, હાખ્યઉ જલાલદીગાહુ રે. શ્રી જિન૦ ૭૩
- મુઝ આગાલ કિનિ કારણઈ, એહ લેટિ તઈ આંણી રે;
તખ મંત્રોસર મુખયકી, બોલઈ અમૃતચાણી રે. શ્રી જિન૦ ૭૪
- યુગ-પ્રધાન પદ ઉછવઈ, શ્રીજનઈ લેઈટ દેવા રે;
આણીછઈ તિણિ લીજયઈ, રુપીયઉ ઈક દેવા રે. શ્રી જિન૦ ૭૫
- હાથ ધર્યઉ થાલ ઉપરઈ, શ્રીજ સખ બહુરાવઈ રે;
હમ સખ તુલકું બકરીયઉ, શૈખૂ મહલઈ આવઈ રે. શ્રી જિન૦ ૭૬
- લેઈટ દેઈ સંતોષીયઉ, શ્રીસુરતાણુ સિલેમો રે;
કામ સિરાડઈ ચાડીયઉ, અધિકક ધરિ મનપ્રેમો રે. શ્રી જિન૦ ૭૭
- બોહિત્ય-સંતતિનઈ દીયઈ, જુગ-પ્રધાન ગણધારો રે;
પક્ષ ચઉમાસિ પન્નૂસણઈ, શ્રીજયતાહુયાણુ સારો રે. શ્રી જિન૦ ૭૮
- તિમ ચઉમાસઈ પાખીયઈ, સંવચ્છરીયઈ થૂઈ રે;
પડિકમણઈ સંધ્યા તણઈ, શ્રીમાલાનઈ હુઈ રે. શ્રી જિન૦ ૭૯
- ધમ શ્રીજનશાસનિ ઉદઉ, કરતઉ શ્રીમંત્રિરાજ રે;
દસ દિસિ જેહના જગિ ધુર્યા, સાર રવઈ જસ વાજ રે. શ્રી જિન ૮૦
- જગિ મંત્રી હૂઆ હૂરયઈ, એહનઈ કેઈ ન તોલઈ રે;
અકબરસાહિજલાલદો, શ્રીમુખિ જસુ ગુણુ બોલઈ રે. શ્રી જિન૦ ૮૧
- કલિયુગ તે સોહાગીયઉ, જિનિમઈ મંત્રોજી જગઈ રે;
કૃતયુગ તે લેખઈ કિસઈ, જિહાં એહવા નવિ આગઈ રે. શ્રી જિન૦ ૮૨
- સામિ ધરમિ મુહતઉ ભલઉ, જાણઈ ખાલ ગોપાલા રે;
અમૃત સમ જેહનઉ કહાઉ, માનઈ સવિ ભૂપાલા રે. શ્રી જિન૦ ૮૩
- સપરિવાર એ ચિર જયઉ, મંત્રોસર લલી ભાંતઈ રે;
વખતદાર મતિ આગલઉ, જાયઉ જસ નોરાંતઈ રે. શ્રી જિન૦ ૮૪

- જિમ પૂનિમનઉ ચંદલઉ, ધરણિ ધવલ રૂચિ ભાવઈ રે; શ્રીજિન૦ ૮૫
 તિમ શ્રીકુમ્ભચંદ્રમંત્રવી, નિજ કુલિ સોહ ચરાવઈ રે. શ્રીજિન૦ ૮૫
- કેતાઈક ગુણ સંભલ્યા, કેતાઈક ગુણ હોઠા રે;
 તે ગુણ ગૂચ્યા ગુણભણી, સુણતા લાગઈ મોઠા રે. શ્રીજિન૦ ૮૬
- એ પ્રબંધ ઠહતાં જિઠા, સાવલ-ભાષા ભાષી રે;
 મિચ્છાદુક્કડ તેહનઉ, સુઝનઈ અરહંત સાખી રે. શ્રીજિન૦ ૮૭
- નર દૂષણપૂરીયા, ખલ લઈ દૂષણુ જોઈ રે;
 કેલિવનઈ કરહઉ ગયઉ, કંટાલઈ રઈ હોઈ રે. શ્રીજિન૦ ૮૮
- સંગ્રહીયઈ ગુણુ એકલા, દૂષણુ લેસ ન લીજઈ રે;
 રાજહંસિ જિમ જલ ત્યજી, સૂઝઉ દૂષણુ પીજઈ રે. શ્રીજિન૦ ૮૯
- છંડોનઈ ખલ રીતિનઈ, સજ્જન રીતિ વણાઈ રે;
 ગુણુ કેતાઈક મંત્રિના, ઠહીયઈ અછઈ ઘણાઈ રે. શ્રીજિન૦ ૯૦
- યોગી ભોગી જે અછઈ, યતી વ્રતી મતિમંતો રે;
 તે સગલા જસ એહના, બોલઈ જિણિ ગુણુવંતો રે. શ્રીજિન૦ ૯૧
- અરહંતદેવ સુગુરૂ તણી, સેવા કરઈ અપારો રે;
 સંધ ભગતિ દિન પ્રતિ કરઈ, દાનઈ કરી ઉદારો રે. શ્રીજિન૦ ૯૨
- સોલાહસઈ પંચાવનઈ, ગુરૂ અનુરાધા યોગઈ રે;
 માહવઈ હસમી દિનઈ, મંત્રી વચન પ્રયોગઈ રે. શ્રીજિન૦ ૯૩
- રાજિ કુરુમ્ભચંદ્રમંત્રિનઈ, સધરનગર તો સામઈ રે;
 સંભવનાથ પસાઉલઈ, જિહાં સત્રિ વંછિત પામઈ રે. શ્રીજિન૦ ૯૪
- જિહાં જિનકુશલ ગુરૂતણુઉ, કુરુમટમંત્રિ કરાયઉ રે;
 થૂલ સકલ સંપતિ કરઈ, દિન પ્રતિ તેજિ સવાયઉ રે. શ્રીજિન૦ ૯૫
- પાઠક શ્રીજયસોમજી, સુગુરૂ જિહાં ચઉમાસઈ રે;
 શ્રીસંધનઈ આગ્રહુથઠી, નિવસ્યા ચિત્ત ઉલાસઈ રે. શ્રીજિન૦ ૯૬
- તસુ આદેસ લહી કરી, દેખી વંસપ્રબંધો રે;
 વાચક ગુણુવિનયઈ કીયઉ, એહ સરસ સંબંધો રે. શ્રીજિન૦ ૯૭

ચિર નંદઉ પરખંધ એ, બા' લગિ મેરુગિરિ'દો રે;
 શ્રીજિનકુશલ પસાઉલધ, બા લગિ ચંદ દિલિ'દો રે. શ્રીજિન૦ ૨૩૮
 એ ગાવધ પરખંધ જે, જિનશાસન જયકારો રે;
 તે પામધ સુખ સંપદા, સોહગ સિરિ સિલુગારો રે. શ્રીજિન૦ ૨૬૬

श्रीसोमविमलसूरिरास ।

श्रीगौतमस्वामिनी लब्धि ।

ईडा.

मंगल-प्रस्ताव ।

सकल सदा इव सेवीध, श्रीगौतम गणुधार;
 भणुड मनोरथ पूरणु, लणधि तणु लंडार. १
 सरसति सामिणु तुळ नमुं; भाणुं अवरिद णुधिध;
 नस पसाध संपणध, वयनतणुी वरसिधिध; २
 सोमगच्छगयणुगणु, सोमविमल गुणुधार;
 श्रीसोमविमलसूरि तणुं; रयिसु रास विस्तार. ३
 सार सुगुड गुणु गायतां, हुडुत हरिं नध;
 रिधिध वृद्धि सुण संपहा, निश्रिधं नियधरि थाध. ४
 सुरतड सभ सडि गुड सुगुणु, सहाचार सुविचार;
 भावि लदध डेटड लविक, निम पाणुं नयकार. ५

वस्तु.

सकल सुणकर सकल सुणकर, वीरणिणु डेव;
 सेव करधं नसु पयकभलि, धंढ अंढ नागिंढ नरवर.
 सकलणुद्धिदायक पवर, तास सीस गौतमभ मुनिवर;

ભલધ ભાવિ ભારતિ નમી, વન્નિસુ તવગણુરાજ.
 શ્રીપૂજ્યતથા ગુણુ ગાઇતાં, સફલ કર્ત્વં દિન આજ. ૬
 વીર જિણુવર, વીર જિણુવર, સીસ સુધર્મ.
 સુધર્મા ગણુધર પાંચમુ, જાસ સાખ વિસ્તાર લહીઈ;
 પટ્ટોધર અતિ દીપતા, એક એક પાંહિ અધિક કહીઈ.
 અનુક્રમિ ત્રિતાલીસમઈ, અંદ્રગાઈ ગયાણુ દિલુંદ;
 તપ તેજિ ઠરી દીપતા, શ્રીજગચંદ સૂરિંદ. ૭

રાગ—અસાઉરી, વેલિનુ—ઢાલ.

તપગચ્છપાટપરંપરા ।

આદિ ચિકી તપગચ્છ વખાણુ, જાણુ જગિ વિખ્યાત;
 ' તપા ' ણિરૂદ એ કિહાંથી પ્રમટિઉં, સુણુયો સહુ અવઢાત. ૮
 પાંચમુ ગણુધર સ્થર સુધર્મા, વીર પદ્દિ જયકારી;
 અનુક્રમિ તસ પટ્ટાચલ દનકર, સિરિ જગચંદહ સૂરી. ૯
 ખાર વરસ આંખિલ તપ કીયુ, સાંધઉં નિજ તનુ કાંમ;
 ભગત ધરાનઈ ભૂપતિ ભાખઈ, તપાગચ્છ દિઉં નાંમ. ૧૦
 સંવત ખાર વરસિ પાંચયાથી, તિહાંથી તપગચ્છ સાર;
 આજ લગઈ પસરઈ મહિ મંડત્રી, જેહનું જસ વિસ્તાર. ૧૧
 તાસ પાટિ દેવિંદસૂરીસર, વિઘાણુંદ મુણિંદ;
 ધમંઘોષ સૂરીસર વંદુ, સોમપ્રભ જગિચંદ. ૧૨
 સોમતિલકસૂરિંદ મનોહર, જયાણુંદસૂરીસ;
 દેવસુંદરસૂરિંદ વઢીતા, પટ્ટોધર સુજગીસ. ૧૩
 કીયાવંત તપસાગર જાણુ, સોમસુંદરસૂરિ રાય;
 સહક્રવિયાની શ્રીમુનિસુદર, સૂરીસર નમુ પાય. ૧૪
 તાસ પાટિ શ્ર રત્નશેખર સુિ, લખિમીસાગરસુરિ;
 પટ્ટોધર શ્રાશુ મતિસાધુસૂરિ, નામિ હુઃકૃત હાર. ૧૫
 જસ ઉપદેસિ કીધ પ્રાતંષ્ટા, મહીઆલ સાંખઉ રંગ;
 લાખ ઇચાર ચઉકડીઆ વેચી, સાહ જાવડઈ સુચંગ. ૧૬

તસુ પાટિ સોભાગી સુંદર, ગોતમસ્વામિ' સમાન;
 શ્રીહૈમવિમલસૂરીસર વંદુ, કલિયુગિ યુગહુ પ્રધાન. ૧૭
 પ્રાટિ પ્રસાકર સોભાગહરિષસૂરિ, સાર સંયમ ગુણધાર;
 પદ્મિ ગયાણુ સોમ સોમવિમલસૂરિ, કહું તસુ ગુણુ વિસ્તાર. ૧૮

વસ્તુ.

જ્યુ જગચંદ, જ્યુ જગચંદ, સૂરિગુરુરાય.
 ખાર વરસ આંબિલ કરી, ' તપા ' બરૂદ ગુરૂ પ્રગટ કીધું,
 ભૂપ ભાણુઈ ભવીઅણુ સુણુ, તપાગચ મઈ નાંમ દીધું;
 અનુક્રમિ અઠ્ઠાવનમઈ, પદ્મિ પ્રગટ દિનકાર,
 શ્રીસોમવિમલસૂરિ ચિર જ્યુ, નાંમિ જ્ય જ્ય કાર. ૧૯

રાગ—ગુડી, માઈ ધિજ સંપુન તું—એ ઢાઝ.

જન્મ અને ગુરુદર્શન ।

આદિ નગર ત્રંભાવતી અમરાવતી અવતાર,
 ગઠ મઠ વઢી મંદિર પોઢાં પોલિ પ્રકાર;
 જિન મંદિર સુંદર પુરંદર સમ વિવહારી,
 જિહાં વસઈ વિચખ્યણુ શ્રાવઠ જન સુવિચારી. ૨૦
 તસ પરિસરિ સારી ઠામિ પુર કુંસારી,
 જિહાં પાસજિણેસર મૂરતિ અતિ હી સારી;
 વન વાચિ સરોવર કૂવ અનઈ આરામ,
 તિહાં વસઈ મંત્રોસર સમધર અતિ અભિરામ. ૨૧
 તસ વંશ વિભૂષણુ હૂષણુ નહી અ લગાર,
 રૂપવંત રૂપાગર ગુણુસાગર સુવિચાર;
 તસ ઘરણી તુરણી પુષ્પકરણી કરઈ સાર,
 સીલિ ઠરી સીતા અનુપમ એહ અવતાર. ૨૨
 નિસિ સૂતાં સુહણુઈ સોમ સુદરસિણુ દીઠ,
 જવ જગી નિઅમલિ જાકઈ અમીઅ પઈઠ;
 સુપ્રમાતિ પાસજિન વંદો સહિ ગુરૂપાસિ,

પૂછઈ અમરાદે સુપનભાવ ઉદ્દાસિ.	૨૩
જોઈનઈ યતિ જ'પઈ કુલ સિલ્પગાર, પુત્ર હોસિ મોટકિ નરપાત કઈ અલ્પગાર; પૂરે દિનિ પ્રસવિકિ પુત્ર પુરંદર રુપ, ધણિ અવસરિ ઉચ્છવ અભિનવ કરઈ સાહ રુપ.	૨૪
સવિ સિરપી નિરપી હરપી યોલઈ બાલ, કુંઅર ચિર જીવું કુલદીવું સુવિશાલ; કૂત્રી સવિ કૂઈઅર સહીઅરસિકિ દીઈ ભાસ, નાંમ દીઈ જ'સવંત જ'સવંત પૂરૂ આસ.	૨૫
દિનિ દિનિ વાધઈ સાધઈ કલા અનંત, ધણિ અવસરિ પુહતા વિહરંતા ભગવંત; તપગછપતિ ગિરુઆ હુમવિમલસૂરિંદ, વંદઈ સકુટંબકિ રુપુ ધરીઅ આણુંદ.	૨૬

રાગ—ગુડી, સલખણીઆનુ—ઢાલ.

ગુહ-ઉપદેશ અને સંયમ-બ્રહ્મણ ।

શ્રી ગુરૂ કરઈ વખાણુ, આણુ વહુ જિનતણી, ભવિયણુનઈ ભવતારણી એ; સકલ ધર્મ મૂલ જેહ, તેહજી પાલીઈ, જીવદયા હુહવારણી એ.	૨૭
કહઈ બિહું લેદે ધર્મ, શર્મ ચારિત્રથી, નિઅમનિ ધમ મુણીએ; વયણુ સુણી ભગવંત, જ'સવંત કુઅર, દિકિ દિખ્યા કહઈ ગછધણી એ.	૨૮
વલતું કહઈ ગુરૂરાય, પાય અણુહાણુ એ, ઉણુ તાપ સહિવુ સહી એ; દોષ રહિત આહાર, સારજિ લેવું એ, વિહાર કરેવુ એ બહુ મહી એ.	૨૯

- વલી વછ ! અવધારિ, ચારિત્ર દુઃકર,
ખડગધાર જિમ ચાલિવુ એ;
લોહચિણા મીણદંતિ, ચ વેના વચ્છ,
સંયમ ધણિપરિ પાલિવુ' એ. ૩૦
- કહધં કુંચર ઠરબેડિ, છોડિ ગુણસાગર,
એ ભવબંધન દોહિલુ' એ;
એ મોટઉ અણગાર, ગણધાર હોસિ એ,
સહિશુરિ નિજ યાનિં લહિઉં એ. ૩૧
- શ્રીપૂજ્ય કહધં સુનિ બાલ !, વાલ પ્રમાદ એ
એણી વાતિ ન કીલએ;
આણુધા જસવંત, સત સુણુ તાત,
ચરિત્ર અનુમતિ દીજીધં એ. ૩૨
- વચ્છ ! નહાનડીઉ તુંહ, મુંહ મનમોહન,
ચારિત્ર છધં અતિ દોહિલુ' એ;
કુમર કહધં સુણિ તાત, વાત મ કરસિ એ,
સાહસિઆ અતિ સોહિલુ' એ. ૩૩
- વડુ બંધવ પિત્રિદાસ, કહ [ધ] આસ અતિ ઘણી,
તાતનઈ મજ- ઈં તુદ્ધવણી એ;
જીં તુદ્ધે સંયમભાર, સાર લેસિઉ ભાવિઈ,
તું અદ્ધે ધરિ રહું ત્યા ભણી એ. ૩૪
- દોધ બંધવનઈ તાત, વાત વિમાસીઅ સહિ,
ગુરૂ પાસિઈ આવીઆ એ;
સંયમ દિઉ ગુરૂરાજ, કાજ નિજ સાધિસિઉં,
જંપધ ધણિપરિ ભાવીઆ એ. ૩૫
- સંવત પજનર જેહ, તેહ ચિંદુત્તિરેઈ,
વંશાખ શુદ્ધિ ત્રીજી લીએ;
દોહિણિ નક્ષાત્ર વ્રતસાર, વાર શનિ આદરઈ,
સુમાતિ ગુપતિ અતિ નિરમલા એ. ૩૬

અહ્મદાવાદિ શ્રીપતિ, સંઘપતિ ભૂંભય,
 જસૂરાજ ઉચ્છવ ઠરઠ એ;
 સોમવિમલ મુનિ નામ, તામ ઠવઠ વર,
 જસ મહિમા મહિ વિસ્તરઠ એ. ૩૭

રાગ—અસાઉરી, દમયંતી પાલી પલઠ—એ ઠાલ.

સંયમ પાલન અને પદ્મી પ્રાપ્તિ ।

દિનિ દિનિ મુનિ અતિ દીપતુ, જીપતુ વાદીવૃંદ રે;
 વૃંદનઠ યડતઠ પખિ જિમ ચંદલુ એ. ૩૮
 મુનિવર મહિમા ગુણુનિલુ, નિરમલુ સોહઠ રે;
 સોહનઠ મોહઠ મન ભવિજનતણા એ. ૩૯
 ચારિત્ર ઠમલા ઠાંમની, ઉરવરિ નવસરહાર રે,
 હારનઠ પાર ન પામુ ગુણુતણા એ. ૪૦
 છકૂકુમ બહુ તપ કરઠ, શુદ્ધ ચારિત્ર પાલઠ રે;
 પા ઠનઠ ઠાલઠ તે આશાતના એ. ૪૧
 સકલ શ સ્ત્ર મુનિ અભ્યસઠ, વસઠ શ્રોગુરૂ પાસિ રે;
 પાસિનઠ વાસિ જસુ જુખિ સરસતી એ. ૪૨
 ભાષાસુખતિ ભાખતુ. સખિ ઠયાંઠ ચાલઠ રે;
 ચાલઠનઠ પાલઠ દોષ આહારના એ. ૪૩
 યોગ વહઠ સવિ સૂત્રનાં, લિઠ અરથ વિચાર રે;
 વિચારનઠ આચાર પંચ સૂઠા ધરઠ એ. ૪૪
 સંવત પન્નર ત્રયાસીઠ, થાખ્યા સોભાગહરિષસૂરિંદ રે;
 સૂરિંદનઠ ચંદતણી પરિ નિરમલા એ. ૪૫
 અચિત્ય-ચિંતામણી મુનિવર, ગિરૂં ગુણુભંડાર રે;
 ભંડારનઠ સાર સુગાર બાણી ઠરાંએ. ૪૬
 સોભાગહરિષસૂર વાસ ઠવઠ, વરઠ 'ગણ્ણિ' પઠ ચંગિ રે;
 ચંગિનઠ રંગ સાહ ઠીકુ દોઠ એ. ૪૭

સીરોહી નગરી ભલી, જિહાં વસઇ તિ ગાંધી રાણુ રે;	
રાંણુનઇ ભાંણુ પરિ અતિ દીપતુ એ.	૪૮
‘પંડિત’ પદ ઉચ્છવ કરઇ, દિઇ નવ નવા તંબોલ રે;	
તંબોલનઇ બોલ માનિઉં ભલુ સહિગુરૂં એ.	૪૯
બીજપુરિ પધારીઆ, તિહા પ્રવેશ-મહોચ્છવ કીજઇ રે;	
કીજઇનઇ દીજઇ દાન ગંધર્વનઇ એ.	૫૦
પૂરવલ્યા જે સંઘપતિ, તેહ છલિ જાણુ રે;	
જાણુનઇ આણુ વહઇ સહુ સંઘવીતણી એ.	૫૧
માંગરાજ જાતનપાલ મિત્રી, વત્રી ચોદ્ધ વિમાસઇ રે;	
વિમાસનઇ સાસઇ કારિજ કીજઇ એ.	૫૨
અહિમદાવાદી સંઘ તિહાં, આવિ અનુમતિ માગી એ;	
માગીનઇ જાગી સનમતિ અદ્વાતણી એ.	૫૩
શ્રાવકજન ઉચ્છવ કરઇ, સૌભાગહરિપસૂરિ થાપઇ રે;	
થાપઇનઇ આપઇ ‘ ઉવઝાય ’ પદ વરૂં એ.	૫૪
પાંચસેરના લારૂઆ, થાલી સહિત સુચાંગ રે;	
અંગિનઇ રંગિ બહુ લાહણી દીઇ એ.	૫૫
ઇમ ઉચ્છવ અન્નેક પરિ, અનુકમિ લહીઆ રે;	
લહીઆનઇ ઠહીઆ મઇ આણુંદસિઉં એ.	૫૬

રાગ.—કેહારૂ—ઇશાન ઈન્દ્ર બોલઇ લીઇ—એ ઠાલ.

મમદાવાદમાં વાસ ।

વિહરંતા પુહતા વલી, અનુકમિ અહિમદાવાદિ રે;	
ઉચ્છવ બહુલાં વાજિત્ર-વાજઇ મધુર નાનાદિ રે.	૫૭
ભાવિ ભેટઉ ભવિજન, દીપઇ જિસિઉ દિણુંદ રે;	
યુગ-પ્રધાન જાગ જાણીઇં, સૌભાગહરિપસૂરિંદ રે. દુપદ.	
શ્રીફલની પરભાવના, દિનપ્રતિ દિઇ તંબોલ રે;	
અહિમાસિ રાખ્યા શ્રીપૂજય, શ્રીસંઘમાન રંગરોલ રે. ભા૦ ૫૮	

પુણ્યપ્રભાવક શ્રાવક ધરધ, સૂધાં વ્રત ખાર રે;	
ક્રમદેવ ચક્રવર્ણી પિતા, આણુંદ પરં ઉદાર રે.	ભા૦ ૫૯
વધમાન આતવાધતુ, સમરથ સમરથસાહ રે;	
હીરૂ હરિષ ધર્ષ ઘણું, વચ્છ વિશેષિ ઉચ્છાહ રે.	ભા૦ ૬૦
મદ દમતુ મહુ વલી, તેજિ તપધ તેજરાજ રે;	
રુપચંદ રુપિ ભલુ, જસ વિરતરધ જસૂરાજ રે.	ભા૦ ૬૧
દેવચંદ આણુંદસિઉ, પુણ્ય પૂરૂ પુણ્યપાલ રે;	
વર લખિમી વસુ વાવતુ, સાહ દેવચંદ દયાલ રે.	ભા૦ ૬૨
મંત્રિ ધનુ ધન વાવરધ, સૌમજ સહિજ ઉદાર રે;	
રામદાસ રૂલીમણુ, કમલસા કરધ વિચાર રે.	ભા૦ ૬૩
રુપુ રિદ્ધ આગલુ, સૌનુ સૌવન દેહ;	
રાજ પાલ રંગિ રમધ, વસ્તુ વારુ એહ રે.	ભા૦ ૬૪
પાટણપુરૂ પંચાઇણુ, દેવચંદ જિસિઉ ચંદ રે;	
ગોધુ ગિરુઅડિ ગાજતુ, તિહુણુસી તેજિ દિણુંદ રે.	ભા૦ ૬૫
અમીપલ અતિહ ભલુ, સાંડુ સાહસધીર રે;	
વીરપાલ વરધ વડુ, શ્રીવચ્છ તે વડવીર રે.	ભા૦ ૬૬

રાગ—દેસાખ.

આચાર્યપદની યોગ્યતા ।

ખંભનચરિ ખાંતિ આગલા, આખૂહરા અજરાજ;	
લખમસી લખગુણે જાણીધ, ખીમસી ખરાં કરધ કાજ.	૬૭
ભાવિ ભવિજન ભેટીધ, દીપધ જિસિઉ દિણુંદ;	
જગ જાણુધ યુગ-પ્રધાન, શ્રીસૌમવિમલસૂરંદ—આંચલી.	
ધાણુ પરિ નચરિ અનેકના, સંઘ મિલ્યા સુવિચાર;	
આચારિજ-પદ પાત્રનુ, કરધ વિશેષિ વિચાર.	ભા૦ ૬૮
જ્ઞેતા સંઘચિતિ આવીઆ, ગુણુમલિતણા ભંડાર;	
દરશન ન્યાન ચારિત્ર ભરિઆ, પાલધ પંચાચાર.	ભા૦ ૬૯
તકં છંદ યોતિષ ભલાં, લખ્યણુ વેદ પુરાણુ;	
સ્મૃતિ ગીતા સાહિત્ય વલી, સર્વ સૂત્ર અરથના જાણુ.	ભા૦ ૭૦

પ્રતિ રુપાદિક જે ગુણ, ઉપદેસમાલ મઝારિ; શ્રાસોમવિમલ ઉવઝય માંહિ, દીપ્તઈ સમયાધારિ. ભા૦ ૭૧
 પ ટિયોગ્ય જાણી ઠરી, આણી અતિ આણુંદ; વીનવીઆ તપગઈ ઘણી, સોભાગહરિષસૂરિંદ. ભા૦ ૭૨

ઢાલ—ઉડાલાવું, રાગ—દેશાખ.

આચાર્યપદ મહોત્સવ ।

હવઈ સુણુ સર્વ પ્રાણી, અનુક્રમિ વાત જે જાણી; તે સર્વ ઠહું અ ઉચ્છાહિ, આ શ્રાવક જનમાંહિ. ૭૩
 સંઘ વીનવીઆ સુણુંદ, ગુરૂ મનિ હૂઉઅ આણુંદ; પાયરઈ અનેક, શ્રાવક જે સુવિવેક. ૭૪
 એક ઠહઈ મઝ આપું, સંઘ માંહિ ધુરિ થાપું; એહવાં કાજ જી કાજઈ, વર ભવ લાહુ અ લીજઈ. ૭૫
 અવસર લહી દેવચંદ, ઉ ઠઉ ધરાઅ આણુંદ; પાય પ્રણુમી માન માગઈ, ઇણિ ઉચ્છવિ ધન લાગઈ. ૭૬
 તેતું અ.ચું અ પૂરું, તિલક વધારઈ સંપૂરું; સૂહાવિ સવિ તિહાં હરખી, મુનિવર ગુણનિહુ નિરખી. ૭૭
 સંઘ સહુ ઘરિ આવઈ, આગલ અહાવ વધાવઈ; મોટઉ માંડવ માંડઈ, દુરમતિ સર્વ પહરી છાંડઈ. ૭૮
 આંઘઈ ચંદ્રુઆ રૂડા, પીતલમઈ વચિ સૂડા; સંઘ મિલિહ સવિ ઘાટ, બહુલા બોલઈ ભાટ. ૭૯
 તંબોલ મડિ પ્રમુક્ષ, દેતાં ઉપજઈ સુખ; આપઈ ચૂનડી સાર, ઊપરિ ઘાટ ઉદાર. ૮૦
 તેડી ઉવઝાય ઘરિ, નહવણુ ઠરઈ બહુ પરિ; કોરૂ વેસ પેહરાવા, માંદરિ મુનિવર વધાવી. ૮૧
 સાંચરઉ સંઘસાર, માલઉ બહુલુ પરિવાર; આવઈ ચુહટા મઝારિ, ગુણુ ગાવઈ નરનારિ. ૮૨
 ઉડી ગૂડી તે રૂડી, વાત નહી એક કૂડા;

આગલિ નેજ તે સાર, લોકતાણું નહી પાર.	૮૩
ઘરિ ઘરિ મંગલમલ, તોરણુ વન્નરવાલ;	
આગલ ખેલા તે નાયઘ, અનગમતાં તે દાન યાયઘ.	૮૪
પગિ પાંગ થાકણાં કીજઘ, ઉચ્છાહિ તણાં દાન દીજઘ;	
વેઠ વીટા વલી સાર, મોટીઆતું નહી પાર.	૮૫
વજઘ ભૂંગણ લેરી, માદલ નવલ નફેરી;	
નીસાણ ઢાલ તે વજઘ, નાદ અંબર ગાજઘ.	૮૬
વંશવીણા વલી વાઘ, મધુરાં ગીત તે ગાઘ;	
સહીઅર સવિ મિત્રી સાધિ, પંચ વર્ણુ કૂલ હાથો.	૮૭
ખેલઘ ખાત્રી અખેલ, લિઉ કુંકમતણુ રોલ;	
ધક ગાઘ મુગિરાજ, સોઝઘ મનતણાં ઠાજ.	૮૮
અહુવિ ઉચ્છાણાં કરતો, શ્રોકજ અખ્યાણાં ધરતી;	
આગલ નાછાલ કિતી, ગુરુગુણુ મુહિ ઉચરતી.	૮૯
ખડૂઆ રુઆ ખેલઘ, નવ નાં ગીત તે ખેલઘ;	
ગુણ ગંધર્વ તે ગાઘ, જાવા ખાલજી જાઘ.	૯૦
પૂઠલિધા ઠાઘ સાદ, ઉપજઘ અતિ હિ આલહાદ;	
નામ નવરંગ પાત્ર, જાણે સહુ મિલિઉ જાત્ર.	૯૧
એક કહ મવ ધિજ જનમ્યા એહુતા રતનન;	
તપાચ્છતાણુ અ આધાર, હોસિ એહ જલુધાર.	૯૨
કીધા ઉચ્છવ જેહ, વર્ણવી ન સકું તેહ;	
મંદ ભુદિ ઠમ જાણું, જિહિ એક કિમ વખાણું.	૯૩
અભિનવ ઉચ્છવ કરતા, રુડા ધ્યાન તે ધરતા;	
અનુકમિ આઠ્યા એ વાહતા, પેસાલ પાસ એ પુહતા.	૯૪
તાંમ સુખઘ ગુરુવાણિ, જાણે મધુર આણિ;	
ગહ ગહી આજઘ પે સલઘ, હરખઘ જેમ મુહસાલઘ.	૯૫
દીડા સહિગુરુ સાજ, ઊલટ આગિ આપાર;	
સુરહભુવન સમ તોલઘ, આણુંદસોમ ધમ ખેલઘ.	૯૬

આચાર્યપદપ્રાપ્તિ ।

તપગચ્છપતિ તવ હરખીઆ, રુડી માંડી નાંદિ મેરે લાલ;
 ઊલટ આણી ગોરડી, ગાઈ મધુરઈ સાદિ મેરે લાલ. ૯૭
 ભાવે ભવિજન ભેટીઈ, દીપઈ જિસિઉ દિણંદ મેરે લાલ;
 યુગપ્રધાન જગિ બાણીઈ, શ્રોતોભવિમલસૂરિંદ મેરે લાલ—આંચલી.
 ચિહુ પખિ ચ્યારિ ગૂહલી વલી કીજઈ, દીજઈ બહુલાં દાન મેરે લાલ;
 શ્રાવક તે શ્રીસંઘ પ્રતિ, દિધ અધિકાં સનમાન મેરે લાલ. ભા૦ ૯૮
 સંવત પગ્ગર સતાણુવઈ, આસો માસિ મઝારિ મેરે લાલ;
 યુષ્પનખિત્રિ પદ અઈસણુ, શુદ્ધિ પંચમી ગુરૂવારિ મેરે લાલ. ભા૦ ૯૯
 સોભાગહરિષસૂરિ નિજ પાટિ, સોભવિમલસૂરિ થાપઈ મેરે લાલ;
 નાંદિ તણુ વિધિ સવિ સાચવીનઈ, સૂરિમંત્ર ગુરૂ આપઈ મેરે લાલ. ભા૦ ૧૦૦
 સંઘ સવે સાખિ ગુરૂ થાખ્યા, ગછનાયક પદ ઠાંમિ મેરે લાલ;
 લઘુ આચારિ[જ] વત્રી ઠવઈ, સકલહરિષસૂરિ નાંમિ મેરે લાલ. ભા૦ ૧
 સંઘ સવિ સપરિ સંતોષઈ, શ્રીફલ સાકર તંબોલ મેરે લાલ;
 સૂહર્વ ચાઉલિ ચુક પુરંતી, કરઈ કુકમતણુ રોલ મેરે લાલ. ભા૦ ૨
 વારૂ વસ્ત્રિ યતી અ સંતોષઈ, પોષઈ પરિઘલિ ભાવિ મેરે લાલ;
 શ્રાવકજન વત્રી વત્રી ભણઈ, શ્રોગુરૂ મઝ ઘરિ આવિ મેરે લાલ. ભા૦ ૩
 દેશ નગરિ પુરિ વહાર કરંતા, ખંભનયરિ પુહતા મેરે લાલ;
 વલી વિશેષ ઉચ્છવ કરંતા, શ્રીસંઘ આવઈ ગહિ ગહિતા મેરે લાલ. ભા૦ ૪
 પ્રવેશ—મહોચ્છવ તીણુઈ સમઈ, કીધુ દોસો જયચંદ મેરે લાલ;
 ગચ્છનાયકપદકેરૂ ઉચ્છવ, હવઈ પભણુ આણુંદ મેરે લાલ. ભા૦ ૫
 રાગ—ધન્યાસી, સહિ ગુરૂ વંદીઈ—એ ઢાલ.

ગચ્છનાયકપદ મહોત્સવ ।

ખંભનયરિ પધારોઆ એ, વધાવઈ વર બાલકિ;
 દિન દિન ઉચ્છવ બહુ કરઈ એ, શ્રીસંઘ રંગિ રસાલકિ. ૬
 સહિ ગુરૂ વંદીઈ એ.

- ગોતમ સમ અવતાર કિ સ૦, લખધિ તણું લંડાર કિ સ૦;
 વંછિત ફલ દાતાર કિ સ૦, શ્રોશો મવિમત્ર ગણુધાર કિ સ૦;
 વિઘાઈ વચરકુમાર કિ સ૦, ગુરૂ નાંમિ જ્ય જ્યકાર કિ સ૦. આંચલી
 હરષિ શ્રીસંઘ ઇમ ભણુઈ એ, કુણુ કરસિ પદ કારજ કિ સ૦;
 ઉલટ આણી ઉઠીઆ એ. વાઘરાજ મેઘરાજ કિ સ૦. ૭
- એહ કારિજ અદ્ધ દોઉએ, ધર્મતણુ લહિઉ પર્મ કિ સ૦;
 વિત્ત સુઠામિ વેચાઈ એ, બુ હુઈ શુભ કમ કિ સ૦. ૮
- સંઘતણી અનુમતિ લહી એ, વાઘરાજ કરઈ કામ કિ સ૦;
 ઠકોતમી અ પઠાવીઈ એ, દોશ નગરિ પુરિ કામ કિ સ૦. ૯
- સાહમી સઘલા નુહારીઆ એ, સંઘ મિલ્યા તિહાં થાટ કિ સ૦;
 અડૂઆ રૂડા તિહાં મિલ્યા એ, બહુલા યોલઈ ભાટ કિ સ૦. ૧૦
- આચારિજ ઉવઝાવ વરુએ, પંડિત મિલ્યા અપાર કિ સ૦;
 શુણે કરે મુનિ જેહવા એ, પૂરવલ્યા અણુગાર કિ સ૦. ૧૧
- ચંદ્રૂઆ તિહાં આંધીઈ એ, ઘરિ ઘરિ વનનરવાલ કિ સ૦;
 ઘરિ ઘરિ હુઈ વર્માનજા એ, તોરણુ ઝાકઝમાલ કિ સ૦. ૧૨
- માંડવઈ સંઘ આ પીઉ એ, દેઈ આંધકાં સનમાન કિ સ૦;
 ઠમરબંધ વાગા દીઈ એ. મડિ સો મારી પાન કિ સ૦. ૧૩
- આચારિજ ઘરિ તેડીઆ એ, નહવણુ કરઈ બહુ પરિ કિ સ૦;
 સૂહવિ સિરખી તિહાં મિલ્યા એ, વધાવઈ ઘરિ ઘરિ કિ સ૦. ૧૪
- તિહાંથી શ્રીસંઘ સાંચરિઉ એ, વાજઈ નવલાં તૂર કિ સ૦;
 સરણાઈ સરતિ લલી એ, લોક મિલિઉ તવ પૂર કિ સ૦. ૧૫
- ઠમ ઠમ ઠેલ ધસૂકીઆ એ, રણ રણકિયા ઠંસાલ કિ સ૦;
 દ્રમિ દ્રમિ માદલ વાણુઆ એ, તાનિ વાજઈ તાલ કિ સ૦. ૧૬
- ધમ ધમ ધમકઈ ધૂધરી એ, ડમ ડમ ડમરુઅ સાદ કિ સ૦;
 ભૂંગલ ભેરી અતિ ભલી એ, નવલ નફેરી નાદ કિ સ૦. ૧૭
- રુડી ગૂડી ઉછલી એ, ચઉહરા માંહિ ચક્રસાલ કિ સ૦;
 શ્રીસંઘ આવઈ મલપતુ એ, આગલિયી બહુ બાલ કિ સ૦. ૧૮

- પગિ પગિ થાકણુડાં કરઈ એ, કબાહિ ગંઠઉડા દાનકિ સ૦; ૧૯
 મોલીઆં વેઠ વીંટી દીઠએ, તિમ તિમ વાધઈ વાન કિ સ૦.
 કરતી અહુવિ ઉઆરણાં એ, ગોરડી ગાંઈ ગીતકિ સ; ૨૦
 સિરખી સવિ સૂહવિ મિલીએ, રાખઈ રુડા ચીત કિ સ૦.
 દિવ પરિ દીપઈ ભલા એ, શ્રાવક સમકિતધાર કિ સ૦; ૨૧
 જાણે ઉચ્છવ આગરુ એ, જાણે મંગલીક લાંડાર કિ સ૦.
 ધણિ પરિ ઉચ્છવ અભિનવા એ, કરતા બાવઈ સાર કિ સ૦; ૨૨
 પોસાલમાંહી પધારીઆ એ, સવિ મિલીઉ પરિવાર કિ સ૦.
 સંવત સોલ પંચોતઈ એ, મહા શુદ્ધિ પંચમિ ચંગિ કિ સ૦; ૨૩
 ગચ્છનાયક-પદકેરડુ' એ, તિલક વધારઈ રંગિ કિ સ૦.
 સંઘ સવે તવ હરખીઆ એ, હુણિ જ્ય જ્યકાર કિ સ૦; ૨૪
 ગચ્છનાયક ચિર જીવયો એ, ધિન તપગણ પરિવાર કિ સ૦.
 અહિવિ અખ્યાણાં કરિ ધરી એ, શ્રીફલ કુંઠમ રોલ કિ સ૦; ૨૫
 ગુહલી અહુલી તિહાં કરઈ એ, દિઈ નવ નવા તંબોલ કિ સ૦.
 વદ્ધી વલી વધાવતી એ, ગાવતી ગુરુગુણેલિ કિ સ૦; ૨૬
 ગછનાયક ગુણે આગલા એ, મૂરતિ મોહણુવેલિ કિ સ૦.
 વિવધ વચ્ચ વિહરાંવિઆએ, દરશણુ સવિ પરિવાર કિ સ૦; ૨૭
 આણુ'દિઈ ધણિ પરિ કહિઉ એ, ગછપતિપદ અધિકાર કિ સ૦.

રાગ—કેદાર, ફાગણું—હાલ.

સંયમચર્ચા ।

- બહુ પરિ રાજઈ એ, ગાજ એ તપગછરાય,
 શ્રીસોમવિમલસૂરીસર ધસર સેવિત પાય;
 અભિનવ ગૌતમગણુધર સધર ધરમ આધાર,
 હીમ મહીધર ગુણુધર વસુધાં કરઈ વિહાર. ૨૮
 મિચ્છત્તમૂલ નિઠંદએ કંદએ સમકિતસાર,
 સાવઘયોગ અનાંણુએ નાંણુ યે મન્નિ લગાર;

- નિરવધ યોગ ન્યાન ચિતિધરઈ નવિધરઈ રાગ નઈ' હોસ,
મૂંકઈ હોઈ ધ્યાન અશુભ એ શુભ ધ્યાનિ સંતોસ. ૨૯
- તિજઈ કૃષ્ણ નીલ કાપોત એ પોતએ શુભ ત્રિણિ લેસ,
ત્રિણિ દંડ તે પરિહરઈ આદરઈ ગુપતિ અસેસ;
પંચાચાર તે માંડઈએ, છાંડ એ વ્યારિ કષાય;
પંચ સુમતિ તે મનિ ધરઈ કરઈ પંચ વિધ સજ્જાય. ૩૦
- પંચ વિષય કરઈ દૂરઈ એ દૂરઈ એ પંચ પ્રમાદ,
ખટ જીવ યતન તે આદરઈ નવિ ધરઈ વાલ વિવાદ;
છ છ ભેદ તપ તપઈ જપ જપઈ શ્રીસૂરિમંત,
વારઈ ભય ઠામ સાત એ માત એ આઠ ધરંત. ૩૧
- આઠઈ મદ જે દુર્જય જયકરઈ આઠઈ કર્મ,
નવ વિધ બ્રહ્મચર્ય રાખઈ એ દાખઈ એ દશ વિધ ધર્મ;
બાવીસ પરીસહ સહિતુ એ ધરતુ ગુરૂ નવિ રીસ,
સાધુ તણા ગુણુ જે ઠાહ્યા સંગ્રહીયા સાતનઈ વીસ. ૩૨

અં દોલાનું—ઠાલ, રાગ—કેદાર.

- બઈતાલીસ આહારના હોસ, ન કરઈ તેહનું પોસ;
વહઈ આણુ જિણુવરુએ, મહિમા મંદરુ એ. ૩૩
- તપ જપ સંયમ સાર, પંચ મહોવ્ય ધાર;
ગુણુમણિ આગરુ એ, વિદ્યા સાગરુ એ. ૩૪
- ભવિઠ કમલ વન જેહ, દેસણુ સુધારસ મેહ;
વરસઈ મનરુવી એ, દેશિ વિદેશિ વલી એ. ૩૫
- વાવતુ બીજ સમકિત્વ, રુડું જાણી વત્વ;
જ્યાચક બહુ પરિ એ, સંઘભૂમિ જી પરિ એ. ૩૬
- દેસણુ સુણુઈ નરનારિ, પોસહસાલ મઝારિ;
ગુરૂ પાસિ આવીયા એ, શ્રાવક ભાવીયા એ. ૩૭
- સરવવિરતિ એક સાર, ઉચરઈ એક વ્રત બાર;
ઉપધાન ઇક વહઈ એ, પુણ્યકરી ગહ ગહઈ એ. ૩૮

માલારોપણ સુવિવેક, બીજી વિરતિ અનેક;	
ગુરુમુખિ ઊચરઈ એ, દુહસાગર તરઈ એ.	૩૯
આલોઈ સવિ પાપ, તણિ કરઈ નિરમલ આપ;	
પાગ્યા સહિગુરુ એ, વંછિત સુરતરુ એ.	૪૦
ધરઈ વૈરાગ્ય અભંગ, સંયમ રમણીરંગ;	
ગિરિમાં મંદરુ એ, રુપિ પુરંદરુ એ.	૪૧

રાગ—સામેરી. ઠાલ—જ્યમાલાતું.

જ્યુ તપગચ્છનુ શૃંગાર, જાણે સમતા રસભૃંગાર;	
શ્રીસોમવિમલ ગણધાર, જ્યુ જ્ઞાનતાણું ભંડાર.	૪૨
ગુરુ મૂરતિ મોહણ વેલિ, ગુરુ ઉપશમ રસની રેલિ;	
ગુરુ પૂરંઈ અષ્ટવિદ્યાન, ગુરુ સકલકલા સાવધાન.	૪૩
ધચ્છાલાપિ વાંચઈ રૂઠ, ગુરુ અભિગ્રહ બહુ કરઈ સુંડી;	
માન ન ધરઈ પૂજ્ય લગાર, માયા લોભ કરઈ પરિહાર.	૪૪
મદ મત્સર ગુરુ કરઈ દૂરિ, ગુરુનાંમિ સંઠ ભૂરિ;	
ગુરુનામિઈ વંછિત ભોગ, ગુરુનામિઈ નવલ સંયોગ.	૪૫
ગુરુનામિં બહુલી રિદ્ધિ, ગુરુનામિં વંછિત સિદ્ધિ;	
ગુરુનામિઈ નવઈ નિધાન, ગુરુનામિં વાધઈ વાન.	૪૬
ભામણુડાં ભગવન આજ, ઊચારણું કરું ગુરુરાજ;	
ગુરુનાંમતણી બલિહારી, દુખ દુરમતિ દૂર નિવારી.	૪૭
ભૂત પ્રેત વશી વશિ થાઈ, દુષ્ટ જ્વર દૂરિ જાઈ;	
જ્યુ જંગમતીરથ સાર, જિનશાસનિ જ્ય જ્યકાર.	૪૮
ગંગાવેલકણુ ભવતુ, ગચણિંગણિ તારા ભવતુ;	
રચણાયર રચણુહ સંખ, કરઈ ગુરુણુ તુહિ અસંખ.	૪૯
લોટીગણુડે પાચે લાગું, ગુરુ સેવા અહનિસિ માગું;	
આણુંદસોમ પ્રણુમઈ પાય, કરિ મઝ ગુરુ સુપસાય.	૫૦

રાગ—મલ્હાર. મોરી આંખડી ફરકઈ રે—એ ઠાલ.

યુગપ્રધાન જાણુઈ સહુ, જિનશાસન સુરતાન રે;	
ગુરુણુ ગાતાં સંપદા, સહી વાધઈ રે અધિકુવાન.	૫૧

મોરા સહિગુરૂ વધાવુ રે, સોહાવુ' રે તપગચરાય;
 નિતુ પ્રણમુ રે શ્રીગુરૂપાય, જિમ કિજઈ રે નિરમલ કાય.
 જિમ હુઈ રે ગહુલું આય, મોરા સહ ગુરૂ વધાવુ' રે.—આંચલી.
 ધિન અમરાદે કૂખડી, રુપરાજ કુલ ધિન્ન રે;
 ધિન્ન સુગુરૂ જીજીઈ દાખીલા, રુડા સુવેહ રે સંઘ સુપ્રસન્ન. મોં ૫૨
 સોભાગહરિષસૂરિ પાટ જ્યુ, સોહો મિમલસૂરિ સીસ રે;
 ચલિવેહ સંઘ ઈણિ પરિ લણઈ, જ્યુ ગઈ પાત રે શોડિ વરીસ. મોં ૫૩
 જાં દૂ સાયર અંહલુ, જાં તપઈ તેજિ કિણુંદ રે;
 તાં સોમવિમલસૂરિ ચિર જ્યુ, સુખ લંખદ રે દિઉ આણુંદ. મોં ૫૪
 આણુંદ સોમઠલા મિલી, સંવત યોગજીસઈ સાઘમાસિ રે;
 દસમી ગુરૂવારિ રચિઉ, નંદરેઆરિ રે રાત્ર ઉદહાસિ. મોં ૫૫
 મનરંગિ જે જણઈ ગુણઈ, સાંભલઈ રાત્ર રસાલ રે;
 નવ નિધિ તસુ ઘરિ અંગણઈ, સાંખ ફલોહ રે અમર રસાલ રે. મોં ૫૬

પૂજ્યશ્રીસોમવિમલસૂરિરાસઃ સમાપ્તઃ ।

श्रीदेवरत्नसूरि-फाग ।

ॐ अहं ॐ

ॐ नमो जिनचन्द्राय परमोदयशालिने ।
 समग्रभुवनाभोगकमलाक्रेलिसन्नने ॥ १ ॥
 नमः श्रीआदिदेवाय देवसंसेवितांह्रये ।
 धर्मार्थकामसंपत्तिसुरसिन्धुहिमाद्रये ॥ २ ॥
 नमः श्रीवर्द्धमानाय तीर्थेशाय स्वयंभुवे ।
 नमः श्रीगौतमायास्तु सर्वाभीष्टश्रियां भुवे ॥ ३ ॥

रास.

त्रिभुवनगगनविलासनद्विषुधर, नयर ७राठलि वास रे; ४
 नमिय निरंजन लवलयलंजन, सन्न नरंजन पास रे.
 षविजनमानससरवरुंसीय, सरिसीज अविचल लति रे;
 ध्याधसु लाविध' देवी शारद, शारदशाशकरक'ति रे. ५

अद्वैत.

शारद शशिकरति, निम्भलशुणुगुपति,
 सूरि धुर'धरु अये, सोडुग सु'दरु अये;
 आगभगच्छि सिलुगार, सयमश्रो ठरि डार,
 रुपिध' सोडुध' अये, जनमन मोडुध' अये. ६
 सन्ननठमलद्विषु'द, द्विठध' मुनि आलु'द;
 सेवध नरवरु अये, शुलि गोअमशुरु अये;

શ્રીદેવરત્નસૂરિ'દ, પ્રાગવંશ કેરઉ ચંદ,
ગાઇસુ ગણુહરુ એ, સહજિ મનોહરુ એ. ૭

કાવ.

અણહિલવાડઉં પાટણ, પાટણનયર જે રાઉ;
દીસઇ' જિહાં શ્રીઅ જિણુહર, મણોહર સંપદ ઠાઉ. ૮
ચાંડસી પેથડનઇ' કુલિ, કલીય ઠલા સંભાર;
તિહિં વસઇ વહુરઉ કુરણિગ, કરુણાગરુ અડિસાર. ૯
કુ'તગદે તસુ ધરિણિઅ હરિણોમ નયણુ સુરંગ;
સીલિંઇ સીય જિમ મોહ એ, રોહ એ પાપહ અંગ. ૧૦
જાવડ તસુ તણુઉ નંદણ, નંદણિ સુરતરુ જેમ;
દિનિદિનિ રુપિઇ દીપઇ, જીપ એ તજિઇ' હેમ. ૧૧

આર્યા ।

નીલોત્પલદલનયનં કે સુવિપ્તા(?)નૈવ શારદીનશશિવદનમ્ ।
યં વીક્ષ્ય રૂપમદનં કે હૃદિતા નૈવ ગુણસદનમ્ ॥ ૧૨ ॥

રસ.

નિર્મલનિજકુલકમલદિવાયર, સાયર સમ મ'ભીર રે;
અતુદિન નવ નવ માઇ મનેરય, રથવર સારથિ ધીર રે. ૧૩
સહસિ મનોહર શશિકર નિરમલ, કમલ સુકોમલ પાણિ રે;
ગજગતિલીલામંથરચાલઇ', બોલઇ' સુલલિત વાણિ રે. ૧૪

અદેઉ.

બોલઇ સુલલિત વાણિ, સુંદર ગુણુ મણિ ખાણિ,
સુજના નંદનૂ એ, વાણુ ચંદનૂ એ;
નિરમલ કોમલ અંગ, સુલલિત રુપિઇ' અંગ,
ધીરમ મંદરુ એ, તેજિઇ' દિતકરુ એ. ૧૫
જસુ એક સુંદર પુત, ઉત્તમ અરિય પવિત,

ધન તે જનની એ, ગુણુતરૂ અવની એ;
 ધમ બોલઈ સહૂ કોઈ, મોહવિ કુતિગ જોઈ,
 પાંચ વરીસુ એ, નહી કોઈ સરીસુ એ. ૧૬

કાગ.

અવસરિ ઇણુઈ સુહુમરિ, ગુરુએ ગુણુઈ ઉદાર;
 દેખી અ રૂપિઈ લહૂઉ, બહુએ લક્ષણુ સાર. ૧૭
 તતક્ષણુ તેડીઅ તાતહી, તાત જાણવી સાર;
 જઉ સંઘમે એઉ લઈ, તુ' હાઈ ગચ્છશૂણુગાર. ૧૮
 જણુય વિવેકિઈ જાગિર, આજઉ મહુ મનિ ભાઉ;
 સંયમ લેવા ગહુખાહુઉ, મહુ વહુઉ જગિ જસવાઉ. ૧૯
 દીક્ષાઉત્સવ મંડિઅ, ખાંડળ પોહુ નરિંદ;
 આવઈ તિહાં જન બહુવિહ, ચઉવિહ સંઘ આણુ'દ. ૨૦

કાવ્યમ્ ।

મહોત્સાહં મદ્ધે ભજતિ સકલેઽહર્નિશમપિ
 ક્ષણદ્વૈતે નૂનં ભવતિ સુજનેષુ પ્રમુદિષુ ।
 વ્રતં ધિત્સૌ યસ્મિન્નનુ સદનવાસઃસ્થિતજના
 ન મન્યન્તે સ્મ સ્વં કતિ કતિ પરં વંચિતમિવ ॥ ૨૧ ॥

રાસ.

નિતુ નિતુ જિમણુવાર આવારીઅ, નારીઅ ગાઈ ગીત રે;
 નાનાવિહ માગતજન માનિઈ, સુરૂતરૂ જીત રે. ૨૨
 જિણુહરિ જિણુવરપૂજ રચાવઈ, નાચઈ પાત્ર સુરંગ રે;
 ધણુપરિ નચરિહિ કીધ મહોત્સવ, એ સવિ નહી કુણુ જંગિ રે. ૨૩
 અદેઉ.

એ સવિ નહી કુણુ જંગિ, જણુ બોલઈ મનરંગિ,
 તિહાં ધણુ અવસાર એ, પામણુ'દ કરી એ;

ક્રુતિગદ્દે ઉરિહંસ, પ્રાગવંસ અવયંસ, ગુરૂપાય લાગધ એ, ચારિત્ર માગધ એ.	૨૪
બાગિઉં મઝ શુભ ઠમ્મ, બાણિઉ ધમ્મંહ મમ્મ, ધમ એ બોલધ એ, નહીં કોધ તોલધ એ; માય બાપ બેધ આવી, ગરુધં બેવિ બેવિ ભાવિ, સંયમ દેસિઉં એ, અમિ પણ દેસિઉં એ.	૨૫
શ્રીબ્રથાનંદસૂરિ, અભિનવ આણંદપૂરિ, વેષ તઉ આપધ એ, સંજમ થાપધ એ; સતસઠુધ માહ માસિ, સિત પંચમિ ઉલ્લાસિ, ચિહ્નુજલ સરિસધં એ, ગરુધં હરિસિધં એ.	૨૬
પાટણમાહિ બહુ જંગિ, ચારિત્ત લીધઉં રંગિ, જણ ધમ જંપધ એ, ક્રુતિગ સંપધ એ; ધમ બોલધ ગુરૂરાજ, રુડઉં હુઉ કાજ, ધણિ ગચ્છિ સોહધં એ, ભવિઅણ બોહધં એ.	૨૭
પાંચ મહાવ્રત ધાર એ, વાર એ પાંચ પ્રમાદ; સૂધએ સંજમ પાલ એ, ટાલએ પરપરિવાદ.	૨૮
દીસએ વિનય વિચક્ષણ, લક્ષણ કહિજ શરીરિ; સમરથિ લીલાં લોહનધં, કોહ છતઉ જિણ વીરિ.	૨૯
સુભણધં સુખિધં સુલક્ષણ, લક્ષણ સાલંકાર; નાટક છંદનધં નવનવધં, ક્વર્ધ કવિત્ત સુસાર.	૩૦
ગણિત પ્રમાણ પરિસીલિધં, લોલધં મુણધ વિચાર; મુણિવર આગમ વાચધં, સંચધ સુકૃત અપાર.	૩૧

કાવ્યમ્ ।

સમુદ્ભૂય ક્રોધાચરિનિવહમાત્માન્તરગતં

નિધાયાન્તશ્ચિત્તે બહુવિધસુશાસ્ત્રોપનિષદઃ ।

લસચ્છ્રીસિદ્ધાન્તામૃતજલધિમધ્યેઽનવરતં

પરાં કોલિં કુર્વન્ જયતિ સ મુનિર્ગચ્છતિલકઃ ॥ ૩૨ ॥

रासड.

तिष्ठि सभध रति प्रीअ प्रति षोलीअला,
 महीअली मध मुनि होभीअला;
 तुम भवि भानध आणतली, भनि भयणु भडा लड रुठि,
 भोलध' धणुध' हुं न हीडड, टालिसु विडि वरडुभाणु. 33
 ततक्षणि मित्र वसंतड कारिड, केमल वयणु ते तणि वारिड;
 तड गडुगडिड अणार;
 कणुयर डेतकनध णीणुठरी, पाडल डेसर करणी मठरी,
 तरणी गाध' तार. 34

इण.

इल लरि सहकार लडकधं, टडकधं केधलि वृंद;
 पारधि पाडल भडिमद्या, गडि गडिआ सुयडुंद. 35
 यंदन नारंग कडलीअ, लवलीअ करध आनंद;
 रमध लमध सुहु लंगिध', रंगिध' मधुकर वृंद. 36
 वनि वनि गायन गायध', वासध मलय समीर;
 डसिभास नायध' रमणीअ, रमणीय नवनव वीर. 37
 डिंशुक यंपठ डैडलि, डलिआ तडवर सार;
 भयणु महीपति गाणध', राणध रस शृंगार. 38

काव्यम् ।

चापं पुष्पमयं शरानलिमयान् कृत्वा च सैन्यं द्वियो
 दूतं दक्षिणमारुतं मधुमथ मित्रं विधुं सैन्यपम् ।
 उच्चैः कोकिलनादवाद्यनिवहः कामोऽयमामोहयन्
 विश्वं विश्वमदो मदोद्धरतरः सज्जोऽभवद्दिग्जये ॥ ३९ ॥

रास

रतिपति अणला णल सारीसड, रीसध आलड वीर रे;

૧૫૫

- મિત્ર વસંત પ્રમુખ નિજ પરિકરિ, પરિકરિઉ યતિ ધીર રે. ૪૦
 આવિઉ મુનિવર પાસઠ તેજવિ, જવ તવ હઉ ઉવસંતાપ રે;
 સીયલ ઠવચ તસુ દેખી અતિઘણુ, ઘણુ ગુણુ આગમ ચાંપ રે. ૪૧

અઢેઉ.

- ઘણુ ગુણુ આગમ ચાપ, ધ્યાન સુખાણુ કલાપ,
 સીલંગ રથ વરુએ, નાયક જય કરુએ;
 જૂંઝઠ તિહાં મુનિરાઉ, વધરી ટાલઉ ઠાઉ,
 ખાણુ આટોપિધં એ, મેલહુધં કેપિધં એ. ૪૨
- તઉ ગરુધં અભિમાણિ, જૂઝ ચડિઉં સુપ્રમાણિ,
 એ નવિ ભાજધં એ, ગુણુતર વાજધં એ;
 તઉ વ્રહ્મ યુધિચાંગિ, હણીઉ મયણુ સુઅંગિ,
 તઉ તિમ નાઠઉ એ, જિમ નવિ દીઠઉ એ. ૪૩
- મહી લિહઉ જયકાર, શાસન હુર્ષ અપાર;
 સવિ ગુણુ છાજધં એ, આગમિ ગાજધં એ. ૪૪
- ગુરૂ મનિ હઉઉ વિચાર, આપઉં ગચ્છહુ ભાર;
 એ અતિ સમરથુએ, પૂજધં મનોરથુ એ. ૪૫

ફાગ.

- વહરઉ મોક્લ મૂંધઉ, સૂધઉ બિહું પખિ જાણિ;
 ભાવિ અનધ વ્યચ ગોલઉ, બોલધં મધુરીય વાણિ. ૪૬
- પ્રાગવંસિ ચાંડસિ કુલિ, ઠલિધં ભલુ જાંહ વાન;
 શ્રો ગુરૂ ચલણુ લાગધં, માગધં શ્રીસંઘમાન. ૪૭
- પાટણુમાહિ મહોત્સવ, નવ નવ કરધં અનેક;
 દિશિ દિશિ સંઘ તેડાવધં, આવધં ધરીય વિવેક. ૪૮
- ધવલ ગાધં તિહાં નારીય, સાકર કરી સિણુગાર;
 સાહમીવત્સલ સંઘ પૂજે, પૂજધં હુર્ષ અપાર. ૪૯

કાવ્યમ્ ।

ગીતં ગાયનમણ્ડલી સુમધુરં ગાયત્યમન્દસ્વરં
 મટ્ટૌઘો મળતિ સ્તુતીઃ સુધવલાન્યુશ્ચારયન્ત્યજ્ઞનાઃ ।
 આતોઘ્યાનિ ચતુર્વિધાનિ ચ તથા વાઘ્યન્ત ઉચ્ચૈસ્તદા
 હર્ષાદ્વૈતામિતિ પ્રવૃત્તમતુલં શ્રીસંઘમેલાપકે ॥ ૫૦ ॥

સસ.

ઉત્સવ ઠરી નિયાણુવ વરિસિઘ', હરિસિઘ' વધસાહ માસ રે;
 ઉજ્જલ પંચમિ વર બુધવારિઘ', સારી સવિહૂં આસ રે. ૫૧
 શ્રીજ્યાનંદસૂરિ પાટિ સુથાપઘ, આપઘ' સૂરિમંત્ર સાર રે;
 ધવલ ગાઘ' તિહાં રંગિ સોહાસિણિ, સાસણિ જ્ય જ્યકાર રે. ૫૨

આદોલ.

સાસણિ જ્ય જ્યકાર, ભટ્ટ ઠરઘ' ઠઘ વાર,
 શ્રીસંઘ ચીવરુએ, દીજઘ' અતિવરુએ;
 ગંધર્વ રુચડઉ' ગાન, દીજઘ' બહુ વિહ દાન,
 વાજિત્ર વાજઘ'એ. મનરંગિ ગાજઘ' એ. ૫૩
 શ્રીસંઘ પરમાણુંદ, હરિસીય સજ્જનવૃંદ,
 પ્રીતિ કોલાહલએ, મન અતિ ઉજ્જલ એ;
 પાટ.....સુ વિસાલ, ઉત્સવ કોધ રસાલ,
 સોહઘ' ગણુહરુએ, પાટ ધુરંધરુ એ. ૫૪
 પાલઘ' પંચાચાર, જાણુઘ' તત્ત વિચાર,
 સસમઘ' પર સમઘ' એ,અતિ ક્રમઘ'એ;
 વાણી અમૃત સમાણુ, તેજિ અભિનવ ભાણુ,
 ભવિઅણુ ઓહઘ' એ, મહીયલિ સોહઘ' એ. ૫૫
 અહનિશિ સાધુ અનેક, બુ.....વિવેક,
 તીહ ગુરૂ પાસઘ' એ, શ્રુત અભ્યાસઘ' એ;

દરિસણુ નાણુ ચરિત્ર, ત્રિભુવન માંહિ પવિત્ર,
નિતુ નિતુ સાધધં એ, ગુણુ ગણિ વાધધં એ. ૫૬

કાગ.

સેવકશિવસુહૃદાયક, નાયકમુનિવરવૃંદ,
જાણુ જસુ યશ શારદ, વારિદ પૂનિમચંદ. ૫૭

મુનિવર નિમ્મલ માન, માનસસરોવર હંસ;
બુદ્ધિધં જીપધં સુરસૂરિ, સૂરિસર અવયંસ. ૫૮

ભવિયણુ ભવજલ તાર એ, વાર એ દોષ સુબાણુ;
જિનવર શાસનિ દીપએ,યમાણુ. ૫૯

નામિધં નવનિધ આવધં, ભાવધં ગુણુ જસુ રાય;
શ્રીદેવરત્નસૂરિસર, ધસર દેવધં પાય. ૬૦

કાવ્યમ્.

અસ્મિન્ શ્રીસૂરિભાનારા શાસને તેજસઃ શ્રી
સચ્ચક્રાણાં પ્રમોદઃ સ્ફુરતિ વિકસતિ શ્રીપદં સહ્જપદ્મઃ ।
બોધં પ્રાપ્નોતિ લોકોઽભ્યુદયમયતિ ચ શ્રીજિન- -ધર્મો
જીયાસ્ત્વં સૂરિરાજ ધ્રુવમિતિ જનતાશીર્વચાંસ્યુલ્લસન્તિ ॥ ૬૧ ॥

રાસ.

મુહ જિમ પૂનિમ શારદ શશિકર, ઠર પંઠજિ જસુ સિદ્ધિ રે;
મન સુદ્ધિ ભાવિધં ભવિયણુ સેવઉ, સેવક પૂરિધં રિદ્ધિ રે. ૬૨

રાસઉ.

જા ગયણુ ગણિ દીપધં દિનકર, ઠિરણુ રોહિણિકંત રે;
તા મહિમંડલી સુદરશ્રીગુર, ગરુયા ગુણિ જથવંત રે. ૬૩

સ્તંભત ચૈવદ્દ નવાણૂં વરિસિધં, રૂતુ વસંત જન મહનધ દિવસિધં,
 મનરંગિ હિ સુવિશાલ.
 કાગબધી એ ગુરૂ વિનતી, ભાવ ભગતિ ભોલિમ સંબુતી,
 ક્રીધી રસ ચૈવસાલ. ૬૪
 ગણહરં શ્રીદેવરત્નસૂરિસર, ધમ વીનત્તી કરી જે નરવર,
 વંદધ ભગતિહિં સાર.
 તોહ ઘરિ વિલસધં નવનિધિ અહનિશિ,
 સવિ સુહસંપદ નિતુ હુધં તીહ વસિ,
 વંછિય સિદ્ધિ અપાર. ૬૫

॥ इति श्रीगुरुफागः समाप्तः ॥

શ્રીવિજયસેનસૂરિ-નિર્વાણરાસ ।

શ્રીગુરુભ્યો નમઃ ।

૬૬૧.

સરસતિ મતિઘઉં નિરમલી, મુખિઘઉં વચન વિલાસ;
 ગાઉં તપગચ્છ-રાજવી, વિજયસેન ગુણુરાશિ. ૧
 જગમાં જગગુરૂ હીરણ, હુએ અધિક સોભાગ;
 મહિમા મહીમાહિં ઘણઉં, જિમ રામમુની મહાભાગ. ૨
 તાસ પાટિ ઉદયાચલિધં, ઉગ્યુ અલિનવ ભાણુ;
 શ્રીવિજયસેનસૂરિસરુ, જેહથી નિત રચુવિહાણુ. ૩
 ભાગ્યવડું શ્રીપૂજ્યનૂં, કુણુધં ન ખંડી આણુ;
 જિનશાસનમાં જગતાં, હુઆ અધિક મંડાણુ. ૪
 ખરચ પ્રતિષ્ઠા પૂજણાં, સંઘ તીરથ ઉદ્ધાર;
 રાસ-ભાસ-કવિ અંથથી, તે સુણુજ્યો અધિકાર. ૫
 છેહુડધ જે નિર્વાણુનઉં, કહૂં લવલેશ વિચાર;
 તાંત માત ગુરૂ ગામનધં, નામ થકી સંભાર. ૬

રાગ-આસાવરી, મતિ નિરમલ જિન નામધં કીજધ-એ ઢાલ.

નડોલાધ નગરી સોલ ચિડોતરી; કાગુણુ પૂનિમ જાયા;
 તાત કુમાકુલિ માત કોહિમદે, સુત કુલમંડન આયા. ૭

- યુગતે નામ કવિઉં જોસંગણ, રુપ ઠલા ગુણુ ભરીઉં;
રુપે સુંદર નઇ સોભાગી, પરમ પુરૂષ અવતરીઉં. ૮
- તેરાતરી શુદ્ધી જ્યેઠ એકાદશી, મહોત્સવ માતા સાથિઇં;
સૂરતિખંદિરિ દીખ્યા લીધી, વિજયદાનસૂરિ હાથિઇં. ૯
- અઠાવીસઇં મહાવદિ સાતમિ, જાણિ પદવી દીધી;
અમદાવાદ નગરી સાહા મૂલઇં, પૃથિવી ઊરણુ કીધી. ૧૦
- જય જયકાર હુઉ જગમાંહિં, વિજયસેનસૂરિ રાજઇં;
જિહાં જિહાં વિહાર કરિ મહી મંડલી, તિહાં તિહાં અધિક દિવાજઇં. ૧૧
- દિલ્લી લાહુર સહર આગરા, મરૂધર ગુજરદેસ;
સોરઠ કુંઠણુ કાનહત હાલા, જિહાં જિહાં નવલા વેસ. ૧૨
- તિહાં શ્રી પૂજ્યઇં વિહાર કરીનઇં, તે સવિ પાવન કીધા;
તિહાના સંઘ અનેક પરિ ધન, ખરચી લાહા લીધા. ૧૩
- એક દિન શ્રીપાતસાહ યોલાવઇં, દરિસન કરિવા કાજિઇં;
ગુજરથી લાહુર પધાર્યા, જિમ કુમતિ મહ ભાજઇં. ૧૪
- કુમતિ મત મિથ્યાત ઉથાપી, શ્રીજિન ધર્મ સોહાવઇં.
અકબરસાહ સલામાં યુગતઇં, જિનસાસન દીપાવઇં. ૧૫
- સ્વઇં મુખિં પાતસાહ પ્રસંસઇં, દરિસન બડા તુમ્હારા;
ઠહણી રહણી દોઉ મિલઇં જિહાં, દિલમાં સાય હમારા. ૧૬
- જગગુરૂનઇં દીધા છઇં, જે જે ધર્મ યોલ શ્રી સાહિં;
તે સવિશેષ પણુઇં સવિ કીધા, દીધા હીરસવાઇં. ૧૭
- યુગતિ જૈન ધર્મ મત થાપી, દિલ્લીપતિ દિલવાલ્યુ;
હીરસવાઇં વિરુદ્ધ ધરાવી, જિનસાસન અબુઆલ્યુ. ૧૮
- જીવ અમારિ સેતુજગિરિ, મુગતઉ તીરથના ઉદ્ધાર;
લાખ ગમે અંદીજન છૂટા, તે સવિ ગુરૂ આધાર. ૧૯
- આચાર્ય વાચક પંડિતપદ, શ્રીપૂજ્યઇં પદ દીધા;
શ્રીજિનસાસન ભાર ધરીનઇં, ધર્મ ઠાર્ય સવિ કીધાં. ૨૦
- એસવશંકુલઅંબરદિનકર, ચરણુકરણુગુણુભરીઉં;
સાહચિરા રૂપાઇં નંદન, વિહિત મુનિપરિવરીઉં. ૨૧

યુગપ્રધાન સમ અતિશય અધિકૃત, સકલ સૂરિ સિલ્પગાર;
 વિજયદેવસૂરિંદ લલાવ્યક, તપગચ્છ-પદ્ધવિભાર. ૨૨
 જવ આખાધ હૂઈ નિજ અંગિઈ, પરિકર ભાવ જણાવઈ;
 ધીર વીર સાહસીક સૂરીસર, નિજ મનિ ભાવન ભાવઈ. ૨૩
 એ સંસાર અસાર તણી ગતિ, ચિંતઈ અંતરયામિ;
 ભાગિ ભાગિ જીવિ ચેતિ ચેતિ તું, તઈં અતુરંગી પામી.

હાલ.

રાજનગરથી પૂજ્ય પધારિયા, અનુક્રમિં સૌજિત્રઈપુરિ આવિયા,
 દેવતણી ગતિ કેા ન સકઈ કલ્પી, ભવિતવ્યતા જે તે કિલિં નવિ ટલી. ૨૪
 તિહાં બ્યેઠવદિ દશમી દિંની, સાચની સાર વખાણ;
 શુભ ધ્યાન કરિ મધ્યાન વેલાં, આહાર સહજ પ્રમાણ;
 તિહાં લગઈ સુખછઈ પૂજ્યનઈ, નિજ અંગનઈ પરિવાર;
 પુણ્યપહુર પાછલિ શાકતઈ, વાસકિ પધાર્યા નારિ. ૨૫
 અવસરિ તેણુઈ મારગિ ચાલતાં, સાધુનઈ શ્રાવક સહુ સંભાવતાં;
 નારિ સમીપિં જવ આવ્યા વહિ, જલ વાવરવા તખ અઈઠા સહી. ૨૬
 તવ સહીઅ અઈઠા, ભૂમિ હેઠા સહુઅ દીઠા ભમ;
 અંગ તવ વિરુઈં થયું, ખિણુ એક પુઠયા તામ;
 અઈઠા થઈ જલ વાવર્યું, પાણિ તે ન લાગું અંગિ;
 યુંથાઈ અંગ અનેક પરિ તિહાં, કિચ્યું નહિં મન રંગ. ૨૭
 એહવઈ ભગવનજી ઈમ આદિસઈ, અંગ અમ્હારું નથી અમ વશિ;
 સહુ પરિવારિં અહુત યતન કીયા, નારિ નગરમાં ગુરૂ પધરાવીયા. ૨૮
 ઈમ નિસુણિ ગામિ સુઠામિ આણી, આથમ્યું તવ સૂર,
 આહાર ચ્યાર અને ઔષધ, પરિહર્યા સવિહરિ;
 આહાર તવ પાછું વલ્યું..... ઈંગ લગાર,
 પણિ સાવધાન પહું ભલું, ચેતન ઠામિ અપાર. ૨૯
 ધિન એ મુનિવર ધિનઠંઠેણુધનના, તપ સંયમસિકઈં હૂઆ એકમના;
 ભવજલ તરીઆ આતમ તેહના, જેસંગજી ગુરૂ ભાવઈ ભાવના. ૩૦

ખિણુ ખિણુઈ અંજલિ જલ પરિઈ, જીવિત ઘટઈ નિરધાર,
આપણા આતમ હિતકરૂ, જિમતરૂ એ સંસાર;

પરમાંગ ચ્યારઈ દોહિલ્યાં, લાભતા વારોવાર,
મનમાંહિ પોતઈ ચીંતવી, પરિહરવા ચ્યાર આહાર. ૩૧

સરુપ વિચારી નિજ જીવિત તણુ; અતિહિં આતમ હિત કરવા ઘણુ;
અકબરપુરમાં સોલઈ કોતરઈ, પધરાળ્યા મધ્યરાતિ ઉ પાસિરઈ. ૩૨

સાવધાન સહૂ ઠરી, નીજ પાસિ સવિ પરિવાર,
તિણુઈ સમઈ તિહાંનઉ, સંઘ સહૂ મિલીઉ વલાર્ઈ વાર;
ઉવઝાય નંદીવિજય કુરિતિવિજય પડિતનામ,
દોઈ રામવિજય, શાંતિવિજયાદિક વયાવચ કામ. ૩૩

મન વચ કાયા સૂઘાં સંવરી, પંચ મહાવ્રત વડી ચોખાં કરી;
પંચાચારઈ નિશ્ચલ આદરી, આઠઈ પ્રવચનમાતા અનિ ધરી. ૩૪

મનિ ધરીઅ સતરઈ લેહ સંચમસાર નિરતીચાર,
તપ લેહ ધારસંભારિ દસવિધ સાધુ ધર્મધાર;
જિન સિદ્ધસાખિ આલોઈઆ, મન વચન કાયા દોષ,
સંવેગ રસ સમતા સમાધિઈ, ધરી સુખ સંતોષ. ૩૫

તિહાં શ્રીપૂજ્યઈ અણુસણુ ઉચરું, અરિહંતાદીક શરણુ સદા કરું;
પુણ્ય પ્રભાવઈ શમરસ આદરી, વચસ્વામીની પરિ મનમાં ધરી. ૩૬

આરાધના ચઉસરણુ અણુસણુ ખમતિખામણુ કીદ્ધ,
પરિવાર પાસઈ સદ્દહી તિહાં, સખલ સંખલ લીદ્ધ;
આતમા આગઈ નિરમલ ઉર નિજ ઉપયોગ,
નિજ પ્રખલ પુણ્ય પસાઉલઈ, સહી મિલઈ એ સંયોગ. ૩૭

ખંભાયતનઈ અકબર ધુરતણુઉ, પૂજ કરતુ સંઘ મિલ્યઉ ઘણુઉ;
ઈમ અણુસણુ આરાધન ખામણાં, ચઉસરણુ સાત સમરણુ જે ભણ્યાં. ૩૮

શ્રીવાચકાદિક સહૂ મિલી સંભલાવતાં સિદ્ધાંત,
તે સાવધાન પણઈ સહી સદ્દહીને એકાંત;

જ્યેષ્ઠ વદી એકાદશી ઉગતઈ આદિત્યવાર,
શ્રીવિજયસેનસૂરિન્દ્ર પામ્યા સ્વર્ગના સુખ સાર. ૩૯

હાલ.

મેઘજી ઋષિની ભાસનઓ.

ઉત્તમ ભતિ ઠથીયાકેરી, પંચભાતિ બહુ મૂલ;
સત્તર ખંડ માંડવી મંડાણુઈ, રચના કરીઅ અમૂલ. ૪૦
સોભાગી ધર્મ કંડ જગિબાણુ, એ તનુ પુણ્ય તણુ પરિમાણુ;
બૂઓ જેસંગણુ નિરવાણુ, હૂઆ જે જનસાસન ભાણુ,
સોભાગી ધર્મ કંડ જગિ બાણુ-આંચલી.

અંગ પૂજણુઈ પૂજ્યતણુઈ તિહાં મહીમુંદી સઈ વીસ;
અગર દોષ મણુ અધમણુ કેસર, સૂકડી મણુ ચ્યાલીસ. સોં ૪૧
સાર ઠપૂર ચૂઓ ઠસ્તુરી, સખરા દ્રવ્ય અનેક;
તે સવિ દહન વેલાઈ ચિતામા, આણી ઠવિઅ વિવેક. સોં ૪૨
ચિતામાંહિ શ્રીપૂજ્ય પુઠાડયા, તવ કુંઅરજી ગાંધી;
મુખ ભરીઠી રુપઈઈ કપૂરઈ, પુણ્ય ગાંઠડી બાંધી. સોં ૪૩
સાહા સોમા સોમઠરણુ સંઘવી, ગાંધી કુંઅરજી વાલી;
રુપઈઆ સઉનાં મહીમુંદા, પોલિ લગઈ ઉછાલી. સોં ૪૪
દરવાબયા ઠામ લગઈ વલી, માંડવી લેઈ બતાં;
દોઠડા રૂપઈઆ સઉના તિમ, ઊછાલ્યા ઠમ થાતાં. સોં ૪૫
મહીમુંદી રૂપઈઆ મહુરઈ, પૂજઈ સંઘ અશેષ;
ખરચાણી સવિ મહુરમાનઈ, આઠહબાર વિશેષ. સોં ૪૬
જિહાં લગઈ અંગઈ લગારઈ દીઠું, માહિમા ભાવઈ ભગતઈ;
તિહાંલગઈ પૂજી વવાવી ચિતા તે, ઠમ ઉત્સવ અતિ શકિતઈ. સોં ૪૭
ચાહિ ઉપરિ સહકાર અછઈ જે, તે શાખા તેણી રાતિ;
ફલ સંભારિ તે ફલી લોકે, સહુ દીઠી પરભાતિ. સોં ૪૮
ધિન તે માતા પિતા જિહાં જનમ્યા, ધિન તે ગુરુજેણુઈ દીખ્યા;
ધિન તે સંઘ સુણી ગુરુ વાણી, હિઅડઈ ધરી હિત શિખ્યા. સોં ૪૯

જે નરનારી તણુઈ શિરિ પૂજ્યઈ, વાસ ઠવિઉ નિજ હાથીઈ;
 જેણુઈ વંદા પૂજ્યા પ્રતિલાભ્યા, તસ હૂઈ અવિચલ આથિ. સો૦ ૫૦
 એ મહીમાવંત મુનિપતિ મોટઉ, અતિશય ગુણ અધિકાઈ,
 જેણુઈ અઠખર રાજા રીઝવીએ, મહીઅલી મામ વધાઈ. સો૦ ૫૧

હાલ.

રાગ—ધન્યાશ્રી.

ઠામ અભિરામ આરામ કરી અભિનવું,
 સંત પુણ્યવંત નઈ લાગિ લાધું;
 જિહાં સખર અગર સૂઠડી ચિતામંડિ,
 તાસ સમર્થુ વન અસ્યું સુરભિ ખાંધું. ૫૨

જીપીઉ જૈન ગુરુરાજ જેસંગળ,
 દ્વીપીઉ જે સકલ સૂરિયદો;
 જિમ ઇહાં ભાગ્ય ભંડાર ઉઘાડીએ,
 તિમ તિહાં દેવતમાંહીં ઈદો. જીવીઉ—આંચલી. ૫૩

સાહ સોમ તિહાં થૂલ થાપ્યું વડુ,
 પડવઠ અતિહિં મંડાણુ સોહઈ;
 જેહ નરનારી ગુરૂ પાદુકા જઈ નમઈ,
 તેહ નિજ સૌધિ સુરધેનુ દોહઈ. ૭૦ ૫૪

સંઘના થાઠ આવઈ તિહાં નિતનવાં,
 ભેટવા થૂલ એ તીરથ બાંણી.
 સ્નાત્ર મહોત્સવ કરઈં કરમ કલિમલ હરઈં,
 પરમ ગુરૂ મનિ ધરઈં ભાવ આણી. ૭૦ ૫૫

શ્રી વિજયસેન ગુરૂ નામ મહામંત્રનું,
 ધ્યાન મનમાં ધરૂં ભવિક પ્રાણી;
 શોક કેા મત ધરૂં અધિક સંવર કરૂં,
 પરિહરૂં અઠદસ પાપ આણી. ૭૦ ૫૬

૧૧૫

કલસ.

જગમાંહિ મહીમા ગુરૂ તણુઉ જે અતિઘણુઉ છઈ'મઈ' સુણ્યઉ,
દોઈ હાથ જ્ઞેડી યુદ્ધિ થોડી ઠામિ કેડી સઉ ગુણ્યઉ;
શ્રી વિજયદેવસૂરિ'દ નંદઉ ભાવિ વંદઉ વલી વલી,
વર વિબુધ વીપા સીસ વિઠાચ'દ આશા સવિક્કલી.

૫૭

॥ इति श्रीविजयसेनसूरिनिर्वाणसद्भायसंपूर्ण ॥

શ્રીવિજયસેનસૂરિ-દ્વિતીય નિર્વાણ ।

- સરસતિ ભગવતિ ભારતીણ, ભગતિ ધરી મનિમાય;
 પાય નમી નિજ ગુરુ તણાણ, યુજ્જરયું તપગચ્છરાય. ૧
- જયંકર જેસંગણ ગુરુરાય, નામિ નવનિધિ પામિધણ;
 દર્શનિ દારિદ્ર જાય, જયંકર જેસંગણ ગુરુરાય--આંકણી.
- સાહસીક શિર શેખરુણ, કવિજનમનતરૂકીર;
 હીરવિજયસૂરી તણાણ, પદ્મધુરંધર ધીર. જયં ૨
- ભરતભૂમિભૂષણમણિણ, દેસ વડો મેવાડ;
 નડુલાઈ નગરી ભલીણ, લોક કરઈ લખલાડ. જયં ૩
- સાહ કુમાકુલ કુલ ગિરીણ, કોડાં માત મલ્હાર;
 જેસંગણ જગ મોહિઉણ, જિમ ગોપી ભરતારિ. જયં ૪
- બ્રહ્મામુખ અંબરથકીણ, ભૂપતિ અંક (૧૬૦૪) વખાણિ;
 ધણિ વરસિં ગુરુણ તણાણ, જન્મ હૂઉ જગ જાણિ. જયં ૫
- કાગણુ શુદ્ધિ પૂનમ દિનિણ, દિનકર વાર ઉદાર;
 ઉદયસિંધ રાણા તણુઈણ, રાજિ જણ્યા ગણુધાર. જયં ૬
- સાત વરીસા સુત હૂઉણ, જખ જેસંગ કુમાર;
 સાહ કુમઈ સંયમ લિઉણ, છોડિ નંદન નારિ. જયં ૭
- નવ વરિસો જેસંગણ ણ, નિજ જનનીની સાથિ;
 પરણ્યો સંયમ સુંદરી ણ, વિજયદાનસૂરિ હાથિ. જયં ૮
- સંવત સોલ તેરૌત્તરઈણ, ચઢિઉ ચારિત રંગિ;
 સૂરતિ બંદિર માંહિ હૂઆણ, શ્રી જિનશાસન જંગ. જયં ૯

- શ્રીવિજયદાનસૂરિસરિ, જયવિમલાલિધ થાપ્યો રે,
હીરવિજયસૂરિંદનિં, ચતુર ચેલો એહ આપ્યો રે. ૧૦
- હીર પટોધર જગિ જ્યો, જેસંગળ ગુરૂ જગ જ્યો.—આંચલી.
હીરભટારઠ હિઅડલધ, શ્રીજયવિમલ ચેલો રે.
- વિનય વિદ્યા ગુણે ઠરી વસ્યો, બાણે મોહણુ વેલો રે. હીર૦ ૧૧
- અનુક્રમિ ડીસઠ પધારિઆ, હીરળ ધ્યાઈ સુઝાંણો રે;
શ્રીગુરૂવચન તે શિરધરી, જેસંગળ ઠરઠ વખાણો રે. હીર૦ ૧૨
- પ્રગટિઉ સુર ભણુઈ ગુરૂ સુણો, જે તુહા જેસંગ ચેલો રે;
તે હુસ્થઈ ત્રિણુ જગ પાવનો, નિસ્થો હરસેખરા રેલો રે. હીર૦ ૧૩
- ધમ સુણી ગચ્છધણી હરષિઉ, વિહાર ખંભાયતિ ક્રીનો રે;
શ્રીજયવિમલ ગણેસનિં, પંડિતપદ તિહાં દીનો રે. હીર૦ ૧૪
- સોલ છવીસઠ તિહાં લિઓ, લાલ પ્રતિષ્ઠાનો મોટો રે;
શ્રાવિકા પૂનિઈ તિહાં કિઉ, પદ ઉચ્ચવ નહિ ખોટો રે. હીર૦ ૧૫
- રાજનગરિ ગુરૂ આવિઆ, અનુક્રમિ હીરસુણિંદો રે;
જયવિમલાદિકે પરવર્યો, જિમ તારા ગણે ચંદો રે. હીર૦ ૧૬
- તિણિ નગરિ માંહિ મૂલગો, મૂલો શેઠ સુબાણો રે;
પરિખ વીપા તણે ઘરે, માંડયા સખલ મંડાણો રે. હીર૦ ૧૭
- દ્રાગણુ શુદ્ધિ તિથિ સાતમી, લલિત લગન દિન લીધો રે;
શશધર મૃગ શિરસ્થું મિલ્યો, યોગ અમૃત સિદ્ધિ સીધો રે. હીર૦ ૧૮
- સોલ અઠાવીસઠ અભિનવઠ, હરષિ હીરળ સૂરિ રે;
શ્રીવિજયસેનસૂરીશ્વરુ, પાટિ ઠંચા નૂરઠં રે. હીર૦ ૧૯
- અચરિજ એહ તિહાં હૂઉ, બાણો પંડિત લોગો રે;
મૂલોસાહ મૂલનખત્રિ સમો, શ્રીગુરૂસૂર સંયોગો રે. હીર૦ ૨૦
- પાટણિ પૂજ્ય પધારિઆ, ચોમાસું રહ્યા ત્રીસઠ રે;
હીરળ જેસંગળ હુઈ મિલ્યા, શ્રી સંઘનું મન હીસઠ રે. હીર૦ ૨૧
- પારણુઈ પોસ બહુલ પખિં, ચઉથિં થાવર વારિં રે;
જેસંગળ નિજ પદિ ઠવી, વાંઘા હીરગણુધારિં રે. હીર૦ ૨૨

હાલ.

- હવિ હીરઆંણા શિરિ ધરી, ગુરૂ કરધ વિહારોલ;
હીરોલ, ભરતભૂમિ ભામિનિ તણોલ. ૨૩
- દિનિ દિનિ તપગછ વાધિઉ, જિમ જલનિધિ પૂરોલ;
પૂર્યોલ, વિજયસેન સસિ ઊગતધલ. ૨૪
- વાદીમદ ગુરિ ગાલિઓ, શ્રીભૂષણુ નામોલ;
કામોલ, જિમ હરનયન હૂતાંશનિલ. ૨૫
- રાજનગરિ ગુરૂ ન્ય હૂઉ, શ્રીતપગછ સોહ્યોલ;
મેહ્યોલ, ખાંનખાનો ગુરૂ દર્શનધંલ. ૨૬
- રાધનપુરિ ચઉમાસિ રહ્યા, દુધ ગણુધર લેલાલ;
વેલાલ, એહવી પુણ્યધ પામિધલ, ૨૭
- તિહાં અકબરિ ગુરૂ તેડિઆ, હીર વંદીનધ હાલ્યાલ;
પાલ્યાલ, પાતક લાહુર લોકનાલ. ૨૮
- અકબર સાહ જલાલદી, ગુરૂ દર્શનિં હરસ્યોલ;
તરસ્યોલ, જિમ પંથી સીતલ જલિંલ. ૨૯
- વાદી વાદ હરાવિઉ, કિઉ જિનસાસનિ અબુઆલોલ;
કાલોલ, વદન કિઓ વાદી તણોલ. ૩૦
- ઉત્તર દિસિ આરોપિઓ, ગુરૂ કીરતિ થંભોલ;
કુંભોલ, કરણારસનો નૃપ હૂઓલ. ૩૧
- દિલ્લીપતિ દરબારિ ચઠી, ગુરૂ કીરતિ વેલીલ,
ફલીલ, મહિઅલિ મહિમા ફૂલડેલ. ૩૨
- સાહિ સીખ લેધ ચાલિઆ, ગુરૂ હીર બોલીયાલ;
આયાલ, અણહિલપુરિ ઉતાવલાલ. ૩૩
- હીર દિવંગત તિહાં સુણ્યા, સુણી શોક નિવાર્યોલ;
સંભાર્યોલ, ગૌતમ વીર વિષોહિઓલ. ૩૪

હાલ.

- તપગછ ભાર ભુજા બલિં, ધરતો સાહસ ધીર;
હવધ લટારક પ્રકટિઓ, વિજયસેન વડવીરો રે. ૩૫

ગુરુ ગુણ સાંભરઈ, હીર તણો પટધારો રે;
 નહિ મનિ મયલ લિંગારો રે, કિમહિ ન વીસરઈ—આંચલી.
 બિંબ પ્રતિષ્ઠા અતિ વડી, ગુરુ કીધી પંચાસ;
 ગુરુરાજિં પ્રભુ પ્રકટિએ, વિજયચિંતામણિ પાસો રે. ગુરુ ૩૬
 ગુરુ ઉપદેસિં ઊધર્યા, જીર્ણુ વિહાર અપાર;
 વિજયદેવસૂરિ સારિખ્યા, દીખા શિષ્ય ઉદારો રે. ગુરુ ૩૭
 આઠ વાચક પદ થાપિઆ, એકસોનઈ પંચાસ;
 એતલા પંડિત પદ દિઆ, પૂરી તપગણ આસો રે. ગુરુ ૩૮
 શ્રીશત્રુજઈ ગુરુ ચઢયા, સાથિં નિજ પટધાર;
 સાઠા ત્રિણસઈ મુનિ મિલ્યા, હરખ્યા સંઘ અપારો રે. ગુરુ ૩૯
 સોરઠિ શ્રી ગુરુ સંચર્યા, રહિઆ ચ્યાર ચોમાસ;
 શ્રીગિરિનાર ગિરિંદની, કીધી યાત્રા ઉલાસો રે. ગુરુ ૪૦
 કૃપીતાન કાજી મિલ્યા, પાઠરી નઈ પરિવાર;
 પૂજ્ય કિરંગી તેડિઆ, પહુતા દીવ મઝારો રે;
 એહ અછેર અપારો રે. ગુરુ ૪૧
 જાંમ નાંમ નૃપ હરષિઉ, દેખી સુગુરુ દીદાર;
 તિહાંથી પૂજ્ય પધારિઆ, સંખેસરિ સુવિહારો રે. ગુરુ ૪૨
 રાજનગરિ ગુરુ આવિઆ, દુધ ગણધર પરિવાર;
 સંઘ વિરોધ તિહાં ટલ્યો, ગુરુ કીધો જયકારો રે. ગુરુ ૪૩
 વરસિં સોલ અહુતરિ, ખંભનયર ચક્રમાસ;
 કરવા શ્રીઅકબર પુરિં, આળ્યા મહિમ નિવાસો રે. ગુરુ ૪૪
 જેઠ અહુલ એકાદસી, પ્રહ ઊગમતઈ લાણુ;
 અઉસરણાદિ સમાધિસ્ત્યુ; હૂક ગુરુ નિરવાણો રે. ગુરુ ૪૫
 મખખલ કેરી માંડવી, માંડી સતરઈ ખંડ;
 વ્યાલીસ મણુ સૂકડિ મિલી, ત્રિણુ મણુ અગર અખંડો રે. ગુરુ ૪૬
 અધમણુ કેસર તિહાં મિલ્યુ, ખિલ્યો ઘણો ઘનસાર;
 કસ્તૂરી ચૂરી ઘણી, નોચા તણો નહિ પારો રે. ગુરુ ૪૭
 ૨૨

દુર્ઘ હજાર મહમુંદિંધ, પૂજ્યા પૂજ્ય નવાંગધ;
 ઇમ ગુરના નિર્વાણુનો, હુઓ ઉત્સવ ચંગો રે. ગુરૂં ૪૮
 મહમુંદી સઘલી મિત્રી, આઠ હજાર પ્રમાંણ;
 ખરચી ખંભાયત તણુધ, સંઘં જાણુ સુખણો રે. ગુરૂં ૪૯
 જગિ જાંણી એકાદસી, ઈક ગુરૂ હીરણ લીધ;
 ખીણ ગુરૂ જેસંગણ, કીધી જગત્ર પ્રસિદ્ધો રે. ગુરૂં ૫૦
 મઘલા પંડિત માંહિ વડો, શ્રીક્રમલવિજય ગુરૂસીહ;
 તાસ સીસ વિદ્યાવિજય, સુનિહિત પંડિત લીહો રે. ગુરૂં ૫૧
 વીર હીર દુધ દીપતા, મેહતા નગર મઝાર;
 તસ પસાય પામી ઠરી, ગાયો એ ગણુધારો રે. ગુરૂં ૫૨

કવચ.

ઇમ શુભયો ગણુધર સાધુ સિંધુર, ભૂવન ખંધુર ગુણુધરો;
 શ્રીવિજયસેનસૂરિંદ્રસુંદર, સકલ સંઘ સુહકરો.
 તસપદ્ ભૂષણુ દલિત દૂષણુ, વિજયદેવ દિવામણી;
 ગુણુવિજય પંડિત ઇમ પયંપધ, ચિરંતપો તપગઠ ધણી. ૫૩

॥ इति श्रीविजयसेनसूरीश्वरनिवार्णस्वाध्यायः ॥

શ્રીવિજયદેવસૂરિ-નિર્વાણ ।

રાગ-અસાઉરી.

સરસ સુમતિ આપો મુઝ સ્પરસતિ, વરસતી વચન વિલાસ રે,
 શ્રીવિજયદેવસૂરીસર સાહિબ, ગાયતાં અતિહિં ઉલ્લાસ રે;
 શ્રીગુરૂવંદો શ્રીગુરૂવંદો ગુરૂમુખ પુનિમચંદો રે. આંકણી. ૧
 અનોખમ ઈંડર નગર સોહાકર, સાહ થિરો ધનવંત રે;
 લાહિમદે કૃષિ અવતરિયા, શ્રીગુરૂ ગુરૂવંત રે. શ્રી૦ ૨
 લઘુવચથી જેલુઈ દિખ્યા લીધી, લણિઆં અંગ ઉપાંગ રે;
 યોગ્ય જાણી જેસિંગલ આપઈ, નિજપદવી મન રંગ રે. શ્રી૦ ૩
 બાલપણઈ બહુ બુદ્ધિ મહાનિધિ, આલસ નહી જસ અંગ રે;
 ગ્રંથ છ લાખ છત્રોસ સહસની, વાચના લિઈ મતિ ચંગ રે. શ્રી૦ ૪
 એક સહસ શત દોય છન્નવઈ, ગુણહતણો ભંડાર રે;
 જે સમ અવર ન કો મઈ પેળ્યો, સુવિહિતમુનિસિલુગાર રે. શ્રી૦ ૫
 સાહ સલેમ મહિપતિ મોટો, દેખી જસ મુખ નૂર રે;
 મહાતપા વર બિરૂદ દિધ જસ, વાજતઈ બહુ વિધિ તૂર રે. શ્રી૦ ૬
 જગતસિંહ રાણો મેત્રાડો, તિમ દિખ્યણો સુલતાન રે;
 લાખો જામ પ્રમુખ વડભૂપતિ, જસ નિત દિધ બહુ માન રે. શ્રી૦ ૭

હાલ.

સુણિ બહિની ત્રિયડો પરદેશી--અં દેશી.

દેશ અનેક જેલુઈ પાવન કીધા, દીધા બહુ ઉપદેશ રે;
 બિંબ પ્રતિષ્ઠાદિઠ જસ બહુલા, લાલ હવા સુવિશેસ રે.

અહવા ગુરૂગુણ સાંભરઈ. આંકણી. ૮

- ગામ નગર પુર પાટણ બંદિર, ધરચંઈ' દ્રવ્ય અનેક રે. એ૦ ૯
 શ્રીઆચાર્યપદ દ્વે દીધાં, વાચકપદ પણુવીસ રે;
 'પણસય પંડિતપદ તિમથાખ્યા, માજનઈ' શતદોય સીસરે. એ૦ ૧૦
 અઠી હજાર ચતીનો નાયક, સાધવી તિમ શત જાણિ રે;
 સાત લાખ શ્રાવક જાજેરા, શ્રાવિકા અધિક વખાણિ રે. એ૦ ૧૧
 સોયગમે ગુરૂ કરઈ' પ્રતિષ્ઠા, સહસ્રગમે જિનબિંબ રે;
 વિધિં કરી નિજહાથઈ' પ્રતિષ્ઠઈ, ભગવનજી અવિલંબ રે. એ૦ ૧૨
 છટ્ટ અટ્ટમ આંબિલ નઈ' નીવી, વહી ઉપવાસ અનેકો રે;
 જે જે તપ તપિઆં તઈ' ગુરૂજી, પાર લહઈ' કુણુ છેક રે. એ૦ ૧૩

ઠાલ.

ચેતન ચેતો રે—એ દેસી.

- પંચકોડિ સજ્જાય તઈ' કીધો, અપ્રમત્ત ભગવંત;
 દિવસઈ' નિદ્રા પ્રાંહિં ન કીધી, તુજ ગુણુ અછઈ' અનંત.
 સુગુરૂ સંભારૂં રે. આંકણી. ૧૪
- ઇચ્ચાર દ્રવ્ય ઉપરાંત ન લીધું, પંચવિગય પરિહાર રે,
 નિત્ય એકભગત વલિ કીધું, તે પણિ પ્રાંહિં ચોવિહાર, સુ૦
 તુજ પ્રભુ હું ઉપગાર કિમ વીસારૂં રે. સુ૦ ૧૫
- વિષમ ઠામિ તુજ સાનિધ કરતાં, પરતખ્ય જખ્ય અઠાર રે;
 તે તો વાત જગત સહુ જાણુઈ', અચરિજ એહ અપાર. સુ૦ ૧૬
 એક લાખ નઈ' સહસ્ર યોગણુસદ્દિ, સાહમી જિમાડયા જેણિ રે;
 શ્રાવક હવા એહવા તુજ રાજઈ', તુજ સમ કુણુ ઠહું તેણિ. સુ૦ ૧૭
- ધત્યાદિક તુજ ગુણુ ઠહું કેતા, ઠહતાં ન આવઈ' પાર રે;
 રતનાકરમાંહિં રતનતણો કુણુ, પાર લહઈ' સુવિચાર. સુ૦ ૧૮
- ઠામિ ઠામિ શ્રાવક પ્રતિબેધ્યા, કીધો ઉચ્ચવિહાર રે;
 રાજનગરપાસઈ' અહમહપુર ઠામિ, ચોમાસું કરઈ' ગણુધાર. સુ૦ ૧૯
 અહમહપુરથી ઝીળીપુરમાં, સંઘ આગ્રહથી પધારઈ' રે;
 સંઘવી ગોવર્દ્ધનદાસ આગરાથી, વાંદવા આવઈ' તિણીવાર. સુ૦ ૨૦

પૂજા પ્રભાવનાદિક કીધાં, પરચ્ચો દ્રવ્ય અપાર રે;	
વાયુ વ્યથા તેણુ અવસરિ' અંગધ', થઈ વેદના તેણિ વાર.	સુ૦ ૨૧
ગચ્છ ચૌરાસી કેરા શ્રાવક, તિમ વલો યતી તિહાં આવધ' રે;	
નરનારીના વૃંદ મલી ઠરી, વાંદધ' ગુરૂનધ' ભાવિ.	સુ૦ ૨૨
ખહુલા તપ માન્યા તેણિ' અવસરિ, મૂકયા બંદી અનેકો રે;	
દ્યાહરી નવહજાર નધં માજનધ', પરચધ' સંધ સુવિવેક.	સુ૦ ૨૩
દિવસ સાતમધ' પુણ્ય પ્રસાદધ', થઈ અંગી સુખસાતા રે;	
માસ એક ઊંખીપુરમાહધ', રહ્યા ગુરૂ વિખ્યાત.	સુ૦ ૨૪
અનુક્રમધ' રાજનગરમાહિં, માસકલપ એક કીધો રે;	
વાચકપદ પ'પદ તિહાં દીધાં, ભગવનજી જસ લીધ.	સુ૦ ૨૫
શ્રીસિદ્ધાયલ પાસ-અબહર, ભેટવા ધરધ' ઉછાહ રે;	
જ્ઞાન પ્રમાણિ શ્રીગુરૂ ખેલધ', યાત્રા ઠરિસુ સુભભાવિ.	સુ૦ ૨૬

લાલ.

હથણાપુર સિણુગાર—એ દેશી.

ભણસાલી રાયચંદ દીવનગરથકી,	
ધણિ અવસરિ તિહાં આવીઆ એ;	
વીનતી કરો અપાર દીવનગર ભણી,	
ભગવનજી પધરાવીઆ એ.	૨૯
અનુક્રમિ વિહાર કરંત શ્રીવિમલાચલિ,	
ભગવનજી પોહતા સુખધ એ;	
આદિકજિણુંદ હજૂર આવી આપણાં,	
પાપ આલોધ' નિજમુખધ' એ.	૨૮
આણી અતિવચરાગ વિવિધ પ્રકારના,	
અભિગ્રહ તિહાં ખહુ આદરધ' એ;	
દીવસંધ રાયચંદ ભણસાલીતણા,	
આગ્રહથી ગુરૂ પાંગરધ' એ.	૨૯
હવધ' અગ્રહરપાસ ભેટી ભાવચ્યું;	

- હીરચરણ આવો નમઈ' એ;
 ઉન્નતપુર પધારઈ' અતિ આડંબરઈ;
 સહગુરૂ બાણી નિજસમઈ' એ. ૩૦
- હીવનગરનો સંઘ દિન અધિકેરી,
 સેવા શ્રીગુરૂની કરઈ' એ;
 મુંઠી સચલ પ્રમાદ શ્રીગુરૂ ઇકમના,
 અરિહંત ધ્યાન હૃદય ધરઈ' એ, ૩૧
- વિજયપ્રભસૂરિંદ પ્રમુખ યતી પ્રતઈ,
 તેડીનઈ' ગુરૂ ઇમ ભણઈ' એ;
 ઘણી કહુ સી સીખ ધર્મ દીપાવયો,
 એ સવિ ખોલઈ' તુલ્લતણઈ' એ. ૩૨
- ઈમ કહી શ્રીજિનખિંબ આગલિ ભાવચ્યું,
 માહાવ્રત તવ ઉચ્ચરઈ' એ;
 ખમાવી જીવરાશિ રે અતિચાર આલોવઈ',
 ચ્યાર સરણ અંગિ' કરઈ' એ. ૩૩
- દુર્ગતિ હેતુ અદાર પાપસ્થાનક,
 ત્રિવિધ ત્રિવિધ તે પરિહરઈ' એ;
 સંવત સત્તર તેર આસાઠ માસની,
 સુદિ આઠમિ' દિન સુભ પરઈ' એ. ૩૪
- અણસણ કરઈ' ત્રિવિહાર સાવધાનપણઈ',
 સૂત્ર સિદ્ધાંત મુખઈ' ગણઈ' એ;
 વાયક પંડિત પાસઈ' સંભલાવઈ' લિમ,
 ઠાનઈ' શ્રીગુરૂજી સુણઈ' એ. ૩૫
- સુદિ દસમીની રાતિ ચોવહાર અણસણ,
 સંઘ સાખિ સદગુરૂ ધરઈ' એ;
 જે જે તપ સબજાય માન્યાં તિણુ સમઈ',
 તે સંખ્યા કહો કુણુ કરઈ' એ. ૩૬
- સોના રૂપાનાણુઈ' હરષઈ' પૂજણા,

સંઘર્ષ' તિહાં ક્રીધાં બહુ એ;	
તેણિ અવસરિ એક અચરિજ ઊપનું;	
ભવિઅણુ તે સુણુયો સહુ એ.	૩૭
પ્રયાગ ગયા જે લોક તેણુધં પ્રહસમધં,	
સમપૂર્વક આવી કહ્યું એ;	
સન્યાસી વર એક રહઈ પ્રયાગમાં,	
તસ મુખથી જેહવું લહ્યું એ.	૩૮
દીકું પચ્છિમ રાતિ તેણુ સન્યાસીધં,	
વિમાન એક અતિ જલહલઈ એ;	
કિહાં બહિં તુહે દેવ દેવ પ્રગટ ભણુધં,	
સન્યાસી પાણુ સાંભલઈ એ.	૩૯
માહંત પુરૂષ છઈ એક તેહનઈ તેડવા,	
બઈછિં સુર પરવરી એ;	
તતખિણુ શ્રીગુરૂપાસિ તેજ પ્રગટિકં;	
તવ ગુરૂ પોહતા સિવપુરીએ.	૪૦
દેવ થયા વિજયદેવ તવ સુર અપચ્છરા;	
જય જય નંદા મુખ ઉચરઈ એ.	૪૧

હાલ

તવ ગંભારઈ પ્રતિમા દીડી રે—એ દેસી.

તુમ ગુણુ કેતા સુગુરૂ સંભારૂં રે, એક ઘડી પણિ નવિ વીસારૂં રે;
 તુમસ્થું મુઝનઈ જે છઈ નેહ રે, કેવલનાણી બાણીઈ તેહ રે. તુમ આં ૪૨
 હવઈ માંડવીનું ઠરઈ મંડાણુ રે, ભણુસાલી રાયચંદ સુબાણુ રે;
 અતલસ સોનેરી રૂપેરી રે, ભાતિ ભાતિની ઠકૂઈ ભલેરી રે. તુમ ૪૩
 લાહિકથી પાઅમરી સારી રે, માંડવી મોટી તેણુધં સણુગારી રે;
 તેરખંડી તિહાં અતિહિં વિરાજઈ રે, તેકરની ક્રીધજ કાવઈ રે. તુમ ૪૪
 બાણુ નિરૂપમ દેવવિમાન રે, બઈઠો લ્યાહરી સહસનઈ માનિ રે;
 રૂડા કુલઈ તેહ સિણુગારઈ રે, માંડવીમાહઈ પ્રભુનઈ બઈસારઈ રે. ૪૫
 અનેક તિહાં વાજિત્ર વબવઈ રે, ભામિની ભગતિ ગુરૂણુ ગાવઈ રે;

હીરથુભ પાસઈ લેઈ આવઈ રે, સોવન કૂલે સંઘ વધાવઈ રે. તુ ૪૬
 સૂકડિ મણુ એકવીસ અણાવી રે, અઢીસેર ઠસ્તૂરી આવી રે;
 મલયાગરૂ આણુ મણુ ચ્યાર રે, પંચસેર સારો ઘનસાર રે. તુ ૪૭
 કૃષ્ણાગર મણુ ચ્યારનુ માન રે, સેર ચ્યાર કેસર શુભ વાન રે;
 સેર પનર વઢી આણુચ્યો ચૂચ્યો રે, સેર એક વઢી અંબર જૂચ્યો રે. ૪૮
 પનરસેર તે અખીર તે આયો રે, અંગપૂજા અતિ બહુ થાય રે;
 મિલિચ્યો સંઘ તિહાં અપાર રે, લ્યાહરી ઉપની ચ્યાર હજાર રે તુ ૪૯
 સુપરઈ અંગ સંસકાર તે થાવઈ રે, લોક સવે તિહાં દુખખ બહુ પાવઈ રે;
 શ્રોગુરૂ કુરણાવંત સભાવઈ રે, નિજચય ઉપરઈ આપ પ્રભાવઈ રે. ૫૦
 કૂલતણો વરષા વરસાવઈ રે, એણિ પરિં ભવિઅણુ દુખસમાવઈ રે;
 તીન દિવસ લગઈ કૂલ તે નિરખ્યાં રે, ભવિઅણુના તવ હિઅડાં હરખ્યાં રે.
 ભણુસાલી તિહાં થુભ કરાવઈ રે, શ્રીજિનસાસન સોહ ચડાવઈ રે;
 જસ કીરતિ બહુલી જગ પાવઈ રે, સ્નાત્ર મોહોચ્છવ તિહાં બહુ થાવઈ રે.
 સા માલજી હુઉ ગંધારી રે, નિજગતિ અણુસણુ કરી સમારી રે;
 મોટો દેવ હુચ્યો છિં જેહ રે, સીમંધર પૂછી કહઈ તેહ રે તુ ૫૩
 શ્રોગુરૂચ્યું ધરયો નેહ રે, ભવિ ત્રિજઈ શિવ લહુસ્યઈ એહ રે;
 વાત પરંપરથી એ જાણુયુ રે, ગુરૂભગતિ મઈ તે ઈહાં આણુયુ રે. તુ ૫૪
 સાચુ તે નાણિનઈ સૂઝઈ રે, કિમ છઠ્ઠસ્ય તે સઘલુ ખુઝઈ રે,
 સાહિબ શ્રીવિજયદેવસૂરીસ રે, સેવકની પૂરો જગીસ રે. તુ ૫૫
 તુઢા પાટ પ્રભુ અધિક દિવાજ રે, શ્રીવિજયપ્રભસૂરી વિરાજઈ રે;
 તેહ ગુરૂના લહિ સુપસાયો રે, ઈણિ પરિ પ્રભુજી તુઢા ગુણુ ગાયા રે. ૫૬

કલસ.

ઇમ ત્રિજગભૂષણુ કલ્પીતદ્વૈષણુ શ્રીવિજયદેવસૂરીસરો,
 ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ કલ્યાણુકારણુ વાંછિતપૂરણુ સુરતરો;
 ઇમ થુણ્યો જીરણુગઢમાંહિ અતિ ઉચ્છાહિં એ ગુરો,
 શ્રીસાધુવિજય કવિરાય સેવક સૌભાગ્યવિજય મંગલ કરો. ૫૭

॥ इति श्रीविजयदेवसूरिनिर्वाण समाप्त ॥

શ્રીવિજયસિંહસૂરિનિર્વાણ ।

❀ અર્હે । ❀

દાલ.

પ્રણયુ' તુ'મ શ્રીમ'ધરૂળ—એ દેશી.

સમરૂ' સરસતિ સામિની, આપો અવિચલ વાંણી;
શ્રીવિજયસિંહસૂરી તણેળ, બોલીસ હુ' નિરવાણિ.

માહરા ગુરૂળ તુ' મનમોહનવેલિ—આંકણી. ૧

સુ'દર તુમ મુખ દેખતાંળ, પામત હુ' રંગ રેલિ; મહા૦ ૨

ધન જનની જગ બાણીઈળ, નાયકદે તુમ માત;
જગ તારણુ તુ' જનમીએળ, ત્રિભુવન માંહિ વિખ્યાત. મહા૦ ૩

દેશ વિદેશઈં વિચરતો ળ, ટાલતો પાપનો બલ;
જિહાં જિહાં પૂજ્ય પગલાં ઠવ્યાંળ, નાઠા દુરિત દુકાલ. મહા૦ ૪

ગુજરાતિ દ્રખ્યણુ દીપતીળ, સોરઠ હાલાર બાંણુ;
માલવ મેદપાટ મરૂધરાળ, મેવાત યુ'દિ વખાણુ. મહા૦ ૫

કછ વાગઠ વઢિયાર માંહિળ, ગઠવાઢિ સાઢિજ દેસ;
રાયદેશ પ્રમુખઈં બહુળ, તઈં દીધા ઉપદેશ. મહા૦ ૬

સમતા રસનો કુ'પલોળ, રીસ નહી લવલેસ;
ખિમાવંત ગુણે આગલોળ, દૂર કીએ કલેસ. મહા૦ ૭

સંવત સત્તર અઠોત્તરઈળ, ચોમાસાનઈં કાજ;
દીવનગર લણી પાગરઈંળ, શ્રીવિજયસિંહ મહારાજ. મહા૦ ૮

રાજનગર સંઘ વીનવઈળ, વીનતડી અવધાર;
પૂજ્ય ચોમાસુ' ઈહાં કરોળ, હોસ્યઈં લાલ અપાર. મહા૦ ૯

સંઘતણાઈ આચ્છઈ ઠરીણ, રહિઓ તપગચ્છરાય;	
અહમ્મદપુર મનમાંહિ ધરીણ, ચતુર ચોમાસું ઠાય.	મહા૦ ૧૦
ખલનયર ભણી પાંગરઈણ, શ્રોત્રિજયદેવ સૂરિંદ;	
ખોલાવાનઈ કારણઈણ, તું આ૦ ૧ સુધિંદ.	મહા૦ ૧૧
ખારેબચી ચાલતાંણ, ઘી દોરવાતજ ઠીધ;	
ગુરૂ સંઘાતઈ પ્રેમસ્થુંણ, આણુંદ અધિકો દીધ.	મહા૦ ૧૨
તે અવસરનાં વયણલાંણ, સાલઈ ગુરૂનઈ અપાર;	
ખીજાં દુખ ખટકઈ ઘણાંણ, જિમ કરવતની ધાર.	મહા૦ ૧૩
ગુરૂ ખોલાવી આવીઓણ, અસાવલિપુરમાંહિ;	
ઈલમપુરમાંહિ આવીયાણ, આણી અધિક ઉચ્છાહ.	મહા૦ ૧૪

હાલ.

કુંતા માતા ઇમ ભણઈ—એ દેશી.

નવઈપુરઈ પધારિઓ, શ્રીતપગછ સુરતાણુ રે;	
સરીર અસાતા ઉપની, સંઘ થયો હેરાણુ રે.	૧૫
ધનધન ગુરૂણ એ જગજ્યો, સુંદર તેરા નામ રે,	
ગૌતમ વીરજ ચિતવસ્યો, તિમ શ્રાવક અભિરામ રે—આંકણી.	
અંત સમઈ પ્રભુ ઓલાખી, સુકલ ધ્યાન મન આણુઈ રે;	
શ્રાવકે અવસર બાણીઓ, મલિઆ રાણો રાણુ રે.	ધન૦ ૧૭
જીવ દયાના દોકડા, માનઈ બહુ નરનારિ રે;	
મહાસુદ્ધિ તિહાં ઉપની, અનોપમ પંચ હજાર રે.	ધન૦ ૧૮
છકુ અકુમ આંખિલ નિવી, વત્રી ઉપવાસ અનેક રે;	
કંદમૂલ નીલવણિ તજઈ, આણી બહુ વિવેક રે.	ધન૦ ૧૯
જે જે વચન લોકે કહ્યા, તે સદ્દહઈ ગણુધાર રે;	
પાછો ઉત્તર આપતો, હુંકારો તેણિ વાર રે.	ધન૦ ૨૦
રાજનગર અહમ્મદપુર, ખીખીપુર પ્રેમાપુર જોઈ રે;	
રાજપુર ઈલમપુર સુંદર, નિજમપુર અસાવલિ હોઈ રે.	ધન૦ ૨૧
ઉસમાપુર સરખેજ ભલો, શેષપુર ઈલપુર બાણુ રે;	

વજ્રપુર વાડેજ સહી મઢ્યા, મહાજન ગુણઠાણુ રે.	ધન૦ ૨૨
સંઘ સકલ પ્રભુ દેખતાં, શ્રીજિનવરની સાખઈ' રે;	
પંચ મહાવ્રત ઉચરઈ, ઉપસમચિતમાહિ રાખઈ રે.	ધન૦ ૨૩
સૂત્ર સિદ્ધાંત પોતઈ ગણુઈ, સમભાવઈ' બહુ સાર રે;	
ત્રિણુ અહોરાત્ર જ ગણુયા, નવકાર અખંડ ધાર રે.	ધન૦ ૨૪
લાખ ચોરાસી જીવનઈ, ખમાવી બહુ રંગ રે;	
મોહ માન માંહિ નવિ પડયો, મમતા મેલી અંગ રે.	ધન૦ ૨૫
અણુસણુનઈ આરાધના, પાત્રી નિરતીચાર રે;	
વરસ અઠ્ઠાવીસ બાણુઈ', ભોગવી સૂરિપદ સાર રે.	ધન૦ ૨૬
ઉપસમ શ્રેણી પ્રભુ ચડયો, ટાલી પાપના બલ રે;	
ચારિત્ર પાત્રી નિરમલું, કાલ માસિં કરઈ કાલ રે.	ધન૦ ૨૭
આસાઠ શુદ્ધિ ખીજ બાણીઈ', બદસી દેવ વિમાન રે;	
સૂરીસર સુરપુર ગયો, સુરકુમારી કરઈ' ગાન રે.	ધન૦ ૨૮

હાળ.

એક દીન સારથપતિ બાણુઈ રે—એ દેશી.

તુજ નિરવાણિ થયા પછી રે, સંઘ સકલ દુખ થાય;	
કઈ પ્રહ્લાંડ તૂટી પડયો રે, અકસ્માત કહવાયો રે.	૨૬
સુણિ સુણિ સાહિબા, એક કડ્ડં અરહાસો રે,	
ઠાં છોડયા નિરાસો રે, સુણિ સુણિ સાહિબા—આંકણી.	૩૦
હાહાકાર સઘલઈ થયો રે, અસંભવ એહ વાત;	
સૂરિ સવાઈ ઉઠિ ચલ્યો રે, જે હતો ધર્મનો તાતો રે.	સુણિ> ૩૧
સંઘ સકલ આસ્યા હતી રે, તપગણ રાખસ્યઈ ઠામ;	
આણુંદવિમલસૂરિપરઈ', કરસ્યઈ ધર્મનાં ઠામો રે.	સુણિ૦ ૩૨
તે લાહો મનમાંહિ રહ્યો, છોડિ ગયો નિરધાર;	
લલિત વચને બોલાવતો રે, આણી હર્ષ અપારો રે.	સુણિ૦ ૩૩
શ્રાવકે વિલાપજ બહુ ક્રિયા રે, તે કહીએ નવી બધ;	
વીર નિર્વાણુ થયા પછી રે, જિમ ગૌતમ ગણુધારો રે.	સુણિ૦ ૩૪

- નિર્વાણ મહોત્સવ સંઘ કર્મ રે, જિમ વીર ઈંદ્ર જાણુ;
 પંચવીસ ખંડ તણી કર્મ રે, માંડવી મોટઈ મંડાણો રે. સુણિં ૩૫
- જરહ કસી જર ખાફની રે, રચના વિવિધ પ્રકાર;
 ત્રિણસઈં રુપઈંઆં કેરડું રે, દેવ વિમાનજ સારો રે. સુણિં ૩૬
- અંગપૂજા ગુરૂની કર્મ રે, શ્રાવક તેણી વાર;
 મહુમુ દિ તિહાં ઉપની રે, સાધારણ દોઢ હજારો રે. સુણિં ૩૭
- ચૂઆ ચંદન ચરચિઆ રે, પરિમલ પુહવી ન માય;
 દેવ વિમાન પધરાવીઆ રે, ખઈંઠા તપગણ રાયો રે. સુણિં ૩૮
- શ્રાવક નીજ ખંધિ કરી રે, પધરાવઈં ગુરૂરાજ;
 સંઘ સકલ તિહાં મલ્યો રે, નિરવાણ મહોત્સવ ઠાજે રે. સુણિં ૩૯
- ગાજત વાજત સહુ આવીઆ રે, જિહાં છઈં સંસકારજ ઠામ;
 દેવ વિમાન મુકી કરી રે, અંગપૂજા કરઈં તામો રે. સુણિં ૪૦
- પનરમણ તિહાં દીપતી રે, સુકડી પરિમલ હોઈં;
 ખઈં મણ કૃષ્ણાગર ભલો રે, દોઢ મણ વીતી જ્ય રે. સુણિં ૪૧
- એક મણ અખીર ભાણું રે, ચૂઆ ચંદન સાર;
 કસ્તૂરી કેસર વલી રે, કપૂર નઈં ઘનસારો રે. સુણિં ૪૨
- ચઈં માંહિં ગુરૂ પધરાવી રે, કર્યા સંસકારના ઠાજ;
 દીવાની પરઈં પરજ લઈં રે, રોગ રહિત મહારાજે રે. સુણિં ૪૩
- દુખભર શ્રાવક આવીઆ રે, સહુ કો આપણઈં ગેહ;
 ગુરૂ સંસ્કાર જિહાં થયો રે, ઊપરિ વૂઠા મેહો રે. સુણિં ૪૪
- મનમોહન મહિમાનિલો રે, જીવન પ્રાણાધાર;
 સહિત વદન ઝોલાવતો રે, ઠાડા માંહિ સો વારો રે. સુણિં ૪૫
- સુખ દુખ કુણ અદ્ધ પૂછસ્યઈં રે, કુણે કહસ્યઈં ઈહાં આવિ;
 કુણ સીખામણ દેહસ્યઈં રે, રુડઈં ચીતમાંહિં લાવિ રે, સુણિં ૪૬
- આસ્યા વેલ સહુ તણી રે. થડયી કાપી લીધ;
 કુણ ગુનહ તાહરો કિઓ રે, એવડો દુખ દીધો રે. સુણિં ૪૭
- સમતા લાવ જે સહુપરી રે, રાખતો રુડી રીત;
 નર નારિનઈં મન વસ્યા રે, ખિણ ખિણ આવઈં ચિત્તો રે. સુણિં ૪૮

મહિર ઠરી સહુ ઉપરિ રે, પૂરો વંછિત આસ;	
સંઘ સઠલનઠ સુખ ઠરો રે, લોગી લોગ વિલાસો રે.	સુણિં ૪૯
ધોલા સૂત આખો વડો રે, કીધો ઉત્તમ ઠામ;	
ગુરૂ સેવા કીધી ભલી રે, જગમાં રાખ્યૂ નામ.	સુણિં ૫૦
સંવત સતર નવોતરઠ રે, અહુમહપુર મઝારિ;	
સહુ ચોમાસું એકઠા રે, શ્રાવઠ સમકિત ધારો રે.	સુણિં ૫૧
ભાદ્રવા વદિ દીપતી રે, છડિ નઠં સોમજવાર;	
વાસુપૂજ્ય પસાઉલઠ રે, થુણિઆ એ ગણધાર રે.	સુણિં ૫૨
ગુરૂપદ પંકજ ભમરલો રે, આણી મન ઉલ્લાસ;	
વીરવિજય મુનિ વોનવઠ રે, પૂરો સંઘની આસો રે;	
સુણિ સુણિ સાહિઆ, એક ઠરૂં અરદાસો રે;	
ઠાં છોડયા નિરાસો રે, સુણિ સુણિ સાહિઆ.	સુણિં ૫૩

इति श्रीविजयसिंहसूरीश्वरनिर्वाणस्वाध्यायः समाप्तः

શ્રીવિજયપ્રભસૂરિનિર્વાણ ।

ઢાળ.

સરસ વચન ઢીઓ સરસતી રે—એ દેશી.

પ્રણમી પાસજિણેસરુએ, સમરી સરસતિ માય;
 નિજ ગુરૂના આધારથી રે, ગાયરુયું તપગચ્છ રાયો રે. ૧
 ગુરૂ ગુણ ગાઢઘં, શ્રીવિજયપ્રભસૂરીરાયો રે;
 જિનશાસન ધણી, નાંમે નવનિધિ થાયો રે. ગુરૂં—એ આંકણી.
 કચ્છદેશ મનોહરપુરે રે, સા શવગણ પુણ્યવંત;
 ભાંણી રાણી બાણીઘં રે, ઘરણી તસ ગુણવંત રે. ગુરૂં ૨
 શુભ સુપને સચિત ભલો રે, તાસ ઊઅર અવતાર;
 જનમ્યો શુભ દિવસે વલી રે, કુઅર કુલ સણુગારો રે. ગું ૩
 અનુક્રમે વાંધે કલા વરે રે, સુણી સહગુરૂ ઉપદેસ;
 લઘુવય સંજમ આહરે રે, લેઘ માવિત્ર આદેશો રે. ગું ૪
 શ્રીવિજયદેવસૂરીતણા રે, સુંદર સીસ પ્રધાંન;
 વિનયવંત વિદ્યા ભણું રે, સૂત્ર સિદ્ધાંત પ્રમાણો રે. ગું ૫
 જ્ઞેય જાણી ગુરૂગચ્છ ધણી રે, કીધા નિજ પટધાર;
 દિનકરની પરિ ઢીપતા રે, શ્રીવિજયપ્રભ પ્રણુધારો રે. ગું ૬

ઢાલ.

નણુદલની—સુમતિ જિણેસર સાહિયા—એ દેશી.

પંચ મહાવ્રત પાલતા, ટાલતા દુરિત મિથ્યાત ગુરૂજ;
 મોહ મહામદ જીપતા, રીસ તણી નહીં વાત ગુરૂજ. ૭
 વારો રે ગુરૂજના નાંમની—એ આંકણી.

અમીઝ ઝરે' મુખિં બોલતાં, લટકે' ઘે' ધર્મલાલ ગું	
હરિસિલ્લુ દીઠે' લોચન ઠરે', સુ'દર સહજ સલાવ.	ગુરૂં ૮
સંઘ પ્રતિષ્ઠા પૂજણાં, જોગ અને' ઉપધાન;	
માલ મહોત્સવ અતિઘણાં, ધરતાં ધરમનુ' ધ્યાન	ગું ૯
સોરઠ કુચ્છ હાલાર મેં, મરૂધર નેં મેવાત ગું;	
વરતેં આંલુ જગગુરૂતણી, માલવ દ્વખિલુ ગુજરાત.	ગું ૧૦
આપૂ સોવનગિર વલી, શે'ત્રુજ નેં ગિરિનાર ગુ-;	
એમ અનેક તીરથ ભલાં, ભેટયાં શ્રી ગણુધાર.	ગું ૧૧
ભવિક જીવ પ્રતિબોધતા, કરતા ઉચ્ચ વિહાર ગું;	
અમીઝ સમાણી દેસના, તાર્યા બહુ નર નારિ.	ગું ૧૨
હવે જનમભૂમિ જાણી કરી, શ્રીકુચ્છદેસ પ્રધાન ગું;	
સંઘ આદર ગુરૂ આવીઆ, રાય દીયે' બહુમાનગું	૧૩

દૂહા.

હવે' શ્રીદીવળાંદિર તણો, સહુ સંઘ ઠરે' વિચાર;	
ગચ્છપતી ગુરૂ પધરાવીધ, જિમ હોઈ જયજયકાર.	૧૪
મેઘબાઈ મોટે' મને', ઠહે' સંઘને' કરજોડ;	
શ્રી ગુરૂને' પધરાવવા, અમ મન છે' બહુ કોડ.	૧૫

ઢાલ.

પૂજ્ય પધારો મરૂદેશે—એ દેશી.

વહુઅર સવિ પરિવરસ્યું; મેઘબાઈ હો મનને' ઉલ્લાસ કે;	
શ્રીકુચ્છ દેસ જઈ તહાં, ગચ્છપતિને' હો ઈમ ઠરે' અરદાસકે.	૧૬
પૂજ્ય મનોરથ પૂરવો, દીવળાંદિર પાઉધારો હેવ કે;	
શ્રીસંઘ મન ઉલટ ઘણો, ગુરૂચરણની હો કરવા નતુ સેવકે;	૧૭
પૂજ્ય મનોરથ પૂરવો—એ આંકણી.	
અવધારી ગુરૂ વીનતી, દીવળાંદિર હો આવે' મુનીરાય કે;	
ગામ નયરના મારગિં, સંઘ સહુકો હો આવી પ્રણુમે' પાય કે.	૧૮

પાસ અઝાહર લેટિઆં, થૂભ વંદી હો હીર દેવના પાય કે;
 ઉનનતપુર આડંબરે, પધરાંબ્યા હો ગુરૂ પુણ્ય પસાય કે. પૂ૦ ૧૯
 ભગતિ કરેં ભલી બુગતિરથું, મેઘબાઈ હો ખરચેં ધનકોડિ કે;
 શ્રીસંઘ દીવબંદિર તણો, દાંનમાનેં હો સેવેં કરજોડિ કે. પૂ૦ ૨૦
 ચ્યાર ચોમાસા ચતુર કરી, *જૈતાંબાઈ હો લેઇ શ્રીસંઘ સાથિ કે;
 ગુરૂશ્રી મન હરખેં ઘણું, સેત્રુજગિરિ હો ભેટ્યા આદીનાથ કે. પૂ૦ ૨૧
 પાપ આલોયાં ભવ તણાં, જિન આગલિ ગુરૂજી ઉદ્દસા કે;
 દીવબંદિર હવેં હરખસ્યું, આવી ભેટ્યા હો નવલખ જિન પાસ કે. પૂ૦ ૨૨
 દેશદેશના સંઘપતી, મોરઠ તણો હો વલી સંઘ સવાય કે;
 અંગ પૂજા પરભાવના, આવી કરેં હો વંદઈ ગુરૂપાય કે. પૂ૦ ૨૩
 ધનધન દીવબંદિર તણો, સંઘ સહુકો ધરમી કહવાય કે;
 + શેઠ અભયચંદ સંઘપતી, સાંમે મેહતો હો ધરમી કહવાય કે;
 તીન ચોમાસા આગ્રહ કરી, રાખી શ્રીગુરૂપદ હો સેવેં દિનરાય કે. પૂ૦ ૨૪

હાથ.

શ્રી અભિનંદન સાહિબ સાંભલો—એ દેશી.

શ્રી ગચ્છનાયક ગુરૂજી સાંભરે, ઘડી અ ઘડી સો વારો જી;
 આતમ વાલ્હો રે શ્રી ગુરૂ માહરો, શ્રીવિજયપ્રભ ગણુધારો જી. ૨૫
 શ્રીગચ્છનાયક ગુરૂજી સાંભરેં—એ આંકણી.
 છકુ અકુમનેં રે નિત એકાસણું, આંબલ નીવી સારો જી;
 ગાલી ઠાયા રે તપ તેજેં કરી, જાંણે ધનો અણુગારો જી. શ્રી૦ ૨૬
 સંવત સતર ઓગણુપંચાસમેં, જાંણો નિજ નિરવાણો જી;
 જીના સહરેં રે સહગુરૂ આવીયા, સમર્થા વ્રત પચખાણો જી. શ્રી૦ ૨૭
 માસ વૈસાખની વદિ એકાદસી, અણુસણુ કર્યું ચોવિહારો જી;
 શ્રાવક શ્રાવીકા રે આવો ગુરૂ મુખિં, કીધા તપજપ સારો જી. શ્રી૦ ૨૮

* વલી દીવના હો શ્રી સંઘને સાથિ કે—પાડાંતર.

+ ધન ધન દીવબંદિર તણો, સંઘ સહુ કો ધરમી કહવાય કે;—પાડાંતર.

ચોથ અકુમને' છઠ્ઠુ આંખિલ ઘણાં, સંખ્યા હોય સહસ સારો ૭;
 સીખ હીંઈ વલી નિજ પરિવારને', કર્યો જનધર્મ સારો ૭. શ્રી૦ ૨૯
 બારસિ રાતે' રે જ્ઞેગને' રૂંધીઆ, ધરતા અરિહંત ધ્યાનો ૭;
 શ્રીગુરુ સરગવિમાન સધાવીઆ, તેરસિ દિન નિરવાંજી ૭. શ્રી૦ ૩૦
 ગુરુ અંગપૂજા રે શ્રાવક કરે', જાંમી હોય સહસ જાંજી ૭;
 પરિખ જ્ઞેસંગ સુત વિજ્ઞેસંગ કરે', માંડવી તેર ખંડ માનો ૭. શ્રી૦ ૩૧
 પંચરતન ગુરુસુખમાહિં ઠવે', વાજે' વાજિત્ર તાંમે ૭;
 ગોરી ગાવે' રે ગીત સોહામણાં, આજ્યા હીરથૂલ ઠામે ૭. શ્રી૦ ૩૨
 આંણી માંડવી શ્રીવિજયદેવના, થૂલ તણે' વલો પાસો' ૭;
 એઠવીસ મણુ સૂકડિ આંજી લલીં, ચ્યાર મણુ અગર સુવાસો ૭. શ્રી૦ ૩૩
 કેસર ઠસ્તુરી અંબર લલો, ઠપૂરમલો સેર ચ્યારો ૭;
 અધમણુ ચૂઓ રે અખીર જાંજી, વલો અગનિ કર્યો સંસકારો ૭ શ્રી૦ ૩૪
 ઝાલો' અંબ કુલ્યો અચળિપરિં, દેવ કરે' પુષ્કવૃષ્ટી ૭;
 હીપમાલા રાતે' દેવે' કરી, લોક કરે' દેખે' નિજ દૃષ્ટિ ૭. શ્રી૦ ૩૫
 પરિખ વિજ્ઞેસંગ થૂલ કરાવોએ, અતિ ઉતંગ અભિરાંમે ૭;
 સ્નાત્ર પૂજા એાછવ શ્રાવક કરે', જપતા શ્રીગુરુ નાંમે ૭. શ્રી૦ ૩૬
 પાટપ્રભાવક શ્રી શ્રીપૂજ્યના, શ્રીવિજયરતન સૂરિંદો ૭;
 સંપ્રતિ વિચરે' ગૌતમ સારિખા, દરિસણુ પરમાણુ'દો ૭ શ્રી૦ ૩૭

કલસ.

શ્રીવીરસાસન ગંગનલાસન, સુધપરંપર પટધરો,
 ગુરુનાંમ જખીંઈ કર્મ ખખીંઈ, વિમલસાર સંયમધરો;
 તપગચ્છ હીપક કુર્મતિ ૭પક, વિજયપ્રભગુરુ ગણુ ધરો,
 તસચરણુ સેવક વિમલવિજયે', ગાયો જય મંગલ કરો. ૩૮

॥ इति श्रीविजयप्रभसूरिनिर्वाणसञ्ज्ञायः ॥

૧૬-૧૭

શ્રીહેમવિમલસૂરિ-ફાગ ।

શ્રીગુરુભ્યો નમઃ

- અહે મનિ ધરી સરસ તે સરસતી, વરસતી અવિરલ વાણિ;
સિરિતપગછપતિ ગાઠસુ', ભાવિરયુ' નિત સુવિહાણિ. ૧
- હેમવિમલસૂરીસર, ધસર કિર અવતાર;
આણુદિણુ મયણુ નિવારણુ, તારણુ સયલ સંસાર. ૨
- દેસ અછઠ મરૂમંડલ, કુંડલનઈ અનુકારિ;
દ્વીપઠ ધરણી રમણીઅ, રમણીય ઠાનિ શૃંગાર. ૩
- જિણિ દેસઠ' જીરાઉલુ, રાઉલુ' દેવહ દેવ;
જેહ તણી વર્ણુ અઠાર એ, સાર એ અહનિસિ સેવ. ૪
- ઠામિ ઠામિ જણુમણુહર, જિણુહર અતિ ઉત્તંગ;
જાણુ સુરઝરિ સરિસુ, સરસુએ કરઠ' રંગ. ૫
- રૂદ્ધિઠ' સુરપુરજ વડુ', જે વડગામ સુઠામ;
હાટતણી વલિ ઉલિઠ' ધ', પોલિઠ અતિ અભિરામ. ૬
- જિણિ પુરિ પાણીહારીઅ, નારીઅ મોહણુ કંઠ;
દેખી સુરપતિ કમઠઠ', ચમકઠ' અતુર યોગિંદ. ૭
- તિહાં વસઠ' વ્યવહારીઅ, સારીઅ રૂદ્ધિ ભંડાર;
સવિધુરિ સાહ ગાંગાગર, સાગર પર ઉપગાર. ૮
- શીલસુ નિમ્મલ ગંગા, ગંગા ધરણી તાસ;
ભોગવઠ નિતનિત નવપરિ, રસ ભરિ ભોગવિલાસ. ૯

અંકોલા.

- સુપન સૂચિત સુવિચાર, જનમિઉ એહ કુમાર;
તારંક ભવ તણુએ, સહજિ સોહામણુએ. ૧૦
- અનુક્રમિ વાધઈ ખાલ, રીખઈ રંગિ રસાલ;
ઠાલ જ કેતલુએ, ખેલઈ કુલતિલુએ. ૧૧
- ઠરી ઠરી મંગલ ઠાજ, નામ દીધું હઠરાજ;
રાજ કુમર તણાંએ, લખિણુ અંગનાંએ. ૧૨
- સોવન વન્ન સમાન, ઝલકઈ જેહનુવાન;
માન ન મનિ ધરઈ એ, આલસ પરિહરઈ એ. ૧૩

કાગ.

- અહે પંચ વરિસ લગઈ લાલીઅ, પાલીઅ અતિ સુકુમાર;
તાતઈ ઉચ્ચવ ખહૂ કીઉ, મુંકીઉ સુત નેસાલ. ૧૪
- પઠઈ ગુણુઈ સુવિચખિખણુ, લખિખણુ છંદ પુરાણુ;
સહજિ સમસ્યા પૂરઈ, ચૂરઈ પર અભિમાણુ. ૧૫
- ગુરૂ સિરિ લખિમિસાગર, આગર સયલ સિદ્ધાંત;
એક દિવસિ સમહુતુએ, પુહતુએ તિહાં વિહરંત. ૧૬
- સાહ ગાગા સુત નિસુણીઅ, ગુરૂ ભણી વંદણુ રૈસિ;
તતખિણુ ચાલી આવીઉ, ભાવીઉ ભાવ વિસેસિ; ૧૭
- સુધા સુધા વલી સાકર, કાકર તોલઈ બાણિ;
કુમર તણુઈ મનિ ખઈઠીઅ, મીઠીઅ સહિગુરૂ વાણિ, ૧૮
- કુમર ભણુઈ સુણિ વાત એ, તાત એ પૂરિ જગીસ;
દિઈ મઝનઈ ઈક આઈસુ, થાઈસુ એહ ગુરૂ સીસ. ૧૯
- રહિ રહિ વચ્છ ! તું લાહૂઅડુ, એવડુ છઈ વ્રતભાર;
જનમ લગઈ કિમ પાલિવું, ચાલિવું ખાંડાધારિ. ૨૦
- ચારિત છઈ વછ ! રૂઅડું, નીઅડું જાંનહીં એહ;
લેઈ ઠરી નિરવહતાં, સહતાં બાણુઈ દેહ. ૨૧
- સહી પણુઈ વરસાલઈ, સાલઈ અતિહિં અનંગ;
એહ તણુઈ ઝડઝાઠલિ, આકુલ હોસિઈ અંગ. ૨૨

સીઆલદઈ સીઅ સહિવું એ, રહિવું અ મધલઈ વેસિ;	
તરણુ પણુઈ વિણુ તરણીઅ, ધરણી અ શરણુ ધરેસિ.	૨૩
ઊન્હાલઈ વલી પાપીઈ, તાપીઈ સયલ સરીર;	
વિણુ જલ તુઝ ઝલવાઈસિઈ, થાઈચીઈ ઠિમ સુખ વીર.	૨૪
વિસમ પરીસહ સહિવા, વહિવા યોગ અનેક;	
એક મુખિઈ ઠરીચ્યું ઠહું, નવિ લહું દુખહ છેક.	૨૫
વલી વિમાસી તું વચ્છ એ, લચ્છિ એ હુસિઈ અણાહ;	
તુઝ વિણુ મઝ મન નવિ રહઈ, વિરહઈ એ દેસિઈ દાહ.	૨૬
પરણીનઈ મન ગમતીય, જીવતીઅ ઠરિ ન વિલાસ;	
અવર હુઈ તુઝ મન રૂલી, તે વલી પૂરું આસ.	૨૭
નાતઈ ધણિ પરિ લોભવિહ, થોભવિહ ઘણું સંસારિ;	
વલતું દાખિણુ પાખઈ, ભાખઈ ધસિઈ કુમાર.	૨૮

અંદોલા.

વીનતડી સુણિ તાય ! , મઠરિ મઠરિ અંતરાય;	
ઠાયજિ ઠારિમઈએ, મઝ મન નવિ રમઈએ.	૨૯
નરભવ વાર અનંત, પામિહ ભમંત ભમંત;	
ચિ તિ ન આણીઉએ, જિનધર્મ જાણીઉએ.	૩૦
હુલહુ એહ અવતાર, શ્રાવય કુલ આચાર;	
ચારિત વિણુ સહીએ, મુગતિ નથી ઠહીએ.	૩૧
જિમજિમ ખાંધઈ મોહ, તિમતિમ લહઈ વિછોહ;	
કોહિઈ વિનડિઉએ, ચિહું ગતિ ભમડિઉએ.	૩૨
ઠહિંના પૂત્ર પરિવાર, ઠહિંના એ ઘરખાર;	
આરતિ જીવડઈએ, કીધી એવડઈએ.	૩૩
તાત તુહીઈ વિચારી, એ સંસાર અસાર;	
સાર સંયમધરૂંએ, મુગતિ રમણિ વરૂંએ.	૩૪
જાણી ગુરૂ ઉપદેસ, મુંકી ઠર્મ અસેસ;	
લેસિજ ચારિતૂએ, મઝ મન વારિતૂએ.	૩૫

એહ કુમરિઈ તાત મનાવીઉ, આવીઉ સહિગુરૂપાસિ;	
અવર કુમર કરી અરવરિઉ, પરવરિઉ મન ઉદહાસિ.	૩૬
તિણિ અવસરિ મંડાણુએ, જાણુએ નહીં વિણુ ન્યાન;	
વર્ણુ' એક મુહિ કેતલું, એતલું નહીં વરદાન.	૩૭
આપઈ એઘઉ મુહપતી, યતિપતિ કુમરહ હાચિ;	
પાલિજ્યો રૂઈ દીખએ, સીખએ દિઈ વલો સાચિ.	૩૮
મિલીઅ કરી મનરંગિઈ, સંધિઈ દીધું નામ;	
જ્યજ્ય હેમવિમલ મુનિ, સવિ મુનિ લિઈ ગુણુઆમ.	૩૯
સુમતિસાધુસૂરિરાયહ, પાય કમલિ સવિલાસ;	
અગિદઈ વિદ્યા અબ્યસઈ, વલો વસઈ ગુરૂકુલ વાસિ.	૪૦
કાવ્ય કથારસ આગમ, દુર્ગમ જે અતિહુંતિ;	
તેહ હેમવિમલ મુનિ, નિજ મન મતિઈ' કહુંતિ.	૪૧
જેહ તણુઈ વચન વિલાસએ, નાસએ વાદીય દ્વરિ;	
જિમ વનિ ઘૂઅડ સંકઈએ, અંકઈ' દેખીઅ સૂર.	૪૨
એક દિવસિ તપગછપતિ, સુમતિસાધુસૂરિરાય;	
પુહતા પંચલાસાપુરિ, જે ધુરિ દેસહમાહિ.	૪૩
તિહિં સંઘપતિ પાતરાજએ, કાજએ કરઈ' ઉદાર;	
હેમવિમલગણિ નિરખીય, હરખીઉ હૃદય મઝારિ.	૪૪
તતખિણિ સહિગુરૂ વીનવી, નવ નવી પરિ કરો રંગ;	
તિણિઈ પદ દિવરાવઈ', ભાવઈ' ભૂતલિ જંગ.	૪૫
સંઘ મિલિઉ હહદિસિ તણુ', મનિ ઘણુ' ધરીઅ ઊમાહ;	
દિઈ તંબોલ જસ હરખિ, સહરખીનું' લિઈ' લાહ.	૪૬
હેમવિમલ ગુરૂ થાપીઅ, આપીઅ સિરિ સૂરિમંત;	
સંઘપતિ મન આણુંદનું', ઈંદ ન જાણુઈ અંત.	૪૭
એક દિવસિ એહ સહિગુરૂ, પુરિ પુરિ કરી અ વિહાર;	
ઈંડરગઢ સમલંકરિઉ પરવરિઉ ખહુ પરિવાર.	૪૮

ગૂજર માલવ મરહઠ, સોરઠ દુષ્કિંબલુ દેસ;	
સંઘ મિલ્યા સવિ ગામના, ઠામના વલી સવિસેસ.	૪૯
હૈમવિમલસૂરિ તેડીઅ, ફેડીઅ અવર વિચાર;	
અતિથલુ આટાટોપિઈ, રોપઈ તપગછ ભાર.	૫૦
કોઠારી સિરિ સાયર, સાયર નઈ સહજપાલ;	
વાહઈ અતિહિં અવારીઅ, વારીઅ અજસ પઈસાર.	૫૧
કુંલુ ઠરી સકઈ તડવડિ, સવિ મડિ પહિરિઉ સંઘ;	
દિનિ દિનિ સાહમીવચ્છલ, વચ્છલ હીઈ અભાંગ.	૫૨
ગાઈ વાઈ યાચક, નાચક નાચ કરંતિ;	
અછરાયલુ હુઈ ત્રિભુવનિ, જન મન હર્ષ ધરંતિ.	૫૩
હૈમવિમલસૂરિ ગણુધર, જલધર જિમ જલધાર;	
દેસલુ વાણિઈ નવરસ, વરસઈ માસઈ બાર.	૫૪
હૈમવિમલ ગછનાયક, હાયક મુગતિ વિલાસ;	
મત પૂભાં ગિરિ મંદર, ઠંદર ગિરિ કવિલાસ.	૫૫
દાનવર્દન વર પંડિત, દંડિત વાદીય વીર;	
ચરલુ ઠમલિ અલિજ મલિ એ, રમલિ એ રસિ હંસધીર.	૫૬
સંવત પનર એ ચહિપનઈ, ઊપનઈ બુદ્ધિ પ્રઠાસિ;	
ફાગ રચિઉ સમહુરતઈ, પૂરતઈ શ્રાવણુ માસિ.	૫૭

સવિ કવિઅણુ જલુતણીય માઈ સુઅસાયર સામિણિ,	
સરસતિ દિઈ વાણી વિલાસ મઝ હંસલા ગામિણિ;	
ગુણુગણુ ગાઈ ગાઈસુ સુગુરાય સિરિ તપગછનાયક,	
શ્રી હૈમવિમલ સૂરિંદ અંદ વંછિત ફલહાયક.	૧
જે નર ચતુર પલુઈ ઠરી સુર ભૂધર તોલઈ,	
સયલ સાયર જલભિંદુ સંખ નિચ વયણે બોલઈ;	
તારાયલુ પરિમાણુ જેઉ ગયણુગણિ બાલુઈ,	
તહ વિહુ જગગુરુ ગુણુ નવિ સોઈ વખાણુઈ.	૨
અઠમિચંદ વિશાલ બાલ સવિ દેહ સુલક્ષણુ,	

પેખવિ પરમાણુ'દ તુલ્ય સામુદ્ધ વિચક્ષણુ;
 કથ સોહમ કથ લઈરસામિ અવતરિયા સ'પથ,
 ભાગિ સોભાગિધં જુગ પ્રધાન ધમ ગુણુગણુ જ'પથ'. ૩
 મૂરતિ મું રતિ કર્થ અપાર જવ નયણુ દીઠી,
 કિસિ મિસિ સરસ સાકર માન તુલ્ય વાણી મીઠી;
 જસ પસરથ અનિવાર સારસ ચરાચરિ સામિઅ,
 તિમ તું ભવિયણુ ચિ'તે અત્ય પૂરથ' ગય ગામિઅ. ૪

હાલ.

ધન ધન ધનવંત સાહ ગાંગાકુલ
 કમલ વિખોહણુ દિનકરુએ,
 માત ગાંગા દેવિ ઉચ્ચર સરોવર
 હંસ સમાન એ નર વરુએ;
 ઊગમ લગઠ અંગિ ખત્રીસ
 લક્ષણુ ધરમ વિચક્ષણુ ગુણુ નિહુ એ,
 સેવક સુખકર રૂપિ પુરંદર
 સંઘમ રમણીય સિરિ તિલક એ. ૫

હાલ.

નિસુણી ગુણુગણુ રંજિયા, ગુરૂ વંદણુ શ્રીસંઘ આવીઆ;
 શ્રીપાટણુ વિવહારિયા, નિય હિયડઈ ભગતિધં ભાવિયા. ૬
 તવ ખોલઈ એ તપગછ ઘણી, થાપીસિઈ ચિ'તિત સુરમણી;
 કોઠારી સાચર અતિ ઘણું, દ્રવ્ય વેચઈ ઊમંગિ આપણું. ૭
 શ્રીતપગછ નાયક થાપિયા, શ્રીહૈમવિમલસૂરિ રાજ્યા;
 ઇડરગઢિ અતિ ઉચ્ચવ લયક, શ્રીતપગચ્છ હિયડઈ ગહિ ગહિઉ. ૮

હાલ.

જિન શાસનિરે ગયન વિલાસન દિનકરુ,
 એ તું ઉદયકિ રે પાપ તિમિરભર અપહરુ;
 પડિ ખોહઈ રે ભવિઅણુ માણુસ કમલડાં,
 એ તુ સોહઈ રે સરસ અમિય જસ વયણુડાં. ૯

વયલુડાં જસુ સરસ સાકર મૂરતિ મોહણુ વેલડી,
 ઠલિ કાલ ગંજઈ મયણુ ભંજઈ ચાલઈ ગજગતિ ગેલડી;
 સવિ દુરિય નાઠા નયાણુ દીઠા સુગુરુરાય હવં હે સહી,
 સવિ મિલિત્થ આવઉ વંદિવા અતિ હુરખિ હિયડઈ ગહિ ગહી. ૧૦

એ તુ અભિનવ ઉરે જલધર પુહવિઈં ઊનયઉ,
 ઘણુ ગાજઈ રે દેસણુ ગુહિરસરિઈં ભલુ;
 મિથ્યામતિ રે તાપ સવે દૂરિઈં ટલ્યા,
 મન મોરા રે નાચઈ ઈમ વંછિત કલ્યા. ૧૧

સોભાગ સુંદર ખુદ્ધિ સુરગુરુ સચલ સૂરિ સિરોમણી,
 તપગછનાયક સુખદાયક ભવિક વંછિત સુરમણી;
 જિણુ વયણુ પાલઈ દુરિય ટાલઈ સમતિ પાંચઈ મનિધરઈ,
 જે નમઈ નરવર તીહું તારઈ અનઈ આપણુપઈં તરઈ. ૧૨

વંદઉ વંદઉ રે આરિત્ર કમલા ઠામિની,
 ઉરિ નવસર રે હારસુ તે જિંપઈ દિનમણી;
 જસ જંપઈં રે કવિયણુ મનિ આણુંદિયા,
 આજ ધન દિન રે શ્રીહૈમવિમલ સૂરિ વંદિયા. ૧૩

અતિહિં મહુરી અમિત્થ વાણી રંજિય નાગર નરવરુ,
 જયઉ જયઉ જગગુરુ તાંલગઈ જાંમેરુ ભૂધર સાગરુ;
 શ્રીસુમતિસાધુસૂર પાટ ધરએ જુગ પહાણુ વખાણીઈં,
 શ્રીહૈમવિમલસૂરોસ સંપઈ સોહમ ગણુહર જાણીઈં. ૧૪

હાલ.

શ્રોતપગછપતિ સુમતિસાધુસૂરિ, પાટ પ્રકટ મલ ઉદયઉ સુહગુરુ.
 શ્રીહૈમવિમલસૂરીસરુએ. ૧૫

જાં લગઈ મેરુ મહીધર સાગર, જાં ગયણુ ગણુ ચંદ દિવાકર;
 તાં પ્રતપુ એ જુગપવર. ૧૬

એ શ્રીહૈમવિમલ સૂરિસ, જયવંતા જાં કોડિ વરીસ;
 પૂરઉ સંઘ જગીસ. ૧૭

। इति श्रीहेमविमलसूरिगुरुपादानां सज्ज्ञायः ।

શ્રીઆણંદવિમલસૂરિસ્વાધ્યાય ।

ૐ નમઃ ।

- ગોયમ ગણુહર પ્રણમું પાય, સરસતિ સામિણિ સમરૂં માય;
હું ગાઉં શ્રીતપગછરાય, શ્રીઆણુંદવિમલસૂરિ પ્રણમું પાય. ૧
- દ્વસમકાલિં ગુણુહ નિધાન, મઠં પામિઉ તું યુગહ પ્રધાન;
સુવિહિત મુનિવર કેરૂ રાય, શ્રીઆણુંદવિમલસૂરિ પ્રણમું પાય. ૨
- ઇડરનયરિ હૂઉ અવતાર, માતા માણિકિ કૃષ્ણિ મદ્દહાર;
સાહ મેઘા કુલ કમલ દિણુંદ, શ્રી આણુંદવિમલસૂરિંદ. ૩
- દુર્દ્દર પંચમહવય ભાર, તે તુલ્લે ધરીઉ અંગિ અપાર;
સાધુ ધર્મ્મ તુલ્લે સૂઘઉ ઠરિઉ, દુર્ગતિ પડતુ જીવ ઉધરિઉ. ૪
- પંચ સમિતિ તુલ્લે પાટી ખરી, ત્રિણિ ગુપતિ સૂધો આદરી;
પરિગ્રહ મમતા મૂંકો કરી, શ્રીજિન આજ્ઞા સૂધી ધરી. ૫
- ઉચ્ચ આરિત્ર નધ ઉચ્ચ વિહાર, તે તુલ્લે કીધઉ સુદ્ધ આચાર;
વલી ઉચ્ચતપ કીધઉ ઘણુઉ, તે હું ખોલું ભવીઅણુ સુણું. ૬
- શ્રીજિનપ્રતિમા આગલિ રહી, પાપ સવે આલોયાં સહી;
સુ (?) એકાસી ઉપવાસ ઠરી, સંયમ ઠમલા રુડીવરી. ૭
- વીસ સ્થાનકતપ વીસ વીસ વાર, ચક્રથે કરી તુલ્લે કીધઉ સાર;
ચ્યારિસઠં ચુથ તુલ્લે પૂરા ઠરિયા, વીસ ખોલતે મનમાહિ ધરિયા. ૮
- વલી સ્થાનકતપ ખીજી વાર, છકું ઠરી તુલ્લે કીધઉ સાર;
ચ્યારિસઠં છકું તે પૂરા ઠરિયા, વલી વિહરમાન જિન હીઅડઠં ધર્યાં. ૯
- તેહના કીધા છઠ વલી વીસ, શ્રીવોરતણા છકું ણિસઠં ઉગણુત્રીસ;

- વલી છટુ તુલ્લે કીધા ઘણા, પાખી ચુમાસી અઠ્ઠાહી તણા. ૧૦
 પહિલા ઠર્મના દુવાલસમ પંચ, દરિસનાવરણી નવ દસમ્મ;
 અંતરાયના દુવાલસમ પંચ, મોહનીના અઠ્ઠાવીસ અકુમ. ૧૧
 વેદની ગોત્ર આણિયા તણા, આઠ દસમ તુલ્લે કીધા ઘણા;
 નામ ઠર્મનું તપ નવિ થયુ, એહ મનોરથ મનહિ રહિઉ. ૧૨
 ગુર્જર માલવ વાગડ દેસ, મેદપાટિ મારુઆડિ વિદેસિ;
 સૌરઠ કાન્હમ દમણુનઈ દેસ, શ્રી પૂજ્યે દાધા ઉપદેસ. ૧૩
 ઠામિ ઠામિ તે મહોત્સવ ઘણા, મનોરથ પૂરિયા શ્રી સંઘતણા;
 ચઉવિહ સંઘ મિલ્યા તે અહુ, ધર્મવંત તે હરખિયા સહુ. ૧૪
 પ્રમાદ તણુ કરિઉ પરિહાર, શ્રાવારશાસન હીપાવણુહાર;
 પ્રતિપો શ્રીગુરૂ જાં રવિ ચંદ, શ્રીઆણુંદવિમલસૂરિંદ. ૧૫
 પનરે ય્યાસીઈ સાધુ પંથ ત્રિઈ, સંવત છન્નૂઈ અણુસણુ કિંદ;
 વ્યારિ શરણુ મનમાંહિ ધરી, શ્રીપૂજ્ય પુહુતા દેવની પુરી. ૧૬
 અહુમ્મદાવાદિ હૂઉ નિર્વાણુ, માંડવી મહોચ્છવ અતિહિં મંડાણુ;
 ચઉવિહ સંઘ ઘણા તપ ઠરઈ, શ્રીપૂજ્યનામ હીઆમાંહિ ધરઈ. ૧૭
 શ્રીહિમવિમલસૂરિસર રાય, વિનયલાવ પ્રણુમી પાય;
 શ્રી આણુંદવિમલસૂરિ કેરૂ સીસ, સંઘતણી પૂરવુ જગીસ. ૧૮

- સરસતિ સામિણિ પ્રણુમું પાય, કવિજનમનવંછિત તું દાય;
 શ્રીઆણુંદવિલસૂરીસર રાયા, ભવિયણુ વંદઉ એહ ગુરૂ પાયા. ૧
 મહીયાલમંડણુ રાનુ દેસ, ધર્મ તણુઉ દીસઈ ય નિવેસ;
 ઈંઠર નયર ધર્મ અહિઠાણુ, જિહાં રાજ ઠરઈ રાજા શ્રીભાણુ. ૨
 તીણુઈ નયરિ શ્રીવંતવિવહારી, સાહુ મેઘ દિસઈ સુવિચારી;
 તસુ ધરણી આણિકિદે સાર, પુત્ર જનમિઉ હુઉ હરખ અપાર. ૩
 વાઘકુંમર તસ ઠવીઉં નામ, માગત જન સંતોખિઉં તામ;
 દિનિ દિનિ વાઘઈ પુત્ર ઉદાર, રુપિં જાણુ દેવ કુમાર. ૪
 શુભ મૂહરતિ નેસાલઈ મુંકઈ, માય ખાપ સજ્જન સંતોખઈ;

- નેસાલધ' તે ભણિઉ કુમાર, મન માંહિ જાંણુધ સંયમ સાર. ૫
- શ્રીહેમવિમલસૂરિ તપગછરાય, સહિયુર કેરા પ્રણુમી પાય;
- વાલકુમારિધ' દીધઉ' ચારિત્ર, હેલાં છતા આઠધ રાત્ર. ૬
- અનુક્રમિ' લણીઆ શાસ્ત્ર વિચાર, જાણુધ આગમ અર્થ અપાર;
- લાલપુરિ ઉવઝાય-પદ દીધઉ', સંઘવો થિરધ' વિત સદ્ગલ સુક્રીધઉ'. ૭
- ખંભનયરિ સોની અવરાજ, નિજ હખંધ' કરધ સુપરિ સુકાજ;
- ચઉવિહુ સંઘ મેલોનધ આવધ, તયર ડા.ભેલધ સુપરિ સોહાવધ. ૮
- તપગછ નાયક મહિમ નિવાસ; સૂરિમંત્ર દિધ' ઠવધ' સિરિ વાસ;
- મન રંગિધ' આચારિજ થાપી, શ્રીગુરે નિજ પદવી આપી. ૯
- શ્રીગુરુ હેમવિમલસૂરિંદ, ભવિયણુ વંદધ અહુનિશિ વૃંદ;
- સીસ શિરોમણી સોહધ સાર, શ્રીઆણુંદવિમલ ગુરુ ગણુધાર. ૧૦
- શ્રીહેમવિમલસૂરિ કેરુ સીસ, શ્રીઆણુંદવિમલસૂરિ પૂરધ જગીસ;
- વિનયભાવકહિ ગુરુ મહિમાવંત, પ્રાંતપઉ એહુ ગુરુ જગિ જયવંત. ૧૧

इति श्रीआणंदविमलसूरीश्वराणां स्वाध्यायः समाप्तः

શ્રીહીરવિજયસૂરિ-સલોકો ।

શ્રીગુરુમ્બ્યો નમઃ ।

- સરસતી વરસતી વાણી રસાલ, ચરણુ કમલ નમી ત્રિકાલ;
શ્રી ગુરૂપદ પંકજ ધરાઉં, હીરવિજયસૂરી ગણપતિ ગાઉં. ૧
- શ્રીજિનસાસન સુરતાંણુ બાંણુ, જગગુરૂ જેહનુ નાંમ કહાણુ;
ગુજ્જર જિઉ પદ મુગટ સમાણુ, પ્રગટ પાલનપુર નગર વખાણુ. ૨
- સેઠ કુંઅરજી વસેં વહીતો, ધન કરી જેણિ ધનદ જીતો,
નિરૂપમ નાથી જસ ધરિ નારી, વિલસેં વિમલ સુખ દોઈ સંસારી. ૩
- તાસ ઉર વર માંનસ હંસ, અવતરિઉં દીપેં ઝોસકવંસ;
સંવત્ ૧૫૮૩ વરષેં, મગશિર વદિની નુંમિજ હરષેં. ૪
- જનમ્યો સુનંદન ગુણમણિ ખાણુ, પુરવ દિસેં જિમ પ્રગટયોજ ભાણુ;
ઝોછવ મહોછવ અતિ ઘણા કીજેં, ત્રિલોવન પડહોજસનો જીલીજેં. ૫
- જેસી યાચકના દાલિદ્ર ઠાપેં, હરષેં જિં હીરજી નામજ ઠાપેં;
અનુકમિં કુંઅર વાધેં સોભાગી, ધર્મ તણી લય લઘુપણે લાગી. ૬
- મદન સમોવડ રુપ અનોપ, ઇણિ પરિ સુંદર સકલ સરુપ;
ધર્મ આરાધનાં કરતાં ઉદ્ધાર, માત પિતા ગયા સરગ મઝારિ. ૭
- સવેગ મારગ હીરજી કુમાર, મનસ્થું આલોચિં અધિર સંસાર;
આતમ સાધન ઇણિ પરિ કીજેં, અવર પ્રાણીનેં પ્રતિઝોધ દીજેં. ૮
- અવર સહોદર શ્રીપાલ પાસેં, અનુમતિ માગેં કુઅર ઉલ્હાસેં;
નિસુણી વયણુનિં જંપેજ ભાઈ, વચન મ ઠાઠિસ ઇમ દુખદાઈ. ૯
- જે ધરિ દોઈ ઘણુ ધનન ચૂની, ખાંધવ વિહુંણી સવિ દિસ સૂની;

- ધરણી પરણીને બહુવિધ ભોગ, વિલસોનિં લખમી નારી સંભોગ. ૧૦
 તતખણ હીરણ ધણિ પરિ ઝોલેં, ચારિત્ર સુખને નહિં કોઈ તોલિં,
 ઘો મુઝ અનુમતિ તુલ્ય લવ્ય પ્રાણી, બાંધવ જ'પે અમૃત વાંણી. ૧૧
 બહિન સુંદર જે વિમલાઈ નાંમ, પરણી તે પાટણપુર અભિરાંમ.
 અનુમતિ તેહની લેઈ ઉદાર, અનોપમ ગ્રહો સંયમ ભાર. ૧૨
 અનુમતિ કારણ બાંધવ દોઈ, આવ્યા તે પાટણપુરવર સોઈ;
 વિમલાઈ જ'પે સુણિને સુવીરા, વાત મ કાઠીસ વ્રતની સુધીરા. ૧૩
 લલી લલી તાહરે પાએજ લાગું, પરણોને નારી એ વર માગું;
 હીરણ સંવેગ ધરી અને રાગ, કહિં મેં કીધોં ખટરસ ત્યાગ. ૧૪
 છક છક આંબિલ હવિ હું છાંડું, જિહાં લગિં વ્રતચ્યું પ્રીતન માંડું;
 ધણ પરિ રહતાં દોઈ ચ્યાર માસ, દેહ કસી જિમ પાંન પલાસ. ૧૫
 બહિન બાંધવ જે બિહું હઠ જાણી, અનુમતિ માંગેં ગઠ ગઠ વાંણી;
 હીરણને હૃદઈ હરખ અપાર, તિણુ સમેં આવ્યા શ્રીઅણુગાર. ૧૬
 તપગઠ નાયક પૂજ્ય અંકૂર, ગણપતિ ગિરૂઈ વિજેદાંનસૂર;
 સુદ્ધ કિઆને નિરૂપમ વેષેં, દેખીનિં બૂજ્યા કુંઅર વિશેષેં. ૧૭
 કહિ મુઝ તારો સહચરણ, ઘોં મુઝ દિખ્યા લવજલ જિહાજ;
 અનોપમ લક્ષણ બત્રીસ અંગિં, દેખીનિં હરખ્યા શ્રી ગુરંગે. ૧૮
 જ્ઞશી પંડિતને શ્રી પુજ્ય આપેં, જ્ઞેઈ જ્ઞેતિકને મુહુરત થાપેં;
 મહોછવ મોટો બહુવિધ થાય, વાડ વાંનો લેષું પભરાય. ૧૯
 ચતુર સુવેધક ગજગતિ ચાલેં, રુપેં તે રંભાસમવડ માલેં;
 કંચુક કસતી પહિરણુ ક્ષાલી, ધવલ મંગલ દીઈ તે વર ખાલી. ૨૦
 મહમત્તગજને અધે વિરાજેં, રુપેં કરીનિ રતિ પતિ લાજેં,
 માદલ ભુંગલ ભેરિજ વાજેં, પંચ સખદાંને નીસાણુ છાજે. ૨૧
 આગેં થાવછો મેઘકુમાર, ધણિ પરિ ઊછવ અનેક પ્રકાર;
 મલીઆ માનવના તિહાં બહુ થાટ, જય જય જ'પે ચારણુ ભાટ. ૨૨
 ઈંદ્ર તણિ પરિં રિદ્ધ સકાર, અવ્યા જિહાં દીખ્યા ઠાંમ ઉદાર;
 સંવત્ પનર છન્નુઈ (૧૫૯૬) જાણું, મૃગશિર વદિની ખીજ વખાણું. ૨૩
 જય જય મંગલ કરતાં ઉચ્ચાર, હીરૂં આહરોઈ સંયમ ભાર;

- દીધી દીખ્યા નેં હરખ્યા છે તાંમ, હીરહરખ તિહાં ઠવીઉજ નામ. ૨૪
 બહિન બાંધવ ઠહિં સુણિને તો ભાઈ, તું જસ લેયે ગચ્છમાં સવાઈ;
 ત્રિણુ પ્રદક્ષિણુ સંચુત વાંદી, નિજ ઘરિ પુહતા સહુ કેા આણુંદી. ૨૫
 મુનિવર સંયમ નિર્મલ પાલે, દૂષણુ પ્રતનાં દૂરિંજ ટાલિં;
 વિકટ આહરીઉં હીરે વેરાગ, પંચ વિગયનો કીધેજ ત્યાગ. ૨૬
 નિલવણિ સઘલી તણો પચખાંણુ, દ્રવ્ય લેવા સવિ સાત પ્રમાંણુ;
 એઠાસણો નેં કરવો ઉપવાસ, ઇણુ પરિ કીધા દસ ત્રિણુ માસ. ૨૭
 છકુ અકુમ તપ ન લહુંજ પાર, સયલ વૈરાગી માંહિ સિણુગાર;
 વિઘાઈ જેણિં મુરગુરુ જીતે, પંડિત પોઠો ત્રિજગ વહોતો. ૨૮
 સંવત સોલનિ સાતે ઉદાર, મરુધર નરૂલાઈ નયર મઝારિ,
 પંડિતપદ્ધે શ્રી પૂજ્ય હાથે, મહીઅલ વિચરેં બહુ સિખ્ય સાથે. ૨૯
 સોલ આઠિ નિ મહીનેંજ માહ, શુકલ પાંચમિનેં દિવસેં ઉચ્છાહ;
 તિણુ હિજ નગરેં ગચ્છપતિ રાય, પહવી અ થાપેં શ્રી ઉવઝાય. ૩૦
 ગણુધર ઠરતા ઉમ વિહાર, આંબ્યા શ્રી સીરોહી નગર મઝારિ;
 થાપનાઆર્ય ધરીયેં ઉલ્લાસ, ચીતનિં બધંઠા ધ્યાંઉ છ માસ; ૩૧
 મંત્ર આરાધન કીધુંજ જામ, શાસના પરતખિ આવી તાંમ;
 સાસના દેવી ઇણિ પરિ યોલેં, હીરહરખનેં નહી કોઈ તોલેં ૩૨
 એ જિનશાસન ભાંણુ સમાન, તપગછ વધર્યેં એથીજ વાંન;
 ઇમ ઠહી દેવી થાંનિક જાય, દિવસ ઊગ્યો નિં રયણુ વિહાય. ૩૩
 સોલ દાહોતરિ વરસ મઝારિ, ઉચ્છવ શ્રાવક કરે અપાર;
 ખર્યેં રૂપઈઆ એઠ હંબર, મુહુરત થાપ્યો અતિહિ ઉદાર. ૩૪
 હીરહરખ શિરે ઠવિઉજ વાસ, શ્રીસંઘ પાખ્યા સહુકો ઉલ્લાસ;
 હીરવિજયસૂરીનાંમજ થાપે, શ્રીસૂરિ મંત્ર આરાધન આપેં. ૩૫
 ચડતિ હોલિત નેં ચડત પ્રતાપ, કુમતી તિમરનોં ટાલ્યોજ પાપ;
 પસયોં પુહવીઈ જગ જસપૂરિ, કુમતિ મતંગજ ભાજેંજ સૂરિ. ૩૬
 નિલવટ પ્રતપેં નિર્મલ નૂર, જઈનશાસન શ્રોહીરવિજેં સૂર;
 પૂજજી આઆર્ય પાસ રાખેં, અંત્ય સમેં તે સુવચન ભાખે. ૩૭
 ગછની ભલામણુ હીરજીનિં દીધી, અણુસણુ સાથે સદગતિ કીધી;

- હીરવિજયસૂરી ઠરેઅ વિહાર, બિંબ પ્રતિષ્ઠા પ્રમુખ હબાર. ૩૮
- ધર્મની ઠરણી જેહ ઉદાર, તે પિણ ચલવે અનેક પ્રકાર;
વાણી વૈરાગ અને વિવેક, દેખીનિં ખૂબ્યા કુમતી અનેક. ૩૯
- આવી હીરણના પદકજ વંદે, આપાપણાં મત સહુ કોઈ નંદે;
લુકામતીનો ગણપતિ જેહ, મેઘલ આચારય નાંમે તેહ. ૪૦
- તપગણ મારગ તસ મન રમીઉં. આવી હીરણનેં પાએજ નમીઉં;
પૂજ્યલ આચારય થાપેં આલુંદ, નામે શ્રીવિજેસેન સુરિંદ. ૪૧
- ગુરૂલ ચોમાસું રહીઆ ગાંધાર, તિણ સમેં આગરાસહિર મઝાર;
નાંમે અ શ્રાવીકા ચંપા ઉલ્હાસ, તપ તિહા કીધોં તેણિં છ માસ. ૪૨
- ઉછવ સાથિં અનેક પ્રકારે, ચૈત્ય પ્રવાડિં દેવ જુહારેં;
દેખી આડંબર બહુ તસરુપ, 'હેં કુણુ' પૂછે અકબર ભૂપ. ૪૩
- જેરુ હેં સાહિબ કહેં આગેવાંણુ, રોજે કીએ છમાસ પ્રમાણુ;
અકબર કહેં મેરે દિલમેં ન આવેં, વિગર અનાજિં કું રહ્યા જાવિ, ૪૪
- એસી ઉરત કું જાથ યોલાવોં, નફર કહેં તુલ મહેલમેં આવોં;
દીઠે રુપેંજ લખમીજ તૂઠી, અકબર કહેં આ વાતજ જૂઠી. ૪૫
- અખ તેરે ઘરિ તું જાણાં ન પાવેં, રખું યાહી ઉર દેખું કયા જાવેં;
મેંલી દેખુંગા એહિ તમાસા, યું કહી આઠ્યા ખાસ આવાસા. ૪૬
- એક મહિના લાગિ તિહાંજ રાખી, નફરે જાઘનિં વાતજ દાખી;
સાહિબ ઇસકા દેખો દીદારા, અકબર આયા તિહાં તિણ વારા; ૪૭
- દીઠી તિહાં સૂરતિ અધિક સવાઈ, ખુબ સ્યાખાસી તેરાંતાં ખાઈ;
વિગર અનાજેં જાવેં કયું રહિણુ, સાચ કહિં તું મેરીજ લેંણુ. ૪૮
- ચંપા પયંપે ધરીય ઉલ્હાહ, સાહિબ! શ્રી ગુરૂ દેવ પ્રસાહ;
તિણ સમેં સુંદર વચન વિલાસ, નરપતિ જંપે ધરીય ઉલ્હાસ. ૪૯
- વડવડે સહિરે જ્યે ભૂતખાંને, મોટું તુદ્ધારે દેવ પીછાણે;
ગુરૂ પીર કહાં હૈ કુણુ ઈંસા, ખૂબ ખુદાકા અવતાર ઈંસા. ૫૦
- શ્રાવક થાંનસિંગ માંનસિંગ નાંમ, તિણ સમેં જંપે ઠરીઅ પ્રણાંમ;
હીરવિજયસૂરી નાંમ હમારા, ગુરૂ પીર હમકું બહુત હેં ખ્યારા. ૫૧
- ઈંસે મરદુકા દેખું દીદારા, હેં કહાં કહેં તખ નગર ગાંધારા;

હાથી ઘોડે નિં ચક્રોલ નેજે, બહુત સુખાસણુ ઘોં અખ લેજે. ૫૨
 મેવડે સતાળી કરિ તુહા બાઉં, હીરવિજયકું ધહાં હી ખોલાઉં;
 મેવડાતે નગર ગંધાર આયા, તપગણ પતિના પ્રણુમી જ પાયા. ૫૩
 કહિ હમ આગરાસહિરથી આએ, હજરતિનેં તુહાકું ગુરુ ખોલાએ;
 કુરમાંન વાંચી તપગણસામી, કરીઅ ચોમાસુ' તિલુહિજ ગાંમે'. ૫૪
 આગરા લણી ગુરુ કરે'અ વિહાર, મુનિવર માંનવ સાથિં હજર;
 દેસોંત સામહા ઠઉડ ઠઉડ આવૈ, નર નારો મોતીએ કરીઅ વધાવિં. ૫૫
 આવ્યા કુણીઆવડ ગાંમિજ જ્યારે, મોતીએ વધાવિં દેવતાજ ત્યારે,
 આગરા સમીપેં આવ્યાજ તામઠ, ગઈઅ વધામણી અકબરતાંમ. ૫૬
 હરખીનેં કહેં સખ સાહમેંજ બાઉં, બહુત આડંબરેં સહિરમેં લ્યાઉ;
 વડવડા ઊખરા મિલીઅ હજર, અવર માંનવનોં નહી કોઈ પાર. ૫૭
 હાથી ઘોડાનિ ચઉટોં સિણુગારી, સાહમેલે સઘલો સાજ સમારી;
 સોના રુપાનેં કૂલે વધાવે, ઈણુ પરિ ઉછવ નગરમિં આવેં. ૫૮
 સંવત સોલનિં વરસેંજ ચ્યાલિં, જેઠની તેરસનિં પક્ષ અબુઆલિં;
 પાત્સાનિં મિલવા મઉલ પધારેં, ઉઠી અકબરનિં મહુત વધારો. ૫૯
 બે કર બેડી નરપતિ તાંમ, આઘે આવોં કહેં કરીઅ પ્રણાંમ;
 બેઠોં જલ્દીએ ઊપરિ ગુરપીર, વચન પયંપે શ્રીગુરુ હીર. ૬૦
 ભૂપ જિનાવર હે કેા ધહાસેં, પાત્સા કહેં ધહાં હોવે કહાસેં;
 ફેરી જલ્દીએ જ્યુંજ જાંમ, કીડી નીકલતી દીઠીજ તાંમ. ૬૧
 દેખી અચલો કહેં ગુરુ લલા, આપો આપ તુ'હિજ અલા;
 મુહુર અણાવી કરીઅ અંબાર, વચન વસુધાધિપ કહેં ઉદાર. ૬૨
 એ લ્યો સોનીઈએ લી કછું માંગો, તેરે દીદારે મો દીલ લગ્ગોં;
 હીર પયંપે સુણોં પતસાહ, આર હમારા હેં નૃપ રાહ. ૬૩
 દમડ હમારે પાસેં ન રાખું, કબહું મે જૂઠા વચન ન ભાખું;
 પાએ પેંજરાં લેખું ન ઘલ્લું, પાએ નગ્ગે હુમ પિડેમિ ચલ્લું. ૬૪
 માંગુ ગઠાઈ ઉર તત્તાજ પાંણી; પાંડે બ્રહ્મલે ઘરકાજ આંણી;
 રખું કતેબાં પઠણે કાં તાંઈ, ઉર હમારે પાસિં ન કાઈ. ૬૫

- મારગ જિનનો સયલ પ્રકાસ્યોં, ધર્મ ગુણે ઠરી અકખર વાસ્યોં;
ખેલ મારગના તિણ સમેં ખેલ્યા, અકખર કહેં મેરા વખતજ ખુલ્યા. ૬૬
- બનું રહિમ મેરા મહિલમેં આયા, જખમિં તેરા દીદાર પાયા;
પેસકસી તખ પુસ્તક કેરી, અકખર કીધી તાંમ ઘણેરી. ૬૭
- ભી કછ માંગો ભણેખ નરિંદ, ચીંતીનેં જ'પેં હીરસૂરિંદ;
સરોવર ડાખર નાંમે ઉદાર, રોજ ઘાલે જિહાં બલ હખર. ૬૮
- તિહાં ન ઘાલે બલ ન કોઈ, હજરતિ હમકું માંગ્યા ઘો સોઈ;
અકખરિ દીધી તિહાં કરી છાપ, તિહાં કિણ ટાલ્યો પાપનો વ્યાપ. ૬૯
- રાખેં ચોમાસોં ગુરૂ ગુણખાંણી, દિનપ્રતિં નિસુણિં હીરજીની વાંણી;
ગુરૂપ્રતિ ખોધેં અકખર ભૂપ, જીવ દયાનોં કહી સરૂપ. ૭૦
- ખાંન મેલાવ્યા કરી ઉપગાર, જીવ છોડાવ્યા લાખ હખર;
ગાય ન મારિં કોઈ દેસ મઝારિ, વરતાવી મહિના છની અમારિ. ૭૧
- સખલ ઘણો કર જીજ્યા નાંમ, તે પિણ મુંકાવ્યોં તિહાં તિણ ઠાંમ;
શેત્રુજેં તીરથ ગીરનારેં જેહ, અવિચલ મુગતા કરાયાં તેહ. ૭૨
- જીવ જલાવી ચડીખ ઘણેરી, જીલ કઠાવી ચિડકલા કેરો;
સેર સવા જે તોલ ખત્રીસ, અકખર ખાતોં જે નિસદોસ. ૭૩
- તે પિણ ટાલ્યોં દેં ઉપદિસ, અકખર શ્રાવક કીધોં વિશેસિં;
જગ માંહે હીરજી તેં જસ લીધોં, અકખર જગગુરૂ ખિરૂદ જ દીધો. ૭૪
- હેમાચારિજનો વાંણી રસાલ, જિમ પ્રતિ ખોધ્યોં કુમારપાલ;
તિણ ઈણ સમેં તેથી સવાયો, હીરવિજેં સૂરી નાથીનો જયો. ૭૫
- સુર પ્રતિખોધ્યા શ્રીજિનરાજ, અસુર પ્રતિખોધ્યા તે ગુરૂ આજ;
જવહરી અકખર પરખ્યો સધીરો, હીરજી હુઉ જગિ સાચોજ હીરો. ૭૬
- સંવત સોલનિં ધાવજને બાણું; ભાદ્રવા શુદ્ધિની પક્ષ વખાણું;
કાંમ ધર્મના હીરજી સધાર્યા, એકાદશી દિન સર્ગિ પધાર્યા. ૭૭
- ઉજાં માંહે દેવે ઉછવ કીધો, તે જગમાંહે અછિં પ્રસિધો;
અંખ કૂલ્યો તે સહુ કોઈ બાણું, કવિ મુખ કેતો કહિઅ વખાણું. ૭૮
- મુજ મુખ રહિઈ રસનાજ એક, નાથી નંદનના ગુણુછિં અનેક;
જેં મુખ હેવેં જીહ હખર, તોહિં ન આવેં ગુરૂ ગુણ પાર. ૭૯

હીરણ્ણનો ચેલો વડીચ વખાણો, નામેં વિજયચંદ્ર પંડિત જાણો;
 નયવિજય પંડિત જગીસ, તસ સીસ કુંમરવિજય કવીસ. ૮૦
 જગચુર કેરા જે ગુણ ગાવેં, તસ મન વહિત સફલ ફલાઈ;
 હીરણ્ણ હુઉ જિનસાસણુ ભાણુ, નાંમ જપંતા કુશલ ઠલ્યાણુ. ૮૧

इति श्रीहीरविजयसूरिश्वरसलोको समाप्तः ।

શ્રીહીરવિજયસૂરિનિર્વાણ ।

રાજવલ્લભ—રાગ.

સરસ વચન ઘઉં સરસતી, પ્રણમી શ્રી ગુરૂપાય;
 શુભસ્તુ' જિનશાસનઘણી, શ્રીહીરવિજયસૂરીરાય રે;
 જગગુરૂ ગાઇઠ, માન્યઉ અકબરશાહિ રે;
 જસપટિ હીપતઉ, શ્રોવિજયસેન ગચ્છનાહ રે. જગ૦ ૧

સાહા કુંઞરા કુલિ ચંદ્રમા, જ્ઞાથી માત મલહાર;
 શ્રીવિજયદાનસૂરિ પટઘણી, હીરજી જગત્રશૃંગાર રે. જગ૦ ૨

જિણિ નિજ પર સિદ્ધાંતનઉ, પામ્યઉ પરગટ પાર;
 શીલઈ થુલભદ્ર જ્ઞેડલી, વઈરાગઈ વચરકુમાર રે. જગ૦ ૩

મહિમા દેખી માનિઉ, અકબરશાહ સુલતાનિ;
 પેસકસી પુસ્તકતાણી, ઢોકઈ પ્રથમ બહુ માનિ રે, જગ૦ ૪

જિણિ જિનધર્મ જગાવિઉ, ગોવધ નિત્યઈ વારિ;
 વરસપ્રતિ' ખટ માસની, વરતાવી જીવ અમારિ રે, જગ૦ ૫

જિણિ છોડાવ્યએ જાજિઉ, મુઠાવ્યું જગિ દાણુ;
 અંધી લાખ મેહલાવંચાં, ઈમ કીધાં જગત્ર આશાન રે. જગ૦ ૬

રાગ-માઝણી.

મુગતએ અવિચલ વિમલાચલ ગિરનાર નઉ રે, વિણુ કરિજગ કરઈયાત્ર;
 તે ચશ હીરજી તુઝ વિણુ રહઉ કુણુ અવર નઈ રે, છાજઈ શુભમણિ પાત્ર.
 હીરજી ન વીસરઈ રે. ૭

તીરથયાત્રા કરી ગુરૂ હીરજી સમોસર્યા રે, ઉના નયર મઝારિ;

બિંબ પ્રતિષ્ઠા પ્રમુખ મહોચ્છવ દ્વીપતાં રે, શ્રાવક ઠરઈ ઉદાર. હીર૦ ૮
 સંવત મોલ આવન્નઈ ભાદ્રવ માસડઈ રે, ઠરી અ સંલેખન સાર;
 સુદિ દશમી મધ્યરાત્રિં જગવી સાધુ નઈ રે, સમઝાવઈ સાધુસિંગાર. હીર. ૬
 નિજનિર્વાણ સમય ઠહી અણુસણુ આદરઈ રે, પચખઈ વ્યારે આદાર;
 અગ્યારસિં સુપ્રભાતિં નવઅંગિં પૂજિઆ રે, અઠી પહુર લગઈ સાર. ૧૦
 સ્વયઈ ઠરાવઈ સંધ્યા પાંડકમણુ પ્રભો રે, જિમ દેસન ઘઈ જિન વીર;
 ગણુઈ નઉકાર તે યઈસિ પદમાસનિ રે, અઈ ગુરૂ શાહસ ધીર. હીર૦ ૧૧
 હીવઈ જંપઈ ગુરૂહીર.

રે ગચ્છ ધૈરી જિનશાસન દીપાવયો રે, સાધયો ઈહ પરલોક;
 ઈમ ઠહી નઉકરવાલી પાંચમી માંડવઈ રે, હીરપહુતા સુરલોકિ. હીર૦ ૧૨

રામગિરી—રાગ.

જગનઈ વાહલઓ રે હીરજી,

હીર નિર્વાણુ જાણિ ઠરિ આળ્યાં દેવ વિમાન રે;
 ઠરવા મહોચ્છવ ગાન રે, કલિમાં અછેરા સમાન રે. જગ૦ ૧૩

તે તઉ નજરિં રે દ્વીઠડું; સૌંગલેસર વાસી ભટ્ટ રે;
 તસ સુત પણિ દેખઈ પરગટ્ટ રે, વાણુ હવીઅ ઉદભટ્ટ રે. જગ૦ ૧૪
 રાત્રિં અંગ જે પૂજિઈ, લ્યાહરી સાત હબર રે;
 માંડવી હોઈ ઉદાર રે, ઠરાવી કથોયાની સાર રે.

તિહાં યેઈઠી લ્યાહરી હબર રે. જગ૦ ૧૫

માંડવી નીપજી જવ રહી, તવ રહી રાતિ ઘડિ વ્યાર રે;
 તવ ઘંટાનાહ વાજી, જેહવઉ ઈંદ્રનો સાર રે,
 સુણુયઉ તે વણુ અદાર રે, પછઈ વાગા સાત ઉદાર રે. જગ૦ ૧૬

જવ અય માંહિ પઉઠાડિઆ, જિહાં લગઈ દીકું કાંઈ અંગ રે;
 તિહાં લગઈ પૂજ્યું અતિ અંગ રે, રુપા નાણુઈ મન રંગ રે. જગ૦ ૧૭

પન્નર મણુ સૂકડિ ભલી, અગર તે ત્રણિ મણુ જાણિ રે,
 ઠર્પૂર તે ત્રણિ સેર તિહાં મિલ્યું, ચૂઉ સેર પાંચ પ્રમાણુ રે;

શ્રીહીરવિજયસૂરિપુણ્યવાનિ ।

રાગ—રામગિરિ.

પ્રભુમિત્ર પાસજિણુ'ંદ દેવ, સંપય સુહ કારણ,
સંખેસર પુર મંડણુઉ, હુહ હુરીય નિવારણુ.

ઉક્તાલઉ.

પુણ્ય ખાણિ ગુરૂ હીરની એ, પમણુ'ં મનિ'ં આણુ'ંદ;
ભવિઅણુ જણુ સહુ સાંભલઉ, જિમ લહુ પરમાણુ'ંદ. ૧

સાયર સલિલ સમાન ચિત્ત, તપજપ અલ'ંઠરીઝિ;
પંચ મહુવય ધરણુધીર, ઉપશમ રસ સરીઝિ;
ન્યાન ગુણે સુરગુરૂ સમઉએ, સાયર પરિ ગંભીર,
રોહણુ જિમ રયાણુ'ં ભર્ય'ંઉ, તિમ ગુણે ઠરી ગુરૂ હીર. ૨

ખારઠં ભેદઈં તપ ઠરઈં, પરદોષ ન બોલઈં;
ઠઠિણુ ઠરમ સવે નિરજરઈં, પૂરવ રિષિ તોલઈં.
જાવ જીવ એકાસણુ'ં એ, વિગય પંચ પરિહાર;
દોષ ખમતાલીસ પરહરઈં, લીઠ દ્રવ્ય નિત ખાર. ૩

સિરિવિજયદાન સૂરિ'ંદ સાખિ, આલોઅણુ લીધ;
મનસુધઈં ઠરિ દોઈં ખાર, નિરમલ તપ કાંધ.
ઉપવાસ સઈં ત્રણુ તેહ તણુએ, છઠ દોએસઈં પંચવીસ;
એકાવન અઠમ કીયા, વલી ઉપરિ એઠવીસ. ૪

- ક્રીધાં આંખિલ સહસ્રોએ, નીવી તિમ લણીધં;
એકલ સીધું એક દત્ત, બહુ વિધ તપ સુણીધં.
સહસ્ર ત્રણ ઉપવાસ ક્રીયાએ, છસઈં ઊપરિચ ઉદાર;
એક ક્રીઓ આંખિલ એલીધં, વીસ થાનક તપસાર. ૫
- તેર માસ તપ ક્રીઓ એક, શ્રીપૂજ્યહ કેરૂં;
ચઉથ આંખિલ એકાસણિં, ટાલિંઈં ભવકેરૂં.
સૂરિમંત્ર આરાધીઓ એ, કરી કાઉસગ ઉપવાસ;
નીવી આંખિલ એકાસણિં, ધ્યાન મઉન ત્રણ માસ. ૬
- આરાધન સવે ન્યાનતું, જુઓ ખાવીસ માસ;
આંખિલ નીવી તપઈં જેણિ, ક્રીઓ જ્યોગ અભ્યાસ.
અંથ અનેકવર સોધીયા એ, તણ પ્રમાદ મુનિરાય;
ચાર કોડિ સંખ્યા કહી, સુહગુરૂ ક્રીઓ સજ્જાય. ૭
- શિષ્ય અનોપમ દોખીયા, એકસઉ વર આઠ;
પંડિતપદ ગુરૂ આપીયા, એકસુ વલી સાઠ.
સાત વાચકપદ થાપીયાં એ, સૂરીશ્વર પદ એક,
સિરિ વિજયસેન સૂરોપ્રતિં, આણી રિદ્ય વિવેક. ૮
- દેહરાસર પ્રાસાદ તુંગ, સય પંચ પ્રમાણુ.
ગુરૂ ઉપદેસઈં નીપના, ભૂમંડલિ જણુ.
ખિંબ પ્રતિષ્ઠા જિનતણી એ, ગુરૂકૃત હુઈં પંચાસ,
પાટણુ પ્રમુખ નયરિં ભલી, જૂઉ નિજ મનિ ઉલ્લાસિ. ૯
- યાત્રા સોરી પુર તણી, મથુરા ગુહાલેર;
અંદુવાર અનિં ચિત્રકૂટ, અરબુદગિરિ સિહરઈં.
દોએ શત્રુજય ગિરિ તણીએ, યાત્રા દોએ ગિરીનાર;
લાખ ખિંબ ગુરૂ વંદિયાં, અવર તીરથ નહી પાર. ૧૦
- માન તણ રિખિ મેઘણ, લૂંકામત સામી;
જિનપ્રતિમા અંગી કરી, હીરણુ ગુરૂ પામી.
અકબર સાહિ પ્રતિ ખૂઝવીએ, ક્રીધઓ પરમ દયાલ;
કુમરનરિંદ સમોવડઈં, જીવ દયા પ્રતિપાલ. ૧૧

- વચન સુણી ગુરૂ હીરનાં, તૂઠે નર નાહ;
બિરૂદ જગત્ગુરૂ થાપીઉં, મનિં ધરી ઉચ્છાહ.
જીવ અમારિ ખટમાસની એ, ડુખ્ખર સર ગુરૂ દીધ;
ગાય બલદ વધ ટાલીયા, મહીષી મહિષ પ્રસિધ. ૧૨
- મૂંઠાળ્યા ઠર જીજ્યા, બહુ બંધ છોડાળ્યા;
શત્રુજ્ય મુગતઉ કરી, કુરમાન અણાળ્યાં;
હીર સમાન સૂરી સરુએ, હૂએ નિં હોસધ કોધ;
ન્યાનાદિક અતિશય ઠરી, ભરત ખેત્રમાં જોધ. ૧૩
- ત્રણસધ ત્રણ સંધપતિ હૂઆ, મોટાઈ મંડાણિ;
શત્રુજ્ય અરબુદ તણા, સમેતાચલ ઠાણ.
સિરિવિજયસેનસૂરી મુખ્ય જ્યુએ, સહસ દોએ પરિવાર;
સિરિહીરવિજય સુહગુરૂ તણઉ, ગુણમણી તણઉ ભંડાર ૧૪
- સંધ સમહીઆં ઠરધ અપાર, વિચરધ જેણિં ગામધં;
અંગધ ઊલટ અધિક થાય, હીરજી ગુરૂ નામધં.
કનકકોડિ અંગ પૂજણાએ, પાયડવધ પટકૂલ;
રુપકનાણિં લૂંછણાં, નયરિ નયરિ રંગરોલ. ૧૫
- ગૂજર સોરઠ મરૂઅ દેસ, વાગડ વિખ્યાત;
દુખ્યણ કૂકણુ મેદપાટ, માલવ મેવાત.
કાન્હમ પ્રમુખ બહુ દેસમાંએ, ગામ નયર સંનિવેસ;
ભવિઠ જીવનધ તારિવા, શ્રી પૂજધં હીયા ઉપદેસ. ૧૬
- દાનશીલ તપ ભાવના, જિનપૂજ ભગતિ;
માલારોપણુ વ્રતોચ્ચાર, સંધવચ્છલ જીગતી;
લાભ અનંત ગુરૂ હીરના એ, ઠહિતાં નાવધં છેહ;
ખોધિખીજ બહુ વાવિઉં, ભરત ખેત્રમાં જેહ. ૧૭
- સિરિવિજયસેનસૂરિસધીર, નિજ પટ્ટિ દિણંદ;
સીખ દેધ સવે ગચ્છતણી, ગુરૂ હીર મુણિંદ
ઉના નયરી અનસન લીઉંએ, પાલધ નિરતિચાર,
ભવસરુપ મનિ ચીંતવધ, જપતાં શ્રીનવકાર. ૧૮

શ્રીતિજરતનપૂરિ સજ્ઞાય ।

શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ ।

સયલ જિજ્ઞેસર પયનમેવિ સરસતિ સમરેવિ,
 ગણહર ગૌયમસામિ નામ નિયચિતિ ધરેવી;
 વિધિપક્ષગયણ્દિણ્દ ગછપતિ ગણુધાર,
 ગાયસું તેજરતનસૂરિ ગુણ મણિ ભંડાર. ૧

દેશ શિરોમણિ ગૂજરાત જિહાં ઝાઝા આગર,
 નિવસઘ નયર અનેઠ જિહાં નરકેરા સાગર;
 અહિમદાવાદ સુચંગનામ જિહાં જિન પ્રાસાદ,
 ઉંચા અતિ ઉત્તંગ મેરુગિરિસિઉં ઠરઘ વાદ. ૨

તિહાં પાસઘ છઘ રાજપુર જિહાં લોક ઉદાર,
 વસઘ વ્યવહારી પુણ્યવંત પોસઘ પરિવાર;
 શ્રીશ્રીમાલી નાતિ નામ રૂપા ઘરિ નારી,
 સતીય શરોમણિ નામ કુંચરિ જાણે દેવકુમારો. ૩

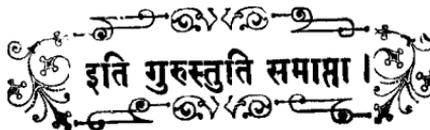
વાસ કુખિ સરિ રાજહંસ સમહૂઉ કુમાર,
 નામ નિરુપમ તેજપાલ શુભ લક્ષણુ સાર;
 સોમગુણે શશિ અવતર્યુ તેજિઘ ઠરી ભાણુ,
 વાંદા ભાવરતનસૂરિ આગમના જાણુ. ૪

અમીય સમાણી વાણિ તામ સહિગુરૂની દીઠી,
 જાણે સાઠર સેલડી દ્રાખહથી મીઠી;
 કામ ક્રોધ મદ મોહ મયણુ તેહથી મન ભાણુ,
 એહ સંસાર અસાર જાણિ ગુરૂ ચલણે લાણુ. ૫

સંવત સોલ ઓગણત્રીસઠ વસીઉ વઠરાગ,
 માસ આસાઠિ દસમિ દિવસિ ચારિત્ર તુ લાગ;
 પક્ષ અજ્ઞૂઆલઠ સોમવારિ ઉત્તમ સિદ્ધિ યોગિઠ,
 ઉચ્ચવ સાહ વમાધરે પુન્યનઠ સંયોગિઠ. ૬
 પાલઠ ચારિત્ર નિરમલૂં જસી ખંડાધાર,
 ટાલઠ દોષ આહારના શ્રુતનઠ આધારિ;
 ખમદમ સંયમ ક્રિયાવંત ઉપશમ રસિ ભરીઉ,
 વિદ્યા ચૌદ અલંકરી સુરગુરૂ અવતરિઉ. ૭
 સહિગુરૂ ચિંતઠ પાટયોગિં પાંત્રીસઠ સાર,
 પંચમિ સુદિ વૈસાખ દિવસિ સુપંથ ગણભાર;
 કુંઅરજી લખરાજ પુત્ર અવસરિ વિત વાવઠ,
 સંઘસયલે એકચિત્ત થઠ મોતીએ વધાવઠ. ૮
 વાઘઠ દિનદિન બીચચંદ પરિ તેજ અપાર,
 ગજપતિ યૂધિઠ પરવરિઉ તિમ ખહુ પરિવાર;
 વચન અમૃતરસિ વરસતુ ઘન ગુહિરઉ ગાજઠ,
 ભુવિ જનમનસદેહ તાપ તવ સઘલુ ભાજઠ. ૯
 સોભાગી ગુરૂરાઠ પાય જે ભવીચણ વંદઠ,
 આવઠ ઠરમ કષાય સયલ તે મૂલ નિકંદઠ;
 પડિગોહઠ અજ્ઞાન લોક છકાયનઠ પાલઠ,
 પંચ સમતિ ત્રણિ ગુપતિ સહિત નિજકુલ અજ્ઞૂઆલઠ. ૧૦

કલશ.

ધય જણહ મંડણુ દુરિય ખંડણુ કુમતિ માણુ વિહંડણો,
 મદ આઠ ગંજણુ સભારંજન ગણઅંચલ મંડણો;
 સોભાગ સુંદર નિત પુરંદર સુરગણે જિમ અલંકરિઉ,
 તિમ જયુ તેજરત્ન મુનિપતિ સયણુ સંઘ પરિવરિઉ. ૧૧

૨૪

સંયમરત્નસરિસ્તુતિ ।

રાગ—અસાઉરી.

સરસતિ સામિલિ વીનવૂં, પ્રણમૂ જિનવર દેવ;	
હંસવાહન ગજગામિની, સુરનર સારઈ સેવ.	૧
નયર નિરુપમ રુઅડૂં, સરખિજ નામ રસાલ;	
બણકણુકંચણુ નહી મણા, તિહાં દેહરાં પોસાલ.	૨
પટ્ટ ક્ષેત્ર પુહવિ ભલૂં, આગમગચ્છ અહિંડાંણુ;	
પાટ ઘણા અહીઈં હવા, સૂરિપદ ચડ્યાં પ્રમાણુ.	૩
વિદ્યમાન ગચ્છના નાયકૂં, શ્રીસંયમરત્નસૂરિંદ;	
તાસ તણા ગુણુ ઝોલિસ્થું, વેલિ બંધ આનંદિ.	૪
ક્રિયા સંપ્રતિ જોણિ ઉદ્ધરો, ઉદ્ધર્યા જનમ અનેક;	
સૂરિ મંત્ર સાચા હવા, ધનધન તુઝ વિવેક.	૫

ટૂટક.

ધન ધન તુઝ વિવેક નઈં રે, સૂરિરયણુ દાતાર;	
સંયમરતન તઈં આદરિઈં રે, ધન ધન તુઝ અવતાર.	૬
આરિ પંચમિ તુહ છઈં રે, ઠલિયુગિ તુંહજિ ધન્ન	
સંવત પનર પંચાણુવઈં રે, પ્રગટિઉ પડ્ધ રતન્ન.	૭
લઘુ બંધવ શ્રીવિનયમેરૂ, સૂરિ તસ સરિ સુપી ભાર;	
આપિં આપજ ખુઝવઈં રે, શ્રીપૂજ્ય ઠરિ વિહાર.	૮
જિમ કાદવ જલ જોગથી રે, ઠમલ ઉપન્તું સાર;	

૨૭

નવિ ખાઝઈ વહી તેહ સિઈં રે, છંડઈં જલ આધાર.	૯
તિમ ભવજલ ઠાદવ રાજિઝ ધુરે, ઊપજિ પ્રાણી એહ;	
સંત સાધુ મનિ ધમ ગણી રે, વિષય ન રાચઈં જેહ.	૧૦
છાંડયા પરિચહ અતિ ઘણા રે, જે છઈં અથિર અસાર;	
વાત કરતાં સોહિલી રે, દોહિહું સંયમભાર.	૧૧
પ્રથમ ચચોમાસૂં પત્તનિ રે, શ્રીસંઘ આચહ હુંધ;	
નવ રસ સરસ વખાણુ કરતાં, ભવિય જનમન મોહઈં.	૧૨
નવિ સોભઈં જિમ હાથીઓ રે, દંત વિના ઉત્તંગ;	
રુપ બલિં કરી આગહુ રે, ગતિ વિના તુરંગ.	૧૩
ચંદ્ર વિના જિમ રાતડી રે, ગંધ વિના જિમ કૂલ;	
જલવિના જિમ સર તણુ રે, કુણુ ઠરિ તે મૂલ.	૧૪
છાયા હીન જિમ તરુ ભહુ રે, ગુણુ વિના જિમ પુત્ર;	
દેવ વિના જિમ દેહરુ રે, પંડિત વિણુ જિમ છાત્ર.	૧૫

ફહા.

મુનિવર ચારિત્ર હીણુ તિમ, નવિ સોભઈં ગુણચંગ;	
સર્વ વિરતિ તિણિ સોહતી, પાલિ મન નિરંગી.	૧૬
ઠલિયુગિ ગોયમ સાચિહુ, કિ સોહમ ગુણવંત;	
ઠઈં જખૂં જગિ જાણીઈં, ઠઈં થુલિભદ્ર દીસંતિ.	૧૭
વંદુ ભવિયાં ભાવસિઈં, ગચ્છનાયક ગુણુરાસિ;	
મોહ મયણુ ણિ નિરજણુઈં, કોધ ન રાખિ પાસિ.	૧૮
સમતિ પાંચ સૂધી વહઈં, ગુપતિ ત્રિણિ સ્યૂં નેહ;	
પંચાચાર વિચાર સ્યૂં, મહાવ્રત પાલિ જેહ.	૧૯

ત્રૂદક.

પાલિ મહાવ્રત મન્નસિઈં રે, મોટાં મેરૂ સમાન;	
અષ્ટ ઠરમતુ ક્ષય ઠરિ રે, તુઝ ગુણુ વંછઈં ઠાંન.	૨૦
વિદ્યા ચઉદ અલંકરિઓ રે, છંદ આગમ અતિ સોહિ;	
કાવ્ય ઠથા રસ ઝીલતુ રે, જિન ચલણે મન મોહિ.	૨૧

- સકલ શાસ્ત્ર પ્રવીણ પ્રસીદ્ધિ, મહી મંડલિ જયવંતુ;
 પ્રાગવંશ કુલિ કમલ દિનકર, જસુ પિતા વ્યવહતુ. ૨૨
- ધન ધન તુઝ માડલી રે, કૂંખ રચણ મલ્હાર;
 ધન સહિગરૂ જેણિ દીખોયા રે, તપ જપ જ્ઞાન ભંડાર. ૨૩
- ધરમ મૂરતિ વલી તુદ્ધ તણી રે, જન અંબુજ બોધ હંસ;
 શ્રીસંયમરત્નસૂરિ ચિરજ્યુ રે, સાધુ મંડલિ અવતંસ. ૨૪
- આગમિગચ્છિ ગિરુયા ગચ્છ નાયક, શ્રીવિવેકરત્નસૂરિસર;
 તાસ પદ્મ ઉદયાચલિ દિનકર, ખટ ભવ આધાર. ૨૫
- ચરણ સેવક ઈમ વીનવધ રે, ધર્મહંસ કર જોડિ.
 અવર જિકો વલી સાધુ છઈ રે, પ્રણમૂં નિત તેહનઈ કર જોડી. ૨૬

શ્રીધર્મલક્ષ્મીમહત્તરા-ભાસ ।

દાળ પ્રથમ.

રત્નાકરગચ્છ-જન્મસ્થાનાદિ ।

- સઠલ સદા ક્લ વિમલગિરિ, જિણુ ચઉવીસ પ્રણામ;
કરિસૂં ઠવિતુ સોહામણું એ, ગચ્છ રતનાગર નામ. ૧
- શ્રીચણુસિંહસૂરિંદ ગુરૂ, જિહિ સિરિ રોપઇ વાસ;
તેહ તણું માયગ વડૂં એ, પુહુચઇ મનનો આસ. ૨
- જિનશાસનિ જસ ઝગમગઇ એ, નિર્મલ ક્રિયા ઠલાવ;
શ્રીચરત્નસિંહસૂરિ જયવંતૂ એ, દિનિ દિનિ અધિક પ્રતાપ. ૩
- તાસ સીસ ગુણિ સાયરુ એ, શ્રીઉદયવદ્દીભસૂરિંદ;
મહિમંડલિ મહિમા ઘણી એ, દીઠઇ પરમાણુંદ. ૪
- શ્રીજ્ઞાનસાગરસૂરિ સદા એ, જ્ઞાનસરીસુ સંગ;
જિનવાણી મન દૃઢ ધરઇ એ, આણુઇ અવિહડ રંગ. ૫
- શ્રીચરત્નસિંહસૂરિગુરૂ તણા એ, ગુણુહ ન લાભઇ પાર;
આચારિજ એઝાંસ સવે, પંડિત મુનિવર સાર. ૬
- સતી સિરોમણિ મહાસતી એ, સીયલવંતિ સુવિચારિ;
સિવિહું સિરિ ગુરૂ ચિંતવઇ એ, ઠવણુ સ દીજઇ ભાર. ૭
- વિવિહ પ્રકારિઇ ગુરૂ વડા એ, વસુધાં વડીય પોસાલ;
શ્રાવય સંખ્યા ન જાણીઇ એ, જાણુય ખાલગોપાલ. ૮
- ભગતિ ભદ્રુ વિવહારીઉ એ, સોની સીહુ જાણી;
તાસ કુટંબ ધરસુ અધિકઉં, ત્રંખાવતીય વખાણિ. ૯

કૂંચરિ મેલાઈ તસ તણી એ, સુણઉ ચરિત્ર એક ચિત્રિ;
તાસ તણા ગુણુ ગાયવા એ, કિપા ઠરૂં સરસત્તિ.

૧૦

ઢાળ ખીણ—ફૂલડાની.

અર્ધસિલોકકથ દ્રૂપદ.

બાલવય-દીક્ષામનોરથ ।

સરસતિ સામિણિ પય નમૂં એ, વરણૂં શ્રીય ઊસવંશ;

ઉત્તમ કુલિ ઊપની એ, કૂખડી માઈ, રામવિ ઉરિ ધરઈ એ;

ઊધરઈ ઉભય ઉઘોત, બ્યોતિ હિં યુગિ ઝલહલઈ એ;

સફલય એ મેલૂય જન્મ, જિણુધર્મ સિઉ રાચંતી એ—દ્રૂપદ

લહુય લગઈ સલક્ષણી એ, તતક્ષણુ દીડડી ભૂરિ.

ઉત્ત૦ ૧૧

હરિષદિ સુહગુરૂં નિરખતાં એ, રેષતાં વડીય નેલાડિ;

ઉત્ત૦

બાણી ગણુહર મનિ રહ્યા એ, ગહ ગહ્યા હઈડલા માંહિ.

ઉત્ત૦ ૧૨

સહજિ સોભાગિહિ આગલી એ, સાંભલી તાં મુખ યોલી;

ઉત્ત૦

દરિસણિ સયલ રલીયામણાં એ, ભાંમણાં ઠરઈ નિતુ માઈ.

ઉત્ત. ૧૩

રામતિ રમઈ તે રુચડી એ, સૂધલી સહી નિકલંક; ઉત્ત૦

ઈણિ પરિ વરસ હોગિ સાતમા એ, આતમાસિઉં આલોચ.

ઉત્ત૦ ૧૪

ઠાકુર વીર યોલાવીઉ એ, આવિઉ સજન સહીત;

ઉત્ત૦

સજન સગા સુણિ ખંધવ એ, વીનવઈએ પૂરિ રહાડિ.

ઉત્ત૦ ૧૫

લઈ રઠ આંચલ ધરિ રહી એ, હૂં લેયસિ દીખ;

ઉત્ત૦

ખૂઝવઈ તે સહૂ વ્યવહ પરિ, તે ચિર રહી દૃઠ ચિત્તિ.

ઉત્ત૦ ૧૬

લોક નચર તણા ઈમ ઠહઈં એ, ન રહઈ નચિતુ ઠરૂં ઠાજ;

ઉત્ત૦

સંઘસિઉં માઈ સહોદરુ એ, સુહ ગુરૂં પાસિ આવેઉ.

ઉત્ત૦ ૧૭

પય નમી દીધ ખમાસણૂં એ, સાસણુદેવ પ્રસંન;

ઉત્ત૦

સંવત ચઉદ એકાણૂંઈ એ, બાણૂં ખહુ પરિ જંગ.

ઉત્ત૦ ૧૮

ઢાળ ત્રીણ.

અર્ધસિલોકકથ નવું દ્રૂપદ.

સંયમ-ગ્રહણ ।

શ્રીરત્નસિંહસૂરિ સઈ હત્થિ એ, મહૂરતિ દીધલી દીખ;

સહાસ એ વાંકીઈ એ, આણુંદ ઊલટઈ અંગ;
 શ્રી સંઘ મુખ પેખતાં એ, પ્રહસતા વદન વસેસિ;
 શ્રીધર્મલક્ષ્મી મુની એ, અતીય અની વરણ અઠાર,
 ઠરઈ તુમહ નૂંછણાં એ. દ્રુપદ.

ઘરિ ઘરિ તોરણ પરિવરઈ એ, ઘરિ ઘરિ મંગલાચાર;
 શ્રીરત્નસિંહસૂરિ ઈમ ભણુઈ એ, આપણુઈ હઈ સર્વ સિધિ. મહાં ૧૯
 ચેલીય જતન સંસા (ભા?) લીયો એ, પાલિયો મોહણુ વેલે; મહાં
 શ્રીરત્નચુલા મહુતરણુઈ, અઈસણુઈ ધાપિ સિઈ એહ. મહાં ૨૦
 *સુગુરૂ વચન સવિ મહાસતી એ, સતીએ માનઈ આણુ. મહાં ૨૧

ઢાળ—ચઉત્થી. રાજવદ્દભ.

સંયમચર્યા-પદપ્રાપ્તિ ।

*માનઈ એ આણુ સવિ મહાસતી એ, ગુરૂઈય ગુણુહ ભંડાર એ. ૨૨
 સીહગ કેરી એટડી એ, એએસવંશ શુંગાર એ;
 ધન રમાદેવી કૃપડી, જસ ઊયરિહિં લચ્છિ અવતાર એ. ૨૩
 ઠાકુર વીર મનાવીઉ, જીણુ લીધીય શીક્ષા સારુ એ;
 ખલનચરિ શાળા વડી, અતિ ઉત્સવ જ્ય જ્યઠારુ એ. ૨૪
 શ્રીરત્નસિંહસૂરિસરિ, તીણુઈ હૃદય જ્ઞેઈય વિચારુ એ;
 તેડીય વ્યુત્પુન મહાસતી એ, તુમિહ ઠરયો અતિ ભલી સારુ એ. ૨૫
 હેત કરી ભણાવીયો એ, બાણિયો પાત્ર અપારુ એ;
 તહતિ ઠરી સાથિઈં સિયા; દેલવાડઈં ક્રીઉ વિહારુ એ. ૨૬
 બુગતિ હે ભગતિ સવિ સાચવઈ એ, બહૂ વિનય વિવેક વિચારુ એ.
 ભણુઈ ગુણુઈ બહૂ ભાવસૂં, અંગિ આલસ અંસ નિવારુ એ. ૨૭
 વાગદેવિ વર દિન પ્રતિ, સલોક સઈં ડુઠ પ્રચારુ એ.

* આ પદની પહેલાના લગભગ ચાર પદો લખતી વખતે પડી ગયા
 લાગે છે. કારણ કે ૨૧ મી કડીમાં અને આ ૨૨ મી કડીમાં બધ્ધેજ પદો છે.
 તેમજ અર્થ સંબંધ પણ ટૂટે છે.

લક્ષણુ-ચંદ-પ્રમાણુ-સૂત્ર આવડઈતાં ન લાગઈ વારુ એ.	૨૮
શાસ્ત્ર સવે શ્રીમુખિ કરો, વલી જ્ઞેઅએ અંગ અગ્યારુ એ;	
અક્ષર અરથ એ જૂ જૂઆ, વખાણુઈ વિવિહ પ્રકારુ એ.	૨૯
જાણુએ સુખી ભાષ ષટ્. લિપિ પ્રીછઈ લેહ અઠારુ એ;	
ધારણુ કસૂ' વખાણુઈ એહે; પ્રજ્ઞા ન લાભઈ પારુ એ.	૩૦
એવડા ગુણુ ગુરિ સાંભડયા, મતિ જાણુયિય પ્રૌઠ આચારુ એ;	
વેગી કરો તેડાવીયા, સવિ પૂછીઅ સંઘ પરિવારુ એ	૩૧
સંવત પનર એકોતરઈ, પદિ થાપી મુહત્તર ભારુ એ;	
સિરસ સકોમલ વચણુલા, શ્રાવય જન અમૃત ધારુ એ.	૩૨
સાચીય વાણુયિ જિણુ તણી, મનિ આણુ મંત્ર નવકારુ એ.	
શ્રીધર્મલક્ષ્મીય મુહત્તરા, જિનશાસન જસ વિસ્તારુ એ.	૩૨

હવ વસ્ત.

જસહ વિસ્તરિ, જસહ વિસ્તરિ, પ્રસિદ્ધિ પરતાપતૈ;	
પ્રસાદ ગુરુ તણા શ્રીરયણુસિંહસૂરિ હસ્ત ધિન ધિન;	
સિર વરિ વાસ જે ઠવો સુભહ ધ્યાન સુભહ લગિન સુભહ દિન;	
દિનિ દિનિ દીપઈ અધિક પણુ અવસરિ ચતુરિ અપારિ,	
શ્રી ધર્મલક્ષ્મી મુહત્તરા સેવડ જન સાધારિ.	૩૪

ઢાળ-પંચમી, દેસાખ.

માંડવગઢ-ગમન ।

સેવક જન સાધારિહ વસહ, જિઈ' ગુહરિ ગંભીરિ;	
જિહિ મનિ સંસા ઉપજઈ, તે પૂરઈ ધુરધીરિ.	૩૫
મંડવગઢિ ગિરિ આવીઆ એ, મનિહિં મનોરથ લાહિ;	
શ્રીધર્મલક્ષ્મી મુહત્તર વાંદુઉ, સક્લ જનમ તુમ્હ હોહિ. મંડં	૩૬
લાગ્ય વિશેષિઈ પુહતાં, શ્રીરત્નાસિંહસૂરિંદ;	
શ્રીધર્મલક્ષ્મી મુહત્તર સાધિઈ. પેખાવ અતિ આણુંદ. મંડં	૩૭
ઈણુ અવસરિ નિત મહા મહોત્સવ, શ્રીસંઘ અતિ ઉલ્હાસ;	
માલવ દેસ નયરિ ગઠિ મંદિરિ, પૂરઈ વંછિત આસ. મંડં	૩૮

હંસગમણિ મૃગલોચણિ, સુંદરિ અહવિ કરઈ' સિંગાર;
હસમસિ નારિ વધાવઈ મોતી, ઈણુ પરિ રંગ અપાર. મંડો ૩૯
મોહ મયણુ જિણિ જીતા, પહિલૂ માયા મૂલ નિવારિ,
તપ જપિ સંજમિ સમ રસ નિર્મલ, મુહત્તર બાલ કુંઆરિ.મંડો ૪૦
દીય આ(ઉ)પદેશ અસ્યોચ અનોપમ, બૂઝઈ જાણુ અજાણુ;
લલ વિંદવાંસ તણુ ચિત્ત ચમકઈ, મહિમા મેરૂ સમાણુ. મંડો ૪૧
મૂઠ કઠણુ જે મહામિથ્યાતી, તીહ જીવ ઘન પડિબોહ;
જિણુ વાણી ધૂરિ થાંપણિ સમરથિ, રાખઈ રવિતલ સોહ. મંડો ૪૨
શ્રી સિદ્ધાંતિ ગહિ ગહિ, ક્ષમા ધરી એકિ ચિત્તિ;
પૂરવ સતીય તણી પરિપાલઈ, દાખઈ તેહ જિ રીતિ. મંડો ૪૩
સત્ય વયણિ સંતોષિ સદા, ગુણિ જીવદયા પ્રતિ. પાલિ;
મારગિ પાઉ ઠવઈ સાંચરતાં, નિરતિં નયણુ નિહાલિ મંડો ૪૪
સીયલ સખલ તણુઈ ગુણિ ગાજઈ, છાજઈ મુહત્તર પાસિ;
પવતણિ વિવેકસરી ગણિ ગરુયા, વિદ્યા ચિત્તિ વિલાસિ. મંડો ૪૫
પંચ પ્રમાદ હરી પરનિંદા, પંચ મહાન્નત ધારિ;
પંચઈ ઈંદ્રી વસિ કરી, ધુરહ લગઈ ધર્મ ભારિ. મંડો ૪૬

વૃદ્ધ.

ધુર લગઈ ધર્મ ભારિ ગુરિ આપી અપાર,
તો નહી અહંકાર, સંજમિ ઉરિ વરિહાર;
સંજમિ ઉરિ વર હાર, સોહઈ, અવર ખારઈ વત્તરા;
શ્રી રત્નચુલા પાટિ પ્રતપો, શ્રી ધર્મલક્ષ્મી મુહત્તરા. ૪૭

લાલ સાતમી. માણી.

ઉપસંહાર ।

મુહતરુ એ અતિહિં સુભણિ, દેસિ વિદેસિ વખાણીય એ;
નિશ્ચલૂય એ, પાલઈ આણુ શ્રી રત્નસિંહસૂરિ ગુરવણી એ. ૪૮
પૂરઈ એ સમરયા તામ, સમરો વિદ્યાગુરૂ ચરણુ;
અનદિનુ એ, ઠરઈ પ્રણામ, શ્રીઉદ્દયધર્મ ઓઝાંસ ગુણુ;

શ્રીમતી ઉદયચૂલા સ્વાધ્યાય ।

સિરિતવગથ મંડન ભગવતી, નિચ વિશ્વનિશ્ચિત્ત સ્મરસતી;
 દમ સંયમ કમલા દીપતી, સિરિઉદયચૂલા જયઉ શ્રીમતી. ૧
 ઠહલી દલ કોમલ અમલ કાય, સામિણિ ગુણુગાઈ સુર નિકાય;
 પાલઈ સયલ એ જીવનકાય, જાણે ઉપતી અભિનવી ભુવનમાય. ૨
 સોહઈ મહત્તરા કર્મસી કેરઈ વાંસિ, જિમ માન સરોવરિ રાયહંસ;
 કરમાદે ઉચરિ તે અતિહિં ધન, જિહાં ઉદયચૂલા મહત્તર ઉપન. ૩
 ભવિઅણુ ભવસાયર તારતી, સામિણિ મુખિ નિવસઈ ભારતી;
 સવિ દાલિદ્દ દોહગ્ગ વિદારતી, મહનાદિક વૈરિ નિવારતી. ૪

દાયા.

ટાલિઉ વાદિઅ માણુ, પરમત ક્રિયા અપ્રમાણુ;
 મહત્તરા સોહતી એ, રૂપિઈ મોહતી એ. ૫
 નિઅવાણી રંજિઅ જાણુ, ભુવન કિઉં હરાણુ;
 તપ તેજિઈ દીપતી એ, રતિપતિ જીપતી એ. ૬
 મહિમા મેરૂસમાણુ, ભવિઅણુ વહઈ તુલ્લ આણુ;
 ડીરતિ મહિ મહઈએ, શીલઈ ગહ ગહઈએ. ૭
 મહત્તરા જામલિ જોઈ, દીસઈ અવર ન કોઈ;
 ઈણુપરિ જપતાએ, કવિયણુ મલપતાએ. ૮
 સજિ કરઉ અતિ સિણુગાર, મહત્તરા ગુણુહ ભંડાર;
 આવી વંદઉ એ, જિમ જાગ ચિર નંદઉ એ. ૯
 સામિણિ જીતઉ જગહ વદીત, પુહુતઉ રતિપતિ દુરઈ રે;
 ઈસિઉં અજાણી મનિ દુહ આણી, રાણી રતિ પ્રીતિ ઝુરઈ રે. ૧૦

મોહણ મૂરતિ વારઠ આરતિ, પૂરતિ તિહુઅણુ ઠાજ રે;
 સુરમણિ સુરતરૂ મનિ અતિ ઝુરતિ, કીરતિ અદ્વાગઠ આજ રે. ૧૧
 ગજગતિ ગામિણિ સતીઠ સિરોમણિ, ધામિણિ ગાઠ રાસ રે;
 કોમલ કાય પરાજિય પઠમિણિ, સામિણિ ગુણહ નિવાસ રે. ૧૨
 તુહ સામિણિ સોહઠ આંખડી, જાણે બેહુ ઠમલચી પાંખડી;
 તુહ વાણી અલિનવી સૂંખડી, સુણી નીગમઠ ભવિયણુ ભૂખડી ૧૩
 દ્રાખ આરિઠ ખાંડવલી સુધા, સુણી સામિણિ વાણી હુઠ મુધા;
 શ્રીમતિ તુહ દીપઠ વિમલલાલ, જાણે ઉગિઉ સૂરિજ અતિ વિશાલ. ૧૪
 આજ સયલ મણોરથ તરૂ રૂટ્યા, આજ વિષય ઠધાયના મદ ગટ્યા;
 આજ દારૂણુ દુર્ગતિભય ટટ્યા, જવ સામિણિ તુહપાય મગરમિલ્યા. ૧૫
 તુહ નામિઠં સંપજઠ રૂદ્ધિ વૃદ્ધિ, તુહનામિઠં ઉપજઠ સુદ્ધપુદ્ધિ;
 તુહ નામિઠં નાસઠં સવિ વિયોગ, તુહ નામિઠં સીઠ યોગ ભોગ. ૧૬
 સિરિદાખમીસાગરસૂરિ યુગ પહાણુ, મહત્તર પદ ચપ્પિય ગુણુનિહાણુ;
 સિવચૂલા પાટિ ઉદયવંતી, સિરિઉદયચૂલા સોહઠ જયવંતી. ૧૭
 ભવિઅણુ મણુ ચિંતિત સુર ગવી, ગુણુ લેસિઠં શ્રીઉદયચૂલા મઠં;
 નવિ માગઉ રાજ નઠ અમરવાસ, દેજયો દેજયો નિઅ પાયઠમલવાસ. ૧૮
 જે ભણુઠગ્ય ભણુવઠં એ સજ્જાય, તે થાઠં સિવ નગરીના રાય;
 સિરિમહત્તરા ઉદયચૂલા મહિમપૂર, જયઉ જયઉ જાં જગિ તપઠં સૂર. ૧૯

॥ इति श्रीमती उदयचूला स्वाध्याय संपूर्णः ॥

गुणनिधानसूरि-स्तुति ।

थंमपुरुसारकासारहंसोवमं, नमवि सिरिपासजिणममलमुत्तमतमं;
सकलसूरिंदसमुदायसोहाकरं, थुणिसु गुणनायगं गुणनिहाणं गुरुं. १
पट्टणे पवर नयरंमि सिरिवंसजो, आश सिरि साधरो अथि तस अंगजो;
निउण नगराज नामेण इ झाइउ, भलिय लीलाइ देवीइ परिसोहिउ. २
पन्नर अडयाल एताण मह मंदिरे, माह मासंमि सेयंमि पखेवरे;
पुत्तरयणं पहाए महा मंजुलं, रंजियं तस्स रूवेण भूमंडलं. ३
आगया तत्थ सिद्धांतसायरगुरू, विहरमाणा जणानंदणे सुरुतरू,
सेणीउ मेहकुमरव्व जिण अग्गए, तं कुमारं गुरूणं तहा अप्पए. ४
वरिसि बावन्नए विवह उत्सव भरे, सार संजमसिरी गहिय पट्टणपुरे;
अप्प दिवसेहिं बहु गंध परि जाण ए, वयर सामिव्व सविसमय भरमाणए. ५
जंबुनयरंमि पणसट्टिसंवच्छरे, भावसायर गुरू भावि गच्छेसरे;
दिति सिरि सूरिपय तंमि सिरिवंसए, मंति धरणो तया बहु धणं विप्पए. ६
नयर तंबावइ प्रागवंसब्भूओ, साह विज्जाहरो जीव यादव जूउ;
गच्छनायक पयं दावए भावउ, जाण चउरासीइ कइ जुग्गो आगउ. ७
गुणनिहाणाभिहा सुहम सम गणहरा, गंगजलविमल कलकित्त धवलाधरा;
पुव्वरस सरिस सुहसंत रस सादरा, बहू अवर साण विहरंत सूरीसरा. ८
इय अइसय भाजन सिरि जिनशासन, कानन पंचानन पवर;
विबुहाबलि बोहण गुणमणि रोहण, गुणनिधान गुरुजयउ चिरु. ९

इति श्रीगुरूणां स्तुतिः ।

जिनेश्वरसूरिदीक्षावीवाहवर्णनारासः ।

चितामणि मणि वि वियत्थे सुहियय धरेविणु पासजिणु ।
 जुगपवरु जिणेसरसूरि मुणिराउ थुणिसु हउ भत्ति आपणउ गुरु ॥ १ ॥
 नियहियय ठवहु वरमोनियं हारु सुगुरु-जिणेसर सूरि-चरियं ।
 भविय जण जेण सा मुत्तिवरकामिणी तुम्ह वरणं मि उक्कीठियए ॥ २ ॥
 नगरु मरुकोटु मरुदेस सिरिवर मउडु सोहए रयणकंचणपहाणु ।
 जत्थ वज्जंति नयभेरिभंकारओ पडिउअ नयस्स हियए ध्रसक्को ॥ ३ ॥
 कंत दंसण कला केलिआ तासु महुरवाणी य अमियंझरं ते ।
 रेहए तत्थ भंडारिउ राउ पुनिमचंद जिम नेमिचंदो ॥ ४ ॥
 सयल जणनयण आणंद अमियछडा रूवलावन्न सोहगचंद ।
 पणइणी लषमिणी तासु वरकाणि पवरगुणगणरयण एगथाणि ॥ ५ ॥
 बार पंचताल विकम्म संवच्छरे मगसिर सुद्ध एगारसीए ।
 लषमाए विहि पुत्तु उपन्नु नेमिचंद कुल मंडणउ ॥ ६ ॥
 अंबाए विहि सुमिणउ दिन्नु एहु अम्हारउ मणिधरेवि ।
 अंबडो नामु तसु कियउ पियरेहि रंगभरि गरुयवद्धावणए ॥ ७ ॥
 अत्थि पुहविहि अत्थिपुहविहि नयरु गरुकोटु भंडारिउ तहि वसए ।
 नेमिचंदु गुणरयण सायरु तस भज्जा लषमिणि ।
 पवरसीललावन्नमणहर तसु उप्पन्न पुत्तु वरो रूविणि देवकुमारु ।
 अंबडु नाउं पयट्टियउ ह्यउ जयजयकरु ॥ ८ ॥
 अन्न दिवसि हुउ अंबडु कुमरो पभणइ माया आगइ रीरु ।
 इहु संसारु दुहह भंडारो ताहउ मेल्हिसु अति हि असारो ॥ ९ ॥

परणिसु संयंमसिरि वर नारी माइ माए मइञ्जु मणह पियारी ।
 जासु पसाइण वंछिउ सिज्जए वलवि न ससारंमि पडिज्जए ॥ १० ॥
 इहु निसुणेविणु अंबडवयणु पभणइ माया संभलि लाहण ।
 तुहु नवि जाणइ बालउ भोलउ इहु व्रतु होसए षरउ दुहेलउ ॥ ११ ॥
 मेरु धरेवउ नियभुयदंडिहि जलहि तरेवउ आपुण बाहुहि ।
 हिंडेवउ असिधारहं उवरे लोहचिणा चावेवा इणि परि ॥ १२ ॥
 ता तुहुं रहि धरि कहियइ लागि जं तुहु भावइं वांछत मागि ।
 किंपि न भावए विणु संजमसिरि माय भणइ जं रूयडउं तं करि ॥ १३ ॥
 भणइ अंबडु, भणइ अंबडु एहु संसारु ।
 गुरुदुक्ख भरपूरियउ माइ माइ ता वेगि मिच्छिहुसु ।
 परणेविणु दिक्खसिरि विविहभंगिहउं सुक्खमाणिसु ।
 माय भणइ दुक्करु चरणु तुहुं पुणु अइ सुकमालु ।
 कुमरु भणइ दुक्करह विणु नहु छलियइ वलिकालु ॥ १४ ॥
 अंबडु पभणइ माय सुणि परणिसु संजमलच्छि ।
 इक्कु जुए पुहविहि सलहियए जायउ लषमिणिकुच्छि ॥ १५ ॥
 अभिनव ए चालिय जानउत्र अंबडतणइ वीवाहि ।
 आपुणु ए धम्मंह चक्कवइ हूयउ जानह माहि ॥ १६ ॥
 आवहि आवहि रंगभरि पंचमहव्वयराय ।
 गायहि गायहि महुरसरि अट्टय पवयणमाय ॥ १७ ॥
 अठार सहसह रहवरह जोत्रिय तहि सीलंग ।
 चालहिं चालहिं षंतिमुह वेगिहिं चंगतुरंग ॥ १८ ॥
 कारइ कारइ नेमिचंडु भंडारिउ उच्छाहु ।
 वाधइ वाधइ जान देषि लषमिणि हरषु अबाहु ॥ १९ ॥
 कुसलिहि षेमिहि जानउत्र पहुतिय षेडमज्जारि ।
 उल्लवु हूयउ अइपवरो नाचहि फरफर नारि ॥ २० ॥

जिणवइसूरिण मुणिपवरो देसण अमियरसेण ।
 कारिय जीमणवार तहि जानह हरिसभरेण ॥ २१ ॥
 संतिजिणेसरवरभुयणि मंडिय नंदि सुवेहि ।
 वरसहि भविया दाण जलि जिम गयणंगणि मेह ॥ २२ ॥
 तहि अगियारीय निपजए ज्ञाणा नल पजलंति ।
 तउ संवेगिहि निम्मिय उहघ लेवउ सुमुहुत्ति ॥ २३ ॥
 इणि परि अंबहु बरकुमरो परिणइ संजमनारि ।
 वाजई नंदीय तूर घणा गूडिय घरघर बारि ॥ २४ ॥
 कुमरु च्छिउ कुमरु च्छिउ गरुयविछिड्ढि ।
 परिणेवा दिक्खसिरी षेडनयारि षेमेण पत्तउ ।
 सिरि जिणवइ जुगपवरो दिहु तत्थ नियमणिहि तुट्टउ ।
 परिणइ संजमसिरी कुमर वज्जहि नंदिय तूर ।
 नेमिचंदं अनु लघमिणि हि सवि मणोरह पूर ॥ २५ ॥
 वीरपहु तसु ठवियउ नामु जणश्रवणअमियरसु किरि झरंतो ।
 अह सयलनाण संमुहु अवगाहए वीरप्रभुगणि गुरुपसाए ॥ २६ ॥
 क्रमि क्रमि जिणवइसूरिहि पाटुऊ धरिउ किरि गोयमगणिंदो ॥ २७ ॥
 अज्जसुहत्थि जिम जिणभुवण मंडियं महियलं निम्मियं अरिरि जेहिं
 सिरिवयरसामि जिम तित्थउन्नइ कया कटरि अच्छरिय सुचरिय पहूणं ॥ २८ ॥
 जेण जिणवर जेणजिणवर भुवणउत्तुंग ।
 किरि भवियण ववहारियह पुन्न हट्ट संठविय पुरि पुरि ।
 जणु दुग्गइउ दूरिउ धम्मरयणदाणेण बहु परि ।
 नाण चरण दंसण जुवइ केलिविलासपहाणु ।
 साहुराउ सो वंनियइ जिणेसर सुरि जगि भाणु ॥ २९ ॥
 सिरिजावालिपुरंमि ठिपहिं जेहि निय अंतसमयं मुयं मुणेवि ।
 निययपट्टंमि सई हत्थि संठाविओ वाणारिउ प्रबोधमूर्त्तिगणि ॥ ३० ॥

सिरिजिणप्रबोधसूरि दिन्नु तसु नामु तउ भणिउ सयलसंघस्स अग्गे।
 अम्ह जिम एहु मानेवओ संघि जुगपवरु जिणप्रबोधसूरिगुरु ॥३१॥
 अणसणु लेवि सुहझाणु धरेवि अरिरि सुहडत्तु इम भाणिऊणं ।
 जिणेसरसूरि सगंमि संपत्तओ पूरओ संघमणवंछियाइं ॥ ३२ ॥
 एह बीवाहुलउ जे पढहिं जे दियहि वेलाषेलिय रंगभरि ।
 ताह जिणेसरसूरि सुपसन्नु इम भणइ भविय गणि सोममुत्ती ॥३३॥

। इति श्रीजिनेश्वरसूरि दीक्षावीवाहवर्णनारासः समाप्तः ।

२९

श्रीजिनोदयसूरिपट्टाभिषेकरास ।

संतिकरणु सिरि संतिनाह पयकमल नमेवी ।
 कसमीरह मंडणीय देवि सरसति सुमरेवी ।
 जुगवर सिरिजिणउदयसूरि गुरुगुण गाएसू ।
 पाटमहोच्छवु रासु रंगि तसु हउं पभणेसू ॥ १ ॥
 चंद्रगच्छि सिरिवयरसाख गुणमणिभंडारू ।
 अभयदेवु गुरु गहगहए गरूयउ गणधारू ।
 सरसइ-कंठाभरणु जणनयणाणंदू ।
 जिणवल्लहसूरि चरणकमलु जसु नमइ सूरिंदू ॥ २ ॥
 तामु पाटि जिणदत्तसूरि विहिमग्गह मंडणु ।
 तउ जिणचंदमुणिंद रूवि मयणह मयखंडणु ।
 वाइय मयगलकुंभदलणु कंठीर समाणू ।
 सिरिजिणपत्ति मुणिंद पयडु महियलि जिम भाणू ॥ ३ ॥
 तसु पयकमलमरालसूरि सुभवियण जण सुरतरु ।
 सूरि जिणेसरु कटरि पुन्नलच्छीकैलीहरु ।
 निम्मलसयलकलाकलावपउमिणिवणादिणमणि ।
 सुहगुरु सिरिजिणपबोहसूरि पांडियह सिरोमणि ॥ ४ ॥
 चंदधवलनियकित्तिवारधवलियवंभंडू ।
 तयणु सुगुरु जिणचंदसूरि भवजलहितरंडू ।

सिंधुदेसि सुविहियविहारु जिणधम्मपयासणु ।
 सुगुरुराउ जिणकुसलसूरि जगि अखलियसासणु ॥ ५ ॥
 तासु सीसु जिणपदमसूरि सुरगुरअवतारु ।
 न लहइ सरसति दिवि जासु विद्यागुणपारु ।
 तयणंतरु विहिसंघनिसमिहि पूनिमचंदू ।
 जिणसासणिसिंगारु हारु जिणलबधिसुणिंदू ॥ ६ ॥
 तासु पाटि जिणचंदसूरि तवतेयफुरंतउ ।
 जलहर जिम घणु नाणनीरु पुरि वरिसंतउ ।
 षंभनयरि संपत्तु तत्थ गुरुवयणुसरेई ।
 गच्छसिक्ख नियपट्टसिक्ख आयरियह देई ॥ ७ ॥
 घात-गच्छमंडणु गच्छमंडणु साख सिंणगारु ।
 जंगमु किरि कप्पतरु भवियल्लोयसंपत्तिकारणु ।
 तवसंजमनाणनिहि सुगुरुरयणु संसारतारणु ।
 सुहगुरु सिरिजिणलबधिसूरि पट्टकमलमायंडू ।
 ज्ञायहु सिरिजिणचंदसूरि जो तवतेयपयंडु ॥ ८ ॥
 महिमंडलि ढिलियनयरो कंचणरयणविसालू ।
 तरु दपालु नीबउ सधरो निवसइ तहि श्रीमालु ॥ ९ ॥
 तसु नंदणु बहुगुणकलिउ संघवइ रतनउ साहु ।
 सयलमहोच्छवधुरिधवलो पूनिग मनि उछाहु ॥ १० ॥
 सुहगुरवंदण षंभपुरे दीणदुहिय साधारु ।
 रतनसाह पूनिगसाहिउ आवइ सपरियवार ॥ ११ ॥
 वंदवि सुहगुरु विन्नविउ तरुणप्पहसूरिराउ ।
 गुरपयठवणाकारणिहि तिणि लाघउ सुपसाउ ॥ १२ ॥
 पाटठवणि सुहगुर तणए आवइ विह समुदाउ ।
 त नयरलोउ जोयणमिलए खरतर विहि जसवाउ ॥ १३ ॥

आसाढ पनरोतरए तेरासि पहिलइ पखि ।
 तउ नंदि ठविय अजियह भुवणि सलहीजइ नरलक्खि ॥ १४ ॥
 तरुणप्पहसुहगुरु रयणु वाणारिउ सुविचारु ।
 त ठविउ पाटि गणि सोमपहो सयलगच्छसिंगारु ॥ १५ ॥
 त दिन्नु नामु जिणउदयसूरि सवणह अमियप्रवाहु ।
 जयजयकार समुच्छलिउ हूउ संघु सणाहु ॥ १६ ॥
 घात-सयलमंदिर सयल मंदिर लच्छिगेहंमि ।
 षंभाईत वरनयरि अजियनाह मंदिरि मणोहरि ।
 तहि मिलिउ संघु यणु पंचसबद वज्जंति बहु परि ।
 रतनउ पूंनउ संघवइ सुहगुरतणइ पसाइ ।
 पाटमहोच्छवु कारवइं हियडइ हरषु न माइ ॥ १७ ॥
 इणपरि ए गुरु आपसि सुहगुरु पाटिहि संठविउ ।
 तिहुयणि ए मंगल चारु जयजयकारु समुच्छलिउ ॥ १८ ॥
 वाजए नंदिय तूर मागणजण कलिरवु करए ।
 सीकरि ए तणइ ज मालि नंदिमंडपु जणमणुहरए ॥ १९ ॥
 नाचई ए नयणविसाल चंदवयणि मनरंगभरे ।
 नवरंगि ए रासु रमंति खेल खिलिय सुपरिपरे ॥ २० ॥
 घरि घरि ए बंदुरवाली गीतह झुणि रलियावणिय ।
 तहि पुरि ए हुयउ जसवाउ स्वरतररीति सुहावणिय ॥ २१ ॥
 सलाहिसुं ए विहसमुदाउ षंभनयरि बहुगुणकलिउ ।
 दीसई ए दाणु दियंतु जंगमु सुरतरु किरि फलिउ ॥ २२ ॥
 संघवईए रतनउ साहु वसुपाल पूनिग सहीउ ।
 घणु जिम ए बंछिय धार धनु वरिसंतउ गहगहिउ ॥ २३ ॥
 अहिणवु ए कियउ विवेकु रंगिहि जीमणवार हूय ।
 गरुयई ए मनह आणंदि चउविहसंघहं पूय किय ॥ २४ ॥

रतनिगु ए पूनिगु बेवि दाणु दियंतउ नवि खिसए ।
 माणिक ए मोतीय दानि कणय कापडु लेखइ किसए ॥ २५ ॥
 रतनिगु ए पूनिगु बेवि बंधव प्रीतिहि संमिलिय ।
 झालहि ए संघह भारु नितु नितु पूरहि मनि रलिय ॥ २६ ॥
 घात-तहि जि उच्छवि तहि जि उच्छवि रणइ घणतूर ।
 वर मंगल धवल छुणि कमलनयणि नचंति रसभरि ।
 तहि साल्हिगु धुरि धवल दियइ दाणु गुणराजु बहुपरि ।
 मागणजण कलिरवु करइ चमकिय चित्ति सुरिंदु ।
 पाटठवणि सुहगुरतणइ संघि सयलि आणंदु ॥ २७ ॥
 संघि सयलि आणंदु दंसणनाण चरित्तधरो ।
 सिरिजिणउदयमुण्णंदु जउ दीठउ नयाणिहि सुगुरो ॥ २८ ॥
 धरिधरि मंगल चारु भवियकमल पडिबोह करो ।
 संजमसिरि उरि हारु उदयसुहगुरु सहसकरो ॥ २९ ॥
 मारुहयसाष सिंगारु रूदपाल कुलमंडणउ ।
 धारलदेवि मरुहारु सुहगुरु भवदुहषंडणउ ॥ ३० ॥
 जिम जिणबिंब विहारि नंदणविणि जिम कप्पतरो ।
 सुरगिरि गिरिहि मज्झारि जिम चिंतामणि मणिपवरो ॥ ३१ ॥
 जिम धणि वसुमंडारु फलह माहि जिम धम्मफलो ।
 राज माहि गजसारु कुसुम माहि जिम वर कमलो ॥ ३२ ॥
 जिम माणससरि हंस भाद्रवघणु दाणेसरहु ।
 जिम गहमंडलि हंसु चांदु जेम तारागणहु ॥ ३३ ॥
 जिम अमराउरि इंदु भूमंडलि जिम चकधरो ।
 संघह माहि मुण्णंदु तिम सोहइ जिणउदय गुरो ॥ ३४ ॥
 नवरसदेसण वाणि घणु जिम गाजइ गुहिरसरे ।
 नाणु नीरु वरसंतु महिमंडलि विहरइ सुपरे ॥ ३५ ॥

नंदउ विहसमुदाउ नंदउ सिरिजिणउदयसूरे ।
 नंदउ रतनउ साहु सपरिवारु पुनिगसहियउ ॥ ३६ ॥
 सुहगुरु गुणगार्यंतु सयललोय वंछिय लहए ।
 रमउ रासु इहु रंगि ज्ञानकलस मुनि इम कहए ॥ ३७ ॥

॥ इतिश्रीजिनोदयसूरिपट्टाभिषेकराससमाप्तः ॥

श्रीजिनोदयसूरि वीवाहलउ ।

सयलमणवंछिये कामकुंभोवमं पासपयकमलु पणमेवि भत्ति ।
 सुगुरु जिणउदयसुरि करिसु वीवाहलउ सहिय ऊमाहलउ मुज्झ चित्ति ॥ १ ॥
 इक्कु जगि जुगपवरु अवरु निय दिक्खगुरु थुणिसु हउं तेण नियमइ बलेण ।
 मुरभि किरि कंचणं दुध्दु सक्कर घणं संखु किरि भरीउ गंगाजलेण ॥ २ ॥
 अत्थि गूजरधरा सुंदरी सुंदरे उरवरे रयणहारोवमाणं ।
 लच्छिकेलीहरं नयरु परहणपुरं सुरपुरं जेम सिद्धाभिहाणं ॥ ३ ॥
 तत्थ मणहारि ववहारिचूडामर्णा निवसए साहुवरु रूदपालो ।
 धारला गेहिणी तामु गुणरोहिणी रमणिगणि दिप्पए जामु भाळो ॥ ४ ॥
 तामु कुच्छीसरे पुन्नजलमुब्भरे अवयरिउ कुमरवरु रायहंसो ।
 तेर पंचहुत्तरे सुमिणसंसूईउ आयउ पुत्तु नियकुलवयंसो ॥ ५ ॥
 करिय गुरु उच्छवं सुणिय जयजयरवं दिन्नु तसु नामु सोहग्गसारं ।
 समरिगो भमर जिम रमइ नियसयणमाणि कमलवणि दिणिरयणि बहु-
 पयारं ॥ ६ ॥
 लोय लोयणदळे अमिउं वरसंतउ वद्धए सुद्ध जिम बीयचंदो ।
 निच्चु नवनवकला धरइ गुणनिम्मला ललियलावन्नसोहग्गकंदो ॥ ७ ॥
 घात-अत्थि गुज्जर अत्थि गुज्जर देसु सुविसालु ।
 जहिं परहणपुरु नयरो जलहिं जेम नररयणि मंडिउ ।
 तहिं निवसइ साहुवरो रूदपालु गुणगणि अखंडिउ ।

तसु मंदिरि धारलउयरे उपन्नउ सुकुमारु ।
 सपर नामि सो समर जिम वद्धइ रूपि अपारु ॥ ८ ॥
 अह अवर वासरे पन्हणेपुरवरे भवियजणकमलवणबोहयंतो ।
 पत्तु सिरिज्जिणकुसलसूरि सूरुवमो महियले मोहतिमरं हरंतो ॥ ९ ॥
 वंदए भत्तिरंगेण उक्कंठिउ रूदपालो परीवार जुत्तो ।
 धम्मउवएसदाणेण आणंदए सादरं सूरिराउ विन्नत्तो ॥ १० ॥
 अह सयललक्खणं जाणि सुवियक्खणं सूरि ददुण समरं कुमारं ।
 भणय तुह नंदणो नयणआणंदणो परिणओ अम्ह दिक्खाकुमारिं ॥ ११ ॥
 इय भणिय पत्तु गुरु भीमपल्लीपुंरे तं वयणु रयण जिम रूदपालो ।
 धरिवि नियचित्ति सयणिहिं आलोचए तं सुरूवं सुणय सोजि बालो ॥ १२ ॥
 तयणु नियजणणि उच्छंंगि निवडेवि मंडए राहडी विविहपरि ।
 भणइ जिणकुसलसूरि पासि जा अच्छए माइ परिणःविंसू सा कुमारिं ॥ १४ ॥
 भाइ भणइ निसुणि वच्छ भोलिमघणी तउं नवि जाणए तासु सार ।
 रूपि न रीजए मोहि न भीजए दोहिली जालवीजइ अपार ॥ १४ ॥
 लोभि न राचए मयणि न माचए काचए वित्ति सा परिहरए ।
 अवरनारी अवलोयणि रूसए आपणपइं सयिं सत वरण ॥ १५ ॥
 इसिय अनेरीय वात विपरोत तासु तणी छइं घणी सच्छ ।
 सरळ सभाव सलूणडा बाल कुण परि रंजिसि कहि न वच्छ ॥ १६ ॥
 तेण कलकमलदलकमलहाथ बाथ म बाउलि देसितउं ।
 रूपि अनोपम उत्तमवंस परिणाविसु वर नारि हउं ॥ १७ ॥
 नव नव भंगिहिं पंच पयार भोगवि भोग वल्लइ कुमार ।
 क्रमि क्रमि अम्ह कुलि कलसु चडावि होजि संघाहिवइ कित्तिसार ॥ १८ ॥
 इय जणणिवयण सो कुमरु निसुणेवि कंठिआल्लिगिउं भणइ माइ ।
 जा सुहगुरि कही साजि मूं भनि रही अवर भलेरीय न सुहाइ ॥ १९ ॥
 तउ कुमर निच्छयं जणणि जाणेवि ढणइण नयणि नीरं झरंती ।

करिन तं वच्छ जं तुञ्ज मण भावए अच्छए गदगदसरि भणंती ॥२०॥

घात-अन्न वासरि अन्न वासरि तंमि नयरंमि ।

जिणकुसल्ल मुण्णिदवरो महियलंमि विहरंतु पत्तउ ।

तहि वंदइ भत्तिभरि रूदपाल्ल परिवारजुत्तउ ।

गुरु पिक्खिवि समरिगु कुमरो आणंदिउ नियचित्ति ।

भणइ अम्ह दिक्खाकुमरि परिणावउ सुमुहत्ति ॥ २१ ॥

तं च सुवयणु तं च सुवयणु धरवि नियचित्ति ।

नियमंदिरि आवियउ रूदपाल्ल सयणिहि विमासइ ।

तं जाणवि कुमरवरो आगहेण नियज्जाणि भासइ ।

मूं परिणावि न दिक्खसिरि माइ भणइ वरनारि ।

कुमर भणइ विणु दिक्खसिरि अवर न मनहं मञ्जारि ॥ २२ ॥

भास-अह जाणेविणु समरिग निच्छउ । कारावइ वय सामहणी तउ ।

मेलिय साजण चालइ नियपुरे । धवलधुरंधर जोत्रिय रहवर ॥ २३ ॥

चालु चालु हलि सहि वेगिहिं सामहि । धारलनंदणवर परिणय महि ।

इम पभणंतीय सुल्लियसुंदरि । गायइं महुरसरिगीय हरिसभरि ॥२४॥

क्रमि क्रमि जान पट्ठीतीय सुहादिणि । भीमपलीपुरे गुर हरसिउ मणि ।

अह सिरिवीरजिणिंदह मंदिरि । मंडिय वेहलि नंदि सुवासरि ॥ २५ ॥

तरलतुरंगमि चडियउ लाडणु । मागणवंछिय दाणु दियइ घणु ।

कीरुहूय अणवरिसउं समरिग वर। जिम सरसई किरि कालिगकुमर ॥२६॥

आविउ जिणहरि वरु मणहरवउ । दीखकुमारीय सउं हथ लेवउ ।

जिणकुसल्लसुरि गुरो आपुणि जोसिउ। होमई ज्ञाणानलि अविरइ घिउ।॥२७॥

वाजइ मंगलतूर गुहिरसरि । दियइं धवल वरनारि विविहपरि ।

इण परि तेर बियासिय वच्छरि । समरिगु लाडणु परिणइ वयसिरि ॥२८॥

घात-तयणु चल्लवि तयणु चल्लवि भीमवरपाल्लि ।

सामहणी जानसउं रूदपाल्ल आविउ सुवित्थरि ।

परिणाविउ दिक्खसिरि समरसिंहु जिणकुसलसुहगुरि ।
 जयजयरवु घणु उच्छलिउ उद्धरिउ गुरुवंसु ।
 रूदपाल अनु धारलह नच्चइं जगि जस हंसु ॥ २९ ॥
 दिन्नु सोमप्पहोमुणि तसु नामु सवणआणंदणं अमिय जिम ।
 जिम जिम चरणआधार भरि सोहए मोहए दिक्खसिरि तेम तेम ॥३०॥
 पढइ जिणागमपमुहविज्जावली रलिय सेविज्जए गुणगणेहिं ।
 अह टविउ वाणारिउ जेसलपुरे चउदछडुत्तरे सुहगुरांहिं ॥ ३१ ॥
 सुविहियाचारि विहारु करंतउ वाणारिउ गणि सोमपहो ।
 दुविहसिक्ख सुगीयत्थु संजायउ गच्छगुरुभार उद्धरणसहो ॥ ३२ ॥
 तयणु जिणचंदसूरिपट्टि संठाविउ सिरितरुणप्पहायरिराए ।
 चउदपनरोतरे धंभत्तिस्थे पुरे मास आसाढ वदि तेरसीए ॥ ३३ ॥
 सिरिजिणउदयसुरि गरुयनाभेण उदयउ भागसोभागणिधि ।
 विहरए गूजर सिंधु मेवाडि पमुहदेसेसु रोपइ सुविधि ॥ ३४ ॥
 घात-नामु निम्मिउ नामु निम्मिउ तासु अभिरामु ।
 सोमप्पहु मुणिरयणु सगुरुपासि सो पढइ अहनिसि ।
 वाणारिउ क्रमि हूयउ गच्छभारुधरु जाणि गुणवसि ।
 सिरितरुणप्पहआयरिए सिरिजिणचंदह पाटि ।
 थापिउ सिरिजिणउदयगुरु विहरइ मुणिवरथाटि ॥ ३५ ॥
 पंच एइट्टु जिणि सीस तेवीस चउद साहुणि घण संघवइ रहय ।
 आयारिय उवज्झाय वाणायारिय ठविय महमहत्तरा पमुहपयि ॥ ३६ ॥
 जेण रंजियमणा भणइं पंडियजणा वलिवलि धूणिवि नियसिराइं ।
 कटरि गांभिरिमा कटरि वयधीरिमा कटरि लावन्नसोहग्ग जायं ॥ ३७ ॥
 कटरि गुणसंचयं कटरि इंदियजयं कटरि संवेगनिव्वेय रंगं ।
 बापु देसणकला बापु मइ निम्मला बापु लीला कसायाण भंगं ॥ ३८ ॥
 तस्स एइ गुणगणं जेम तारायणं कहिउ किम सक्कउं एक जीह ।

पार न पामए सारया देवया सहसमुहि भणइ जइ रतिदीह ॥ ३९ ॥
 अह—अणुक्कमि अह अणुक्कमि पत्तु विहरंतु ।
 सिरिपट्टणि सूरिवरो पवरसीसु जाणेवि नियमणि ।
 बत्तीसइ भद्दवइ पढमपाक्खि इक्कारसी दिणि ।
 सिरिलोगहियायरियवर अप्पिय नियपयसिक्खा ।
 संपत्तउ सुरलोयि पहु बोहेवा सुरलक्खा ॥ ४० ॥
 धनु सो वासरो पुन्नभर भासरो साजि वेला सहि अमियवेल ।
 जत्थ नियसुहगुरू भाव कप्पत्तरू भत्ति गाइज्जए हरिस हेल ॥ ४१ ॥
 सहल्ल मणुयत्तणं ताण लोयाण लहई ते सुक्खसंपत्ति भूरिं ।
 सुद्धमण संठियं थूम पडिमड्डियं जेय ज्ञायंति जिणउदयसूरिं ॥ ४२ ॥
 एहु सिरिजिणउदयसूरिनियसामिणो कहिउ मइ चरिउ अइमंदबुद्धि ।
 अम्ह सो दिक्खुगुरु देउ सुपसन्नउ दंसणनाणचारितसुद्धि ॥ ४३ ॥
 एहु गुरुराय वीवाहलउ जे पढइं जे गुणइ जे सुणंति ।
 उभयलोगे वि ते लहइं मणवंछियं मेरुनंदन गणि इम भणंति ॥ ४४ ॥

इति श्रीजिनोदयसूरिविवाहलउ समाप्त.

संघपति समरसिंह रास ।

पहिलउ पणमिउ देव आदीसरु सेत्तुजसिहरे ।
 अनु अरिहंत सव्वे वि आराहउं बहुभत्तिभरे ॥ १ ॥
 तउ सरसति सुमरेवि सारयससहरनिम्मलीय ।
 जसु पयकमलपसाय मूरुषु माणइ मन रलिय ॥ २ ॥
 संघपतिदेसलपूत्रु भणिसु चरिउ समरातणउ ए ।
 धम्मिय रोळु निवारि निसुणउ श्रवणि सुहावणउ ए ॥ ३ ॥
 भरह सगर दुइ भूप चक्रवति त हूअ अतुलबल ।
 पंडवपुहविप्रचंड तीरथु उधरइ अतिसबल ॥ ४ ॥
 जावडतणउ संजोगु हूअउं सु दूसम तव उदए ।
 समइ भलेरइ सोइ मंत्रि बाहडदेउ ऊपजए ॥ ५ ॥
 हिव पुण नवी य ज वात जिणि दीहाडइ दोहिलए ।
 खत्तिय खग्गु न लित्ति साहसियह साहसु गलए ॥ ६ ॥
 तिणि दिणि दिनु दिक्खाउ समरसीहि जिणधम्मवणि ।
 तसु गुण करउं उद्योउ जिम अंधारइ फटिकमाणि ॥ ७ ॥
 सारणि अमियतणी य जिणि वहावी मरुमंडलिहिं ।
 क्रिउ कृतजुग अवतारु कलिजुगि जीतउ बाहुबले ॥ ८ ॥
 ओसवालकुलि चंदु उदयउ एउ समानु नहीं ।
 कलिजुगि कालइ पाखि चांद्रिणउं सचराचरिहिं ॥ ९ ॥

पारुहणपुरु सुप्रसीधु पुन्नवंतलोयह निलउ ।
सोहइ पारुहविहारु पासभुवणु तहि पुरतिलउ ॥ १० ॥

भास-

हाट चहुटा रूअडा ए मढमंदिरह निवेसु त ।
वावि कूव आराम घण घरपुर सरस पएस त ॥
उवएसगच्छह मंडणउ ए गुरु रयणप्पहसूरि त ।
धम्मु प्रकासइं तहि नयरे पाउ पणासइ दूरि त ॥ १ ॥
तसु पटलच्छीसिरिमउडो गणहरु जखदेवसूरि त ।
हंसवेसि जसु जसु रमए सुरसरीय जलपूरि त ॥ २ ॥
तसु पयकमलमरालुलउ ए कक्कसूरि मुनिराउ त ।
ध्यानधनुषि जिणि भंजियउ ए मयणगल भडिवाउ त ॥ ३ ॥
सिद्धसूरि तसु सीसवरो किम वन्नउं इकजीह त ।
जसु घणदेसण सलहिजए दुहियलोयबप्पीह त ॥ ४ ॥
तसु सीहासणि सोहइ ए देवगुप्तसूरि बईटु त ।
उदयाचलि जिम सहसकरो ऊगमतउ जिण दीटु त ॥ ५ ॥
तिह पहुपाट अलंकरणु गच्छभार धोरेउ त ।
राजु करइ संजमतणउ ए सिद्धिसूरि गुरु एहु त ॥ ६ ॥
जोइ जसु वाणी कामधेनु सिद्धंतवनि विचरेउ त ।
सावइ जण मणइच्छिय घण लीलइ सफल करेउ त ॥ ७ ॥
उवएस वंसि वेसटह कुलि सपुरिस तणउ अवतारु त ।
वथरागरि कउतिगु किसउ ए नहीं य ज रतनह पारु त ॥ ८ ॥
पुन्नपुरुषु ऊपन्नु तहिं सलषणु गुणिहि गंभीरु त ।
जण आणंदणु नंदणु तसो आजडु जिणधमधीरु त ॥ ९ ॥

गोत्र उदयकरु अवयरिउ ए तसु पुत्रु गोसल्लसाहु त ।
 तसु गेहिणि गुणमत भलीय आराहइ नियनाहु त ॥ १० ॥
 संघपति आसधरु देसल्ल ल्खणउ तिणि जन्म्या संसारि त ।
 रतनसिरि भोली लाच्छि भणउं तीहतणी य घरनारि त ॥ ११ ॥
 देसलघरि लच्छी य निसुणि भोली भोलिमसार त ।
 दानि सीलि लूणाघराणि लाछी भली सुविचार त ॥ १२ ॥

द्वितीय भाषा-

रतनकुषि कुलि निम्मली य भोलीपुत्तु जाया ।
 सहजउ साहणु समरसीहु बहुपुत्तिहि आया ॥ १ ॥
 लहूअ लगइ सुविचारचतुर सुविवेक सुजाण ।
 रत्नपरीक्षा रंजवइ राय अनु राण ॥ २ ॥
 तउ देसल नियकुलपईव ए पुत्र सधन्न ।
 रूपवंत अनु सीलवंत परिणाविय कन्न ॥ ३ ॥
 गोसलसुति आवासु कियउ अणहिलपुर नयरे ।
 पुत्र लहइ जिम रयणमाहि नर समुद्रह लहरे ॥ ४ ॥
 चउरासी जिणि चउहटा वरवसाहि विहार ।
 मढ मंदिर उचंग चंग अनुपोलि पगार ॥ ५ ॥
 तहिं अछइ भूपतिहिं भुवण सतस्वणि हि पसत्थो ।
 विश्वकर्मा विज्ञानि करिउ धोइउ नियहत्थो ॥ ६ ॥
 अमियसरोवरु सहसलिंगु इकु धरणिहिं कुंडल्लु ।
 कित्तिषंभु किरि अवररेसि मागइ आखंडल्लु ॥ ७ ॥
 अज्ज वि दीसइ जत्थ धम्मु कलिकालि अगंजिउ ।
 आचारिहिं इह नयरतणइ सचराचरु रंजिउ ॥ ८ ॥

पातसाहि सुरताणभीवु तहिं राजु करेई ।
 अलपखानु हींदुअह लोय वणु मानु जु देई ॥ ९ ॥
 साहु रायदेसलह पूतु तसु सेवइ पाय ।
 कला करी रंजविउ खानु बहु देइ पसाय ॥ १० ॥
 मीरि मलिकि मानियइ समरु समरथु पभणीजइ ।
 पर उवयारिय माहि लीह जसु पहिली य दीजइ ॥ ११ ॥
 जेठ सहोदरि सहजपालि निजप्रगटिउ सहजू ।
 दक्षणमंडलि देवगिरिहि किउ धम्मह वणिजू ॥ १२ ॥
 चउवीसजिणालय जिणु ठविउ सिरिपासजिगिंदो ।
 धम्म धुरंधरु रोपियउ धर धरमह कंदो ॥ १३ ॥
 साहणु रहियउ षंभनयरि सायरगंभीरे ।
 पुव्व पुरिस कीरिति तरंडु पूरइ परतीरे ॥ १४ ॥

तृतीय भाषा—

निसुणउ ए समइप्रभावि तीरथरायह गंजणउ ए ।
 भवियह ए करुणारावि नीटुरमनु मोहि पडिउ ए ।
 समरउ ए साहसधीरु वाहविलग्गउ बहू अ जण ।
 बोलई ए असमवीरू दूसमु जीपइ राउतवट ए ॥ १ ॥
 अभिग्रहू ए लियइ अविलंबु जीविय जुव्वणबाहबलि ।
 उधरउ ए आदिजिणविंबु नेमु न मेरुहउ आपणउ ए ।
 भेटिकु ए तउ षानषानु सिरु धूणइ गुणि रंजियउ ए ॥ २ ॥
 वीनती ए लागु लउ षानु पूछए पहुता केण कज्जे ।
 सामिय ए निसुणि अइदासि आसालंबणु अम्हतणउ ए ।
 भइली ए दुनिय निरास ह ज भागीय हींदूअतणी ए ।
 सामिय ए सोमनयणेहिं देखिउ समरा देइ मानु ॥ ३ ॥

आपिकु ए सव्व वयणेहिं फुरमाणु तीरथ माडिवा ए ।
 अहिदर ए मलिक आणसि दीन्ह ले श्रीमुखि आपण ए ।
 षजमत ए षानपणसि किउ रळियाइतु घरि संपत्तो ।
 षणमई जिणहरि राउ समणसंघो तहि विनविउ ए ॥ ४ ॥
 संधिहि ए कियउ पसाउ बुद्धि विमासिय बहूयपरे ।
 सासण ए वर सिणगारु वस्तपालो तेजपालो मन्त्रे ।
 दरिसण ए छहदातारु जिनधर्मनयण बे निम्मला ए ।
 आइसी ए रायसुरताण तिणि आणीय फलहीय पवर ॥ ५ ॥
 दूसम ए तणीय पुणु आण अवसरो कोई नहीं तसु तणउ ए ।
 इह जुग ए नहींय वीसासु मनुमात्रे इय किम छरए ।
 तउ तुहु ए पुन्नप्रकासु करि उद्धरि जिणवरधरमु ॥ ६ ॥

चतुर्थ भाषा —

संघपति देसलु हरषियउ अति धरमि सचेतो ।
 पणमइ सिधसुरिपयकमलो समरागरसहितो ।
 वीनती अम्हत्तणी प्रभो अवधारउ एक ।
 तुम्ह पसाइ सफल किया अम्हि मनोरहनेक ॥ १ ॥
 सेत्तुजतीरथ ऊधरिवा ऊपन्नउ भावो ।
 एकु तपोधनु आपणउ तुम्हि दियउ सहाउ ।
 मदनु पंडितु आइसु लहवि आरासणि पहुचइ ।
 सुगुरवयणु मनमाहि धरिउ गाढउ अति रूचई ॥ २ ॥
 राणरो तहि राजु करइ महिपाल देउ राणउ ।
 जीवदय जगि जाणिजए जो वीरु सपराणउ ।
 पातउ नामिहि मंत्रिवरो तसुतणइ सुरज्जे ।
 चन्द्र कन्हइ चकौरु जिसउ सारइ बहुकज्जे ॥ ३ ॥

राणउ रहियउ आपुणपई षाणिहि उपकंठे ।
 टंकिय वाहइ सूत्रहार भांजइ घणगंठे ।
 फलही आणिय समरवीरि ए अति बहुजयणा ।
 समुद्र विरोलिउ वासुगिहि जिम लाघा रयणा ॥ ४ ॥
 कूआरसि उल्लवु हूअउ त्रिसीगमइ नइरे ।
 फलही देषिउ धामियह रंगु माइ न सइरे ।
 अभयदानि आगलउ करुणारसचित्तो ।
 गोति मेलहावइ षइरालुअह आपइ बहुवित्तो ॥ ५ ॥
 भांडू आव्या भाउघणउ भवियायण पूजइ ।
 जिम जिम फलही पूजिजए तिम तिम कलि धूजइ ।
 खेला नाचइ नवलपरे घाघरिरवु झमकइ ।
 अचरिउ देषिउ धामियह कह चित्तु न चमकइ ॥ ६ ॥
 पालीताणइ नयरि संघु फलहीय वधावइ !
 बालचंद्र मुनि वेगि पवरु कमठाउ करावइ ।
 किं कप्पूरिहि घडीय देइ षीरसायर सारिहि ॥ ७ ॥
 सामिय मूरति प्रकट थिय कूप करिउ संसारे ।
 मागी दीन्ह वधावणा य मनि हरषु न माए ।
 देसलऊत्रह चरित्रि सहू रलियातु थाए ॥ ८ ॥

पञ्चमी भाषा—

संघु बहुभक्तिहिं पाटि वयसारिउ ।
 लगनु गणिउ गणधरिहिं विचारिउ ।
 पोसहसाल खमासण देयए ।
 सूरि सेयंबरमुनि सवि संमहे ए ॥ १ ॥

धरि बयसवि करी केवि मन्नाविया ।
 केवि धम्मिय हरसि धम्मिय घाइया ।
 बहुदिसि पाठविय कुंकुमपत्रिया ।
 संघु मिलइ बहु भली य सज्जाइया ॥ २ ॥
 सुहगुरुसिधसूरिवासि अहिसिंचउ ।
 संघपति कल्पतरु अभिय जिम सिंचिउ ।
 कुलदेवत सचिया वि भुजि अवतरइ ।
 सूहव सेस भरइ तिलकु मंगलु करइ ॥ ३ ॥
 पोस वदि सातमि दिवसि सुमुहुत्तिहिं ।
 आदिजिणु देवाल ए ठविउ सुहचित्तिहिं ।
 धम्मघोरीय धुरिधवल दुइ जुत्तया ।
 कुंकुम पिंजरि कामधेनुपुत्तया ॥ ४ ॥
 इंदु जिम जयरथि चडिउ संचार ए ।
 सूहवसिरि सालिथालु निहाल ए ।
 जा किउ ह्यवरो वसहु रासिउ हूउ ।
 कहइ महासिधि सकुनु इहु लद्धउ ।
 आगलि मुनिवरसंघु सावयजणा ।
 तिलु न धिरइ तिम मिलिय लोय घणा ॥ ५ ॥
 मादल वंस विणाञ्जुणि वज्जए ।
 गुहिर भेरीयरवि अंबरो गज्जए ।
 नवयपाटणि नवउ रंगु अवतारिउ ।
 सुषिहि देवालउ संखारि संचारिउ ॥ ६ ॥
 धरि बयसवि करि केवि समाहिया ।
 समर गुणि रंजिउ विरलउ रहियउ ।

जयतु कान्हु दुइ संघपति चालिया ।
हरिपालो लंडुको महाधर दृढ थिया ॥ ७ ॥

षष्ठी भाषा—

वाजिय संख असंख नादि काहळ दुडुडुडिया ।
घोडे चडइ सल्लारसार राउत सींगडिया ।
तउ देवालउ जोत्रि वेगि घाघरि रवु झमकइ ।
समविसम नवि गणइ कोइ नवि वारिउ थक्कइ ॥ १ ॥
सिजवाला धर घडहडइ वाहिणि बहुवेगि ।
धरणि घडक्कइ रजु ऊडए नवि सूझइ मागो ।
हय हींसइ आरसइ करह वेगि वहइ बइल ।
साद किया थाहरइ अवरु नवि देई बुल ॥ २ ॥
निसि दीवी झलहलहि जेम ऊगिउ तारायणु ।
पावलपारु न पामिय ए वेगि वहइ सुखासण ।
आगेवाणिहि संचरण संघपति साहुदेसल ।
बुद्धिवंतु बहुपुंनिवंतु परिकामिहिं सुनिश्चलु ॥ ३ ॥
पाछेवाणि हि सोमसीहु साहु सहजापुतो ।
सांगणु साहु रूणिगह पूं सु सोमजिनि जुत्तो ।
जोडकरी असवारमाहि आपणि समरागरु ।
चडीय हींड चहुगमे जोइ जो संघ असुहकरु ॥ ४ ॥
सेरीसे पूजियउ पासु कलिकालिहिं सकलो ।
सिरषेजि थाइउ धवलक ए संघु आविउ सयलो ।
धंधूकउ अतिक्रमिउ ताम लोलियाणइ पहुतो ।
नेमि भुवणि उल्लवु करिउ पिपलालीय पत्तो ॥ ५ ॥

सप्तमी भाषा—

संघिहिं चउरा दीन्हा तहिं नयरपरिसरे ।
 अलजउ अंगि न माए दीठउ विमलगिरे ।
 पूजिउ परवतराउ पणमिउ बहुभत्तिहिं ।
 देसलु देयए दाणे मागणजणपंतिहिं ॥ १ ॥
 अजियजिणिंद जुहारो मनरंगि करोवि ।
 पणमइ सेत्रुजसिहरो सामिउ सुमरवि ॥ २ ॥
 पालीताणइ नयरे संघ भयलि प्रवेसु ।
 ललतसरोवरतीरे किउ संघनिवेसु ।
 कज्जसहाय लहुभाय लहु आवियउ मिलेवि ॥ ३ ॥
 सहजउ साहणु तीहि त्रिन्हइ गंगप्रवाह ।
 पासु अनइ जिण वीरो वंदिउ सरतीरिहिं ।
 पंषि करइ जलकेलि सरु भरिउ बहुनीरिहिं ॥ ४ ॥
 सेत्रुजसिहरि चडेवि संघु सामि ऊमाहिउ ।
 सुललितगुणगीते जण देहु रोमंचिउ ।
 सीयलो वायए वाओ भवदाहु ओल्हावए ।
 माडीय नमिय मरुदेवि संतिभुवाणि संघु जाए ॥ ५ ॥
 जिणबिंबइ पूजेवी कवडिजक्खु जुहारए ।
 अनुपमसरतडि होई पहुता सीहदुवारे ।
 तोरणतलि वरसंते घणदाणि संघपत्ते ।
 भेटिउ आदिजगनाहो मंडिउ पत्रीठमहूछवो ॥ ६ ॥

अष्टमी भाषा—

चलउ चलउ सहियडे सेत्रुजि चडिय ए ।

आदिजिणपत्रीठ अम्हि जोइसउं ए ।

महासुदि चउदसि दूरदेसंतर संघ मिलिया तहिं अति अबाह ॥१॥

माणिके मोतिए चउकु सुर पूरइ रतनमइ वेहि सोवन जवारा ।

अशोकवृक्ष अनु आमू पल्लवदलिहि रितुपते राचियले तोरणमाला ॥२॥

देवकन्या मिलिय धवलमंगल दियइ किंनर गायहि जगतगुरो ।

लगनमहूरतु सुरगुरो साधए पत्रीठ करइ सिधसूरिगुरो ॥ ३ ॥

भुवनपति व्यंतरजोति सुर जयउ जयउ करइ समरि रोपिउद्रहु धरमकंदो।

हुंदुहि वाजिय देवलोके तिहअणुसीचिउ अभियरसे ॥ ४ ॥

देउमहाधज देसलो संघपते ईकोतरु कुल ऊवरए ।

सिहारि चडिउ रंगि रूपि सोवनि धनि वीरि रतनि वृष्टि विरचियले ।९।

रूपमय चमर दुई छत्त मेघाडंबर चामरजुयल अनु दिन्न दुन्नि ।

आदिजिणु पूजिउ सहलकंतिहिं कुमुम जिम कनकमय आभरण ॥६॥

आरतिउ धरियले भावलभचारिहिं पुव्वपुरिस सग्गि रंजियले ।

दानमंडपि थिउ समर सिरिहि वरो सोवनसिणगार दियइ याचकजन ।७।

भत्ति पाणीय वरमुनि प्रतिलाभिय उच्चारिउ वाहइ दुहियदीण ।

वाविउ सुधम वितु सिद्धक्षेत्रि इंद्रउच्छवु करि ऊतरए ॥ ८ ॥

भोलियनंदणु भलह महोत्सवि आविउ समरु आवासि गनि ।

तेर इकहत्तरइ तीरथउद्धारु यउ नंदउ जाव रवि ससि गयणि ॥ ९ ॥

नवमी भाषा—

संघवाल्लु करी चीरि भले माल्हंतडे पूजिय दरिसण पाय ।

सुणि सुंदरे पूजिय दरिसण पाय ।

सोरठदेस संघु संचरिउ मा० चउंडे रयणि विहाइ ॥ १ ॥

आदिभक्तु अमरेलीयइ मा० आविउ देसलजाउ ।

अलवेसरु अलज वि मिलए मा० मंडलिकु सोरठराउ ॥ २ ॥

ठामि ठामि उच्छव हुअइ मा० गढि जूनइ संपत्तु ।
 महिपालदेउ राउलु आवए मा० सामुहउ संघ अणुरत्तु ॥ ३ ॥
 महिपु समरु बिउ मिलिय सोहइं मा० इंदु किरि अनइ गोविंदु ।
 तोजि अंगजिउ तेजलपुरे मा० पूरिउ संघ आणंदु ॥ ४ ॥
 वउणथली चेत्रप्रवाडि करे मा० तलहटीय गढमाहि ।
 ऊजिलऊपरि चालिया ए मा० चउव्विहसंघह माहि ।
 दामोदरु हरि पंचमऊ मा० कालमेघो क्षेत्रपाल ।
 सुवनरेहा नदी तर्हि वहए मा० तरुवरतणउं झमालु ॥ ५ ॥
 पाज चडंता धामियह मा० क्रमिक्रमि सुकृत विलसंति ।
 ऊचिय चाडिय ए गिरिकडणि मा० नीचीय गति षोडंति ॥ ६ ॥
 पामिउ जादवरायभुवणु मा० त्रिनि प्रदक्षिण देई ।
 सिवदेविसुतु भेटिउ करियु मा० ऊतरिया मढमाहि ।
 कलस भरेविणु गयंदमए मा० नेमिहिं न्हवणु करेइ ।
 पूज महाधज देउ करिउ मा० छत्र चमर मेल्हेइ ॥ ७ ॥
 अंबाइ अवलोयणसिहरे मा० सांविपज्जुनि चडंति ।
 सहसारामु मनोहरु ए मा० विहसिय सवि वणराइ ।
 कोइलसादु सुहावणउ ए मा० निसुणियइ भमरझंकारु ॥ ८ ॥
 नेमिकुमरतपोवनु ए मा० दुट्टु जिय ठाउं न लहंति ।
 इसइ तीरथि तिहुयणदुलभे मा० निसिदिनि दानु दियंति ॥ ९ ॥
 समुदाविजयराय कुलतिलय मा० वीनतडी अवधारि ।
 आरतीमिसि भवियण भणइं मा० चतुगतिफेरडउ वारि ॥ १० ॥
 जइ जगु एकु मुहु जोइयए मा० त्रिपति न पाभियइ तोइ ।
 सामलधीर तउं सार करे मा० वलि वलि दरसणु देजी ॥ ११ ॥
 रलीय रेवयगिरि ऊतरिउ ए मा० समरडो पुरुष प्रधानु ।
 घोडउ सीकिरि सांकलिय मा० राउलु दियइ बहुमानु ॥ १२ ॥

दशमी भाषा—

रितु अवतरियउ तदि त्रि वसंतो
 सुरहि कुसुम परिमल पूर्यो
 समरह वाजिय वित्रप्रदक ।
 सागु सेलु सलइ सच्छाया
 केसूय कुडय कयंब निकाया
 संघसेनु गिरिमाहइ वहए ।
 बालीय पूछइं तरुवरनाम
 वाटइ आवइं नव नव गाम
 नयनी झरण रमाउलइं ॥ १ ॥
 देवपटणि देवालउ आवइ
 संघह सरवो सरु पूरावइ
 अपूर्वपरि जहिं एक हुईअ ।
 तदि आवइ सोमेसरलत्तो
 गउरव कारणि गरुउ पहूतो
 आपणि राणउ मूधराजो ॥ २ ॥
 पान फूल कापड बहु दीजइं
 लूणसमउं कपूह गणीजइ
 जबाधिहिं सिरु लिंपियए ।
 ताल तिविल तरविरियां वाजइं
 ठामि ठामि थाकणा करीजइं
 पगि पगि पाउल पेषण ए ॥ ३ ॥
 माणुस माणुसि हियउं दलिजइ
 घोडे बाहिणि गाहु करिजइ
 हयगय सूझइ नवि जणह ।

दरिसणंसउं देवालउ चल्हइ
जिणसासणु जगि रंगिहिं मल्हइ
जगतिहिं आव्या सिवभुवणि ॥ ४ ॥

देव सोमेसर दरिसणु करेवी
कवडिबारि जलनिहिं जोएवी
प्रियमेलइ संघु ऊतरिउ ।
पहुचंदप्पहपय पणमेवी
कुसुमकरंडे पूज रएवी
जिणभुवणे उच्छवु कियउ ॥ ५ ॥

सिवदेउलि महाधज दीधी
सेले पंचे वन्नसमिद्धी
अपूरवु उच्छवु कारविउ ।
जिनवरधरमि प्रभावन कीधी
जयतपताका रवितलि बद्धी
दीनु पयाणउं दीवभणी ।
कोडिनारि निवासणदेवी
अंबिक अंबारामि नमेवी
दीवि वेलाउलि आवियउए ॥ ६ ॥

एकादशी भाषा—

संघु रयणायरतीरि गहगहए गुहिरगंभीरगुणि ।
आविउ दीवनरिंदु सामुहउ ए संघपतिसबदु सुणि ॥ १ ॥
हरषिउ हरपालु चीति पहुतउ ए संघु मोलविकरे ।
पभणहं दीवह नारि संघहं ए जोअण ऊतावली ए ।
आउलां वाहिन वाहि वेगुलइ ए चलावि प्रिय बेडुलीए ॥ २ ॥

किसउ सुपुत्रपुरिषु जोइउ ए नयणुलां सफल करउ ।
 निवछणा नेत्रि करेसु ऊतारिसू ए कपूरि ऊआरणाए ।
 बेडीय बेडीय जोडि बलियऊ ए कीधउं बंधियारो ॥ ३ ॥
 लेउ देवालउमाहि बइठउ ए संघपति पंघसहिउ ।
 लहरि लागहं आगासि प्रवहणु ए जाइ विमान जिम ।
 जलवट नाटकु जोइ नवरंग ए रास लउडारस ए ॥ ४ ॥
 निरुपमु होइ प्रवेसु दीसई ए रुवडळा धवलहर ।
 तिहां अच्छइ कुमरविहारु रुअडऊ ए रुअडुला जिणभुवण ।
 तीर्थकर तीह वंदेवि वंदिऊ ए सर्वभू आदिजिणु ।
 दीठउ वेणिवच्छराजपंदिरु ए मेदनीउरि धरिउ ।
 अपूरवु पेपिउ संघु उतारिऊ ए पइल तडि समुदला ए ॥ ५ ॥

द्वादशी भाषा—

अजाहरवर तीरथिहिं पणमिउ पासजिणिंदो ।
 पूज प्रभावन तहिं करहिं
 अज्जिउ ए अज्जिउ ए अज्जिउ सफल सुछंदो ॥ १ ॥
 गामागारपुरवोलितो बलिउ सेतुजि संपत्तो ।
 आदिपुरीपाजह चडिऊ ए
 वंदिऊ ए वंदिऊ ए वंदिऊ ए मरुदेविपूतो ॥ २ ॥
 अगरी कपूरिहिं चंदणिहि मृगमदि मंडणु कीय ।
 कसमीराकुंकुमरसिहिं
 अंगिहिं ए अंगिहिं ए अंगो अंगि रचीय ।
 जाइबउलविहसेवत्रिय पूजिसु नाभिमरुहारो ।
 मणुयजनमु फलु पामिऊ ए
 भरियऊ ए भरियऊ ए भरियऊ सुकृतमंडारो ॥ ३ ॥

सोहग ऊपरि मंजरिय बीजी य सेत्रुजि उधारि ।

.....ठिय ए

समरऊ ए समरऊ ए समरऊ आविउ गुजरात ।

पिपलालीय लोलियणे पुरे राजलोकु रंजेई ।

छडे पयाणे संचर ए

राणपुरे राणपुरे राणपुरे पहुचेई ॥ ४ ॥

वढवाणि न विलंबु किउ जिमिउ करीरे गामि ।

मंडलि होईउ पाडल ए

नमियऊ ए नमियऊ ए नमियऊ नेमिसु जीवतसामि ।

संखेसर सफलीयकरणं पूजिउ पासजिणिंदो ।

सहजु साहु तहिं हरषियउ ए

देषिऊ ए देषिऊ ए देषिऊ फणिमणिवृंदो ॥ ५ ॥

डुंगारि डरिउ न खोहि खलिउ गलिउ न गिरवरि गव्वो ।

संघु सुहेलइ आणिउ ए

संघपति ए संघपति संघपति परिहिं अपुव्वो ॥ ६ ॥

सज्जण सज्जण भिलिय तहिं अंगिहिं अंगु लियेंते ।

मनु विहसइ ऊलट्टु धणउ ए

तोडरू ए तोडरू ए तोडरू कंठि ठवंते ॥ ७ ॥

मंत्रिपुत्रह मीरह भिलिय अनु ववहारियसार ।

संघपति संघु वधावियउ

कंठिहिं ए कंठिहिं ए कंठिहिं घालिय जयमाल ।

तुरियघाटतरवारि य तहिं समरउ करइ प्रबेसु ।

अणहिलपुरि वद्धामणउ ए

अभिनवु ए अभिनवु ए अभिनवु पुन्ननिवासो ॥ ८ ॥

संवच्छरि इक्कहत्तर ए थापिउ रिसहजिणिंदो ।

चैत्रवदि सातमि पहुत घरे
 नंदऊ ए नंदऊ ए नंदऊ जा रविचंदो ॥ ९ ॥
 पासढसूरिहिं गणहरह नेऊअगच्छ निवासो ।
 तसु सीसिहिं अंबदेव सूरिहिं
 रचियऊ ए रचियऊ ए रचियऊ समरारासो ।
 एहु रासु जो पढइ गुणइ नाचिउ जिणहरि देइ ।
 श्रवणि सुणइ सो बयठऊ ए
 तीरथ ए तीरथ ए तीरथ जात्रफळु लेई ॥ १० ॥
 ॥ इति श्री संघपति समरसिंह रास : ॥

કલ્યાણ સાગરસૂરિ રાસ ।

કુહા.

- પ્રણમું પ્રેમે વીરના, પદ પંકજ સુખદાય;
ગુરુગણુકેરી સંઠથા, ઠરવા મુજ અભિપ્રાય. ૧
- શ્રુતદાયક ગુરુરાજનો, પરચુવચાર ન થાય;
બહુવિધ વિનય ઠરવા થકી, આગમ એમ સુણાય. ૨
- ઉત્તમકેરી વારતા, દુર્જનને ન સુહાય;
સન્નજન મન હરખેઘણું, વક્તા અવસર પાય. ૩
- ગુણવંત નર વિરલા અ છે, વિરલા રાગી તાસ;
વિરલા ગુણુગણુ પારખે, વિરલા ભાખે ભાસ. ૪
- તપગચ્છ કેરો રાજ્યો, વિદ્યાપૂર સનૂર;
સોભાગીસિરસેહરો, કલ્યાણસાગરસૂરિ. ૫
- ઠવણુ દેશે જનમિયા, ઠવણુ તાય કુણુ માય;
કુણુ પાસે સંયમ લાહી, પુણુય મહોદય પાય. ૬
- સુણુયો શ્રાવક ભાવિયા, તે સવિ ઠહું વૃત્તાંત;
નિદ્રા વિઠથા વારજ્યો, મન રાખી એકાંત. ૭

હાલ—અતુરસનેહી મોહના—એ રેશી.

- જંબુદ્વીપના ભરતમાં, દેસ બત્રીસ હબરો રે;
જિન મંદિર જિહાં ઘણાં, મરૂધર તિણિ સિરદારો રે. ૧
- ગુણુ ગિર્યાના સાંભલો;—આંચલી.
- શ્રીપુરનામે નયર છે, વર્ણુ વસેં તિહાં ચ્યારો રે;
દાની ભદ્રક ભાવીયા, ઢંભતણો નહીં ભારો રે. ગુણુ ૨

- સાતસોં ઘર ઓસવાલના, ધન વ્યવહારે પૂરા રે;
 સા સામલલ તેહમાં, ગોત્ર સોલંઠી નૂરા રે. ગુણુ ૩
- સોભાગદે તસ ભારજ, પુત્ર યુગલ તિણિં બયા રે;
 દિન દિન વાધેં હેજસું, શાસ્ત્ર કલા ગુણુ પાયા રે. ગુણુ ૪
- સવિ પરિજનનેં વાલહા, મુખથી મધુરૂં ભાષે રે,
 ચતુરપણેં ગુણુ કૈલવે, નિજ કુલ વટ ઈમ રાષે રે. ગુણુ ૫
- એહવેં રાજ વિરોધથી, સેઠ ગયા પરલોકેં રે,
 સુત યુગ સાથેં માવડી, નિર્ભય સ્થાન વિલોકેં રે. ગુણુ ૬
- રાજનગરીમાં આવીયા, શુભઠામે રહ્યા વાસો રે;
 જિનયાત્રા ઠરવા ભણી, ઉપનો મન ઊલાસો રે. ગુણુ ૭
- શ્રીમહાવીરને દેહરે, આંચા પાવન અંગે રે;
 જિનમુખદીઠે દુઃખ ગયાં, વંદન સ્તુતિ કરે રંગે રે. ગુણુ ૮
- પાસે પોસહ સાલમાં, સાગરગચ્છસવાઈ રે;
 શ્રીલક્ષ્મીસાગર સૂરી, દેસના દિઈ સુખદાઈ રે. ગુણુ ૯
- ભઠતે શ્રીગુરૂપદ નમી, મેઠા યથોચિત ઠાણેં રે;
 ધર્મની દેશના સાંભલે; આશ્રવ સંવર ભણેં રે. ગુણુ ૧૦

કુહા.

- શ્રી ગુરૂ કહે સુણો ભવિજના, દુર્લભ ચ્યારે અંગ;
 માનવ ભવ શ્રુત સુણુન તિમ, શ્રદ્ધા વીર્ય પ્રસંગ. ૧
- તે પામીને પુણ્યથી, મ કરો પંચ પ્રમાદ;
 સત્તા ધર્મનેં ઓલખો, મરડો મોહનો માદ. ૨
- જિનવર સમયેં ભાખીયો, ધર્મ જે વસ્તુ સ્વભાવ;
 ચરણ કરણ ગુણુ સાધનેં, સાધીજે સમલાવી. ૩
- તે માટેં સંયમ ગ્રહો, ઈહ પરભવ સુખહેતુ;
 કરમ નિકાચિત ગાલવા, ભવજલ તરવા સેતુ. ૪
- આરાધક ભાવેં કરી, એક દિવસ જો હુંત,
 મોક્ષ ન પાવે જો કદા, નિશ્ચય સ્વર્ગ લઈંત. ૫

ઢાલ—પુન્ય પ્રસન્નીધ—એ દેશી.

ધમ ગુરુ મુખ થકી સાંભલોરે, લઘુ સુત ઠહેં ગુણ ખાણી;
 વચન સુધારસ મીઠઠાંરે, મન ધરિ અધીઠ વિનાણીરે.
 માતલુ ! સાંભલો પાલો સુતનો નેહરે, મન ઠરી નિરમલો.
 દુઃખમાં ઠાલમાં દુઃખ ઘણાં, લહીધં ગૃહસ્થરે વાસ;— આંઠણી.
 અનુમતિ ઘો દિક્ષાતણીરે, મુજ મનિ ધરમ નિવાસોરે.
 વલતું માતા ધમ ઠહેરે, રૂઢી મતિ તુજ એહ;
 જે ગુરુ ઠરણા ઠરે, તો હું પણિ સાધું છેહ રે.
 ધશ્યું વિમાસી ગુરુ પ્રત્યેરે, ભાખે સંઘની સાખિ.
 સુત યુગ સાથે મુજ દીઓ, સરૂલ તમારી દીખરે.
 જહા સુખં દેવાણુ પ્રિય , ધમ ગુરુ વયણુ વદંત;
 સંઘ સામ્રગી સજજ ઠરે રે, મંગલ તૂર વજંત રે.
 સંવત સત્તર આવજના, વૈશાષિ સુદિ ગુરુવાર;
 દશમી દિન દિક્ષા લહી, મહા વ્રતનો ઉચ્ચાર રે.
 નામ ઠંયું વૃદ્ધ બ્રાતનું રે, ક્ષીરસાગર અભિરામ;
 યથારથ લઘુ બ્રાતનું રે, પ્રમોહસાગર અભિરામ રે.
 શિક્ષા શીલ તે ખિહું જણાં, યોગ વહે ગુણુવંત;
 આગમ પિસ્તાલીસના રે, અરથ ગ્રહે મતિ વંતો રે.
 સેવા સહુની સાચવેરે, ખાલ વૃદ્ધ જે ગ્લાન;
 ગુરુ વિનયા ગુણુ રાગીયા, કુમતિનાં મોડે માંનોરે.

દુહા.

પ્રમોહસાગર પ્રેમે ઠરી, ઠરવા શ્રુત અભ્યાસ;	
પંડિત સેવે વિનયથી, વધતે બુદ્ધિ પ્રકાસ.	૧
લક્ષણુ શાસ્ત્ર ઠક્ષી ઠરયા, ઠાંયે કુશલ પ્રખંધ;	
તર્કે શકુગુરુ સમો, સાહિત્યે સંખંધ.	૨
અલંકારમાં અભિનવો, સામુદ્રિઠ સુવિચાર;	
જ્યોતિષ યુઠતો એહવો, અવર ન ઠો સંસાર.	૩

દુર્જય વાઢધુરા ધરે, નન રસ રંજે' રાય;	
બાધે કાવ્ય પ્રમથ બહુ, પંડિત સેવે પાય	૪
ચનુરના વ્યાખ્યાનમં, બાળી પવિત્ર ઉડાવ	
એકવાર જે સંભવે, સંસે' સીત્ર ડોલાવ	૫
મહા પસાય કરી ગુરુ તદા, પંડિત પદવી દીવ;	
જગમે કીરતિ વસ્તરી, વાચીત કારજ સીત.	૬

ઢાલ—મન મધુકર મોહી રહો— એ દેરી .

સોલ વરસનો સંયમી, જવ હુઓ મુનિરાય રે;	
ભવિયણને પ્રતિ બુજવેં, વરવર પ્રણમે પાય રે.	૧
ગુરુ આણનો રાગીઓ, સત્યવાદી શુભયોગી રે;	
તપજપ સંયમ આદરેં, કહે જે દેહુ નિરોગી રે.	૨
ગુરુ સાથે પુહવીતલે, વિચરતા સૂતિ આઠ્યા રે;	
પ્રમોહસાગર પન્થાસજી, સંઘ તથે મન મઠ્યા રે.	૩
સંઘ કહે શ્રીપુન્જને, એહનો સ્વરત જોડ રે;	
ઉપાધ્યાય પદ દીજ્યે, પૂરે જમથા કોડ રે.	૪
સૂરીશ્વર ઇમ સાંભડી, કહે તુલ્ય વચન પ્રમાણ રે;	
ઓછવ કરી અતિ ઉલટે, વાજતે નિસાણ રે.	૫
મહોપાધ્યાય પદ સ્થાપના, શુભ મુહુરતમાં કીધી રે;	
વ્યાખ્યાનાદિકે કાર્યનો, પૂજ્ય અનુરા દીધી રે.	૬
સારણ વારણ ચોઅણા, કરી સમુદાયને પાલે રે;	
અંથ ગહન જે જૈનના, ઉઘમ કરી સંભાલે રે.	૭

હુહા.

સિદ્ધાચલ ગિરિનાર તિમ, અર્જુનને તારંગ;	
પંચાસર સંખેસરે, અંતરિક નવરંગ.	૧
ઇત્યાદિક વર તીર્થનો, યાત્રા કરી ગુરુ સાથ;	
સૂરત બદિર આવીયા, બહુ પરીવાર સંગાથ.	૨
ઇણિ અવસર શ્રીપુન્જજી, બાળી નિજ ઉપયોગ;	
ઉપાધ્યાયજી તેડીયા, આચારજ પદ યોગ.	૩

લાલ—જ્યો જ્યો જગચિંતામણી રે—એ દેશી.

- સંવત સતર અઠ્યાસ્રીઈ રે, કાંઈ વિજય દશમી ગુરૂવાર રે;
સૂરતિ સંઘ ઉમાહીઓ રે, લોક તણો નહી પાર રે
જ્યો જ્યો નરનારી ભણે રે.
- જિન પૂજ પરલાવના રે, કાંઈ અકાઈ મહોચ્છત રંગ રે;
અમારી પહલ વજડીયા રે, કાંઈ રાતીયોગ અભંગ રે. ૨
- વાજિત્ર છંદસુ વાજતે રે, કાંઈ ગાયન ગાવે ગીત રે;
ગુરૂ સનમુખ કિરિયા કરી રે, કાંઈ સામાચારી રીત રે. ૩
- વાસ ઠવી મનુ આપોઓ રે, જેહનો મહિમા ભૂરિ રે;
સુહુરત યોગ્ય નામ થાપીઓ રે, કલ્યાણુસાગર સૂર રે. ૪
- પહિરામણી સહુ સાધુને રે, કાંઈ સાહમી વચ્છલ કીધ રે;
યાચક દાંન દેઈ ઘણાં રે, કાંઈ લક્ષ્મી લાહો લીધ રે. ૫
- આગે રૂપ સોહામણુ રે, વડી સૂરી મંત્ર પ્રભાવ રે;
મન મોહો ભવિ લોકના રે, કાંઈ ગુણુ સોભાનો જમાવ રે. ૬
- ચોમાસુ પૂરણુ કરી રે, કાંઈ ગુર્જર ધરતી વિહાર રે;
ગામ નગર પુર પાટણુ રે, કાંઈ કરતા જગ ઉપગાર રે. ૭

દુહા.

- દિક્ષા દીધી શિષ્યને, યોગ અને શ્રુતદાન;
માલ પહિરાવી બહુ પરે, વહેવરાવ્યાં ઉપધાન. ૧
- જિંબ પ્રતિષ્ઠા બહુ કરી, દ્વાદશ વ્રત ઉચ્ચાર.
ઇત્યાદિક શુભ કાર્યનો, કહેતાં નાવે પાર. ૨

લાલ.

- રૂપ શોભાગ સોહામણો રે લાલ, શોભાગ્ય દેવિ મલ્લાર મનોહારી રે;
કેશ સુમાલ સોહામણુ રે લાલ, મસ્તક છત્રાકાર. મનો ૧
- અષ્ટમીચંદ્રને જીપતો રે લાલ, ભાલ સ્થલ ભાસંત;
આંખડી પદ્મમની પાંખડી રે લાલ, કરૂણાઈ ઉલ્લસંત. મનો ૨

૨૫૬

દીપ શિખાસી નાસિકા રે લાલ, અધર અરૂણ સિતહંત;	મનો ૦
કેમલ પત્રસી જીહ્વડી રે લાલ, અમૃત વયણ વહંત.	મનો ૦ ૩
ઘન ગર્જીત ગંભીરતા રે લાલ, ઠરલવ ઠંબુજ ધ્રીવ;	મનો ૦
મૃનાલ નાલસી ખાંહડી રે લાલ, ઉઘરતી જગજીવ.	મનો ૦ ૪
લક્ષણ લક્ષિત હાથનો રે લાલ, અંગુત્રી પદલવાકાર;	મનો ૦
ઉરસ્થલ એપે ઘણું રે લાલ, પુર ઠપાટ વિસ્તાર.	મનો ૦ ૫
કેશરી લંક કટી તણો રે લાલ, નિમ્ન નાભિ રોમ રાય;	મનો ૦
જંઘા રંભા થંભશી રે લાલ, ઠચ્છ ૧ પુંડિલા પાય.	મનો ૦ ૬
ગજવર ગતિ ગામી ગુરૂ રે લાલ, મોહન મોહો મન્ન;	મનો ૦
પદમ સુતે મનુ મારની રે લાલ, શોભા હરી વચ્ચું તન્ન	મનો ૦ ૭
એસવંસ ઉદયાચલે રે લાલ, ઉગ્યો અભિનવ ભાણુ;	મનો ૦
તપ તેજે ત્રણ્ય લોકનારે લાલ, તિમર હરે ગુણી ખાણિ	મનો ૦ ૮

હુહા.

વિચરતા પુહવીતલે, આઠ્યા અમહાવાહ;	
બહુ પરીવારે પરવરયા, ઠાલે અરતી પ્રમાહ.	૧
સવંત અકારસે આઠમાં, વિજય દસમી ગુરૂવાર;	
સૂરીપદ નિજ શિષ્યને, થાપવા ઠરે વિચાર.	૨
શ્રી પુન્યસાગર સૂરિને, મનઘરી અધિક સનેહ;	
યોગ્યતા ભેઈ આપીઓ, સૂરિપદ ગુણુ ગેહ.	૩
સંઘ સૂરતિને એહવે, સિદ્ધાચલ ઠરી યાત્ર;	
અમહાવાહમાં આવીયો, ગુરૂ પ્રણમે ગુણુ પાત્ર.	૪
વિનતિ ઠરે અતિ હર્ષ શુ', પાઉધારો અમ દેશ;	
તુમ આવેથી લોકને, હોસે લાલ વિશેષ.	૫
ઠરી પ્રમાણુ તે વીનતી, તિહાંથી કીધ વિહાર;	
સાથે સંઘ સોહામણો, ગુરૂની ઠરે મનોહાર.	૬
અનુક્રમે ગામો ગામમાં, લહે બહુ આદરમાન;	
સૂરતિ સહેર પધારીયા, સામધયા મંડાણુ.	૭

ઢાલ—જરેજ—એ દેશી.

- જરે માહરે ગુરૂજ પઞ્ચ વીં જાન ધ્રુવ ધ્રુવ હુધ વધામણી જરેજ;
 જરે માહરે લોક થયા સર્વ સબજ, ઉત્તમનં ઇહા ઘણી જરેજ. ૧
 જરે માહરે સિંહુગારયા ગજરાજ, અશ્વ અનો પમ આણીયા જરેજ;
 જરે માહરે સુખપાલો કરી સાજ, આવક ગામમાં જાણીયા જરેજ. ૨
 જરે માહરે નેજા ઝલકે સુરંગ, જાળે નોખત અંખરે જરેજ;
 જરે માહરે ભેર લુંગલ સરણાઇ, તાલ કંસાલ તે સંખરે જરેજ. ૩
 જરે માહરે મુકતાફલ સોવન્ન, કુલે વધાવે માનની જરેજ;
 જરે માહરે યાચક યસ યોલંત, ઉણીમ નહીં કો દાનની જરેજ. ૪
 જરે માહરે શ્રાવિકા ગાઈ ગીત, મધુર સ્વરે ઉલટ ઘણી જરેજ;
 જરે માહરે દરસન વંદન ક્રીધ, દેહરે શાંત જન તણે જરેજ. ૫
 જરે માહરે પાટાઈ જેઠા પૂજ્ય, ગુહલી ઠરે વર ખાલિકા જરેજ;
 જરે માહરે મુંદરી સજિ સિંહુગાર, અક્ષતસું ભરી થાલિકા જરેજ. ૬
 જરે માહરે પૂજા પ્રસાવના અંગ, દાન દીઈ કરી લુંછણાં જરેજ;
 જરે માહરે દાનેશ્વર થયા શ્રાધ, કાંણુ પણિ ઠરે ભુંછણા જરેજ. ૭
 જરે માહરે સાંઘરી ગુરૂની વાણી, સહુ નિગાનજ સ્થાનિક ગયા જરેજ;
 જરે માહરે માહોં માહોં કહેં વત, ગુરૂ આયે સુખીયા થયા જરેજ. ૮
 જરે માહરે કરસ્યું તપ જપ ધર્મ, ઉપધાન વત્રી માલ પહેરસ્યું જરેજ;
 જરે માહરે સુખસું આગમ વાણિ, કાંતાયિક કરી લેહેરસ્યું જરેજ. ૯

હુહા.

- વૃદ્ધ પણે હવે પૂજ્યતું; દેહ થયું અતિ ખીણુ;
 અવસર જોઈ આપણો, ધ્યાન સમાધે લીણુ. ૧
 શિષ્ય વર્ગ શ્રાવક તથા, પૂર્વ પરિચિત જોહ;
 તે સહુને શિક્ષા ઠહે, મન ધરી અધિક રનેહ. ૨

ઢાલ—કોઇલો પરવલ ધુ ઘલોરે લો—એ દેશી.

હુલહો માનવ ભવ લહારે લો, આગ્ય કુલ શ્રુતનો યોધ રે; મેઘાવી;
 અહેલોં તે ન ગમાવસ્યોરે લો, રાખજે નિરમલ યોધ રે. ૩૦

વયલુ માડું માનજેરે લો, ગુરૂ લક્ષ્મી ગુણવંત રે મેધાવી-અંચલી.	
વિષય ઠપાયના તાપથીરે લો, મત કરજે ગુણ દાહ રે;	મે૦
પઠિતાગમ ન વીસારસ્યો રે લો, રાખજ્યો વ્રત ઉચ્છાહ રે.	મે૦ ૨
સમાચારી આરાધજેરે લો, સેવજે બહુશ્રુતપાય રે;	મે૦
ઠલેસ ઠદાચ્છ વારજેરે લો, રાખ્યો મન નિરમાય રે.	મે૦ ૩
લોક પ્રાંતપટા લાહી ઘણું રે લો, મ કરસ્યો ગર્વ લગાર રે;	મે૦
જ્ઞાન વિરાધન વારજે રે લો, રાખજે ગણ સમારિ રે.	મે૦ ૪
સ્વર્ગે અમો પોહતા પછો રે લો, મ ધરજ્યો આઠરો ખેરે;	મે૦
અમે પાટે જે થાપીયા રે લો, તેહસું ધરજ્યો ઊમેદ રે.	મે૦ ૫
જે તુમસું વિરૂઠું કર્યું રે લો, મિચ્છા દુષ્કડ મુજ રે;	મે૦
ખીરસાગર મત દુવજે રે લો, એ છે કહેણુતું ગુંઝય રે.	મે૦ ૬
એમ ઠરી અણુસણુ આદર્યું રે લો, ન ઠરે વયલુ ઉચ્ચાર રે;	મે૦
લીન થયા શુભ ધ્યાનમાં રે લો, રાખ્યા યોગ સમારિ રે.	મે૦ ૭

દુહા

અઠારસે ઇચ્ચારમે, જેઠ માસ વદિ ખીજ;	
ધ્યાન સમાધિ સંભારતા, સંભારે શ્રુત ખીજ.	૧
ક્ષીરસાગર બાંધવ ઇચ્ચે; ભાઈ ભાઈ કરે સાદ;	
પ્રત્યુત્તર પામે નહી, તવ ઊપનો વિખવાદ.	૨
આંત દુખભરથી ચેતના, મૂછી ગત ક્ષણુએક;	
સાવધાન થઈ વિલવલે, રાખી ન સકે ટેક.	૩

દાહ—કઠડારાં વાળહો નજી દી વાળયા—એ દેશી.

નયણુ વિકાસી હો બાંધવ બોલીએ, એ મુજ પ્રાણુ આધાર,
હો મારા બાંધવ રે હાકિમ દિન જાસે હોં તુજ વિણુ માહરા.—
આંકણી.

અબુધ પણેથી જે માહરો, અવિનય થયો તે સમાર, હો૦ ૧
તુજ વરહોખિણુ નવિખમું; તે તું જાણું સુંજાણુ, હો૦
ઠરી ઠડણા મુજ ઊપરે. સખ લલે જિમ પ્રાણ હો૦ ૨

મોજ મહિરાંણુ તું સહજથી, આજ ધરયો કિમ રોષ. હો ૦
 વૃદ્ધપણું ધમ દુખ દીયે, વલી તુજ વિરહનો સોસ. હો ૦ ૩
 શિષ્ય લઘુ અછેં તાહરા, કુણુ લેંસેં તસુ ભાલ. હો ૦
 પંડિત અવસર ઝોલખે, વૃદ્ધપણું મુજ પાલ, હો ૦ ૪
 ભાઈ ભાઈ મુજને કહીં, કુંણુ ઝોલાવસેં ઝોલ, હો ૦
 ઠઠિન હીયા કુટેં નહી, નિર્લજ પાહણુ તોલ. હો ૦ ૫
 બાલ પજોથી મેં પાલીયો, આજ લગેં ગચ્છરાય. હો ૦
 તે સઘલું અહેલેં ગયું, મોટા કોઈના ન થાય. હો ૦ ૬
 ધમ વિલવતા પન્યાસને, રાખ્યા મહી પરિવાર; હો ૦
 સામગ્રી સંસ્કારની, સજ્જ કરે તિણુવાર. હો ૦ ૭

ફહા

માંડવી નવ રંગી રચી, સણુગારી સોવજ; ૧
 પધરાવ્યું તતું પૂજ્યતું, ખેદ ન માઈ મજ.
 સોવન કૂલ ઉછાલતા, લેઈ ગયા શુભ ભૂમિ; ૨
 મધુ ધૃત અગરના હવનથી, વિશ્વાનર નિર્ધૂમ.
 કરી સંસ્કાર પાછા વલ્યા, શ્રાવક સહુ સુખણ; ૩
 દેવ વંદન અવસરે, આબ્યા બહું અખ્યાણ.

કાલ—નમો તમો મનક મહામુની—એ દેશી.

મોહ ન કીજેરે માનવી, મોહથી દુરગત થાયરે; ૧
 મોહ મૂઝયા નિગોદમાં, કાલ અનંત ગમાયરે. મો ૦
 મોહ વસે જગ જીવડા, અહ મમકાર એ બુદ્ધેરે; ૨
 કાર્ય અકાર્યને આચરી, બાંધે ઠમ અશુદ્ધેરે. મો ૦
 મોહ અગિહ પૂરવ ધરા, મનનાણી ઉવસંતરે; ૩
 અગિગતિ માંહે રે રૂલે, અવરનો સ્યો વૃત્તાંતરે. મો ૦
 ભવપાથોધી ભ્રમણમાં, હુયા અનંત સખંધરે; ૪
 જે જે જીવથી જોઈએ, ન વીચારે મોહાંધરે. મો ૦

ગ્યાને જ્ઞેતાં કારમુ, ભવ સ્વરૂપ એ ભાસેરે;	
મોહન કીજે કોઇમુ', રહીયે તત્વ વિકાસેરે.	મો ૦ ૫
પરસંગી પછે આતમા, પરસ્વભાવમે' ભૂલેરે;	
ગ્યાનો શુદ્ધ દશા ભજે; સહજ સ્વભાવ જે' ખોલેરે.	મો ૦ ૬
તે માટે ગુરૂ રાગીયા, સત્તા ધર્મ સમારે રે;	
સકલ વિભાવ દૂરે કરી, જીમ પામે ભવ પારારે.	મો ૦

દુહા.

ઇમ નિસુણી ગુરૂ દેસના, સહુ પોહતા નિજ ધામ;	
ગુરૂ ગુણ ગણુ સંભારતા, મુખથી ન મૂકે નામ.	૧
વરસ દશ કુચર પછે, પાંચ વરસ મુનિરાય;	
ત્રણ વરસ પંડિત પછે, તિમ ચોવીસ ઊવઝાય.	૨
વરસ ચોવીસ સોહામણા પદવીજસુ' ગચ્છરાય;	
સરવાલે સંખ્યા કહી, સડસકિ વર્ષનું' આય.	૩
હીર વિહાર માંડે કરી, ખચી બહુલા દામ;	
ગુરૂજ કેરી પાદુકા, સોહે તે અભિરામ.	૪

કલસ—રાગ ધન્યાસિરી.

ધન્ય હો ધન્ય જિણે' શ્રી ગુરૂપદ વંદિયા,
 ધન્ય જિણે' સાંભલી સુગુરૂ વાણી.
 શ્રી કદ્યાણુસાગર સૂરિ પાટે પ્રતપો ધણુ',
 પ્રણત નિત નરવરા જોડી પાણી. ૧

પુન્ય જસ દર્શન' પુન્ય જસ દેશના, પુન્ય યશ જસ જગતમાં હુવો ચાવો;
 સંપ્રતિ જ્યવતા શ્રીપુન્યસાગરસૂરિ, ભવિકજન તેહના સુગુણુ ગાવો. ૨
 તખત તપગચ્છને તેજ તરણી સમો, પ્રતિદિને વાધતે નૂર દીપે;
 જાતિ બલ કિજ વર રૂપ ગુણુ આગલો, નિજ મતે સુર ગુરૂ જેહ જીપે. ૩
 મુન્ય જસ દેશના સાંભલી ભવિજના, મન થકી મિચ્છની મુ'ઝ વામે;
 સૂઝ સ્યાદવાદની સહજ ભાવે લહી, સકલ નિજ કામીયાં તુરત પામે. ૪

શાસ્ત્ર સંરંભ નિર્દંભ અવિતથ પછે, ભાખતા જૈન મારગ દીપાવે;
 દ્વૈવ ગુણ પન્નજવા વિશદ વર્ણન કરી, મુગધ જન ચિત્તમેં સુપરિષાવે. ૫
 જિહાં લગે ચંદ્ર રવિ મેરૂ મહિધર, ધરા જિહાં લગે ધ્રુવ તણી અચલ તારી;
 તિહાં લગે સંઘયુત ગચ્છ સાગર ઘણી, જયવતા જગ રહો કિર્તિ ધારી. ૬
 સંવત અષ્ટાદસ સતર વરસે લલો, માસ ક્ષાદ્ગુન તણો કૃષ્ણ પક્ષ;
 પંચમી ચૈત્ર બુધ વાસરે ગુરૂ ગુણી, ગાવતાં હરખીયા સભ્ય દક્ષ. ૭
 વૃદ્ધ શ્રીશ્રી તણા વૃદ્ધ જે સોદરા, મુનિપણો જે વલી સતીર્થ ભાવે;
 સારણા વારણાદિ કરે ગચ્છ તણી, પંન્યાસ શ્રી ક્ષીરસાગર ઠહાવે. ૮
 સિંહો મુનિ વીરને વીર જેમ વેચાવચી; ગુરૂતણી લઠિતમાં અધિક
 રસીઆ.

તેહ તણી ઊપમા પૂજ્ય પદ સેવતાં, પામતા પૂજ્ય ચિત માંહે વસીયા. ૯
 તાસ પદસેવના પુન્યથી મેં લહી, જાસ સુદૃષ્ટિથી સુગુરૂ ગાયા;
 માલિક્યસાગર ઠહોં ગાવતા ગુરૂતણા, રૂદ્ધિ વરસિદ્ધ નવ નિધિપાયા. ૧૦
 પ્રિતિથી જે નરનારિ ગુરૂચુ સુણે, જપેં નામ નિત ચિત સાચે;
 તાસ ધર ગાજતી મદવતી ગજઘટા, અતુલ મંગલતણો મેહ માચે. ૧૧

इति श्री कल्याणसागरसूरि निर्वाण रास ।

પંડિત હેમચંદ્ર ગણી રાસ.

કુહા.

સઠલ સઠા સુખદાયક અરિહંત આદિ જીવુંદ;	
પ્રણુમું પ્રણુ પરમેસરૂ પરતખિ પરમાણુંદ.	૧
સમરૂ શ્રુત દેવી સધર આણી ઉલટિ અંત્ર;	
વચન વિલાસ વિચિત્ર બહુ દાયક એહ અભંગ.	૨
સહ ગુરૂને પ્રણુમું સઠા જ્ઞાનદ્રષ્ટિ દાતાર;	
ક્રીડીથી કુંજર ઠર્યો એ મુજગુરૂ ઉપગાર.	૩
વલિ વંદુ સુધ સાધુને જિણિ સમર્યા સુખ હોય;	
જેન ધરમ સમરૂ સઠા દોષ ન લાગે કોય.	૪
એ પંચે પ્રણુમી ઠરી ધરી ધરમતુ' ધ્યાન;	
સાધુ તણા ગુણુ ગાયસ્તુ' મુજ ઠવિ દેજ્યો માંન.	૫
હેમચંદ્ર મુનીશના ગુણુ ઠહિસ્તુ' અલિરાંમ.	
રાસ રચિસ રલિઆંમણો જિમ સિજે સવિ કાંમ.	૬
કુણુ હેમચંદ્ર ઠિહાં હવા ઠવણુ દેશ વિખ્યાત;	
ધરમ તણી ઠરણી કરી તે સુણીયો અવદાત	૭

ઢાલ પહિલી—ચોપાઠ.

પ્રથમ દ્વીપ જ'ણુ વર નામ, લાખ જ્ઞેયણુ પૃથુલ આયામ;	
ત્રિશુણી પરધિ વિશેષે' હોય, સુત્રે વાત ઠહી છે સોય.	૧
મેરૂ સુદર્શન મધ્યે' જાણિ, સોવન મય સોલે મંડાણુ;	
લાખ નવાણુ' ઉંચો ઠહ્યો, સહસ એક તે મુલમાં લહ્યો.	૨
નિલવંત નિષધ નગ વડા, ઉત્તર દક્ષણુ એ પડવડા;	

- તેત્રીસ સહસ યોજન મધ્ય ગાલ, ઉત્તર કુરૂ દેવકુરૂ વિચાલ. ૩
 શીતા અને શીતોદા નામ, સરિતા પુરવ પશ્ચિમ ધામ;
 ક્ષેત્ર વિદેહ જાણો નિરધાર, વિજય બત્રીશે અછે ઉદાર ૪
 હોય ક્ષેત્ર યુગલનાં ઠહ્યાં, ઉત્તર દિશિ તે સૂત્રથી લહ્યાં;
 ક્ષેત્ર હોય હોય ઠહ્યાં છે યુગલ, દક્ષણ દિશે એ જાણો સઠલ. ૫
 ઐરવત ક્ષેત્ર છે ઉત્તર દિશે, ભારત ક્ષેત્ર છે દક્ષણ દિશે;
 પાંચસે ધવીસ યોજન તેહ, છએ ઠલા ઉપર છે જેહ. ૬
 મધ્ય અછે વેતાઢ્ય પ્રચંડ, ગંગા સિંધુ નદી અખંડ;
 તિહાં બત્રીસ સહસ છે દેશ, જિહાં લિખિ મી કીધો પરવેસ. ૭
 આરિજ દેશ ઠહ્યા મધ્ય ખંડ, સાઠા પંચવીસ છે મહિમંડ;
 સઠલ દેશ તિણો શિણુગાર, માલવદેશ મહા સુખકાર. ૮
 જિણિ દેશે કોઈ ન પડે દુકાલ, સઠા મુઠા સહુ લોક સુગાલ;
 બહુદ્રી નદીએ છે ભરપુર, નરનારીના મુખ પરિનુર. ૯
 એક લખ બાણું સહસ વરગામ, દાન સાલા બહુ પુન્યના ઠામ;
 સુપરે લોક વસે છે ઘણા, બહુ પરિવારે નહીં કો મણા. ૧૦
 યાચક ને બહુ દેવે દાન, ખટ દર્શનના જિહાં બહુ માન;
 ધરમી જનની સેવા ઠરે, પુન્ય તણાં તે પોતાં ભરે. ૧૧
 ઉજ્જેણી નયરી પુરઠાંમ, બહુલા લોક વસે તિણુ ગામ;
 દિલ્લીસરનું તિહાં છે રાજ, સારે સહુના વંછિત ઠાજ. ૧૨
 સુદર્શન પુર તેહ પરિસર ગામ, અતિ આણુંદિત જન આરામ;
 પ્રાહ્મણ બહુલ વસે છે ઘણા, પટ શાસ્ત્રી તે વિદ્યાતણા. ૧૩
 જીવનનંદ વિપ્ર તિહાં વસે, વિદ્યા ચઉદ્ધઅ તે અભ્યસે;
 મતિ છતિ ગતિ રતિ માને તેહ, પરિત્રાજક મત જાણે જેહ. ૧૪
 તસ ધર ધરણી સોઢે સતી, પતિ ભગતી તે છે સુભમતિ;
 રૂપે રંભાને અનુહાર, વહુથવારૂ છે દ્વાતાર. ૧૫
 જીવાં બાઈ એક દિન જીસે, સૂતી સુપનું દેખે તિસે;
 સીંહ સુપન લહી જાગી જામ, તત ખિણુ પૂછે પતિને તામ. ૧૬
 સ્વામી સુપન લહ્યું મહેં આજ, સાર્હુ લો દીઠો મહારાજ;
 પૂરી હુઈ એ પહિલી ઠાલ, વલ્લભકુશલ બહુ મંગળ માલ. ૧૭

જીવનનંદ સુણી કહે, સુણિ તું નારી વાત;	
હોસ્થે સુત સોહામણો, પૂરણ ગુણુઅ ખિયાત.	૧
પતિ ઉગતો જીવાં સુણો, હુએ હરખ મન માંહિ;	
ગરભ વહે સુકૃત કરે, ગોરી ઘણે ઉછાંહિ.	૨
હોહલા જે મન ઉપજે, પૂરે તે તતખેવ;	
પૂન્ય પસાયેં તેહના, સુપરે સારે સેવ.	૩
નવ માસે પૂરણ હુએ, પ્રસાચો પુત્ર રતનન;	
લક્ષણુ બત્રીસેં શોભતો, કરતાં કેડિજતનન.	૪
દિન દિન અંપક તરૂ પરે, વધતે દેહી વાંન;	
માતાપિતા દીધું તિસે, હેમરાજ અભિધાન.	૫
સુંદર સુત સોહામણો, યુદ્ધિ તણો પરગાસ;	
તાત ભણાવે ભાવચ્યું, સીખે સુત અભ્યાસ.	૬
એક દિન મુનિવર પેખિયા, ઉપનો ભાવ અપાર;	
હેમરાજ મન હરખ રચું, મુનિ વંદે ધરી ખ્યાર.	૭
મુનિ વંદી હેમ આવીયા, આખે પિતુને આમ;	
અનુમતિ આપો તાતજી, સંયમની અભિરામ.	૮

લાલ બીજી—દેશી અલખેલાની.

તાત કહે સુણિ નહાંનકારે લાલ,
 તું છે બાલક વેસ, સુખકારી રે.
 યોગ તણી ગતિ દોહિલી રે લાલ,
 તે તું કિમ સાધેસ. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧
 હેમ કહે હું નહિ રહું રે લાલ,
 જાચ્યું સાધુને સાથ; સુ૦ ॥
 ઠાયા માયા કારમી રે લાલ,
 અસ્થિર એ સવિ આથ; સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૨
 તેહવે તિણિ ગામે તિહારે લાલ,

- सुंदर्यंद्र पन्यास; ॥ सु ॥
 आंव्या डिलट आखिने रे लाव,
 सुदर्शन पुर सुभवास. सु० ॥ ता० ॥ ३
 एवननंद तिहां आवीयो रे लाव,
 पुत्र सहित डेलास ॥ सु० ॥
 पय प्रणुमी भेठा तिहां रे लाव,
 आभे वयणु विलास. सु० ॥ ता० ॥ ४
 स्वामी मुज सुत तुमकने रे लाव,
 लाव धरे छे अपार; सु०
 घो दिका तुमे द्विधीरी रे लाव,
 नणयो अथिर संसार. सु० ॥ ता० ॥ ५
 बिक्षा द्विधी सुत तणुी रे लाव,
 डवे डेभराज कुमार: सु०
 गुरपासे रडे मोडस्यु रे लाव,
 आणुी हरभ अपार. सु० ॥ ता० ॥ ६
 प्राहणु निज धरे आवीया रे लाव,
 साधु ग्याट्या सुत लेय; सु०
 डधम लणुवानो ठरे रे लाव,
 आनंद अधिक धरेय. सु० ॥ ता० ॥ ७
 सुल लगने संयम द्वियो रे लाव,
 लाव अधिक लरपूर; ॥ सु० ॥
 विहार ठरे विधिस्युं वली रे लाव,
 आलस छोडी हर. सु० ॥ ता० ॥ ८
 मांडलियोग वहो वडीरे लाव,
 डुध द्विधागिरिण्ट; ॥ सु० ॥
 योग वहो अट भासनो रे लाव,
 लगवति डेरे विशिष्ट. सु० ॥ ता० ॥ ९
 पंडित पद द्विधो तिहांरे लाव,

ગચ્છનાયક ગુણવંત; સુ૦ ॥
 વિનય વિવેક તિહાં સીખીયો રે લાલ,
 ઉપસમવંત મહંત. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧૦
 વિહાર કરે મહિ મંડલે રે લાલ,
 ચઢતે ચિત પરણામ; સુ૦ ॥
 અનુક્રમે માલવદેશમાં રે લાલ,
 આબ્યા ઉજ્જૈણી ધામ. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧૧
 ચોમાસુ' કીધુ તિહારે લાલ,
 વલ્લિ આબ્યા દગ્ધખણુ દેશ; સુ૦ ॥
 ખરાનપુરમાં મોહસ્થુ' રે લાલ,
 મનસ્થુ' સંવેગ વિશેષ સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧૨
 કાલધરમ જવ ગુરૂ થયા રે લાલ,
 તવ આબ્યો વૈરાગ; સુ૦ ॥
 ઠપડા કીધાં ઠાથીયા રે લાલ,
 હુચ્ચો અતિ સોભાગ. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧૩
 મમતા લાવ સવે ટલ્યો રે લાલ,
 કીધો પરિશ્રદ ત્યાગ; સુ૦ ॥
 ઠાલ ભણી ખીલ ઈહાં રે લાલ,
 કહે વલ્લભ ધરિ રાગ. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧૪

કુહા.

દ્વાદશ વિધિ જે તપ કહ્યો, તે ધારે નિશ દીસ;
 બાહ્ય અભ્યંતર ષટ વિધે', પાલે વિસવા વીસ. ૧
 અણસણ અને ઉણોદરી, વૃત્તિ સંશ્લેષ વિચાર;
 રસત્યાગી સૂધો તિસૌ, ઠાયકિલેશ સુધાર. ૨
 અંગ ઉપાંગ ચાલે નહિ', એ બાહ્યતપો વિધિ જાંણિ.
 હવે અભ્યંતર તપતણો, સુણજે જાંણ સુજાંણ. ૩
 પ્રાયશ્ચિત્ત પાતિક તણો, લીજે ભાવે' સોય;

તપીયા જ્ઞાનીનો વિનય, વેંચાવચ તિગ બેચ.	૪
કરે સન્નય આગમ તણો, ધ્યાનસુકલ નિરધાર;	
ઉપસર્ગ આત્મા સવિ સહે, અભ્યંતર તપસાર.	૫
પંચ મહાવ્રત જે કહ્યાં, તે ધારે દ્રઢચિત્ત;	
સુમતિ શુપતિ સુધ સાચવે, કાય છએચ્યું હિત્ત.	૬
વિકથા ચારે પરિહરી, ધરિ આતમચ્યું ધ્યાન;	
સંવર ભાવે નિત રહે, સમતા રસચ્યું જ્ઞાન.	૭

ઠાલ ત્રીજી—ઈડર આંખા આંખિલી રે—એ દેશી.

હવે હેમચંદ્ર મુનીસરૂ રે, વિચરે દેશ વિદેશ;	
ઉગ્ર વિહાર કરે ધરો રે, દોષ ન લાગે લેશ.	૧
મુનીસર સાચો સાધુ સરૂપ, એ તો મુનિજન માંહિ ભૂપ ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ આં	
લેહ સત્તર સંચમ તણા રે, તે પાલે મત સુદ્ધ;	
ઠાલે ઠાલ સમાચરે રે, નિરમલ જેહની પુદ્ધ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૨	
પ્રાણુ ભુત જીવ સત્તવને રે, જાણુ આપસમાંણુ;	
ખિતિચારિંદ્રી દીન જે રે, તેહને કહીયે પ્રાણુ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૩	
બુદ્ધગવર્ણિ વાયુને રે, ભૂત કહી જે એહ;	
સુરનરતિર્યંનારકી રે, જીવ કહ્યા નિસંદેહ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૪	
હવે સુણો સત્તવ તણા સહી રે, સાધારણ પ્રત્યેક;	
ભુત કહીજે એહને રે, એ જ્ઞાનીનો વિવેક; ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૫	
પ્રથમ સંચમ પૃથવી તણો રે, ખીજો અપ્પનો જાંણુ;	
વર્ણી સંચમ ત્રીજે સહી રે, ચોથે પવન પરમાણુ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૬	
વણુપ્ક્રંધ સંચમ પાંચમે રે, એ સંચમ હિત હોય,	
જેહની મતિ છે નિરમલી રે, ગુણુધારક છે સોય. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૭	
સંચમ ત્રસ ધાવર તણો રે, આશ્રવ છાંડો એહ;	
મૃષાવાહ સવિ પરિહરો રે, જિમ હુઈ નિરમલ દેહ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૮	
અહતાહાન હુષણુ તણા રે, જેહ કરે પરિહાર;	
તૃણુ કંચણુ મણિ ઠાંકરા રે, સરિષા જાણુણુ હાર. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૯	

આર બ્યસન ભુંડુંઅછે રે, એહથી દુઃખ અનંત;
 વિજય ચોર ચોરી થકી રે, નરકે ગયો તે તંત. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૦
 ચોથું વ્રત સુધ રાખતાં રે, લડીએ કોડિ કલ્યાણ;
 શીલ સમેા જગ કો નહીં રે, શીલ વડો વ્રત જાણુ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૧
 સેઠ સુદર્શન શીલથી રે, લાધો જસ જગ માંહિ;
 સૂલી ત્રિંવાસન થયું રે, રાખ્યું શીલ દઠ ત્યાંહિ, ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૨
 શીલ થકી સોલે સતી રે, પામી અવિચર ઠામ;
 ધમ જાણી શીલ પાલીયે રે, મન રાખી એક ઠામ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૩
 ચોથા વ્રત આશ્રવ તણો રે, કીધો હેમેં ત્યાગ;
 ચોખે ચિત્તે આચરે રે, હેમચંદ્ર વડલાગ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૪
 પરિશ્રહ આશ્રવ ટાલયો રે, અસ્થિર જાણી તેહ;
 અતિ આરંભ પરિશ્રહ થકી, દુર ગતિ દાયક જેહ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૫
 પાંચો અણુ પાંચો હુધ રે, એ પરિશ્રહ પરિવાર;
 ઢાલ ઠહી ત્રીજી ભલી રે, રાગ સારિંગ મહાર. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૬

ક્રહા.

નિશ્રહ પંચેંદ્રી તણો રાખે રૂડી રીતિ;
 પ્રથમ કાય નિશ્રહ કીયો હેમ રિષી ધરિ પ્રીતિ. ૧
 ફરસેંદ્રી પરવશિ થકી મયગલ પામે દુઃખ;
 ફરસેંદ્રીનેં વશિ કરે પામે તે અતિ સુખ. ૨
 રસનેંદ્રી તિમ વસિકરી છાંડ્યા ખટ રસ સ્વાહ;
 રસના નિશ્રહ આહરી ટાલ્યો સવિ વિષવાહ. ૩
 રસના પરવસિ માછિલો પડીયો ધીવરજલ;
 સંકટ સખલા ભોગવે કર્મ તણુ જાંજલ. ૪
 સુરભિ દુરભિગંધ નિશ્રહ તે કહીયે મુનિ સંત;
 ઘ્રાણુ અનિશ્રહથી ભ્રમર પામે મરણુ અસંત. ૫
 વિષય નયનના વસિકરે તે સુખ પામે પુર;
 નિશ્રહ નયન તણો નહીં તે નર સુખથી દુર. ૬

હીપઠ જ્યોતિ દેખી કરી રાચે ચિત્ત પતંગ;
જલે જલણુમે' વેગસ્થુ' કર્મ તણે વશિ ભંગ. ૭
શ્રવણુ અનિગ્રહણુ તિણુ પામે મરણુ અકાલ;
નિગ્રહ શ્રવણુ તણો કરે તે લહે મંગળ માલ. ૮

હાલ ચોથી—દેશી મધુકરની.

એ દેશ લેહ કઠ્યા લલા,
હવે કહું સાતે લેહ હો. ॥ ભવિજન ॥
ચાર કષાય તે ચોગણુ,
તેહનો કીધો છેહ હો. ॥ ભવિજન ॥ ૧
ઉપશમ ધર્યો રે સુભમતી,
ઉપસમ સુખનો પૂર હો; ॥ ભ૦ ॥
ક્રોધ તબ્યાં અતિ સુખ ઘણાં,
ઉપસમથી દુઃખ દુર હો. ॥ ભ૦ ॥ ૨
॥ ઉપ૦ ॥ આંકણી.
અનંતાનુ'બંધી પ્રથમ કહ્યો,
પરવત આવી રાય હો; ॥ ભ૦ ॥
ખીન્ને પ્રત્યાખ્યનીયો,
જલ સૂકે તરડાય હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૩
અપ્રત્યાખ્યાની ત્રીન્ને વલી,
વેણુ ઉપરી રેખ હો; ॥ ભ૦ ॥
સંજલણો ચોથો ભલો,
જલની રેખા પેખ હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૪
હવે ત્રિષ્ટય કંડ સંભારિયે,
દુકૃતથી મન ટાલિ હો; ॥ ભ૦ ॥
ટાલો દોષ વચન તણા,
દોષ ઠાયાના સંભાલિ હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૫
એ સતરે સંધમ તણા,

લોક ધરે મુનિ હેમ હો; ॥ ૭૦ ॥
 પાત્રે એક મનો યદ્ધ,
 ચારિત્ર ઉપરિ પ્રેમ હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૬
 હાસ્ય અરતિ રતિ ભય વક્ત્રી,
 શોક દુઃખા દાગ હો; ॥ ૭૦ ॥
 વેદાત્રણ્યે ધમ જાણીયે,
 પું સ્ત્રી કલોવનો ત્યાગ હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૭
 નો કષાય એ નવ કહ્યા,
 તેહનો કોધો નાસ હો; ॥ ૭૦ ॥
 પંચ સુમતિ સુધ સાચવે,
 તીન ગુપતિ પરગાસ હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૮
 પંચ પ્રમાદને પરિહર્યા,
 જાણિ અધિર સંસાર હે; ॥ ૭૦ ॥
 વિકથાધી મન વાલોયો,
 જેહ સંસારમાં ચાર હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૯
 વાડિ નવે વિધિ સાચવી,
 પાલે શીલ અખંડ હો; ॥ ૭૦ ॥
 નારી પશૂ પંડગ વિના,
 વસતી શુદ્ધને મંડ હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૦
 સ્ત્રીય કથા ન કહે મુની,
 ધીજી વાડિ એ જાણિ હો; ॥ ૭૦ ॥
 આસણિ સ્ત્રી ખેડી જિણે,
 તિહાં નવિ એસે સુજાણુ હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૧
 ત્રીજી વાડિએ જાણ્યો,
 પ્રજ્ઞચારી ગુણવંત હો; ॥ ૭૦ ॥
 અવયવ સ્ત્રીના ન નિરખીયે,
 ચોથી વાડિ રખંત હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૨

ભીંતિ પરિચિ ને અંનરે,
 પ્રહ્લયા ને ન વસંત હો; ॥ ભ૦ ॥
 પંચમી વાડિ સોદ્ધા મણી,
 શીલવંત ધરિ તંત હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૩
 પૂર્વકોટા ન સંભારીયે,
 છઠી વાડિ સંત હો; ॥ ભ૦ ॥
 સરસ આહાર ન કીજ્યે,
 સાતમી વાડિ સોદ્ધંત હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૪
 અતિ માત્ર ઇ નવિ ઠરે,
 શીલવંત આહાર હે; ॥ ભ૦ ॥
 આઠમી વાડિ એ જાણિયો,
 પ્રહ્લયની વ્યવહાર હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૫
 નવમી વાડિ મ ધારયો,
 શીલવંત શિશુગાર હો; ॥ ભ૦ ॥
 દાસ ચોથી વલ્લભ ભણે,
 ધન્ય હેમચંદ્ર અણુગાર હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૬

ક્રમ.

વિધિ પૂર્વ ઠરિ ચિત ધરે વાડિ નવે સુખકાર;
 પણ વીસ કિરિયા પરિહરે હેમચંદ્ર ધરિ ખ્યાર. ૧
 ઠાઠક અગ્રિકરણી વલી પાપસિકા પરતાપ;
 પ્રાણાતિપાત આરંભિકા ક્રિણ ગદ્યા સંતાપ. ૨
 પરિશ્રદિકા માયાતાણી મિથ્યાદર્શન વૃત્ત;
 અપચખાંચુ ક્રિઠ પુઠિકી પાહુચ્ચિય સામુત્તિ. ૩
 વિનય નઇસધિ સાહચી આણવલીય વિચાર;
 અનાલોગ અવકાંખી વર્ત્યતિકા રિવાર. ૪
 અન્યપ્રયોગ સામુદાયિકી રાગ દ્રેષ ચોવીસ;
 ઇર્ષ્યાપાથકો જાણિયે એ કિરિયા પંચવીસ. ૫

- એ ટાલણ હેમચંદ્રજી ઉઘમ કર્યો ઉદાર;
સંવર માવે આતમા રાખે તે નિરધાર. ૬
- સાહસીક સોહામણો ઉપસમ રસ ભંડાર;
હેમચંદ્ર મુની સાચવે સાધુ ધરમ સુવિચાર. ૭
- ઢાલ પાંચમી—સખીરે એ દેશી.
- દશ વિધ સુધ ધર્મ વિચારે, ખાંતી દઢ મનસ્થુ' ધારે
આર્જવ મદ્વ સંભારે, મુનીસર હેમચંદ્ર મુનિવંદો,
અણગાર માંહિ એ ચંદો, મું હેં આંકણી. ૧
- મુક્તી તપ સંયમ લુધ્ધ, સત્ય લાષા લાષણ્યુ યુધ્ધ,
સૌચ ભાવ અક્રિયિણ્યુ સુધ્ધ ॥ મું ॥ હેં ॥ ૨
- પ્રદ્મચર્ય' ધરે ભાતવંત, દશ એ વિધિ છે ગુણુવ ત,
સોભાગી સોહિ મહંત ॥ મું ॥ હેં ॥ ૩
- જીણુ આણુ સદઃ મન ધારી, સહજે' જે સુધ્ધ આચારી,
નિમ્બેનય અંગ વિચારી ॥ મું ॥ હેં ॥ ૪
- ત્રિણ્યુ સદ્ય જે' દુરિ નિચારે, શુન જ્ઞાનનો અર્થ વિચારે,
દીઠે જસ દુરગાંત વારે ॥ મું ॥ હેં ॥ ૫
- ત્રિણ્યુ ગારવ ક્રીધા દૂર, તપ ધન કરતા ભરપૂર,
પ્રગટયો જસ પૂન્ય અંકુર ॥ મું ॥ હેં ॥ ૬
- વિરાધન ત્રિણ્યુ ટાલે, જ્ઞાનદર્શનચારિત્ર પાલે,
ધણુ પરિ આતમ અબ્જુઆલે ॥ મું ॥ હેં ॥ ૭
- પરિસહ બાવીસે ઠહીયા, સૂના પણુ તે સવિ સહીયા,
આતમ હિતસ્થું નિરવક્રીયા ॥ મું ॥ હેં ॥ ૮
- વ્રત ધારણ સાહસ ધીર, પુરૂપોત્તમ એ વડવીર,
નહી' રાગ નહિ દીવગીર ॥ મું ॥ હેં ॥ ૯
- આતમ પરમાતમ જાણે, ચઢતે ઉત્તમ ગુણુઠાણે,
અણુખખ અરૂચિ નવિ આણે ॥ મું ॥ હેં ॥ ૧૦
- જસ જગ માંહિ વસ્તિરાયો, ઉપસમ રસ કેરો દરાયો,
શુરૂ જ્ઞાનઠલા ગુણુ ભરાયો ॥ મું ॥ હેં ॥ ૧૧

નિદ્રા જિજ્ઞિ હૂરિ નિવારી, દેખતાં સુધ્ધ આચારી,
 વિધિ યે ગ્ય તણો વ્યવહારી ॥ મુ. ॥ ૬૦ ॥ ૧૨
 પાંચમી એ ઢાલ રસાલ, શ્રોતા તુમે સુણ્યો સંભાલ,
 કડે વડલ મંગળ માલ ॥ મુ. ॥ ૬૦ ॥ ૧૩

૬૬.

નવપદ મંત્ર સોહામણો જપે તેહનો જાપ;
 અહાનિશિ મન આણંદમે હેમચંદ્ર મુનિઆપ. ૧
 પર નિદા જિજ્ઞિ પરિહરી ભાવે ભાવના ખાર;
 આતમ ઠારિજ સાધતો હેમચંદ્ર નિરધાર. ૨
 પ્રથમ અનિત્ય ભાવિના ઠહી જગમાં કેા નહીં નિત્ય;
 સુરનરતિર્યંચમાનવી જગ સધલોધ અનિત્ય. ૩
 સરણુ નહીં કેા કેહને સુખ દુઃખ આવ્યાં સોય;
 ધરમ સરણુ જગમાં વડો ત્રાણ ભાવના હોય. ૪
 એહ સંસાર અસસારમાં સાર નહીં લવ લેસ;
 ધરમ વડો જગ સાર છે જેહથી ટલે કિલેશ. ૫
 ચિહું ગતિ માંહિં જીવડો ફિરે ઇકેલો આપ.
 સુખ દુઃખ કર્મ વિપાકજે સહતો તેહ સંતાપ. ૬
 જગમાં કેા કેહનો નહી કુણુ માતા કુણુ તાત.
 આપ ઠમાયા ભોગવે ઇમ જાણુ સહુ વાત, ૭
 અસુચિ પણામે ઉપનો જીવ અનંતો વાર.
 ભાવના છડી એ ઠહી ધરે હેમ અણુગાર. ૮

ઢાલ છડી-પંથીડારે સંદેસડો, એ-દેસી.

ભાવના ભાવે સાતમી જગમે' આશ્રવ જ્ઞેર;
 આશ્રવ રહિત સુસાધુ જે તેવાંદુ ચિત ઠોર. ધન ધન હેમ મુનિ સર. ॥૧॥
 જિજ્ઞિ ધાયો વેરાગ આશ્રવથી અલગા રહ્યા સવેગી વડભાગ
 ॥ ધન ० ॥ આંજણી. ૨

સંવર ભાવ ધર્યો ખરો દશ અઠ બાણી ફર;	॥ ધ૦ ॥ ૩
દયા મયા મનુમાં વસી સુખ સંવેગ સનુર.	॥ ધ૦ ॥ ૪
નવમી ભાવના નિર્જરા તે ધારે ચિત્ત લાય;	॥ ધ૦ ॥ ૫
તપ જપ ઠિરિયાસ્તુ ઠરે કાયા કષ્ટ સહાય.	॥ ધ૦ ॥ ૬
લોઠસ્વભાવ દહામાં ધરે જગની સ્થિતિ એહ;	॥ ધ૦ ॥ ૭
પૂદગલ અસ્થિર સ્થિર તણા જાઈ ગુણગેહ.	॥ ધ૦ ॥ ૮
સમજણુ જગમાં દોહીલી ગુરૂવિણુ યોધ ન હોય;	॥ ધ૦ ॥ ૯
સદ્દેશુ સમઠિત તણી સમજ્યા વિણુ નવિ હોય.	॥ ધ૦ ॥ ૧૦
બાણે જીવ ઘણા સવે ધરમ લલો જગ માંહિ;	॥ ધ૦ ॥ ૧૧
હેમ મુની ઉદ્ધમ ઠરે મનમાં ધરીય ઉછાંહિ.	॥ ધ૦ ॥ ૧૨
ઠાયા માયા ઠારિમો સ્વારથનો સંસાર;	॥ ધ૦ ॥ ૧૩
પરભવ જાતાં જીવને ધરમ તણો આધાર.	॥ ધ૦ ॥ ૧૪
તન ધન ચોવન કારમો બાણી ટાલ્યો સનેહ;	॥ ધ૦ ॥ ૧૫
પ્રતિબંધ ટાલ્યા સહુતણા હેમમુની ગુણ ગેહ.	॥ ધ૦ ॥ ૧૬
અરબુદ સોવન ગિરિ તણા શત્રુજ ગિરિનાર;	॥ ધ૦ ॥ ૧૭
સમેત શિખર ચાંલકપુરે તીરથ માલ ઉદાર.	॥ ધ૦ ॥ ૧૮
સંખેસર અબહરો મગસી મહારાજ;	॥ ધ૦ ॥ ૧૯
રૂપલનાથ યાત્રા કરી અવંતી જીનરાજ.	॥ ધ૦ ॥ ૨૦
અંતરીક પ્રભુ લેટીયા કીધી ગિરિ પુરી યાત્ર;	॥ ધ૦ ॥ ૨૧
ભાવ સહિત પ્રભુ લેટીઆ હુઓ નિરમલ ગાત્ર.	॥ ધ૦ ॥ ૨૨
દેશ નગર પુર પાટણે વિચરંતા મુનિરાજ;	॥ ધ૦ ॥ ૨૩
મુરતિ ચોમાસુ ઠરી કીધા ઉત્તમ કાજ.	॥ ધ૦ ॥ ૨૪
બહાનપુર પાઉ ધારીયા કીધાં ચતુર ચોમાસ;	॥ ધ૦ ॥ ૨૫
પ્રતિ બુજ્યા પ્રાણી ઘણા ભવિજન ઉલ્લાસ.	॥ ધ૦ ॥ ૨૬
હેમ મુની ઈમ વિહરતા આવ્યા અવરંગાવાહ;	॥ ધ૦ ॥ ૨૭
ઠાલ બાણી છઠી ભલી વલ્લભ ભણતાં સવાહ.	॥ ધ૦ ॥ ૨૮

૨૭૯

૬૬.

- સહુ શ્રાવક મન હરખીયા, મુનિવર આગમ જાણિ;
વાંદે સહુ આણુંદર્યું, નિસુણે અમૃત વાણિ. ૧
- ચોરાસી ગછના રુવે, આવે શ્રાવક સર્વ;
હેમચંદ્ર મુનિ વાંદતાં, મુઠયા સઘલા ગર્વ. ૨
- પોસહ પડિકમણાં ઠરે, પચ્ચખાણુ નિત મેવ;
સાહમી વછલ નિત નવાં, સારે સુપરે સેવ. ૩
- તપગછની સોલા વધી, જસ પસર્યો જગ માંહિ;
જન ધરમ દિપાવીયો, હેમમુનીસર ત્યાંહિ. ૪
- ચોથા આરાની પરે, ધરમ તણે ગેંહગાટ;
હેમમુનીસર આવતે, ટલીયા સવે ઉચાટ. ૫

ઢાલ સાતમી—કઃગલીયો કિરતાર ભણી સીપરિવિખું રે—એ દેશી.

શ્રાવક શ્ર વિકા અતિ આણુંદર્યું રે, સદ્ગણ ઠરો અવતાર;
મુનિનાં દરસણુ દુર્લભ પાંમીયાં રે, ઇણિ ખોટે સંસાર. ૧

એવા મુનિવર નિત નિત વાંદીયે રે, આણી હરખ અપાર;
પાંચમે આરે એહવા થે.ડલા રે, જે પાત્રે સુદ્ધ આચાર.

॥ એ૦ ॥ આંકણી ૨

ઉનાત્રે આતપ આતપના રે, કાયાની નડીં સાર;
સીયાલે અતિશીત પઠે ઘણાં રે, ઠરે ઠાઉસગ ત્રિગુવાર. ॥ એ૦ ॥ ૩

ઉઘાડે ડીસેં ધીરજ ધરો રે, પડિકમણાં દોય વાર;
ન સૂઈ સંચારો તે પાથરી રે, પ્રમિલા રહિત લિગાર. ॥ એ૦ ॥ ૪

એકાંતરિ છઠ અઠમ આહરે રે, પારણે અદપ આહાર;
સ્નાહ રહિત ભોજન તે આહરે રે, વિગય તણે પરિહાર. ॥ એ૦ ॥ ૫

પરિચય કોઈ ન રાખે કેહનારે, સહુ પરિ સરિખી દુષ્ટી;
કોઈક પૂજે કો વાડે વલીરે, રાખે મનની પુષ્ટિ. ॥ એ૦ ॥ ૬

કોઈક લાલચિ કારણિ, તપ તપેરે કોઈક માનતા કાજ;
 હેમચંદ્ર આતમ હેતે' ઠરેરે, પામે ॥ શિવ રાજ. ॥ એ૦ ॥ ૭
 સદા મુદ્દા સહજ પલટે નહારે, વધતે નિત પરિણામ;
 આતમ રાંમી દુરિયા કો નહારે, સમ હમ ગુણ અભિરામ. ॥ એ૦ ॥ ૮
 સુપરે આતમાના ગુણ એ.લખ્યારે, પરગુણ ટાલ્યા જેણિ;
 નિત નિત અનુભવ રસમાં જીલતારે, વિસ્તા મનનો તેણિ. ॥ એ૦ ॥ ૯
 રસીયો રાચે જિન ગુણ ગાયવરે, અવર ન કેહસ્યુ પ્રાતિ;
 ભય સાતે જે દૂરિ નિવારિયારે, રહતાં રૂડી રીતિ. ॥ એ૦ ॥ ૧૦
 મલ નવિ ફેડે તે કાયા તણેરે, વાધ્યા નખ ને કેમ;
 તો પણ રૂપ સદા સોહામણુ'રે, જલ હવ કાંતિ વિશેસ. ॥ એ૦ ॥ ૧૧
 અધિકી ઠરણી જગમાં જેહનીરે, જાણુ સાધ્યાં આતમ કાજ;
 પ્રીતિ સદા ધારો પરમેષ્ટ્યુંરે, તેહનો વાપી લાજ. ॥ એ૦ ॥ ૧૨
 એ સમ ણીજે જગમાં કો નહારે હેમચંદ્ર હુએ હેમ,
 સાતમી ઢાલે વલ્લભ ઇમ ભણેરે, સુણુતાં કુસરને ખેન. ॥ એ૦ ॥ ૧૩

દુહા.

સાહ લિખિમી દાસ સુત સાહ જવેર સુરોતિ;
 ચોમાસુ' પધરાવીયા આપધરે ધરિ પ્રોતિ. ૧
 નિત પ્રતિ પરભાવન ઘણી પૂજેનવાંગી સાર;
 યાચક જન સંતોષિને દીધાં દાન અપાર. ૨
 જીવ છુડાવ્યા જીવતિસ્યું' ક્રીધા પર ઉપગાર;
 ધરમ ધ્યાન અહનિશ ઘણા ચઠતે ચિત્ત કંદાર. ૩
 સ.કૃતું દરસણુ ઠરો નિત પ્રતિ સુણે વખાંજુ;
 સંધ્યા પ્રાત તણાં વત્રી પડિકમ નાં પચખાંજુ. ૪
 હેમ તણી વાંણી સુણી ખુજ્યા ભવિજન લોક;
 આદર ધરી આવે ઘણા શ્રાવક શ્રાવીકા થે.ક. ૫
 મહિમા વાધ્યે તિહાં ઘણો ધરમ તણો પરગાસ;
 આરંભ છોડી ભવિજના ઠરતા જ્ઞાન અભ્યાસ. ૬

હાલ આક્રમી—દેસી વધાવાની અનિત જીવંદસ્ત્યું.

સમઠિત ધારી શ્રાવક ભલા, ગુણ આહક હો અવસરના બાણ કે;
આણ ન લે.પે જીવતણી, પૂણ્ય કારણ હો સહુ આગેવાણ કે.

અવરંગાવાદ સુહ મણ્યું. ૧

જિણિ કીધાં હો પૂણ્ય કેરં કાજ કે, સહગુરૂ હેમમુનીસને;

પહિલાબી હો સાચાં આતમ કાજ કે ॥ અવરંગાવાદ અંકણી ॥ ૨

દાદસ વ્રત ધાયાં કિણે, કિણો લીધાં હો કંદમૂલ પચમાણ કે;

કોઈક ચોથું વ્રત આદરો, કિણ વહીયાં હો ઉપધાન પ્રમાણ કે. ॥અં ॥ ૩

કોઈ શ્રાવક શુભ મતી, બાવીસે હો પરિહરતા અલક્ષ કે;

પૂજા જીવ ચોવીસની, સ્તુતિ સ્તવના હો કરતા પરતક્ષ કે. ॥ અં ॥ ૪

સહીયર સવિ ટોલે મિત્રી, વલિ પહિરી હો સુમસોલ શ્રૂંગાર કે;

હેમમુનીશ વાંદણુ વણી, આવે નિત હો ધરિ ભાવ ઉદાર કે. ॥ અં ॥ ૫

ભાસ દીયે ભાવેં ઠરી, કોઠલશ્વર હો જીણે કંઠિ રસાલ કે;

હેમ તણા ગુણુ ગાવતી, મુખ નિરખે હો મુનિવરનું વિશાલ કે. ॥ અં ॥ ૬

કુંકુમ ભરીય ઠચોલડી, મુગતાક્ષ હો ચોખે ભરિયલો થાલ કે;

શુંહલી કરે ગુરૂ આગલેં, ઉજલ ચિત હો વસ જાજમાલ કે. ॥ અં ॥ ૭

પૂરે સોહાસણિ સાથીયો, ઉપરિ શ્રીક્ષ હો મુકે મનોહાર કે;

મોતી વધાવે મનિરૂલી, લટકંતી હો વાંદે અણુગાર કે. ॥ અં ॥ ૮

મહિમા મોટો મુની તણો, જાણે વલિ હો સગલો સંસાર કે;

સહુ ઠહે ધિન ધન એ મુની, કીધો જિણિ આરંભ પરિહાર કે. ॥ અં ॥ ૯

સાહ ધનજી સુત જાણીયે, સાહ ઠાનજી હો આંબી વૈરાગ કે;

પુત્રને ઠહે પ્રેમે ઠરી, અઠહે કીધો હો સંયમસ્ત્યું રાગ કે. ॥ અં ॥ ૧૦

પુત્ર ઠહે હું કિમ રહુ, વહુ ઠહે હો અમ કેહને આધાર કે;

વાત ઠહે સુણો સુત વહુ, મહે જાણ્યો અસ્થિર સંસારકે. ॥ અં ॥ ૧૧

અનુમતિ લીધી સુત તણી, સંઘ સહુને હો મેલો તિણિ વાર કે;

ભલામણુ દીધી ઘણી, વલ્લભ સુવની હો તુમે કરયો સાર કે. ॥ અં ॥ ૧૨

ચોમાસુ પૂરૂં કરી, ચે સિંધ પુર હો આઠ્યા મુનિરાજ કે;
 માસ કલપ તિહાં કલિ કરી, પ્રતિ યોધ્યા હો ભવિજનને સકાજકે. ॥ અ૦ ॥ ૧૩
 કાન્હજી સાહ કરનેડીને, ઈમ આખે હો મુખિ મધુરી વાણિ કે;
 સ્વામી ચરિત્ર દીજીયે, ઠરિ ઠરૂણુ! હો સેવક ને જાણિ કે ॥ અ૦ ॥ ૧૪
 જીમ સુખ દેવાણું પ્રિયા, મત કરયો હો કોઈ પ્રતિમંધ કે;
 હેમ મુનીસર ઈમ કહે, તે સુણિને હો હુઆ અપ્રતિમંધ કે. ॥ અ૦ ॥ ૧૫
 હરખ હૂઓ મન અતિ ઘણો, કાન્હજીને ઉમેદ અપાર કે;
 આઠમી ઠાલે વલ્લભ કહે, સંયમસ્થું હો ધર્યો અતિ ખ્યારકે. ॥ અ૦ ॥ ૧૬

૬૬.

લગન મહુરત સુભ લીયા ક્રીયા ઉછાહ અનેક;
 સાંહમી ને સંતોષીયા અસણુ પાણુ સવિવેક. ૧
 આદિમ સ્વાદિમ વિવિધિસ્થું સાધૂ દાન વિશેષ;
 ગંધવ ગુણિ જનને દીયા દયા દાન ધરિ એષ. ૨
 સાધૂ ને પહિરાંમણી ધરમા વસ્ત્ર પટ કુલ;
 યોછવ આત ગહંગાટસ્થું સહૂસ્થું મન અનુક્લ. ૩
 શ્રાવક સકલ તેડાવીયા સાહુલાલૂ સલાચંદ;
 સાહ સોભાગ ઉદ્દેસિંધ સુત ડુંગર અમરસી અમંત. ૪
 ગિરિધર જીવણુ દાસનો સાહ નથુચંદ્ર ભાણુ;
 જ વહર સિખિમીદાસ તણુ વડમોટે મંડાણુ. ૫
 મોતીચંદ નિહાલચંદ હર્ષચંદ નેમિદાસ;
 ઉદ્દેસિંધ માનસિંધ વલી ઉદ્દેભાણુ ન્હાનાખાસ. ૬
 સાહ નનૂ પીરા ભલા ભગુ ભવાંનીદાસ;
 માણિકચંદ નથુમુદે ભગવતી સુંદરદાસ. ૭
 સાહ નાનંદ રૂપચંદ શુભ ધર્મચંદ માણિકચંદ;
 સાહ સોભાગ રતનજી સાહ નાંના સૂરચંદ. ૮

૩૬

સઠલચંદ્ર પાસવીર ભલ ચંદ્ર સાહ સુવાસ;	
સાહ ખીમા માનસિંચસુત સઠલસંઘ સુવિલાસ.	૯
સાહ વિકૃલદાસ તણા, ગોડી તુકાઈ દાસ;	
આવ્યા ઉલટસ્યુ મુદા કરતા કોંડા વલાસ.	૧૦
આદર કરી આવ્યા સવે નર નારીના ઘાટ;	
વાજિંત્ર વાળે વિવિધ પરિ હુઆ અતિગહગાટ.	૧૧

દાલ નવમી—નાંદડલી વૈરણિ હોઇ રહી—એદેશી

શિખિકા શિષ્યગારી કરી, લેઇ આવ્યા હો સામગ્રી સાજકે,
 સુખપાલે ખેસી કરો, કાન્હજી મન હો ધાયા શુભ કાજકે; ૧
 સંચમસ્યુ અતિ રંગ લાગ્યો.
 મન હુએ હો ત્યાગી તતકાલ કે, હરસૂલ માંહી આવીકરી;
 વડ હેઠલિ હો તેહ કીધ સંભાલકે. ॥ સં૦ ॥ આંકણી ૨
 પંચ સખદ વાજિંત્ર તિહાં, નાદંતા હો નોખતિ નીસાંણકે;
 સુભ વેલા ચારિત્ર કીયું, પંચ મહાવ્રત હો ઉચરીયાં સુખાણકે. ॥ સં૦ ॥ ૩
 સાધુ વેસ પહિચોં ભલો, ગુરૂ હેમચંદ્ર હો પાસે તિણિ વારકે;
 ધન ધન સહુ જન ઉચરે, ધાણ કાધો હો સફલો અવતાર કે. ॥ સં૦ ॥ ૪
 નામ દીયું સોહામાણું, પરગટપણે હો રૂડું ઉત્તમચંદકે;
 વિહાર કર્યો તિહાંથી તદા, મહિ મંડલ હો વિચરે મુનિ ઈંદકે. ॥ સં૦ ॥ ૫
 વિચરે જિહાં મુનીવરૂ, તિહાં ધરમની હો હોવે નવલી વૃદ્ધિકે;
 નર નારી સમકિત લહે, વલિ હોવે હો તેહની સવિ સિદ્ધિકે. ॥ સં૦ ॥ ૬
 ફિરિ વિચરતા મુનિવરૂ, દોય સાધૂ હો જ્ઞાની ગુણ ગેહકે;
 અવરંગાવાહ પધારીયા, વેગમિ પુર હો સુભથાનક જેહકે. ॥ સં૦ ॥ ૭
 સંઘ સઠલ હરખ્યો ઘણું, સહુ વંદન હો આવ્યા ધરિ પ્રેમકે;
 ધર ધર રંગ વધામણાં, ભલે આવ્યા હો મુનિવરજી હેમકે. ॥ સં૦ ॥ ૮
 જ્ઞાન ધર્યું ખટ માસનું, નવિ જોલે હો કોઇ મુખથી જોલકે;
 રહીયા ચોમાસુ વેગમપુરે, વાહવાહ મુનિહો નહિએહને કે તોલકે. ॥ સં૦ ॥ ૯

આસાઠ વદિ તેરસિ દિનેં, મુખિ યોલ્યા હો હેમચંદ્ર મુનીસકે;
 જ્ય જ્ય સખદ સહુ કહે, ઓછવ અતિ હો હૂઆ વિસવા વીસકે. ॥ સં૦ ॥ ૧૦
 સોવન કૂલ મુગતાકલે, વધાવે હો શ્રાવક મન રંગકે;
 ગોરી ગુણ ગાવે ભલા, સહૂકોનેં હો હૂઆ ઉછરંગકે. ॥ સં૦ ॥ ૧૧
 ઈમ શુભ ઠરાણી શ્રાવકતણી, નિત ઠરતા હો ભાવે ભવિ લોકકે;
 માચક જન સંતોષીયા, માંન દાનેં હો દેઈ સવિ થોકકે. ॥ સં૦ ॥ ૧૨
 દિન દિન અધિક ઉછાહર્યું, નર નારીના હો પોહતા સવિ કોડકે;
 ઠાલ ભણી નવમી ઇહાં, કહે વલ્લભ હો ભાવે ઠર જોડકે. ॥ સં૦ ॥ ૧૩

દુહા.

વહ્યા ઉપધાંન શ્રાવક મુદ્દા, ચોથા વ્રત ઉચ્ચાર;
 સુભ કરણી નિત સાચવી, સાહમી વછલ સાર. ૧
 હવે અધિપતિ જે દેશનો, વડો નિવાળ નિજમ;
 આવ્યા અતિ આડંબરે, શ્રાવક જવેહર તામ. ૨
 સાથે વેગિ આવ્યો વહી, વાંઘા મુનિવર હેમ;
 ઉત્તમ કામ હૂઆ ભલા, પૂછયા કુશલ ને ખેમ. ૩
 ચોમાસુ પૂરણ થયું, જવહર સાહ સુજાંણ;
 ઠરો વિનંતી પધરાવીયા, આપણુ પર્યાહિઠાંણુ. ૪
 પંચ દિવસ તિહાંકણિ રહી, પત્થર પોલે આય;
 એક દીવસ ને પારણે, જસવંતપુર ઠર્યું જાય. ૫
 શ્રાવક અતિ આગ્રહ કીયા, નવિ માંને મુનિરાજ;
 સંઘ સઠલ વાંઘી વલ્યા, ઠરતા ધરમનાં ઠાજ. ૬
 ચિઠલઠાણે વાસો રહી, વિચર્યાં તિહાંથી સાધ;
 જવહર સાહ સાથે થકો, જલગામે નિરાબાધ. ૭
 વાસો એક તિહાં રહી આગે ચલ્યા રૂપિરાય;
 ગુરૂ વાંઘી ઘરિ આવીયા જવહર સાહ સઠાય. ૮
 મુની પધાર્યાં જલણે, સુષ્ટી સંઘ ઈમ વાત;
 ધ્યાન ધરે રૂપિરાજનું, આણુંદ અંગ ન માન. ૯

હાલ દશમી—રાગ ધન્યા શ્રી, સાધુજી ને ભામણુડે જાઉં, એ દેશી

ધન ધન હેમ ચંદ્ર રૂપિ રાયા જસ મન ધરમ સવાયારે;
 મહિયલ માંહિ સુચશ ગવાયા ધારમીને મનિ ભાયારે. ॥ ધ૦ ॥ ૧
 પરમાતમ આતમ હિતકારો મમતા દુરિ વિવારીરે;
 સમતા ભાવે સુધ આચારી ઇણિ કાલે વ્યવહારીરે. ॥ ધ૦ ॥ ૨
 સંવર ધર ખટ કાય ઉગારી આગમ અધિક વિચારીરે;
 ખાલ પણાથી જે બ્રહ્મચારી તારે નરને નારીરે. ॥ ધ૦ ॥ ૩
 સંવેગી મુનીવર સોભાગી ઉપસમ રસના રાગીરે;
 પરિબ્રહ્મથી જે હુઆ ત્યાગી તે વાંદુ' વડ ભાગીરે. ॥ ધ૦ ॥ ૪
 ધન ધન માત પિતા જાણુ જાયો મહિયલ માંહિ ગવાયોરે;
 સ્તવના કરતાં બહુ સુખ પાયો હીયડે હરખ સવાયોરે. ॥ ધ૦ ॥ ૫
 મુનિજન માંહિ નિરમલ દીવો એ કેડિ દીવાલી જીવોરે;
 શ્રોતા જન શ્રવણે ગુણુ પીવો રસીયા રાચો સદીવોરે. ॥ ધ૦ ॥ ૬
 રાસ રચો ભાવે સંવિસેસે' જવહર સાહ ઉપદેસેરે;
 હેમચંદ્ર મુનિ દખખણુ દેસે' હુ' પ્રણુમુ' સુવિસેશે'રે. ॥ ધ૦ ॥ ૭
 અદ્ય મતિ ને ઠરણા કીજે મુનિવર ધ્યાન રહીજેરે;
 અધિકુ' ઓછુ' જે ઠલુ' ખીજે' તે મિછામિ દુઝડ દીજેરે. ॥ ધ૦ ॥ ૮
 તપગઠ પતિ વિજેક્ષેમ સુરિંદા દીપે જાણિ દિલુ'દારે;
 તસ ખટ ધર વિજેદયા મુણિંદા પ્રતપે સાંપ્રતિગણિંદારે. ॥ ધ૦ ॥ ૯
 તસ ગઠ પંડિત શિરોમણી સોહે વૃદ્ધિ કુશલ બુધ સોહિરે;
 બ્યાતા ગુરૂ સેવક પડિ બોહે જ્ઞાન ગયવર આરોહિરે. ॥ ધ૦ ॥ ૧૦
 તસ પદ પંકજ સીસ ઠહાયા વલ્લભકુશલ ગુણુ ગાયારે;
 સતર ત્રાણુ'આ વરસ સુહાયા સિત મૃગશિર સુખપાયારે. ॥ ધ૦ ॥ ૧૧
 દ્વિતીયા તિથિ ચંદ્રોદય દિવસે' ભોમવાર સુધિ સરસેરે;
 હેમચંદ્રમુનિના ગુણુ હરસે સકલ સંઘ સુખ કરસેરે. ॥ ધ૦ ॥ ૧૨

॥ ઇતિ શ્રી પં. હેમચંદ્ર ગણિ રાસ સંપૂર્ણ ॥

રાસ-સાર.

રત્નકીર્તિસૂરિ.

(રાસ ૧, પૃષ્ઠ ૧-૧૩.)

હ તપાગચ્છમાં રત્નકીર્તિ નામના આચાર્ય થયા તેમનું સંક્ષિપ્ત ચરિત્ર તેમનાજ હસ્તદ્વીક્ષિત શિષ્ય નામે સુમલિવિજયે ગુજરાતી પદ્યમાં રચ્યું છે અને જે આ સંગ્રહમાં પ્રથમાંકે છપાણું છે. તેનો ટુંકસાર આ પ્રમાણે છે:—

ગુર્જરદેશમાં અહમદનગર (તે બીજું કોઈ નહિ) પણ હાલનું પ્રસિદ્ધ અમદાવાદ કે જેને *રાજનગર એવું સંસ્કૃત નામ આપવામાં આવે છે તે) માં ચરિત્રનાયકનો જન્મ સં. ૧૬૭૬ ના ભાદરવા વદિ બીજને સોમવારે થયો હતો. તેના પિતાનું નામ પુન્જશાહ અને માતાનું નામ પ્રેમલદે હતું. જાતિ શ્રીમાત્રી વણિક હતી. જન્મના સંબંધમાં એવું જણાવવામાં આવે છે કે પ્રેમલદેને પુત્રની ખોટ હતી. તેથી તે પુત્ર પ્રાપ્તિ માટે અનેક પ્રકારના સુપ્રયત્નો કર્યા કરતી. એવામાં તેનાજ બ્રાતા કે જેમણે જૈનદીક્ષા લઈ † વૃદ્ધતપાગચ્છમાં

* અમદાવાદના, અહમદનગર, અહમ્મદપુર, અકમિપુર, રાજનગર આદિ જૂઠા જૂઠા નામો સંસ્કૃત અને ગુર્જર અનેક જૈન ગ્રંથોમાં દષ્ટિગોચર થાય છે.

† વિક્રમ સંવત્ ૧૨૮૫ માં શ્રીજગચ્ચંદ્રસૂરિને આઘાટ (હાલમાં જેને 'આહડ' કહે છે અને જે મેવાડની રાજધાની ઉદયપુરની પાસે આવેલું છે.) નગરમાં રાજ તરફથી 'તપા' વિરૂદ્ધ પ્રાપ્ત થતાં વૃદ્ધગરચનું નામ તપાગ-

આચાર્ય પદ્મી પ્રાપ્ત કરી હતી તે નામે ભુવનકીર્તિસૂરિ અમદાવાદમાં પધાર્યા. તે વખતે બહેને ભાઈને પુત્રની ખોટ જાણાવી. સૂરિ તરફથી શ્રીમણિભદ્રના મહિમાનો ઉપયોગ સૂચવાયો અને પૂર્વ પુણ્યના પ્રતાપે પ્રેમલહેને ગર્ભ રહ્યો. ગુરૂ વચન સફલ થયું જાણી બધો પરિવાર આનંદિત થયો. થોડા દિવસ પછી આચાર્યે વિહાર કર્યો. પ્રેમલહેને પછી બધા મળી પાંચ પુત્ર અને બે પુત્રી થઈ, તેમાં જ્યેષ્ઠ પુત્રનું નામ રૂપજી અને લઘુ પુત્રનું નામ રામજી હતું. આ રામજી તેજ આ ચરિત્રનાયક રત્નકીર્તિસૂરિ.

વિચરતાં વિચરતાં ભુવનકીર્તિસૂરિ પાછા અમદાવાદ આવ્યા. અને બહેનની પાસે એક લાણેજની માગણી કરી. લઘુ પુત્ર રામજીનો જન્મ ઉત્તમ લગ્નમાં થયેલો હોવાથી ભવિષ્યમાં તે ઉત્તમ પુરૂષ તરીકે પ્રસિદ્ધ થશે, એમ જાણી આચાર્યે તેની અર્પણા કરવા જણાવ્યું. ગુરૂવચન અનુલ્લંઘ્ય સમજી બહેન અને બનેલીએ પોતાના એ સાત વર્ષના પ્રિય બાલને સંઘની સમક્ષ સૂરિજીને સમર્પણ

અહના રૂપમાં પરિણત થયું. શ્રીજગત્ચંદ્રસૂરિના બે પ્રધાન શિષ્યો નામે દેવેંદ્રસૂરિ અને વિજયચંદ્રસૂરિ થયા. દેવેંદ્રસૂરિની શિષ્ય સંતતિ 'લઘુતપા' અથવા સામાન્ય 'તપાગચ્છીય' ના નામથી પ્રસિદ્ધ થઈ ત્યારે વિજયચંદ્રસૂરિની સાધુપરંપરા 'વૃદ્ધતપાગચ્છીય' ના નામથી પ્રખ્યાતિ પામી. વિજયચંદ્રસૂરિની ૪ થી પાઠે "ત્રેયઃશ્રિયાં મજ્જલકેલિસદ્ય" એ આદિ પાદવાલી ૨૫ કાવ્યોની 'રત્નાકર-પત્વીશી' ના કર્તા રત્નાકરસૂરિથી એ સમપ્રદાયનું બીજું નામ 'રત્નાકરગચ્છ' પણ પ્રખ્યાત પામ્યું. વિજયચંદ્રસૂરિથી તે ભુવનકીર્તિસૂરિ સુધી આ ગચ્છ-પરંપરામાં નિમ્નલિખિત આચાર્યો મૂલ ગચ્છ-નાયક થયા છે.

- ૧ જગત્ચંદ્રસૂરિ.
- ૨ વિજયચંદ્રસૂરિ.
- ૩ ક્ષેમકીર્તિસૂરિ.
- ૪ હેમકલશસૂરિ.
- ૫ રત્નાકરસૂરિ.
- ૬ રત્નસિંહસૂરિ.
- ૭ રત્નપ્રભસૂરિ.
- ૮ મુનિશેખરસૂરિ.

- ૯ ધર્મદેવસૂરિ.
- ૧૦ જ્ઞાનચંદ્રસૂરિ.
- ૧૧ અભયસિંહસૂરિ.
- ૧૨ જયતિલકસૂરિ.
- ૧૩ ઉદયવલ્લભસૂરિ.
- ૧૪ જ્ઞાનસાગરસૂરિ.
- ૧૫ ઉદયસાગરસૂરિ.
- ૧૬ લખિયસાગરસૂરિ.

- ૧૭ ધનરત્નસૂરિ.
- ૧૮ અમરરત્નસૂરિ.
- ૧૯ દેવરત્નસૂરિ.
- ૨૦ જયરત્નસૂરિ.
- ૨૧ ભુવનકીર્તિસૂરિ.
- ૨૨ રત્નકીર્તિસૂરિ.
- ૨૩ ગુણુસાગરસૂરિ.

કર્યો. સંવત ૧૬૮૬ ના વૈશાખ સુદિ ૫ ના શુભ દિવસે, રાજનગર (અમદાવાદ) ના રાજપુરામાં, ઉત્સવપૂર્વક રામજીને દીક્ષા આપવામાં આવી અને રાજકીર્તિ નામ સ્થાપન કર્યું. શ્રીમાળી જ્ઞાતિની વૃદ્ધ શાખાવાળા શા. કાનજીએ (કે જેની સ્ત્રીનું નામ ગમતાદે અને પુત્રનું નામ પુંજે હતું) ઘણા આડંબર પૂર્વક દીક્ષા મહોત્સવ કર્યો.

સાધુના સંયમપૂર્વક રાજકીર્તિએ તેમના પૂજ્ય ગુરૂસાથે દેશ-વિદેશમાં વિહાર કર્યો. એમ કરતાં વીશ વર્ષ પ્રસાર થયાં અને શ્રીભુવનકીર્તિસૂરિએ અમદાવાદમાં ચોમાસું કર્યું. આ સમયે શ્રીમાલી લઘુ શાખા (દશા) જ્ઞાતીય શાહ રતને પોતાની સ્ત્રી ગમતાદે સંઘાતે સૂરિજી પાસે આવી આચાર્યમહોત્સવ કરવાની ઉત્કંઠા દર્શાવી. તે વાતનો સ્વીકાર થતાં કંકોતરી મોકલાવી સાજન માજનને બોલાવ્યા, ને રત્નકીર્તિને સંવત ૧૭૦૭ ના વૈશાખ સુદિ ત્રીજને દિને આચાર્ય-પદ આપી ગુરૂએ પોતાના ગણધર-યુવરાજ સ્થાપ્યા. આ મહોત્સવમાં શાહ રતન સુત નાગજીએ પણ સારો ભાગ લીધો.

આ પછી ગુરૂની આજ્ઞાથી જ્યાં જ્યાં પોતાનો પરિવાર હતો તે તે ગામમાં રત્નકીર્તિસૂરિએ વિહાર કર્યો. ત્રણ વર્ષ થયાં એટલે ભુવનકીર્તિએ સ્વર્ગગમન કર્યું. ત્યાર પછી એક વર્ષે દધિચામ-દધિપુર (હાલ જેને ડભોઇ કહેવામાં આવે છે) ના શ્રીમાલી જ્ઞાતીય શાહ પ્રેમજી કે જેની સ્ત્રીનું નામ ફૂલબાઈ હતું, તેણે ગુરૂના પદ-મહોત્સવ કરવાનો લહાવો લેવાનું મન થતાં રત્નકીર્તિસૂરિને આમંત્રણ કર્યું. અને સૂરિ ગામમાં આવતાં સંવત ૧૭૧૧ ના ચૈત્ર વદિ ત્રીજને દિને ઉત્સવપૂર્વક પદ પ્રતિષ્ઠા કરી. શાહ પ્રેમજીના પાંચ પુત્ર (દેવચંદ, અમીચંદ વગેરે) અને એક પુત્રીએ આનંદપૂર્વક આમાં ભાગ લીધો.

આવી રીતે ઘણા નગરો અને દેશોમાં ફર્યા. તે દરમિયાન તેમને ચાર શિષ્ય થયા. છેવટે અંતસમય સમીપ આવ્યો જાણીને

તેઓ દધિપુર (ડલોઈ) મુકામે આવ્યા અને ત્યાંજ સંવત્ ૧૭૩૪ ના પોશ વદી ત્રીજને દિને સૂરિએ કાલ કર્યો. આ રીતે ૫૫ વર્ષ ને ચાર માસ આયુષ્ય લોગવી ચાર શિષ્ય નામે પંડિત રામ-વિજય, સુમાતિવિજય, હેમવિજય અને ગંગવિજય મૂકી સૂરિએ સ્વર્ગગમન કર્યું. પાછળ તે ચારમાંના ગંગવિજયને રાજનગરના સંઘે પદ્મધર સ્થાપ્યા અને નામ ગુણસાગરસૂરિ આપ્યું. શ્રીમાલી વૃદ્ધ શાખા (લા ?) ના સંઘે (ગદુ શાહ, કલ્યાણજી વગેરેએ) આ આચાર્યમહોત્સવ સારી રીતે ઉજવ્યો.

ઉક્ત ચાર શિષ્યમાંનાજ એક નામે સુમતિવિજયે આ રાસ સંવત્ ૧૭૪૯ ના આષાઠ શુદ્ધ ૭ બુધવારે એટલે કે સૂરિના સ્વર્ગ-વાસ પછી ૧૯ વર્ષે રચ્યો. આથી આ રાસની પ્રામાણિકતા અને વિશ્વસનીયતા સિદ્ધ થાય છે.

સહગત વિદ્વાન્ શ્રાવક ચિમનલાલ ડહ્યાલાઈ દલાલ, એમ. એ. દ્વારા, ખંભાતના જૈનભંડારમાંથી મળેલી ૭ પત્રાત્મક પ્રાચીન પ્રતિ ઉપરથી આ રાસ મુદ્રિત કરવામાં આવ્યો છે. મૂળ-પ્રતિ ઉપર સાલ વિગેરે લખેલાં નથી તો પણ તેની સ્થિતિ ઉપરથી અનુમાન કરી શકાય છે કે તે રાસ ખન્યા પછી તુરતજ લખાયલી હોવી જોઈએ.

નામથી લઘુ પણ પ્રતિષ્ઠામાં મહાન્ એવી શ્રીદેવેન્દ્રસૂરિની શિષ્ય-પરંપરાના (લઘુ તપાગચ્છના) ગચ્છનાયક આ વખતે—રત્નકીર્તિસૂરિના ગચ્છાધિપત્ય સમયમાં—વિજયપ્રભસૂરિ હતા. મહોપાધ્યાય વિનિત-વિજય, મેઘવિજય, વિનયવિજય, યશોવિજય, માનવિજય આદિ પ્રખર વિદ્વાનો અને પ્રસિદ્ધ ગ્રંથકર્તાઓ એ આચાર્યના સૌભાગ્યને પોતાના વિનયલાવ-સૂરિ ઉપાસકત્વથી શોભાવી રહ્યા હતા.

લઘુતપાપક્ષની માફક વૃદ્ધતપાગચ્છ પણ પૂર્વે જે મહાન્ ખ્યાતિ પામ્યો હતો અને અનેક પ્રભાવક આચાર્યો તથા પ્રસિદ્ધ પંડિતે દ્વારા જે પ્રકાશમાન થયો હતો તે આ વખતે—પ્રસ્તુત આચાર્યન

અધિકારકાલમાં—દિનપ્રતિદિન ક્ષીણ દશાને પામતો જતો હતો. આ કારણથી રત્નકીર્તિસૂરિનો સાધુસમુદાય બહુજ અલ્પ સંખ્યામાં હતો; એ આપણને, આ આચાર્યના માત્ર ૪ જ શિષ્યો થયેલાનો જે ઉલ્લેખ આ રાસમાં કરવામાં આવ્યો છે તે ઉપરથી, સ્પષ્ટ જણાય છે. તેમાં વિદ્વાનો અને અર્થકર્તાઓ તો નહિં જેવાજ થયેલા જણાય છે. મહારી શોધ-ખોળ દરમ્યાન, માત્ર એકજ કૃતિ એમના આચાર્ય કાલમાં થયેલી જેવા-જાણવામાં આવેલી છે. એ કૃતિ, તે ‘ભગવતી-સૂત્ર’ ઉપર સુંદર અને સરલ ગુજરાતીમાં ટ૦બા રૂપે છે. એના કરતાં રાજસુંદરોપાધ્યાયના શિષ્ય પદ્મસુંદર-ઉપાધ્યાય છે. એ ‘ટ૦બા’ ની પ્રશસ્તિ આ પ્રમાણે છે:—

પ્રણમ્ય શ્રીમહાવીરં ગૌતમં ગણનાયકમ્ ।

શ્રુતદેવીપ્રસાદેન મયા હિ સ્તવકઃ કૃતઃ ॥ ૧ ॥

શ્રીપદ્મમાઙ્ગસૂત્રસ્ય ટીકાં દૃષ્ટ્વા સુવોધિનીમ્ ।

શ્રીઅભયદેવકૃતાં યથામત્યનુસારતઃ ॥ ૨ ॥

શ્રીમદ્વૃદ્ધતપાગચ્છનાયક સકલમટ્ટારકશ્રેણિભૂષણ મટ્ટારક શ્રીધન-રત્નસૂરીશ્વર પટ્ટાલંકાર મ૦ શ્રીઅમરરત્નસૂરીશ્વરપટ્ટોદઘોતકારી મ૦ શ્રીદેવરત્નસૂરીશ્વરપટ્ટપ્રભાવક મ૦ જયરત્નસૂરિપટ્ટપૂર્વાચલે સહસ્રાકિરણોપમ મ૦ શ્રીભુવનકીર્તિસૂરિ પટ્ટપ્રભાવક મ૦ શ્રીવિજયમાનશ્રેણિમુકુટાયમાનચ-તુર્દશવિદ્યાવિનોદરંજિતાનેકમ્બૂપાલસૂત્રકૃતગાત્રચારિત્રપાત્ર મ૦ શ્રીરત્નકી-ર્તિસૂરિવિજયરાજ્યે તદ્ગચ્છે મ૦ શ્રીદેવરત્નસૂરિશિષ્યોપાધ્યાયશ્રીરાજસુન્દર-ગણિચરણકમલઅમરતુલ્યેનોપાધ્યાયેન શ્રીપદ્મસુન્દરગણિના સ્વજ્ઞાનાવરણી-કર્મ્મક્ષયાર્થ શ્રીમગવીસૂત્રાત્મકપદ્મમાઙ્ગસ્ય સ્તવુક—વિવરણં કૃતં ।

પંડિત વૃદ્ધિવિજયગણિ.

(રાસ ૨, પૃષ્ઠ ૧૪-૨૧.)

શ્રીવિજયસિંહસૂરિના સુપ્રસિદ્ધ શિષ્ય સત્યવિજય પંડિત થયા. તેમણે ગચ્છનાયકની અનુસાર લઈ કિયોદ્ધાર કરી સંવિજ્ઞ માર્ગની શુભ સ્થાપના કરી. તેમના શિષ્ય કહો યા પ્રશિષ્ય કહો નામે પંડિત વૃદ્ધિવિજયગણિ કે જેઓ તે સમયમાં તપસીના ઉપનામથી સંવિજ્ઞ-સમુદાયમાં પ્રસિદ્ધિ પામ્યા હતા. તેમનું નિર્વાણ, તેમના શિષ્ય હંસવિજયની ઇચ્છાથી કવિ સુખસાગરે રચ્યું છે. તેનો ટુંક સાર આ પ્રમાણે—

પ્રથમ કવિ સત્તર હજાર ગામવાળા ગુર્જરદેશનો મહિમા વર્ણવતાં શંખેશ્વર, પાટણ, પાલણપુર અને તારંગા આદિ પ્રસિદ્ધ તીર્થસ્થળો જણાવી હાલના વડનગરા નાગરોનું ઉત્પત્તિસ્થાન નામે વડનગર (સંસ્કૃતમાં વૃદ્ધનગર) કે જેને પહેલાં આનંદપુર પણ કહેવામાં આવતું હતું, તેનું વર્ણન કરે છે.

છયલ છળીલા જન ઘણા રે, નિવસેં નાગર લોક;
આદિ જિણેસર દેહરૂ રે, પ્રણમૈં પ્રેમૈં થોક.*

*આ કડીનો ભાવાર્થ એવો છે કે—વડનગરમાં સુખી અને આનંદી એવા ઘણા નાગરો વસે છે કે જેઓ પ્રેમપૂર્વક આદિનાથ ભગવાનના મંદિરમાં (કે જે વડનગરમાં મુખ્ય મંદિર હોઈ તીર્થભૂત ગણાય છે) પ્રભુની પૂજા કરે છે. આથી એ સિદ્ધ થાય છે કે પ્રથમ નાગરો પણ પણાક જૈનધર્મ પાળનારા હતા. એ કથનને ખીળ પણ અનેક શિક્ષાલેખો-પ્રશસ્તિઓ વિગેરેથી ચોક્કસ પુષ્ટિ મળે છે.

આ વડનગર પાસે ડાલલી નામે ગામ છે ત્યાં પ્રગટમલ્લ (એ પોરાવાડ જ્ઞાતિનું, જેમ ઓસવાલોનું અરડકમલ્લ બિરૂદ છે તેમ, બિરૂદ છે) પોરવાડ આણંદશાહ નામે વ્યવહારી વસતો હતો. તેને ઉત્તમદે નામની સુલક્ષણી ગૃહિણી હતી. તેણીએ પોતાના પીયર વીસલનગરમાં એક પુત્ર પ્રસવ્યો હતો કે જેનું નામ બોધો પાડવામાં આવ્યું હતું. કમથી જ્યારે તે આઠ વર્ષનો થયો ત્યારે તેને નિશાળે મુકવામાં આવ્યો કે જ્યાં તેણે શ્રેયજ્ઞ સમયમાં ઉચિત એવું વ્યાવહારિક જ્ઞાન મેળવ્યું.

એક સમયે તપાગચ્છના પ્રસિદ્ધ સાધુ કવિ 'સત્યવિજય ગણિ તે ગામમાં પધાર્યા. તેમનો ઉપદેશ સાંભળી કુમાર બોધાનું મન સંસાર ત્યાગી સંયમ લેવા તત્પર થયું. ગુરૂ મહારાજને તે વાત જાણવી અને દીક્ષા આપવાની માંગણી કરી. પ્રથમ તો મુનિવરે આરિત્રની કઠિનતા દેખાડી અને પછી કહ્યું કે સ્વજન વિગેરેની અનુમતિ લઈ, સંયમ નિર્વાહવાની પોતાની શક્તિનો પૂર્ણ વિચાર કરી પછી દીક્ષા લેવી જોઈએ. બોધાએ તે પ્રમાણે સ્વજનોને સમજાવી ઘણી મુશ્કેલીએ તેમની અનુમતિ મેળવી. ગુરૂ મહારાજની સાથે ગમન કર્યું અને ચાણુસ્મા ગામમાં ભટેવા પાર્શ્વનાથની સન્મુખ, પુણ્યક્ષેત્ર પાટણના સંઘ સમક્ષ સંવત્ ૧૭૩૫ માં દીક્ષા લીધી. વૃદ્ધિવિજય નામ આપી ગુરૂએ પોતાના મુખ્ય શિષ્ય પંડિત વક્રપૂરવિજય ગણિને શિક્ષા ગ્રહણ કરાવા માટે સોંપ્યા. કમથી શાસ્ત્રનું અધ્યયન કરવા માંડ્યું. કવિ કુશલવિજય પાસે પણ કેટલોક અભ્યાસ કર્યો. સૂત્રોના યોગોદ્ધરન કર્યા પછી યોગ્ય જાણી ગુરૂમહારાજે ગચ્છનાયક પાસે પંડિત-પદ અપાવ્યું.

સત્યવિજયગણિ પોતાની વૃદ્ધાવસ્થામાં કેટલાક વર્ષ પાટણમાં સ્થિરવાસ રહ્યા ત્યારે તેમનું વૈયાવૃત્ય કરવા માટે વૃદ્ધિવિજય તેમની

૧-૨ આ બન્ને ગુરૂ-શિષ્યના ચરિત્રો માટે જુઓ " જૈનરાસમાળા—ભાગ ૧ લો. "

સેવામાંજ રહ્યા. સંવત્ ૧૭૫૫* માં ગુરૂએ સ્વર્ગવાસ કર્યો બાદ વૃદ્ધિવિજયે જૂદા જૂદા ગામોમાં વિહાર કર્યો. પાટણમાં તેમજ ખીબ પરિચિત ગામોમાં તેમનું ઘણું માન હતું. સં. ૧૭૬૬ માં વૃદ્ધિવિજય ગણિ પાટણમાં આતુર્માસ રહ્યા. કાર્તિક વદિ ૧૪ ના દિવસે ચોવિહાર ઉપવાસ કર્યો. ખીબે દિવસે વ્યાખ્યાન આપી પોરશી વિગેરે ક્રિયાઓ કરી, પારણા માટે ગોચરી સંચર્યા. કર્મદશાના યોગે, રસ્તામાં ફેર આવતાં એક શ્રાવકના ગૃહમાં વિશ્રાંતિ માટે વિરાજમાન થયા. ભાવિ યોગે ત્યાંજ કાલધર્મ પ્રાપ્ત કર્યો. શ્રાવક લોકોએ બહુજ ખેદની સાથે અમાવાશ્યાના દિવસે તેમનો અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. જ્યાં પ્રથમ સત્ય-વિજયગણિના ચરણો સ્થાપન કર્યા હતાં તેમની પાસેજ ત્રિ એમનાં પાણ પગલાં સ્થાપન કર્યાં.

આ નિર્વાણકાર અંતે જણાવે છે કે—

‘ધર્મમિત્ર’ સુખસાગર કવિ ઇણિપરિ ભણું રે હંસવિજયને હેતિ;

આથી એ જણાય છે કે, સુખસાગર કવિ વૃદ્ધિવિજયના ‘ધર્મ-મિત્ર’ હતા અને તેમણે હંસવિજય કે જે વૃદ્ધિવિજયના શિષ્ય હતા તેમના માટે આ રચના કરી છે. આ ઉપરથી એ પણ સ્પષ્ટ છે કે નિર્વાણ રચનાર અને નિર્વાણ પ્રાપ્ત કરનાર બન્ને સમકાલીન તથા કેટલીક વખતે સહચર પણ હતા.

* સંવત્ ૧૭૫૫ માં સત્યવિજયજીએ સ્વર્ગવાસ કર્યો એ વાત વિશેષ સત્ય જણાય છે, કારણ કે તેમનાં નિર્વાણનો રાસ રચનાર જિનહર્ષ કે જે તેમના સમકાલીનજ હતા અને પાટણમાંજ ઘણો વખત રહેતા હતા તેમણે તે રાસ સં. ૧૭૫૬ માં રચ્યો છે, તેથી તે પૂર્વેજ સ્વર્ગગમન થયું હોવું જોઈએ, એ સ્વતઃ સિદ્ધ છે. આથી કપૂરવિજય રાસ કે જે તેના કર્તા જિનવિજયજીએ ૧૭૭૬ માં રચ્યો છે તેમાં જે એમ જણાવેલું છે કે :—

સત્તાવને પોસ માસ, શ્રીસત્યવિજય પંચાસ,
સ્વર્ગવાસ લહે નવ પદ ધ્યાન પસાઉસેલ.

તે યોગ્ય લાગતું નથી. એમ જણાય છે કે પંચાવનને બદલે સત્તાવન એ

કર્પૂરવિજયનિર્વાણરાસમાં તો જણાવવામાં આવ્યું છે કે વૃદ્ધિ-વિજય કર્પૂરવિજયના શિષ્ય અને ક્ષમાવિજયના ગુરૂબ્રાતા હતા. જુઓ, ઉક્ત રાસની ૭ મી ઢાળની નીચે આવેલી ૪ થી કડી.

દેશ વિદેશે વિહરતાજી, દોય શિષ્ય થયા ખાસ ;

પંન્યાસ શ્રીવૃદ્ધિવિજય ગણિજી, શ્રીક્ષમાવિજય પંન્યાસ.

ક્ષમાવિજયનિર્વાણ રાસમાં પણ (જુઓ, જૈનરાસમાલા, ભાગ ૧, પૃષ્ઠ ૧૨૭ ઉપર, 'ગુરૂસમાગમ' વાળા શિરોલેખ નીચે આવેલા હુહાઓમાંથી પ્રથમ અને બીજા હુહા.) એજ પ્રમાણે જણાવેલું છે. ત્યારે આ રાસકાર તેમને ખુદ સત્યવિજયપંન્યાસના શિષ્ય તરીકેજ ઓળખાવે છે. આથી એમ જણાય છે કે તેઓ નામથી તો કર્પૂર-વિજયના જ શિષ્ય હશે પરંતુ સત્યવિજય વૃદ્ધગુરૂ હોવાથી તેમજ તેમની પાસેજ વધારે સમય રહેવાથી, સુખસાગરે તેમને સત્ય-વિજયના શિષ્ય તરીકે જણાવ્યા છે, અને એ પ્રમાણે આજે પણ વ્યવહાર થતો અનુભવાય છે. તેથી આમાં કાંઈ વિરોધ જેવું સમજવાનું નથી.

ક્ષમાવિજયગણિ કે જેઓ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે વૃદ્ધિવિજયના ગુરૂબ્રાતા થતા હતા, તેમને દીક્ષાવ્રત પણ સંવત ૧૭૪૪ ના જેઠ સુદી ૧૩ ના દિવસે, આ વૃદ્ધિવિજયગણિએ જ આપ્યું હતું, એમ ક્ષમાવિજયના રાસ ઉપરથી જણાય છે. (જુઓ, જૈનરાસમાલા, પૃષ્ઠ ૧૨૮.)

આ રાસની બે પ્રતિઓ પ્રાપ્ત થઈ હતી જેમાં એક પ્રવર્તક-શ્રીકાંતિવિજયજી મહારાજના શાસ્ત્ર-સંગ્રહની હતી અને બીજી તેમના જ શિષ્ય મુનિવર શ્રીભક્તિવિજયજીના પુસ્તક-સમૂહની હતી. બન્ને જુની હતી. લખ્યાની સાલ લખાયેલી ન હતી.

પ્રતિની અશુદ્ધતાને લઈને થયું હશે, યા તો સ્મૃતિભ્રંશને લઈને હોય. વાસ્તવિક રીતે સં. ૧૭૫૫ ના યા ૧૭૫૬ ના પોષ માસની શુદ્ધ ૧૨ શનિવારે સત્યવિજયજીનું નિર્વાણ થયું હોય એમ સ્પષ્ટ જણાય છે.

સરખાવો પ્રસ્તાવના પૃ૦ ૩૯ ની પુટનોટ.

જૈન૦ ઐતિ૦ રાસમાળા ભા. ૧ લો.

વિબુધવિમલસૂરિ.

(સસ ૩, પૃષ્ઠ ૨૨-૩૬.)

સીતપુર નગરમાં ગોકલ મહેતા કરીને પૌરવાડ જ્ઞાતિના શેઠ હતા. તેની રધઆ નામે સ્ત્રીથી લખમીચંદ નામે પુત્ર થયો. તે એક વખતે પોતાના ગામમાં પધારેલા કીર્તિવિમલ મુનિને ઉપદેશ સાંભળી સંસારથી વિરક્ત થયો. પોતાની બાલ્યાવસ્થા હોવા છતાં તીવ્ર વૈરાગ્યના બળે દીક્ષા લેવાનું મન કરી માતાપિતાની સંમતિ લઈ તેમજ પોતાના ચાર બાંધવ અને બહેનની અનુમતિ-આશીષ મેળવી કીર્તિવિમલ ગુરૂ પાસે સંયમ લીધો. લખમીચંદ લખમીવિમલના નામે સાધુ થયા.

ગુરૂની સાથે વિહાર કરી પાટણ આવતાં શાસ્ત્રાભ્યાસ કર્યો. પછી અમદાવાદ આવ્યા અને ત્યાં છ ગૃહસ્થોને પ્રતિબોધ આપી શિષ્યો કર્યા. ત્યાંથી ચોમાસું ઉતર્યે સંખેશ્વરની યાત્રા કરવા ગયા. ત્યાં જ્ઞાનવિમલસૂરિના પટ્ટધર સૌભાગ્યસૂરિના શિષ્ય સુમતિસાગરસૂરિને મેળાપ થયો. તે સૂરિએ લખમીવિમલ મુનિને સર્વ પ્રકારે યોગ્ય બાણી સંવત્ ૧૭૧૮ (? ૮૮) માં સૂરિપદ આપ્યું. અને વિબુધ-વિમલસૂરિ એવું નામ સ્થાપન કર્યું. કર્મસંયોગે બીજેજ દિવસે સુમતિસાગરસૂરિ કાલધર્મ પામ્યા. તે પછી વિબુધવિમલસૂરિ ત્યાંથી વિહાર કરી પાલણપુર ગયા અને તે ચોમાસું શ્રાવકોના ઘણા આચરથી ત્યાંજ કર્યું.

પછી દેશાટન અને તીર્થયાત્રા કરવાનો વિચાર કરી ત્યાંથી વિહાર કરી પ્રથમ પાટણ આવ્યા. ત્યાંથી અમદાવાદ આવ્યા. ત્યાં ઘણાક

શ્રાવકોને વ્રત-નિયમ આપ્યાં. અને કેટલાંકોને દીક્ષા પણ આપી. પછી તારંગા, આબુ, નવાનગર, સિધ્ધાચલ, ગિરનાર, ઉદયપુર, ઉજ્જૈણી એમ અનેક સ્થળોએ ક્રયા-તીર્થ યાત્રા કરી. ત્યાંથી યુરહાનપુર ગયા. પછી ત્યાંથી સાદરે આવ્યા. ત્યાં એસવાલ જ્ઞાતિના સારાં-બાઈના પુત્ર નામે મૂલચંદ્રે દીક્ષા લીધી અને ભાણુવિમલ એવું નામ આપવામાં આવ્યું. એમાસા પછી ત્યાંથી વિહાર કરી કરતા કરતા ગાંદલી ગામે આવ્યા. ત્યાં એક વરસ રહ્યા. પછી ત્યાંથી બાલાપુર ગયા અને ત્યાંથી અંતરીક્ષતીર્થની યાત્રા કરી આવી પાછા બાલાપુર આવ્યા. તે એમાસુ ત્યાંજ કર્યું. ત્યાં ઐરંગાબાદથી મીઠીબાઈ નામની ભાવિક શ્રાવિકા વાંદવા અર્થે આવી. અને તેણીએ પોતાના ગામમાં આવવા ઘણા આગ્રહ કર્યો. તે સ્વીકાર કરી વિહાર કરતા કરતા ઐરંગાબાદ આવ્યા. ત્યાં એક એમાસુ પુરૂ થયા પછી છ જણાએ ઘણી ધામધૂમથી દીક્ષા લીધી. પછી ત્યાંથી ઇલોરાની યાત્રા કરવા ગયા. યાત્રા કરી પાછા ઐરંગાબાદ આવ્યા અને એમાસુ પણ ત્યાંજ રહ્યા. ઘણાક લોકોને ઉપદેશ આપ્યો. તેમાં કેટલાક નાગર વાણીયા જૈન ધર્મ સ્વીકારી શ્રાવક થયા.

પછી ત્યાંના શ્રાવકોના આગ્રહથી સંવત ૧૮૧૩ ના ફાગણ સુદી પંચમીના દિવસે મહિમાવિમલને સૂરિપદ આપ્યું. શ્રાવકોએ ઘણા ઉત્સાહથી સૂરિપદનો મહોત્સવ ઉજવ્યો. પછી વિબુધવિમલસૂરિ, મહિમાવિમલસૂરિને ઐરંગાબાદમાં મુકી પોતે જાલણે ગયા. ત્યાંથી પાછા ઐરંગાબાદ આવ્યા અને સંવત ૧૮૧૪ ના માગસર વદી ૩ ના દિવસે ત્યાંજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા. ઐરંગાબાદના શ્રાવકોએ ઘણા આડંબરની સાથે તેમના શબનો અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. અને મરણ નિમિત્ત અનેક પ્રકારનાં દાનધર્મ કર્યાં.

છેવટે, વિબુધવિમલસૂરિની પૂર્વ પરંપરા આપી છે. તે આ પ્રમાણે:-

હેમવિમલસૂરિ.

આણુંદવિમલસૂરિ.

વિજયદાનસૂરિ.

વિજયહીરસૂરિ.

વિજયસેનસૂરિ.

વિજયદેવસૂરિ.

વિજયપ્રભસૂરિ.

જ્ઞાનવિમલસૂરિ.

સૌભાગ્યસાગરસૂરિ.

સુમતિસાગરસૂરિ.

વિબુધવિમલસૂરિ.

સંવત્ ૧૮૨૦ માં જ્યારે મહિમાવિમલસૂરિ ખુરહાનપુરમાં આવ્યા હતા ત્યારે કોઈ વાન નામના શ્રાવકે-જે વિબુધવિમલસૂરિનો લક્ષ્મી હતો તેણે આ રાસ બનાવ્યો છે.

રાસની માત્ર એકજ પ્રતિ પ્રાપ્ત થઈ હતી અને તે પ્રવર્તકે શ્રીકાંતિ-વિજયજી મહારાજના શાસ્ત્ર-સંગ્રહમાંથી મળી આવી હતી. પ્રતિ જૂનીજ હતી પરંતુ લખ્યાની સાલ નહોતી.

આ વિબુધવિમલસૂરિ સારા વિદ્વાન હતા. એમણે અંધરચના પણ થોડી ઘણી કરેલી જણાય છે. સમ્યક્ત્વપરીક્ષા નામનો

એક ગ્રંથ એમનો કરેલો અમારા જોવામાં આવ્યો છે. એ ગ્રંથ સંસ્કૃત પદ્યમાં છે અને તેના ઉપર ગુજરાતીમાં બાલાવબોધ નામનો ટિપ્પણ પણ પોતેજ કરેલો છે. એ ગ્રંથની પ્રશસ્તિમાં એમણે પોતાની ગુરુ-પરંપરા તથા આચાર્ય પરંપરા વિગેરે આપી છે તે આ ઠેકાણે સંબંધ-વાળી હોવાથી તેમાંનો કેટલોક સાર, તેમનાજ શબ્દોમાં અહીં ઉઘૂત કરવામાં આવે છે:—

“ એકસડિમેં પાટે શ્રીવિજયપ્રભસૂરિ થયા. બાસડિમેં પાટઈ શ્રીજ્ઞાનવિમલસૂરીશ્વર થયા. સાધુમાંહિ સંવેગની સંજ્ઞાવંત આચાર્ય થયા. તિહાં દૃઢિયાનો મત વિશેષે પ્રવર્ત્યો તિહાં સંવેગી સાધુના શ્રીપૂજ્ય થયા. તેહ શ્રીજ્ઞાનવિમલસૂરીશ્વરનઈ પાટે, ત્રેસડિમેં પાટે

શ્રીસૌભાગ્યસાગરસૂરિ થયા. તેહ સૂરિની સંપદા સહિત થયા. ચૈાસ-
ઠિમેં પાટેં શ્રીસુમતિસાગરસૂરિ થયા. તેહ મહાતપસ્વી શ્રીવર્ધમાન
તપસ્યાના કરનાર્યાં. એક ઘીની વિગઈ વિના પંચવિગઈના પચ્ચ-
ખાણના કરનાર્યાં.

“ પૂવેં જે કહી તેહ, શ્રીઆનંદવિમલસૂરીશ્વર થકી ગુરૂની પરંપરા
કહી તેહ આચાર્યપદની પરંપરા બાણવી. જે અંથ કર્તા વિબુધવિમલ-
સૂરિ તેહના આચાર્યપદના દાતા શ્રીસુમતિસાગરસૂરીશ્વર થયા. દીક્ષા
ગુરૂ તે પંડિત શ્રીકીર્તિવિમલગુરૂ પંચાસ પદ ધારી. તેહના ગુરૂ
શ્રીઋદ્ધિવિમલ ગણી મહાપુરૂષ મહાતપસ્વી સંવેગી થયા. તે, સંવત
૧૭૧૦ વર્ષે ગૂજરાત મધ્યે ધાણુધાર મધ્યે શ્રીપાલણપુરને પાસેં
ગોલાગ્રામ મધ્યે શ્રીમહાવીરસ્વામીની સાનિધ્યેં ક્રિયા ઉદ્ધાર કર્યો.
તેહ કાલેં શ્રીયશોવિજય ઉપાધ્યાય કાશીમાંહિં ન્યાયશાસ્ત્ર ભણીને
ઈહાં પધાર્યાં છે. તેહ સંવેગપક્ષી બહુશ્રુત વિચરતા હતા તેહની
સાહાય્યઈ શ્રીઋદ્ધિવિમલગણિ ક્રિયા પાલતા હવા. તેહના શિષ્ય
કીર્તિવિમલગણિ થયા. તેહની કીર્તિ મોટી છે. અનેક ભવ્યજીવને
પ્રતિબોધીને દીક્ષા દીધી છે. જેહના ગુણ ઘણા વિખ્યાત છે જગત્રય
માંહિ. તે બહુશ્રુત ગુરૂ અંથકર્તાના ગુરૂ છે. તેહના જે શિષ્ય, તેહ
અંથકર્તા શ્રીવિબુધવિમલસૂરિ જેહને શ્રીસુમતિસાગરસૂરીશ્વર સંવત
૧૭૯૮ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ત્રીજેં સૂરિપદની સ્થાપના શ્રીશંખેશ્વર-
ગ્રામ મધ્યે કરી.

“ જે નોરંગાબાદ નગરને વિષે. તેહ પુરી કહેવી છે. જે નગરીને
વિષે કરાવ્યા છે તીર્થકરદેવના દેહર્યાં, જે શ્રદ્ધાના સમૂહ એહવા
ઘણા શ્રાવક છે. જેનના દેહર્યા પ્રતિમા, પ્રતિષ્ઠા, દીક્ષા મહોત્સવના
કરનાર્યાં, દ્રવ્યસ્તવરૂપઈ કરીને સમ્યક્ત્વ નિર્મલ કરતા થકા એહવા
શ્રાવક ઘણા છે. તેહ શ્રાદ્ધવર્ગ સહિત એહવી પુરી તેહને વિષે
શ્રીશાંતિનાથ ભગવંતના દેહરામધ્યે સંવત ૧૮૧૩ ના વર્ષે કાશુણ
સુદી૦ પંચમીને દિનેં સા કર્પૂરચંદ મોતીચંદ તથા સા દેવચંદ

લાલજી પ્રમુખ સંઘે ઘણો મહોત્સવ કરીને આચાર્યપદની સ્થાપના કરી તેહ શ્રીમહિમાવિમલસૂરિ ઇતિ નામઠં કરીને પ્રસિદ્ધ છે જેહ એહ અંથકર્તા છે તેહના શિષ્ય તથા પંઠ શ્રીક્ષાંતિવિમલ પ્રમુખ અનેક શિષ્યઠં શુભ પરિવારઠં પરવર્યા એહવા અંથકર્તા સમ્યક્ત્વ-પરીક્ષા અંથ કરતા હવા.

“ શ્રીશાલિવાહનઠં રાજઠં પ્રવર્તાવ્યેા જે શાકે સંવત્સર ૧૬૭૬ ના વર્ષે, સંવત્ ૧૮૧૩ વીરવિક્રમાદિત્ય સંવત્સરને વિષે એહ અંથ સંપૂર્ણ થયો.

“ સુદી તેરસને દિવસે સાધુ લાનુવિમલના આગ્રહ થકી એહ અંથ કર્યો. સંવત્ ૧૮૧૪ ના વર્ષે ક્ષગુણવદિ ૭ વાર બૃહસ્પતદિને લિખિતં. શ્રીનૌરંગાબાદ મધ્યે.”

વિજયરત્નસૂરિ.

રાસ ૪, પૃષ્ઠ ૩૭-૪૪.

આ ચરિત્ર નાયક, તપગચ્છની પટ્ટાવલિમાં થયેલ વિજયપ્રભસૂરિના પદ્ધર છે. તેમનું સંક્ષિપ્ત ચરિત્ર આ રાસમાંથી નીચે પ્રમાણે મળી આવે છે:-

શુર્જરદેશમાં પાલણપુર શહેર જૈનોની સારી વસ્તીવાળું હતું અને હાલ પણ ગણાય છે. તેને તેથી કવિ 'જૈનકાંતિપુર' એ બિરૂદ આપે છે. ત્યાં વસતા હીરાશાહને પોતાની પત્નિ હીરાદેથી ન્યાનજી અને વીરજી એ નામના બે પુત્રો થયા અને ત્યાર પછી શુભસ્વપ્નસૂચિત એક ત્રીજો પુત્ર થયો અને તેનું નામ જોડો પાડ્યું. જોડો પાંચ વર્ષનો થયો એવામાં તેના પિતા હીરાશાહ સ્વર્ગસ્થ થયા. આથી માતાને સંસારપર વૈરાગ્ય થતાં તીર્થયાત્રા કરવાની ઇચ્છા થઈ. સિદ્ધાચલ, દેવતગિરિ (ગિરનાર) ની યાત્રા કરી, અને તે વખતે જૂનાગઢમાં વિજયપ્રભસૂરિ વિરાજતા હતા, તેમને સપરિવાર હીરાદેએ વંદના કરી, અને તદુપરાંત તેણીના પુત્રોએ સૂરિજીની નવઅંગે પૂજા કરી.

“ નવઅંગે પૂજા રે કરેં શુરરાયનીરે, સુત મુંદર સુકમાલ ”.

આ પુત્રોમાંના કનિષ્ઠ પુત્ર જોડોને જોતાં સૂરિના દિલમાં તે વચ્ચી ગયો. માતાને સ્વપ્નમાં શાસનદેવીએ આવી સૂરિજીને બધા પુત્ર આપવાની અને તેમની સાથે તેણીને પણ દીક્ષા લેવાની આજ્ઞા કરી, ને સાથે જણાવ્યું કે તેમાં જોડો શાસનદીપક થશે. આથી માતાએ બધા પુત્રો સૂરિજીને આપ્યા અને પોતે પણ દીક્ષા લીધી. સૂરિજીએ ત્રણેને દીક્ષા આપી જ્ઞાનવિજય, વિમલવિજય અને નિતવિજય એ નામ આપ્યાં.

આમાં જિતવિજયની સ્મરણશક્તિ ઘણી તીવ્ર હતી. એક દિવસમાં ચાર ઘડી દિન પાછલો રહે ત્યાં ત્રણસો સાઠ ગાથા લખી જતા. પદ્મદર્શનનો અભ્યાસ આદર્યો, અને તેમાં પારંગતતા મેળવી. આથી વિજયપ્રભસૂરિએ પ્રસન્ન થઈ જિતવિજયને નાગોરશહેરમાં સૂરિપદ આપી વિજયરત્નસૂરિ, એ નામ આપ્યું અને પોતાના યુવરાજ બનાવ્યા. સંવત્ ૧૭૩૨. આ સૂરિમહોત્સવ મેઘા પુત્ર મોહનદાસે આરહનર રૂપીઆ ખર્ચી કર્યો.

વિજયરત્નસૂરિ માલવા, મેવાડ, મરૂઘર (મારવાડ), ગુજરાત, વાગડ અને ગોડવાડમાં વિચર્યા. સતરસે ગામવાળા વાગડદેશના રાવલ ખુમાણસિંહની સલામાં વાઢીઓને જીત્યા અને અષ્ટાભિધાન (અવધાન !) સાધી રાજને પ્રસન્ન કર્યો. તેની રાણીએ મોતીનો સાથીઓ સૂરિના માનમાં પૂર્યો. રાજનગરમાં (અમદાવાદમાં) આજમશાહ સુબો સૂરિને બહુ માન આપતો. એક સંન્યાસી એક બાળકને લઈ ગયો હતો તેથી આજમશાહે એવું ફરમાન કાઢ્યું કે કોઈ ફકીર કે સંન્યાસીએ નગરમાં રહેવું નહિ. સૂરિએ સુબોને સમજાવી તે ફરમાન પાછું ખેંચાવ્યું હતું અને આવી રીતે બધા મતવાળા સાધુઓ ઉપર આવેલું સંકટ દૂર કરાવ્યું. અહીં પોતાના સગાભાઈ ને સાથે ગુરૂભાઈ એવા વિમલવિજયને ઉપાધ્યાય પદ આપ્યું. ગુરૂએ ગુજરાતમાં ચૌદ ચોમાસાં કર્યાં અને પછી ઉદયપુર આવ્યા.

ઉદયપુરમાં મેવાડ દેશનો હિંદુ છત્રપતિ નરેશ ('ચિત્રોડો રાણો')
૧ રાજ્ય કરતો હતો તેને પ્રતિબોધ આપી-જૈનધર્મમાં શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન કરાવી. ઘણા પંડિતોને વાદમાં જીતી જૈનધર્મનો મહિમા

૧ મેવાડ-ઉદયપુરમાં પ્રસિદ્ધવીર રાજસિંહ રાણાના પુત્ર જ્યસિંહે સં. ૧૭૩૭ થી સં. ૧૭૫૬ સુધી રાજ્ય કર્યું. અને ત્યાર પછી તેના પુત્ર અમરસિંહરાણા ગાદીએ બેસા. અને ત્યાર પછી તેમના પુત્ર સંત્રામસિંહરાણા બેસા કે જે અઠાર વર્ષ સુધી રાજ્ય કરીને સં. ૧૭૯૦ માં સ્વર્ગસ્થ થયા. તે રાણા હમણાં વિદ્યમાન હતા. તેઓ ચારિત્રશાળી, પ્રતાપી અને લોકપ્રિય હતા.

વધાર્યો. આથી રાજાે ખુશી થયો અને ગુરૂના ઉપદેશથી ડુમ્માલો કર અંધ કર્યો, સરોવરમાં માછલાં માટેની જાળો નાંખવાની તથા ચકલીઓ મારવાની અટકાયત કરી, ગર્ભવિહારણ તથા મનુષ્યવધના પાપોનું આલોચન લીધું. મરૂધર (મારવાડ) દેશની રાજધાની જોધપુરમાં રાજા ૧ અજીતસિંહ હતો-ત્યાં ચોમાસું કર્યું. મેડતાનો અપાસરો હતો તેપર મુસલમાનોએ મસ્જીદ બનાવી હતી, તે ગુરૂના વચને બદલાવી ફરીવાર તેનો અપાસરો બનાવ્યો. ત્યાં સંઘામસિંહ રાજાએ પોતાના મહેલમાં સંઘસહિત શ્રીમહાવીર પ્રભુના જન્મ સંબંધીનું વ્યાખ્યાન ગુરૂના મુખથી સાંભળ્યું. આ રીતે શાસન-શોભા વધારી અને બધાં તીર્થની યાત્રા કરી.

પછી ઉદયપુરમાં પ્રથમ ચાર ચોમાસાં કર્યાં હતાં અને સંઘપ્રત્યે ગુરૂની ધર્મપ્રીતિ હતી, તેથી પુનઃ ત્યાં પધાર્યાં. અહીં પોતાનું મરણ નજીક જાણી પોતાની પાટે*વિજયક્ષમાસૂરિને આચાર્યપદ આપી સ્થાપ્યા. સંવત્ ૧૭૭૩ ભાદ્રપદ શુદ્ધ ૮ પછી પોતે અનશન કરી ભાદ્રવાવદિ બીજે પદ્માસને ધ્યાન ધરતાં સ્વર્ગવાસ કર્યો. શ્રાવણે સાતસેં રૂપીઆ એકઠા કરી રૂડી માંડવી બનાવી અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. આ રાત્રીએ વિમલવિજયઉપાધ્યાયને સ્વપ્ન આવ્યું કે દેવવિમાનમાં ગુરૂ સ્વર્ગે સીધાવ્યા.

૧ અજીતસિંહ રાડોડવંશી પ્રતાપી વીર રાજા હતો. તેનું, મોટા કુંવર અભયસિંહની પ્રેરણાથી નાગેરમાં તેના નાના કુંવર વખતસિંહે રાજ્યલોભથી ખૂન કર્યું હતું. ઇ. સ. ૧૭૨૫. પછી અભયસિંહ ગાદીપર આવ્યો.

* જન્મ મારવાડ દેશના પાલીનગરમાં ઓસવાલ શાહ ચતુરજીને ત્યાં સૂરિ થયા પછી અન્યાન્યદેશમાં વિચરી સોરઠના દીવખંદરમાં આવ્યા તે ત્યાં સં. ૧૭૮૫ માં દેવલોક ગયા. આ વર્ષમાં તેમના પટધર વિજયક્ષમાસૂરિને દીવખંદરમાંજ આચાર્યોત્સવ થયો. ત્યાર પછી તેઓ સુરત ગયા. ત્યાં બાદશાહના મુખા નવાબ વગેરે અનેક તેમના ભક્ત થયા. ત્યાંથી વિહાર કરી સોરઠ દેશમાં આવ્યા તે ધોરાજી ગામમાં સં. ૧૮૦૬ માં સ્વર્ગવાસ કર્યો.

આ પછી ઉદયપુરના સંઘે વીસ હજાર રૂપીઆ ખર્ચી વિજય-ક્ષમાસૂરિનો આચાર્યપદોત્સવ ઉજવ્યો. આ સમયે વિમલવિજયના શિષ્ય વાચક શુભવિજય સારા વિદ્વાન ગણાતા હતા અને પોતાના ઉપ-દેશથી ભવિક લોકોને પ્રતિબોધ આપતા હતા.

રાસકાર ચરિત્રનાયકના શિષ્યજ છે. તેમનું નામ રામવિજય હતું. રચનાની સાલ આપી નથી, પરંતુ સૂરિજના સ્વર્ગગમન પછી તુરતજ રચના થઈ હોય એવું લાગે છે.

અન્ય સ્થલેથી મળતી હકીકત અહીં મુકવામાં આવે છે:— સૂરિજના પિતા ઝોસવાલ રતિના હતા. સંવત્ ૧૭૭૦ નું ચોમાસું ભેદપુરમાં ત્યાંના રાજાના ખાસ આગ્રહથી કર્યું હતું. નગર પ્રવેશ કરતી વખતે રાજા અણતસિંહ પોતાની બધી સેના સાથે સૂરિજની સામે ગયા હતા અને સૂરિજને દૂરથી દેખીનેજ પોતાનાં રાજ્યચિહ્નો છોડી રાજાએ સવિનય નમસ્કાર કર્યો હતો. રાજા સૂરિજના તપસ્તેજથી અત્યંત પ્રસન્ન થયો હતો. સુવર્ણ અને રૂપાનાં કુલોથી રાજાએ સૂરિજની પૂજા કરી હતી. ઘણા આડંબરથી તેણે સૂરિજનો નગરપ્રવેશ કરાવ્યો હતો અને ચાચકોને પણ ખૂબ દાન આપ્યું હતું. તેણે અંત:પુરની રાણીઓના હાથે મોતીઓના સાથીઆ વગેરે કરાવી શુરૂજની પૂજા કરાવી હતી. ત્યાર પછી રાજા-સલામાં રાજાએ સૂરિ સાથે ધર્મવાર્તા કરી હતી. પછી સૂરિજ ભેવાડમાં ગયા ત્યાં અમરસિંહનામના રાજા રાજ્ય કરતા હતા. તેની પાસે ચકલી, વનના જીવો, ગૌ, પશુ આદિનો વધ પર્યુષણપર્વમાં ક્રોધ ન કરે એ સંબંધીનો ફરમાનપત્ર લખાવી લીધો હતો.

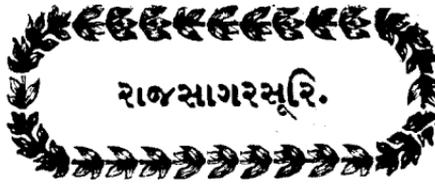
આ સમયમાં ભોજસાગરગણિનામના લક્ષ્મીસાગરથી ઉતરી આવેલા ઉત્તમ વિદ્વાન સાધુ વિદ્યમાન હતા. તેમણે રચેલ દ્રવ્યાનુ-યોગતર્કણ (પ્રસિદ્ધ થયો છે) તથા ખીજો ગ્રંથ રમલશાસ્ત્ર (સંવત ૧૭૯૮ સુરતમાં) રચેલ છે. તેમણે વિજયરત્નસૂરિજની સ્તુતિ રચી છે તે અહિં આપવામાં આવે છે:—

આયો આજ ગચ્છરાજ વડસાજ જોધાણપુર,
 આય મહારાજ કીધો સા(સ)મેલો,
 ઘર ઘર સાર શુભકાર વધામણા,
 લોકનો થોક હૂઓ સમેલો-આ. ૧
 સીસ સિંહૂર મહપૂર રણતૂર રવ,
 ઘટા ઘણણાટ ગજઘાટ ઝલઈ,
 અતિહ ઉત્તંગ હેમંગ જિમ હાલતા,
 દેખિ અભિમાન ઐરાવ ભૂલઈ-આ. ૨
 નીલડા પીલડા કાછિ કંબોઝડા,
 આરળી ખૂબ ઓપેઈ ઐરાકી,
 અબલ ખુરસાણુ ઘમસાણુ કીધઈ ઘણુ,
 તેજિયાં પવન જિમ ગમતાકી-આ. ૩
 સાખલાં હાશ્ર સસનાથ ક્ષેત્ર કૃષે,
 ખાસ નીસાણુ ઝંડા સુહાવેં,
 ભલભલા યોધ આગેં વધઈ આખતા,
 દુરંગા ઉમંગા પવંગા નયાવઈ-આ. ૪
 મુખમલી ઝૂલ મખતૂલ રથ જોતયાં,
 વૃષભ વડગાતમય મત્ત સોહા,
 પદ્મિયાં અંગ ઈકે અંગ જિમ આરિસા,
 સારિસા ધવલ ચાલેં છછોહા-આ. ૫
 અબલ મુખપાલ બહુમાલ હુંતાવણી,
 કનકકરિ કુંભ જિમ કુંભસીસેં,
 મોતીયાં બલિયાં પાટ પખાલિયાં,
 જડિત અસમાન સુમયાન દીસેં-આ. ૬
 પૈકે અણુપાર અસવાર આગેં હુઆ,
 દોડતા ઉચરેં એમ વાંણી,
 સુગુરૂ દરિસણુ કિયો પ્રસન હૂઓ હિયો,
 આજ શુભકાજ જમવાર બાંણી-આ. ૭
 એમ અણુથાહ ઉચ્છહ વડ ચાહસૈં,
 વાજતી નોભતાં જૈન ઘાઈ,
 ભનત બિરહાવલી ભદ્ર ચારણવલી,

ધવલ મંગલ વધાઈ વધાઈ-આ. ૮
 સિતરૈં માસ અસાઠ સુદિ તીજ દિન,
 નગર બેઠાંણુ પરવેસ કીધો,
 સકલ હિંદુવાણુ દીવાણુવિચ સામઠો,
 શ્રીમહારાજ લલ સુજસ લીધો-આ. ૯
 વેદ વેદાંત સિદ્ધાંત મુખપાઠ સખ,
 શ્રીમુખૈં સુગુરુ ઉપદેશ દેવૈં,
 દુનિચ જન રંજિયા કુમતિ ભટ ગંજિયા,
 ભંજિયા ખંડ પાખંડ હેવૈં-આ. ૧૦
 નિરખી હિત નેણુ સુણિ વૈણુ બહુ રંજિઓ,
 શ્રીમહારાજ અઘણત મારૂ,
 અહો અહો એહ પટધાર અવતાર જિમ,
 અવતર્યો એ એ કલિકાલ મારૂ-આ. ૧૧
 આજ સુવિહાણુ ભલભાણુ નભ ઉગિઓ,
 ધન્ય એ યામ શુભ ધામ દાર્ખૈં,
 ધન્યકૃત પુણ્ય હું દરિસ તાહરો કિયો,
 એમ મહારાજ અજિતેશ ભાર્ખૈં-આ. ૧૨
 યુગલ સસિસૂર ઇકે નૂર જા લગિ તપેં,
 તાં લગૈં શ્રીવિજયરત્ન રાજ,
 તેજ પ્રતપો સદા ભોજ ગાવૈં મુદા,
 સખલ બલ સીહ જિમ દીહ સાજ-આ. ૧૩

આ રાજસ્થાની યા રાજસ્થાની મિશ્ર ગુજરાતી ભાષાનો કંઈ
 ખ્યાલ આપે, એમ લાગે છે. આ ભોજસાગરગણિ વિજયરત્નસૂરિના
 વિજયક્ષમાસૂરિ અને તેના વિજયદયાસૂરિની પાટ પરપરા સુધી
 વિદ્યમાન હતા.

આ રાસની પણ એકજ પ્રતિ મળી શકી હતી અને તે વડોદરા
 સંઘના જ્ઞાનભંડારની હતી. પ્રતિ ઉપર લખ્યાની સાલ નહોતી
 પરંતુ તેની આકૃતિ ઉપરથી તે જૂનીજ જણાતી હતી.

(રાસ ૫, પૃ. ૪૫-૬૭)

ગુર્જરદેશમાં સિંહપુર નામના ગામમાં ઓસવાલજ્ઞાતિના દેવીદાસ શાહને તેમની ધર્મપત્ની કોડાંથી બે પુત્ર થયા. પાછળથી કોડાંને સંસાર ઉપરથી વિરક્તિ થઈ અને પોતાના બન્ને પુત્રો સાથે લઘ્વિ-સાગર ગુરૂ પાસે દીક્ષા લીધી. ગુરૂએ બન્ને ભાઈઓનાં ક્રમથી મુક્તિસાગર અને નેમિસાગર એવાં નામ આપ્યાં. બન્ને ભાઈઓ શાસ્ત્રાભ્યાસ કરી યોગ્ય થયા ત્યારે ગુરૂએ મુક્તિસાગરને ' પંડિત ' પદ અને નેમિ-સાગરને ' પાઠક ' (ઉપાધ્યાય) પદ સમર્પણ કર્યું. સંવત્ ૧૬૭૩ માં માંડવગઢમાં આદશાહ આગળ નેમિસાગર ઉપાધ્યાયે પોતાના પ્રતિસ્પર્ધિઓ સાથે વાદ કર્યો અને વિજય મેળવ્યો, પરંતુ કર્મ પ્રભાવે ત્યાંજ થોડા દિવસમાં કાલ કરી સ્વર્ગવાસી થયા. x

બીજા ભાઈ મુક્તિસાગરની દિવસે દિવસે પ્રગતિ થતી ગઈ અને તેમની ખ્યાતિ વધતી ગઈ. સંવત્ ૧૬૭૬ માં ગચ્છનાયકની ખાસ ઇચ્છા અને આજ્ઞાથી તેઓ મારવાડમાં ગયા અને નડુલાઈ (નાડ-લાઈ) માં ચોમાસું કર્યું. તેમના ઉપદેશથી ચોમાસામાં ત્યાંના શ્રાવક-વર્ગે ઘણાં ઘણાં ધર્મકૃત્યો કર્યાં અને જૈનધર્મનો મહિમા વધાર્યો. એવામાં તપગચ્છપતિ વિજયદેવસૂરિએ અમઠાવાદથી ત્યાંના પ્રસિદ્ધ શેઠ શાંતિદાસની પ્રેરણાથી શાહ અમર સાથે ઉપાધ્યાયપદ સમર્પણ કરવા સાડું વાસક્ષેપ મોકલ્યો. પછી નાડલાઈના સંધે ઘણા ઠાઠ-માઠથી આદિનાથના મંદિરમાં નેમિસાગરને ' મહોપાધ્યાય ' નું પદ

x આ નેમિસાગર માટે વિશેષ જુઓ, ઐતિહાસિક રાસમાળા ભાગ ૧, માંનો ' નેમિસાગરનિર્વાણરાસ ' પૃષ્ઠ ૨૪૪ થી ૨૫૬.

સમર્પણ કરી આડંબર સાથે વંદન કર્યું. એ પદવીદાનના માનખાતર સંઘે ઘણા મહોત્સવો વિગેરે કર્યાં. ચોમાસું ઉતર્યા પછી ઉપાધ્યાયજી ત્યાંથી વિહાર કરી ફરતા ફરતા ભિન્નમાલ ગયા અને તે ચોમાસું ત્યાં રહ્યા. ત્યાંથી ચોમાસું ઉતરે વિહાર કર્યો અને રાધનપુર, શંખેશ્વર અને વીરમગામ આદિ ગામોમાં થઈ અમદાવાદ આવ્યા. અમદાવાદના આગેવાન શેઠ શાંતિદાસ વિગેરે ઘણા આડંબરપૂર્વક તેમની સન્મુખ ગયા અને નગર પ્રવેશ કરાવ્યો.

અમદાવાદમાં તે વખતે વિજયદેવસૂરિ વિરાજમાન હતા. શાંતિદાસ શેઠે તેમને મુક્તિસાગરને આચાર્યપદ આપવા વિનંતિ કરી. પરંતુ સૂરિજીના સહચરોએ ખીલે પ્રપંચ રચવા માંડ્યો, ત્યારે શેઠે મુક્તિસાગરને ત્યાંથી સાહ મૂલાના ઉપાશ્રયમાં લઈ ગયા. આ પ્રસંગે ઘણા બનાવો બન્યા હતા પરંતુ તે રાસકાર આપતા નથી અને છેવટે શી રીતે આચાર્ય પદ મળ્યું તેનીજ વાત કરે છે.

મુક્તિસાગરવાચક મૂલાસાહના ઉપાશ્રયમાં આવ્યા પછી વિજયદેવસૂરિએ તેમને સૂરિપદ આપવાની હા ભણી અને તે પ્રમાણે સવંત ૧૬૮૬ ના જ્યેષ્ઠ માસમાં મહાવીરસ્વામીના મંદિરમાં મુક્તિસાગરને વિજયદેવસૂરિના હાથે આચાર્યપદ આપવામાં આવ્યું અને ‘રાજસાગરસૂરિ’ એવું નામ સ્થાપન કર્યું. સાહ વર્ધમાનના પુત્ર વસ્તુપાલે એ સૂરિપદનો મહોત્સવ ઘણું દ્રવ્ય ખર્ચી ઉજવ્યો હતો.

રાજસાગરસૂરિની સાથે સાધુ-સમુદાય ઘણા મહોટા પ્રમાણમાં હતા અને તેમાં ઘણા સારા વિદ્વાનો હતા. એ સાધુ-સમુદાયમાંથી કેટલાકનાં નામો રાસકાર આ પ્રમાણે આપે છે:—

૧ વિવેકહર્ષ,	૨ શ્રુતસાગર,	૩ ગુણસાગર,
૪ દર્શનસાગર,	૫ મેઘસાગર,	૬ કીર્તિસાગર,
૭ શ્રીસૌભાગ્ય,	૮ સત્યસૌભાગ્ય,	૯ માણિક્યસાગર,
૧૦ કૃપાસાગર,	૧૧ કુશલસાગર.	વિગેરે વિગેરે.

આ પછી રાસલેખક, શાંતિદાસ શેઠની પ્રશંસા લખે છે અને જણાવે છે કે-શેઠને દિલ્લીપતિએ ખુશી થઈને શિરપાવ આપ્યો હતો. હાથી, ઘોડા બક્ષીસ આપ્યા હતા. જહાંગીરબાદશાહે તેનો ઘણો સત્કાર કર્યો હતો. લાખો રૂપીઆ ખર્ચી ચિંતામણિપાર્શ્વનાથનું તેણે મંદિર બંધાવ્યું હતું. તેણે પોતાની લક્ષ્મીવડે જૈન અને ખીજી દીનપ્રબનો ઉદ્ધાર કર્યો હતો. અનેક મહોટા ઉમરાવો તેને માન આપતા હતા. અમદાવાદ, બુર્હાનપુર, વીજપુર, દીલ્લી, આગરા અને સિંધ વિગેરેના રાજ્યદરબારોમાં તેની ઘણી ખ્યાતિ ફેલાયલી હતી. એવો એ શાંતિદાસ શેઠ રાજસાગરસૂરિનો પરમ ભક્ત હતો. †

સંવત્ ૧૬૬૮ ના પૌષ શુકલ પૂર્ણિમા, ગુરૂવાર અને પુષ્ય-નક્ષત્રના યોગમાં, વૃદ્ધિસાગરને, રાજસાગરસૂરિએ સૂરિપદ આપી પોતાના પટધર બનાવ્યા. શ્રીપાલ સાહના પુત્ર સાહ વાઘજીએ આ પ્રસંગે વિપુલ ધન ખર્ચી સૂરિપદનો મહોત્સવ ઉજવ્યો.

રાજસાગરસૂરિએ પોતાની હયાતીમાં ઘણાં ઘણાં ધર્મકૃત્યો કર્યા કરાવ્યાં. જેવાં કે-બિંબ પ્રવેશ, પ્રતિષ્ઠા, યાત્રા, પંડિત અને વાચક પદ્મીદાન, ઉપધાન, માલારોપણુ વિગેરે વિગેરે. તેમણે શત્રુજય, ગિરનાર, આબુ, રાણકપુર, વરકાણા, શંખેશ્વર, અંતરીક્ષ આદિ તીર્થ સ્થળોની સંઘો સાથે યાત્રાઓ કરી હતી. ધર્મસાગર ઉપાધ્યાયે જે વિચારો પ્રકટ કર્યા હતા તેમનું સ્થાપન કરી પ્રતિપક્ષિઓનો મદ ઉતાર્યો હતો અને પોતાના ગુરૂ લઘ્નિસાગરની કીર્તિ જગત્માં વધારી હતી. આવી રીતે પોતાનું જીવન નિર્વહતા સંવત્ ૧૭૨૧ માં તેઓ અમદાવાદના રાજપુર નામના પુરામાં ચોમાસું રહ્યા. તે વખતે વૃદ્ધિસાગરસૂરિ, રત્નસાગરઉપાધ્યાય, પંડિત સૂરસાગર, હીરસાગર, માનસાગર, સુંદરસાગર વિગેરે તેમની સેવામાં જ હતા.

ત્યાર પછી રાસકારે, રાજપુરના શ્રાવકોનાં નામો આખ્યાં છે, જેઓ

† શાંતિદાસ શેઠના સંબંધમાં વિશેષ જણવા માટે જુઓ, જૈન ઐતિહાસિક રાસમાળા, ભા. ૧.

હમેશાં સૂરિજીની સેવામાં હાજર રહેતા હતા. સાતમી ઢાલમાં અમદાવાદનું કાંઈક અલંકારિક વર્ણન આપ્યું છે. પછી જણાવ્યું છે કે— શાંતિદાસશેઠ, વર્ધમાનસાહ અને વાઘજીસાહના પુત્રો વિગેરે શહેરના શ્રાવકોએ મળીને વિચાર કર્યો કે સૂરિજી ત્યાં પુરામાં રહેલા છે પરંતુ ચોમાસામાં કીચડના લીધે આપણાથી હમેશાં ત્યાં શીરીતે જઈ શકાશે અને સૂરિજીની લકિત કેમ થઈ શકશે માટે તેમને શહેરમાં લાવવા જોઈએ. એ વિચાર કરી બધા સૂરિજી પાસે ગયા અને ત્યાંથી તેમને મૂલાસાહના ઉપાશ્રયમાં પધરાવ્યા. દિવસ અને રાત લક્તજનો તેમની સેવામાં હાજરને હાજર રહેતા હતા. ગાયકજનો નિરંતર તેમના શુભગાન કરતા હતા. શ્રાવિકાઓ ગહુંલીઓ ગાતી હતી અને ઘર ઘર રાત્રિ જગરણ થતાં હતાં.

આઠમી ઢાળમાં અમદાવાદના આગેવાન અને શ્રીમાન શ્રાવકોની નામાવલી આપી છે. તેમાં શાંતિદાસશેઠના પુત્ર રતનસાહ, લખમીચંદ, માણેકચંદ અને હેમજીસાહ લક્ષ જેએ છે. તેમણે સં. ૧૭૧૭ માં પડેલા દુકાળ વખતે જગડુસાહની પેઠે લોકોના સંકટનું નિવારણ કર્યું હતું. તેમનું પણ રાજઓ અને ઉમરાવો વિગેરેમાં ઘણું માન હતું. બાદશાહ પણ તેમનો સારો સત્કાર કરતો હતો, વિગેરે. પછી બીજા ઘણા શ્રાવકોનાં નામો આપી છેવટે જણાવે છે કે, શહેરના અને પ્રેમાપુર, રાજપુરા, નવાપુરા, અસાવલી, ઈદલપુરા, શેખપુરા, ઉસમાપુરા, મીરાંપુરા, નિન્દમપુરા, અહિમ્મદપુરા, સકંદરપુરા, બીબીપુરા, કાલુપુરા ઇત્યાદિ સઘળા પુરાઓનો શ્રાવકવર્ગ સૂરિજીની સેવામાં એકઠો થયો તે વખતે સૂરિએ છેલ્લો ઉપદેશ દીધો અને જણાવ્યું કે :—

સંવત્ ૧૭૧૫ માં અમારા પરમભક્ત અને પ્રાણુ જેવા પ્રિય શાંતિદાસ સ્વર્ગે ગયા. અમારે પણ પોતાના એ સ્વધર્મીને મળવા માટે જવાનો અવસર આવી ચુક્યો છે તેથી અમે પણ હવે પ્રયાણ કરીશું. ત્હમે સઘળાઓ જે પ્રમાણે ધર્મરાધન કરો છો તે

પ્રમાણે કરજે અને અમારો આ છેલ્લો ધર્મલાલ માનજે ; એમ કહી સૂરિજીએ પોતાનો હાથ ઉંચો કર્યો અને તેજ વખતે પોતે ચારે આહારનો ત્યાગ કરી અણુસણુ ઉચર્યું.

ત્યાર બાદ ખંભાત, સુરત, ખુર્દાનપુર, પાટણ, રાધનપુર ઇત્યાદિ શહેરોના આગેવાન શ્રાવકોનાં નામ લઈ તેમને ધર્મલાલ પહોંચાડવાની સૂચના કરી. તે પછી ભાદ્રપદ માસના શુકલ પક્ષની છઠ્ઠી ત્રિતિએ સૂરિજી ચોરાશી વર્ષનું આયુષ્ય સમાપ્ત કરી નિર્વાણુ પામ્યા.

તેમને પોતાના આયુષ્યના ૨૮ મા વર્ષમાં પંડિતપદ મળ્યું હતું. ચૌદ વર્ષ લગી પંડિતપદ ભોગવ્યું. પછી ઉપાધ્યાયપદની પ્રાપ્તિ થઈ અને ૭ વર્ષ લગી તે પદે રહ્યા. ત્યાર પછી આચાર્યપદની મેળવી અને તે પદની પાંત્રીસ વર્ષ સુધી ભોગવી ૮૪ મા વર્ષે સ્વર્ગસ્થ થયા. આ હિસાબે, સં. ૧૬૩૭ માં જન્મ, ૧૬૬૫ માં પંડિત પદ, ૧૬૭૬ માં વાચક પદ અને ૧૬૮૬ માં આચાર્ય પદ મેળવ્યું હતું; એમ રાસમાં જણાવ્યા પ્રમાણે બરાબર મળી આવે છે.

સૂરિજીના સ્વર્ગસ્થ થયાના સમાચાર સાંભળી શહેરનો સકલ શ્રાવક-શ્રાવિકા સમુદાય એકત્ર થયો અને તેણે આચાર્ય (વૃદ્ધિસાગર-સૂરિ) ને સૂરિજીના શબને પ્રક્ષાલન કરવાની વિનંતિ કરી. તેમણે મનમાં ધૈર્ય આણી પોતાના ગુરૂના શરીરને પ્રથમ નિર્મલ નીરથી સ્નાન કરાવ્યું. પછી પોતાના હાથે ચંદન વિગેરેનું વિલેપન કર્યું. પછી ઉત્તમ વસ્ત્રો પહેરાવી એક પાટ ઉપર સ્થાપન કર્યાં. ત્યાર બાદ બધા સંઘે મલી શબની પૂજા કરવી શુરૂ કરી. જેમાં સૌથી પ્રથમ શાંતિદાસશેઠના પુત્રોએ તેની શુરૂઆત કરી અને અગર, અબીર વિગેરે ઉવેળી સોના નાણું મૂકી અંગ પૂજા કરી. તેમના પછી વર્ધમાન સાહના પુત્રોએ અને વાઘજી સાહના પુત્રોએ તેજ પ્રમાણે પૂજા કરી. ત્યાર બાદ દોસી ગોવિંદ વિગેરે સકલસંઘે પૂજા કરી. આવી રીતે પૂજા કરતાં એકંદર અઢી હજાર રૂપીઆ ભોગ થયા હતા.

પછી એક મ્હોટી માંડવી બનાવી અને તેને જરી કસબ વિગેરે અનેક પ્રકારનાં બહુમૂલ્યવસ્ત્રોથી સજ્જ કરીને તેમાં સૂરિજીના શબને પધરાવી બહાર લઈ જવામાં આવી. તે વખતે સોના રૂપાના કુલો ઉછાળવામાં આવ્યાં. ઝવેરીવાડા સુધી ઘણા લોકોએ વધાવ્યા, પૂજા કરી અને અંતિમ દર્શન કર્યાં. ત્યાર બાદ પૈસા વિગેરે ઉછાળતાં ઉછાળતાં ગામના મુખ્ય બજારમાં થઈ સ્મશાન ભૂમિમાં તેમને લઈ જવામાં આવ્યા. તે વખતે સાથે લગલગ બે હજાર માણસો હતાં, અનેક પ્રકારના વાજિંત્રો વાજતાં હતાં અને સાથે નગર રક્ષક કોટવાલ પણ પોતાના લવાજમા સાથે ચાલતો હતો. રસ્તામાં પણ ઠેકાણે ઠેકાણે હજારો લોકોની ઠક જમી હતી. સ્મશાન ભૂમિમાં પંદર મણ સુખડની મ્હોટી ચિતા રચી તેના ઉપર માંડવી મૂકી. ચિતામાં સવામણ અગર, પાંચ શેર કપૂર ઉપરાંત અંબર, કસ્તૂરી અને ચૂઓ વિગેરે પદાર્થો નાખવામાં આવ્યાં હતાં. તે પછી શબના સુખમાં સોના નાણું મૂકી, દૂધની ધારા દઈ, ‘નમો અરિહંતાણું’ ગણી, સંઘ જનોએ અગ્નિસંસ્કાર કર્યો.

પછી શ્રાવકવર્ગ પાછો ઉપાશ્રયે આવ્યો. ત્યાં વૃદ્ધિસાગરસૂરિ સાથે દેવવંદન કરી સૂરિના ગુણ સ્મરણ કરતો અને વિદ્યમાન આચાર્યને શોક શમન કરાવતો પોતપોતાના સ્થાનકે ગયો.

આ રાસ કૃપાસાગરના શિષ્ય તિલકસાગરે રચ્યો છે. રચ્યાની સાલ આપવામાં આવી નથી પરંતુ જે પ્રતિ ઉપરથી આ રાસ સુદ્રિત કરવામાં આવ્યો છે તે પ્રતિ સં. ૧૭૨૨ ની લખેલી હોવાથી, અર્થાત્ રાસનાયકના નિર્વાણ પછી, તેજ વર્ષે લખાયેલી હોવાથી, એની રચના પણ, સૂરિના નિર્વાણ પછી તુરતજ—ચાર છ મહિનામાં જ—થયેલી જણાય છે.

રાસની હસ્તલિખિત પ્રતિ પ્રવર્તક શ્રીકાંતિવિજયજી મહારાજના શાસ્ત્ર-સંગ્રહમાંથી જ પ્રાપ્ત થઈ હતી. પ્રતિ ઘણી જ ઉત્તમ રીતે અને મનોહર લિપિમાં લખેલી છે. તેના એકંદર ૨૧ પત્રો હતાં. પ્રતિના અંતે લેખકે આ પ્રમાણે લખેલું છે :—

संवत् १७२२ वर्षे श्रावणमासे शुक्लपक्षे तृतीयातिथौ गुरुवासरे
 तपागणगगनविकाशनसहस्रभानुनिखिलनृपतिमुकुटरत्नप्रभासलिलधौतपादा-
 रविन्दद्वितयसकलभट्टारकसभामिनीभालस्थलतिलकायमानभट्टारकशिरो-
 वंतसभट्टारकश्री श्री श्री श्री श्रीराजसागरसूरीश्वरचरणकमलमधुकरायमाण-
 सकलपण्डितशिरोमणिपण्डित श्री ५ श्रीशान्तिसागरगणेशिष्यगणितद्या-
 लसागरेण लिखितेयं प्रतिः ॥

પંડિત ન્યાયસાગર.

(રાસ ૬, પૃ. ૫૮-૮૫)

રાસકાર પ્રથમ શંખેશ્વરપાર્શ્વનાથ, તથા સરસ્વતીને પ્રણામ કરી ન્યાયસાગર પંડિતના ચરિત્રની શરૂઆત કરે છે.

મરૂધર (મારવાડ) દેશના ભિન્નમાલ નામના પ્રસિદ્ધ નગરમાં જે વખતે રાઠોડ અજિતસિંઘ રાજ્ય કરતો હતો, તે વખતે ત્યાં ઓસવાલ જ્ઞાતિનો સાહુ મોટો કરીને એક ધર્મનિષ્ઠ અને શ્રીમાન્ વ્યાપારી રહેતો હતો. તેનું નગરજનોમાં તેમજ રાજ્યમાં ઘણું સાડું માન હતું. તેને રૂપવતી અને ગુણિઅલ રૂપાં કરીને પત્ની હતી. એક દિવસે તેણિએ રાત્રિના અવસાન કાલના સમયે સ્વપ્નમાં આત્મવૃક્ષ જોયો. અને તે હકીકત પતિને કહેતાં તેણે ગુરૂ પાસે તેનું ક્ષણ પુછ્યું. ગુરૂએ ‘ તમને બુદ્ધિમાન અને પ્રભાવશાલી પુત્રની પ્રાપ્તિ થશે. ’ એમ ઉત્તર આપ્યો. થોડાજ સમયમાં રૂપાંને ગર્ભ રહ્યો અને ઉત્તમ ડોહલાસૂચિત નવમાસ પૂર્ણ થયે, સંવત્ ૧૭૨૮ ના શ્રાવણ માસના શુકલપક્ષની અષ્ટમી વ્યતીત થયે અને નવમીના પ્રારંભે સૂર્યોદય વખતે પુત્રને જન્મ આપ્યો. તે પુત્રનું નામ નેમિદાસ રાખવામાં આવ્યું. બાલપણથીજ નેમિદાસ બુદ્ધિમાન, અચલ, ચતુર અને શાંભલતાંની સાથેજ વિદ્યા ગ્રહણ કરનારો જણાયો. જ્યારે તે લગભગ આઠ વર્ષનો થયો ત્યારે તેનો પિતા વ્યાધિવસ્ત થઈ મરણ પામ્યો. પિતાના મરણથી બાલક નેમિદાસના મન ઉપર ઘણી અસર થઈ અને તે સંસારની અસારતા સમજી વૈરાગ્ય તરફ મન વાળવા લાગ્યો. પિતાના પિતના પાઈને (કાકાને), પોતાનો વિવાહ કરવાના વિચારમાં ગુંથાએલા જોઈ નેમિદાસે તેમ કરવા ના પાડી. અને પોતે

લગ્ન કરવા અનિચ્છા દર્શાવી. નેમિદાસ હમિશાં ગુરૂ પાસે જઈ જ્ઞાન મેળવવા પ્રયત્ન કરતો અને નવકારશી, પોરસી, એકાસણાદિ વ્રત પચ્ચખખાણુ કરતો. એક વર્ષ વીત્યા પછી અર્થાત્ જ્યારે તે નવ વર્ષનો થયો ત્યારે તેના કાકાએ તેને લણુવા માટે નિશાળે મુક્યો. થોડાજ સમયમાં તેણે પોતાની તીવ્રબુદ્ધિને લીધે અધ્યાપકની પ્રીતિ સંપાદન કરી લીધી અને વિદ્યા પણ સઘળી ગ્રહણુ કરી લીધી. આથી તેની માતા અને કાકા વિગેરે કુટુંબીજનો ઘણાં ખુશી થયાં.

એક દિવસે નેમિદાસ પોતાના કાકા સાથે ચૈત્યબુહારવા (દેવદર્શન કરવા) અર્થે ગયો. મંદિરમાં દેવદર્શન કરી ગુરૂવંદન કરવા ખન્ને જણા ઉપાશ્રયે ગયા. ત્યાં તે વખતે ઉત્તમસાગરજી નામના મુનિ પોતાના શિષ્ય પરિવાર સાથે આતુર્માંસ રહેલા હતા. તેમનું વ્યાખ્યાન સાંભળી નેમિદાસની સુષુપ્ત વૈરાગ્યવૃત્તિ બગૃત થઈ અને તેણે પોતાના કાકાને, પોતાનો દીક્ષા લેવાનો વિચાર જણાવ્યો. કાકાએ, તેના ઘણા આગ્રહથી અનુમતિ આપી અને બાલક નેમિદાસને ઉત્તમસાગરજી ગુરૂ પાસે મૂક્યો. શુભ મુહુર્ત્ત જોઈ ગુરૂએ દીક્ષા આપી અને નેમિદાસને બદલે ન્યાયસાગર નામ સ્થાપન કર્યું. ભિન્નમાલના શ્રાવકવર્ગે ઘણા દ્રવ્યનો વ્યય કરી તેનો દીક્ષા મહોત્સવ ઉજવ્યો.

હવે, ન્યાયસાગરને પ્રથમ ગુરૂ મહારાજે ષડાવશ્યક શીખવી, કમથી જીવવિચાર નવતત્ત્વ, દ્રવ્યશુભર્યાયસ્વરૂપ, કર્મત્રય, કર્મપ્રકૃતિ વિગેરે સઘળા પ્રકરણુ ત્રથો શીખવ્યા. પછી ગણુધર ત્રથિત આગમનો અભ્યાસ કરાવ્યો. જૈન વ્યાકરણુ, (સિદ્ધહેમશબ્દાનુશાસન ?) હરિભદ્રસૂરિ અને યશોવિજય ઉપાધ્યાયના રચેલા પ્રૌઠ અને ગહન ત્રથોનો પણ સાથે અભ્યાસ કર્યો. લઘુ કૌમુદી, સિદ્ધાન્તકૌમુદી, અને સવાલક્ષ શ્લોક પ્રમાણુ મહાલાખ્ય (પાતાંજલ મહાલાખ્ય), નૈષધાદિ પંચ કાવ્ય, અલંકાર શાસ્ત્ર અને જ્યોતિષશાસ્ત્રનું પણ યથેષ્ટ અધ્યયન કરી તેમાં પ્રવીણતા મેળવી.

આવી રીતે શાસ્ત્રાભ્યાસ કરતા કરતા તેમજ ગુરૂમહારાજની

સેવાનો લાલ લેતા લેતા એક વખતે સાહજનપુર અને સારંગપુર (માલવામાં આવેલા) તરફ વિહાર કર્યો. ત્યાં રહીને ન્યાયશાસ્ત્રોત્તું પઠન કરવું શુરૂ કર્યું અને થોડાજ સમયમાં તર્કસંગ્રહ, તર્કલાખા, ન્યાયમંજરી, મુક્તાવલી, ચિંતામણિ, શિરોમણિ અને મકરાનાથી વિગેરે ગ્રંથો લખી ગયા. આવી રીતે ન્યાયસાગરે સર્વ શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરી ઉત્તમ વિદ્વત્તા મેળવી સારા સારા વિદ્વાનોના મનહરણ કરવા માંડયાં. પોતાના શિષ્યની આવી શક્તિ અને વિદ્વત્તા જોઈ શુરૂ મહારાજને પણ ઘણો આનંદ થતો. ન્યાયસાગરની જ્યારે ત્રીસ વર્ષની અવસ્થા થઈ ત્યારે ઉત્તમસાગરજીનો સ્વર્ગવાસ થયો અને સઘે તેમને મહોત્સવ કરી, શુરૂજીની ગાદી ઉપર બેસાડયા.

હવે એક સમયે સાઠ સાધુઓના પરિવાર સાથે ન્યાયસાગરજી ધુલેર ગામમાં ઋષભદેવની (જેને કેશરીયા તીર્થ કહેવામાં આવે છે તેની) યાત્રા કરવા અર્થે આવ્યા. ત્યાં તે વખતે નરેન્દ્રકીર્તિ નામના હુંબડગચ્છ (દિગંબર સંપ્રદાય) ના આચાર્ય આવેલા હતા અને શાંતિવિજય નામના ખીજ એક શ્વેતાંબર વિદ્વાન પણ ત્યાં હાજર હતા. ન્યાયસાગરજીના સાધુઓને જોઈ દિગંબર આચાર્ય શ્વેતાંબરો માટે હલકા શબ્દો ઉચ્ચારતો અને પોતાની વિદ્વત્તાનો ગર્વ દેખાડતો. તે જોઈ શાંતિવિજય આદિ સાધુઓએ ન્યાયસાગરજીને દિગંબરાચાર્યનો મદ ઉતારવા આગ્રહ કર્યો તેથી તેની સાથે શાસ્ત્રાર્થ કરી દિગંબર ભટ્ટારકનો પરાજય કર્યો અને તેની જે પાલખી હતી તે ખુચવી લેવામાં આવી !

આવીજ રીતે, ન્યાયસાગરજીએ ઉજ્જૈણીમાં કુમતિઓને (મૂર્તિ-પૂજા ઉત્થાપકોને) હરાવી જિનમૂર્તિની સિદ્ધિ કરી, સિદ્ધપુરમાં પણ હુંબકો સાથે વાદ કરી તેમનો પરાજય કર્યો. એક વખતે તેઓ ફરતા ફરતા દશરથપુર (માલવામાં આવેલા મંદસોર શહેર) માં આવ્યા. ત્યાંનો નગરાધીશ કોઈ યવન (મુસલમાન) હતો. તે પોતાના કોઈ કાર્યની સિદ્ધિ માટે ન્યાયસાગરજીને પ્રશ્ન પૂછવા આવ્યો. ન્યાયસા-

ગરજીએ ‘ કર્યની સિદ્ધિ થશે ’ એવો જવાબ આપ્યો અને થોડાજ સમયમાં તેનો મનોરથ સિદ્ધ થયો. આથી તે યવનને ન્યાયસાગરજી ઉપર ઘણો સહભાવ થયો અને કેટલોકે ‘ માલ ’ (દ્રવ્ય) લઈ તેમને ભેટ તરીકે આપવા લાગ્યો. પરંતુ ન્યાયસાગરજીએ તો હંમે સાધુ હોવાથી તમારી ભેટ સ્વીકારી શકતા નથી, વિગેરે સમજાવી તેને વિદાય કર્યો. પછી ન્યાયસાગરજીના મનમાં ઘણાજ વૈરાગ્ય આવ્યો અને પરિગ્રહને પાપનું મૂળ જાણી તેનો સર્વથા ત્યાગ કર્યો. ત્યાર પછી યાવજીવ લગી પાંચ વિગઈનો ત્યાગ કરી અને સંવત્ ૧૭૬૩ માં ક્રિયા-ઉદ્ધાર કરી શુદ્ધ આચાર પાલવા લાગ્યા.

આવી રીતે વરાગ્યવૃત્તિયુક્ત થઈ અનેક નગર અને દેશમાં વિચારતા તથા પોતાની વિદ્વત્તાવડે ઘણા ભવ્યજીવોને પ્રતિબોધ કરતા ન્યાયસાગરજી એક વખતે અમદાવાદ આવ્યા. ત્યાં ઘણા લોકોને ધર્મોપદેશ આપ્યો. તેમના ઉપદેશથી ચ્યાર ગૃહસ્થોએ સંસારની વિરસતા જાણી તેમની પાસે દીક્ષા લઈ શિષ્ય થયા. બધા મળીને તેમને નવ શિષ્ય હતા.

ત્યાં, અમદાવાદમાં પણ ઢુંઢિયાની સાથે ચર્ચા કરી, ‘ ચૈત્ય ’ શબ્દનો અર્થ જે તે લોકો ‘ જ્ઞાન ’ કરતા હતા, તે ખોટો ઠરાવી, આગમ અને તેમની ટીકા, ભાષ્ય, ચૂર્ણી વિગેરેથી ‘ ચૈત્ય એટલે શિખરખદ્ધ મંદિર ’ એવું સિદ્ધ કરી આપી તેમને નિરૂત્તર કર્યા.

અમદાવાદથી વિહાર કરી ન્યાયસાગરજી જુદા જુદા તીર્થોની યાત્રા કરવાનો સંકલ્પ કરી, પ્રથમ શત્રુંજયતીર્થે ગયા. ત્યાં ઋષભ-જિનની યાત્રા કરી, સાહ સામીદાસની સ્ત્રીએ કરાવેલાં બિંબોની પ્રતિષ્ઠા કરી. ત્યાંથી ભાવનગરના સંઘના આગ્રહને લઈ ત્યાં ગયા. અને ત્યાં પણ કેટલીક પ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરી. ત્યાંથી ઘોઘાસ્થિત નવખંડા પાર્શ્વનાથની યાત્રા કરી ગિરનારતીર્થે ગયા. આવી રીતે-આણુ, તારંગા, પાટણુ વિગેરે સ્થળોના ચૈત્યો જુહારતા દક્ષિણુ દેશમાં વિહાર કર્યો. ત્યાં અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથની યાત્રા કરી. ત્યાંથી અવરંગાખાદ ગયા. ત્યાંના સંઘે ઘણા આડંબરપૂર્વકે તેમનો નગર પ્રવેશ કરાવ્યો.

ત્યાં બુહાનપુરના સાહ કસ્તુરચંદની વિનંતી આવી કે, -મહે' પાર્શ્વ-નાથનો જન્મ મહોત્સવ કરવા સામગ્રી એકઠી કરી છે અને તે આપના હાથે કરવાનો છે માટે આપ અહિં પધારો. તે વિનંતીનો સ્વીકાર કરી ન્યાયસાગરજી બુહાનપુર ગયા અને ત્યાં જિંબપ્રતિષ્ઠા પણ કરી. પછી ત્યાંથી ગુજરાત તરફ વિહાર કર્યો. ત્યાં સુરત, જ'બુસર અને ખંભાત વિગેરે ગ્રામોમાં વિચરતા હતા, એટલામાં ગચ્છપતિ (આચાર્ય) નો નવાનગર તરફ જવાનો આદેશ (હુકમ) આવતાં તે તરફ વિહાર કર્યો.

રસ્તામાં ચાલતાં કોઠગાંગડ x નામના ગામ સુધી પહોચ્યા હતા, એટલામાં ત્યાં શરીરમાં વ્યાધિ પેદા થયો. આ વાતની અમદાબાદના લોકોને ખબર પડતાં તેઓ તે ગામમાં આવ્યા અને શરીરની શિથિલતા જોઈ ચોમાસું અમદાબાદમાં કરવા આવવા માટે વિનંતી કરી. તેમની તે વિનંતીનો સ્વીકાર કરી ન્યાયસાગરજી અમદાબાદ ગયા અને લુહારની પોલના ઉપાશ્રયે ઉતર્યા. ત્યાં શરીર દિન પ્રતિદિન વધારે ક્ષીણ થતું ગયું અને એવી રીતે ચાર વર્ષ વ્યતીત થઈ ગયાં. સાહ ન્યાનચંદ અમીચંદ આગેવાન થઈને ન્યાયસાગરજીની ઘણી સેવા ભક્તિ કરી અને તેમની સારવાર માટે ઘણું દ્રવ્ય ખર્ચ્યું. તેમજ સાહ લાલચંદનો પુત્ર મોતીચંદ કે જેની કીર્તિ રાજનગરમાં ઘણી પ્રસરેલી હતી તે પણ, ન્યાયસાગરજીની સેવામાં સતત હાજર રહેતો હતો. તેણે તેમની સોના રૂપાના નાણાવડે નવે અંગે પૂજા કરી અને તેમના માનમાં ' અઠાઈ મહોત્સવ ' રાત્રિ જાગરણ, સાધર્મિવાત્સલ્ય, પૂજા અને પ્રભાવના વિગેરે અનેક ધર્મ કૃત્યો કર્યાં. તેવીજ રીતે મલુકચંદ સાહના પુત્રો જવેર અને પાનાચંદે પણ સાધર્મિવાત્સલ્ય વિગેરે કરી પુષ્કળ દ્રવ્યનો વ્યય કર્યો. ગુરૂભક્તા શ્રાવિકા કુસલબાઈ ગુરૂજીના ઔષધ વિગેરેની બધી વ્યવસ્થા કરતી હતી.

x જે પ્રતિ ઉપરથી આ મુદ્રણ થયું છે તેમાં ' કોઠગામડ ' નામ છે પરંતુ અક્ષરો જરા અસ્પષ્ટ જેવા છે. પરંતુ પાછળથી જે બીજી પ્રતિ મળી તેમાં સ્પષ્ટ અને ચોખ્ખી રીતે ' કોઠગાંગડ ' છે અને તેજ યથાર્થ છે.

પં. મણિસાગર, ઉદયસાગર, ધીરસાગર, અને જયસાગર નામના ચાર શિષ્યો તેમની સેવામાં નિરત હતા. આવી જાતની ચતુર્વિધ સંઘવડે કરાયેલી સારવાર સાથે છેવટે જ્યારે અંતસમય નજીક આવ્યો ત્યારે ન્યાયસાગરજીએ ચાર શરણુનું સ્મરણ કરી અણુસણુ ઉચર્યું અને બધા સંઘને અંતિમ શિખામણુ અને હિતોપદેશ આપી સંવત્ ૧૭૯૭ ના ભાદ્રવા વદી અષ્ટમીના પ્રાતઃકાલે તેમણે દેહત્યાગ કર્યો.

નવમી ઠાલમાં, રાસકાર, અમદાબાદના કેટલાક આગેવાન શ્રાવકોના નામ આપે છે અને તેમણે આડંબર પૂર્વક ન્યાયસાગરજીના શબ્દો કદમપુરાની વાડીમાં, અગ્નિ સંસ્કાર કરી ત્યાં સ્તૂપ બનાવી તેમાં ચરણ સ્થાપના કરી, એટલું જણાવી ઢાળની અને સાથે ચરિત્રની સમાપ્તિ કરે છે.

દશમી ઢાળ, અરિત્ર નાયક અને રાસકર્તાની શુદ્ધ પરંપરા જણાવવા અર્થે રચવામાં આવી છે. અત્રે એ જણાવવું આવશ્યક છે કે, પ્રથમ જે પ્રતિ ઉપરથી આ રાસ મુદ્રિત કરવામાં આવ્યો છે તે પ્રતિ પ્રવર્તકજીના શાસ્ત્ર સંગ્રહમાંની હતી અને દિપિ ઉપરથી જુલુજ જણાતી હતી. પરંતુ, તેનું એક અંતિમ પત્ર અનુપલબ્ધ હતું અને તેના લીધે પ્રશસ્તિવાળી ઢાળનો કેટલોક ભાગ અપૂર્ણ જ છપાવવો પડ્યો. પછીથી કાર્ય પ્રસંગે જ્યારે હું (સંપાદક) છાણી મુકામે ગયો, ત્યાં ત્યાંના જ્ઞાનમંદિરમાં સંરક્ષિત પંન્યાસશ્રીઆણુંદસાગરજી-હવે શ્રીસાગરાનન્દસૂરિ-ના શાસ્ત્રસંગ્રહમાં તપાસ કરતાં આ રાસની પ્રતિ ઉપલબ્ધ થઈ આવી. આ પ્રતિ સંપૂર્ણ છે અને તેમાં છેવટનો ભાગ પણ મૈબુદ છે તેથી એ આખી ઢાળ અત્રે આપવી આવશ્યક છે.

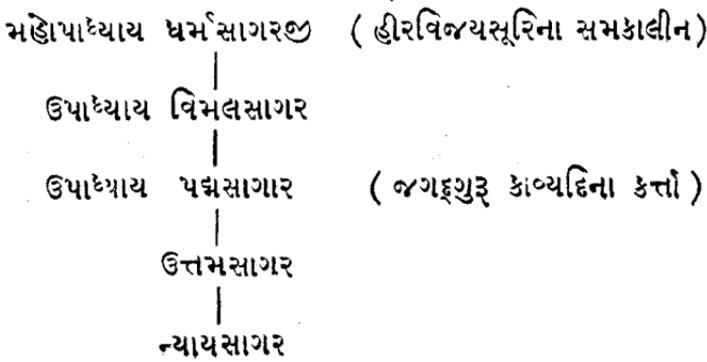
તપગણમાંહિં અધિકવિરાજે, આનંદવિમલસૂરિ ગાજે રે;
તેહ સમેં તે જાણો, ઉવઝાય શ્રીવિદ્યસાગર મનિ અણોરે. ૧
લવિયણુ ભાવ ધરીને વદો, -આંકણી.

છઠ્ઠ છઠ્ઠ આંબિલનો તપ કીધો, સ્વર્ગતણાં સુખ લીધાં રે.

- તત્પટ ધર્મસાગર ઉચ્ચાયા, સહુ પ્રણુમે' જોહના પાયા રે;
 તત્પટ વિમલાલોધિ ધીરા, તત્પટ પદ્માગ્નિધ હીરા રે. ૨
- તાસ પાટ ઉવચાય સુખંકર, શ્રીકુશલસાગર ધુરંધુર રે;
 તત્પટ ઉત્તમસાગરજી સોહો, સવિ પંડિતના મન મોહો રે. ૩
- તાસ પાટ પંકજ સમજણો, યથા ન્યાયસાગરજી ભાણો રે;
 જિનવર ધર્મ બહુ અબુઆલ્યો, કુમતિવાસને ટાલ્યો રે. ૪
- શ્રીપૂનિમગચ્છ અધિકો ગાજો, ઠંઠેર શાખા છાજો રે;
 શ્રીભાવપ્રભસૂરિ તખત વિરાજો, વાહીમતને ભાજો રે. ૫
- સંઘે વિનતી ગુરને કહાવી, શિષ્ય મોકલો ચિત્તમાં ઠરાવી રે;
 ગુર આદેશે' શિષ્ય પુણ્ય આવ્યા, પૂનિમગચ્છ સંઘ મનિભાવ્યોરે ૬
- શ્રીપુણ્યરત્નને' વાંણી સુંદર, સંઘે કહી અતિ સારી રે;
 શ્રીજયસાગરજીના કહ્યાથી, નિર્વાણ રચ્યો સુખકારી રે. ૭
- શ્રીપુણ્યરત્ને' ગુર સુપસાયે', પં. ન્યાયસાગર ગુણુગાયારે;
 સંવત્ સતર સતાણુઆ વર્ષે, આશ્વિનવદી રવિવાર સોહાયારે. ૮
- પંચમીદિન સંપૂર્ણ કીધો, વિદ્ય રહિત ઉજમાલો રે;
 ભણુસ્યે' ગણુસ્યે' જે સાંભલસ્યે', તસઘરિ લચ્છિ વિશાલો રે. ૯

इतिश्री न्यायसागरजी निर्वाणरास संपूर्णः । संवत् १७९७ ना
 वर्षे ज्येष्ठ वदि ५ रवौ संपूर्णः ॥

આ પ્રશસ્તિ ઉપરથી જણાય છે કે, -રાસનાયક ન્યાયસાગરજી
 મહોપાધ્યાય ધર્મસાગરજીની સંતતિમાંથી ઉતરી આવેલા હોઈ
 તેમનાથી પાંચમી પેઠીએ થએલા છે. ગુરુપરંપરા આ પ્રમાણે છે:—

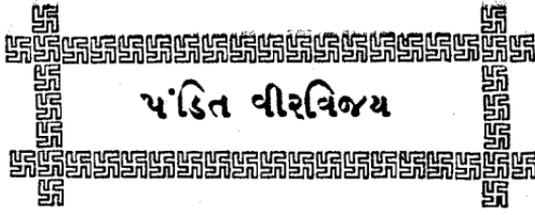

ન્યાયસાગરજીએ કેટલાક ગ્રંથોની રચના કરી હોય તેમ જણાય છે, તેમની એક કૃતિ મહારા જોવામાં આવી છે અને તે સંસ્કૃતમાં યમકમય સ્તુતિ રૂપે છે. તેના ઉપર ટીકા પણ પોતેજ કરેલી છે. વડોદરાના જ્ઞાનભંડારમાં એ કૃતિની પ્રતિ છે.

રાસકર્તા, ચરિત્રનાયકના સમુદાયના ન હોઈ-સમુદાય શું પણ ગચ્છના પણ ન હોઈ-અન્યગચ્છીય છે એ ખાસ ધ્યાન ખેંચવા લાયક બાબત છે. રાસ લેખકનું નામ પુણ્યરત્ન છે અને તેઓ પૂનમીઆ ગચ્છની ઠંઢેરવાડાની શાખાના આચાર્ય ભાવપ્રભસૂરિના *અનુયાયી છે. અમદાવાદના પૂનમિયા ગચ્છના સંઘના આગ્રહથી તેમને ચોમાસું કરવા તેમના ગચ્છનાયકે ત્યાં મોકલ્યા હતા. તેજ વર્ષે ન્યાયસાગર-જીનું નિર્વાણ થવાથી, તેમના શિષ્ય જયસાગરના કહેવાથી પુણ્ય-રત્ને આ રાસની રચના કરી છે. ચરિત્રનાયકના મરણ પછી ૨૭-૨૮ દિવસે તેની સમાપ્તિ થઈ છે. અન્યગચ્છીય વિહવાન્ સાધુ આવી રીતે ન્યાયસાગરજીના નિર્વાણ રાસની આવી ભક્તિભરેલી રચના કરે એ હકીકત અવશ્ય તેમના ગૌરવ અને સાધુત્વની સૂચક હોવી જોઈએ.

મુનિ જિનવિજય.

* પૂનમિયા ગચ્છની આ શાખાનું નામ, પાટણમાં આવેલા ઠંઢેરવાડામાં આ સમુદાયનો ઉપાશ્રય અને પાટ આવેલાં હોવાથી તેના ઉપરથી પડ્યું છે. એ સ્થાન ઘણા જૂનાં સમયથી એ લોકોનું છે એમ કેટલાક પુરાવાઓથી જણાય છે. હાલમાં પણ તેનું અસ્તિત્વ છે. ભાવપ્રભસૂરિ એજ સ્થાને એક વિહવાન્ આચાર્ય ન્યાયસાગરજીના સમકાલીન થઈ ગયા છે. તેમણે યશોવિ-જ્યોધ્યાયના કેટલાક ગ્રંથો ઉપર ટીકા દિપણુ લખેલાં છે.

પંડિત વીરવિજય

રાસ ૭, પૃષ્ઠ ૮૬-૧૦૫

તેમના શિષ્ય રંગવિજયે આ રાસ રચ્યો છે તેમાં પ્રથમ શંખે-
 શ્વરપાર્શ્વનાથ, પદ્માવતી, અને સરસ્વતીને નમન કરી તે જણાવે છે કે-
 રાજનગર કે જ્યાં અનેક સુંદર જિન પ્રાસાદ છે અને જ્યાં શેઠ
 હેમાલાઈના પુત્ર શેઠ પ્રેમાલાઈ (નગર શેઠ) વસે છે ત્યાં શાંતિદાસનો
 પાડો એ નામની પ્રધાન પોળ ધીકાંટા આગળ આવેલ છે; તેમાં જદ્રો-
 સર નામનો પ્રામ્હણ પોતાની પ્રિયા નામે વિજયા સહિત રહેતો હતો.
 તેને એક પુત્રી નામે ગંગા અને એક પુત્ર નામે કેશવ થયા હતા.
 કેશવ મોટો થતાં તેને રળીયાત નામની એક વિપ્ર કુમારિકા સાથે
 પરણાવ્યો. કેશવ અઠાર વર્ષનો થયો એટલે ભીમનાથ ગામે માતા
 સહીત ગયો ને ત્યાં એક દિવસ માતાએ ગાલ દેતાં કલહ થયો
 એટલે કેશવ રોચક ગામ ગયો. ત્યાંથી પાલીતાણે જતાં રોગ થયો,
 ઘણા ઉપાય કરતાં તે મટે નહી. શુભવિજય ગુરૂ મળતાં તેનો રોગ ગયો
 પછી કેશવે પોતાને ઘેર જવાની આજ્ઞા માગી એટલે ગુરૂએ કહ્યું કે
 ઘેર જઈ શું કરવાનું છે? અમારી પાસે દીક્ષાલ્યો. કેશવે વિચાર
 કરતાં તેમ કરવા કબલ કર્યું. ગુરૂએ ખંભાત જઈ દીક્ષા આપવા
 જણાવ્યું; ત્યારે કેશવે વચમાં કોઈ સાડું ગામ આવે ત્યાંજ દીક્ષા
 લેવા કહ્યું

વિહાર કરતાં માર્ગમાં પાનસર પહોંચ્યા, ત્યાં ગુરૂએ સં ૧૮૪૮
 ના કાર્તિક માસમાં કેશવને દીક્ષા આપી નામ વીરવિજય પાડ્યું.
 ખંભાતના સંઘને કહેવરાવતાં ગુરૂ શિષ્યને સામૈયા સાથે ખંભાતમાં
 પ્રવેશ કરાવ્યો. શુભવિજયને ધીરવિજય અને ભાણવિજય એ

એ શિષ્યો હતા અને વીરવિજય તે ત્રીજા. વીરવિજયે ગુરૂની ભક્તિ-વૈયાવચ્ચ અપૂર્વ ભાવથી કરી, અને અભ્યાસ પણ સતત કરી પંચ-કાવ્ય, છદ્દર્શન, આગમાદિ અવલોક્યાં.

ભાણુવિજય ગુરૂઆજ્ઞાથી આમાંતર વિહર્યા, જ્યારે ખંભાતમાં શુભવિજય ગુરૂ અને ધીર તથા વીર બને શિષ્યો રહ્યા. અત્ર વીરવિજયે સં. ૧૮૫૮ માં સ્થુલિભદ્રની શિયલેવેલ તેમજ અષ્ટપ્રકારી પૂજા પદમાં રચી ધીરવિજય ત્યાં ખંભાતજ રહ્યા અને શુભવિજય વીરવિજય-ગુરૂશિષ્ય (હુહાર) ની પોળમાં ઉતર્યાં. ત્યાંથી વટપદ્રમાં (વડોદરામાં) જઈ સૂત્રના યોગ સંઘસમક્ષ વહેવરાવ્યા, અને વીરવિજયએ ગુરૂને પંચાસપદ આપ્યું. યોગ વહીને સૂત્રનું વાંચન-વ્યાખ્યાન થાય એ જિનાજ્ઞા અનુસાર હવે વીરવિજય તેના અધિકારી થયા. અત્ર શુભવિજય સં. ૧૮૬૦ ના ક્ષગણુ શુદ્ધ ૧૨ ને દિને સ્વર્ગવાસ પામ્યા.

વીરવિજયે ઉપદેશ આપી સંઘને વિહારની ઈચ્છા જણાવી નીકળ્યા. લીંબડી, વઢવાણ, જઈ સુરત શહેરમાં આવ્યા. સુરતના સંઘે ઘણા આડંબર પૂર્વક તેમનું સામૈયું કર્યું. તે જોઈ ત્યાં રહેનારા જતિઓ કકળ્યા અને તેમણે તીથિનો ઝગડો ઉત્પન્ન કર્યો. આ વખતે સુરત ઉપર ટોપીવાળા (અંગ્રેજ) નું રાજ્ય હતું. ત્યાં વાત જતાં જ્યોતિ:- શાસ્ત્રના પ્રમાણે વીરવિજયે ખુલાસો કરતાં અંગ્રેજે જોશીને ખોલાવી અને તેને પૂછતાં વીરવિજયનું કથન સત્ય લાગતાં જતિઓને દંડ્યા અને ત્યારપછી શાંતિ જળવાઈ. પછી અમદાવાદ આવ્યા ત્યાં ભડીની પોળમાં જગા લઈ લાલભાઈ કીકુ વગેરેએ પોષધશાળા કરાવી અને ત્યાં વીરવિજય ગુરૂને પધરાવ્યા.

અહીં સં. ૧૮૭૮ માં હુંઢક સાધુઓએ પ્રતિમાનું ઉત્થાપન કર્યું અને તેના વાદમાં ઉતર્યાં. કલેશ વધ્યો, વાત સરકાર-દરબારે ચડી. ભુજથી આણુંદ શેખરજી આવ્યા, અમદાવાદમાં ખુશાલવિજય અને માનવિજય હતા, ખેડેથી દલિચંદજી લખિધવિજય સાથે આવ્યા.

આમ સાધુ પરિવાર એકઠો થયો, અને જૂદા જૂદા ગામથી સંઘના પ્રતિષ્ઠિત માણસો આવ્યા અને આ બધા સાથે લઈ દરબારમાં ગયા. શ્રાવકમાં શ્રીમાલીના શેઠ લગવાનશેઠ, ઇચ્છાશા, વખત માનચંદ (કે જે મુસદી હતા), હરખા માનચંદ વગેરે હતા. વીસનગરથી ગલાસા જેચંદશા વગેરે આવ્યા હતા. તે બધા લેગા મળી દરબારમાં ગયા. સાહિબે વીરવિજયજીને ખુરશીપર બેસાર્યા, પછી ઢુંઢકને બોલાવ્યા. તેમના તરફથી જેઠારિખ આવ્યા. તેમને પ્રશ્ન પૂછતાં ઉત્તર ન મળવાથી તેને બદલે નરસીરિખને બોલાવી તેને સવાલ પૂછતાં જવાબ મળે નહિ. સાહિબે તેમને ફરીવાર ન પૂછતાં સૂત્રમાં પ્રતિમાનો શો અધિકાર છે એ પૂછતાં શ્રાવકોએ અને વીરવિજયે તેનો અધિકાર બતાવતાં તે વાત સાચી ઠરી અને આ રીતે જીત થઈ.

વીરવિજયે ૪૫ સૂત્રની વાંચના કરી અનેક શ્રાવકોને શ્રદ્ધાવંત કર્યા. તેમાં મુખ્ય નગરશેઠ હેમાભાઈના પુત્ર પ્રેમભાઈ અને ભુરાભાઈ શેઠ, ભવાન ગમાનના જ્યેષ્ઠ પુત્ર (પાટવી) દલીચંદ, રૂપચંદ પાનાચંદના પુત્ર ઉમાભાઈ અને ત્રિકમદાસ વિગેરે. ખેત્રપાલ પોળના બધાને શ્રાવક બનાવ્યા. શ્રાવિકાઓમાં મુખ્ય હડીસીંઘ શેઠનાં પત્ની હરકુંવર શેઠાણી હતાં. સં. ૧૮૯૩ ના મહાવદ ૧૧ ને દિને અંજન-શલાકા કરી અને મુંબાઈવાલા મોતીશા શેઠે સિદ્ધાચલ ઉપર ટુંક કરાવી. જિનખિંબ સ્થાપના કરી. આ રીતે પાંચહજાર પ્રતિમા સ્થાપી. આથી મોતીશાના પુત્ર ખીમચંદભાઈ ખુશી થયા.

રાજનગરમાં ઓસવંશીય કેશરીસિંહ સુત હડીસિંઘ શેઠ પ્રતિષ્ઠિત હતા, તેમણે વીરવિજયના ઉપદેશથી એક મોટો જિન પ્રાસાદ કરાવ્યો, પરંતુ તેની અંદર પ્રતિમાની સ્થાપના કરાવવાની હોંશ ઘણી છતાં તેમ થાય તે પહેલાં સદરહુ શેઠ સ્વર્ગે સિધાવ્યા. તેમની પત્ની હરકુંવર શેઠાણીએ શેઠનો શોક મૂકી પ્રતિમા પધરાવાનું ધર્મકાર્ય કર્યું. અંજનશલાકા કરાવી અઠગક ધન ખર્ચ્યું.

[આ દહેરૂં અમદાવાદમાં એક જાણુવા અને જોવા યોગ્ય સ્થળ લેખાય છે. તેના સંબંધમાં ગુજરાત સર્વસંગ્રહમાં—આવૃત્તિ ૧૮૮૬ પૃ. ૪૨૫ માં જણાવેલું છે કે “ શહેર બહાર ઉત્તરેથી શરૂ કરતાં દિલ્લી દરવાજાની પેલીપાસ કેમ્પના રસ્તાની જમણી મેર હઠીસીંગનું દહેરૂં છે. એ ધર્મશાળા તથા બંગલા સાથે ૧૮૪૮ માં દશલાખને ખરચે બંધાઈ રહ્યું હતું. દહેરૂં પ્રેમચંદ સલાટે સજીગારની મોટામાં મોટી દોલતે પૂરું કીધું છે. કોતરકામ ઉતરતું છે, શિલ્પ ધાટી સ્વચ્છ નથી પણ કામ એવું તવંગર છે કે જે કાળમાં જૈન શિલ્પનો ઉત્કર્ષ હતો તે કાળના જેવુંજ, ને તે ઉપરથી જણાય છે કે હજીપણ ગૂઝરાતમાંથી બાંધવાનો ને પથ્થર કાપવાનો હુન્નર ગયો નથી. દહેરામાં આવન ગોખલા છે ને એક એકમાં તીર્થકરની કે કોઈ સાધુની આરસની મૂર્તિ છે. દહેરામાં મુખ્ય મૂર્તિ ધર્મનાથની છે. ”]

વીરવિજયપાસે અંજનશલાકા કરાવી બિંબસ્થાપનાનું મુહુર્ત દીનાનાથ જોશીને સાથે રાખી લેવરાવ્યું ને તે સં. ૧૯૦૩ નાં માહા વદ ૧૧ ને દિને આવ્યું. તે દિને ગુરૂના વચનાનુસાર સર્વ ક્રિયા કરી શેઠાણી તથા શેઠના નાના ભાઈ નામે ઉમાભાઈએ મળી તે પ્રતિષ્ઠા ઉત્સવ ઉજવ્યો.

પછી વિરોધાવશ્યક સૂત્ર કે જે ન્યાયથી પૂર્ણ અને તેથી દુર્ઘટ છે તે ગુરૂએ વાંચ્યું અને ૪૫ આગળના યોગ વહેવરાવી શિષ્યાદિ (રાસકર્તા સહિત) પર ઉપકાર કર્યો.

સં. ૧૯૦૮ ના શ્રાવણ માસમાં ગુરૂને વ્યાધિ થયો અને ભાદરવા વહી ત્રીજને ગુરૂવારે તો ગુરૂએ સ્વર્ગગમન કર્યું. પ્રેમભાઈ શેઠ, મગનભાઈ, ઉમાભાઈ, વગેરે અગ્રણી શેઠીઆઓ એકઠા થઈ શિખિકા કરી મૃતશરીરને તેમાં પધરાવી ગાજતે વાજતે લઈ જઈ દાહ કર્યો. તે દિવસે સર્વ બજારો બંધ રહી ગુરૂના પદ્મપર આસો માસની વિજયાદશમીને દિને રંગવિજયને સ્થાપ્યા. જે તીથિએ સ્વર્ગવાસ થયો તે દરમાસે આવતાં ઘણા ગૃહકાર્ય મૂકી પૌષધ વ્રત પાળતા હતા. બારમાસ જતાં ૧૯૦૧ (૧૯૦૯) ના માહ શુદ્ધ ૬ ને સોમવારે સ્વર્ગસ્થ ગુરૂનાં પગલાં સ્થાપ્યાં.

વીરવિજયે અનેક ગ્રંથ બનાવ્યા છે તેમાં સંશય ને દૂર કરે તેવો પ્રશ્નચિંતામણિ ગ્રંથ મહત્ત્વનો અને મુખ્ય છે.

આ રાસના કરનાર વીરવિજયનાજ શિષ્ય રંગવિજય છે કે જેમણે સં. ૧૯૧૧ ચૈત્ર શુ. ૧૫ સોમવારે રાસ પૂર્ણ કર્યો છે. આ વખતે તપાગચ્છના આચાર્ય તરીકે વિજયદેવેન્દ્રસૂરિ હતા.

[અમદાવાદમાં હજી એક ઉપાસરો છે કે જે વીરવિજય ત્યાં રહેતા હતા તેથી તેમના નામથી 'વીરનો ઉપાસરો' કહેવાય છે. હાલ તેમાં સારી મરામત થઈ નવીન સ્વરૂપમાં તે મૂકાયો છે. તેમાં પંન્યાસ ગુણાભવિજય નિવસેછે અને તેઓ આ રાસ વીરવિજયની સ્વર્ગતીથિપર વાંચે છે.]

વીરવિજયમાં કાવ્યકલા ઘણી સુંદર રીતે ખીલી હતી. તેમની ગૂજરાતી કવિતા જૈનેતર કવિઓની કવિતાને ટક્કર મારે અને ગૂજરાતી કાવ્યસાહિત્યને શોભાવે તેવી છે. તેમની રચેલી જૂદી જૂદી પૂજા હાલમાં એટલી બધી પ્રચલિત થઈ ગઈ છે તેનું કારણ તે કાવ્યનો પ્રવાહ, ભાવપૂર્ણ અર્થ અને હૃદયને સંતોષ આપે તેવો રસ છે અને તેથી શ્રોતાજનોનાં મન તેની સાથે સંગીતના સૂરની મિલાવટ થતાં અતિ રંજિત થાય છે. તેમની કૃતિઓની યાદી નીચે પ્રમાણે છે:—

- ૧ અષ્ટ પ્રકારી પૂજા સં. ૧૮૫૮ ભાદ્રપદ શુદ્ધ ૧૨ ગુરૂવાર. રાજનગરમાં.
- * ૨ સ્થુલિભદ્રજીની શિયલવેલ સં. ૧૮૬૨ પોશ શુદ્ધ ૧૨ ગુરૂવાર રાજનગરમાં.
- ૩ કેણિક રાજનું સામૈયું. સં. ૧૮૬૪ શ્રાવણ શુદ્ધ ૩ રાજનગર.
- * ૪ ચોસઠ પ્રકારી પૂજા સં. ૧૮૭૪ અક્ષય તૃતીયા રાજનગર.
- * ૫ પીસ્તાલીસ આગળની પૂજા સં. ૧૮૮૧ માગશર મૌનએકાદશી
- * ૬ નવણુ પ્રકારની પૂજા સં. ૧૮૮૪ ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૫.
- * ૭ દ્વાદશ (આર) વ્રત પૂજા સં. ૧૮૮૭ દિવાલી રાજનગર.
- * ૮ પંચકલ્યાણ પૂજા. સં. ૧૮૮૬ અક્ષય તૃતીયા.
- * ૯ ઘમ્મિલકમાર રાસ સં. ૧૮૯૬ શ્રાવણ શુદ્ધ ૩ રાજનગર.

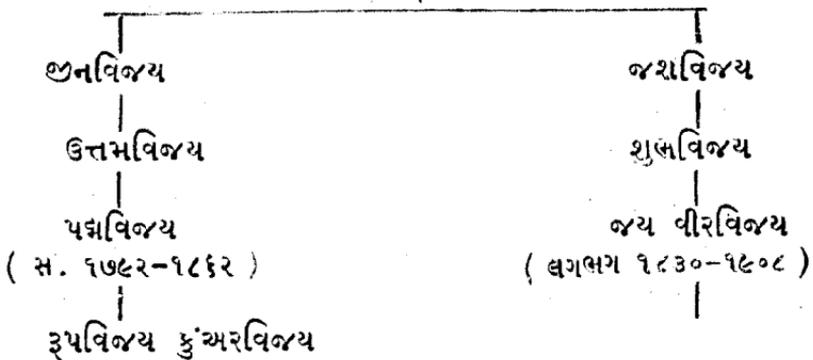
૧૦ ચંદ્રશેખર રાસ, સં. ૧૯૦૨ વિજયાદશમી રાજનગર.

**૧૧ અનેક સ્તવનો—જેવાં કે શત્રુજય—સિદ્ધાચલ સ્તવનો અને અનેક સજ્જાઓ જેવી કે રહનેમી રાજુલસ્વરૂપ, દશ શ્રાવક, સોદાગર, ચેતન ઉપદેશ, સહેજનંદી સામાયકના ડર દોષ, મુહપત્તિની પ૦ બેલ, આ ભવ પર ભવ વગેરે; લાવણી હોરી વગેરે—છૂટક કાવ્ય સંચહ.

સ્તવન, સંગ્રામ, આદિ છૂટક છૂટક કાવ્યો વિરવિજયજીએ કર્યાં હશે. એવું કહેવામાં આવે છે કે કોઈપણ નવી દેશી કે નવી ઢાળ કે ગરબી સાંભળવામાં આવતી કે તરતજ તેવા કાવ્ય જોડતા. આ પ્રાદ્યાણુ—સાધુએ આ રીતે જૈનશુર કરાવ્યને ખીલવી સારામાં સારી વૃદ્ધિ કરી છે. ૧૯ મી સદીમાં વીરવિજય એકલા અને પ્રધાન કાવ્યવીર છે તેમાં કાંઈ શક નથી.

તેમના શુર પંરપરાના આઘ સત્યવિજય, અને તેમના કપૂરવિજય અને તેમના ક્ષમાવિજયનાં ચરિત્રો અમારી જૈન ઐતિહાસિક માળાના ભાગ પહેલામાં મૂકેલાં છે તે અવલોકવા વાંચકને વિનંતિ છે. ક્ષમાવિજયથી પરંપરા આ પ્રમાણે છે:—

ક્ષમાવિજય.

આપરથી જણાશે કે થોડાં વર્ષો સુધી પદ્મવિજય અને વીરવિજય સમકાલીન હતા, અને પદ્મવિજયના સ્વર્ગવાસ પછી રૂપવિજય અને વીરવિજય સમકાલીન ઘણાં વર્ષો રહ્યા.

૫

વીરવિજય રાસ સાર સંપૂર્ણ.

મંત્રી કર્મચંદ્ર વંશપ્રબંધ

(રાસ ૮, પૃ. ૧૦૬-૧૩૩.)

મહાન મુગલ સમ્રાટ અકબર બાદશાહના સમયમાં, રાજપૂતાના (મારવાડ) માં કર્મચંદ્ર મંત્રી કરીને ઓસવાલ જ્ઞાતિમાં શૂરવીર, બુદ્ધિશાલી અને દ્વાનીપુરૂષ થઈ ગયો. તે એક ઘણો જ ચુસ્ત જૈન અને કુશલ રાજદારી નરપુંગવ હતો. તેની કીર્તિ આખા રાજપૂતાનામાં અને મુગલ સામ્રાજ્યમાં ઘણી જ પ્રસરેલી હતી. તેનું કુલ ઘણા પ્રાચીન કાલથી પ્રખ્યાત અને ગૌરવશાલી હતું. તેજ કુલની કીર્તિનું કાંઈક ગૌરવ વર્ણન કરવા તેમજ ભવિષ્યના માટે સ્થાયિ કરવાના ઉદ્દેશથી ગુણવિનમ નામના વાચકે, એ મંત્રીની વિદ્યમાનતામાંજ, સંવત્ ૧૬૫૫ ની સાલમાં, આ તેનો વંશપ્રબંધ, - જેમાં તેનો અને તેના પૂર્વજોનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ વર્ણવેલો છે—રચ્યો.

અહિં આ એક ખાસ વાણુવા જેવું છે કે, ગુણવિનય વાચકની આ (પ્રબંધરૂપ) કૃતિ સર્વથા સ્વતંત્ર કે મૌલિકરૂપે નથી, પરંતુ એક બીજી કૃતિના અનુકરણ-ઘણા ભાગે અનુવાદ-રૂપે જ છે. એ બીજી મૌલિક કૃતિ તે, આ પ્રબંધ-લેખકના જ ગુરૂ પાઠક જમસોને, સંસ્કૃત ભાષામાં શ્લોકમય એજ, (' મંત્રી કર્મચંદ્ર પ્રવચ્ચ ') નામે, સંવત ૧૬૫૦ માં રચેલા ગ્રંથરૂપે છે. તેજ ગ્રંથ ઉપરથી, પાંચ વર્ષ પછી વાચક ગુણવિનયે, પ્રચલિત દેશભાષામાં, આ રચના ઉતારી છે. અને તેનું સૂચન પણ રાસના છેવટે, ૧૩૨ માં પૃષ્ઠની છેલ્લી કડીમાં—“ દેખી વંશપ્રબંધોરે ”—એ વાક્યથી, કરી દીધેલું છે. એનાથી એ સમજી લેવાનું જ છે કે જેટલી હકીકત ઉક્ત સંસ્કૃત પ્રબંધમાં છે, તે કરતાં નવીન કાંઈ પણ નથી. (અમારો વિચાર એ સંસ્કૃત પ્રબંધ પણ સવિસ્તર વિવેચન સાથે ' હિન્દી ' માં પ્રકટ

કરવાનો છે, અને તત્સંબંધી વિશેષ ઐતિહાસિક ઉદાપોહ પણ તેમાં જ કરવાનો ધાર્યો છે, તેથી આ સ્થળે ફક્ત 'સાર' માત્ર જ આપી અને થોડોક અપેક્ષિત બાહ્યસંબંધ મેળવીને સંતોષ પકડીશું.

સંસ્કૃત-પ્રબંધના લેખકે, મંત્રીના પૂર્વજો સંબંધી જે હકીકત લખી છે તે કયાંથી મેળવી? એ શંકા થતી સાહજિક છે, અને તેનું સમાધાન કરવા, એ લેખક પોતે જ ગ્રંથાંતે કહે છે કે—

વંશ્યાવલી વાચક પુણ્યસાર મુલાવ્યાઽશ્રાવિ તથા વિવિચ્ય ।
અસ્માભિરપ્યાદરસારચિત્તૈર્લિવીકતેયં કૃતિનાં સુસ્વાય ॥

અર્થાત્—આ બંધી વંશ્યાવલી અમે વાચક પુણ્યસારને મુખેથી જેવી સાંભળી તેવી જ આદરયુક્ત ભાવથી લખી છે. આથી એ ધ્યાનમાં રાખવા જેવું છે કે—મંત્રી કર્મચંદ્ર સંબંધી જેટલી હકીકત છે તેમાં તેા સંદેહને સ્થાન હોઈ શકે જ નહિ કારણ કે ગ્રંથકર્તા પોતે તે સમયે વિદ્યમાન જ છે, એટલું જ નહિ, પણ કેટલાંક બનાવો તેા તેની સન્મુખ જ બનેલાં હોઈ શકે છે; પરંતુ, તે મંત્રીના પૂર્વના સેંકડો વર્ષો ઉપર થઈ ગએલા પૂર્વજો સંબંધી જે વર્ણન છે તેમાં કિંચિત્ અન્યથા કે આતિશયોક્તિયુક્ત પણ હોય તેમાં અસંભવ જેવું નથી. તેની સત્યાસત્યના કે ઐતિહાસિકતાનો નિર્ણય કરવા માટે આપણી પાસે કાંઈ સાધન નથી; અને ગ્રંથ લેખકે જેના મુખથી સાંભળી પોતે આ પ્રબંધ લખ્યો છે, તે વચ્ચન-કરનારે પણ, પરા-પૂર્વથી આવતી આવેલી લોક કથા કે ભાટો-ચારણોના મોઢેથી સાંભળીને જ તેનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું હશે, એ શિવાય બીજાં સાધનો તેના માટે પણ નહિ જ હોય. આવી સ્થિતિમાં, આ પ્રબંધમાં, મંત્રીના પૂર્વજો સંબંધી તેમજ જે જે રાજઓ વિગેરેના ઉલ્લેખો કરેલા છે તેમનો પત્તો આધુનિક ઇતિહાસોમાં ન મળે કે અસંબદ્ધતા જેવું જણાય તેા તે વખતે આ ઉપર્યુક્ત કથન અવશ્ય ધ્યાનમાં રાખવાનું છે. તેમજ આપણા આધુનિક ઇતિહાસોમાં પણ કયાં પૂર્ણતા કે સુસંગતતા છે કે જેથી તેમના ઉપર સંપૂર્ણ વિશ્વાસ

રાખી શકાય. આટલું પ્રાર્તાવિક જણાવી હવે મૂળ રાસ (પ્રબંધ) ના સાર તરફ દષ્ટિ કરીએ.

પ્રારંભમાં, પ્રબંધકાર ક્લવધી (મારવાડમાં મેડતાની પાસે આવેલા ક્લોધી ગામના) પાર્શ્વનાથને પ્રણામ કરી, સરસ્વતી દેવી નું સ્મરણ કરી અને જિનકુશલસૂરિ (જેઓ ખરતરગચ્છમાં દાદા-જીના નામે પ્રસિદ્ધ છે) ના ચરણકમલને હૃદયલાં ધારણ કરી, પોતાના આચાર્ય જિનસિંહસૂરિની આજ્ઞાથી, જૈનધર્મનો ઉદ્દોત કરનાર કર્મ-ચંદ્ર મંત્રીના પ્રબંધની રચના કરવાની શરૂઆત કરે છે.

પૂર્વે દેવલવાડા + નામના સ્થાનમાં દેવડાવંશનો* શરવીર, એવો સાગર નામે રાજ થયો કે જેણે માલવાના બાદશાહનો પરાજય કરી તેના દેશને ઉજ્જડ કર્યો. તેને એકંદર આઠ રાણીઓ હતી જેમાં મુખ્ય પટરાણી માનવતી નામે હતી. તેને ઓહિથ, ગંગદાસ અને જયસિંહ એમ ત્રણ પુત્રો થયા. ઓહિથને બહિરંગદે કરીને પત્ની હતી. તેની સંતતિ ઓહિથરાના* નામે પ્રસિદ્ધ થઈ. તેને એકંદર શ્રી કરણાદિ આઠ પુત્રો અને પદમા નામે એક પુત્રી હતી. ઓહિથ રાજ્યે એક વખતે ૧૧૦૦ મુલત લઈ ચિત્રકૂટ (ચિત્તોડ) ઉપર ચઢાઈ

+ જે પ્રતિના આધારે આ પ્રબંધ સુદ્રિત કરવામાં આવ્યો છે તે પ્રતિ પાટણમાં આવેલા સાગરગચ્છના ઉપાશ્રયના જ્ઞાનભંડારની હતી, તે પ્રતિ પ્રાચીન લગભગ તેજ વખતે લખાયેલી-હતી. તેના પાના હવાની બીનાશને લઈને પરસ્પર ચોંટી ગયા હતા અને તેના લીધે કેટલીક જગ્યાએ અક્ષરો નષ્ટ-બ્રષ્ટ થઈ ગયા હતા. આ ' દેવલવાડા ' શબ્દ તેમજ આગળની ૧૪ મી કડીમાં આવેલો ' મંડોરઈ ' શબ્દના અક્ષરો ખરાબ થઈ બિલ્કુલ વાંચી નહિં શકાય તેવી સ્થિતિમાં હતા. તે પણ સુક્ષ્મદર્શક કાચના યોગે જેમ તેમ કરીને અક્ષરો અનુમાનથી ઓળખ્યા પરંતુ સર્વથા અસંદિગ્ધ નહિં જણાવાના લીધે એ શબ્દોની આગળ (?) આવું શંકાચિન્હ મૂક્યું છે. પરંતુ, પાછળથી જ્યારે સંસ્કૃત પ્રબંધ મળ્યા ત્યારે તેમાં તપાસ કરતાં આ શબ્દો જ યથાર્થ મળી આવ્યા, તેથી હવે આ સ્થાને મૂકેલાં શંકાચિન્હો નિરર્થક સમજવા. આવેલા

કરી. ત્યાંના રાજા રામસિંહ સાથે યુદ્ધ કર્યું અને તેમાં વિજય મેળવ્યો, પરંતુ આખરે ત્યાંજ તેનો સ્વર્ગવાસ થયો. તેની ગાદિએ જ્યેષ્ઠ પુત્ર શ્રીકરણ આવ્યો, તેણે પોતાના બળથી ગઠ મંડાર સર કર્યો અને તેથી તેને રાણા એવો બિરૂદ મેળવ્યો. તેને રતનાદેવી કરીને રાણી હતી અને સમઘરાદિ ચાર પુત્રો હતા. એક વખતે (હંદહીના) ગોરી શાહનો ખબનો પોતાની રાજ્યની સીમા પાસેથી જતો હતો, તેના ઉપર હલ્લો લઈ જઈ શ્રીકર્ણ રાણાએ તે ખબનો લુટ્યો. પણ પાછળથી શાહ સૈન્ય લઈને આવ્યો અને તેની સાથે શ્રીકર્ણ પોતાના ૭૦૦ સુબટો સાથે જખડું યુદ્ધ કર્યું. યુદ્ધમાં તેના સઘળા સુબટો કપાયા તેવામા અને જે પાછળથી કીલ્લાની રક્ષા કરવા રહ્યા હતા તે બધા જૈહર (ફેશરીયા) કરીને આવ્યા અને શત્રુ સાથે લડતાં માર્યા ગયા શાહે કિલ્લો લીધો અને લુટ ચલાવી.

રાણી રતનાદેવી પોતાના ન્હાના ન્હાના ચારે બાલકોને લઈને ખેડપુર ગામે, જે તેનું પીયર થતું હતું ત્યાં, ચાલી ગઈ, ત્યાં બાલકો ધીમે ધીમે મોટા થવા લાગ્યા.

દેવલવાડા-- એ મેવાડમાં ઉદયપુરથી ઉત્તરમાં ૧૭ માઇલ દૂર આવેલું હાલમાં દેલવાડા નામનું જે ગામ છે તેજ છે. સંસ્કૃત લેખોમાં એનું સંસ્કૃત (સુધારેલું) નામ દેવલકુલ પાટક આવેલું છે. પૂર્વે તે એક ધણું આબાદ શહેર હતું. હાલમાં તો ઉધ્વસ્ત જેવી સ્થિતિમાં છે તેના માટે વિશેષ જુઓ. વિજયધર્મસૂરિએ લખેલો દેવકુલ પાટક નામનો નિબંધ.

* દેવડાવંશ--એ એક ટ્રૌહાણુ રાજપૂતોની શાખા છે. આયુ પર્વતની પાસે આવેલા સીરાહી રાજ્યના રાજકર્તા એજ શા માના છે અને બલહઠ બંકા દેવડા એ તેમનો મુદ્રલેખ છે. દેલવાડામાં એ શાખાનું પૂર્વે રાજ્ય હતું કે કેમ અને આ પ્રયંધમાં જણાવેલા સાગર આદિ રાજ્યો એ શાખામાં થઈ ગયા છે કે કેમ, એ સંબંધી હજી ખીજાં પ્રમાણે જોવામાં આવ્યાં નથી.

x ખોહિથરા--નામનો વંશ મારવાડમાં ઓસવાલોમાં હજીપુર પાસે છે અને એ વંશના સેંકડો કુટુંબો છે. કેટલાક લોકો તેનો આવકે તેની કે 'ખોતરા' એવો પણ કરે છે. (વેદમાન છે.

આ વખતે ખરતરગચ્છના આચાર્ય જિનેશ્વરસૂરિ ખેડપુરમાં આવી ચાતુર્માસ રહ્યા. તેમને એક રાત્રીએ શાસનદેવીએ આવીને કહ્યું કે તમને અહિં ઘણું લાભ થશે અને રાજના ચાર પુત્રો જૈનધર્મ ધારણ કરશે. આ સાંભળી આચાર્ય બહુ હર્ષિત થયા. ધીમે ધીમે સમઘરાદિ રાજકુમારો આચાર્ય પાસે આવવા લાગ્યા અને તેમનો ઉપદેશ સાંભળી તેમણે જૈનધર્મ સ્વીકાર્યો. દિન પ્રતિદિન જૈનધર્મ ઉપર તેમની આસ્થા વધતી ગઈ, જિનપૂજા વિગેરે કરવા લાગ્યા. પછી તેમણે શત્રુંજય અને ગિરનારની યાત્રા કરવા માટે સંઘ કાઢ્યો અને રસ્તામાં જતાં દરેક ગામે જટલા શ્રાવકના ઘર આવતા તે પ્રત્યેકને પૂજીફલ (સોપારી) ભરેલા થાલ ભેટણા તરીકે આપતો. આથી તેને લોકો ' ફેફલીઆ ' ના નામે ઓળખવા લાગ્યા આવી રીતે સમઘર ' સંઘપતિ ' થયો.

સમઘરને જયતી નામે સ્ત્રીથી તેજપાલ નામે પુત્ર થયો તેણે શુર્જર દેશના ઘણીની મુલાકાત લઈ બહુ માન મેળવ્યું. ઘણીક ભેટો આપી તેણે આખો દેશ મુકાતે લીધો અને આવી રીતે તે અણહિલપુરનો એક માલિક જેવોજ થયો. પછી તેણે સંઘ કાઢી શત્રુંજય અને ગિરનાર તીર્થની યાત્રા કરી. ત્યાં સંઘે મળીને તેને ' સંઘપતિ ' નો હાર પહેરાવ્યો. તેણે ઘર દીઠ પાંચ સેર મોહકર્ષી ભરેલો અને ઉપર સોનામહોર મુકેલો એવો એકેકો થાળ લહાણી તરીકે આપ્યો. પાટણમાં જિનકુશલસૂરિની આચાર્યપદ સ્થાપનાનો મહોત્સવ કર્યો. પછી સમેતશિખર તીર્થની યાત્રા કરવા માટે સંઘ કાઢ્યો. યાત્રા કરી પાછા આવતાં રસ્તામાં શત્રુ સેનાએ સંઘ ઉપર હલ્લો કર્યો, પરંતુ સંઘની પ્રબલતા જોઈ તે સેના નહાસી ગઈ. રસ્તામાં, શત્રુંજય પ્રમાણે જ ઘેર ઘેર લહાણી કરી. ઘણાક ઠેકાણે સત્રૂકારો (દાનશાળાઓ) ઉઘાડ્યા. આવી રીતે અજેકુંઠ ધર્મકૃત્યો કરી અંતે અણસણ ઉચરી તે સ્વર્ગે ગયો. શબ્દોત્તેજપાલને તારાદેવી નામે પત્નીથી વીલ્હા નામે પુત્રરત્ન સંસ્કૃત પ્રણુ શત્રુંજય વિગેરેની યાત્રાઓ કરી તેમજ પર્વ દિવસોના આભ્યા, તેથીઘ પકવાન્નેવડે સાધર્મિવાત્સલ્યો કરી પોતાની લક્ષ્મી પાઠો યથાર્થા કર્યો.

વીલ્હાને વીના નામે સ્ત્રી હતી અને તેને કડૂઆ અને ઘરણા નામે બે પુત્રો થયા. તેમાં કડૂઆ ચિત્રકૂટ (ચિતોડ) જઈને વસ્યો. ત્યાંના રાજાએ તેને ઘણું માન આપ્યું. હવે, એક વખતે માલવાના બાહશાહની સેના મેવાડ ઉપર ચઢી આવે છે એવી ખબર મળતાં આખા દેશમાં ખળભળાટ થયો. લોકો આકુલ-વ્યાકુલ થવા લાગ્યા ત્યારે રાણાએ સંઘપતિ કડૂઆને કહ્યું કે કોઈ એવો ઉપાય કરો કે જેથી આ આક્રમક ટળે. કડૂઆ તે શત્રુની સેના સામે ગયો અને તેના સેનાનીને મળી યુક્તિથી સંધિ કરી-સમજાવી તેને પાછો કાઢ્યો આથી રાજા બહુ ખુશ થયો અને હાથી ઘોડા વિગેરે ઈનામ આપી તેને મંત્રીપદ આપ્યું. પછી તે મંત્રી અણહિલપુર ગયો અને ત્યાં પણ તેને રાજ્ય તરફથી ઘણા સત્કાર મળ્યો. ત્યાં તેણે અનેક જિનપ્રતિમાઓ ભરાવી, તેમની આહંબર પૂર્વક પ્રતિષ્ઠા કરાવી. લોકહિતાચાર્યની પસંદગી જિનરાજને આચાર્ય પદ અપાવી તે પદસ્થાપનાનો મહોટો મહોત્સવ કર્યો. એ ઉત્સવમાં જે જે સાધર્મિ ભાઈઓ આવ્યા તેમને બધાને વસ્ત્રાદિકની પહેરામણી આપી તેમનું સન્માન કર્યું આખા ગુર્જર દેશમાં અહિંસા પળાવી. શત્રુબંધની યાત્રા કરી ઘણું ધન ખર્ચ્યું. મંત્રી આમ અનેક પુણ્ય કામ કરી સ્વર્ગે સિધાવ્યા.

૧ લોકહિતાચાર્ય—એમને જિનોદયસૂરિએ સૂરિપદ આપ્યું હતું અને તેમણે જિનરાજસૂરિને સં. ૧૪૩૨ (એક ખીજી પુરાણી પદ્માવલિમાં ૩૩ ની સાલ લખી છે) માં પ્રાણ વદિ ૬ તે દિને અણહિલપુરમાં આચાર્ય પદવી આપી હતી. અને તે પદનો મહોત્સવ સાધરણાએ કર્યો હતો એમ પદ્માવલિમાં જણાવ્યું છે.

૨ જિનરાજસૂરિ—તેમને આચાર્યપદ ઉપર પ્રમાણે મળ્યું સં. ૧૪૪૪ માં ચિતોડગઢ ઉપર આદિનાથગિર્ણની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. તેમણે સત્રા લાખ શ્લોક પ્રમાણે ન્યાયગ્રંથ અભ્યાસ્યાં હતાં અને સ્વર્ણપ્રભ ભવનરતન અને સાગરચંદ્રને સૂરિપદ આપ્યું હતું. સં. ૧૪૬૧ માં દેવલવાડામાં (ઉદયપુર પાસે) તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો. તેના સારણ્યાર્થે ત્યાંના સા. નાનહાક શ્રાવકે તેની સંગેમરમરપથરની એક મૂર્તિ બનાવી હતી, તે આજ પણ વિદ્યમાન છે. જુઓ દેવકુલપાટક પૃ. ૧૫

- (૧) સાગર (૫) તેજપાલ (૯) માંડણ (૧૩) વચ્છરાજ
 (૨) ઝોહિત્ય (૬) વીહલા (૧૦) ઉદયકરણ (૧૪ એ) કર્મસિંહ
 (૩) શ્રીકરણ (૭) કડઆ (૧૧) નરપાલ (૧૪ બી) વરસિંહ
 (૪) સમધર (૮) મેરાગર (૧૨) જયધર (૧૫) નાગરાજ
 (૧૬) સંગ્રામ (૧૭) કર્મચંદ્ર

વચ્છરાજ^૩-તે રણમલ રાજ પાસે મંત્રી હતો. એક વખત રણમલ ચિત્રકૂટમાં કુંભા ઝરાણા પાસે પોતાની સેવા બજાવવા આવ્યો ત્યાં તેને પ્રપંચ કરી હણવામાં આવ્યો. આથી તેનો પુત્ર જોધો પિતાનું વૈર

૩ શ્રીયુત ટાંક લખે છે કે વચ્છરાજ મંડોરના રાજ રાવ રિધમલને લઘ મેડ પાટણે રહ્યો અને પોતાની કાર્યદક્ષતા અને નસીબની પ્રબલતાથી દિવાનના પદ સુધી જઈ શક્યો (તેથી અત્રના રણમલ તે કદાચ મંડોરના રિધમલ હોઈ શકે તેમ છે, કારણ કે ખીણું વર્ણન બરાબર આવે છે કે) તે રિધમલને રાણા કુંભાએ કપટ કરી મારી નાખ્યો, અને તેથી વચ્છરાજે જોધાને મંડોરમાં બોલાવી તેને ગાદીપર સ્થાપ્યો વળી તે વંશાવળીમાં જયધરને બદલે તેના નાના ભાઈ જસલનો પુત્ર વચ્છરાજ હતો એમ જણાવે છે.

૪. કુંભાજી (સં. ૧૪૯૦-૧૫૨૫) ચિતોડની ગાદીપર હતો. તે બાલક હતો તેથી તેના મામા મારવાડના રાવ રિઠમલજીએ થોડા દિવસ ચિતોડ રહી રાજ્યનો પ્રબંધ કરવાનું ઉચિત જાણ્યું. અને એમ પણ કહેવાય છે કે તેની ઇચ્છા કળથી મેવાડ લઈ લેવાની હતી. ગમે તે હો, રિઠમલને ચિતોડમાં રહ્યા થોડા દિવસો થયા કે શિશોદિવાને તેને મેવાડ લેવાનું છે એવો સંદેહ થયો કે તેઓ બહુ ગભરાયા અને તુરત વીર ચૂંડાજીને માંડુ સમાચાર મોકલ્યા કે અહીં સર્વ પ્રકારે રાડોડનો અધિકાર જામ્યો છે. ચૂંડાજી તુરત ત્યાંથી ચઢી એક રાતના સમયમાં સં. ૧૪૯૩ માં અકસ્માત ચિતોડગઢ પર આવી રિઠમલજીને સાથીઓ સહિત મારી ગઢમાં પોતાનો અધિકાર વર્તાવ્યો. તે સમયે ચૂંડાજીને નિશ્ચય થયો કે રિઠમલજીના પુત્ર જોધાજી ભાગી ગયેલ છે તેથી તેને પીછો લીધો અને જોધાજીના જંગલોમાં ભાગી જવાથી સમસ્ત મારવાડપર પોતાનો અધિકાર કરી તેની રાજધાની મંડોર પણ લઈ લીધી. ત્યાં ચૂંડાજીએ પોતાના પુત્ર કુંતલજી અને મુંજીને રાખ્યા. પાંચ વરસ મંડોરમાં શિશોદિવાનું રાજ્ય રહ્યું. અંતમાં સં. ૧૫૦૦ માં જોધાજીએ પુનઃમંડોરલીધું. (ઇતિહાસ રાજસ્થાન).

લેવા ઉરકેરાયો, તે જોધાએ' પોતાનો અનાનો લઈ જંગલમાં વાસ કરી વહરાજ મંત્રીની સલાહથી રાજ્ય કાર્ય કરવાનું શરૂ કર્યું. સેના

(આઠ રાણી) (૧) સાગર-(આનવતી મુખ્ય.)

(૨) મોહિત્ય-પહિરગદે ગંગદાસ જયસિંહ

(આમનો પરિવાર મોહિત્યહરાં નામથી ઝોળખાય છે.)

(૩) શ્રીકૃષ્ણ-રતનાદે જેસિંગ જયમલ તાલ્હા ભીમા પદમા સોમસિંહ પુન્યપાત્ર

(૪) સમધર-જયતી વીરદાસ હરિદાસ ઉદ્ધણ

(૫) તેજપાલ-તારાદેવી

(૬) વીરહા-વીણા

(૭) કડુઆ ધરણ્યા

(૮) મેરાગર-હરિખમદે (તેણે પથ્થ વિમલગિરિ (શત્રુંજય,) આણુ, ગિરનાર એ તીર્થની જાત્રા કરી શત્રુંજયને કરથી મુક્તો કર્યો.)

(૯) માડણુ-સુમહિમા

(૧૦) ઉદયકરણુ-ઉછરંગદે

(૧૧) નરપાલ નાગદેવ-ારંગદે

(૧૨) જયધર જેસલ વીરમ

(૧૩) વહરાજ દેવરાજ હંસરાજ

૭

દસ્સુ

ભુણુ(મંત્રી)

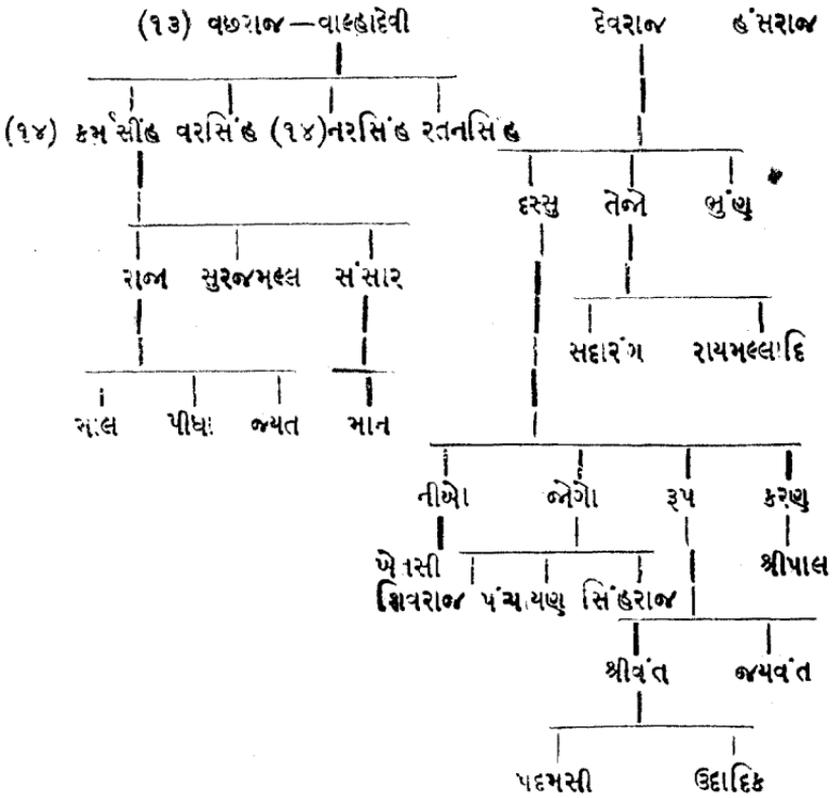
તેજે

લઈ મેડપાડને ઉજડ કરતો, પછી તે જોધપુર જનાનો જંગલમાંથી લઈ આવ્યો.

જોધો પોતાના પુત્ર વિક્રમને યોલાવી (અંત સમયે) કહેવા લાગ્યો કે જે સ્વભુજથી પૃથ્વી મેગવી રાજ્ય કરે છે તે ખરેખર પુત્ર છે, માટે વછરાજ મંત્રીની સલાહ લઈ તેને સાથે રાખી જંગલ દેશ લઈ રાજ કરજો. મંત્રીને પણ શિખામણ આપી કે જરા પણ નમતું ન મૂકતાં શત્રુને છલ બંધથી વશ કરજો, અને કોઈ પણ કામ એવું ન થાય કે જેથી લાજ આવે. વિક્રમને તમારા જોળે લખાવું છું. પછી તેણે સ્વર્ગવાસ કર્યો. કાહુની ગામમાં રહી વિક્રમ રાજ્ય કરવા લાગ્યો. વછરાજે આ ગામને ગઠ કરાવ્યો. અને વાણિયા તેમજ બીજી વસ્તી ત્યાં વસવા આવેલ તેથી ગામની શોભા વધી. વિક્રમે શુભ મુહુર્તે કાહુની ગામને કોડિમદેસર એ નામ આપ્યું. વછરાજ મંત્રિને ‘ પરભૂમિ પંચાનન ’ એ ખિરૂદ મળ્યું. તે મંત્રીએ શત્રુ-ન્યાંહિક તીર્થની યાત્રા કરી, દેરાઉરમાં જિનકુશલસૂરિની (તેની-મૂર્તિની) યાત્રા કરી. મુલતાણના રાજાએ આ મંત્રીની કીર્તિ સાંભળી, પોતાને ત્યાં યોલાવી એક છત્ર ભેટ આપ્યું.

૧ જોધો.—(સ. ૧૪૯૩-૧૫૪૮) તેણે કાવતી ગામમાં ધણા વિપત્તિના દિન નિવડ્યા. સાત વર્ષ પછી સં. ૧૫૦૦ માં પોતાના પિતા રિકમલજીની મઠોરની ગાદી શિશોદિયા પાસેથી પાછી લીધી. સં. ૧૫૧૫માં મારવાડની પ્રાચીન રાજધાની મઠોરને છોડી પોતાના નામથી જોધપુર વસાવી એક સુદઢ ગઠ ત્યાં બંધાવ્યો.

૨ વીકાજ (વિક્રમ) આ જોધાજીનો ત્રીજો બેટો હતો. તેણે વીકાનેર કેમ સ્થાપું તેનો ઇત્તાન્ત એ છે કે જોધાના નાના ભાઈ કાન્હલજી રાજદારી વીકાજ સાથે જતાં જોધાએ ‘ હસતા કહું ’ કે ભત્રીજાનો હાથ પકડી આજ તમે આવ્યા તો તેને કોઈ રાજ્ય અપાવશો એમ લાગે છે. કાન્હાજીએ ગંબીરતાથી તે વાત ક્ષિપાડી લીધી, અને સં. ૧૫૨૭ માં વીકાજને લઈ ૪૦૦

સવાર સહિત જોધપુરની ઉત્તર તરફના જંગલુ દેશમાં સાખોસું રાજ્ય હતું ત્યાં ચડાઇ કરી, તેના ૧૨૫ ગામ પર અધિકાર લીધો. રાજધાની જંગલુ વર્તમાન વીકાનેર નગરથી ત્રીસ મૈલ પશ્ચિમ દક્ષિણ હતું. સ. ૧૫૩૦ માં જોગલુન છોડી ચૂંડાસર ગામ (વીકાનેરથી પશ્ચિમમાં ૧૬ મૈલ) માં રહેવા લાગ્યા. ત્યાં સં. ૧૫૩૫ માં કોડમહેસરના નામના તળાવના તટપર ગઢ ચણાવ્યો. આ તળાવ પુંગલની ભાટિયોની આંખમાં આવ્યું. તેથી તેમણે લડાઇ કરી. આખરે ભાટિયાથી દયાઇ કોડમહેસરપર ગઢ બનાવવાનો વિચાર છોડી દીધો. સં. ૧૫૪૨ માં વીકાજીએ વીકાનેર નગર વસાવ્યું કે જે સ્થાન મુલતાનના માર્ગ પર હતું. તે માર્ગને તે સમયે રાતીધાટી કહેતા હતા, ત્યાં સં. ૧૫૪૫ માં ગઢ બનાવ્યો. પૂર્વમાં જાટોના સાત ભોમીયારે હતા, તેને દયાવી હરાવી તેના પર કાનહલજીની શરવીરતાએ અધિકાર મેળવ્યો. સં. ૧૫૫૧ માં વીકાજી દેવગોકે ગયા. (ઇતિહાસ રાજસ્થાન.)

જત્રા કરતો. મંત્રીએ સંઘ સાથે આ પ્રમાણે યાત્રા વગેરે કરવામાં ત્રણ લાખ પીરોજી ખરચી. સંવત ૧૫૪૨ માં હર્ષ સહિત કલ્પસૂત્ર વંચાવ્યું, અને ચિત્રકૂટમાંના ચૈત્યમાં ઘણું દ્રવ્ય ખરચ્યું. પોતે સં. ૧૫૫૬ માં શરૂ કરાવેલ નમિ ચૈત્યને સં. ૧૫૭૦ માં પૂર્ણ કર્યું. એક વખત લૂણકર્ણને નંદગોકુલ (નારનોલ) માં મંત્રી સાથે લઈ શત્રુ સાથે લડવાનો પ્રસંગ આવ્યો. અરિઘાત કરવાના કાર્યમાં મંત્રીશ્વર કર્મસિંહ આગળ જઈ રણશૈથ્ય યતાવી સ્વર્ગે ગયો. તેની સાથે તેનો પુત્ર રાજસી (રાજ) અને ભત્રીજે શ્રેષ્ઠે (વરસિંહનો પુત્ર) પણ પડયા. રાજ લૂણકર્ણ અને તેનો પુત્ર પ્રતાપસિંહ અને લડાઈમાં લડી મૃત્યુ પામ્યા. રાજએ મરણ પામતાં પહેલાં રાજમુદ્રા પોતાના જ્ઞેષ્ઠ પુત્ર જયતસીને આપી. જયતસીએ પોતાના મંત્રી તરીકે કર્મસિંહના બાઈ વરસિંહને સ્થાપ્યા.

(૧૪૫૫) વરસિંહ—તેને વીઝાદેવી નામની શીલવતી લાચી હતી. ચાંપાનેરમાં મહકરસાહની છ માસ સેવા કરી તેની પાસેથી શત્રુ જયની જાત્રાનો કુરમાણુ કરાવી લીધો. આ કુરમાણુ સહિત તેની, તેમજ આણુ ગિરનારની જાત્રા કરી, માર્ગમાં લાણી આપી. મહ-

૧ લૂણકર્ણ—સં. ૧૫૬૨-૧૫૮૩. સં. ૧૫૬૯ માં ફતેહપુરના નવાબ કરેદોલતખાં પાસેથી ૧૨૦ ગામ છીનવી લીધાં અને સં. ૧૫૮૩ માં નારનોલના નવાબ અખ્દુલખીર પર ચઢાઈ કરી. નારનોલની પસે ઢોસી ગામે લડાઈ થઈ તેમાં છાપર ઢોણપરનો વીઠાવત રાજ લૂણકર્ણથી પલટી જઈ નવાબને મળી ગયો. તે લડાઈમાં લૂણકર્ણજી ચાર કુંવરો સ.૩ કાળ પામ્યા. અને સેના પરાસ્ત થઈ પાછી વીઠાનેરમાં ભાગી આવી. (ઇતિહાસ રાજસ્થાન)

૨ જયતસી (જૈતસિંહ)—૧૫૮૩—૧૫૯૮ તેણે પિતાનું વેર શેવા વીઠાવત રાજ પર ચઢાઈ કરી ગાદી ઉપરથી ઉતારી મૂક્યો સં. ૧૫૯૧ માં હુમાયુના બાઈ કાપરાને ચઢાઈ કરી હતી. તેને લડાઈ કરી હાવ્યો. સં. ૧૫૯૮ માં જ્ઞેષ્ઠપુરના મહારાજ માલવે વિકાનેર પર ચઢાઈ કરી તેમાં જૈતસિંહ પડ્યો.

કરશાહે પોતાના મહેલમાં લઈ જઈ મંત્રીને ઘણું માન આપ્યું. આ મંત્રીએ જિનકુશલસૂરિની જાત્રા દેરાઉરમાં સં. ૧૫૮૨ માં કરી. ત્યાં સત્રુકાર મંડાવ્યો. પણ હંમેશાં સ્વપ્ન આવતું કે ગડાલામાં તે કરાવવો. ત્યાં જવાથી જાત્રા સિદ્ધ થશે. અહીંથી ગઠાલા તીર્થ થયું. આ મંત્રીના મરણ પછી રાજા જયતસીએ તેના પુત્ર નગરાજને મંત્રી તરીકે સ્થાપ્યો.

(૧૫) નગરાજ—તેણે ગિરનારની યાત્રા કરી અને માર્ગમાં પ્રતિગામે લ્હાણી કરી. એક વખત માલદેવ રાજા જંગલીપુર ગામ લેવા સેના લઈ ચડી આવ્યો. જયતસી રાજા મંત્રીને કહે કે ગમે તે મંત્રથી એવું કરો કે જેથી આપણું નામ-આખરૂ રહે. મંત્રીએ વિચાર્યું કે માલદેવ સખલ રાજા છે, તેથી તે સાથે નિર્બલ રાજા વિગ્રહ કરે તો અર્થ પૂર્ણ કરે તેમ નથી, માટે શેરસાહ સુરતાણુ (સુલતાન) ની સેવા કરી તેની મદદ લેવી. આ વિચારથી નગરાજ મંત્રીએ તો તેની પાસે જઈ હાથી ઘોડાની લેટ આપી તેને સંતુષ્ટ કર્યો પાછળ સુવરાજ કલ્યાણને તથા સેનાને લઈ જયતસી માલદેવ સામે ચડ્યો અને પોતે રણમાં પડ્યો. માલદેવ જયતસીનું મરણ જાણી જંગલદેશ લઈ પોતાને સ્થાને ગયો. ત્યાં તો નગરાજે શેરશાહ સુરતાણુની સેના સહિત આવી માલદેવની સેના સામે લડી પોતાની રાજભૂમિ પાછી વાળી જીત મેળવી આવ્યો. શેરસાહે કલ્યાણમલને ઠીલો કરી ગાદીએ બેસાડ્યો. અને મંત્રી નગરાજ વીઠાનેર મૂકી શાહ સાથે આવ્યો. હવે કલ્યાણનૃપ ખુશીથી રાજ્ય કરતો હતો. મંત્રીને શાહે પાછો મોકલ્યો, રસ્તામાં અજમેર આવતા તે મંત્રી સ્વર્ગે સીધાવ્યો. કલ્યાણમલે નગરાજના પુત્ર સંગ્રામને પોતાનો મંત્રીશ્વર બનાવ્યો.

(૧૬) સંગ્રામ શેરસાહે પણ મતિના સાગર એના નગરાજનું મૃત્યુ જાણી તેના પુત્ર સંગ્રામને મંત્રીશ્વર સ્વીકાર્યો. આ મંત્રીએ આજુ, ગિરનારની જાત્રા કરી. શત્રુજયની યાત્રા સેના સહિત

કરી માર્ગમાં ગામે ગામ લહાણી કરી. પછી ચિત્રકૂટમાં મંત્રી આવતાં તેને રાણાએ ઘણું માન આપ્યું. ગામ તથા ગજની ભેટ આપી, પછી કલ્યાણમલ્લે બીકાનેર ખોલાવતાં સેના લઈ સગ્રામ મંત્રી ચિતોડથી ચાલ્યો. વચમાં (જોધપુરના) માલદેવનો દેશ આવતાં તેને છલકપટ કરતો જોઈ તે તેના મધ્ય દેશમાં ન પેસતાં બીજે માર્ગથી વિક્રમપુર આવ્યો. અનુક્રમે રિપુના બલ તોડી રાજ્યધુરા હાથમાં લીધી. જિનચંદ્રસૂરિ ક્રિયા ઉદ્ધાર કરવામાં પ્રયત્નશીલ હતા. તેઓ અનેક ઉત્સવ કરાવી પંડિતને ધન દેવ રાવી શિષ્યોને પ્રકરણુ ગ્રંથોનું જ્ઞાન આપતા હતા. પછી વિમલગિરિ જઈ વિધિ-ચૈત્ય કરાવ્યું. અ.માં સંગ્રામ મંત્રીએજ દ્રવ્ય જીતી આપી. પૌષધશાલા કરાવી, રૂપા નાણાની લહાણી કરી, ચિત્રકૂટમાં કલ્યાણમલ રાજાનો વિવાહ કરાવ્યો, અને તેથી રા. નપુરના રાયની કીર્તિ વધી. હાજીખાન, હસન કુલીખાન વગેરે મંત્રીશ્વર સાથે સંધી કરી, જિનમંદિરોનું રક્ષણ કર્યું. પછી સંગ્રામ મંત્રીનો સ્વર્ગવાસ થયો, અને તેના પુત્ર કર્મચંદ્રને મંત્રી પદ મળ્યું.

(૧૭) કર્મચંદ્ર—રાય કલ્યાણે કર્મચંદ્રને મંત્રી બનાવ્યો. ત્યાર પછી તે મંત્રીએ શત્રુજય, રૈવતગિરિ, ખંભાત જાત્રા કરી, પરિજન લઈ અર્બુદ—

માલદેવ—સં. ૧૯૫૮-૧૬૨૯ સં. ૧૬૬૯ જોધાના પુત્ર સુબલ (સુર્યમલ્લ) નેના ગાંગાજનો પુત્ર જોધપુરની ગાદી પર અદ્વિતીય રાજા થઈ ગયેલ છે. તેણે સં. ૧૫૯૮ માં વિકાનેર પર ચડાઈ કરી. ત્યાંની પાસેના સોહા. ગામમાં મંત્રી બાણુના લજકરો જૈતસિંહ કામ પ્રસંગે એ ૬ દિવસ માટે વીકાનેરમાં જતા તેની ગેરહાજરીમાં માલદેવે યુદ્ધ કર્યું પછી જૈતસિંહ આવતાં લડાઈમાં તે જૈતસિંહ પડ્યો. માલદેવે વીકાનેર લીધું. જૈતસિંહ પુત્ર રાવ કલ્યાણમલ્લ પોતાને દેશ છોડી નાહા. તેના કાકા બીમસિંહજી આદશાક શેરસાહ સૂરની પાસે દીક્ષી ગયા. સ-૧૬૦૦ માં શેરસાહ સેના લખને આવ્યો. લડાઈ થઈ, તેમાં શેરસાહની જીત થઈ. કલ્યાણમલ્લે બીકાનેરનું રાજ્ય પાછું લીધું.

ગિરિ ચડી તે તીર્થની યાત્રા પણ કરી. કલ્યાણમલના કુમાર રાયસિંહે ૧
પણ કમચંદ્રને મંત્રીધર તરીકે સ્વીકાર્યો. એક વખત કલ્યાણમલ
રાજાએ કુમારને શાહની સેવા કરવાની શિખામણ આપવા સાથે
મંત્રી પાસે એવું જણાવ્યું કે અમારા પૂર્વજ વિક્રમ રાજાએ એક
વખત જોધપુરમાં જઈ એક ઘડી પણ ગોખે ચડી બેસું તો સાઈં
એમ ઇચ્છ્યું હતું. આમ ન થાય તો કમલપૂજા કરું. તો શાહની
સેવા કરી તેમ કરવું. આથી રાયસિંહ સહિત મંત્રીએ શાહની સેવા
કરી શત્રુની સેના હરાવી. જોધપુરનું રાજ લઈ તેના ગોખમાં રાય
કલ્યાણને બેસાડ્યો. રાજા કલ્યાણે ઘણા હર્ષિત થઈ મંત્રીને વર

૧ રાયસિંહ—સ-૧૬૩૮-૧૬૬૮. સ ૧૬૩૦ માં આંબેરના કુમાર
માનસિંહજીના સમજવવાથી તે આદશાહ અકબરની સેવામાં ઉપસ્થિત થઈ
તેના પાંદ સેવી બન્યો. ૧૬૩૬ માં અકબરની આગ્રાથી સિરોહીના મહારાજા
સુરતાનસિંહને પકડી વીકાનેરમાં લઈ આવ્યો તે ત્યાં રાખ્યો. તે સમય
સિરોહી રાજાને મિત્ર આસિયા દુદાજી આરણે વીકાનેર આવી પોતાની ઠવિતાથી
રામસિંહને ઘણો પ્રસન્ન કરી પોતાના મિત્ર રાજાને છોડાવી તેને સિરોહી
આપી. તેણે વિકાનેરનો હાલનો ગઢ બંધાવ્યો છે, જેને સં. ૧૬૪૨ માં શરૂ
કરી ૧૬૪૫ માં પૂરો કર્યો. તે સં. ૧૬૬૮ માં સુરહાનપુરમાં મરણ પામ્યો.
અકબરની તેના પર પ્રીતિ હતી. ઉદેપુરના મહારાજા પ્રતાપની પ્રથંસાના ચૌદ
પ્રસિદ્ધ કોહા બનાવનાર અકબરની સભામાં રહેનાર પૃથ્વીસિંહ તે રાયસિંહના
નાના ભાઈ હતા. રાયસિંહ પછી તેનો જ્યેષ્ઠ પુત્ર દલપતસિંહજી ગાદી પર
બેઠો. આદશાહ શાહજહાંનને અપ્રસન્ન કરવાથી તેની સેનાએ આવી દલપતસિંહ
ને કેદ કરી અંબેર રાખ્યો તે ગાદી પર તેના ભાઈ સુરજસિંહને બેસાડ્યો
દલપતસિંહને હરસોલાવના ઠાકુર હાથીસિંહે અંબેરથી છોડાવ્યો. આર્થ
આદશાહની સેનાએ ફરી લડાઈ કરતાં તેમાં હાથીસિંહ અને દલપતસિંહ બંને
કામ આવ્યા. સં. ૧૬૭૦ (ઇતિહાસ રાજ્યસ્થાન) સિરોહીના ઇતિહાસ
(ઓ.જી. ગૌરીશંકર કૃત) માં સુરતાનસિંહજી (સં. ૧૬૨૮-૧૬૬૭) ને
જ્ઞાંત જ્ઞેતાં રાયસિંહ તેને કેદ પકડી લઈ ગયા એ વાત આવતીજ નથી. તે
બંનેનો સંબંધ એટલો આવે છે. સુલતાનની પાસેથી અર્ધ રાજ્ય આદશાહ

માગવા કહ્યું. કર્મચંદ્ર કહ્યું 'મારે સંગ દૃપાથી બધું છે. પણ પુણ્ય કરણી એટલી માગું છું કે આખું ચોમાસું ક'દોઈ, ઘાંચી અને કુંભાર પોતાનો ધંધો ન કરે, નવધારના સમરનર જનોના માલ છોડવવા, અને દાણનો ચોથો ભાગ માફ કરવો, છાલીનો દર કાઢી નાખવો.' રાજાએ 'તથાસ્તુ' કહી એ પ્રમાણે કહ્યું કે મારી જે સંતતિ થાય તે, તારી સંતતિ જ્યાં સુધી કાયમ રહે ત્યાં સુધી તેને, હું જે અણમાગ્યાં ચાર ગામ તને આપુ છું તે કાયમ રાખે. આ પ્રમાણે લેણ કરી મંત્રીને આપ્યો.

એકદા ઇપ્રાહીમ મીરજો પોતાના ચોદ્દાઓ લઈ દિલ્લિનું રાજ્ય લેવા નાગોર પાસેથી જતો હતો. ત્યાં શાહ તરફથી એવો હુકમ આવ્યો કે તેને અટકાવી તેની સેનાને ભાગવી. કુમાર રાયાસાહે સહિત મંત્રીએ સેના લઈ મીરજની સેનાને નસાડી ભાંગી નાંખી. બીજી વખત એમ બન્યું કે ગૂર્જર મંડલમાં મહમદ મીરજો જઈ પહોંચ્યો. તેની સાથે રાયસિંહે લડાઈ કરી તેને હત્યો. સોજત, સમીયાણા, જલોર અને આખુ સર કર્યો. આમાં ચાણાક્ય આદિ જેવા દક્ષ મંત્રી કર્મચંદ્રનું યુદ્ધિચ્છાતુર્ય વિશેષ વિન્ય આપનારું નિવડ્યું હતું. યવન સેનાએ જે અણુ તીર્થ પર આક્રમણ કરેલું તેને શાહી કુરમાણુ તથા સાંગા-સગ્રામે સુરક્ષિત રાખ્યું હતું. તે પર મંદિરમાં સુવર્ણ ખર્ચાં તેર માસ સુધી સાગવાર કરી.

સં. ૩૫ (૧૬૩૫) માં દુલિક્ષ પડ્યો, આથી ગરીમ લોકોને તેર માસ સુધી સર્વ પ્રકારની સહાય આપી, અને જે જે

અકબરને આપવાની રાયસિંહે કયુલાત લઈ શિરોહી મારેનો ખોટો હક કરનાર દેવડા બીજને કાઢી મૂક્યો. તુરસમ ખાનનું નામ અયુલ ફજલના અકબરનામાની હકીકતમાં આવે છે પણ શ્રીયુત એજા તે અકબરનામાના વૃત્તાંતની ઘણી ઘણી વાતો ખોટી જાહેર કરે છે. ગમે તેમ હો, આ પ્રબંધમાં જણાવ્યા પ્રમાણે તુરસમખાને શિરોહીને લૂંટ્યું એ વાત સત્ય જણાય છે, કારણ કે આ પ્રબંધ ને સમયના દર પંદર વરસના અરસામાં રચાયેલો છે.

સ્વધર્મી મંત્રી પાસે બહારગામથી આવ્યા તેને સખલ આપી નિજ નિજ સ્થાનકે પહોંચાડયા, તુરસમખાન સિરાહી લૂટતાં એક હજાર જિન પ્રતિમાને તેમાંથી સુવર્ણ લેવા ઉંપાડી ગયો અને શાહ દરખારમાં લાવ્યો, ત્યારે મંત્રીએ સૈનૈયા આપી તે છોડાવી. સારંગ નામના શાહનું દુઃખ ટાળ્યું. તુરસમખાન જે વાણી-આંગ્રેને ગુર્જર મંડલમાંથી બંદિવાન તરીકે લાવ્યો હતો તેને મંત્રીએ છોડાવ્યા. શત્રુન્ય અને મથુરામાં તેમજ ઉત્તરમાં કાબુલપુરી સુધીનાં જીર્ણ ચૈત્યોનો ઉદ્ધાર કર્યો, ગીતાર્થ ગુરૂ પાસે જગ્યા આંગ સાંભળ્યાં. અને જાગમ લખાવ્યાં. ગિરનાર અને શત્રુન્ય પર નવાં ચૈત્ય કરાવ્યાં. ચોદ પર્વ જાળ્યમાં વગાવ્યા. એટલે તે કિવચોએ રાજ્યમાં કોઈ બંધને છેદી ન શકે. સતલજ, રેક અને રાવી નદીમાં માંછલાં પકાવવાનું જામ કરાવ્યું. બલો-ચીની સામે જે જ લઈ રાયસિંહે જીત મેળવી અને તેમાં જે બંદી આવ્યા તે મંત્રીએ છોડાવ્યા. દેહલિમાં જિનના સ્નાત્ર દરાવ્યા. જિનકુશળ સૂરિની શુભ કરાવી, અને ફલોધિમાં જિનદત્તસૂરિની શુભ દરાવી.

મંત્રીને જે પુત્ર નામે લાગ્યચંદ્ર અને લખમીચંદ્ર થયા. આ રીતે વજીરખનો વંશ વધતોજ ચાલ્યો. રાયસિંહ રાજને દિલ્લી શાહે (અકબરે) સન્માન આપી 'રાજ' તું મિરઠ આપ્યું. અને પોતાના 'પાંચ હજારી' તું માન આપ્યું. રાયસિંહને જસવંતદે રાણીથી દલપતિરાજ, કૃષ્ણસિંહ અને સૂરજસિંહ કુનાર થયા. આ રાયસિંહ રાજનું ચિત્ત પોતાના તરફ કબુધિત થયેલું સમજતાં, મંત્રીએ રાજની આજ્ઞાથી વિકાનેર છોડી મેઠતામાં વાસ કર્યો. ત્યાંથી ફલોધી પાર્શ્વનાથની પૂજા અને જિનદત્તસૂરિની સેવા રાખી. દિલ્લીના સુલતાને મંત્રી અને રાજ વચ્ચેનું વૈમનસ્ય બહુતાં મંત્રીને મોકલવા રાજને લખ્યું. રાજએ મંત્રીને કુરમાન કહાવતાં મંત્રી સુલતાન પાસે ચાલ્યો. રસ્તામાં અજમેર, ગુરૂની બત્રા કરી, પછી લાહોર આવી સુલતાનને મળ્યો. સુલતાને ચિંતા ન

કરવા કહી દરબારમાં એક હાથી મંત્રીને બક્ષ્યો. શિકારી ગોડા તેને સોંપ્યા. શેખને, મૂલ નક્ષત્રમાં બેટી આવતાં, શાહે શાંતિ ઉત્સવ કર્યો. અહીં સલીમ સુલતાન આવતાં દશ હજાર રૂપીયાની ભેટ કરવામાં આવી. શાંતિક જલ લઈ તેણે નમન કર્યું. મંત્રી આથી ખુશી થયો.

(અકબર) બાદશાહને 'બિનદર્શનનુ' તત્ત્વ જાણવાની ઈચ્છા થતાં તેના જાણકારની તપાસ કરતાં 'બિતચંદ્રસૂરિનું' નામ અપાવ્યું, અને કર્મચંદ્ર મંત્રી તેના શિષ્ય છે એમ જાણ થતાં તે સૂરિને બોલાવવાનું કુરમાન કર્યું. ગૂર્જર દેશના ખંભાતમાં તે કુરમાન પહોચ્યું એટલે ગુરૂ વિહાર કરી અમદાવાદ અને પછી શિરોહી આવ્યા. ત્યાં સુરતાણના પ્રભાવથી નૃપે ઉત્સવ કર્યો. ત્યાંથી સુવર્ણ-ગિરિ શાહે ચોમાસું રાખ્યા. ત્યાંથી મગસીજી, મેડતા, નાગપુર, પછી વિક્રમપુર (વીકાનેર) ત્યાંથી મરૂમંડલમાં રાણપુર, અનુક્રમે આવ્યા. રાણપુરમાં સંઘે મહોત્સવ કર્યો, અને ત્યાંથી સાંકર સૂત વીરદાસ સાથે આવ્યો. અને પછી લાહોર જતાં ફાગણ સુદના અરસામાં આવી બારણને દિને લહોર સૂરિજી પધાર્યા. શાહે ગોખમાંથી બેઈ સૂરિજીને સુખ શાતા પૂછી માન આપ્યું. પરબતશાહે પ્રવે-શોત્સવ કરી ઘણું દ્રવ્ય ખર્ચ્યું.

ગુરૂજીએ શાહને દારકાના દેશના વિનાશ સંબંધી તેમજ તીર્થરક્ષા સંબંધી કહેતાં શાહ અકબરે શત્રુજ્ય આદિ (જૈન) તીર્થો બક્ષવાનું કુરમાન કરી આપ્યું, આજમખાનને તે કુરમાન બરાબર પળાવવા હુકમ કર્યો. કાશ્મીરમાં શાહ જતાં ગુરૂને બોલાવ્યા. ત્યાં શાહે આપાડ સુદિ નવમીથી સાત દિવસની 'અમારી' અગ્યારે સુબામાં રહે એવું કુરમાન આપ્યું. ગુરૂ સાથે માનસિંહજીને રહેવા હુકમ કર્યો. ગુરૂ સાથે ડૂંગર તથા પંચાયણ આર્વ કાશ્મીરગિરિ આવ્યા. મંત્રીને રાહિતાસીમાં અનાની રક્ષાર્થે રહેવું પડ્યું. કાશ્મીર શાહે હત્યું. પછી શાહ લાહોર જતાં ગુરૂ પણ વિન-તિથી લાહોર આવ્યા.

ગુરુપર અકબર બાદશાહનો પૂજ્ય ભાવ વધતાં તેમને ઉચ્ચપદ આપવની ઇચ્છા થઈ. ઉચ્ચપદ યુગ પ્રધાનતું કહેવાય અને તેવા યુગ પ્રધાન પૂર્વે કોણ થયા તેનો નિર્ણય કરવા માટે નાગદેવ શ્રાવકે અઠમ તપ કરી શાસન દેવતાને બોલાવતાં સુવર્ણ અક્ષરમાં જિનદંતસૂરિતું નામ દેવતાએ લખ્યું. શાહે તેના જ જેવા જિનચંદ્રસૂરિ છે એમ જણાવી તેને યુગ પ્રધાન પદ આપ્યું. અમારી ત્યાં પગાવી, ખંભાત બંદરના સાગરની માછલી એક વરસ ન પકડવામાં આવે તેમ હુકમ કર્યો; લાહોરમાં એક દિવસ સર્વ જીવ ઉગાર્યા-વધથી મુકત કર્યા; જૈન ધર્મીના દરેક ઘેર એક એક ચુનડી, સોપારી, નાળીયેર અને એક શેર ખાંડ આપી, ને નંદીમહોત્સવપૂર્વક સૂરિનો યુગપ્રધાન પદવીનો ઉત્સવ ફાગણ સુદિ બીજે કર્યો. આ વખતે જિનસિંહસૂરિએ શ્રુતસાગર, જ્યસેમ અને રતન-નિધાન પાઠક બનાવ્યા, ગુણવિનય (આ પ્રબંધના રચનાર) અને સમય સુંદર (ઘણા રાસાઓ રચનાર) ને વાચક (ઉપાધ્યાય) પદ આપ્યું આ ઉત્સવમાં નવ હાથી અને પાંચસે ઘોડાઓ હતા. આ સર્વ કર્મચંદ્ર મંત્રીથી થયું. તેથી સર્વ સંઘે તેને ઘેર જઈ તેને યશઃતિલક કર્યું અને બહુ માન આપ્યું. પછી મંત્રીએ અવલ (અબુલ) ફજલને મોખરે કરી, અકબર બાદશાહની હબુરમાં જઈ દશસહસ્ત્ર રૂપિયા, દશ હાથી, બાર ઘોડા અને વિવિધ વસ્ત્રની ભેટ કરી, આથી જલાલદી ગાજી (અકબર બાદશાહ) બહુ ખુશી થયો. બાદશાહે તે પર હાથ મૂકી તેની બક્ષીસ કરી. પછી મંત્રી શેખના મહેલમાં આવ્યો. સુરતાલ સલીમને ભેટ આપી સંતાપ્યો, યુગપ્રધાન ગણધાર (શ્રી જિનચંદ્રસૂરિ) ની બોહિત્ય સંતતિ એટલે કર્મચંદ્ર મંત્રીએ જયતિહુયણ સ્તોત્રથી ચોમાસી પશુસણ પક્ષમાં સ્તુતિ કરી, અને સંવત્સરીની ચોમાસી પાખી પર સ્તુતિ કરી, સાંજના પ્રતિષ્ઠમણમાં શ્રીમાલ પહેરાવી.

આવી રીતે કર્મચંદ્ર મંત્રી, અકબર ખાદશાહ, અને જિન-ચંદ્રસૂરિનો સંયોગ સુખકર અને વિજયી નિવડયો. જૈન ધર્મની પ્રભાવના થઈ. મંત્રી સંઘની સેવા કરવાજ લાગ્યો. આખરે સં. ૧૬૫૫ માં માઘ વદિ દશમીને દિને, અનુરાધા યોગે, મંત્રી કર્મચંદ્રના રાજ્યમાં તેમના પ્રયોગથી સધરનગર કે જ્યાં સંભવનાથનું ચેત્ય છે અને જિનકુશલસૂરિની શૂંમ કરમટ મંત્રીએ કરાવી છે ત્યાં ગરૂ જ્યસોમ પાઠક ચોમાસું રહ્યા છે, અને તે વખતે સંઘના આગ્રહથી વાચક ગુણુ વિનયે આ સરસ પ્રબંધ રચ્યો છે.

આ રીતે આખા રાસનો સાર છે. તેમાં ઘણી જાણુવા યોગ્ય ઘિના છે. કર્મચંદ્ર મંત્રીના આખા વંશનું મૂળ જોતાં રાજપૂત-રાજ્ય કર્તામાંથી તે ઉત્પન્ન થયેલ છે તે સિદ્ધ થાય છે. અને તેમના પૂર્વજો સમઘર આદિ ચાર ભાઈઓને ખરતર ગમ્ધીય જિનેશ્વર સૂરિએ જૈન કર્યા અને ત્યારથી ઉત્તરોત્તર વંશજોએ વીકાનેર રાજ્યને મહામંત્રીઓ પુરા પાડેલ છે. જિનેશ્વર સૂરિ સંઘંધી પટ્ટાવલિમાં નિચે મુજબ છે:- (૪૭) જિનેશ્વરસૂરિ—જન્મ મરોટમાં સં. ૧૨૪૫ માર્ગશીર્ષ સુદિ ૧૧ ભરણી નક્ષત્રે, પિતા ભાંડાગારિક નેમિચંદ્ર (૫૭૧શતકના કર્તા) અને માતા લક્ષ્મી, મૂળ નામ અમ્બહ, ખેડનગરમાં તેમણે સં. ૧૨૫૫ માં દીક્ષા લીધી, અને વીરપ્રભ નામ ધારણુ કર્યું. સં. ૧૨૭૮ ના માઘ સુદિ ૬ ને દિને સર્વદેવાચાર્યે તેમને જલોર નગરમાં માડહૂ ગોત્રીય સાહ ખીમસીએ દશ હજાર રૂપા મુદા ખરચી કરેલા નંદિમહોત્સવ પૂર્વક સૂરિમંત્ર આર્ષ પદસ્થાપન કર્યું. સંવત ૧૩૩૧ માં આશ્વિન વદી ૬ ને દિને મરણુ થયું.

શા. તેજપાલે (૫) જે જિનકુશલ સૂરિને સૂરિપદનો ઉત્સવ કર્યો તેના સંબંધમાં પદ્માવલિમાં જણાવેલું છે કે:—

જિનકુશલસૂરિ—(૫૦) ખરતર પદ્માવલિમાં ૫૦ માં પદ્મધર-જન્મ સંવત ૧૩૩૦ માં સમિયાણા ગામના વાસી છાજહડ ગોત્રીય મંત્રી જીવહાગરને ત્યાં જયતત્રીથી થયો. દીક્ષા સંવત ૧૩૪૭ માં, અને સંવત ૧૩૭૭ ના જ્યેષ્ઠ વદિ ૧૧ ને દિને રાજેન્દ્રાચાર્યે સૂરિમંત્ર આપ્યો, તે વખતે પાટણ વાસી શાહ તેજપાલે નંદિ મહોત્સવ કર્યો હતો. તેજપાલ શાહે ૨૦૦૦ સાધુ સાધવી તથા ૭૦૦ વેષધારી યા અન્ય દર્શની પ્રમુખને વસ્ત્રા આપ્યાં હતાં, અને તે અવસરે દિલ્લીવાસી મહત્તીયાણુ ગોત્રીય વિજયસિંહ નામના શ્રાવક ત્યાં આવેલ તેણે પણુ બહુ ધન ખર્ચી નંદિ મહોત્સવ ઉજવેલો. સંવત ૧૩૮૦ માં શાહ તેજપાલે કાઢેલા સંઘની સાથે શત્રુજ્ય તીર્થ પ્રતિ જઈ સૂરિએ ત્યાં માનતુંગ નામના ખરતર વસતિના પ્રાસાદમાં ૨૭ આંગલ પ્રમાણુ શ્રીઆદિનાથ જિંબની પ્રતિષ્ઠા કરી, તથા ભીમપલિત્ર નગરમાં ભુવનપાલે કરાવેલી ૭૨ દેવકુલિકાથી મંડિત વીરચૈત્યની પ્રતિષ્ઠા કરી. વિશેષમાં જેસલમેર નગરમાં જસધવલે કરાવેલા ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી. પુનઃ જલોર નગરમાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી, તથા આગરા નગર નિવાસી સંઘના અતિ આગ્રહથી તેની સાથે જઈ શત્રુજ્ય યાત્રા કરીને ભાદ્રપદ વહી ૭ ને દિને પાટણનગરમાં આવ્યા, અને શ્રીગુરૂનો સાધુ સંપ્રદાય ૧૨૦૦ ની સંખ્યાનો થયો. સાધવી પરિવારની સંખ્યા ૧૧૦૫ ની થઈ. શ્રીગુરૂએ વિનયપ્રભાદિક શિષ્યોને ઉપાધ્યાય પદ આપ્યું. આ વિનયપ્રભ ઉપાધ્યાયે પોતાના નિર્ધન થએલા ભાઈને સંપત્તિની સિદ્ધિ અર્થે મંત્ર ગણિત ગૌતમ રાસો (કે જે હમણાં પ્રસિદ્ધ છે) રચ્યો. અને તેના જપવાથી તેમનો ભાઈ ફરી ધનવાન થયો. આ રીતે બહુ શ્રાવકોના પ્રતિ બોધક, પરમ જિન ધર્મ પ્રભાવકર શ્રીજિનકુશલસૂરિ સંવત ૧૩૮૯ ના

કાગણુ વદિ અમાચાસ્થાને દિને દેરાવર નગરમાં આઠ દિનતું અનશન કરી સ્વર્ગવાસ પામ્યા. આ હુમણાં પણ હદોલ એ નામથી સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ છે. આમની દેરાઉરમાં થએલી યુગની ત્રા વચ્છરાજ મંત્રીએ કરી હતી.

(૫૯) જિનહંસસૂરિ—કર્મસિંહ મંત્રીએ આ સગ્નિ સૂરપિદ અપાવ્યું તેમના સંબંધમાં પટ્ટાવલિમાં જણાવ્યું કે તેઓ ૫૦ માં છનકુશલસૂરિ ૫૧ જિનપત્ર, ૫૨ જિનલબ્ધિ, ૫૩ જિનચંદ્ર, ૫૪ જિનોદય, ૫૫ જિનરાજ, ૫૬ જિનભદ્ર, ૫૭ જિનચંદ્ર, ૫૮ જિનસમુદ્ર એમ અનુક્રમ પછી ૫૯ માં પટ્ટધર હતા. તેમના શેત્રા નામના નગરના વાસી એપડા ગોત્રના સાહ મેધરાજ પિતા, અને કમળાદેવી માતા, જન્મ સં. ૧૫૨૪ માં, અને વ્રીક્ષા સં. ૧૫૩૫ માં, સં. ૧૫૫૫ માં અહમદાબાદમાં પદસ્થાપના થઈ, તથા સં. ૧૫૫૬ ના વૈશાખ સુદી ૩ ને રોહિણી નક્ષત્રમાં વીકનેર નગરમાં કરમસી (કર્મસિંહ) એ લક્ષ્મી પીરોલ ખર્ચી પુનઃ તેમને પદ મહોત્સવ કર્યો. અને એકદા આગસ નગરના વાસી સં. ડુંગરસી, મેધરાજ, પોમહત્ત વગેરે સંઘના અતિ આગ્રહથી નિમંત્રણ થતાં જિનહંસસૂરિ ત્યાં ગયા, અને બાદશાહે મોકલેલ હાથી, ઘોડા, પાલખી, વાદિત્ર, છત્ર આમરાદિ આડાગરથી તે ગુરૂને પ્રવેશોત્સવ થયો. ત્યાં ગુરૂભક્તિ, સંઘભક્તિ વગેરેમાં એ લાખ દ્રવ્ય ખર્ચાયું. તે વખતે કોમ્બે ચાડી ખોટી ખાવાથી બાદશાહે ગુરૂને ખાલાવ્યા. ધવલપુરમાં રક્ષિત કર્યાં. ગુરૂએ જી હેવકુખથી પાદશાહને પ્રસન્ન કર્યો. પાદશાહે ૫૦૦ અંદીવાનો દોડો, અમારી ઘોષણા કરી; ગુરૂ ઉપાશ્રયે આવ્યા, અને સંઘ ખુશી થયો. ત્રણ નગરમાં પ્રતિષ્ઠા કરી. અનેકને સઘપતિ સ્થાપ્યા. ગુરૂ પાટણ નગરમાં ત્રણ દિન અનશન કરી સં. ૧૫૮૨ માં સ્વર્ગે સિધાવ્યા.

આ સૂરિના સમયમાં. સં. ૧૫૬૪ માં મરૂદેશમાં ઉપાધ્યાય શાંતિ સાગરથી આચાર્યીય અરતર શાખા નામની જિન્ન શાખા છડો ગચ્છલેદ

સ્થપાયો આ શાંતિસગર તે જ લાગે છે કે જેના હરતથી આ સૂરિને સૂરિપદ મળ્યું. કે જે પદનો ઉત્સવ ઉક્તમંત્રી કર્મસિંહે કર્યો.

(૬૦) જિનમાણિકચસૂરિ પિતા કૂકડગોત્રીય શાહ. જીવ-રાજ, માતા પદ્મદેવી, જન્મ સં. ૧૫૪૯, દિક્ષા સ. ૧૫૬૦ અને ૧૫૮૨ માં ગૂર્જર પૂર્વદેશ, આદિમાં વિહાર કરનાર પંચનદી સાધક. તેમણે સં. ૧૫૫૩ માં વીકાંનેર વાસ્તવ્ય વચ્છાસુત (ઉક્ત) મંત્રિ કર્મસિંહે કરાવેલા નમિનાથ ચૈત્યમાં ણિંબ પ્રતિષ્ઠા કરી. તેમણે કેટલાંક વર્ષ જેસલમેર દુર્ગમાં ગાળ્યાં. પછી સર્વ સ્થળે શિથિલાચાર થયો હતો, પ્રતિભોત્યાપકોનું મત બહુ વિસ્તર્યું હતું. આથી વીકાંનેર વાસી વચ્છાવત મંત્રી સગ્રામસિંહે (જેનો ઉલ્લેખ આપણે કરી ગયા છીએ.) ગચ્છ સ્થિતિનું રક્ષણ કરવા અર્થે આ ગુરૂને ખેલાવ્યા આવ્યા, અને ક્રિયોદ્ધાર કર્યો. પહેલાં દેરાઉર નગરમાં જિનકુશલસૂરિની યાત્રા કરી, પછી પરિગ્રહ ત્યજી અહીંથી હું વિહાર કરીશ એમ ચિંતવી ગુરૂ યાત્રા દેરાઉર કરી આ સૂરિ જેસલમીર પાછા આવે છે ત્યાં રસ્તામાં થયેલ તૃપાનો પરિસહ સહન કરી સં. ૧૬૧૨ ના આષાઠ સુદિ પ ને દિને સ્વર્ગ-વાસ પામ્યા. આની પછી પટ્ટધર ૬૧ માં જિનચંદ્રસૂરિ આવ્યા કે જેઓને અકબર બાદશાહનું નિમંત્રણ થયું વગેરે હકીકત આ સંબંધમાં આવી છે. તેના સંબંધમાં પટ્ટાવલિ કહે છે કે.

(૬૧) જિનચંદ્રસૂરિ—તિમરી નગર ખાસેના વડલી ગામના વાસી રાહડ ગોત્રીય સાહ શ્રીચંતને ત્યાં સિરિય દેવીથી આનો જન્મ સં. ૧૫૯૫ માં થયો. દીક્ષા સં. ૧૬૦૪, અને સં. ૧૬૧૨ ના ભાદ્રપદ સુદિ ૯ ને દિને જેસલમેર નગરમાં રાઉલ (રાજ) માલદેવે કરવેલા નદિમહોત્સવપૂર્વક સૂરિપદ મળ્યું. ગચ્છમાં શિથિલતા જેટલું સર્વ લજી મંત્રી સગ્રામસિંહ પુત્ર કર્મચંદ (આ રાસના ચરિત્ર નાયક) ના આગ્રહથી વીકાંનેર નગર ગયા. ત્યાં પ્રાચીન ઉપદ્રવ શિથિલતાચારી ચતિઓએ રાકી રાગેલી જેટ

મંત્રીએ પોતાની અશ્વશાલા ગુરૂને આપી અને ઘણી ગુરૂમકિત કરી. ગુરૂએ ત્યાં વિશેષ કિરોદ્ધાર કરી સાધુ માર્ગનો આદર કરી સ્વસમાન આચારવાળા સાધુ સાથે ત્યાંથી વિહાર કરી સ્થાને સ્થાને પ્રતિભોત્યાપક મતનો ઉચ્છેદ કરતા કરતા સ્વસામાચારીને દઢ કરી ક્રમે ગુર્જર દેશમાં આવ્યા. ત્યાં અહમદાવાદ નગરમાં ચીલડાના વેપાર કરતા અન્ય દર્શન પ્રાગ્વાટવંશીય શિવા અને સોમજી નામના બે ભાઈઓને પ્રતિબોધી ધનવાન શ્રાવક બનાવ્યા. (આ શિવા સોમજીની ટુંક શત્રુજય પર મોભુદ છે.) તથા પાટણ નગરમાં કોઈએ (ધર્મસાગર ગણીએ) એવો વાહ કર્યો કે નવાંગ પર વૃત્તિ રચનાર અભયદેવસૂરિ ખરતર ગચ્છમાં થયા ન હોતા. આ પર ભારે ચર્ચા કરી. તેમનો રચેલો કુમતિ કુદાલ ગ્રંથ અશુદ્ધ લાવને પ્રાપ્ત થયો. પુનઃ ક્ષણવૃદ્ધિ પાર્શ્વનાથ દેવના ગૃહદ્વારમાં (ગભારામાં) તપાગચ્છવાળાએ દીધેલાં તાળાં ઉઘડાવ્યાં. તથા વળી એકદા કર્મચંદ પ્રમુખ પાસેથી આ ગુરૂનું અતિ મહત્વ સાંભળીને તેમને પાદશાહે દર્શનાર્થે બોલાવ્યા. ગુરૂ લાહોર નગરે જઈ અકબરને પ્રતિબોધી સકલ દેશમાં કુરમાણીથી (તીર્થને) છોડાવી આઠ દિવસ અમારી પાલનને હુકમ લીધો. એક વર્ષ સુધી સ્થાનન પાર્શ્વનાથના પાસેના સમુદ્રનાં આછલાં છોડાવ્યાં. તથા વળી તેમનો અતિશય બેઠ પાદશાહે યુગપ્રધાન પદ આપ્યું. તેજ અવસરે શ્રીમદ અકબરના આગ્રહથી ગુરૂએ ત્રિનસિંહને આચાર્ય પદે સ્થાપ્ય; તે વખતે આત પ્રસુદિત કર્મચંદ મંત્રીએ મહોત્સવ કર્યો. નવ ગામ નવ નવ હાથી ૫૦૦ ઘોડા પાંચકોને આપ્યા. એ પ્રમાણે સવા કોડ દ્રવ્ય આપ્યું. વળી મંત્રીએ અનેક રીતે ખરતર ગચ્છની ઉદ્ધીપના કરી. સં. ૧૬૫૨ માં ગુરૂએ પંચનદિ સાધી તેમાં પાંચ પીર માનભદ્રયજ્ઞ બેજ, ક્ષેત્રપાળ વગેરે સાધ્યા. આ ગુરૂને પાંચ મહોટા શિષ્ય નામે સમયરાજ, મહિમરાજ, ધર્મનિધાન, રત્નનિધાન અને જ્ઞાનવિમલ શિષ્ય હતા. અને બીજા ૬૫ શિષ્ય હતા. આખરે ૭૫ વર્ષનું આયુ ગાળી

સં. ૧૬૭૦ ના આશ્વિન વદ ૨ ને દિને વેનાતટમાં સ્વર્ગે ગયા. આમાં જણાવેલા પાંચ શિષ્યમાંના જ્ઞાનવિમલે મહેશ્વરસૂરિના શબ્દલેહ પ્રકાશ પર ટીકા લખી છે. (ળિકાનેર શહેરમાં સંવત ૧૯૬૪ (ઇ. સ. ૧૯૩૮) કે જ્યારે રાજા રાયાસંહતું રાજ્ય હતું તે વખતે લખી આપાડ સુદ્ધિ ૨ રવિવાર).

હવે આપણે શ્રીચુત ટાંકે કર્મચંદ અને તેના વંશજ સંબંધી જે કંઈ જ્ઞાન પોતાના ન્હાના પુસ્તક નામે Jaina Historical Studies માં આપ્યું છે તે અત્ર ઉતારી આ સાર સમાપ્ત કરીશું:—

મંત્રી વચ્છરાજના વંશજો તે મંત્રીના પ્રભાવપરથી અચ્છાવત હોવાયા, અને તે અચ્છાવતોમાં જે મહાન્ થયા તેમાં કર્મચંદ છેલ્લા મહાપુંડ્રુષ હતા. જ્યારે રાયસિંહ વિકાનેરની ગાહી પર સંવત ૧૬૨૯ (સને ૧૫૭૩) માં આવ્યો ત્યારે તેણે પોતાના દિવાન તરીકે કર્મચંદને નીમ્યો, તે દિવાનમાં શકિતવાળો સમજ હતી અને દક્ષ રાજદારી અને શાણો રાજતંત્રી હતો. રાયસિંહને ગાહી આવ્યા થોડો વખત થયો ત્યાં જયપુરના રાજા અભયસિંહે (?) વિકાનેર પર ચડાઈ કરી. તે સમયની સ્થિતિ ઇન્નલિન્ન હતી અને ભયંકર તથા સંદિગ્ધ પરિણામવાળા યુદ્ધતું જોખમ લેવા રાજ્ય તૈયાર ન હતું. રાજ્યએ પડેલી સુંઝવણમાં મંત્રી સાથે મસલત ચલાવી, મંત્રીએ પોતાની લાક્ષણિક ચપલ નિર્ણય શકિત અને સૂક્ષ્મ દર્શી બુદ્ધિથી સલાહ કરવાની સલાહ આપી. આ પ્રમાણે રાજ્યએ ક્યું. કર્મચંદના ઉહાપણથી ખારીક સ્થિતિ દૂર થઈ અને વિકાનેર શાંતિ અને આખાદી ભોગવવા લાગ્યું.

રાયસિંહ અધીરો, ગમે ત્યાં ઝંપલાવનારો, અને વહેમી માણસ હતો. તેનામાં મોટો અવગુણ એ હતો કે પરિણામની

હઠી દરકાર કરતો નહિ. ઉદ્ધાર તો એટલો બધો હતો કે પાસે ગમે તેટલું હોય તે એક વખત આધું પાછું જોયા વગર દાન કરી નાખે. પૂર્વજોએ મેળવેલું નાણું ઉઠાવી નાખ્યું. કિલ્લાઓ બાંધવામાં આવતું મહેસુલ ખચી નાખતો. ભાટ અને ચારણને પૈસા આપવામાં પાછું વાળી જોતો નહિ. એમ કહેવાય છે કે એક વખત શંકર નામના ખારોટ તેના વખાણમાં કેટલીક કાવતા કરી રાયસિંહ દિલ્હીથી પાછો આવ્યો તે પ્રસંગે બોલ્યો, તેથી રાયસિંહ એટલો બધો આનંદના આવેશમાં આવી ગયો કે મંત્રીને તે ભાટને એક ખિલાત આપવાનો તથા એક કરોડ રૂપીઆ દેવાનો હુકમ કર્યો. આથી મંત્રા અભો બની ગયો, તે આનાકાની કરી રાજાને સમજાવવા લાગ્યો, એટલે એક કરોડને બદલે સવા કરોડ રૂપીઆ વધારી આપવાનું કહ્યું. કહેવાય છે કે એક કરોડ રૂપીઆ એકદમ આપવામાં આવ્યા અને બાકીના પા કરોડ માટે રાજ્યની મહેસુલ ધરાણે મૂકવામાં આવી. આ વાત અક્ષરશઃ ખરી હોય એમ માની ન શકાય, પણ તેના પરથી તે વખતે રાજ્યની સ્થિતિ રાજાના ઉડાઉપણાને લીધે કેવી હતી, અને મંત્રીને કેવી રીતે કામ કરવાનું હતું, તેનું મૂલ્ય કરી શકાય તેમ છે. આગળ આ મંત્રીને તથા રાજાને કેમ બન્યું નહિ હોય તે પણ આ પરથી કંઈક સમજાશે.

રાયસિંહ દિવસે દિવસે ખર્ચાળ ને ઉડાઉ બનતો ગયો. રાજાને બંધનો ખુટી જવાની આણી પર આવ્યો. રાજવહિવટ ચલાવવામાં ગેરવ્યવસ્થા તેથી ચાલી, અને લવિશ્ય લયકર ભાસવા લાગ્યું. ઇવટે વિકાળતા વંશજો પ્રત્યે પોતાની પ્રીતિ અને ભક્તિથી પ્રેરાઈ કર્મચંદ્રે રાજાને શુધપર લાવવાનો છેલ્લો દઠ પ્રયત્ન કર્યો, પરિણામ પોતાનેજ લયકર આવ્યું. એમ જણાવવામાં આવે છે સં ૧૬૫૧ (સને ૧૫૯૫) માં રાયસિંહને કોઈએ જણાવ્યું કે કર્મસિંહે તેને ઉઠાડી મૂકી દલપતસિંહ કે રામસિંહને ગાદી પર બેસાડવાનું શવતરૂં રચ્યું છે. વિશેષમાં એમ કહેવામાં આવે,

છે કે કર્મચંદ તેથી રાજ્યમાં સ્વસત્તાવાળાં થવા રાહે છે. અત્ર કહીએ છીએ કે આ વાતમાં વિશ્વાસ મૂકવાને અમે તૈયાર નથી, કારણ કે તેમ હોવાને માટે કોઈ પુરાવો નથી. તેમ સંભોગો ઉપરથી તે સંભવિત નથી. આવો રાજદ્રોહ કરવાનો કર્મચંદને શું હેતુ હોય તે અમે જોઈ શકતા નથી. જેઓએ તેના પર એવું તહોમત મૂક્યું તેઓ પણ દલપતસિંહને કે રાયસિંહને ગાદી પર બેસાડવા માટે તેણે પ્રપંચ કર્યો તેમાં સંમત નહોતા. તે ઉપરાંત અકબર કે જે રાયસિંહ સાથે ઘાડી મિત્રાચારી ધરાવતો હતો, અને પોતાના શાહબંદાના લગ્નથી રાયસિંહની સાથે સગ-પણથી જોડાયેલો હતો, તેણે કર્મચંદ દિલ્હી નાસી ગયો ત્યારે તેને અંતઃકરણ પૂર્વક મેટ્ટું માન આપ્યું હતું એ હકીકત કર્મચંદના પ્રપંચની વાતથી વિરૂદ્ધ જાય છે. રાયસિંહ તે મંત્રી સાથે કેટલી તીવ્ર દુશ્મનાવટ ધરાવતો થયો હતો તે જાણ્યા પછી તે આદશાહના દરબારમાં કર્મચંદના ઉંચા પદને હલમલાવી નાબૂદ કરવામાં બાકી ન રાખે એ આપણે બધા જાણી શકીએ. કાં તો કર્મચંદને પોતાને હવાલે કરવો કે તેને દેશમાંથી બહાર કાઢવો એટલું તો અકબરને તે કહી શકે તેમ હતું, અને તેમ કર્યું હત. અકબર કે જેના ન્યાયપરના પ્રેમ અને નિષ્પક્ષપાત માટે કોઈ જાતની શંકા લાવી શકાય તેમ નથી તેણે કર્મચંદની નિર્દોષતા પર જરા પણ શંકા ન લીધી. તે કર્મચંદ ઉપર બરાબ, નિષ્ઠતાથી મૂકાએલાં બહોતનાની સામે સંપૂર્ણ જવાબ છે. અકબરે તેનું મોટાં માન અને સત્કારથી સ્વાગત કર્યું. એમ કોઈ પૂછે કે જો કર્મચંદ નિર્દોષ હતો તો શા માટે તે વિકનેરથી દિલ્હી નાસી ગયો. જેઓએ રાજધાનના ઇતિહાસને અજાણ કાળથી કર્યો છે. અને ઇંદરજ સિંધી અને અમરચંદ સુરાવની શું દશા થઈ તે પોતાની નજર આગળ રાખી છે તે અમારી સાથે એકદમ મળતા થશે કે તેણે તે પગલું સાચી દિશામાં જ લીધું હતું. દુલગિયે તે સમયમાં એવો દઢ અને સતત જ ન્યાયાવીશ હતો

નહિ કે ન્યાય મળવાને! પૂરો સંભવ હતો નહિ કે જેથી જેઓ સામે રાજદ્રોહીનો ગુન્હો હોય તેને નિષ્પક્ષ-પાત ન્યાય મળે. અમે માનીએ છીએ કે કર્મચંદ્ર તદ્દન નિર્દોષ હતો. કોઈ પણ પ્રપંચ તેણે કર્યો ન હતો, પણ તે તેનો ભોગ થયો હતો. કર્તવ્ય નિષ્ઠા પ્રત્યે પોતાનો અપૂર્વ પ્રેમ હોવાના સળગે તેને પયમાલ થવું પડ્યું. તેને રાજને સાચા માર્ગ પર લઈ આવવાનો પાકડો વિચાર હતો, અને તે લક્ષમાં રાખી તેણે અપ્રતિહત શ્રદ્ધા અને અશ્રાંત ઉત્સાહથી કામ કર્યું. આમ કરવામાં જેઓને રાજ ઉડાઉ અને સ્વચ્છંદી થાય તો પોતાને લાભ મળે તેમ હતું તેઓને આંખમાં યુર્યું, અને તેઓ મંત્રીના શત્રુઓ બન્યા. રાજ પાસે તેમનું વધારે ચાલ્યું અને કાચા કાનના રાજ પાસે મંત્રીએ કાવતરું રચ્યું છે એવી ખોટી વાત કરી તેને ભભેરી મૂક્યો. રાજ ભોળો-વહેમી-હતો. આ વાત જહાંગીર બાદશાહે પોતે પણ પોતાની નોંધમાં નોંધી છે. તેણે બધી કાલ્પનિક વાતને સાચી માની, ને મંત્રાને પકડી મારી નાખવા નિશ્ચય કર્યો. મંત્રીના મિત્રોએ બધી વાત અગાઉથી જાણી મંત્રીને જાણવી દીધી, તેણે આ જાણતાંજ વિકાનેરમાંથી નીકળી જઈ અકબરનું રક્ષણ માગ્યું કે જે અકબરે આપ્યું. બાદશાહે અમીર ખવાસના આશ્રિતને દરેક જાતના વિનય પ્રેમથી સત્કાર આપ્યો, અને સભામાં એક પ્રતિષ્ઠિત પદવી આપી. પ્રતિદિન કર્મચંદ્ર અકબરનો પ્રીતિભાવ વધુ વધુ સંપાદન કરતાં ગય, અને થોડા સમયમાં તેના પર પોતાનો લાગવગ મેળવી શક્યા.

ન્યારે રાયસિંહે જાણ્યું કે કર્મચંદ્ર નાસીને દીલ્હી ગયેલ છે; ત્યારે ક્રોધેત થઈ તેના પર વેર લેવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી. આ પ્રતિજ્ઞા પોતાનાથી પૂરી ન પડી તેથી તેને કેટલી નિરાશા મળી તે આપણે હવે પછી જોઈશું.

ન્યારે કર્મચંદ્ર દિલ્હીમાં બાદશાહના આશ્રિત તરીકે રહ્યો, ત્યારે ભાટનેરમાં એક વિચિત્ર ઘનાવ બન્યો, કે જેથી કર્મચંદ્રને

રાયસિંહ પર વૈર લેવું હત તે લેવાની તક મળી. તે તકનો લાભ લઈ તેણે વૈર ત્રીધું કે નહિ તે નિશ્ચિત થતું નથી. ઇ. સ. ૧૫૬૭ માં જ્યારે રાયસિંહ પેતાના રાજ્યના ગામ ભાટનેરમાં આવી રહ્યો હતો, ત્યારે બાદશાહનો સસરા નાસિરખાન ત્યાં આવ્યો હતો. આ મહાન પરોણાની સર્વ પરોણાગત કરવા માટે રાજાએ તેજ બગોરને નીમ્યો હતો. તેણે આદરસત્કાર ઘણો સરસ અને દબદબાભર્યો કર્યો. જ્યારે ખાન સહેજ ફરતો હતો ત્યારે તેનો એક ગાંઠા માણસ હેવનો ઢાંગ કરી તેને ખાસડા વતી માર્યો. ખાને દિલ્હી તરફ એકદમ આટી જઈ અકબરને આ અપમાનની વાત કરી. બાદશાહે રાજાને તે અપમાન કરનારને શરણે કરવા કહ્યું, પણ રાજાએ તેમ કરવાની ચોકખી ના પાડી. આથી બાદશાહને ગુસ્સો વધતાં રાયસિંહની ભાટનેરની બગીચા તેની પાસેથી લઈ, તે રાયસિંહના નિકરા દલપતસિંહને આપી દીધી. કર્મચત્રે ખાનને પક્ષ બાદશાહ પાસે ખરી રીતે લીધો કે નહિ તે આપણે ચોકકસ કહી શકતા નથી. પણ રાયસિંહના મનમાં તો એવું જ આવ્યું કે તેણે તેમ કર્યું છે. આથી રાજા અને મંત્રી વચ્ચે કડવાશ વધી ગઈ.

કર્મચત્રે પોતાની સમાજ (સંઘ) અને ધર્મ પ્રત્યે જે સેવાઓ બજાવી છે તે ઝોછી નથી. સંઘના મહાન આશ્રયદાતા તરીકે હવું પણ તેનું નામ સ્મરણ છે અને ૧૫૫૫ માં તેણે ખરતર ગચ્છના જિતચંદ્ર સૂરિના વિકાનેરમાં નગર પ્રવેશોત્સવ મહા દબદબાથી કર્યો જે કવિએ તે આચાર્ય ધ્યાનવાની ખુશ ખબર આપી તેને મોટું ધનામ આપવામાં આવ્યું હતું. તેની સખાબતો અનહદ હતી. તેણે બઈ-ભાટની સામે પોતાની વિરૂદ્ધતા જણાવી હતી તે પરથી જણાય છે કે આજ-સુઓને કદી દાન કરતો નહિ હોય, દિલ્હીમાં હતો ત્યારે તેણે અકબરના અતમતાંતર પ્રત્યે સમલાવ-ક્ષમા રાખવાના સ્વભાવનો લાભ લઈને તેનામાં જેન શાસ્ત્ર અને ધર્મ પ્રત્યે

રસ ઉત્પન્ન કર્યો, તેની સલાહથી અકબરે હીરવિજયસૂરિ અને જિનચંદ્રસૂરિ કે જેઓ તે સમયના મહાવિદ્વાન સાધુઓ હતો તેને પોતાની સલામાં આમંત્રણ કરી બોલાવ્યા, અને તેમને સહવાસ રાખ્યો. અકબરની સલામાં પ્રતિષ્ઠિત જ્ઞેનામાં તેના ખજાનાના મંત્રી ટોડરમલનું નામ અતિશય આગળ પડતું છે. ટોડરમલ ઓસવાલની લોઢા જ્ઞાતિમાં થયેલ છે, અને તેના વંશજો કે જે ટોડરમલહોટ કહેવાય છે તે હબ્બુ પણ અજમેર અને જોધપુરમાં વિદ્યમાન છે. થેરેશા ભણુશાલી અકબરની સલામાં એક બીજો પ્રતિષ્ઠિત જન હતો કે જેણે આગ્રામાં એક જૈન મંદિર બંધાવ્યાનું કહેવાય છે. સન ૧૫૬૨ માં કર્મચંદ્રે લાહોરમાં જિનસિંહસૂરિ પદ્ધર થયા તેનો ઉત્સવ યોગ્ય ભમકાથી કર્યો હતો. તેણે મુસલમાનોના હાથમાં પડેલી અનેક જૈન પ્રતિમાઓ છોડાવી વિકાનેરના મુખ્ય મંદિરમાં પ્રતિષ્ઠિત કરાવી. જૈનો માટે જુદા જુદા હોલો, દાનો અને બક્ષિસો બાદશાહ પાસેથી તેણે મેળવી આપેલા. ઓસવાલમાં ઘણા જૂદી અને ઉપયોગી સુધારાઓ દાખલ કરેલા હતા.

સન ૧૬૦૫ માં બાદશાહ અકબર મૃત્યુ પામ્યો. અને પછી કર્મચંદ્ર પણ વધુ જીવ્યો નહિ. જ્યારે રાધક્રિહિ નવા બાદશાહને સલામી ભરતા દિલ્હીમાં પગલાં કર્યા ત્યારે તેણે તે મરણે નુબા મંત્રિ પ્રતિ સહાદુભૂતિ અને પ્રીતિ બતાવ્યાં. કર્મચંદ્રના પુત્રો નામે ભાગચંદ અને લક્ષ્મચંદ પ્રત્યે તેણે એટલો બધો માયાળુ ભાવ બતાવ્યો, કે તેમણે પોતાના પિતાને કહ્યું કે જુઓ બાપુ ! રાજા સાહેબ કેવા માયાળુ અને પ્રેમાળ છે ! ” મરતા મંત્રીએ પોતાના પુત્રો પ્રત્યે હોષિત નજર કરી ભાંગ્યા તૂટ્યા શબ્દોમાં સલાહ આપી. તમે કાચી બુદ્ધિના છોકરાઓ છો. તે રાજાના ઠોંગી ભાવથી ભરેલાં ખોટાં આંસુથી રખેને છેતરાઈ વિકાનેર જવાની હા પાડતા હું કીર્તિમાં ને કીર્તિમાં મરું છું તે જોઈને રાજાને હૃદયમાં દિલગીરી

રહી ગઈ છે. આ ઉપદેશ અને ચેતવણી આપી તે મહાપુરૂષે સ્વર્ગવાસ કર્યો. રાજ્યે તેના તે જાને પુત્રને બહુ શોક પ્રદર્શિત કરી તેમને વિકાનેર આવવા અને પિતાનું મુખ્ય પદ લેવા કહ્યું પણ તે ફેગટ ગયું.

પોતાની મનમાં ધારેલી નાચ ધારણમાં નિષ્કળતા મળવાથી અને પોતાની વેર લેવાની પ્રતિજ્ઞા તાજીને તાજી હોવાથી રાયસિંહને ઘણું લાગ્યું. સન. ૧૬૧૧ માં તેને ભયંકર મંદવાડ થયો. અને તેનો રોગ પ્રાણઘાતક નિવડયો, મરણ નજીક જાણી પોતાના પુત્ર સૂરસિંહને પોતાની પાસે બોલાવી અંતમ ઉપદેશ આપ્યો. 'મારા પુત્ર, હું નિરાશા લઈને મરું છું. મારી છેલ્લી સલાહ તને એ આપું છું કે કર્મચંદ્ર બચાવતના પુત્રને વિકાનેર પાછા લાવી તેમને તેમના પિતાના પાપ માટે પૂરી નસીહત આપજે.' આ કહી રાજ્ય સ્વર્ગે સંચર્યો.

રાયસિંહ પછી દલપતસિંહ ગાદીપર આવ્યો, અને તેણે સુમારે બે વર્ષ જ ગજવ્ય કર્યું. ઇ. સ. ૧૬૧૩ માં સુરસિંહ રાજ્ય થયો. પોતાના પિતાને મરતી વખતે જે પોતાની ઇચ્છા જણાવી હતી તે સુરસિંહ ભૂલેલ ન હતો, પણ પોતાના પિતાએ જે પ્રપંચ કરી કર્મચંદ્રના કુટુંબપર વેર લેવાની આજ્ઞા કરી હતી તેની તક બેઠો હતો. પોતાને રાજ્યારોહણ થયા પછી તુરતજ તે દિલ્લી ગયો. ત્યાં જવાની પેગાંબે મુરાદ બે કાર્ય સાધવાની હતી. એક તો આદશાહની સલામી લેવી. અને બીજું બચાવત કુટુંબને વિકાનેર આણવું. આમાં પોતે વિજય મેળવ્યો. તેણે ભાગચંદ અને લખમીચંદ બંનેને મળી તેઓને ઘણા પવિત્ર વચનો તથા ખાત્રી આપી અને વિકાનેર પોતાની સાથે આવવા તેઓની હા મેળવી.

પોતાને કોઈ પણ જાતની આંચ આવશે નહિ એવી ઢાંગવાળી ખાત્રીથી લલચાઈ, તેમજ પોતાના જુના હકકો બધા સ્વાધીન કરવામાં આવશે એવી આશા આપી હતી તેથી-બચાવત બંધુઓએ પોતાના કુટુંબ સહિત પોતાના સ્વદેશ પ્રત્યે પ્રયાણ કર્યું. તેઓ મનમાં

અતિ હર્ષ પામતા હતા કે હવે દેશવટો દૂર થયો, અને પોતાના સ્વજન સાથે માતૃભૂમિમાં વસવાના સુખદ દહાડા આવ્યા. આનો ચશ પોતાના પર હયા રાખતા રાજાને આપતા હતા. દુર્ભાગી બંધુઓને ભાગ્યેજ રરખનમાં આવ્યું હશે કે જે વચનો આપવામાં આવ્યા હતા તેનો ભંગ થવાનો છે, અને તેઓનું પ્રારબ્ધ દુઃખદાયક ફેજ પ્રત્યે દોરી જાય છે. સુરસિંહ પોતાની બાજુ બિલકુલ કળાય નહિ તે માટે બાણી સંભાળ રાખતો હતો. પોતાના દિવાનને રજા આપી દીધી, અને એવો ઢંઢરો પિટાવ્યો કે તે દિવાનની પદવીના ખરેખરા હકદાર આવે છે તેમને તે આપવામાં આવશે. વળત જતાં તે ભાઈઓ વિકાનેર આવી પહોંચ્યા, અને રાજાએ ઘણા આદરમાનથી તેમને સત્કાર કર્યો. બે માસ જ્યાં પૂરા થયા નહિ ત્યાં એક સવારે તેઓની ભારે અજાયબી વચ્ચે તેઓના ઘરને સુરસિંહના ત્રણ હજાર સપાઈઓએ ઘેરી લીધું. ભાઈઓએ જાણી લીધું કે ભુંડી થઈ. તેમણે શરણે જઈ બદનામી લેવા કરતાં લડીને વીર માફક મરણુ વશ થવાનું પસંદ કર્યું. તેઓના બહાદુર રજપૂત નોકરોની નાની ટોળી લગભગ ૫૦૦ માણસોની હતી તે સર્વ માલેક પાસે આવી તેમના માટે મરવા કટિબદ્ધ થયા. દરેકે દરેકમાં જાન જતાં સુધી લડી બચાવ કરવાની હિંમત હતી. બચ્છાવતો અને તેના માણસો વીર માફક લડયા, પણ તે ખરૂં યુદ્ધ તો હતું નહિ માત્ર એક જાતનું કસાઈપહું હતું—અને તે પણ એક મહા ઘાતકી વિશ્વાસઘાતીએ પ્રપંચ કરીને કરેલું હતું. જ્યારે છુટકારાની કોઈ પણ ખારી દેખાઈ નહિ ત્યારે બહાદુર ભાઈઓએ એસવાલના જુરસાના વજ્રાદાર રહી પોતાના કુટુંબનો અંત પણ સાથે આણી મરવાનો નિશ્ચય કર્યો. જોહારની પ્રાચીન રીતિ પ્રમાણે ચિતા સળગાવી દરેક સ્ત્રી પુરૂષે એક ખીજની રજા લઈ અંતિમ પ્રણામ કરી લીધા. ખૈરાં છોકરાંઓ ડોસાઓ અને અખંજોએ પોતાના આત્માનો ઉત્સર્ગ કર્યો. કોઈએ તલવારથી તો કોઈએ ચિતામાં ખળી મરીને. એક બાબુ લોહીની નદી વહી, બીજી બાબુ આગના ધુમાડા ગોટેગોટા ઉંચે જવા લાગ્યા. કોઈને મરવાની

ખીક હતી નહિ. જર અંદરના કિંમતી માલનો નાશ કરી નાખ્યો, અને કેટલોક કુવામાં નાખી દીધો. આ સર્વ કર્યા પછી બે ભાઈઓ અહાંતને નમસ્કાર કરી કેસરી પાદ પહેરી એક ખીજાએ બેટી છેવટના પ્રણામ કર્યા, અને પછી હુવેલીના દરવાજા પાસે આવી તલવારથી લડયા. આખરે કેટલાકને મારી પોતે પડયા, અને તેમના ટુકડે ટુકડા કરવામાં આવ્યા. તેમનાં ઘરને જમીનદોસ્ત કર્યાં. રાજાએ બચાવતનો એક પણુ વંશજ ન રહે તે પ્રમાણે વીણી વીણી દરેકતું ખુન કરવા પ્રયત્ન કર્યો. કુદરતનું નિર્માણ બુદ્ધ હતું. એક માત્ર બચાવતની સ્ત્રી અબ્બયબ સબ્બેમાં ત્યાંનાં કતલમાંથી છુટી થઈ પોતાના પીયર ક્રીસનગઢમાં જઈ રહી અને એક પુત્ર તેને થયો, અને આ પ્રમાણે બચાવતના વંશનો રોપો કાયમ રહ્યો છે.

જૈન ઐતિહાસિક ગૂર્જર કાવ્ય સંગ્રહ.

સોમવિમલસરિ.

રાસ. ૯, (પૃ. ૧૩૪-૧૪૬)

આ તપગચ્છની પટ્ટ પરંપરામાં થયા. શ્રી જગન્નાથસૂરિએ બાર વરસ સુધી આંબિલ તપ કર્યું; તેથી તે તપસ્વી પરથી તેમનું નામ સં. ૧૨૮૫ માં “ તપા ” એ બિરૂદ રાખ્યે આપ્યું અને તેમના ગચ્છનું નામ “ તપ ” ગચ્છ પડ્યું. તેમની પાઠે દેવેન્દ્રસૂરિ થયા કે જેના શિષ્ય વિદ્યાનંદસૂરિ (એક ઉત્તમ વ્યાકરણ કર્તા) થયા છે. તે પછી અનુક્રમે ધર્મઘોષસૂરિ, સોમ પ્રભસૂરિ, સોમતિલકસૂરિ, દેવસુંદરસૂરિ, સોમસુંદર, (ક્રિયાવંત અને તપસ્વી), સુનિસુંદર (સહઆવધાની), રત્નશેખર, લક્ષ્મિસાગર, સુમતિસાધુ (કે જેના ઉપદેશથી જવડશાહે બિંબપ્રતિષ્ઠા કરી હતી.) અને હેમવિમલ થયા.

હેમવિમલ સૂરિના સૌભાગ્યહર્ષ અને તેના આ સોમવિમલ-સૂરિ, સૌભાગ્યહર્ષે લઘુશાલા નામની શાખા ચલાવી. આ સંબંધી હકીકત હેમવિમલસૂરિના અધિકારમાં આપી છે.

આપણા આ ચરિત્ર નાયકનો જન્મ ત્રંબાવતી (ખંભાત) ની પાસે કસારી નામના પુરમાં (પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતીના મંત્રી અમધરના વંશના રૂપવંત (રૂપા) ને ત્યાં તેમની ભાર્યા અમરાદેથી થયે હતો. અને તેનું નામ જસવંત પાડ્યું હતું. તેના

મોટાભાઈનું નામ પિત્રિદાસ હતું. જસવંત જરા મોટો થયો એટલે એ અવસરે હેમવિમલસૂરિ પધાર્યા અને તેમના ઉપદેશથી જસવંતે દીક્ષા સં. ૧૫૭૪ ના વૈશાખ સુદિ ૩ શનિવારે રૈહિણી નક્ષત્રમાં લીધી. આ દીક્ષાનો ઉત્સવ અમદાવાદમાં સંઘપતિ ભુલંચે (ભૂભંચ જસુકે) કર્યો અને દીક્ષિતનું નામ સોમવિમલ રાખ્યું.

દીક્ષા પછીના સમયમાં શાસ્ત્રાભ્યાસ, યોગોદ્ધન વગેરે કરી સંયમ સારી રીતે પાળ્યો. સં. ૧૫૮૩માં હેમવિમલસૂરિએ સૌભાગ્યહર્ષ સૂરિને પટ્ટધર સ્થાપ્યા. તે સૌભાગ્યહર્ષસૂરિએ સોમવિમલને ગણિ પદ આપ્યું. આ પદનો ઉત્સવ સ્તંભતીર્થમાં પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતીય શાહ કીકુએ ઘણું ફવ્ય ખર્ચી કર્યો. શિરોહીમાં શ્રીમંત ગાંધી નામે રાણા બેઠાએ કરેલા મહોત્સવપુરઃસર સં. ૧૫૬૪ ના કાગળ વદિ પ ને દિને સૌભાગ્યહર્ષસૂરિએ સોમવિમલગણિને પંડિત પદ આપ્યું. પછી ગુરૂ શિષ્ય વીજપુર આવ્યા કે બ્યાં તેના સંઘે પ્રવેશ મહોત્સવ ઘણા ભભકાથી કર્યો, ત્યાંના અગ્રણી માંગરાજ (પટ્ટાવલિમાં તેજભાંગા), જતનપાલ, યોધ (બેઠા) વગેરેએ શાસન કાજ કરવા આચાર્યપદ મહોત્સવનો મનોરથ કર્યો. ત્યાં અમદાવાદના સંઘે અનુમતિ આપી. એટલે તે ઉત્સવ પૂર્વક સૌભાગ્યહર્ષસૂરિએ સોમવિમલને ” ઉપાધ્યાય ” પદ આપ્યું. સ્વામી વાતસલ્યના જમણું થયા, અને લાહણી પણ સારી થઈ.

આ પછી વિહાર કરતાં મુનિ પરિવાર સાહિત અમદાવાદ આવી આચાર્ય ચોમાસું રહ્યા, અત્ર આચાર્યપદ આપવાની વાત ચાલી. અમદાવાદ, ખંભાત વગેરેના સંઘોએ મલી તે પા સોમવિમલ ઉપાધ્યાયને આપવાનું નકી કર્યું, અને ઘણા મોટ ઉત્સવથી એ પદ સં. ૧૫૬૭ આસો સુદ ૫ ગુરૂવારે આપવામ

આવ્યું. આ વખતે સકલહર્ષસૂરિ નામના ધીજી લઘુ આચાર્ય સ્થાપ્યા.

ત્યાર પછી વિહાર કરી ખંભાતમાં આવ્યા, ત્યાં ડોસી જયચંદે પ્રવેશ મહોત્સવ કર્યો. ત્યાંના સંઘની આજ્ઞા લઈ વાઘરાજ અને મેઘરાજે કરેલ અતિ ઉત્સવ પુરઃસર ગચ્છ નાયક પદ સં. ૧૬૦૫ ના મહા સુદ ૫ ને દિને સોમવિમલસૂરિને આપવામાં આવ્યું.

આ રીતે સોમવિમલસૂરિ રાસ આણંદસોમે સં. ૧૬૧૯ ના મહા સુદ ૧૦ ગુરૂવારે નંદરખારમાં પૂર્ણ કર્યો છે. આ આણંદ-સોમ સોમવિમલપરથી ગચ્છતું નામ પણ સોમગચ્છ આવે છે, અને પોતે તેમના એક શિષ્ય છે એવું પોતાના નામ પરથી જણાય છે, અને તેથી તેમનું ચરિત્ર જે આપેલ છે તે વિશ્વસનીયતાને પાત્ર છે.

હવે આ આચાર્ય સોમવિમલસૂરિ સંખંધી ધીજી હકીકત લઘુપોશાલિક તપગચ્છની પટ્ટાવલ્લિમાંથી નીચે મુજબ મળી આવે છે.

તેમનો જન્મ સં. ૧૫૭૦ માં ૧૫ દિનોદયે થયો હતો. દીક્ષા સમયે માત્ર ચાર વર્ષની તેમની ઉંમર હતી, એ તે પરથી સિદ્ધ થાય છે. આવા બહુજ નાની વયે દીક્ષા લેનારના ઠાપણા ઘણા મળી આવે છે. વિજાપુર ગયા પહેલાં અબ્બહરીમાં (અબ્બર-માં) પંડિતોએ આરાધિત કરેલી શારદાને વિજય વર સોમવિમલ પંડિતને મળ્યો હતો. સં. ૧૫૯૭ માં અમદાવાદથી વિદ્યાપુર (વિજાપુર) ના ડોશી તેજએ ઘણાં જામના સઘોને સાથે લઈ તેત્રીશ સાધુ સુત આ સોમવિમલ આચાર્ય સહિત વિમલાચલની યાત્રા ચાર લાખ દ્રવ્ય ખર્ચી કરી હતી. તે વખતે સંઘમાં મરડી થઈ રહી હતી, અને તે ગુરૂએ ધ્યાન કરી શાંત કરી હતી. સં. ૧૫૯૯ માં તેમણે પત્તન (પાટણ) માં ચોમાસુ કર્યું હતું. તેમણે

અનેક અભિગ્રહો લીધા હતા અને તે દરેક પાઠ્યા હતા. તેની એક ટ્રીપ આપી છે. તે આ પ્રમાણે છે:-

- ૧ તે વર્ષમાં પાટણમાં પ્રતિક્રમણ કરી કાર્યોત્સર્ગમાં એવો અભિગ્રહ કર્યો કે શાલા (ઉપાશ્રય) માં બેઠેલો સંઘવી ગોગી વાંદી જ્યારે ઘેર જાય ત્યારે પારણું કરીશ. તે ત્યાં જ રહ્યો. પ્રભાતમાં ચાર ઘડી ગયે તે સંઘવી વાંદીને ઘેર ગયો.
- ૨ પર્યુષણ પછી આઠમે એવો અભિગ્રહ લીધો કે વીસાપાસુની સખમાદે કુલડીમાં રૂઢ લઈને આપે તો પારણું કરવું. પાંચ અપવાસ કર્યા પછી આ અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો.
- ૩ કાર્તિક ચતુર્માસ પછી એવો નિયમ લીધો કે દોસી પચા-યણના ભાઈ નામે દોસી ગોધા જિનાલયમાં જિનપૂજા કરી ઘેાતીશું પહેરીને યોતાને રૂઢ ઘી સહિત વહેરાવે તો આંબેલતું પારણું કરવું. ૨૭ દિને તે વાત બનતાં નિયમ સચવાયો.
- ૪ અમદાવાદના સંઘવી સહજપાલ વંદનાથે આવ્યો, તેજ દિને પ્રતિક્રમણ પછી કાર્યોત્સર્ગ કર્યો. જ્યારે તે હાથેથી પગને વાંદી એમ કહેશે કે તમે ઉત્સર્ગ પાજો ત્યારે હું તે કાર્યો-ત્સર્ગ પાળીશ. તે તો દ્રશ્યી વાંદી આવ્યો ગયો. બીજે દિને સવારે જિનવંદનાથે વાટિકાપુર ગયો. સવા પહેરે આવ્યો, ને તેજ પ્રમાણે તેણે વંદણા કરી. આ રીતે અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો.

સં. ૧૬૦૦ માં ચાતુર્માસ કરી કાર્તિક સુદ ૧ ને દિને પાટ-ણના સંઘ સાથે શ્રીશત્રુજય તથા રૈવતકાચલની (ગિરનારની) યાત્રા અર્થે ગુરૂ આવ્યા. ત્યાં યાત્રા કરી દીવ બંદરે આવ્યા. ત્યાં ચૈત્ર સુદ ૧૪ દિને અભિગ્રહ લીધો કે.

૫ સ્તંભતીર્થના (અંભાતના) સા. સહજપાલની સ્ત્રી નામે સહ-જલદે શુંગાર સહિત અક્ષતને લઈને ગુરૂસ્તુતિ યોદ્ધી એમ કહેશે

કે આપ અમારા ગૃહ વિહાર કરી પધારો. ત્યાં ગયા પછી તે સ્ત્રી ખબૂરને ઘી સહિત રોડલી આપશે ત્યારે હું પારણું કરીશ. નહિ તો સાત ઉપવાસ કરીશ. આઠમા દિને તે પ્રમાણેજ અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો.

ત્યાંથી ચાલીને ક્ષીશત્રુજયની યાત્રા કરી ધવલકક (ઘોળકા) માં આવ્યા. ત્યાં અહમ્મદવાદનો સંઘ વંદનાર્થે આવી મળ્યો હતો.

૬ ત્યાં ધીની લાણીની પ્રભાવના ઉત્સવ સહિત શાલાદારે ઉપાસરાના આજ્ઞા) કોષ કરશે તો પારણું કરીશ. તે પછી પ્રહર થયો કે સંઘ આવ્યો, દ્વાર ઉઘડ્યાં કે શાલાદારે તેવી પ્રભાવના થતાં અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો.

ત્યાંથી સંતભતીર્થે આચાર્ય પધાર્યા, ત્યાં એવો કાર્યોત્સર્ગ એકદા કર્યો કે

૭ સો. ખીમસી એ નામના એસવંસ જ્ઞાતિના અને લઘુશાખીય શ્રીમાલીરાજ (દશાશ્રીમાત્રી) વ્યાપારી સા. ખીમુ એ બંને સાથે આવીને એમ કહેશે કે કાઉસગ્ગ પાળો ત્યારે હું કાઉસગ્ગ પાળીશ. કાર્યોત્સર્ગ આ રીતે કર્યા પછી સડા પાંચ પહોરે અભિગ્રહ પૂરો થયો.

ત્યાર પછી કાન્હમ દેશમાં વહુછરા ગામમાં આવ્યા, ત્યાં સંઘના આગ્રહથી શ્રીધમાએ કરેલા મહોત્સવ વડે એક લાખ દ્રવ્યનો ખર્ચ કરી પંડિતશ્રી આણુંદ્રપ્રમોદ ગણીને વાચક પદ આપ્યું. આ ઉપાધ્યાય આણુંદ્રપ્રમોદે ગણપરિધાપનિકા નામની ક્રિયા કરી. ત્યાર પછી કુમે આગ્રપદ (આમોદ) નગરે આવ્યા. ત્યાં સં. માંડહે કરેલા મહોત્સવ પૂર્વક પં. વિદ્યારત્ન ગણી તથા પં. વિદ્યાલય ગણીને વિબુધ પદ આપ્યું. અહીં આઠમો અભિગ્રહ લીધો.

૮ અદમી દિને પૌષધ કરી પાછલા પહોરે ગામ બહાર

પરખ (પ્રપા) માં પદ્માસનવાળી એવા પ્રકારનો કાર્યોસર્ગ કર્યો કે જે કચરવાડા ગામમાંથી ચતુર્વિધ સંઘ સહિત ૫૦ આનંદનંમિ અણિ આવીને વાંદશે ત્યારે તે કાઉસગ્ગ પાળીશ. આ અભિગ્રહ સાડા છ પહોરે પૂરા થયો.

પછી અહમદાવાદ પ્રાંતે આલ્યા. તેની નજદીકમાં આવતાં એ અભિગ્રહ લીધો કે.

૯ મૌન રહેવું, સૂવું નહિ, અને આહાર લેવો નહિ. ચંપક દુર્ગના (ચાંપાનેરના) પારેખ કાલા સુત પારેખ જીવરાજ પોતાના ઘેર લઈ જઈ ચાર ખાદમાંથી ચોથા ખાદ કાંઈક ન્યૂન આપશે ત્યારે પારણું કરીશ. નહિ તો પાટણુ જઈ પારણું કરીશ. આ અભિગ્રહ ચોથે દિન પૂર્ણ થયો. કમે સં. ૧૬૦૨ માં અહમદાવાદમાં ચાતુર્માસ રહ્યા.

૧૦ ભાદ્રપદ સુદિ ૮ ને દિને એવો અભિગ્રહ લીધો કે સાહીરો નામનો શ્રાવક જે પ્રહર પછી પર્પટક પર્પટિકા, ગુડપર્પટિકા, પોલિકા (પોળી રોટલી) પોતાના હાથથી વહોરાવશે ત્યારે પારણું કરીશ, આ અભિગ્રહ નવમે પૂર્ણ થયો.

૧૧ આશ્વિન સુદ ૧ ને દિને અભિગ્રહ લીધો કે પત્તન (પાટણુ) ના સં. અમારા મંત્રિ ગોરા આવીને પોતાને ૨ લ કાઠંખ વહોરવશે ત્યારે પારણું કરીશ. આ અભિગ્રહ નવમે દિને પૂર્ણ થયો.

૧૨ તેજ વર્ષે વાગડ દેશમાં ગોલ નગરમાં ચૈત્ર સુદ ૧૪ દિને અભિગ્રહ લીધો કે પછલા પહોરે ગ્રામધિકારી મંત્રી કમલો વાંદીને એમ જોલશે કે કાઉસગ્ગ પાળો તો હું પાળીશ. આ ત્રીજે ઉપવાસે છ પહોરે અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો.

૧૩ ત્યાંથી ચાલી ઇલદુર્ગ (ઈલરગ) માં આવી. ત્યાં વૈશાખ સુદિ પૂર્ણિમા દિને ષષ્ટ તપ (છઠ) કર્યો. પાછલા પહોરે સૂર્યગુફામાં રહી કાર્યોત્સર્ગ કર્યો. દો. તેજાએ સા. સાલિગ સાથે આવી ણીજા પહોરના સમયે આવી અભિગ્રહ પૂર્ણ કર્યો.

સં ૧૬૦૫ માં સ્તંભતીર્થમાં ચાતુર્માસ રહ્યા. ત્યાં પારખ વાઘા મેઘાએ કરેલા મહોત્સવ પુરઃસર આચાર્યશ્રીને જન્મછત્રય પરિધાપનિકા પરિધાન પૂર્વક દર્શન બહુ સંઘ મળી બહુ દ્રવ્યના વ્યયથી ગઝાધીશ પદ સં. ૧૬૦૫ ના માઘ સુદિ ૫ ને દિને આપવામાં આવ્યું. સં ૧૬૦૮ માં રાજપુરમાં ચાતુર્માસ રહ્યા. ચાતુર્માસ પછી રહબિહપુરમાં માસકલ્પ કર્યો.

૧૪ અહીં એવો અભિગ્રહ મૌન, શયન અને આહરનદ ત્યાગ પૂર્વક લીધો કે સંઘવી રૂપઅંદ ગૃહે યોજાવી પ્રથમ સેવા તિકા મોદક સહિત ચાર જુદી જાતના મોદક (લાડુ) આપશે ત્યારે પારણું કરીશ. છઠ્ઠે દિને તે પૂરો થયો. સં. ૧૬૧૦ માં ફરી પત્તન (પાટણ) માં ચાતુર્માસ કરી વૈશાખ સુદ ૩ ને દિને પ્રતિષ્ઠા કરી. ચીડીઆ શ્રી અમીપાલે કરાવેલી સ્કાટિકમયી પ્રતિમા એ કહીર (વાંસ) ની, અને રપ પાષાણની પ્રતિમા સોમવિમલે પ્રતિષ્ઠિત કરી. તેમાં પાંચ લાખ ટંકના દ્રવ્યનો વ્યય શ્રી અમીપાલે કર્યો. સં. ૧૬૧૭ માં અક્ષયદુર્ગમાં ચાતુર્માસ રહ્યા. આસો માસની સુદ ૧૪ દિને અશુભસૂચક કંઈક જોઈ આચાર્યે સંઘને કહ્યું કે આ દુર્ગનો ભંગ થશે. તે સાતમા દિને બન્યું. ગુરૂ હાથિલ ગામમાં આવી. તે સમયે કુંડપદ ગામમાં મરકીની ઉત્પત્તિ થઈ. ઘણા માણસો તથા પશુઓ મરી ગયા. તે વખતે હાથિલ ગામમાં શ્રી પૂજ્ય આવી છે એમ જાણી તેના સંઘે આવી વિનતિ કરી કે આ પ પધારી મરકીનું નિવારણ કરો. આચાર્યે ત્યાં જઈ મરકી નિવારી.

સં. ૧૬૧૬ માં સ્તંભતીર્થમાં ચાતુર્માસ રહ્યા. તે વખતે આસો સુદ ૧ ને દિને અભિગ્રહ લીધો કે:—

૧૫. સા. ધનરાજ પા. વાઘા સાહિત હાથેથી અખંડ હથિતું જોરસ વહોરાવશે તો પારણું કરીશ, નહિતો પંદર ઉપવાસ કરીશ. આ અભિગ્રહ પાંચમા ઉપવાસે પૂર્ણ થયો. આ ચાતુર્માસ પછી નંદુરખારે આવ્યા. સંઘના આગ્રહથી ત્યાં ચાતુર્માસ રહ્યા. (આ વખતેજ આજીંદસોમ ઉપાધ્યાયે આ રાસ રચ્યો છે.)

૧૬ સં ૧૬૨૦ ના ભાદરવા વદિ ૧૪ દિને એવો અભિગ્રહ લીધો કે વૈષ્ણવ ભકિતવાળા દેશાધિકારી મંત્રી શ્રીભાઈ આવી ગૃહે લઈ જઈ ખંડાયુત દૂધ આપશે ત્યારે પારણું કરીશ. પાંચમે દિને અભિગ્રહ પૂરાયો.

સં. ૧૬૨૩માં અહમદાવાદમાં પોસ માસે છ વિકૃતિના ત્યાગ રૂપ અભિગ્રહ લીધો કે:—

૧૭ જ્યારે કોઈ શ્રાવક કાસ્મીર પુરીથી આવી ધી, જોજ આપશે ત્યારે પારણું કરીશ, અન્યથા છ માસ સુધી સર્વ વિકૃતિનો ત્યાગ. તેત્રીસમે દહાડે સા. ભવાદેએ આ અભિગ્રહ પૂર્યો.

બીજા પશુ ઘણા પ્રભાવો આચાર્યના છે. જેવા કે તેઓ અઠાવધાની, ઇચ્છા સિધિ વાયક, અભિધાન સ્મરણ પ્રભાવથી શ્રીવર્ધમાન વિદ્યાસૂરિ મંત્ર સાધક, અને ચોર્યાહિ ભય નિવારક હતા. સંદેશ કહીને, વંદનથી એકાંતરીઓ, બે આંતરીઓ, ત્રણ આંતરીઓ તાવ વગેરે રોગને અપહરતા, તેમના પગના જલને પાવાથી શ્રીઓને સુખે પ્રસવ થતો, તથા કુષ્ટ (કોદ) આદિ દુષ્ટ રોગને નિવારતા. તેમના પાદવંદનથી આધા શીશી આલી જવી, આવી રીતે અનેક મહિમાવાળા આ સૂરિ હતા.

તેમણે શ્રીહેમસૂત્રના ટળો વિગેરે બહુ સુગમ ગ્રંથ રચ્યા છે. એક શબ્દના સો અર્થ કરવાથી તેમને “ શતાર્થી ” નામનું બિરૂદ મળ્યું હતું. (તેમના ગ્રંથો માટે નીચે જુઓ.)

હવે રાસકાર આણંદસોમના સંબંધમાં ઉક્ત પટ્ટાવલિ જણાવે છે. તેમનો જન્મ સં. ૧૫૯૬ કાર્તિક સુદ ૧૫ રાસકાર. ને દિને થયો હતો. અને તેમણે દીક્ષા સં. ૧૬૦૧ ના કાર્તિક સુદ ૧૫ ને દિને પા. સાંડાએ કરેલા મહોત્સવ-પુરઃસર લીધી હતી. સં. ૧૬૧૧ કાર્તિક વદિ ૫ ને દિવસે પા. સાંડાએ કરેલા મહોત્સવ પુરઃસર તેમને પંડિત પદ આપવામાં આપ્યું હતું. સં. ૧૬૨૫ વૈશાખ સુદ પાંચમને દિને પત્તાનમાં સં. પંચાયણના તેમની ભાર્યા વરબાઈથી થયેલા પુત્ર રત્ન સં. દેવળએ કરેલા મહોત્સવપૂર્વક શ્રીસોમવિમલસૂરિએ આણંદસોમને સૂરિપદ-આચાર્ય પદ દીધું હતું. તે સમયે ગણિ પરિધાપનિકા ક્રિયા કરવામાં આવી હતી. સં. ૧૬૩૦ ના માહ સુદ પાંચમે અહમ્મદાવાદમાં આણંદસોમ આચાર્યનો વંદનપાદન મહોત્સવ થયો હતો. તે સમયે હંસસોમગણિ તથા દેવસોમગણિને ઉપાધ્યાય-વાચક પદ આપવામાં આવેલ હતા. તે વખતે સંધાધિપ-સંધપતિ નામના વિરૂદ ધરાવનાર વૃદ્ધનગર (વઠનગર) ના સંધવી લખમણના પુત્ર નાનલ, સંધલ, મેધલ, સુરલ એ સમસ્ત વિજુધ પરિધાપનિકા નિશાબગર સાધમિક વાતસદ્યાદિ કરવામાં બહુ દ્રવ્ય ખર્ચી ઉત્સવ કર્યો. તે આણંદસોમસૂરિ શ્રીપૂજ્ય-સોમવિમલસૂરિ વિદ્યમાન હતા. ત્યારે-એટલે સં. ૧૬૩૬ ના ભાદ્રપદ વદિ ૫ ને દિને સ્વર્ગવાસ પામ્યા. ત્યાર પછી શ્રીહેમસોમને સૂરિ પદ આપ્યું.

સોમવિમલસૂરિ સં. ૧૬૩૭ માં માર્ગશીર્ષના દિનેદયે સ્વગે ગયા. તેમણે બધા મળી બસો સાધુને દીક્ષા આપી હતી.

હેમસોમસૂરિ પદ પર આવ્યા. તેમનો જન્મ સં. ૧૬૨૩ માં ધાણધાર દેશમાં (પાલણપુર આદિ) તેના નિ-
પદ પર પરા. વાસી પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતિની વૃદ્ધ શાખામાં સા. જોધરાજને ત્યાં તેની પત્ની રૂડીથી થયો હતો. આઠ વર્ષની ઉંમર થઈ ત્યારે સોમસૂરિ વિચરતા વિચરતા વડગ્રામે આવ્યા. ત્યાં સર્વ સંઘ સહિત જોધરાજ પોતાના ઉક્ત કુમાર હંસરાજને લઈને વંદનાથે આવ્યો. ત્યાં દેશનાથી વૈરાગ્ય પામી હર્ષકુમારે સં. ૧૬૩૦ માં દીક્ષા લીધી. ત્યારે ઉપસ્થાપના નદિ મહોત્સવ સં. યુષ્યપાલ વર્ષમાને કર્યો. નામ હેમસોમ પાડ્યું. સં. ૧૬૩૫ માં સં. લખમણે કરેલા મહોત્સવપૂર્વક પંડિત પદ આપ્યું. સં. ૧૬૩૬ ના વૈશાખ વદિ ળીજને દિને સં. લખમણે વૃદ્ધનગરમાં સર્વ સંઘને દાન આપવા સાથે અને નવકારસી સહિત કરેલા ઉત્સવપૂર્વક હેમસોમને સોમવિમલસૂરિયે સ્વહસ્તે સૂરિપદ આપ્યું. સ્વગચ્છને ચોરાશી ગચ્છની પરિધાપનિકા થઈ.

ત્યાર પછી અનુક્રમે વિમલસોમ, વિસાલસોમ, ઉદયવિમલ, ગજસોમ, મુનીંદ્રસોમ, રાજસોમ, આણંદસોમ, દેવેંદ્રવિમલસોમ, લક્ષ્મણવિમલસોમ, અને પુન્યવિમલસોમ-સૂરિ. થયા.

સોમવિમલસૂરિયે ગુજરાતી સાહિત્યમાં કદપસૂત્ર પરના અથો. બાલાવબોધ ઉપરાંત રાસાઓ આદિ રચેલ છે. તે નીચે પ્રમાણે છે.

૩ ધર્મિલકુમારરાસ. સં. ૧૬૧૫ (?) ૧૫૯૧ (અંદ્રનિધાનવલી તિથિ) પોસ મુદ ૧ ને સ્વીવાર અંભાતમાં

૨ અંબકશ્રેષ્ઠિરાસ. સં. ૧૬૨૨ શ્રાવણ સુદ ૭ શુક્રવાર. વિરાટનગરમાં
૩ શ્રેષ્ઠિકરાસ અથવા સમ્યક્ત્વ સારસાર. સં. ૧૬૩૦ (ભુવન
આકાશ મકર કલાએ) બાદ્રપદ સુદી ૧ કુમારગિરીમાં

કુમારગિરિ પર કુમારપાલ રાજાએ શાંતિનાથનું જિંબ સ્થાપેલું
છે. ત્યાં આ કુમારગિરિ મંડળ શાંતિનાથનું સ્તવન પણ ૩૮
હુલામાં સોમવિમલ સૂરિએ રચ્યું છે.

૪ સુલલકુમારરાસ-સં. ૧૬૩૩ બાદ્રપદ વદ ૮ અમદાવાદના રા-
જપરામાં. આ શિવાય પરચુરણ ગીત સ્તવનાદિ પણ રચ્યા છે તે-
મની કૃતિઓ વિક્રમ શતક સત્તરમાના પ્રારંભની ભાષાના નમુન
રૂપ છે.

દેવરત્નસૂરિ-કાગ.

રાસ. ૧૦. (૧૫૦-૧૫૮).

કર્તા પ્રથમ જિરાઉલી પાર્શ્વનાથ તથા સરસ્વતીને નમન કરી આગમ ગરુડમાં થયેલા દેવરત્નસૂરિનું વર્ણન કરે છે. તે મૂલ પ્રાગ્વંશ વણિક કુલમાં જન્મ્યા હતા. અણ્ણહિલવાડ પાટણમાં ચાંપસી પેથડના કુલમાં ઉત્પન્ન વહોરા કરણિગ વસતો હતો, તેને કુતિગદે નામની સ્ત્રીથી જાવડ નામનો પુત્ર થયો. તે પાંચ વર્ષનો થયો ત્યાં ગુરૂ આવ્યા, અને તેને રૂપે સુંદર અને કાંતિથી પૂર્ણ સુલક્ષણ જાણી તેને દીક્ષા આપવાની વાત ગુરૂએ પિતાને કરી. પિતાની આજ્ઞા લઈ તે ગુરૂ નામે જ્યાનંદસૂરીએ સં. ૧૪૬૭ ના માહ માસની શુક્ર પ મે (વસંત પંચમીએ) માત પિતા સહિત પુત્રને પાટણમાં દીક્ષા આપી.

(વસંતનું મનોહર વર્ણન આપી કવી જણાવે છે કે મદનને છૂતી યૌવન શુદ્ધ પ્રહાર્યમાં ગાજ્યુ) પછી સં. ૧૪૯૩ માં વૈશાખ સુદ પ ને બુધવારે શ્રી જ્યાનંદસૂરીએ સૂરીમંત્ર આપી પટ્ટપર પાટણમાં દેવરત્નને સ્થાપ્યા.

આ કૃતી નામે કાગ સં. ૧૪૯૯ માં રચાયેલી છે, તે પરથી સંવત પનરમા સૈકામાં ગુજરાતી ભાષા કેવી હતી, તેનો સુંદર ખ્યાલ આવી શકે તેમ છે.

વિજયસેનસૂરિ.

રાસ. ૧૧-૧૨. (પૃ. ૧૫૬-૧૬૫ અને ૧૬૬-૧૭૦.)

જિનશાસનમાં મહા પ્રભાવક એવા હિરવિજયસૂરિના પટ્ટધર વિજયસેનસૂરિ કે જેમણે અનેક ણિંબ પ્રતિષ્ઠા કરી, તીર્થના ઉદ્ધાર કરી ખ્યાતિ મેળવી છે, તેમના સંબંધમાં કવિ જણાવે છે કે:—

નડોલાઈ નગરીમાં જ્યારે ઉદયસિંહ રાણો રાજ્ય કરતો હતો ત્યારે, સં. ૧૬૦૪ ના ફાગણ શુક્ર ૧૫ ને રોજ તેમનો જન્મ થયો હતો. પિતાનું નામ કમા અને માતાનું નામ કોડિમદે હતું. જયસિંગ નામ રાખ્યું. પિતાએ જયસિંગ ૭ વર્ષનો થયો ત્યારે દીક્ષા લીધી. માતા જયસિંગની સાથે સુરત આવી, અને ત્યાં બંનેને વિજયદાનસૂરિએ દીક્ષા સં. ૧૬૧૩ ના જેઠ શુક્ર ૧૧ ને દિને આપી. જયસિંહનું નામ જયવિમલ પાડ્યું, અને હીરવિજયસૂરિને તે શિષ્ય સુપ્રત કયો. હીરસૂરિ અતુકમે વિહાર કરતાં ડીસામાં આવ્યા, ત્યાં તે ધ્યાનસ્થ રહેતા ત્યારે વ્યાખ્યાન કરવાનું જયવિમલ ગુરૂઆજ્ઞાથી કરતા હતા. તે સૂરિને ધ્યાનમાં એક દેવતાએ આવી જણાવ્યું કે જેસંગ શિષ્ય (જયવિમલ) ગંગા પ્રવાહ સમાન ત્રિજગપાવન થશે. ગચ્છપતિએ હર્ષિત થઈ વિહાર કયો, અને ત્યાં જયવિમલને સં. ૧૬૨૬ ફાગણ સુક્ર ૧૦ મે શ્રાવીકા પુનીએ કરેલા પદોત્સવ પૂર્વક પંડિતપદ આપવામાં આવ્યું. ત્યાંથી આચાર્ય રાજનગર (અમદાવાદ) માં ગયા. અને ત્યાં મૂલા શેઠે પરિખ વીપાને ઘેર કરેલા ઉત્સવ પૂર્વક સ. ૧૬૨૮ ફાગણ સુક્ર ૭ ને દિને (પ્રથમ રાસના પૃ. ૧૬૦ પર મહા વદ ૭ એમ મિતિ જણાવી છે તે યોગ્ય નથી લાગતી, કારણ કે વિજયપ્રશંતિમાં પણ ફાગણ શુક્ર ૭ જણાવે છે) જયાવમલને સૂરિપદ

આખ્યું. નામ વિજયસેનસૂરિ પાડ્યું. તે વખતે યોગ અમૃતસિદ્ધિ અને ચાંદ્ર મૃગશિરમાં હતો. શ્રી પૂજ્ય હીરસૂરિ ૧૬૩૦ માં પાટણમાં આવ્યા, અને જેસંગજીને-વિજયસેનસૂરિને પોતાના પટ્ટધર સ્થાપીને હીરસૂરિએ તેમને વંદન કર્યું. હવે હીરસૂરિની આજ્ઞા ક્રમ વિજયસેનસૂરિએ સ્વતંત્ર વિહાર કરવા માંડ્યો. જુદા જુદા દેશમાં જેવા કે દિલ્લી, લાહોર, આગ્રા, મારવાડ, ગુજરાત, સોરઠ, કેંકણ, કાન્હત-કાનરા, હાલા (હાલાર) વગેરેમાં વિહાર કર્યો. શ્રી ભૂષણ (દ્વિગમ્બરી સાધુ હશે) એ નામના વાદીનો સુરતમાં મદ ઉતાર્યો. રાજનગરમાં સૂબા ખાનખાનાને પોતાના ઉપદેશથી ખુશ ખુશ કરી નાંખ્યો કે જેથી તે તેમના દર્શને આવતો. રાધનપુર જઈ ચાતુર્માસ કર્યું. ત્યાં અકબર બાદશાહનું નિમંત્રણ આવ્યું. હીરસૂરિને વંદના કરી લાહોર જઈ ત્યાંના લોકોને પ્રબોધી શાહ જલાલુદ્દીન અકબર બાદશાહને જઈ મળ્યા. બાદશાહ દર્શનથી પ્રસન્ન થયો, બોધથી શીતલ થયો. ‘હીરસૂરિ કરતાં પણ તમે સવાયા’ એમ કહી ‘હીર સવાઇ’ -સવાઇ હીરલા’ એ નામનું ખિરૂદ બાદશાહે આખ્યું. જીવ માટે અમારિ મેળવી, શત્રુજયગિરિ તીર્થનો ઉદ્ધાર કર્યો, અને અનેક બંદીઓને મુક્ત કરાવ્યા.

હીરસૂરિના બોલાવ્યા એકદમ નીકળી ગુજરાતમાં તેમને મળવા આવ્યા. અણહિલપુર પાટણમાં આવતાં ખખર મળી કે હીરસૂરિ દિવંગત થયા. શોક નિવારી ભટ્ટારક તરીકે તપગચ્છનો ભાર લઈ અનેક સત્કાર્યો કર્યાં. ૫૦ મિંબ પ્રતિષ્ઠા મોટી કરી (ખંભાતમાં સં. ૧૬૪૫ જેઠ સુદ ૧૨ ને દિન) વિજય ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી, અનેક જીર્ણ મંદિરોના ઉદ્ધાર કરાવ્યા.

વિજયદેવસૂરિ (કે જેના પિતાનું નામ ઘેરા અને માતાનું નામ રૂપા હતું અને ઓશવાલ વંશમાં જેનો જન્મ હતો) જેવાઓને દીક્ષા આપી, આઠને વાચક પદ પર સ્થાપ્યા.

અને ૧૫૦ને પંડિતપદ આપ્યાં. જ્યારે શંત્રુજયગિરિની યાત્રા પોતાના પટ્ટધર સાથે કરી, ત્યારે સંઘાતે સાહાત્રણસો મુનિઓ હતા. સોરઠમાં ચાર ચોમાસાં ગાળ્યાં. ગિરનારની યાત્રા કરી. કપીતાન, (કૅપ્ટન) કાલ, તથા પાદરીઓ અને ફિરંગીઓના તેડવાથી દીવ પહોંચ્યા. જામનપ, ગુરૂના દર્શનથી, હર્ષ પામ્યો હતો. શંખેશ્વર વિહાર કરી, અમદાવાદ આવી ત્યાં બેને ગણધર—આચાર્ય બનાવી ત્યાં સંઘમાં વિરોધ હતો તે દૂર કર્યાં.

રાજનગરથી અનુક્રમે સોજિત્રે આંચા. ત્યાં બેઠ વહિ ૧૦ મી સુધી શરીર સ્થિતિ સારી હતી, ધ્યાનમાં તાન હતું. ત્યાંથી નારિ (નારિંગપુર) નગરમાં ગયા. અહીં શરીર પ્રકૃતિ બગડી. ત્યાંથી અકબરપુરામાં (ખંભાતના) લઈ બંધ સં. ૧૬૭૧ માં ઉપાશ્રયમાં મધ્યરાત્રે પધરાવ્યા. (બીજા રાસમાં એમ જણાવ્યું છે કે સં. ૧૬૭૨ માં ખાંભાત નગર (ખંભાત) ના અકબરપુરમાં ચાતુર્માસ કર્યું) અને ત્યાં તેના અકબરપુરમાં બેઠ વહિ ૧૧ રવિવારના દિવસે સવારે વિજયસેનસૂરિ સ્વર્ગસ્થ થયા. આ સમયે નંદિવિજય ઉપાધ્યાય, કીર્તિવિજય પંડિત, બે રામવિજય, સીતવિજય આદિ વૈયાવચ્ચ કરવા હાજર હતા.

શબને કથાયા પંચભાતિ વસ્ત્ર પહેરાવી સત્તર ખંડની માંડવીમાં પધરાવી અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. આ વખતે ખંભાતના સંઘે શ્રીપૂજ્યના અતે પૂજણ નિમિત્તે બે હજાર મહામુદી (રૂપિયા) વાપર્યાં. ૪૦ મણ સુખડી વહેંચી. અગ્નિસંસ્કારમાં બે મણ (ત્રણ મણ), અગર, અધમણ કેસર વાપર્યાં. સર્વ મળી આઠ હજાર મહોર વાપરી. આ વખતે ખંભાતના સંઘમાં અગ્રણી કુંવરજી ગાંધી, સોમાશાહ, સોમકરણ સઘવી વગેરે હતા. આ અગ્નિ સંસ્કાર ભૂમિ ઉપર સોમા શાહે એક થુભ (સ્થંભ) રથાપ્યો. આ થુભને લેટવા બુદ્ધ બુદ્ધા દેશોમાંથી સંઘના અનેક જનો આવે છે.

આ રીતે અંને નિર્વાણ રાસનો સાર છે. પ્રથમ રાસના રચનાર વીષા નામના વિબુધના શિષ્ય વિદ્યાચંદ્ર છે, જ્યારે ણીબ રાસના રચનાર વિજયસેન સૂરિનાજ શિષ્ય પંડિત કેમલવિજયના શિષ્ય વિલાવિજયના શિષ્ય ગુણવિજય છે, કે જેમણે મેડતા નગરમાં ૨૯૧ વિજયદેવસૂરિ પટ્ટધરના સમયે તે રચના કરી છે.

વિજયદેવસૂરિ.

૧૩ (પૃ. ૧૭૧-૧૭૬)

હડરમાં ધિરા નામનો (ઓસવાલ) શ્રીમંત વસતો હતો. તેની સ્ત્રી હાડિમદેથી આ આચાર્યનો જન્મ થયો હતો. (સં ૧૬૩૪) તેણે લઘુ વયમાં (સં ૧૬૪૩-અમદાવાદમાં) જેસિંગણ (વિજયસેનસૂરિ) પાસે વીક્ષા લીધી. જન્મથી બુદ્ધિ તીવ્ર હોઈ નાનપણમાં જ લાખ છત્રીશ હજાર શ્લોક પ્રમાણ ગ્રંથોની વાચના લીધી. (સં. ૧૬૫૫ માં સિકંદરપુરમાં પન્યાસપદ, સં. ૧૬૫૬ માં અંભાતમાં આચાર્ય પદ ૧૬૫૮ માં પાટણમાં ગણાદુરા, ૧૬૭૧ માં ભટ્ટારક પદ મળ્યું અને સં. ૧૬૭૪ માં) સલીમ-જહાંગીર બાદશાહે 'મહાતપઃ' નામનું બિરૂદ આપ્યું. મેવાડો (ઉદયપુરનો) રાણો જગતસિંહ, જામનગરનો લાખો જામ, આ આચાર્યને બહુ માન આપતા હતા.

અનેક દેશમાં વિહાર કરી ઉપદેશ પ્રવાહ ચલાવી બિંબ પ્રતિષ્ઠાદિ કરી સારી ખ્યાતિ મેળવી. પોતાના આયુષ્યક્રમમાં બેને આચાર્યપદ, ૨૫ સાધુને વાચકપદ, ૫૦૦ ને પંડિત પદ આપ્યા. પોતાના શિષ્ય ૨૦૦ હતા. પોતાના સાધુઓનો કુલ પરિવાર ૨૫૦૦ નો હતો. અને સાધ્વીઓની સંખ્યા સો હતી. શ્રાવક શ્રાવિકાનો કુલ પરિવાર સાત લાખ હતો. સેંકડો મંદિરોની પ્રતિષ્ઠા કરી હજારો બિંબો ભરાવ્યાં. છક, અઠમ, આંબિલ, નીવી ઉપવાસ ૧૧૨૨ અનેક કરી તપસ્વી તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા.

પાંચ કરોડ સંજ્ઞાય કરી દિવસે કઠી પણ નિદ્રા લેતા નહિ, ૧૧ દ્રવ્ય સિવાય અન્ય દ્રવ્યના પચ્યખાણુ લીધા, ને પાંચ વિગય (વિકૃતિ) નો ત્યાગ કર્યો. હુમેશ એક વખત જમતા. સાંજે ચોવિહાર કરતા. તેમને ૧૮ યજ્ઞ સાંનિધ રહેતા. સ્વામીવાત્સલ્ય કરાવી તેમાં એક લાખ અને ઓગણસાઠ હજાર સ્વધર્મીઓને જમાવ્યા. આવા મોટા જમણુ કરનારા શ્રીમંત અને આજ્ઞાધીન શ્રાવકો આચાર્યના તે સમે હતા. સ્થલે સ્થલે જઈ શ્રાવકોને પ્રતિબોધ આપી ઉગ્રવિહાર કરતા.

રાજનગર પાસેના અહમદપુરમાં એકઠા ચાતુર્માસ કર્યું. ત્યાંથી બીબીપુરમાં કર્યું. અત્ર આગ્રાથી સંઘવી ગોવર્ધનઠાસ વાંઠવા આબ્યા તેમણે પૂજા પ્રભાવનાદિમાં અતુલ દ્રવ્ય ખચ્યું. આ વખતે વાજુ પ્રકૃતિથી શરીરમાં વેદના થઈ. ચોરાસી ગચ્છના શ્રાવક, યતિ વગેરે વંદનાર્યે આબ્યા. અને આચાર્યની સુખાકારી નિમિતે અનેક તપ કર્યા અને મહાજને દાનમાં નવ હજાર ખચ્યાં. સાતમે દિવસે પુલ્કય પ્રભાવે શરીર સ્વસ્થ થયું. એક માસમાં બીબીપુર રહી અનુક્રમે રાજનગરમાં આવી માસ કલ્પ કર્યો. કેટલાકને વાચક તો કેટલાકને પંઠિતપદ ત્યાં આખ્યાં. પછી સિદ્ધાચલ, અજાહરા પાર્શ્વનાથ તીર્થની યાત્રા કરવા ચાલ્યા.

દીવનગરથી ભણુશાલી રાયચંદે આ અવસરે આવી આચાર્યને સ્વનગરમાં પધારવા વિનંતિ કરી. સૂરિજી વિમલાચલની યાત્રા કરી દીવ પહોંચ્યા. ત્યાંના આદિ જિનેશ્વરને જુહારી અનેક અભિગ્રહ વૈરાગ્ય હેતુએ આદર્યા. અજાહરા પાર્શ્વનાથને વાલી હીરવિન્યસૂરિના શુભને નમી ઉનામાં આબ્યા. સંઘે પ્રવેશોત્સવ આઠંજરથી કર્યો. અહીં અચાર્ય વિનયપ્રભસૂરિ વગેરેને ખોલાવી રૂપી શિક્ષા આપી ધર્મ સંભળાવ્યો. સર્વ જીવને ખમાવી સં. ૧૭૧૩ ના આષાઠ માસની ઉજળી આઠમે સૂત્ર સિદ્ધાંત શ્રવણુ કરી ત્રિવિહાર અણુસણુ આદર્યું. દશમને દિને ચોવિહાર અણુશણુ કરી (૧૧ ને દિને) દેહોત્સર્ગ કર્યો.

લઘુસાલી સંયચંદ પ્રમુખ સંઘે દેહનો અગ્નિસંસ્કાર હીરસૂરિના શુભ પાસે જ કર્યો; ને ઉક્ત લઘુસાલીએ ત્યાં શુભ રચાવ્યો.

આ નિર્વાણ રાસના રચનાર સાધુવિજય કવિના શિષ્ય સૌભા-
અવિજય છે. કે જેણે આ રચના વિજયપ્રભસૂરિના સમયમાં જીર્ણ-
દમાં (જુનાગઢમાં) કરી છે.

વિજયદેવસૂરિએ સંખંધમાંજ રચાયેલ વિજયદેવ માહાત્મ્ય નામની સંસ્કૃતકૃતિ આપણી જૈન આત્માનંદ સભા ભાવનગર તરફથી છપાવ છે, તે પ્રકટ થયે ઘણી ધીનાઓ બાણવાળેજ મળી આવશે.

વિજયસિંહસૂરિ.

૧૪ (પૃ. ૧૭૭-૧૮૧)

(મેડતામાં ઝોશવાલ નથમલ્લ નાથુની ધર્મપત્ની) નાયકદેની કુશ્વિથી ઉત્પન્ન થયેલા (પાંચ પુત્રો નામે જેઠો, જેસો, કેશવજી કર્મચંદ્ર અને કપૂરચંદ પૈકી કર્મચંદ્ર) આ વિજયસિંહ સૂરિ. (જેઠા અને જેસાને ગૃહકાર્યલાર સોંપી માતૃપિતાએ પોતાના ધીજી ત્રણ પુત્રો સહિત વિજયસેનસૂરિ પાસે સં. ૧૬૫૪ મહા સુદ ૨ દિને દીક્ષા લીધી. કર્મચંદ્રનું દીક્ષા નામ કનકવિજય રાખ્યું તેમનો જન્મ સં. ૧૬૪૪માં, પંડિતપદની પ્રાપ્તિ સં. ૧૬૭૦, વાચકપદ વિજયદેવ સૂરિએ પાટણમાં સં. ૧૬૭૩ માં, અને આચાર્ય પદ ઇડરમાં સં. ૧૬૮૧ વૈશાખ સુદ ૬ ને દિને આપ્યું)

આ આચાર્યે ગુજરાત દક્ષિણ, સોરઠ, હાલાર, માલવા, મેદપાટ (મેઘાડ) મરૂધર (મારવાડ) મેવાત, ભુદી, કચ્છ વાગડ, વઢિયાર, ગઢવાડ (ગોલવાડ) સાઠિજ, રત્નદેશ જગેરેમાં લિચરી ઉપદેશ ધારા વર્ષાવી હતી. સં. ૧૭૦૮ માં આતુર્મસ માટે દીવ તરફ જવાની તૈયારી કરી, ત્યારે રાજનગર (અહમદાવાદ) ના સંઘે અમદાવાદ આતુર્મસ કરવા વિનંતિ કરી, તેથી અહમદાવાદમાં અહમદપુર આતુર્મસ કર્યું ખંભાત તરફ વિહરતા વિજયદેવસૂરિને વિનંતિ કરી સાથે ખારેજથી ચાલી આસાવલિપુરમાં ખંને ગુરૂઓ આવ્યા. ત્યાંથી

ઇલમપુર, પછી નવેપુર રહ્યા. ત્યાં વિજયસિંહના શરીરને અશાતા ઉપજી અમદાવાદમાં કેટલાંક પરાં હતાં તેમાંના કેટલાંકના નામ અહમ્મદપુર, ખીખીપુર, પ્રેમાપુર, રાજપુર, ઇલમપુર, નિબમપુર આસાવલી, ઉરમાપુર, સરખેજ શેખપુર, ઇલમપુર, વલ્હરપુર વગેરે ત્યાંથી સર્વ સંઘ એકઠો થયો. વિજયસિંહસૂરિએ સર્વેશ્વરને ખમાવી અનશન આદરી ૨૮ વર્ષ સૂરિપદ પાળી સં. ૧૭૦૬ ના અષાઠ સુદ ૨ ને દિને સ્વર્ગવાસ કર્યો. ઉત્સવપૂર્વક શખને અગ્નિસંસ્કાર કર્યો, અને તેમાં સંઘે ઘણું વિત્ત ખચ્યું. ગુરુસેવામાં ઘોલા સુત આખા નામના આગેવાન શ્રાવકે સારો ભાગ લીધો હતો.

આ નિર્વાણ રાસ સૂરિના શિષ્ય વીરવિજયે સ્વર્ગના વર્ષમાં એટલે સં. ૧૭૦૬ ના ભાદરવા વદ ૬ સોમવારે અહમ્મદપુરમાં ચોમાસુ રહી વાસુંપૂજ્યના પસાયે રચ્યો છે.

વિજયદેવ સૂરિની હયાતીમાંજ વિજયસિંહસૂરિ સ્વર્ગસ્થ થયા એ ખાસ લક્ષમાં લેવું ઘટે છે, તેથી વિજયદેવના પદ્ધર વીરવિજય અને પાછળથી એટલે સં. ૧૭૧૦માં આચાર્યપદ લઈ થયેલા વિજયપ્રભસૂરિ થયા. આ વીરવિજયજ આ રચનાના કરનાર સંભવે છે.

વિજયપ્રભસૂરિ.

૧૫ (પૃ. ૧૮૨-૧૮૫)

જન્મ કચ્છના મનોહરપુરમાં (સં ૧૬૭૭ માહ સુદિ ૧૧ દિને) થયો હતો. પિતાતું નામ (એસવાલ વંશી) શા. રા (શિ) વગણ અને માતાતું નામ ભાણી હતું. પોતે કિલ્લુવયમાં (એટલે સં. ૧૬૮૬ માં ૯ વર્ષની ઉમરે) વિજયદેવસૂરિ પાસે દીક્ષા લઈ (વીરવિજય નામ ધારણ કર્યું હતું. સં. ૧૭૦૨ માં પંચાસ-પદ, સં. ૧૭૨૦ વૈશાખ શુદ્ધિ ૧૦ ને દિને ગંધારમાં આચાર્યપદ મેળવ્યું. હવે તેમનું નામ વિજયપ્રભસૂરિ પડ્યું.)

ત્યાર પછી વિજયદેવસૂરિના પદ્ધર થઈ ગુગચ્છભાર ગ્રહણ કર્યો. ઉપદેશ દેવા ઉપરાંત સંઘ સાથે યાત્રા, ણિંગ પ્રતિષ્ઠા, યોગ

ઉપધાનવહન વગેરે ધર્મકાર્ય અને મહોત્સવ કર્યાં. સોરઠ, કચ્છ, હાલાર, મરૂધર, મેવાત, માલવ, દક્ષિણ અને ગુજરાતમાં તેમની આજ્ઞા શ્રાવકો અને સાધુઓ શિરે ચડાવતા. આણુ સુવર્ણગિરિ, શત્રુબંધ, ગિરનાર એમ અનેક તીર્થની યાત્રા કરી. આમ ઉચ્ચ વિહાર કરી જન્મભૂમિ કચ્છ દેશમાં આવ્યા, કે જ્યાં રાજાએ તેમનું બહુ માન કર્યું.

ત્યાં દીવબંદરમાં મેઘબાઇ નામની શ્રાવિકાને ગચ્છપતિ પધરાવવાનો કોઠ થતાં ત્યાંના સંઘનો વિચાર સૂરિને બોલાવવાનો થયો. આથી મેઘબાઇએ પોતાની વહુઓ વગેરે પરિવાર સહિત કચ્છ જઈ આચાર્યને વિનંતિ કરી. આથી સૂરિ દીવ આવ્યા. અબહરા પાર્શ્વનાથ, હીરવિજયજીની થૂમ, વગેરેને વંદના કરી ઉન્નતપુર (ઉના) માં પધાર્યા. મેઘબાઇએ ઘણું દ્રવ્ય આના ઉત્સવમાં ખર્ચ્યું. દીવનો સંઘ આજ્ઞાધીન રહ્યો. ત્યાં ચાર ચોમાસાં લાગટ ગાળ્યાં. પછી જૈતાંબાઇએ સંઘ કાઢ્યો. તે સંઘ સહિત ગુરૂશ્રીએ શત્રુબંધગિરિની યાત્રા કરી પાછા દીવબંદર પધારી નવલખ પાર્શ્વનાથને વંદન કર્યાં. દેશદેશના સંઘપતિ અને જનો આવી અંગપૂજા, પ્રભાવના વગેરે કરવા લાગ્યાં. દીવમાં સંઘપતિ અભયચંદ અને સ્મામા નામના મંત્રીએ આગ્રહથી ગુરૂનાં ત્રણ ચોમાસાં કરાવ્યાં. ગુરૂશ્રીએ છઠ્ઠાં આઠમ, નિત્ય એકાશન, આંખિલ નીવી વગેરે તપશ્ચર્યા કરી કાયાને ગાળી નાંખી હતી. ઉનામાં ગુરૂ પધાર્યા અને ત્યાં સં. ૧૭૪૯ ના વૈશાખ વદિ એકાદશીને દિને અનશન ચોવિહાર આદરી તેરસને દિને સ્વર્ગવાસ કર્યો. પરિખ જેસંગ સુત વિજયસંગે તેરખંડી માંડવી કરાવી તેમાં શબને પધરાવ્યું. શ્રાવકની ઠઠ બેહબારની થઈ હતી. સુગંધી દ્રવ્યથી શબનો અગ્નિસંસ્કાર જે સ્થલે હીરવિજયસૂરિ અને વિજયદેવસૂરિની થૂલો હતી તે નજદીક કર્યો. ત્યાં પરિખ વિજયસંગે વિજયપ્રભસૂરિની થૂલ કરાવી પછી પટ્ટધર વિજયરત્નસૂરિ થયા.

આ નિર્વાણરાસના રચનાર ઉક્ત આચાર્યના જ શિષ્ય વિમલવિજય છે.

હેમવિમલસૂરિ.

૧૬-૧૭ (પૃ. ૧૮૬-૧૯૨)

મરૂમંડલ-મરૂધર (મારવાડ) દેશ કે જ્યાં ભરાઉલા પાર્શ્વનાથ નામનું તીર્થક્ષેત્ર છે ત્યાં વડગામ નામનું એક ગામ છે ત્યાં ગાંગાધર (ગાંગા) નામનો વણિક વસતો હતો. તેને ભાર્યા ગાંગાથી હરરાજ નામનો પુત્ર થયો હતો. (સં. ૧૫૨૦ કાર્તિક સુદ ૧૫, જ્યારે તે પુત્ર પાંચ વર્ષનો થયો ત્યારે નિશાળમાં મૂક્યો. પછી ક્રમે એક દિવસે લક્ષ્મિસાગરસૂરિ વિહાર કરતાં કરતા તે ગામમાં પધાર્યાં.

(લક્ષ્મીસાગરસૂરિ જન્મ સં. ૧૪૬૪ ભાદ્રપદ વદિ ૨, દીક્ષા ૧૪૭૦, પન્યાસપદ ૧૪૯૬, વાચકપદ ૧૫૦૧, સૂરિપદ ૧૫૦૮, ગચ્છ નાયક પદ ૧૫૧૭ (મારવાડી ૧૫૧૮ વર્ષમાં) તેમના પાદની સ્થાપના પેથાપુરમાં થઈ તેમજ તેમનાં પગલાં વિદ્યાપુર (વીજપુર અને લાટાપલ્લી (લાટોલ) માં થયાં અને તે પદ મહોત્સવ સાહ નગરાજે કર્યો. લાટાપલ્લીના સંઘવી મહાદેવે એ ઉપાધ્યાયપદ અને અગિયાર આચાર્ય પદનો મહોત્સવ કર્યો. ગિરિપુરમાં સાહશ્રી સાહભાઈ પંચાવન આંગળ પ્રમાણુ ત્રણુ પ્રતિમા કરાવી. આ સૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી. મંડપ (માંડવગદ) માં સં. ચાંદાકે ૭૨ દેવાલય ૩૬ પૂજ્યકાર સહિત ૨૪ પદ પ્રતિષ્ઠા કરી. શ્રી સુમતિ સાધુને સૂરિપદ મંડપના સં. સૂરાવીરાએ અપાવ્યું. ઉંખરહટ્ટમાં ૨૪ પદ પ્રતિષ્ઠા કરી. શ્રી શુભરત્નને સૂરિપદ પત્તનમાં દેવગિરિના સંઘવી નગરાજ ધનરાજે અપાવ્યું. અહમદાવાદના શ્રીસંઘના મુખ્ય સંઘવી ગદાકે આણુ આવતાં ૪૦ આંગલાની પ્રતિમાની પૂજા રચાવી. શ્રીસૂરિનાં પગલાં સીરોહીમાં સં. ખીમાકે કરાવ્યાં. પેથાપુરમાં ચાર વાચકપદ ને તેમાં પંડિત શ્રીચરણુપ્રમોદગણિ શિષ્ય પ્રમુખ ૨૪ ને પંડિતપદ આપવામાં આવ્યા. તે ચરણુપ્રમોદ ગણિએ ૧૮૦૦ સાધુ પરિવારને એ એ વખત કલ્પપદાન-પ્રયેડને ૩૬૦૦ કલ્પપદાન પૂર્વક ગણિ પરિધાપનિકા ક્રિયા કરી. વિષુધ પદ તેમજ સાધ્વીઓને મહત્તરા, પ્રવર્તિની આદિ પદ આપવામાં આવ્યાં. પાંચસો સાધને આ સરિએ દીક્ષા આપી. એક પદાવલિ)

ઉક્ત લક્ષ્મીસાગરસૂરિ પાસે સં. ૧૫૨૮ માં દીક્ષા તે પુત્રે લીધી. નામ હેમવિમલ રાખ્યું. સુમતિસાધુએ સૂરિ પાસે રહી સર્વ શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કર્યો. એક વખતે તે બંને પંચલાસા ગામમાં આવ્યા. ત્યાંના સંઘપતિ નામે પાતરાજ (પાતાકથી કરેલા સૂરિપદ મહોત્સવ પૂર્વક હેમવિમલને સૂરિપદ (સં. ૧૫૪૮) માં ગચ્છ નાયક પદ સુમતિસાધુસૂરિએ આપ્યું. ત્યાંથી વિહાર કરતાં ઇંડરમાં આવ્યા. અત્ર ગૂર્જર, માલવ, મરહઠ, સોરઠ દક્ષિણ દેશના તેમ ગામે ગામના સંઘો મળ્યા હતા. તેમણે હેમવિમલસૂરિને તપગચ્છનો ભાર સોંપ્યો. આનો (ગચ્છ નાયક પદનો) માહોત્સવ કોઠારી શ્રી સાયર તથા સહજપાલ (શ્રીપાલ) બંનેએ ઉત્સાહથી કર્યો.

સરખાવો-સોમવિમલકૃત ગચ્છનાયક પટ્ટાવલી સગ્રહ ઐતિહાસિક સગ્રહમાલા પૃ. ૪૭ કે જેમાં જણાવે છે કે:-

ગુરૂવિહાર કરતાં પહુતા પુર પંચલાસી, હેમવિમલસૂરીસર થાપ્યા મન ઉલાએ પંજર અઠતાલિપદ ઉછવ અધિકાર તિહાં સંઘપતિ પાતો વેચેવિત્ત અનિવાર ઇંડરગઢ મોટો સોહે ભાણો ભૂપાલ, તિહાં વસે કોઠારી સાયરને શ્રીપાલ, માંડે ગચ્છ નાયકપદ ઉછવ સુંજગ, ચિહું દિસના શ્રીસંઘ આવે કરત રગ ૪૧

આ ક્ષગ નામની કૃતિ દાનવર્ધન નામના પંડિતના શિષ્ય હંસધીરે સં. ૧૫૫૪ ના શ્રાવણ માસમાં રચી છે. બીજી કૃતિ એક સગ્રહ છે તેમાં ઉપર જણાવ્યું તેથી કંઈ વિશેષ મળી આવતું નથી અને તેમાં કર્તાએ પોતાનું નામ જણાવ્યું નથી. એક લઘુ પોશાલિક પટ્ટાવલિમાં વધુએ જણાવ્યું છે કે:-

હેમવિમલસૂરિએ ગચ્છનાયક પદ લીધું તે સમયમાં ઇંદ્રનંદી સૂરિએ અને કમલકલશસૂરિએ બુદ્ધ બુદ્ધ એમ બે ગણ નોખા પાઠ્યા. તેમાં એકનું નામ કતબપુત્ર ગચ્છ અને બીજાનું નામ કમલકલશા મૂળશાખામાંવી પાલ્હણપુરા એ ત્રીજી શાખા

હેમશાખા ઉભી થઈ. સં. ૧૫૫૦માં દેવે આપેલા સ્વપ્નથી સ્તંભતીર્થના શ્રીસંઘ સાથે શ્રીશત્રુઙ્ગ્યની તીર્થયાત્રા મહોત્સવથી કરી. સં. ૧૫૫૨માં સોની જીવા બગાએ કરેલા પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવમાં શ્રીદાનધીર સૂરિને સૂરિપદ આપ્યું, પરંતુ તેમનું ટુંકું આયુષ્ય હોય છે માસમાં તે સ્વર્ગે ગયા. ત્યાર પછી ગુરૂ (હેમવિમલસૂરિ) બાલપુરમાં ચોમાસું રહ્યા ત્યાં સં. ધિરાની સાંનિધ્યે શ્રીસૂરિ-મંત્ર સાધ્યો. સૂરિમંત્રના અધિષ્ઠાયકે વર આપ્યો (ઉપરોક્ત કૃતબુરા ગચ્છમાંથી હર્ષવિનય સૂરિએ નિગમ મત કહાડયો અને તેનું બીજું નામ બૂકટીયા મત પડયું. ત્યાર પછી હર્ષવિનય સૂરિએ નિગમમત છોડી દીધો અને બ્રાહ્મણોએ તે રક્ષ્યો. સં. ૧૫૬૨માં ચિરાપદ્ર (થરાદ) નગરમાં કટુક વણિકે કટુક (કડવા) મત કહાડયો. તેમાં ગુરૂ પ્રત્યે દ્વેષ-એટલે સત્ય ગુરૂ કોઈ નથી એવો સિદ્ધાંત છે. સં. ૧૫૭૦ માં લુપક મતમાંથી નીકળી વીજ નામના વેષધારીએ વીજમત કાઢ્યો. તેના બે ભાંગ છે) સં. ૧૫૭૦ માં હેમવિમલસૂરિએ ડાલિલા ગામમાં સ્તંભતીર્થના સોની જીવા બગાએ આવી મહા મહોત્સવથી શ્રી આણુંદવિમલસૂરિને સૂરિ-પદ, અને દાનશેખર ગણિ અને માણિકશેખર ગણિ એ બેને વાચક પદ આપ્યાં. તથા એક સાધ્વીને મહુત્તરા પદ આપ્યું. સં. ૧૫૭૨ માં શ્રી સ્તંભતીર્થ જવાને ઇલાપ્રાકાર (ઇડરથી) ગુરૂ ચાલ્યા. કર્પટવાણિજ્ય (કપડવંજ) માં શ્રી પૂજ્યનાં પગલાં થયાં ત્યારે ઠાં આણુંદે સુઆણના આગમન સમયે જેમ તેલીઆ તોરણ થાય છે તેમ સર્વત્ર ધ્વજરોપણ આદિ કરી ઉત્સવપૂર્વક પ્રવેશ મહોત્સવ કર્યો. તે બહુતાં એક પિશુને પાતસાહ મુદાકર પાસે ચાડી કરી કે આવી રીતે (રાજને યોગ્ય) પ્રવેશોત્સવ કર્યો. આથી કપડવંજમાં બંદાઓ મોકલ્યા. ગુરૂએ પૂર્વ તરફ ચાલી ચુણેલિ ગ્રામ આવી ત્યાંથી શ્રાવકોને વિદ્ધ આવશે માટે રાત્રિએ ચાલવું યોગ્ય છે એમ કહી રાતોરાત ચાલી સોજીરા ગામમાં આવ્યા. સવારે બંદાઓ ગુરૂની શોધમાં ચુણેલિ ગામમાં આવી ગ્રામાધીશને પૂછ્યું કે ગુરૂ

ક્યાં છે ? ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો કે ખખર નથી કે અહીંથી તે ક્યાં ગયા. બંદાઓ પાછા વળ્યાં. ગુરૂ એકદમ સ્તંભતીર્થમાં આવ્યા. સંઘે ઉત્સવ કર્યો. આ ખખર જાણી ચાડીઆએ ચાડી ખાધી કે ગુરૂ ખંભાત આવેલ છે એટલે શોધવા જનારાએ ગુરૂને ખંદીખાને રાખ્યા. સંઘ પાસેથી ખાર હબર ટંક જીવું નાણું લીધું. ગુરૂએ મનમાં ચિંતવ્યું કે સર્વત્ર આવું થશે તો અતિ દુઃકર થશે, એવું વિચારી આચાર્ય (આંખેલ) તપ કરી સૂરિ મંત્રને આરાધ્યો. અધિષ્ઠાયકે વચન આપ્યું કે સંઘે આપેલું દ્રવ્ય પાછું મળશે. ત્યાર પછી શતાર્થી પંડિત હર્ષકુલ ગણિ, પં. સંઘહર્ષ ગણિ, પં. કુશલસં-યમ ગણિ, શીઘ્ર કવિ, પં. શુભશીલ ગણિ પ્રભૃતિ ગીતાર્થ ચાર સાધુને ચંપકદુર્ગમાં (ચાંપાનેર) મોકલ્યા, ત્યાં જઈ સુરત્રાણુને સ્વકાવ્ય કલાથી રંજન કરી દ્રવ્યને પાછું અપાવરાવી ગુરૂ પાસે આવી વંદન ક્યું. સં. ૧૫૭૮ માં શ્રી પૂજ્યપત્તન (પાટણ) માં ચાતુર્માસ રહ્યા તે વખતે કરેલા પ્રવેશોત્સવ સમયે ઉદ્દેશ જ્ઞાતિના દો. નાકર પંચા-નને ચતુર્થ વ્રત અંગીકાર કરવા સાથે અઠારસો મઠ સંઘને આપ્યા. સ્તંભતીર્થમાં સા. લાખાકે ૬૫ મણ માપના રીરીમચ પટ્ટે કરાવ્યા અને તેની પ્રતિષ્ઠા હેમવિમલસૂરિ પાસે કરાવી. વળી પત્તનમાં દો. ગોપાકે ૬૧ મણ માપની જ્વિનપટ્ટિકા કરાવી અને તેની પ્રતિષ્ઠા પણ હેમવિમલસૂરિએ કરી. વિજનગરમાં (વીજપુરમાં) કોઠારી સાટાર શ્રીપાલે કરાવેલા પ્રાસાદમાં પ્રતિમા પ્રતિઠાને મહોત્સવ શ્રીપૂજ્યે કર્યો. એવી રીતે કેટલું ચરિત્ર લખવું ? પાંચસો સાધુઓને દીક્ષા આપી આ સૂરિમહાબાગ્યના સાગર થયા. તે વખે શ્રીપૂજ્યના આદેશથી આણું હેમવિમલસૂરિ કુમંગિરીપર ચતુર્માસ રહ્યા. શ્રીપૂજ્યની આજ્ઞા લીધા વગર માવી સાધ્વીને દીક્ષા આપી. તેની વય ઘણી નાની હતી, તેથી શ્રીપૂજ્યે કહ્યું કે મારી આજ્ઞા વગર તે શા માટે દીક્ષા આપી ? અને જો દીક્ષા આપી તો પછી તેને છોડી દેવી ઘટે છે. આવું કીધા છતાં આણું હેમવિમલે તે સાધ્વીને ન છોડી પછી સિદ્ધપુર, સિરોહી ચાર ચાતુર્માસ કરી આણું હેમવિમલસૂરિએ

ગુર્જર ભૂમિમાં આવી શ્રીહેમવિમલસૂરિને પૂછયા વગર સં. ૧૫૮૨ ના વૈશાખ સુદ ૨ મે દિને બુદ્ધ ઉપાશ્રયમાં સ્થિતિ કરી, ત્યાં તેહને ધૂળથી વસ્ત્ર મલીન કરવામાં આવ્યાં અને રૂષિમતવાળાની આવૃત્તિ થઈ. અથ શ્રીપૂજ્યે સં. ૧૫૮૩ માં વિંસલનગરમાં જેઠ માસમાં સ્થિતિ કરી. ત્યાં રહ્યા રતા આશ્વન માસમાં શ્રી પૂજ્યના શરીરે અસમાધિ થઈ, વટપદલી (વડાલ) માં ચાતુર્માસ રહેલા આણંદવિમલ આચાર્યને બોલાવ્યા. તેમને ગુરૂએ કહ્યું 'તું ગણુનો ભાર લે' ત્યારે તેમણે કહ્યું કે 'ગણુનો ભાર લેવાની મારી અપેક્ષા નથી' પછી ગીતાર્થ શ્રી સંઘે એકઠા મળી આણંદવિમલ આચાર્યની સમક્ષ હેમવિમલસૂરિ પાસે સ્વહસ્તે શ્રી સૌભાગ્યહર્ષસૂરિને તેમના પટ્ટે સ્થાપિત કરાવ્યા. સં. ૧૫૮૩ આસો સુદ ૧૩ દિને સ્વર્ગે ગયા. સં. ૧૫૮૩ માં ઋષિમતથી ઉત્પત્તિ થઈ. ઋષિમતમાંથી જિવેદનીક ગચ્છથી આવેલા રાજ્ય-વિજયસૂરિએ લઘુ ઉપાશ્રયમત કાઢયો.

૫૯. તેની પાટે શ્રી સૌભાગ્યહર્ષસૂરિ સં. ૧૫૫૫ માં જન્મ, સં. ૧૫૬૩ માં હર્ષદાનગણિ સાથે વૃદ્ધ (વડ) નગરમાં વિહાર કરતા શ્રી હેમવિમલસૂરિએ દીક્ષા આપી. સં. ૧૫૩૮ ના આસો સુદ ૧૦ મે દિને હેમવિમલસૂરિએ પોતાના પટ્ટ પર સ્થાપિત કર્યાં. તે વખતે વ્યવહારી (વણિક) ભીમસી, રૂપા, દેવદત્ત, કુબ્જ જયવંત, વગેરેએ એક (જીર્ણ) લાખ ટંક પ્રમાણ ખર્ચ કરી તે પદ મહોત્સવ કર્યો. સં. ૧૫૮૬ માં વૃદ્ધનગરના અલવર નગરમાંથી આવેલા ટંકસાલીય સા. ડાહ્યા ભૈરવદાસ, ભવાનીદાસ ત્યાંના ગુર્જરભૂમિના શ્રીસંઘ સહિત તપાગચ્છરા શ્રીસૌભાગ્યહર્ષસૂરિ સાથે પત્તનથી આરંભી શત્રુજય ગિરિનાર સુધી દરેક નગરે સુવર્ણટંક, કલંબન (લાણી) પૂર્વક શ્રીસ્તંભતીર્થ યાત્રા કરી સ્તંભતીર્થ નગરમાં સં. ૧૫૮૬ ના જેઠ સુદ. ૯ રવિવારે જગસીડરા સા. સોમસી, રત્નસી, લખમસી,

ખીમસીએ કરેલા નમસ્કારપૂર્વક સુવર્ણટંક, ખંડલાંબન, સાહમી વચ્છલ, દર્શન, અચાંથી સુભગ એવો ગચ્છનાયકના પદનો મહોત્સવ કર્યો. વિદ્યાપુર (વીળપુર) માં સં. ૧૫૮૫ પૌષ સુદ ૫ ગુરૂ પુષ્ય ચોગે દોસી તેજ માંગાએ થાલી સાથે મોદકની લાણી કરવાપૂર્વક અહમ્મદાવાદી શ્રીસંઘના મિત્રનપૂર્વક પં. સોમવિમલ ગણિને વાચકપદ આપ્યું. તેજ વર્ષે ઇલપ્રકાર (ઇડર) માં મુહુડાસીઆ સાહ શ્રી આસરાજ પોપટે નવ લાખ ટંક ખચે દરેક પરિષ્ઠા મહોત્સવ કે જેમાં ઘણા ગામથી સંઘો ૭૦૦, દિગંબર ૫૦૦. અને અન્ય ગચ્છના યતિ ૫૦૦ આવ્યા હતા તેમાં દર્શન પરિધાપિના પૂર્વક પાંચસો બિંબ શીલમય રીરીમય અને ખીળ અસંખ્ય બિંબો સૌભાગ્યહર્ષ સૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કર્યાં. વળી ખીળુએ કે સં. ૧૫૬૬ માં અમદાવાદમાં સૌભાગ્યહર સૂરિ આવ્યા ત્યારે સંઘે પ્રવેશ નંદિ મંડનમાલારોપણાદિ અનેક ઉત્સવો કર્યા, અને ત્યાં ચાતુર્માસ રહ્યા. શ્રીસંઘે ૧૫૬૭ આશો સુદ ૫ ને દિને વાચક સોમ વિમલગણિ તથા સકલ હર્ષમુનીને સૂરિપદ આપ્યું. તે વખતે સા. ગંગદાસ પુત્ર સા દેવચંદે પાંચ લાખ દ્રવ્ય ખચીં સૂરિપદ મહોત્સવ કર્યો. બેને વાચકપદ આપ્યું. વિજયકુલ ઉપાધ્યાય ઘણા મહિમાવાળા થયા. સં. ૧૫૬૭ ના કાર્તિક શુ. ૧૨ દિને સ્વર્ગવાસ પામ્યા. તેમને ઉસવંશ જ્ઞાતિય સાધુ ૩૦૦ દીક્ષિત થયા હતા. આની પાટે સોમવિમલ સૂરિ (૬૦ માં) આવ્યા. કે જેમનું ચરિત્ર બુદ્ધ આપવામાં આવ્યું છે.

આણંદવિમલ સૂરિ.

૧૮-૧૯ (બે સઝાય પૃ. ૧૯૩-૧૯૫)

૧ આ તપગચ્છના પદ્મધર હતા. તેનો ઇંડરનગરમાં જન્મ થયો હતો. પિતાનું નામ (એસવંશીય) મેઘા અને માતાનું નામ માણેક. તેમણે ઉચ્ચ તપ કર્યો. જિનપ્રતિમા પાસે રાખી સર્વ પાપ આલોભ્યાં. ૧૮૧ ઉપવાસ, ૨૦ વાર વીસસ્થાનક તપ, ૪૦૦ ચોથ, વળી સ્થાનક તપ કરી છઠ્ઠ કર્યો. ૪૦૦ છઠ્ઠ કર્યાં. વીસ વિહરમાનના છઠ્ઠ વીસ, અને વીસ પ્રભુના ૨૨૬ છઠ્ઠ અને તે ઉપરાંત પાખી ચુમસી અઠાઈના છઠ્ઠ કર્યાં. પહેલા કર્મના (જ્ઞાનાવરણીયના) ૧૨ પંચ, બીજા દર્શનારાવરણીય કર્મના ૯ દશમ અંતરાયના ૧૨ પંચ, મોહનીયના ૨૮ અઠમ, વેદની ગોત્ર અને આયુધ્ય એ કર્મના આઠ દશમ કર્યાં અને નામ કર્મનું તપ ન થયું. એટલું મનમાં રહી ગયું.

તેમનો વિહાર ઉચ્ચ હતો. ગૂજર્, માલવ, વાગડ, દેશમાં લેહ-પાટ, માડ્આડ, વિદેરામાં, સોરઠા, કાન્હમ, હમણુ, દેશમાં વિહાર કરી અનેકને યોધ આપ્યો. ઠામ ઠામ મહોત્સવ કરાવ્યા. ૧૫૮૨ માં સાધુ પંચ લીધો. શુદ્ધ ક્રિયા ફેલાવી. સં. ૧૫૬૬ માં ચૈત્ર સુદિ ૭ ના દિવસે ૯ દિવસનું અનશન લઈ સ્વર્ગવાસ કર્યો. આ સઝાય તેમના શિષ્ય વિનયભાવે રચી છે.

૨ આમાં વિશેષ એટલું મળે છે કે સૂરિનો ઇંડરમાં જન્મ થયો તે વખતે ભાણુ રાજા રાજ્ય કરતો હતો. કુલ શ્રીવંત (શ્રીમાલી) હતું. મૂલ નામ વાઘકુવર પાડવામાં આવ્યું હતું. દીક્ષા હેમવિમલ સૂરિ (જેને માટે બુદ્ધ ચરિત્ર લખાયું છે તે બુચ્ચો) પાસે લીધી. શાસ્ત્ર ભણ્યા પછી દાલપુરમાં તેમને ઉપાધ્યાય પદ મળ્યું કે જેનો ઉત્સવ સંઘવી યિરે વિત્ત ખચી કર્યો. ડાલિક્ષા નગરમાં તપગચ્છ નાયક હેમવિમલ સૂરિએ સૂરિમંત્ર આપી

આચાર્ય કર્યા કે જેનો ઉત્સવ ખંભાતના સોની જીવરાજે કર્યો. આ સંઘાય પણ વિનયભાવે રચી છે.

૩ ત્રીજી સંઘાય કે જે તેમના શિષ્ય સોમવિમલસૂરિએ રચી છે. જીઓ નં. ૫૧ ઓ. સંઘાયમાલા ભા. ૧) તેમાં જણાવ્યું છે કે આજીવિમલસૂરિના પરિવારમાં અગ્રગણ્ય જે હતા તે વિજય-દાનસૂરિ, વિદ્યાસાગર ઉપાધ્યાય, અમરહર્ષ અને વિનયભાવ (ઉપ-રોકત સંઘાયના કરનાર) પંડિત હતા.

પેતાની રચેલી પટ્ટાવલિમાં ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય જણાવે છે કે:—૫૮ મા તપગચ્છની પટ્ટ પરંપરામાં આજીવિમલ છે કે જે સૂરિ ભગવાને દુઃખમ કાલમાં પ્રવચનને પીડા કરનાર ભરમ ગ્રહના માહાત્મ્યથી ઉત્પન્ન થયેલ અનેક કુમત રૂપી સર્પોના વચન વિષે માણસોનાં ચિત્ત વ્યાકુલ કર્યો હતાં. તે આ સૂરિએ પોતાની અમૃત વાણીથી જેર વગરનાં કરી શમ્યકત પ્રાણથી વધાર્યા. ઘણા શેડીઆ-ઓના પુત્રોને વૈરાગ્ય ઉપજાવી દીક્ષિત કર્યા. જે વાદે જ્ય પામે તે નગરમાં રહે એવો સુલતાન મિહમૂદના નામથી અંકિત થયેલો લેખ લઈને સૂરાષ્ટ્રમાં સાધુ વિહાર નિમિત્તે યદીય શ્રાવક: સુરત્રાણ-દત્તપર્યસ્તિકા વાહની મલિકશ્રી નગદલનામા સાંતુળા સેંહાર્ય: શ્રીગુરુજાં વિજ્ઞાસિં કૃત્વા સાધુવિહારં કારિતવાન્ ॥

તથા જેસલમીર આદિ મરૂભૂમિમાં જલ મેળવવું દુર્લભ હોવાથી તે ક્ષેત્ર દુષ્કર જાણી સોમપ્રભસૂરિ (સુકિત મુકતાવલિના કર્તા) એ ત્યાં વિહાર કરવાનો સાધુને માટે પ્રતિષેધ કર્યો હતો. આમ હોવાથી કુમત ત્યાં વ્યાપી ગયો અને તેનાથી આર્ય અનાર્ય થયા છે એ વાત જાણી ત્યાંના લોકો પ્રત્યે અતુકંપા લાવી લાભ હેતુએ ત્યાં વિહાર કરવાની સાધુને પુનઃ આજ્ઞા આ આજીવિ-વિમલ સૂરિએ આપી. તે સાધુએ પૈકી પ્રથમ લઘુશીલથી પણ સ્થુલભદ્ર જેવા વૈરાગ્યનિધિ, નિરપૃહાવધિ, યાવજીવ જઘન્યપણે

છઠના તપના અભિગ્રહપૂર્વક પારણું કરવામાં પણ આચાર્યશ્રી તપની વિધિ સાચવનાર મહોપાધ્યાય શ્રી વિદ્યાસાગર ગણિએ એ પ્રમાણે વિહાર કરતાં જેસલમેર આદિમાં ખરતર ગચ્છવાણાને, મેવાત દેશમાં વીજમતવાળા આદિને, મોરબી વગેરેમાં હુ પાક આદિને પ્રતિબાધી સમ્યક્ત્વ ધીજ વાવી અનેક રીતે સ્વગચ્છમાં વૃદ્ધિ કરી તે અઘાપિ પ્રતિત છે. તથા* પાશચંદ્રે વીર-મગામને વ્યુદગ્રાહિત કયુ* હતું. તે ગામમાં પાશચંદ્રનેજ વાદમાં નિરૂત્તર કરી ઘણા જૈનોને જૈન ધર્મ પમાડયો. એ રીતે માલવામાં પણ ઉજ્જયિનિ વગેરે વગેરે નગરમાં સંવેગાદિ ગુણોથી તેમની કીર્તિ પતાકા પુન અઘાપિ સજ્જનોની વાણી રૂપી પવનથી અહીં તહી ઉડતી પ્રવચન રૂપી પ્રાસાદ શિખર પર ઉલ્લસિત છે. શ્રી આણંદ-વિમલ સૂરિનો જન્મ સં. ૧૫૪૭ માં, વૃત દીક્ષા સં. ૧૫૭૦, સૂરિપદ ૧૫૮૨, ગુરૂની ઓજાથી અસંવેગી સાધુ સમુદાયને તજ સુવિહિત સાધુઓમાં અગ્રણી થયા. ચૌદ વર્ષ જઘન્યથી નિયત તપો વિશેષ કર્યા પછી છઠના તપનો અભિગ્રહ લીધો. વિ. સં. ૧૫૬૬ ના ત્રૈત્ર સુદ ૭ ને દિને આ જન્મ અતિચારને આલોચી અનશન ઠરી નવ ઉપવાસથી ગુરૂ અમદાવાદ નગરમાં (નિજમ-પુરામાં) સ્વર્ગે ગયા.

એમ કહેવાય છે કે જેસલમેરમાં સાધુ વિહારના અભાવથી ત્યાંના ૬૪ દેરાસરોના ખારણે કાંટા લાગ્યા હતા, તે આ સૂરિએ કઠાવી નખાવ્યા હતા અને તે મંદિરોમાં પૂજા ચાલુ રખાવી હતી.

હેમવિમલસૂરિના પટધર તરીકે આ આનંદવિમલ સૂરિ છે. તેમને આચાર્યપદ પર સ્થાપ્યા પહેલાં ઇંડરમાં કમલકલશ અને

* આ પાસચંદ્રે (પાશચંદ્ર સૂરિ) સ. ૧૫૭૨ માં એટલે આ સૂરિના સમયમાંજ નાગપુરીય તપાગચ્છથી વ્યુદ્ઘ થઇ પાસચંદ્ર મત કાઢ્યો કે જે હમણાં પાસચંદ્ર ગચ્છાલેવન્ય છે.

બીજા ઈંદ્રનંદીને હેમવિમલે સંઘના વચનથી આચાર્યપદ પર સ્થાપ્યા હતા અને ત્યાર પછી ખંભાતમાં ગયા અને ત્યાંથી દેવ-વાણીથી શેત્રુંજય તીર્થની યાત્રા કરી લાલપુરમાં આવતાં સૂરિમંત્રનો જાપ કર્યો સુર પ્રત્યક્ષ થયા અને ખંભાતનગરવાસી સોની જાગો જીવો અને જયંતે કરેલા આચાર્યપદ મહોત્સવ પૂર્વક આજીંદા વિમલસૂરિને સં. ૧૫૮૭ માં આચાર્ય સ્થાપ્યા. તે હેમવિમલ સૂરિએ પંડિતોતું હર્ષ નામતું કુલ સ્થાપ્યું કે જેમાં થનારા સાધુઓનાં નામને છેવટે હર્ષ એ પદ મુકાતું. તે હર્ષકુલમાં સૌભાગ્ય હર્ષ સૂરિને વીસલનગરમાં પાટ ઉપર સ્થાપ્યા, કે જે પદને ઉત્સવ પટવા, ભીમ, રૂપા, દેવદત્ત, કબરાજ, અને શ્રીપતિએ ધણા દ્રવ્યનો ખર્ચ કરી ઉજવ્યો હતો. એમ સોમવિમલ સૂરિ પોતાની ગરબનાયક પટ્ટાવલિની સગાયમાં (ઐતિહાસિક સગાયમાલા પૃ. ૫૦,૫૧) જણાવે છે:—

સંઘવચને આચારિય થાપ્યા માંડી નંદિ, શ્રી કમલ કલશને બીજા શ્રી ઈંદ્રનંદિ, વિહરંતા પુહતા ખંભાતનર મઝારિ, ગુરૂ નયર પ્રવેસે ધવલ મંગલદિ નારિં ૪૨ સુરવચને શેત્રુંજ તીરથકેરી યાત્ર, ગુણુગાઠ ગૌરી નાચે નવરંગ પાત્ર, લાલપુરે પાઉધારા સૂરિમંત્ર કીજી જાય, સુર પરતિખ હુઆ વાધ્યો અધિક પ્રતાપ. ૪૩ સોનીવર જાગો જીવો જયત સુવિચાર, ખંભા નયમ નિવસી પદ ઉચ્છવ વિસ્તાર, આચારિજ થાપ્યા આજીંદ વિમલ સૂરીંદ સત પનર આસી ત્રકષિ માન હુ આ મુણિંદ ૪૪ વરવિયુધ હર્ષ કુલ કરિ સત અર્થ વિચાર, સુલતાન સનાખત વાલ્યા સહસ્રઅઠાર, ઈમ ગછપતિ કેરા કેતા કહું અતદ્વાત જે, દેશ વિદેસે નર નરપતિ વિખ્યાત ૪૫ શ્રી તપગછ વછલ વીસલિનયરે પહુત, પાટિ સૈભાગ્ય હર્ષ સૂરિ થાપ્યા હરષ બિહુત, પટ્ટયા ભીમ રૂપા દેવદત્ત કબરાજ, શ્રી પતિ વિત વેચે કિરિય પદ ઉછવ કાજ ૪૬

હીરાવજયસૂરિ.

૨૦-૨૧-૨૨ (પ. ૧૯૬ થી ૨૦૨)

ધર્મનો ઉદ્યોત મહાન્ નૃપોને પ્રતિષ્ઠાધી ધર્મસંમુખ કરવાથી ઘણો થાય છે. કારણ કે 'યથા રાજા તથા પ્રજા' એટલે જેવો રાજા તેવી પ્રજા થાય છે. અને 'રાજા કાલસ્ય કારણં' રાજા કાલનું કારણ છે. એટલે જમાનાને બદલી નાંખવામાં રાજા એ પ્રબલ નિમિત્તભૂત છે. તેથી જે જે સંત મહાત્માઓ સ્વધર્મનું રક્ષણ, પોષણ અને અભિવર્ધન કરવા ઉદ્યુક્ત થયા છે, તેમણે પ્રથમ પ્રયાસ દેશના નૃપતિઓને મળી પ્રતિષ્ઠાધવાનો સેવ્યો છે, તેમ કરવામાં પ્રયાસ પણ ભગીરથ જેઇએ.

જૈનશાસનમાં હીરવિજયસૂરિનું નામ છેલ્લા પ્રભાવક તરીકે ખ્યાતિ પામ્યું છે. તેનું કારણ એ છે કે મહાન્ સમ્રાટ અકબરને પ્રતિષ્ઠાધવાનો સફલ પ્રયાસ તેમણે કર્યો છે. તે દ્વારા શત્રુજય, સમ્મેતશિખર, તારંગા આદિ તીથો શ્વેતાંબરોને હસ્તગત કરાવ્યાં છે, 'અહિંસા પરમો ધર્મઃ' એના સુાચ્યહ તરીકે જીવોનો વધ થતો અટકાવ્યો છે અને જૈનધર્મ પણ એક આકર્ષક ધર્મ છે એવા સબળ ધ્વનિથી ભારતને સુપ્રસિદ્ધ રીતે ગબવ્યું છે.

આ સૂરિ સંખંધી હીરસૌભાગ્ય નામનું મહાકાવ્ય, ઋષભદાસ કૃત હીરવિજયસૂરિનો રાસ, વિજયપ્રશસ્તિ વગેરે અનેક ગ્રંથો પ્રસિદ્ધ છે, કે જેમાંથી સવિસ્તર હકીકતો મળી શકે તેમ છે અને તે સર્વના સાર રૂપે લખાએલા જીવન માટે એક પુસ્તક થાય તેટલું ઉપલબ્ધ છે, પરંતુ અત્રે આ પુસ્તકમાં તેમના સંખંધી છપાએલી કૃતિઓના માત્ર સાર રૂપે છપાવી ખીના સહિત લખવામાં આવે છે:—

ગૂર્જરદેશના પાલણપુર શહેરમાં (વૃદ્ધ) એસવાલવંશના કુંબરજી શેઠને ત્યાં તેમની સ્ત્રી નાથીથી સં. ૧૫૮૩ ના માગસર વદ ૬ ને દિને તેમનો જન્મ થયો હતો. તેનું જન્મનામ હીરજી પાલ-

વામાં આવ્યું. માતપિતા સ્વર્ગસ્થ થયા પછી પોતાના મોટા ભાઇ શ્રીપાલની આજ્ઞા અને પોતાની જાહેન નામે વિમલા કે જે પાટણપુર પરણી હતી તેની તથા પોતાના ભાઈઓ (નામે સંઘલ અને સુરલ) ની અનુમતિ લઈ પાટણમાં વિજયદાનસૂર પાસે સં. ૧૫૬૬ ના માગસર (અન્ય સ્થળે કાલક છે) વદ ૨ ને (સોમ) દિને દીક્ષા લીધી. નામ હીરહર્ષ રાખ્યું. સંયમપૂર્વક વૈરાગ્ય ધારી તપશ્ચર્યા સેવી શાસ્ત્રમાં પંડિત થયા. સં. ૧૬૦૭ માં મરૂધરના નરૂલાઈમાં (નાડલાઈ-નારદપુરી) શ્રીપુણ્યે સ્વહસ્તથી પંડિતપદ આપ્યું. તેજ ગામમાં સં. ૧૬૦૮ ના માહા સુદ ૫ ને દિને ગચ્છપતિએ ઉપાધ્યાયપદ આપ્યું. શિષ્યમંડળ સહિત વિહાર કરતાં ઉપાધ્યાય શિરોહી નગરમાં આવ્યા. ત્યાં છમાસ ધ્યાન કરી મંત્રારાધન કરતાં શાસન દેવીએ પ્રત્યક્ષ થઈ જણાવ્યું કે હીરહર્ષ અદ્વિતીય છે અને તે તપગચ્છમાં સૂર્ય સમાન થશે. સં. ૧૬૧૦ માં (પોષ સુદી ૫ ને દિને) ત્યાં મહોત્સવપૂર્વક સંઘે આચાર્યપદ આપી હીરવિજયસૂરિ એ નામ આપવામાં આવ્યું. શ્રીપુણ્યે પોતાની પાસે રાખી અંત સમયે ગચ્છની ભલામણ આપી સફળતિ મેળવી.

હવે ગચ્છપતિ તરીકે દેશોદેશમાં વિહાર કરી, બિંબપ્રતિષ્ઠા વગેરે હજારો કાર્ય, કરી અનેકને પ્રતિબોધ્યા. હુકામતિના ગચ્છપતિ મેઘલ આચાર્યને તપગચ્છમાં આણી પોતાના શિષ્ય બનાવ્યા. આચાર્યપદ વિજયસેનસૂરિને આપ્યું. ગંધાર ચોમાસુ હતું, ત્યારે આગ્રા શહેરમાં એક શ્રાવિકા નામે ચંપાએ છ માસી ઉપવાસનો તપ કર્યો હતો, તેનો ઉત્સવ આડંબરપૂર્વક થઈ રહ્યો હતો. તે અકબર આદશાહના જોવામાં આવતાં તેણે પ્રશ્ન કર્યો કે આ કોણ છે ? તપાસ કરતાં જણાવ્યું કે છ માસ બિલકુલ અનાજ વગર રહી તપ કરનાર જૈનધર્મની એક આઈ છે. અકબરને અનાજ વગર જીવી શકે એ નવાઈ લાગી, તેથી તે આઈને બોલાવી પોતાને ત્યાં એક માસ સુધી અનાજ વગર રાખી જોઈ તો માલૂમ પડ્યું કે આઈની કાંતિ ઘટવાને બદલે વધી છે. તે આઈને ઘણી

શાખાશી આપી પોતાની બેન માની પૂછ્યું કે અન્ન વગર કેવી રીતે રહી શકી, ત્યારે અંપાએ ઉલ્લાસથી જણાવ્યું કે ગુરૂદેવ પ્રસાદથી. દેવનું સ્વરૂપ અમારાં મંદિરો સ્થળે સ્થળે છે, તેમાં છે. ન્યારે ગુરૂ માટે પાસે રહેલ શ્રાવક થાનસિંગ માનસિંગે જણાવ્યું કે હિરવિજયસૂરિ મહાન ગુરૂ છે, કે જે હાલ ગંધાર છે. તેમને ગાજતે વાજતે ખોલાવવાને ગંધાર પોતાના માણસો ફરમાન સહિત મોકલ્યા. બાદશાહના માણસોએ જણાવતાં સૂરિએ ત્યાં ચોમાસું પુરું કરી આગ્રા તરફ વિહાર કર્યો. કણ્વીઆવક ગામ આવ્યું અને પછી આગ્રા સમીપ જતાં અકબરને વધામણી દીધી એટલે મોટા આડંબરથી મોટા અમીર ઉમરાવને મોકલી આચાર્યને આ આમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. સં. ૧૬૪૦ (ખીબમાં ૧૬૩૯ છે અને તે મારવાડી વર્ષ ગુજરાત વર્ષથી એક વર્ષ ચૈત્રથી વધારે હોય છે એથી જ્યાં એક સાલનો ફેર આવે છે, ત્યાં ચૈત્ર પછીનો માસ જોઈએ તે ફેર આ ગણના પ્રમાણે વ્યાજબી છે એમ સમજવાતું છે) જેઠ સુદ (ખીબમાં વદ) ૧૩ ને દિને બાદશાહના મહેલમાં મળવા સૂરિ પધાર્યા, ત્યારે અકબર ઉઠી સામે આવી બે હાથ જોડી પ્રણામ કરતો ઉભો રહ્યો અને આચાર્યને માન આપ્યું. પછી ગાલીચા પર બેસવા કહેતાં આચાર્ય કહે કે તેમ અમે નહિ કરીએ કારણ કે જીવ-જંતુ તેની નીચે હોય. બાદશાહે ગાલીચો કઢાવી નાખ્યો તો માલુમ પડ્યું કે કીડીઓ ઘણી હતી. આથી પોતે તાબુબ થઈ ગયો. પણ સોનામહોરો આપવા માંડી એટલે અમે જૈન સાધુ નિષ્કંચન હોઈ એક કોડી પણ પાસે રાખતા નથી, જુદું કદી બેલતા નથી, પગે પાવડી કે પગરખું નહિ, ઉઘાડે પગે જ અમે ચાલીએ. પાણી, આહાર ખીબને ત્યાંથી જેટલો જોઈએ તેટલો જુદે જુદે ઘેરથી લઈ આવીએ, શિખવાને થાડી કિતાબો રાખીએ બાકી ખીબું કંઈ પણ અમે રાખતા નથી, એમ આચાર્ય શ્રીએ જવાબ આપ્યો, પછી જૈનધર્મનાં તત્ત્વો, માર્ગ શું છે તે પ્રકાશ્યો એટલે અકબર ધર્મથી વાસિત થયો. તેનામાં નવીન પ્રકાશ

આવ્યો. દર્શનથી પોતાને ભાગ્યશાલી માની પુસ્તકોનો ભંડાર સૂરિને ભેટ કર્યો. પછી આચાર્યને કંઈક માગવા કહેતાં તેમણે ઠાળી સરોવરમાંથી રોજ નાખાતી માછલાંની બળ ફર કરવાનું કહેતાં તે સહંતર બંધ કરવાનો બાદશાહી હુકમ તત્કાલ થયો. બાદશાહે ગુરૂને ત્યાં ચોમસું રાખ્યા અને પોતે ઉપદેશ શ્રવણ કરવાં લાગ્યો. ગુરૂના પ્રતિબોધથી બાદશાહ અવધ્યાપ્રતિપાલક બની ગયો. હબરો લાખો અવ છોડવ્યા, ખાંન મેલાવ્યા, ગાયવધ કોઈ દેશમાં ન થાય તેવો હુકમ કર્યો, છ મહિના અમારિ રાખી, જીજ્યા કર કાઠી નાખ્યો, શત્રુબંધ અને ગિરનાર તીર્થો અવિચલ મુકત કર્યાં. ચકલાની જીભ સવા શેર પોતે ખાતો તે ખાવી બંધ કરી અને આચાર્યને 'જગદ્ગુરૂનું' મહાન બિરૂદ આપ્યું. હેમાચાર્યે જેમ કુમારપાળને પ્રતિબોધ્યો, તેમ હીરવિજયે અકબરને પ્રતિબોધ્યો. જિનરાજપ્રભુએ સુર દેવતાને પ્રતિબોધ્યો, જ્યારે આ ગુરૂએ અસુરને પ્રતિબોધ્યો.

આ આચાર્ય ઉન્હા ગામમાં સં. ૧૬૫૨ ની ભાદ્રવા સુદ ૧૧ ને દિને સ્વર્ગે સિધાવ્યા. તે માસમાં સંલેખના કરી દશમીને દિને મધ્યરાત્રે સર્વ સાધુઓને જગાડી બોધ આપી પોતાનો અંત સમય તુરતમાં છે, એમ જણાવી ચોવિહાડું અનશન લઈ એકાદશીને દિને પદ્માસનમાં ધ્યાન ધરતા દેહને ત્યાગ કર્યો. આ વખતે અચરજ એ થયું કે દેવવિમાન સીંગમેસરના રહેવાસી એક ભટ્ટ પ્રાદ્યણે તેમજ બીજાએ જોયું. શબ માટે માંડવી થઈ ત્યારે માટો ઘંટાનાદ સંભળાયો. તેજ રાત્રે અકાળે આંખા ફળ્યા. શબને અગ્નિસંસ્કાર કર્યો, તે ભૂમિ પર પારિખ મેધજીએ એક સુંદર થંભ કરાવ્યો.

આ રીતે શલોકો અને નિર્વાણસમયનો સાર આપ્યો. હવે પુણ્યખાનિ-એટલે તેમણે જે જે પુણ્યનાં કામો (પુણ્યની ખાણ) કર્યાં હતાં, તે માટેની કૃતિનો સાર નીચે આપીએ છીએ.

ખાર ભેદે તપ આચરતા, પરદોષ કદી બોલતા નહિ, યાવજીવ એકાશન અને પંચ વિકૃતિ (વિગય) નો ત્યાગ, ૪૨ દોષ રહિત

માત્ર બાર દ્રવ્ય ખાવા માટે છુટ રાખી, વિજયદાનસૂરિ પાસે આલોચના લીધી. ત્રણસો ઉપવાસ, ૨૨૫ છઠ, ૫૧ તથા ૨૧ અઠમ; ૨૦૦૦ આંખિલ, નીવી, એકલ સીધું; એકદંત એમ બહુવિધ તપશ્રયા કરી. તે ઉપરાંત ૩૬૦૦ ઉપવાસ અને એક આંખિલ ઓલી વીસસ્થાનક તપ નિમિત્ત કરેલ. શ્રીપૂજ્યનિમિત્તે તેર માસ તપ કર્યો, તેમાં ચૌથ, આંખિલ, એકાસણ કરતાં. સૂરિમંત્ર આરાધી કાઉસબ્બ, ઉપવાસ, નીવી, આંખિલ, એકાસણ વિગેરે કરી ત્રણમાસ ધ્યાન ધર્યું. 'ચજ્ઞાનવું' આરાધન, આંખિલ, નીવી તપથી યોગાભ્યાસ કરી ખાવીસ માસ સુધી કર્યું.

અનેક અંથ શોધ્યા, ચાર કોડ સ્વાધ્યાય કર્યા. ઉત્તમ શિષ્યો ૧૦૮ ને દીક્ષિત કર્યા. ૧૦૮ ને પંડિતપદ, ૭ ને વાચકપદ ને ૧ ને સૂરિપદ (તે વિજયસેનસૂરિને) અર્પ્યાં. ૫૦૦ દેહરાસર-મહાપ્રાસાદ જેવાં પોતાના ઉપદેશથી કરાવ્યાં, ૫૦ જિનબિંબપ્રતિષ્ઠા સ્વહસ્તથી પાટણ પ્રમુખ નગરોમાં કરી. સૌરીપુર (સૂરત), મથુરા, ગુહાલેર (ગ્વાલીયર), ચંદુવાર, ચિત્રકૂટ (ચિતોડ), અબુદગિરી (આબુ) ની યાત્રા કરી. શત્રુજય અને ગિરનારની બે બે યાત્રા કરી. બીજા તીર્થની પણ યાત્રા કરી લાખો બિંબને વંદના કરી. લૂંકામતમાર્ગી મેઘજી ઋષિ પાસે જિનપ્રતિમાપૂજા અંગીકાર કરાવી તેને સ્વગચ્છમાં લીધા. અકબર બાદશાહને પ્રતિબોધ્યો. તે બાદશાહે પ્રસન્ન થઈ ગુરૂને 'જગદ્ગુરૂ' બિરૂદ આપ્યું. તેમની પાસે ગુરૂએ છ માસની અમારિ પળાવી, ૩૫૫૨ સરોવરમાંથી નળ બંધ કરાવી, ગાય બળદના વધનો પ્રતિબંધ કરાવ્યો. જીજ્યાકર માફ કરાવી બંદિવાનોને છોડાવ્યા. શત્રુજય તીર્થને મુક્ત કરાવ્યું અને તેને માટે બાદશાહનાં ફરમાન લીધાં.

તેમના વખતમાં તેમના ઉપદેશથી ૩૦૩ સંઘપતિ થયા કે જેમણે શત્રુજય, આબુ અને સમેતાચલ (સમેતશિખર)ની જાત્રા કરી.

પોતાનો શિષ્યપરિવાર વિજયસેનસૂરિ પ્રમુખ બે હજાર હતો. જે જે ગામમાં પ્રવેશ કરતા ત્યાં સંઘ સામંત્યાં કરી વધાવતા. સોના

મહોરથી અંગપૂજન થતું, પટફલ પગે મૂકતા, રૂપીઆના નાણાંથી લૂછણાં લેવાતાં.

ઉપદેશ જૂદે જૂદે સ્થળે જેવા કે ગૂર્જર, સોરઠ, મરૂ વાગડ, દક્ષિણ, કોકણ, મેદપાટ, માલન, મેવાત, કાન્હમ વિગેરેમાં ગામે ગામે ફરી આપતા.

આ પ્રમાણે હીરવિજયસૂરિ સંબંધી રચાયેલી ત્રણે કૃતિઓનો સાર આપ્યો. તેમાંની પહેલી કૃતિ નામે પ્રલોકો હીરસૂરિતા જ શિષ્ય વિજયચંદ્ર પંડિતના શિષ્ય નયવિજય પંડિતના શિષ્ય કુંવરવિજય કવિએ રચેલ છે. બીજી કૃતિ નિર્વાણની, તે કવિ હર્ષાચંદના શિષ્ય પંડિત વિવેકહર્ષે રચી, (સંવત ૧૬૫૬ પહેલાં કારણ કે પ્રત લખ્યાનો સંવત તેમાં આપેલ છે) અને ત્રીજી કૃતિ પુણ્યખાણની, તેના રચનાર કલ્યાણવિજય વાચકના શિષ્ય જયવિજય છે.

તેજરત્નસૂરિ.

૨૩ (પૃ. ૨૧૦-૨૧૧)

આ સૂરિ વિધિપક્ષ એટલે આંચલિક ગચ્છમાં થઇ ગયા. તેનો ટુંક પરિચય પૃ. ૨૧૦ પરની સભાય પરથી એટલો મળી શકે છે કે- ગુજરાતના અહિમદાબાદ નગર પાસે એક નાનું પડું નામે રાજપુર હતું. તેમાં શ્રીમાલી જ્ઞાતિનો રૂપા નામનો વણિક વસતો હતો. તેને કુંવરિનામની સ્ત્રીથી તેજપાત્ર નામનો પુત્ર થયો હતો. ત્યાં ભાવરત્ન-સૂરિ આવતાં અને તેનો ઉપદેશ સાંભળતાં તેજપાત્રને વૈરાગ્ય ઉપજ્યો. અને સં. ૧૬૨૬ ના આઘાઠ શુદ્ધિ ૧૦૦ ને સોમવારે ઉત્તમ સિદ્ધિયોગે તેણે તેમની પાસે દીક્ષા લીધી. દીક્ષા-ઉત્સવ શાહ વમાએ કયો, સં. ૧૬૩૫ ના વૈશાખ શુદ્ધિ ૫ ને દિને ભાવરત્નસૂરિ એ તે મુનિને ગચ્છભાર સોંપ્યો-પોતાની પાટ પર સ્થાપ્યા. ત્યારથી તે તેજરત્નસૂરિ થયા. આ સૂરિપદનો ઉત્સવ લખરાજના પુત્ર કુંવરજીએ ઘણું વિત્ત વાપરી ઉજવ્યો.

સંયમરત્નસૂરિ.

૨૪ (પૃ. ૨૧૧-૨૧૪)

આ સૂરિ આગમ ગચ્છ- (વિધિપક્ષ-આંચલિક ગચ્છ) માં થયા છે. સરખેજ ગામમાં ગચ્છની ગાદી હતી અને તે ગાદીપર આ સૂરિ વિરાજમાન હતા ત્યારે આ પૃ. ૨૧૨ પર મૂકેલી સ્તુતિ રચાએલી છે.

આ આચાર્યનો જન્મ પ્રાગવંશના વણિકકુલમાં સં. ૧૮૬૫ માં થયો હતો. તેણે પોતાના લઘુ બાંધવ વિનયમેરૂસૂરિને ગચ્છ-ભાર સોંપી વિહાર કરવા માંડ્યો. પ્રથમ ચોમાસું પત્તન (પાટણ) માં ગાળ્યું.

આ સ્તુતિ આગમગચ્છના વિનયમેરૂસૂરિ કે જે આ સંયમ-રત્નસૂરિના પાઠે આવ્યા તેના શિષ્ય ધર્મલક્ષ્મી રચી છે. આ વિવેક રત્નસૂરિ ઉપલા વિનયમેરૂસૂરિ પદ લેતાં પાઠેલું નામ હોવું જોઈએ.

ધર્મલક્ષ્મી મહત્તર.

૨૫ (પૃ. ૨૧૫-૨૨૦)

રત્નસિંહસૂરિએ રત્નાકરગચ્છ (જુઓ આમાં રત્નકીર્તિસૂરિમાં કુટનોટ) રચાયે એ સિદ્ધ વાત છે. તે સૂરિના શિષ્યો નામે ઉદયવલ્લભસૂરિ અને જ્ઞાનસાગરસૂરિ હતા, તે વખતે ત્રંબાવતી નગરી (ખંભાત) માં ચોસવંશી સોની સિંહ (સીહુ, સીહગ એ પ્રાકૃત નામ છે.) વસતો હતો. તેને રમાદેવી (રામવિ) થી મેલાઈ (મેલ્ય) નામની પુત્રી હતી. તે જ્યારે સાત વર્ષની થઈ ત્યારે તેણીએ ઉક્ત શ્રીરત્નસિંહસૂરિના હસ્તેજ સંવત ૧૪૯૧ માં દીક્ષા લીધી. નામ ધર્મલક્ષ્મી રાખ્યું. આ વખતે રત્નચૂલા નામની મહત્તર હતી. તેની જ પાઠે આ ધર્મલક્ષ્મી આવ્યાં.

ગુરૂશ્રી રત્નસિંહસૂરિ વિહાર કરી દેલવાડે આવ્યા, ત્યારે ધર્મલક્ષ્મીએ પણ સાથે વિહાર કર્યો. અંગ, ભાષા, લીપિ, પ્રકરણ

થંથોનેા અભ્યાસ કરવાનું તેણીએ ચાલુ રાખ્યું હતું. રત્નસિંહસૂરિએ આ બાલકુમારી સાધ્વી ધર્મલક્ષ્મીને સં. ૧૫૦૧ માં મહત્તરાપદ આપ્યું. ત્યાર પછી માલવદેશમાં વિખ્યાત માંડવગઢમાં સૂરિ અને મહત્તરા બંને વિહાર કરી ગયાં. મહત્તરા ધર્મલક્ષ્મીએ શ્રાવિકાઓને અતિ ઉત્તમ ઉપદેશ અને યોગ આપવા માંડ્યો. તેની અનેક શિષ્યાઓમાં વિવેકશ્રી નામની પ્રવર્તિની હતી. આ માંડવગઢમાં પ્રવેશ કરવાનું વર્ષ સંવત્ ૧૫૮૭ છે. તે વખતે સંઘમાં મંડલુ અને ભીમ બંને ભાઈઓ સંઘપતિ સોની માણેક લોબ વગેરેએ આ મહત્તરા પ્રત્યે ઘણો પૂજ્યભાવ દાખવ્યો હતો.

આ કૃતિ રચનાર ઓસવંશી—આનંદમુનિ છે.

ઉદયચૂલા મહત્તરા.

૨૬ (પ. ૨૨૧-૨૨૨)

શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂર યુગપ્રધાન હતા અને તેમણે ઉદયચૂલાને મહત્તરાપદ આપ્યું હતું તેણીના સંસારપક્ષમાં પિતાનું નામ કર્મસી હતું. અને માતાનું નામ કરમાદે હતું. તે શિવચૂલાની પાટે આવ્યા.

આ મહત્તરાના ગુણાનુવાદમાં 'તુહ વાણી અભિનવી સૂખડી, સુણી નીગમઈ ભવિયણુ ભૂખડી' એમ જણાવેલું છે તે પરથી એ ચોક્કસ થાય છે કે સાધ્વીઓ પૂર્વે શ્રાવિકાવર્ગાદિ સમુદાયમાં વ્યાખ્યાન આપતી હતી. હાલમાં તેમ થતું નથી, માટે જ આ વાત પર લક્ષ્ય યેચવામાં આવે છે.

ગુણનિધાનસૂરિ-સ્તુતિ (અંચલગચ્છ)

૨૭ (પ. ૨૨૩)

આ સૂરિ અંચલગચ્છમાં ૬૨ મા પદ્ધર થયા. તેમનેા જન્મ પાટણ નગરમાં શ્રી (માલી) વંશમાં નગરાજ નામે શેકની લીલાદેવી ભાર્યાથી સંવત્ ૧૫૪૮ ના માહ સુદમાં થયો. નામ સોનપાલ હતું. (આમ અંચલગચ્છની પદ્માવલિમાં જણાવ્યું છે. આ સૂરિની

સ્તુતિમાં વિશેષ જે સાધરો નામ આવે છે, તે નગરાજ શેઠના પિતાનું નામ જણાય છે.) સોનપાલની કાંતિ ઘણી મનોહર હતી.

સિદ્ધાંતસાગર ગુરુ વિચરતા ત્યાં આગ્યા શ્રેણિક રાજ્યે જેમ મહાવીર પ્રભુને મેઘકુમાર અર્પણ કર્યો હતો; તેમ માત-પિતાએ પૂર્વોક્ત કુમાર આ ગુરુને આપ્યો. વિ. સં. ૧૫૫૨ માં પાટણમાં જ તેને દીક્ષા આપવામાં આવી હતી.

થોડા દિવસોમાં જ વજ્ર સ્વામીની જેમ તે ઘણા થથેના જાણુ થયા. ત્યાર પછી વિ સં. ૧૫૬૫ માં જંબુનગર (જંબુ-સર) માં ભાવસાગરસૂરિ ગચ્છપતિએ તે મુનિને સૂરિપદ આપ્યું હતું. તે વખતે ઉત્સવમાં શ્રીવંશના મંત્રી ધરણે ઘણા ધનનો વ્યય કર્યો હતો. ત્રંબાવતી નગરી (ખંભાત ના પ્રાગ્વંશીય સાહ વિજ્ઞાહરે (ઉત્સવ કરી) વિ. સં. ૧૫૮૪ માં તેમને ગચ્છનાયક પદ અપાવ્યું હતું. એ ગુણનિધાનસૂરિ પૂર્વસૂરિઓની જેમ શુભ શાંત રસના સાગર હતા. વિમલ કીર્તિને ધારણ કરતા ઘણા વરસો સુધી વિચર્યા હતા. ' અતિશયોના પાત્ર, ગુણમણિના રોહણાયલ, શ્રીજિનશાસનરૂપી વનના સૂરિસિંહ ગુણનિધાન ગુરુ વિબુધ જનોને યોધ પમાડતા ચિર કાલ જ્યવંતા વર્તો.' સ્તુતિના અંતિમ આ ઉદ્ગારથી ગુણનિધાન સૂરિની વિદ્યમાનતામાં જ તેમના ગચ્છનાયકપદ પછી તેમના ભક્ત કોઇ શિષ્યે આ સ્તુતિ રચી જણાય છે.

[વિ. સં. ૧૬૮૬ માં વા. દેવસાગરે રચેલા વ્યુત્પત્તિ રતનાકરની પ્રશસ્તિમાં પ્રસ્તુત સૂરિના ગુણો વર્ણવ્યા છે (જૂઓ જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૬૧). પટ્ટાવલિમાં જે ખબર આપી છે, તેના કરતાં આ સ્તુતિ-માંથી કેટલીક હકીકતો નવી પ્રાપ્ત થઈ છે. તેમાં જણાવવા પ્રમાણે સૂરિપદ અને ગચ્છનાયકપદ બંને સં. ૧૫૮૪ માં મળ્યાં, પણ આમાં ૧૫૬૫માં સૂરિપદ મળ્યું તેમ જણાવ્યું છે. વળી જન્મના વર્ષ ઉપરાંત આમાં માસ પણ મળે છે. ઉત્સવ કરનારાઓનાં નામ પણ મળે છે. પટ્ટાવ-લિમાં જણાવ્યું છે કે આ સૂરિ સં. ૧૬૦૧ માં નિર્વાણ પામ્યા. સિદ્ધાંત-

સાગર તે ૬૦ માં પદ્મધર-જન્મ સં. ૧૫૦૬ માં, પિતા પાટણ નગરના સોની જાવડ. માતા પૂરલદે, મૂલ નામ સોનપાલ, દીક્ષા સં. ૧૫૧૨, આચાર્યપદ સં. ૧૫૪૧, ગચ્છનાયકપદ સં. ૧૫૪૨, સ્વર્ગવાસ સં. ૧૫૬૦ અને ભાવસાગરસૂરિ એ તેના પદ્મધર ૬૧મા. તે મારવાડ દેશમાં નરસાણી ગામમાં વેરા સાંગાની સિંગારદે કાર્યાના પુત્ર ભાવડ નામે સં. ૧૫૧૦ માં જન્મ્યા. ૧૫૨૦ માં અંભાતમાં જ્યકેસરિસૂરિ હસ્તે દીક્ષા લીધી, ૧૫૬૦ માં માંડલમાં આચાર્યપદ અને ગચ્છેશપદ મળ્યું. ૧૫૮૩ માં સ્વર્ગસ્થ થયા.]

જિનેશ્વરસૂરિ—વીવાહલો.

રાસ ૨૮ (પૃ. ૨૨૪-૨૨૭)

મરુદેશના મરુકોટ્ટુ (મરોટ) નગરમાં પ્રસિધ્ધ ભંડારી નેમિચંદ્ર (ષષ્ટિશતકના રચનાર) ને ત્યાં તેની ભાર્યા લખમિણી (લક્ષ્મી)થી સંવત ૧૨૪૫ ના માગસર સુદ ૧૧ ને દિને આ સૂરિનો જન્મ થયો. તેનું નામ અંબડ પાડવામાં આવ્યું હતું. બાલ્યાવસ્થામાં સંયમશ્રી પરણવાની પ્રબલ ઇચ્છા માતાને નિવેદન કરી હતી. અનુમતિ મળતાં ખેડન ગરમાં શાંતિજિનમંદિરમાં નંદી માંડી જિનપતિસૂરિ (ખરતરગચ્છીય) પાસે (સં. ૧૨૫૫માં) દીક્ષા લીધી. કવિએ આ પ્રસંગનું વર્ણન ઘણું સાફ કર્યું છે. તેનો ઉત્સવ પિતા નેમિચંદ્રે કર્યો. દીક્ષિત થયે વીરપ્રભ નામ રાખવામાં આવ્યું. ગુરુપ્રસાદથી જ્ઞાનસમુદ્રના અવગાહન કર્યો પછી ક્રમે ક્રમે તેમણે જિનપતિસૂરિનો પદ ઉદ્ધર્યો. આર્યસુહસ્તિની જેમ તેમણે મહીતલને જિનમંદિરેથી મંડિત કરાવ્યું હતું. શ્રીવજ્રસ્વામીની જેમ અનેક રીતે તીર્થ (શાસન) ની ઉન્નતિ કરી હતી. જાબાલિપુર (જલોર) માં શા. પ્રબોધમૂર્તિગણિને પોતાનો અંત સમય જાણી સ્વયં પોતાની પાટપર સ્થાપ્યા. તેમનું નામ જિનપ્રબોધસૂરિ પાડ્યું (૧૩૩૧ના આશ્વિન વદિ ૫ ને દિને), અને પોતે અનશન કરી સ્વર્ગે સિધાવ્યા (સં. ૧૩૩૧ ના આશ્વિન વદિ ૬ ને દિને)

[આ ઉપરાંત ખરતર ગચ્છની પદ્માવલિમાંથી એ મળી આવે છે કે આ સૂરિનું પદસ્થાપન સં. ૧૨૭૮ ના માઘ સુદિ ૬ ને દિને

સર્વદેવાચાર્યે બલેરમાં કર્યું. ખ. પટ્ટાવલીનો આ ઉલ્લેખ પ્રામાણિક જણાય છે. કારણ કે જિનપતિસૂરિના શિષ્ય પૂર્ણભદ્રગણિએ આ જિનેશ્વરસૂરિની આજ્ઞાથી વિ. સં. ૧૨૮૫માં જેસલમેરમાં પૂર્વોક્ત સર્વ-દેવાચાર્ય સાથે રહી રચેલા ધન્ય-શાલિભદ્રચરિત્રની પ્રશસ્તિમાં જણાવ્યું છે કે -“ જિનપતિસૂરિના સ્વર્ગવાસ (વિ. સં. ૧૨૭૭) પછી વીરપ્રભ સાધુને સર્વદેવાચાર્યે ગુરુપદ આપી વસતિનિવાસસ્થાપક (જિનેશ્વરસૂરિ) ના નામથી પ્રસિદ્ધ કર્યા. ” (જૂઓ જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૨, શ્લોક ૦૬ ગા. ઓ. સિરીઝ વડોદરા તરફથી પ્રકાશિત) આ જિનેશ્વરસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૧૩ માં પાલહણપુરમાં શ્રાવકધર્મ પ્રકરણ રચ્યું હતું. તેમના સંક્ષિપ્ત પરિચય માટે ઉપર્યુક્ત સૂચીમાં-અપ્રસિદ્ધ-મન્થશ્રન્થકૃતપરિચય (પૃ. ૩૭-૩૮) જૂઓ. આ ધાર્મિક વીવાહલાની મનોહર કૃતિ ચરિત્રનાયક સૂરિના શિષ્ય શ્રીસોમમૂર્તિ ગણિએ સદ્ગતના સ્વર્ગવાસ પછી રચી છે. તેથી સં. ૧૪ માં સૈકાના પ્રારંભની સાધનો સારો ખ્યાલ આપે તેમ છે.

જિનોદયસૂરિ.

રાસ ૨૯ (પૃ. ૨૨૮-૨૩૨) ૩૦ વિ ૧૬લો (પૃ. ૨૩૩-૨૩૭)

રાસકાર પ્રથમ શ્રીશાંતિનાથ અને સરસ્વતીનું મંગલાચરણ કરી જણાવે છે કે ચંદ્રગચ્છની વજ્રશાખામાં અભયદેવસૂર (૪૨), જિનવલ્લભસૂરિ, જિનહત્તસૂરિ, જિનચંદ્ર, જિનપતિ, જિનેશ્વર, જિનપ્રબોધ, જિનચંદ્ર, જિનકુશલ (સંધુદેશવિહારી), જિનપદ્મ, જિનલઘ્નિ, જિનચંદ્ર (૫૩) એ સૂરિઓ અનુક્રમે થયા. એ છેલ્લા જિનચંદ્રની પાટે જિનોદયસૂરિ (૫૪) થયા.

તેમનો જન્મ ગૂજરાતમાં પાલહણપુરમાં સં. ૧૩૭૫માં માલદશાખ (ગોત્ર) ધરનાર શા. રૂદ્રપાલને ત્યાં તેની લાર્યા ધારલદેવીથી થયો. નામ સમરો (સમરિગો) પાડ્યું. એક વખતે જિનકુશલસૂરિ ત્યાં પધર્યા હતા. તેમના ઉપદેશથી બાલ્યાવસ્થામાં જ સંયમશ્રી પરણવા પ્રબલ લાવના થઈ, તેથી સં. ૧૩૮૨ (એક પટ્ટાવલિમાં ૮૯ લખ્યું છે) માં

પાલકુણ્ડપુરથી ભીમપલ્લી (એક પટ્ટાવલિમાં ભીમસાલ) નગરીમાં જઈ મહાવીર પ્રાસાદમાં માતાપિતાએ નંદી મહોત્સવ કર્યો. અને તે વખતે સમરાએ ક્રીલહુ નામની જહેન સાથે, વૈરાગ્ય ઉપજતાં શ્રીજિનકુશલસૂરિ પાસે દીક્ષા લીધી. નામ સોમપ્રભ પાડ્યું. સં. ૧૪૦૬ માં જ્ઞેસલ-મેરમાં ગુરુએ વાણ્ણરિચ (વાચનાચાર્ય) પદ પર સ્થાપિત કર્યાં. જિનચંદ્ર સૂરિ વિચરના ખંભાતમાં પધાર્યા ત્યારે સં. ૧૪૧૫ માં દિલ્હી નિવાસી શ્રીમાલી રૂદ્રપાલ નીળાના સુત શાહ રતનો તથા પૂનો (પુનિગ) અને સપરિવાર ગુરુદર્શને આવ્યા અને તરુણપ્રભસૂરિને વંદન કરી ગુરુપદસ્થાપનાના મહોત્સવ માટે વિનતિ કરી આદેશ મેળવ્યો. ઘણા સમુદાય એકત્ર થયો. આઘાઠ સુ(વ)દ ૧૩ને દિને અજિ-તનાથના પ્રાસાદ (જે સલે કરાવેલા)માં તે સંઘવી રતના તથા પૂનાએ કરેલા નંદીમહોત્સવમાં વા. સોમપ્રભગણિને તરુણપ્રભાચાર્યે જિન-ચંદ્રસૂરિની પાઠે સ્થાપી તેમનું નામ જિનોદયસૂરિ રાખ્યું. ત્યાર પછી જિનોદય આચાર્યે ગૃજરાત, સંઘ, મેવાડ વિગેરે ઘણા દેશોમાં વિહાર કર્યો. તેમણે પાંચ પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. તેમને શિષ્ય ૨૩ અને સાધ્વી ૧૪ હતાં. (એક પટ્ટાવલિમાં શિષ્યની સંખ્યા ૨૮ જણાવી છે.) તેમણે અનેકને આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, વાણ્ણરિચ (વાચનાચાર્ય), મહંતરા, સંઘવી વગેરે પદ આપ્યાં હતાં.

[વિ. સં. ૧૪૧૨ માં રાજગૃહીના પાર્શ્વનાથ પ્રાસાદની પ્રશસ્તિનો શિલાલેખ કેતરનાર ૪૦ માલહાંગજ વૈજ્ઞાનિક સુશ્રાવક વીધા (વિદ્ધણુ) એ વિ. સં. ૧૪૨૩ માં બિહાર (મગધ)માં રચેલી જ્ઞાનપંચમીની ચોપાઠમાં પ્રસ્તુત સૂરિની પ્રશંસા કરી છે. વિ. સં. ૧૪૨૩ માં સા. ઉદયસિંહે આ સૂરિને શતકવૃત્તિ પુસ્તક (તાડપત્રીય) મૂદ્યથી લઈ અર્પણ કર્યું હતું. (જૂઓ જ્ઞેસલમેરલાં. સૂચી પૃ. ૩૬) વિ. સં. ૧૪૨૫ માં ઉકેશવંશીય સં. આંખાકે આ સૂરિના ઉપદેશથી દેવરાજપુરમાં તીર્થયાત્રોત્સવ કર્યો હતો અને સં. ૧૪૨૭ માં જિનોદયસૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. એમ જ્ઞેસલમેરના

જૈનમંદિર (શાંતિજિનાલય) ના શિલાલેખમાં જણાવ્યું છે. જૂઓ જેસલમેરમાં ૦ સૂચી પૃ. ૬૫]

તેઓ લોકહિતાચાર્યને પોતાના પદની શિક્ષા આપી પાટણમાં સં. ૧૪૩૨ ના ભાદ્રપદ સુદ (એક પટ્ટાવલિમાં વદ લખ્યું છે) ૧૧ ને દિને સ્વર્ગવાસ પામ્યા.

તેઓ પંચમી તિથિએ ઉપવાસ કરતા. તેમણે બાર ગામમાં અમારિ ઘોષણા કરાવી હતી. 'સુરતાણ સનાખત દેસલહરા સારંજનીશ્રાએ શ્રીશયુજ્યની યાત્રા કરી. સા. કેચરે સલખણપુરે પેસારો ક્રીધો. પાંચ પ્રાતઃકારક આચારિજ ઉપાધ્યાય વાચક મહત્તરા પ્રવર્તિની પદ સ્થાપક હતા'. એમ એક પટ્ટાવલિ જણાવે છે. તેની પાટે શ્રીજિન-રાજસૂરિ આવ્યા.

આમાંના રાસના કર્તા જ્ઞાનકલશ, ચરિત્રનાયકના શિષ્ય લાગે છે. આ પટ્ટાલિષેકરાસ જિનોદયસૂરિને જિનચંદ્રસૂરિના પદ પર સ્થાપિત કર્યા, તે અવસરમાં (સં. ૧૪૧૫ ની આસપાસમાં) રચાયો હશે એમ જણાય છે. જ્યારે વિવાહલાના કર્તા મેરુનંદનગણિ પોતાને જિનોદયસૂરિના હંસ્તદીક્ષિત શિષ્ય તરીકે ઓળખાવે છે. આ વિવાહલો જિનોદયસૂરિના સ્વર્ગવાસ (વિ. સં. ૧૪૩૨ પછી (૪૨ મી ગાથાથી સમજતા આશય પ્રમાણે સહગતની સ્તૂપ -પ્રતિમા સ્થાપિત થયા પછી) રચાયેલો જણાય છે. બન્ને કૃતિની રચના બહુ સારી છે. પ્રા. ગ્ર. ના અભ્યાસીઓને વિશેષ આનંદ-દાયક છે.

સંઘપતિ સમરસિંહ.

રાસ ૩૧ (પૃ. ૨૩૮-૨૫૩)

જૈન સમાજમાં મહામાત્ય વસ્તુપાળની પછી કીર્તિશાળી પદે સંઘપતિ સમરસિંહ જ શોભી શકે છે. હાલમાં જેમ લેખકો પૂર્વાપરની બાબતોને યથાસ્થાને ગોઠવી વીરપુરુષોને અમર કરી શકે

છે, તે પ્રમાણે પ્રાચીન સમયના ચરિત્રકારો જેનું ચરિત્ર આળે-ખતા હોય છે, તેની સાથે સંબંધ ધરાવતી અનેક આવશ્યક બાબતો તરફ દુર્લભ આપતા, આથી ઐતિહાસિક પ્રબંધોને યથા-સ્વરૂપ જાણવા માટે અનેક કલ્પનાના ઘોડા પર બેસી શંકા-પર્વ-તોને વટાવવા પડે છે.

રાસધાર પ્રથમ શત્રુંજય શિખર પર વિરાજમાન આદીશ્વર દેવને અને સર્વ ચરિત્રોને લક્ષિતભાવથી વંદન કરી, સરસ્વતીનું સ્મરણ કરી સંઘપતિદેસલપુત્ર સમરાતું સોહામણું ચરિત્ર સાંભળવા શ્રોતા-ઓને સાવધાન થવાનું કહે છે.

શ્રીશત્રુંજયતીર્થના ઉદ્ધારક પૂર્વે અનેક થઈ ગયા છે. પરંતું મુસલ-માની ત્રાસના વિકટ વખતમાં સમરસિંહે અવસરોચિત અતિમહત્વનું કાર્ય કર્યું છે. તેથી તેની મહત્તા દર્શાવતા કવિ કહે છે કે—“ ભરત અને સગર એ બન્ને તો અતુલ બલવાન ચક્રવર્તિ રાજા હતા અને પાંડવો પણ પૃથ્વીમાં પ્રચંડ અતિસબલ હતા, તેથી તેમણે તીર્થનો ઉદ્ધાર કર્યો. જાવડનો સયોગ થયો, તે પણ દુષ્કાળમાં—ઉદયમાં થયો. મંત્રિ બાહુકદેવ, તે પણ ભલેરા સમયમાં ઉપભ્યા. પરંતુ હવે તો નવી જ વાત છે કે—જે દોહિલા દિવસોમાં ક્ષત્રિયો ખડ્ગ લઈ શકતા નથી અને સાહસિકોનાં સાહસ ગળી જાય છે, તેવા દિવસોમાં જિનધર્મરૂપી વનમાં સમરસિંહે દેખાવ દીધો. અંધારામાં સ્ફટિક-મણિની જેમ તેના ગુણોનો પ્રકાશ જળહળે છે. જેણે મરુમંડલમાં અમૃતની સારણિ વહાવી, બાહુબલથી કલિયુગને જીતી કૃતયુગને અવતાર કર્યો. ઓસવાલકુલના ચંદ્ર સચરાચર કલિયુગના કાળા પક્ષમાં ચાંદરણરૂપ સમરસિંહ સમાન અન્યનો ઉદય નથી.”

શત્રુંજયતીર્થના ઉદ્ધાર કરનાર (૧૩) જાવડશાહ અને (૧૪) બાહુ-કદેવ થયા પછી (૧૫ મે) ઉદ્ધાર કરનાર આપણા ચરિત્રનાયક સંઘ-પતિ દેસલના પુત્ર સમરસિંહ છે. તેના પૂર્વજે પાલ્હણપુર કે બ્યાં પાલ્હવિહાર નામનો પાશ્વર્નાથનો પ્રાસાદ શોભે છે, ત્યાં વસતા હતા.

કર્તા, શરૂઆતમાં ઉપકેશ ગચ્છના મિહસૂરિ તે વખતે વિચરતા હતા, તેની પરંપરા જાણાવે છે કે, રત્નપ્રભ, યજ્ઞદેવ, કબ્બ, સિદ્ધ, દેવગુપ્ત એમ અનુક્રમે થયા પછી મિહસૂરિ થયા. પછી સમરાશાહની વંશપરંપરા આપે છે કે, ઉપકેશ (આશવાળ) વંશમાં વેસ્ટ કુલમાં સલખણો નામનો પ્રતાપી નર થયો, તેનો પુત્ર આજડ હતો, તેને ગોસલ નામનો પુત્ર હતો. તેને ગુણમતી લાયાથી ત્રણ પુત્ર નામે સંઘપતિ આસધર, દેસળ અને લૂણો થયા. એ ત્રણેની પત્નીનાં નામ રત્નશ્રી, ભોલી અને લાચી (લક્ષ્મી). દેસળને પોતાની લાયા ભોલીથી ત્રણ પુત્ર થયા-સહજે, સાહણે અને સમરસીહો (આપણો ચરિત્રનાયક). હવે ગોસલના સુત અણુહિલ-પુરમાં આવી વસ્યા અને ત્યાં રત્નપરીક્ષાથી-ઝવેરીના ધંધાથી રાય, રાણાને રંજિત કરતા હતા. અહીં પાદશાહ સુરતાણનો સુખો અલપખાન રાજ્ય કરતો હતો. દેસલસુત સમરસિંહે પોતાની અતુ-રાઈથી તેને રંજિત કર્યો હતો. ખાને તેને બહુ પ્રસાદ આપ્યો હતો. તે મીર મલિકથી માન પામતો હતો. તેના જ્યેષ્ઠ અંધુ સહજપાલે દક્ષિણમંડળના દેવગિરિમાં ચોવીસ જિનાલય કરી તેમાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી ધર્મવ્યાપાર કર્યો હતો. અને તેના અંધુ સાહણાએ સાગરથી ગંભીર એવા ખંભાત નગરમાં રહી પૂર્વજોની કીર્તિ પ્રાપ્ત કરી હતી.

“ ૧૪ મી શતાબ્દની મધ્યમાં અત્યાચારી અલ્લાઉદ્દીનનો આસુરી અવતાર થયો. તેણે આર્યાવર્તના આદર્શ અને અનુપમ એવાં અસંખ્ય દેવમંદિરો, કે જેના માટે સ્વર્ગના દેવો પણ આ પુણ્ય ભૂમિમાં જન્મ લેવાની વાંછા કરતા હતા, તેનો નાશ કરવાનો પ્રારંભ કર્યો. જેની રમણીયતાની બરાબરી સ્વર્ગનાં વિમાન પણ કરી શકતાં ન હતાં, તેવાં હજારો મંદિરોને ધૂળમાં મેળવી દીધાં. જે ભવ્ય અને શાંતસ્વરૂપી પ્રતિમાઓને એકજ વાર પ્રશાન્ત મનથી જોવાથી પાપીષ્ટ આત્મા પણ પવિત્ર થઈ જતા હતા, એવી અસંખ્ય દેવ-મૂર્તિઓને તેના પૂજકોનાં હૃદયો સાથે તેણે વિદીણું કરી નાખી. હાય ! આપણાલના પહેલાં ભરતભૂમિ જે જિનભવનોથી સુશોભિત હતી,

તેની વિભૂતિની કલ્પના પણ થવી કઠિન છે. તે અસુરના અધમ અનુભવીઓએ શત્રુજયતીર્થને પણ અસ્પૃષ્ટ અને અખંડિત રાખ્યું નહિ. તેઓએ તીર્થપતિ આદિનાથ ભગવાનની પૂજા—પ્રતિમાને પણ કંઠચ્છેદ કર્યો હતો, અને મહાભાગ ખાહડ મંત્રીના (વિ.સ. ૧૨૧૩)માં ઉદ્ધાર કરેલા મંદિરના કેટલાક ભાગોને ખંડિત કર્યા. ”—આ દુર્ઘટનાનાં સંબંધમાં જણાવ્યું છે કે:—

નિસુણો એ સમય પ્રેલવે તીર્થરાયદ ગંગણો એ,
ભગિયદ એ દરણારાવે નિકુરમનો મોહે પરિઓ એ.

સમરસિંહે પોતાના સાન દિવસો અને સુલતાનની પોતાનાં ઉપર અપૂર્વ પ્રીતિવાળી અનુકૂળ પરિસ્થિતિ જોઈ, તેના લાલ ઉઠાવવા નિશ્ચય કર્યો. હજુ પણ જેનાં સુકૃત સંકીર્તન ગાવામાં જૈનસમાજ પોતાનું અહોભાગ્ય સમજે છે, તે સુકૃત શત્રુજયનો ઉદ્ધાર છે. શત્રુજય તીર્થનો ઉદ્ધાર કરવો એ પોતાનું પ્રથમ અને શ્રેષ્ઠ કર્તવ્ય છે એમ સમજતાં, તેણે તે ઉદ્ધાર કરવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી. આદિનાથ બિંબનો ઉદ્ધાર કરવાનો અભિપ્રય લીધો. ત્યાર પછી સમરસિંહ ખાનખાનને લેટ્યો. તેના ગુણોથી રંજિત થયેલા ખાને પોતાનું મસ્તક ધૂણાવ્યું. આવવાનું કારણ પૂછતાં સમરસિંહે અરદાસ કરી કે અમહારી આશાનું અવલંબન હિંદુઓની હજ લાગી નાખી છે, તેથી હિંદુ દુનિયા નિરાશ થઈ છે. ખાને સૌમ્ય નજરથી જોઈ સમરસને માન આપ્યું—તીર્થ માંડવાનું ફરમાન આપ્યું. અહિંકર મલિકને ખુદ પોતે જ એ સંબંધી આજ્ઞા કરી. ખાન પાસેથી ફરમાન મળતાં પ્રસન્ન થઈ સમરા શાહ ઘરે આવ્યા. ક્ષણમાં જિનમંદિરે જઈ શ્રમણ સંઘને વિનતી કરી. સંઘે બુદ્ધિથી બહુ પ્રકારે વિચાર કરી પસાય કર્યો. આજ્ઞા આપી જણાવ્યું કે—

“શાસનના શ્રેષ્ઠ શણગારરૂપ મંત્રી વસ્તુપાલ અને તેજપાલ એ બન્ને ષડ્દર્શનના દાતાર અને જિનધર્મના એ નિર્મલ નેત્રરૂપ હતા. તેઓ રાય સુલતાનના આદેશથી શ્રેષ્ઠ ફલહી લાવ્યા હતા. આ દુષ્પ્રમ કાળની આણુ વર્તતાં આજે તેનો અવસર રહ્યો નથી. તો તું પુણ્યનો પ્રકાશ કર અને જિનવરધર્મને ઉદ્ધર”

શ્રીસિદ્ધસૂરિ(વિ.સં.૧૩૭૧માં શ્રીશત્રુઙ્ગ્ય તીર્થના અધિરાજ આદીશ્વર પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરનાર)ના શિષ્ય શ્રી^૧કક્કસૂરિ (સૂરિપદ^૨ વિ. સં. ૧૩૭૧માં કા. શુ. ૫)એ વિ. સં. ૧૩૯૩ માં કુંજરોટપુરમાં રહીને રચેલા નાભિનંદનોદ્વાર પ્રબંધમાં (ત્રીજા પ્રસ્તાવના અંતમાં) જણાવ્યું છે કે તીર્થોદ્ધાર કરમાન પ્રાપ્ત કરી આવતાં સંઘના મુખ્ય પુરુષોએ સામા જઈ સમરાશાહનો સારો સત્કાર કર્યો હતો. સમરાશાહે પોતાને ત્યાં આવેલ બંધુતુલ્ય મલિક મહિરામને વિવિધ ભેટણાથી પ્રસન્ન કરી વિસર્જન કર્યો હતો. પોષધાણ્યમાં જઈ સમરાશાહે સિદ્ધસૂરિને તીર્થોદ્ધાર-કરમાનની પ્રાપ્તિ સૂચવી. દેવદ્રેષી છતાં ખાને અનુમતિ આપી એથી સિદ્ધસૂરિએ સમરાશાહના ભાગ્યની પ્રશંસા કરી પ્રોત્સાહન કર્યું. ' મં. વસ્તુ-

૧ પ્રસ્તુત સિદ્ધસૂરિનો પરિચય રાસકારે પ્રારંભમાં જ કરાવ્યો છે, તેમના શિષ્ય કક્કસૂરિનું સૂરિપદ પહેલાં ' મેરુગિરિ ' નામ હતું. વિ. સં. ૧૩૭૧ ના માહ શુ ૧૪ ના દિવસે શ્રીશત્રુઙ્ગ્યતીર્થમાં પ્રતિષ્ઠા કર્યા પછી સિદ્ધસૂરિએ ખૂના ઠમાં વિ. સં. ૧૩૭૧ ના દ્વાગણ શુ. ૫ (શત્રુઙ્ગ્યપ્રતિષ્ઠા પછી ૨૧ મા દિવસે) સૂરિપદ આપી તેમને ' કક્કસૂરિ ' નામથી પ્રસિદ્ધ કર્યા હતા. એમ તેઓએ સ્વયં પોતાના રચેલ પ્રબંધમાં સૂચવ્યું છે.

૨ ત્રયોદશર્ચતરેકસપ્તત્યાડમ્પદિકૈર્ગૈતઃ ।

નભુને સાંસ પચ્ચમ્યાં શુક્રાયામમવત્ પદમ્ ॥

—નાભિનંદનોદ્ધાર પ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૫ મો, શ્લોક ૯૨૬)

૩ શ્રીપુણ્ડરીકગિરિશેખરતીર્થનાથ-સંસ્થાપનાવિધિમુસૂત્રણસૂત્રધારઃ ।

શ્રીસિદ્ધસૂરારમવદ્ ગુફચક્રવર્તી તત્તિઠ્ઠ્ય એતદતનોદ્ ગુફકક્કસૂરિઃ ।

કંજરોટપુરસ્થેન શ્રીમતા કક્કસૂરિણા ।

ત્રિનશતિસદ્ગુણે વ્યં પ્રવચ્નોડયં વિનિર્મિતઃ॥

—નાભિનંદનોદ્ધાર પ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૫ મો, શ્લોક ૧૦૨૭-૩૩)

પં. ભાગવાનુદાસ હર્ષચંદ્રની કૃપાથી આ પ્રબંધના છેલ્લા બે પ્રસ્તાવ અમ્હારા લેવામાં આવ્યા છે, તેના આધારે આ રાસસારમાં વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ થઈ શક્યું છે, એથી આ શ્રેયસ્કર કાર્યમાં તેઓ પણ એક પ્રકારે નિમિત્તભૂત છે, એમ કહેવું અસ્થાને નથી. આશા છે કે તેઓ સ્વલ્પ સમયમાં આ સંસ્કૃત પ્રબંધને સંશોધિત કરી પ્રસિદ્ધિમાં મૂકશે.

—લા. ભ. ગાંધી.

પાલે પહેલાં આણેલી મગ્માણુશૈલફલહી ભોંયરામાં સ્થાપેલી આને પણ અક્ષતાંગ વિદ્યમાન છે, તે તેને જ મૂલનાયક તરીકે સ્થાપન કરાવું ?' સમરાશાહના આ પ્રશ્નના પ્રત્યુત્તરમાં સિદ્ધસૂરિએ દેસલશાહ વિ.ની સમક્ષમાં જણાવ્યું કે-“પૂર્વોક્ત ફલહી મંત્રીશ્વરે સંઘના ઉત્સંગમાં સ્થાપેલી હોવાથી ચતુર્વિધ સંઘની અનુમતિ લઈ તે ફલહીથી શત્રુજ્ય તીર્થમાં મૂલનાયક બિંબ કરાવાય.” સમરાશાહ સાથે દેસલશાહ ત્યાર પછી ઘરે આવ્યા.

પ્રબંધકાર ૪ થા પ્રસ્તાવમાં જણાવે છે કે-અરિષ્ટનેમિ-જિન મંદિરે આચાર્યો, સંઘના મુખ્ય શ્રાવકો વિગેરે સંઘ મેળવી સમરાશાહે સંઘ આગળ વિજ્ઞાપિત કરી કે-‘કલિકાલના વશથી ધર્મવૈરી મ્લેચ્છોએ શ્રીશત્રુજ્યતીર્થને ઉચ્છેદ કર્યો છે, તીર્થ-તીર્થનાયકનો ઉચ્છેદ થતાં પૃથ્વીમાં શ્રાવકોના બધા ધર્મો અસ્ત થયા. તીર્થના અભાવમાં દ્રવ્યસ્તવના અધિકારી ભાવી શ્રાવકો દ્રવ્યસ્તવ કેવી રીતે આરાધે ? ચારે પ્રકારના ધર્મોમાં ભાવની મુખ્યતા છે કે જેનાથી શ્રેયસ્કરી પ્રભાવના થઈ શકે છે. ભાવના યાત્રામાં થાય. યાત્રા તીર્થપતિ હોય ત્યારે બને.

૧ રાસકારે આ દુર્ઘટનાના દુઃખદ વર્ણનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી, પરંતુ તત્કાલીન વિદ્યમાન શ્રીજિનપ્રભસૂરિએ પોતાના ત્રિવિધતીર્થકલ્પમાં શત્રુજ્યતીર્થકલ્પ (૨ચના સં.૧૩૮૫)માં જણાવ્યું છે કે જાવડશાહે સ્થાપેલ બિંબને વિ.સં. ૧૩૬૯ માં કલિકાલના વશથી મ્લેચ્છોએ ભાંગી નાંખ્યું. જૂઓ—

“ હી ! પ્રહર્તુ-ક્રિયાસ્થાનસદ્ગુણે વિક્રમવત્સરં ।

જાવડિસ્થાપિતં વિમ્બં મ્લેચ્છૈર્ભંગનં કલેર્વશન્ત ॥ ”

ઉપદેશતરંગિણી (પૃ. ૧૩૬-૧૩૭)માં જણાવ્યું છે કે-યોગિનીપુર (દિલ્લી)થી સોરઠમાં આવેલ એક લાખ એંશી હવર સાહણે (કોળે ?) સં. પેથડ-ઝાંઝણુ-શાહે કરવેલ યોનાની બોલથી મંદેલ મંદિર લેખ શત્રુજ્ય પર ચડી જાવડશાહે સ્થાપેલી પ્રતિમાનો ભંગ કર્યો હતો. જૂઓ તે ઉલ્લેખ—

“ યોગિનીપુરતો લક્ષાક્ષીતિસહસ્રસાહષેન સુરત્રાયાં સમાગતેન સં૦ પેથડદે-
-ઝાંઝણુકારિતકનકચોલવેષ્ટિતવિહારં દૃષ્ટ્વા શ્રી શત્રુજ્યારૂઢેન જાવડિપ્રતિમામહઃ
કૃતઃ । તદા સુરત્રાણમહામાન્યદેસલહરં સા૦ સમરાકેન સુરત્રાણફુરમાણાદ્ દેવલોકિપુ
શ્રીચસ્તુપાલપ્રતિમાસ્થાપનપરેષ્વપિ મહતા વલેન સં. ૧૨૭૧ વર્ષે પ્રતિમોદ્ધારઃ
કૃતો મહામહોત્સવેન ॥ ”

લા. ભ. ગાંધી.

આમ હોવાથી શ્રીસંઘની અનુજા થાય તે હું તીર્થાધિપતિ કરાવું. મં. વસ્તુપાલે પહેલાં મમ્માણી આણથી આણેલી ફલહી લોચરામાં અક્ષત વિદ્યમાન છે, એ ફલહી મંત્રીશ્વરે શ્રીસંઘના ઉત્સંગમાં સ્થાપી છે; તે શ્રીસંઘના આદેશથી તે અથવા ળીજ કરાવું.’ સમરાશાહની તથા તેના પિતા દેસલનો પ્રશંસા કરી સઘે પ્રત્યુત્તર આપ્યો કે—“ મંત્રીએ રત્નભૂત એ પૂર્વોક્ત ફલહી ઘણા દ્રવ્યના વ્યયથી આણેલી છે, તેને સ્થાપવાનો અત્યારે અવસર નથી. તે આરાસણુ ફલહીથી તું નવી પ્રતિમા કરાવ.” સમરાશાહે સંઘના આદેશને શિર ચડાવી ઘરે જઈ પોતાના પિતા દેસલસાહ આગળ તે આદેશ જણાવ્યો.

રાસકાર ચોથી ભાષામાં જણાવે છે કે—શ્રીસંઘનો આદેશ મળતાં અતિધર્મિષ્ઠ ચિત્તવાળા સં. દેસલ અતિહર્ષિત થયા. સમરશાહ સાથે ઉપાશ્રયમાં જઈ સિદ્ધસૂરિને પ્રણામ કરી તેઓએ વિનંતિ કરી કે—આપના પસાયથી અમ્હે અનેક મનોરથ સફલ કર્યા છે, શત્રુજ્યતીર્થ ઉદ્ધરવા ભાવ ઉપજ્યો છે, આપના એક તપોધનને સહાયક તરીકે

૧ મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલે આ મમ્માણુ ફલહી મોજદીન સુલતાન અને સં. પૂનહ દારા કેવી યુક્ત પ્રયુક્તિથી મેળવી હતી; તે માટે રાજશેખરસૂરિકૃત પ્રબંધ કાવમાં ‘વસ્તુપાલપ્રબંધ’ વિગેરે જૂઓ. સંક્ષેપમાં નીચે પ્રમાણે—

“ વસ્તુપાલમંત્રીએ ખંભાતની સમીપ આવેલી મોજદીન સુલતાનની માતાને પહેલાં કુંટાવી હતી, પછી સઘળું પાછું વાળવા પૂર્વક પહેરામણી કરી હજ સુધી સાથે જઈ ત્યાં ત્રણ લાખનું તોરણ કરાવી પાછી મોકલી હતી. તેણી દીક્ષી પહોંચી, ત્યારે સામે આવેલા મોજદીન સુલતાને પૂચ્છ્યું કે—અમ્મા! સુખે યાત્રા થઈ, તેણી(મોજદીન સુલતાનની મા)એ કહ્યું કે—‘સ્વધર્મપુત્ર વસ્તુપાલના પસાયથી’ ત્યાર પછી સુલતાને વસ્તુપાલને આંધવ તરીકે સ્વીકાર્યો. વસ્તુપાલને દીક્ષીમાં સામે જવા પૂર્વક મહોત્સવથી બોલાવ્યો. પોતાનું અર્ધરાજ્ય દેવા લાગતાં મંત્રીએ નાગપુર(નાગોર)ની સમીપ રહેલ મમ્માણિ ખાણની ત્રણ પ્રતિમા માગી. (મન્ત્રિણા નાગપુરાસન્નમસ્માન્નિચ્છાણિપ્રતિમાત્રયં માર્ગિતમ્ ।) તુષ્ટ થયેલા સુલતાને ખાણ મોંપી. ત્યાર પછી સ્વસ્થાને આવી મમ્માણી શ્રીશત્રુંજયના ચુગાદિજનનો પ્રતિમા, પુંડરીક પ્રતિમા, અને તેજલપુરની પાશ્વપ્રતિમા એ ત્રણ પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠા કરાવી પૂજ્ય કરી હતી. ”

—ઉપદેશતરંગિણી (ય. વિ. ગ્રંથમાલાથી પ્રકાશિત પૃ. ૧૩૨-૧૩૪.

आपो. त्थार पछी पं. भहन आदेश लथ सुगुरुना वयनने मनमां दढ धारणु करी आरासणु पडोन्थ्या. त्यां राणो महीपालदेव राणत राण्य करता हता, जे वीर स्व-परनी लवदया नलुता हता. तेना सुराण्यमां पाता नामनो श्रेष्ठ मंत्री हतो, चन्द्रकण्डे रहेल खडोरनी जेवो जे मंत्री लहु काम सारतो हतो.

राणो महीपाल अने मं. पाताप्रणंधकार नलुवे छे के-समराशाहे स. हेसलना आदेश प्रमाणे आरासणुनी आणुथी जिनपिंजने लाववा माणुसो भोकल्या हता. समराशाह तरक्षुथी विरूपित अने लेटणुं लथ ते लोके आरासणु आणुना स्वामी पासो आल्या, ते वणते कुमारपालसदश महीपालदेव (आरासणु आणुना स्वामी) त्रसंगमयुरमां राण्य करतो हतो. जे न्-मथी मांस, विज्या, महिरा स्वयं आतो-पीतो नहि, भीनज्योने तेथी शकतो हतो. त्रस लवनी डिंसा करतो नहि, तेना राण्यमां डिंसक स्थिति पामनो नहि. जेनी अमारि आशथी नाना भोकरा अथवा पाडाने पणु केउं हणुी शकतुं नहि, नूने अथवा शय्याने तउके नापी शकतुं नहि. लुव

१ साक्षर श्रीयुत जिनविज्यलुमे शत्रुंजयतीशोद्धर प्रणंध (आत्मानंद सभा भावनगरथी प्रकाशित)ना उपोद्घात (पृ. ३२)मां नलुणुं छे के- ' बादशाहके आधीनमें मम्माणकी संगमरकी खानें थी. जिनमें बहुत ऊंचो जातिका पत्थर निकलता था. समरासाहने वहांसे पत्थर लेनेकी इजाजत मांगी. बादशाहने खुशी पूर्वक लेने दिया. ' आ उल्लेख युक्त नलुणुतो नथो. रास-प्रणंधकारना उपयुक्त प्रवचन प्रमाणे पडेलो मंत्रीवर परतुपाले भागदीन सुलतानना आदेशथी भेणवेली मन्माणुइलडी ते वणते भोयराभां अक्षतांग विद्यमान हती. छतां दीर्घदर्शी अवसरस सधे ते स्थापवाते निबंध करतां समराशाहे महीपालराणुना आधीनमां रहेली आरासणुआणुथी आदिजिनपिंज माटे इलडी-शिला आणुी हती.

' मन्माणु ' शब्द परनी टिप्पणीमां जिनवि. नलुणुवे छे के- 'मम्माण' कहां पर ह इसका कुछ पता नहीं लगा. परंतु मन्माणु आणु नागपुर (नागौर) पासो हती, जेम उपदेशतरंगिणी (पृ. १३२-३३)वि. मां नलुणुं छे. (पृ. १२३ नी टिप्पणी नूओ)

—ला. ल. गांधी.

ટામાં પણ જુગારીઓ પણ સોગડીથી રમતા છતાં 'મારૂં' એવી વાણી કદાપિ બોલી શકતા નહિ. એના ઘોડાઓ પણ ગલણાથી ગળેલા પાણીને પીતા હતા. માહેન્દર છતાં પણ 'જૈનધર્મ' પ્રત્યે દઢશ્રદ્ધાવાળો જે રાજા હમ્મેશાં દિવસે જ ભોજન કરતો હતો.

તેનો મં. પાતા ગંભીરપ્રકૃતિ અને શુભી હતો. સમરાશાહનાં માણસો ભેટણા સાથે વિજ્ઞપ્તિ લઈ રાજા મહીપાલદેવના દર્શને ગયા. રાણાના આદેશથી મંત્રીએ ઉંચા સ્વરે વિજ્ઞપ્તિ વાંચી. તેનો અર્થ જાણી રાણાજી મહીપાલ બોલ્યા—

“ સમરસિંહ ધન્ય છે, એનો જન્મ સફલ છે, કે જેની મતિ આ કલિકાલમાં પણ કૃતયુગને અનુકૂલ છે. હું પણ ધન્યવાદને પાત્ર છું, કે જેને આરાસણ પાષાણોની ખાણ છે; અન્યથા આ વિષયમાં હું સ્મરણોચિત ક્યાંથી થાત ? પાતા મંત્રિ! સમરાશાહનું ભેટણું પાછું આપ, પુણ્ય માટે ધન કેમ લેવાય ? ધન, પરિવાર અને જીવિત વડે પણ ધર્મ કરાય છે, તે તે ભેટણામાત્રથી ફેગટ કેમ હારી જવાય ? તેમ જ બિંબોનો દલવિભાગ ગ્રહણ કરનારાઓ પાસેથી રાજાનો જે વિભાગ (કર) લેવાય છે, તે પણ મેં હાલ મૂક્યો છે. આ કાર્ય કરવામાં જે કંઈ પણ જીવે, ત્યાં ત્યાં મહને પણ પુણ્યનો અંશ હો એમ હું કહીશ. ”

એ પ્રમાણે કહી મહીપાલરાજા સમરનાં માણસો અને મં. પાતા સાથે આરાસણની ખાણે ગયા. ત્યાં દલપાટન કરનાર સર્વ સૂત્રધારોને સન્માન પૂર્વક બોલાવી મૂલબિંબ કલ્પ્યું. સૂત્રધારોએ યથેષ્ટ માગ્યે છતે મહીપાલરાણાએ તેનાથી અધિકની અનુમતિ આપી. શુભ મુદ્દતે રાજાએ ખાણ-પૂજાપૂર્વક આરંભ કરાવ્યો. તે વખતે સમરાશાહનાં માણસોએ સોનાનાં આભૂષણો, વસ્ત્રો, તાંબૂલો, ભોજનો વિગેરેથી સર્વ સૂત્રધારોનું સન્માન કર્યું હતું. મહોત્સવ કરી દાન આપી સત્રાગાર-ભોજનશાલા ખુલ્લી મૂકી હતી.

કાર્યનો આરંભ કરાવી મંત્રી(પાતા)ને ત્યાં સ્થાપી મહીપાલ-રાજા ત્રિવિંગમપુરે ગયા. રાજા અને સમરાશાહ પ્રતિદિવસ જતાં

आवतां माणुसोथी तेना सभाचार भेणवता अने शिक्षा-सूचना करता हता. थोडा दिवसमां इलही ढाढी, परंतु तेने न्यारे पाणीथी लींज-वीने जेध, त्यारे ते मध्यमां डूटेवी रेभावाणी जणुध. समराशाडे पणु तेने दोषित जणुवी आवेला माणुसो साथे नवी कराववा शिक्षा भोक्ली. इरीथी काम आरंभतां डूटेवी ते इलहीना भे कटका थध गया.

त्यार पछी राणुनेा मंत्री अने समराशाडना अधिकारी माणुसो भिन्न थया. अने अष्टम तप करी डालने संधारे रह्या. त्रीणु रात्रे साक्षात् शासनदेवी अने कुपर्दीयक्ष प्रत्यक्ष थध मंत्री प्रत्ये बोदया के- 'मंत्रोश्वर ! आप श्रावकोमां शिरोभणुि अने जैनधर्मना विज्ञ होवा छतां पणु अज्ञानी जेम केम थया ? अम्हाइं समरणु कर्था विना आरंभ कथों ? तेम करतुं शुं तमने उचित छे ? समरसिंडना लाग्यथी कार्य-सिद्धि थशे. आणुन! अमुक लागथी ते जिंभ भेणवो.' शासनदेव-देवीना वचन प्रमाणे स्फटिकरत्नसदृश निर्दोष शिला इलही भेणवी.

मंत्री (पाता) अे पाटणुमां समराशाडने सभाचार पडोंयाडया. हेसलशाडे वधामणुी लावनारने पुरां समराशाड)द्वारा भे पटसूत्र अने सोनानी लल हांत साथे अयावी. आचार्यो, साधुओ, श्रावको विगेरे संघने अेकर करी मडोत्सव आरंभ्यो. संघपूज, दान विगेरे कर्था पछी हेसलशाडे संघ आगण भे हाथ जेडी विज्ञापना करी के- 'संघना आदेश-पसायथी मूलनायकनी भूर्ति माटे इलही इषणुरहित थध छे, तो आ इलहीथी जिंभ करावुं के मंत्रि (वस्तुपाल) संघधी इलहीथी ?' संघे पूर्वोक्त प्रत्युत्तर आभ्यो.

ते वभते संघना माणुसोअे जणुणुं के-देवमंदिर विगेरेना सर्व परव (?) पणु करावो. कारणु के-भ्लेच्छेअे मुख्य प्रासाद विनाश पमाड्यो छे. तेनी इरती देवकुलिका(देरी)ओ पणु पाडी नाभी छे, तो यथायोग्य वडेंचीने सर्वना पुण्य माटे कर्मस्थाप करवा माटे

१ साक्षर श्रीयुत जिनविजयल शत्रुजयतीर्थीद्वार प्रपंधना उपोद्घात (पृ. २८) मां जणुवे छे के 'वर्तमानमे जो मुख्य मंदिर है और जिसका चित्र इस पुस्तकके प्रारंभमे लगा हुआ है वह, विश्वस्त प्रमाणोंसे जाना जाता है कि

સંઘ શિક્ષા આપો. ત્યાં કોઈ પુણ્યવાન્ બાલ્યો કે—‘મુખ્ય પ્રાસાદનો ઉદ્ધાર હું કરાવીશ, મહને અનુમતિ આપો.’ સંઘે કહ્યું કે—જે બિંબ (મૂલનાયક)ને કરાવે છે, તે જ તે (મુખ્ય પ્રાસાદ)નો કરાવનાર થાઓ. જેનું ભોજન, તેનું તાંબૂલ પણ યુક્ત છે. ધર્મકૃત્યની વહેંચણી કરી—કર્તાવ્ય સ્વીકારી સૌ પોત પોતાને ઘરે ગયા.

આદેશ મળવાથી દેસલશાહ તથા સમરાશાહને પરમ આનંદ થયો. ફરી પણ માણસો અને ધન મોકલાવ્યું. પાતા મંત્રીએ પણ આ શિલા નીકળતાં સૂત્રધારોને સોનાનાં કંકણો અને વસ્ત્રોના દાનથી પ્રસન્ન કર્યા હતા. મહીપાલ રાણાજી આ સમાચાર સાંભળી વધાવવા આણે આવ્યા અને તેમણે ફલહીને પ્રત્યક્ષ જિનસમાન માની કાલેય, ઘનસાર, કપૂર—પુષ્પાદિથી પૂજી હતી. મહાદાન, નૃત્યાદિ પૂર્વકે રાણાએ મહોત્સવ કરાવ્યો.

ત્યાર પછી સૂત્રધારોએ ફલહીને પર્વતથી આદરપૂર્વક નીચે ઉતારી. આરાસણુમાં પ્રવેશમહોત્સવ કર્યો. આરાસણુની સમીપનાં ગામોમાંથી આવી ભાવિકો તે ફલહીની પણ ફૂલ, કપૂર આદિથી પૂજા કરતા હતા. ગીત—ગાન, વાદ્ય અને હર્ષનો કોલાહલ થતો હતો. મહીપાલ રાણાજી પોતાના મંત્રી પાતાને સઘળી શિક્ષા આપી પોતાના નગરમાં ગયા.

મંત્રીએ ઋષ્ટ રથમાં સ્થપાવેલી આગળ પાછળ દોરડાએ વળગેલા ઘણા માણસો વડે તેમજ બળવાન બળદો વડે ખેંચાતી આ શિલાને મહાપરિશ્રમથી પર્વતથી ઉતારી. કુમારસેના ગામના સમભૂમિ ઉપવનમાં રથ સ્થાપ્યો, ત્યાં ત્રિસંગમપુર વિગેરે સ્થાનના નિવાસી સંઘે આવીને

ગુર્જર મહામાત્ય બાહલ (સંસ્કૃતમે વાગ્મટ) મંત્રીકે દ્વારા ઉદ્ધૃત હે । પરંતુ પ્રબંધકારના ઉપર્યુક્ત કથન પ્રમાણે બાહલમંત્રી દ્વારા ઉદ્ધૃત મુખ્ય મંદિરનો પણ મ્હેન્દોએ નાશ કર્યો હતો. જ્યાંથી એનો ભંગ થયો હતો, ત્યાંથી કલશ પર્યંત મુખ્ય મંદિરના શિખરનો ઉદ્ધાર પાછળથી દેસલશાહ અને સમરશાહે કરાવ્યો હતો. એમ પ્રબંધમાં આગળ જણાવ્યું છે. —લા. ભ. ગાંધી.

સ્પર્ધાપૂર્વક ઉત્સવ કર્યો. મંત્રીએ સમરાશાહને સમાચાર આપવા પાટણ માણસ મોકલ્યો કે ફલહી કુમારસેનામાં આવેલ છે.

સમરાશાહે બળવાન બળદો માટે શોધ કરાવી. લોકોએ સમરાશાહ અને તેના પિતા દેસલશાહની પ્રશંસા કરવા પૂર્વક દ્રવ્ય ન લેતાં ઘણી ખુશીથી બળદો આપ્યા, તેમાંથી ૨૯ બળદો લીધા. જેના બળદો ન લીધા તેને ખિન્નતા થઇ, સમરાશાહે મધુર વચનોથી તેઓનો સત્કાર કર્યો. બળદો સાથે ૬૯ ગાડું કુમારસેના ગામે મોકલ્યું. માર્ગોપચારકુશલ માણસો સાથે મોકલ્યા ફલહીના વિશેષ ભારથી લોહબદ્ધ ગાડું પણ ચૂર્ણ થઇ ગયું. મંત્રો(પાતા)એ ફરી સમરાશાહ પાસેથી ગાડું મંગાવ્યું, તે પણ ભાંગી ગયું. આ ખબર મળતાં ચિંતાથી સમરાશાહની નિદ્રા દૂર થઇ હતી. શાસનદેવીથી આશ્વાસન મળતાં ઝંઝા ગામથી દેવતાધિષ્ઠિત ગાડું મળ્યું, ત્યાર પછી ગાડું ચાલતાં પદે પદે વંદાતી-પૂજતી ફલહી પુષ્કરવરમાં આવી. સંઘ તરફથી પ્રવેશોત્સવ થયો.

પ્રબંધમાં જણાવેલ ઉપયુક્ત વિસ્તૃત વર્ણન રાસમાં નથી. રાસમાં માત્ર સંક્ષેપમાં જણાવ્યું છે કે-રણુજી (મહીપાલ) પોતે જાતે આણને કાંઠે હાજર રહ્યા હતા સૂત્રધારો ટાંકણાને ઉપયોગ કરી ઘન ગાંઠો ભાંગતા હતા. જેમ સમુદ્ર વિલોઠન કરી વાસુકિ દ્વારા રત્નો મેળવ્યાં હતાં, તેમ વીર સમરે અતિજયણપૂર્વક ફલહી આણી ફૂંઆરસે (કુમારસેના ગામે) અને ત્રિસીંગમ(ત્રિસંગમપુર—મહીપાલ રાણાની રાજધાની)નગરમાં આવ્યો થયો. ફલહી દેખીને ધર્મિજનોના મનમાં આનંદ માતો ન હતો. અલયદાનમાં અગ્રેસર કરુણારસમાં ચિત્તવાળા શાહે પુષ્કરમાં ફલહી આવતાં કેદીઓ મૂકાવ્યા હતા. ઘણું ઘન આપ્યું હતું.

પ્રબંધકાર જણાવે છે કે કેટલોક દિવસે ફલહી ભાંડૂ ગામે આવી. ત્યારે દર્શનાત્કંઠા થતાં સિદ્ધસૂરિને તથા પાટણના સર્વ લોકોને લઇ દેસલશાહ ભાંડૂ ગામે ગયા હતા, પૂજા કરી પ્રસન્નતા મેળવી હતી. હજારો ગવૈયાઓ બાંદેઓ ત્યાં એકત્ર થયા હતા, સમરાશાહે

મુનિએ સૂત્રધારી દ્વારા ફલહીને ગાડામાંથી ઉતરાવી પર્વતપર ચડાવવા ચોચ નાની બનાવી હતી. ૮૪ સ્કંધવાહન પુરુષો દ્વારા છ દિવસે ફલહી પર્વત પર ચડી હતી. તે મનુષ્યોનો લોભન-શયનાદિ સત્કાર કરવામાં આવ્યો હતો. કહે છે કે જાવડશાહે પહેલાં છ મહિને ચડાવી હતી. દેવમંદિરના દ્વારતોરણના આગળ રહેલી તે ફલહીને શ્રેષ્ઠ વૈજ્ઞાનિકો-શિલ્પવિજ્ઞાનના જાણકાર લોકો ઘડવા લાગ્યા. બાલચંદ્રમુનિની શિક્ષા પ્રમાણે સુઘટિત ઘૂંટ ઉત્તેજિત થયેલા બિંબને મુખ્ય સ્થાનમાં આણ્યું હતું. દુર્જનોએ કંઈક દુર્જનતા કરી હતી, પરંતુ દેસલશાહના પુણ્ય-પ્રભાવથી, સાહણ્યપાલની સુદ્ધિથી, સમરાશાહના સત્વથી દુર્જનતા મૂકી કાર્ય કરનાર થયા હતા. બિંબને મૂલસ્થાનમાં પધરાવી બાલ-ચંદ્ર મુનિએ પાટણમાં દેસલશાહને સમાચાર પહોંચાડ્યા હતા. દેસલશાહે સમરાશાહ, પ્રત્યે આનંદવચન ઉચ્ચાર્યું કે હવે 'ચતુર્વિધ સંઘ સાથે યાત્રાએ જઈ પ્રતિષ્ઠા કરાવીએ ત્યારે કૃતકૃત્ય થઈએ.'

ત્યાર પછી પિતા-પુત્ર (દેસલશાહ અને સમરાશાહ) પોસહશા-

ઉદ્ધાર.

લામાં સિદ્ધસૂત્રને વાંદવા આવ્યા. પ્રભુમ કરી તેઓ બોલ્યા કે આપ પૂજ્યના ઉપદેશરૂપી પાણીથી સિંચિત થયેલો અમ્હારે આશારૂપી વૃક્ષ જે પહેલાં અકુરિત થયો હતો, તે નિરંતર તે જ શ્રેષ્ઠ જલથી સિંચાતો બિંબને મૂલસ્થાનમાં સ્થાપવાથી હાલ ફલોન્મુખ થયેલ છે, તેને પ્રતિષ્ઠા કરવાના પ્રસાદરૂપ શ્રેષ્ઠ દોહલાથી શીઘ્ર સફળ કરો. તથા છેદક(ભંગ)થી મુખ્ય મંદિરના શિખરનો ઉદ્ધાર કલશપર્વત પરિ-પૂર્ણ કરાવેલ છે. તથા દેવની દક્ષિણ દિશામાં અષ્ટાપદના આકારવાળું ચોવીશ જિનેશ્વરોથી સુક્રત નવું ચૈત્ય કરાવ્યું છે. પૂર્વબેના ઉદ્ધાર માટે સિંહે ત્રિભુવન(મંડપ) આગળ બલ્લાનક મંડપનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો છે. તથા હાલ પૃથ્વીપર વિચરતા અહંતોનું નવું મંદિર જિનની પાછળ કરાવ્યું છે. સ્થિરદેવના પુત્ર સા. લાંદુકે ચાર દેવકુલિકાઓ કરાવી છે. જૈત્ર અને કૃષ્ણ નામના સંઘવીએ જિનબિંબ સાથે આઠ શ્રેષ્ઠ દેહરીઓ કરાવી છે. શા. પૃથ્વીભટ (પેથડ)ની કીર્તિલતાતુલ્ય

સિદ્ધકોટાકોટિ ચૈત્ય જે તુકોએ પાડી નાખ્યું હતું, તેને હરિશ્ચંદ્રના પુત્ર સા. કેસવે ઉદ્ધર્યું છે. તેમજ દેવકુલિકાના લેપ વિગેરે ખીબું જે નષ્ટ થયેલ હતું, તે સર્વ પુણ્યશાલીઓએ કોઈએ કાંઈ કોઈએ કાંઈ એમ કરાવ્યું છે. તીથ માં સર્વ સ્થાનકો પૂર્વની જેમ થઈ ગયાં છે કે, જેથી કોઈ કયાંય ભંગ જાણી શકે નહિ; તો કલશની, દંડની તેમજ ખીબા સર્વ અહીંતોની પ્રતિષ્ઠા હાલ કરાવવી છે.

સા. દેસલે શ્રેષ્ઠ સૂરિ, જ્યોતિષી, શ્રાવકો વિગેરેને યોલાવી પ્રતિષ્ઠા મુદ્દત્ જોવરાવ્યું. નિષ્ક્રમ થતાં લગ્ન પત્રિકા મુખ્ય જોશીથી લખાવી તેનો સત્કાર કરી ઉત્સવ કર્યો. પ્રતિષ્ઠાસમય સમીપ આવતાં દેસલે સર્વ દેશોમાં પોતાના કુટુંબના માણસો, પુત્ર, પૌત્ર, મંત્રિઓ વિગેરેને મોકલી સંઘને આમંત્રણ કર્યું.

રાસકાર પાંચમી ભાષામાં જણાવે છે કે-સંઘે બહુ ભકિતથી પાટે બેસાર્યા, ગણધર-આચાર્યે લગ્ન-મુદ્દત્ ગણીને વિચાર્યું. સર્વ શ્રવેતાંબર સૂરિ, મુનિઓ હર્ષિત થયા. કેટલાકને ઘરે બેસી મનાવ્યા, કેટલાક ધર્મિષ્ઠ લોકો ધર્મના હર્ષથી ઢોડી આવ્યા. બહુદેશોમાં કુંકુમપત્રિકાઓ પાઠવી. સારી રીતે સજ્જ થઈને સંઘ મદયો. કલ્પતરુ જેમ અમૃતથી સિંચત થાય, તેમ સંઘપતિ શુભશુરુ સિદ્ધસૂરિના વાસથી અભિષિક્ત થયા. કુલદેવી સચિયા ભુબમાં ઉતર્યાં.

૧ પેથશાહે વિ. સં. ૧૩૨૦ ની આસપાસમાં ભિન્ન ભિન્ન ૮૪ સ્થળોમાં જિન બિંબોને સ્થાપ્યાં હતાં, તે સંબંધી એક સં. સ્તોત્ર સોમતિલકસૂરિ(વિ. સં. ૧૩૮૭ માં 'સત્તરિસયકાણુ' વિ. ના કર્તા)એ રચ્યું છે. વિ. સં. ૧૪૬૬ માં મુનિશુદ્ધસૂરિએ પોતાની સ્વેલી ગુર્વાવલીમાં એ સ્તોત્ર ઉતારી લીધું છે. આ ગુર્વાવલી ય. વિ. ગ્રંથમાળા તરફથી પ્રકાશિત થઈ છે. ઉપર્યુકત સ્તોત્રમાં પણ આ ચૈત્યનો ઉલ્લેખ છે. “ ક્ષોટાક્ષોટિજિનેન્દ્રમણ્ડપયુતઃ શાન્તિસ્ત્વ શત્રુઞ્જયે ॥ ” વિશેષ માટે રત્નમંડનગણિકૃત સુકૃતસાગરકાવ્ય વિ. જોવું. રત્નમંદિરગણિ (વિ. સં. ૧૫૧૭ માં જોજપ્રમંઘ વિ. ના કર્તા) ઉપદેશતરંગિણી (ય. વિ. ગ્રંથમાલાથી પ્રકાશિત પૃ. ૧૩૬-૧૩૭)માં જણાવે છે કે સોનાની જોલથી મદેલા આ મંદિરને જોઈ મ્લેચ્છલોકો મંદિરના વિનાશ કરવા લક્ષ્યામાં હતા (જુઓ પૃ. ૧૨૨ ની ટિપ્પણી)

લા. ભ. ગોધી.

સૌભાગ્યવંતી સ્ત્રીએ શેષ ભરી, તિલક મંગલ કર્યું. પોષ વ. ૭ ને દિવસે સુમુદ્રતે શુભચિત્તવડે દેવાલયમાં આદિજિનને સ્થાપ્યા. કુંકુમથી પિંજરિત કરેલા કામધેનુપુત્ર ધર્મધારી એ ધવલ-વૃષભ ધુરાએ જીવ્યા. જયરથમાં ચડી ઇંદુ(ઈંદ્ર)ની જેમ સંચર્યા. સૌભાગ્યવંતી સ્ત્રીના શિર પર રહેલ શાલિનો થાલ નિહાલ્યો, શ્રેષ્ઠ ઘોડાએ હણહણાટ કર્યો, વૃષભે શુભ શબ્દ કર્યો. આ શકુન થતાં મહાસિદ્ધિ કહે છે. આગળ મુનિવરનો સંઘ અને શ્રાવકજનો આલ્યા. તલ પશુ ન ખરે, તેમ ઘણા લોકો એકઠા મલ્યા હતા. મૃદંગ, વાંસલી અને વીણાની ધ્વનિ થતી હતી. ભેરીના ગંભીર અવાજથી આકાશ ગાજતું હતું. નવા પાટણમાં નવો રંગ ઉત્પન્ન થયો હતો. સુખપૂર્વક દેવાલય સંખારે સંચાલ્યું. ઘરે ખેસી કરીને કેટલાકને સમજાવ્યા. સમરના ગુણથી રંજિત થયેલો કોઈ વિરલો જ રહ્યો હતો. જયતો અને કાન્હો બન્ને સંઘપતિ આલ્યા. હરિપાલ અને લંદુક એ મહાધર દઢ થયા.

પ્રબંધકાર આ સંબંધમાં જણાવે છે કે દેસલશાહે નવું દેવાલય રથસદૃશ કરાવ્યું, તેને સિદ્ધસૂરિની પોસહશાલામાં લઈ જઈ વાસક્ષેપ નંખાવ્યો, સારે દિવસે દેવાલયનું પ્રસ્થાન વિચાર્યું. શુભ દિવસ આવતાં પ્રસ્થાન સાધવા ઇચ્છતા શાહે પોસહશાલામાં સર્વ સંઘ મેળવ્યો. ભક્તિપૂર્વક સંઘનું બહુમાન કરી દેસલશાહ સિદ્ધસૂરિ આગળ વાસક્ષેપ કરાવવા બેઠા. ગુરુએ (ગોરે) તેના લલાટમાં શુભહેતુ તિલક કર્યું. ગુરુ(સિદ્ધસૂરિ)એ સ્વયં તેના મસ્તક ઉપર વાસચૂર્ણ સ્થાપ્યું, પછી સમરાશાહના મસ્તક ઉપર વાસક્ષેપ નાખી આશિષ આપી કે ' સંઘપતિઓમાં તું મુખ્ય થા. '

ત્યાર પછી ગુરુએ કહેલા સમયે (પોષ વ. ૭) વાજતે ગાજતે ગૃહમંદિરમાંની આદિનાથ પ્રભુની પ્રતિમાને લઈ દેસલશાહે મંગલિક ક્રિયાપૂર્વક દેવાલયમાં સ્થાપી. કંપર્દી ચક્ષ અને સત્યદેવી શાસનદેવી સમરાશાહના શરીરમાં પધાર્યાં. રથને બળદ બેડ્યા. સં. દેસલ અને સમરાશાહના મસ્તક પર સુવાસિની સ્ત્રીએ અક્ષત નાખી મંગલ કર્યું. સામંતે દેવાલય ચલાવ્યું. શુભ શકુનો થયાં. પ્રથમ

સંઘ ચાલ્યો. માર્ગ સંકીર્ણ થઈ ગયો હતો. દેવાલયની આગળ ચાલતા સંઘથી પરવરેલા અને સુખાસન(પાલખી)માં બેઠેલા દેસલશાહ સંઘનાયક થયા. સમરાશાહ પણ અસ્વાર બની અસ્વારોથી પરિવૃત્ત થઈ ચાલ્યા. વાજિત્રોની ધ્વનિ થઈ. પગલે પગલે પૂજાતું દેવાલય પહોંચે દિવસે શાખારિકાએ પહોંચ્યું.

સમરાશાહ શાખારિકાગામથી સંઘ સાથે પાટણ આવ્યા હતા, તેઓએ પોસહશાલામાં જઈ સર્વ સૂરિઓને યાત્રા માટે ખમાસમણ (વંદન) આપ્યું હતું. સંઘ સાથે ગૌરવપૂર્વક પ્રત્યેક ઘરે જઈ સર્વ શ્રાવકોને આદરપૂર્વક પ્રાર્થના કરી હતી. સમરાશાહના ગુણોથી ખેંચાઈ તેઓ જલદી આવ્યા હતા.

અગાધ સર્વ સિદ્ધાંતરૂપી મહાસાગરને તરી જવામાં નૌકાસમાન શ્રીવિનયચંદ્રસૂરિ યાત્રા માટે ચાલ્યા હતા. સંઘમાં આવેલા મુખ્ય આચાર્યો. બૃહદ્ગચ્છરૂપી આકાશમાં ચંદ્રસમાન, મનોહર ચારિત્રને ધારણ કરનાર શ્રીરત્નાકરસૂરિ સંઘ સાથે ચાલ્યા હતા. સર્વત્ર ગૌરવયુક્ત અંતઃકરણવાળા શ્રીદેવસૂરિગચ્છના શ્રી પદ્મચંદ્રસૂરિ પણ સાથે ચાલ્યા હતા, જિનદર્શન કરવામાં ઉલ્લસતી વાંછાવાળા અંચલતારહિત (ધીર) શ્રીષાં(સં)ડેરગચ્છના શ્રીસુ-મતિસૂરિ ચાલ્યા. ભાવડારગચ્છની લક્ષ્મીના મુખને વિભૂષિત કરવામાં તિલક સમાન શ્રીવીરસૂરિ પ્રસન્ન અંતઃકરણે યાત્રામાં ચાલ્યા હતા. શ્રીથારપદ્રગચ્છના શ્રીસર્વદેવસૂરિ અને ધ્રુવાણુગચ્છના શ્રીજ-ગતસૂરિ ચાલ્યા હતા. શ્રીનિવૃત્તિગચ્છના આમ્રદેવસૂરિ ચાલ્યા હતા, જેઓએ દેસલની યાત્રાને રાસ^૧ કર્યો છે. શ્રીનાણુકગણરૂપી આકાશને ભૂષિત કરવામાં સૂર્યસમાન સિદ્ધસેન આચાર્ય દેસલ સાથે ચાલ્યા

૧ શ્રીમન્નિવૃત્તિગચ્છીયા આમ્રદેવાલયસૂરયઃ ।

ચેલુર્યદેસલસ્યાસ્તિ યાત્રાયા રાસકઃ કૃતઃ ॥

—નાબિનંદનોદ્ધાર પ્રખંધ (પ્રસ્તાવ ૪, શ્લોક ૬૦૦)

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય તેમ છે કે દેસલની યાત્રાને રાસ અપર નામ સમરાસ સનામને પ્રસ્તુત રાસ નિવૃત્તિગચ્છના અખ(આમ્ર)દેવસૂરિએ

હતા. ખૂહદ્ગણના શ્રીધર્મઘોષસૂરિ ઉચ્છળતા આનંદપૂર્વક ચાલ્યા હતા. રાજગુરુ એવા અપરનામને ધારણ કરનારા નાગેન્દ્રગચ્છના શ્રીપ્રભા-
નંદસૂરિ ચાલ્યા હતા. શ્રીહિમસૂરિસંતાનીય શુદ્ધલાવનાવાળા પવિત્રે
શ્રીવલ્લભસૂરિ પધાર્યા હતા. ધીજ પણ ભિન્ન ભિન્ન ગચ્છના
આચાર્યો સંઘપતિ દેસલ સાથે ચાલ્યા હતા. ચિત્રકૂટ, વાલાક, મરુ,
માલવ વિગેરે દેશોમાં રહેલા પદસ્થ પ્રાયઃ સર્વે મુનિઓ મલ્યા હતા.
શુભ વાર અને શુભ મુહૂર્તે શ્રી સિદ્ધસૂરિ સર્વ દર્શની અને દેસલની
સાથે ચાલ્યા હતા. દેસલે તેમને પ્રવેશોત્સવ કર્યો હતો.

સંઘપતિ જૈત્ર અને કૃષ્ણ સ. દેસલના સ્નેહગુણથી બંધાઈ ચાલ્યા
હતા. માતીઓમાં ગુણસંયોગ કરનાર (પરોવનાર)
અન્ય સંઘ અને હરિપાલ, ચતુર સં. દેવપાલ, શ્રીવલ્લભકુલના
વ્યસ્થા સ્થિરદેવના પુત્ર લંકક યાત્રામાં ચાલ્યા. સમરા-
શાહના સન્માનથી ઉત્સાહિત થઈ સોની પ્રહ્લાદન, સત્યવચની
ઉત્તમ શ્રાવક સોઠાક મલ્યા. ધર્મવીર વીર શ્રાવક, દાનેશ્વરી દેવરાજ
વિગેરે સમરાશાહના અનુરાગથી યાત્રામાં સાથે ચાલ્યા હતા.
પ્રબંધકાર કહે છે કે તે વખતે ગૂર્જરભૂમિમાં જે કોઈ પણ શ્રાવકો
હતા, તેમાંથી કોઈ પાછળ રહ્યું ન હતું. એવી રીતે સકળ દેશોમાંથી
સંઘ મલ્યા પછી દેસલે સંઘનું પ્રયાણ આગળ કરાવ્યું. મંડપમાં
સ્તંભની જેમ સંઘમાં જૈત્ર, કૃષ્ણ, લંકક અને હરિપાલ એ ચાર
મહાધર હતા.

અલપખાનને અનુજ્ઞાપિત કરવા મોટું ભેટણું લઈ સમરાશાહ
રાજમંદિરે ગયા. ખાનની આગળ ભેટણું ધર્યું. ખાને સંતુષ્ટ થઈ
ઘોડા સાથે તસરીક આપી. સમરાશાહે રાજા (ખાન) પાસે દુષ્ટ-નિગ્રહ

વિ. સં. ૧૩૬૩ પહેલાં પ્રાયઃ વિ. સં. ૧૩૭૬ માં જૈત્ર વ. ૭ યાત્રા કરી
પાટણ પહોંચ્યા પછી રચ્યો હોવો જોઈએ. એથી વિક્રમના ૧૪ ના સૈકાના
ઉત્તરાર્ધની પ્રાચીન ગૂર્જરાતી ભાષાની મનોહર કૃતિ તરીકે આ રાસને ઉચ્ચ
સ્થાન મળી શકે.

—લા. ભ. ગાંધી.

કરી શકે તેવા ચમદારકો (જમાદાર) માગ્યા. ખાને પણ વીર ધીર મુખ્ય હસ મહાગીરો સંઘરક્ષા માટે આપ્યા. તેઓને અને પાછળ રહેલા સંઘને લઈ સમરાશાહ સંઘનાયક નિર્દોષ સંઘમાં મલ્યા.

રાસકાર છઠ્ઠી લાખામાં ચાર કડીથી સંઘ-પ્રયાણતું વણું કરતાં કહે છે કે શાખ વાગ્યા, અસંખ્ય નાહથી કાયરો ખળલજ્યા. ઘોડે ચડીને સેલ્દાર રાજપૂત અસ્વારો સજ્જ થયા. દેવાલય વેગથી ચાલતાં ધુધરીઓના અવાજ થતા હતા. સમ વિષમ કોઈ ગણતું નહિ, કોઈ વાર્યો રહેતો નહિ. વાહિની બહુ વેગથી ચાલતાં ધરણી ધડકતી હતી, ધૂલ ઊડતી હતી, માર્ગ સૂઝતો ન હતો. ઘોડા હણહણતા હતા. ઊંટ અવાજ કરતા હતા, ખેલ વેગથી ચાલતા હતા. સાદ કચો સંભળાતો ન હતો, તેથી બીજો માણસ ખેલ-જવાબ દઈ શકતો નહિ. રાત્રે જેમ તારાગણ ઉગ્યો હોય તેમ દીવીઓ ઝલહલતી હતી. પાય-દલનો પાર પામી શકતો ન હતો. સુખાસન(પાલખી) વેગથી ચાલતું હતું. બુદ્ધિવંત બહુ પુણ્યવંત પરિકર્મમાં અતિનિશ્ચલ દેસલશાહ આગેવાન થઈ સંચરતા હતા. પાછેવાન તરીકે સોમસિંહ-સા. સહ-બનેા પુત્ર સાંગણશાહ-લૂણિગના પુત્ર સોમજીથી યુક્ત થઈ ચાલતા હતા. સમરાશાહ અસવારમાં પોતાની બેડ કરી ઘોડા પર ચડી ચારે તરફ હાડતા હતા અને સંઘને જે અસુખકર હોય, તે બેતા હતા-તપાસ કરતા હતા.

પ્રમંધકાર જણાવે છે કે-દેસલશાહ સુખાસનમાં આરૂઠ થઈ દેવાલયના માર્ગદર્શીની જેમ આગળ ચાલતા હતા. સોમસિંહ-સહજપાલનો પુત્ર સંઘની પાછળ રક્ષા કરતા હતા. સમરાશાહ શ્રેષ્ઠ ભોજન આચ્છાદનોથી શ્રાવકોની યૂનતા દૂર કરતા હતા, અને સેલ્દાર અસ્વારોથી ચોતરફથી પરવરેલા, તેઓ છત્રથી વિભૂષિત થઈ, અશ્વરત્ન પર આરૂઠ થઈ સંઘની રક્ષા કરતા હતા. વાજિત્રોના નાહ સાથે ગમન થતું હતું. માર્ગમાં ગામના ઠાકોરો સમરાશાહને આવેલા બેઈ દર્ડી, દૂધ વગેરે લેઈ ધરતા હતા. ગામી ગામના ધામક સંઘ દેસલ સંઘપ-

તિના ચરણ પૂજતા હતા. 'ભૂખ્યો લોજન કરે' એવી ઉંચા સ્વરે ઉદ્ઘોષણ કરાવવા પૂર્વક સં. દેસલશાહે દાનશાલા ખુલ્લી મૂકી હતી.

રાસકાર જણાવે છે કે-કલિકાલમાં પણ સકલ (સપ્રભાવ) પાર્શ્વ-પ્રભુને સેરીસામાં પૂજ્યા. સરખેજ થઇને સકલ સંઘ ધોલકામાં આવ્યો, ધોલકા થઇ લોલિયાણા પહોંચ્યો, નેમિજિન-મંદિરમાં આચ્છવ કરી પિપલાલી પહોંચ્યો.

પ્રબંધકાર જણાવે છે કે-એવી રીતે અહર્નિશ સંઘ સાથે પ્રયાણ કરતાં સં.દેસલ સેરીસા પહોંચ્યા. ત્યાં પાર્શ્વજિન સેરીસા તીર્થની ઉત્પત્તિ. ઉદ્ભવં પ્રતિમાએ (કાઉન્સગ્ગધ્યાને) રહેલા છે. ધરણ્યે પ્રથમી પૂજતા ચરણવાળા જે પ્રભુ આ કલિકાલમાં પણ સકલ (સપ્રભાવ) છે. જે(ખિંખ)ને પહેલાં સૂત્રધારે પોતાની આંખે પાટો ખાંધી એકજ રાત્રિમાં દેવના આદેશથી ઘડ્યું હતું. મંત્ર શક્તિથી સકલ ઇચ્છિત પ્રાપ્ત કરનાર શ્રીનાગેન્દ્રગણના અધીશ શ્રી દેવેન્દ્ર સૂરિએ જેની પ્રતિકા કરી હતી. તે જ દેવેન્દ્રસૂરિએ સમ્મેત ગિરિથી વીશ તીર્થકરો(ખિંખો)ને અને કાંતીપુરીમાં રહેલ ત્રણ તીર્થકર(ખિંખો)ને મંત્રશક્તિથી આજ્ઞા હતા. ત્યારથી આ શ્રેષ્ઠ તીર્થ દેવેન્દ્રસૂરિએ સ્થાપ્યું છે, જે દેવપ્રભાવથી ભવ્ય જનોના વાંછિતને પૂરે છે.^૧

૧ સહુપ્રયાણકેષ્વેવં દીપ્યમાનેષ્વહર્નિશમ્ । શ્રીસેરી સાહ્યસ્થાનં પ્રાપ દેસલરુદ્ધપઃ ॥
શ્રીવામેયજિનસ્તસ્મિન્નૂર્ધ્વપ્રતિમયા સ્થિતઃ । ધરણેન્દ્રઃશસંસ્થ્યંનિહઃ સકલે યઃ કલાવપિ ॥
યઃ પુરા સૂત્રધારેણ પટ્ટાચારિત્તચક્ષુષા । એકસ્યામેવ શર્ચયાં દેવાદેશાદ્યદ્યત ॥
શ્રીનાગેન્દ્રગણાધીશૈઃ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિભિઃ । પ્રતિષ્ઠિતો મન્ત્રશક્તિસમ્પન્નસકલેહૃતૈઃ ॥
તૈરેવ સમ્મેતગિરેવિંશતિસ્તીર્થનાયકાઃ । આનિન્યિરે મન્ત્રશક્ત્યા ત્રયઃ કાન્તીપુરી-
સ્થિતા.

તદાદીદં સ્થાપિતં સત્ તીર્થ દેવેન્દ્રસૂરિભિઃ । દેવપ્રભાવ વિભવિ સમ્પ સ્થિતાઃ ॥ જનવાચ્છિતમ્ ॥

- નેમિજિન-દત્તોદ્ધાર પ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૪ થો, સ્લો. ૬૪૬-૫૧)

સં. દેસલે ત્યાં સ્નાત્ર, મહાપૂજા, મહોત્સવ કરવા પૂર્વક મહા-
ધ્વજા અર્પી આરતી કરી. સમરાશાહે ભોજનાદિ જ્ઞાન આપ્યું. અષ્ટા-
હ્લિકા પછી પ્રયાણ કરી સંઘ સાથે દેસલસાહ ક્ષેત્રપુર પહોંચ્યા. ત્યાં
પણ અતિભક્તિથી અર્હતપ્રતિમા પૂજા ધોલકા ગયા. પ્રત્યેક ગામ,
નગર વિગેરેમાં ચૈત્યપરિપાટી કરતા, મહાધ્વજા, પૂજા આદિથી પુણ્ય
ઉપાર્જન કરતા સં. દેસલ અનુક્રમે પિપ્પલાલીપુરે પહોંચ્યા. ત્યાંથી
પુંડરીકગિરિને ભેઠ દેસલસાહ અમૃતમજા હોય તેમ પ્રસન્ન થયા.
જ્યંત સમાન સમરને આગળ કરી ચતુર્વિધ સંઘ સાથે મહાકાર્યો
સાધતા દેસલશાહે લાપશી કરાવી મહોત્સવ કરી ગિરિરાજને પૂજા.
એકદષ્ટિથી પુંડરીકને ભેઠ દર્શનથી પરમાનંદને વશ થયા. સમરાશાહે
મહાદાનો આપ્યાં.

બીજે દિવસે તીર્થનાથનાં દર્શન કરવાની ઉત્કંઠાથી પ્રયાણ કરી
પાલિતાણામાં પ્રવેશ. શત્રુજયગિરિ સમીપ પહોંચ્યા. લલિતાદેવી(વસ્તુ-
પાલની પત્ની)એ કરાવેલા સરોવરના તટ પર
સમરશાહે સંઘના આવાસ કરાવ્યા.

રાસકાર સાતમી ભાષામાં જણાવે છે કે—સંઘે ત્યાં (પિપ્પલાલીમાં)
નગરના પરિસર(પાદર)માં પડાવ નાખ્યો. વિમલગિરિનાં દર્શન થતાં

વિ. સં ૧૫૧૭ માં ભોજપ્રમંઘ વિગેરે રચનાર રત્નમંદિરગણિ ઉપદેશ-
તરંગિણીમાં થોડા ફેરફાર સાથે આ સંઘમાં આ પ્રમાણે જણાવે છે—
“ તથા સેરીસકતીર્થ દેવચન્દ્રસુલ્લકેનારાધિતચક્રેશ્વરીદત્તસર્વકાર્યસિદ્ધિવરેણ ત્રિમુ-
મિમય—ચતુર્વિંશતિગુહકાયોત્સર્ગિશ્રીપાર્શ્વાદિપ્રાતમાસુન્દર પ્રાસાદ એકરાત્રિમધ્યે
ક્રુતઃ । તત્ તીર્થ કલિકાલેડપિ નિસ્તુલપ્રમાવં દર્યતે । ”

—ઉપદેશતરંગિણી (ય. વિ. ગ્રંથમાલા તરફથી પ્રકાશિત પૃ. ૫)

અર્થાત—સેરીસાતીર્થ, દેવચન્દ્રસુલ્લકે આરાધેલ ચક્રેશ્વરીએ આપેલ સર્વ-
કાર્યસિદ્ધિવરદાનવડે ચોવીશી તથા કાઉરસગ્ગધ્યાને રહેલ શ્રીપાર્શ્વ વિગેરે
પ્રતિમાઓથી સુંદર ત્રણભૂમિવાળો મોટો પ્રાસાદ એક રાતમાં કર્યો હતો. તે
તીર્થ કલિકાલમાં પણ અતુલ પ્રભાવી નેવાય છે.

—લા. ભ. ગાંધી.

અંગમાં આનંદ માતો ન હતો. પર્વતરાજને પૂજ્યો, બહુભક્તિથી પ્રણામ કર્યાં. દેસલે માગણુ જનોને દાન દીધાં. અજિતજિનેંદ્રને મનરંગે જુહાર કરી. શત્રુજય શિખરના સ્વામીનું સ્મરણુ કરી પ્રણામ કર્યો.

પાલિતાણા નગરમાં સંઘનો પ્રવેશ થયો, લલિત સરોવરના તીર પર સંઘે નિવેશ (ઉતારો) કર્યો. કાર્યસહાયક લઘુભાઈ સહજો અને સાહણ્યો જલ્દી આવી મહ્યા, ત્યારે ત્રણે (સમરાશાહ સાથે) બંધુ ગંગાપ્રવાહની જેમ શોભતા હતા.

પ્રબંધકાર જણાવે છે કે-સં. દેસલ વિમલાચલ પર ચડ્યા ન હતા, તેવામાં ખંભાતથી વધામણી લાવનાર ખંભાતના સંઘનું આગમન. માણુસે આવી જણાવ્યું કે-‘દેવગિરિ (દોલતાબાદ) થી સહજપાલ અને ખંભાતથી સાહણ્ય સંઘ સાથે આવ્યા છે’ તે સમાચાર સાંભળી સંઘપ્રેમ અને બ્રાતૃપ્રેમથી સમરાશાહ અતિહર્ષિત થયા. સંઘ સાથે સં. સ્મર એક યોજન સામે ગયા, બંધુને મહ્યા, ભાઈઓને ગાઢ લેટી પ્રણામ કર્યો. તેલું મહરવ અને તેવી ભક્તિ જોઈ લોક વિસ્મય પામ્યા. તે બંને (સહજપાલ અને સાહણ્ય) પણ સમરસિંહને લેટી હાંપત થઈ બોલ્યા કે-‘ભાઈ! બીજા સંઘપતિને પાળ’

ખંભાતના સંઘમાં જે ઘણા આચાર્યો હતા, તેમને સમરાશાહે વન્દન કર્યું. પાતાકમંત્રીના ભાઈ મં. સાંગણુ ખંભાતથી તે બંને (સહજ અને સાહણ્ય) સાથે આવ્યા હતા. વંશપરંપરાગત સંઘપતિત્વને પ્રાપ્ત કરનાર સં. લાલા, ભાવસાર સં. સિંહલટ ઉત્તમ શ્રાવક, મં. વસ્તુપાલના વંશના મં. વીજલ હર્ષથી સંઘમાં આવ્યા હતા. તથા મહન, મોલ્હાક, રત્નસિંહ વિગેરે અસંખ્ય શ્રાવકો ઉત્કંઠિત થઈ પ્રતિષ્ઠાપ્રસંગમાં આવ્યા હતા. સમરાશાહે સર્વનો યથોચિત સત્કાર કર્યો હતો. સહજ અને સાહણ્ય બંને ભાઈઓએ સંઘમાં આવી પિતા સં. દેસલનાં ચરણોને ભક્તિપૂર્વક વન્દન કર્યું. દેસલશાહ આનંદિત થયા. વિમલગિરિશિખર પર ચડવા માટે ઉદ્યમી થયા.

રાસકાર કહે છે કે—સરોવરના તીર પર રહેલ પાશ્વ અને ગિરિરાજ પર ગમન. વીરજિનને વંદન કર્યું. સરોવર બહુ પાણીથી ભર્યું હતું. પક્ષીઓ જલક્રીડા કરતાં હતાં. શત્રુ-

જ્ય-શિખર પર ચડી સંઘ સ્વામિ(આદીશ્વર)નાં દર્શન કરવા ઉત્કંઠિત થયો. સુલલિત ગુણગીત ગાતાં દેહ રોમાંચિત થતો હતો. શીતલ વા વાતો હતો, તે સંસારના દાહને ઓલ્લવતો હતો. મરુદેવીમાતાને નમી સંઘ શાંતિભુવન-જિનમંદિરમાં ગયો હતો. જિનબિંબ પૂજી, કેપર્દી ચક્ષુ જીહારી, અનુપમસર તટ પર થઈ સિંહદ્વારે પહોંચ્યા. તોરણતલે ઘણું દાન વરસતાં સંઘ આવી પહોંચતાં આદિ જગનાથને લેટ્યા. પ્રતિષ્ઠામહોત્સવ માંડ્યો.

રાસકાર આઠમી ભાષામાં જણાવે છે કે—મહા શુ. ૧૪ નેત્રિદિવસે દૂર દેશાંતરના સંઘ ત્યાં બાધારહિતપણે મલ્યા. સંક્ષેપમાં પ્રતિષ્ઠા માણેક, મોતીના ચોક પૂર્યા, રત્નમય વેદી, સોવન વણુ ન.

જવાર સ્થાપ્યા, અશોકવૃક્ષ અને આમ્રવૃક્ષનાં પશ્ચિમપત્રોથી તોરણમાલા રચી, દેવકન્યા મલી ધવલ-મંગલ દેતી હતી, કિંનર જગદ્ગુરુના ગુણોને ગાતા હતા. લગ્નમુહૂર્ત સુરગુરુ સાધતા હતા. સિદ્ધસૂરિગુરુએ પ્રતિષ્ઠા કરી. ભુવનપતિ. વ્યંતર, જ્યોતિષી દેવો જ્ય જ્ય કરતા હતા. સમરાશાહે ધર્મકંદ (આદિજિનબિંબ)-ને દઢ રોપ્યો. દેવલોકમાં દુહંભિ વાગ્યાં, ત્રિભુવનમાં અમૃતરસ સિંચ્યો

સંઘપતિ દેસલે મહાધ્વજ દર્શ એકોત્તર (૧૦૧) કુલ ઉદ્ધર્યાં. ઉલટથી શિખર પર ચડી વીરે રૂપું, સોતું ધન-રત્નની વૃષ્ટિ કરી. રૂપમય બે ચામર, મેઘાડાંબર છત્ર અને ખીજ બે ચામરનેડી આપી. આદિજિનને કુસુમની જેમ ગલહલતાં દનકમય આભરણોથી પૂજ્યા. ભાવલભતારે આરતી ધરી સ્વર્ગમાં રહેલા પૂર્વ પુરુષોને રંજિત કર્યા. સમરશાહે દાનમંડપમાં રહી યાચક જનોને સોનાના શણગાર આપ્યા હતા. શ્રેષ્ઠ મુનિઓને આહારપાણી આપી, દુઃસ્થિત-દીનજનોને ઉદ્ધર્યાં હતા. સિદ્ધક્ષેત્રમાં સુધર્મે વિત્ત વાવરી, ઈંદ્રોત્સવ કરી ઉતર્યા. ભોલીનંદન-સમર લલે મહોત્સવે આવાસે આવ્યા.

સં. ૧૩૭૧ માં થયેલો આ તીર્થોદ્ધાર જ્યાં સુધી ગગનમાં સૂર્ય-ચંદ્ર છે, ત્યાં સુધી યાવચ્ચન્દ્ર-દિવાકરૌ નંદો-જયવંત વર્તો.

પ્રબંધકાર પાંચમા પ્રસ્તાવમાં જણાવે છે કે-પ્રભાતમાં પાદ-લિપ્ત(પાલિતાણા)પુરનિવાસી પાર્શ્વજિનને શત્રુંજયની યાત્રા. પ્રણામ કરી, તીર પર રહેલ વીરજિનને પૂજા સં. દેસલ પર્વત સમીપ ગયા. ત્યાં નેમનાથ પ્રભુને પૂજા સિદ્ધસૂરિ સાથે ગિરિરાજ પર ચડ્યા. પર્વત પરનાં વૃક્ષો, પક્ષીઓ, નિઝરણાં વિગેરેનો મનોહરતા નિહાળતાં ત્રણે પુત્રો સાથે ચડતાં પ્રથમ પ્રવેશે યુગાદીશ્વરની માતા(મરુદેવી)નાં દર્શન કરી, પૂજા શ્રીશાંતિનાથના ચૈત્યમાં ગયા. ત્યાં પૂજા કરી સં. દેસલે સંઘ સાથે આદિનાથ વિગેરે જિનોની પૂજા કરી પોતે ઉદ્ધરેલી કૃપદિવ્યક્ષની મૂર્તિનાં દર્શન કર્યાં. ત્યાં રહી સંઘ સાથે સંઘપતિ દેસલ ફરકતી ધ્વજાઓવાળા ચૈત્યને એક દષ્ટિથી જ જોતા અનુક્રમે યુગાદિજિનના સિંહદ્વારે ગયા. ત્યાં રહી યુગાદિદેવતાં દર્શન કરી દેસલશાહે હર્ષથી ધન, સોનું, વસ્ત્ર, મોતી, આભૂષણ વિગેરેની વૃષ્ટિ કરી. ત્યાર પછી મંદિરમાં પ્રવેશ કરી પોતાના કરાવેલ આદિજિનને વંદન કરવામાં ઉત્કંઠિત ચિત્તવાળા સંઘપતિ દેસલશાહ ભૂમિ પર લુઠન કરતા યુગાદિનાથ સમીપે ગયા-સર્વાંગે ભેટ્યા. આદીશ્વરને ભક્તિથી પ્રણામ કરી, તે લેખ્યમૂર્તિને પુષ્પોથી પૂજા પ્રદક્ષિણા આપતાં કોટાકોટિ-ચૈત્યમાં રહેલ અર્હંતોને પૂજ્યા. સં. દેસલે પાંડવોની પાંચ મૂર્તિને તથા કુંતીને પૂજ્યાં, રાયણગાડ નીચે રહેલ યુગાદિજિનની પાદુકા પૂજા, પોતે કરાવેલી ઢોકોને આશ્ચર્ય પમાડનારી મયૂરમૂર્તિનાં દર્શન કરી હર્ષિત થતાં મોતી, સોનું, વિભૂષણ વિગેરેની વૃષ્ટિ કરી. ‘ રાયણ પણ આદીશ્વરના તીર્થમાં જે ઉગેલ હતી, તે તે પ્રમાણે જ છે ’ એવા વિચારથી દર્શન કરતા દેસલશાહની પરમભક્તિ જોઈ રાયણ અમૃત-સમાન દૂધ ઝરતી હતી. મહોત્સવ કરી, યાચકોને વસ્ત્રાદિ દાન આપી, ૨૨ તીર્થકરોને પૂજા, સર્વ તરફ પ્રદક્ષિણા કરી, આદીશ્વરને પ્રણામ કરી પુત્રો સાથે પોતાના આશ્રમે ગયા, પ્રતિષ્ઠા કરાવવા જલદી ઉદ્ધમી થયા.

સં. દેસલશાહે પ્રતિષ્ઠાવિધિ કરાવવા પોતાના પુત્ર સમરને
પ્રતિષ્ઠાવિધિ. આદેશ કર્યો. પિતાના આદેશને પામી સમરા-
શાહ અતિહર્ષિત થયા. ૧૮ સ્નાત્ર મયૂર (?)
પિંડ પકવાન્ન સાથે મૂલશત વિગેરે પ્રતિષ્ઠાવિધિમાં ઉપયોગિ સર્વ
વસ્તુ કરાવી મેળવી. પ્રતિષ્ઠાવિધિ જોવા ઉત્કંઠિત થઈ સુરાપ્રાનવકથી
અને વાલાકથી પણ ઉત્તમ, મધ્યમ, જઘન્ય માણસો આવ્યા હતા.

સમરાશાહે માઘ શુ. ૧૩ ને ગુરુ (? રવિ) વારે યાત્રા કરવાને
દિક્પાલ, ગ્રહ વિ. અતુર્વિધ સંઘ મેલવ્યો. સિદ્ધસૂરિ વિગેરે શ્રેષ્ઠ
પૂજન કુંભસ્થાપન. સૂરિ અને સંઘ સાથે સં. દેસલશાહ તથા
સમરાશાહ પાણી લાવવા કુંડે ગયા. દિક્પાલ,
કુંડાધિષ્ઠાયક દેવ વિગેરેની અને ગ્રહો વિ. ની વિધિપૂર્વક પૂજા કરી,
સિદ્ધસૂરિએ ઉચ્ચારેલ મંત્રોથી પવિત્ર પાણી વડે સમરાશાહે કુંભો
ભર્યાં. વાજિંત્રનાહ સાથે કલશોથી શોભતા સૌ ઋકષભમંદિરે આવ્યા.
કલશોને યોગ્ય સ્થાને સ્થાપ્યા.

પ્રતિષ્ઠા-વેલડીની મૂલભૂમિ સદૃશ મૂલશતને સારી રીતે પીસા-
વવાનો આરંભ કરાવ્યો, ' જે સ્ત્રીઓનાં માતા,
શનમૂલ ચૂર્ણ. પિતા, સસરો, સાસુ અને પતિ એ પાંચ જીવતાં
હોય, તેવી સુવાસિની શ્રી મૂલશત પીસવામાં યોગ્ય છે ' એવી ચારસો
સ્ત્રીઓ સમરાશાહને મળી હતી, તેણીઓને ક્રમથી ખેસારી, સિદ્ધ-
સૂરિએ અનુક્રમે તે સ્ત્રીઓના મસ્તક પર વાસક્ષેપ નાખ્યો. સ્પર્ધા-
પૂર્વક અધિક અધિક દ્રવ્યના વ્યયથી પ્રથમશત (? મૂલશત)
પામી તે સ્ત્રીઓ મંગલગીત-ગાનપૂર્વક હર્ષથી પીસવા લાગી. સમરા-
શાહે તેણીઓને વિવિધ પદ્મસૂત્ર આપી પોતાના પુણ્યનિક્ષેપની જેમ
એ શતમૂલચૂર્ણ શરાવમાં નાખ્યું.

જિનાલયની ચોતરફ નવાંગ વેદીઓ સ્થાપી જવારા સ્થાપ્યા.
દેવની આગળ નંદાવર્ત પદ્મ રાખવા માટે મંડ-
વેદિકા, નંદાવર્ત વિ. પના મધ્ય ભાગમાં એક હાથ ઊંચી ચોરસ વેદી
તૈયારી. સમરાશાહે કરાવી. તે વેદીના ઉપર ચોરસ

થાંભલાઓવાળો, સોનાના કલશના શિખરવાળો, તીર્થકરોના માન પ્રમાણે મંડપ(માંડવો) બનાવ્યો, જેને વિવિધ વસ્ત્રો, કેળો વિગેરેથી સુશોભિત કર્યો હતો. તેની પાસે ઋકપલદેવપ્રભુના મુખ્ય મંદિરના ધ્વજચુકત મહાદંડને પ્રતિષ્ઠા કરવા માટે સંજ્ઞ કરી સૂત્રધારો દ્વારા સ્થપાવ્યો. આદીશ્વર જિનમંદિરની ચોતરફ પ્રતિષ્ઠા કરવા તેણે બીજાઓની પણ વેદિકાઓ મૂલ, ડાલ સાથે મારી વેળુ પાથરેલી તૈયાર કરાવી. દ્વારમાં આંખાનાં મનોહર પાનવડે વંદન-માલિકા(તોરણ) સ્થાપી હતી. ગોરોચન, કુંકુમ, ચંદ્ર (કપૂર), કરતૂરી, ચંદન વિગેરે વસ્તુઓના લેપપૂર્વક મહામૂલ્યવાળી વસ્તુથી નંદાવતપદ્મ સિદ્ધસૂરિએ આજેખ્યો.

ત્યાર પછી ઘટ્ટીકારે ઘટ્ટો વારિપૂર્ણ કુંડમાં નિરંતર ભર્યે છતે વેલા ભેદ અતિશુદ્ધબુદ્ધિ સિદ્ધસૂરિ જિનમંદિરે પ્રતિષ્ઠાવિધિનું વિશેષ ગયા, તે વખતે બીજા આચાર્યો પણ પ્રતિષ્ઠા વર્ણન કરવા ચૈત્યમાં જઈ ચોતપોતાને આસને રહ્યા. સં. દેસલ પુત્રો સાથે સ્નાન કરી પવિત્ર થઈ મનોહર વિશુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી શ્રીમંડમુદ્ર-ચંદન તિલકથી લલાટને અલંકૃત કરી ભક્તિપૂર્વક ચૈત્યમાં આવ્યા, અન્ય શ્રાવકો આવ્યા. સિદ્ધસૂરિ જિનની સામે રહ્યા, દેસલચાહ સોહણ(પુત્ર) સાથે આદીશ્વરની જમણી બાજુએ અને સમર સાથે સોહજ ડાબી બાજુએ રહી જિનેશ્વરના મજ્જનમાં સંજ્ઞ થયા. સાંગણુ ખંધુ સાથે સામંત ચામર લઈ જિનની આગળ રહ્યા. ચક્ષુરક્ષામાટે અરિષ્ટ(અરીઠા)ની માલા ઉરઃસ્થલે સ્થાપી. કપૂર, ચંદન, ફલ, અક્ષત, ધૂપ કાલેયક, અગરુ, કરતૂરી વગેરે પ્રતિષ્ઠાયોગ્ય વસ્તુઓ તૈયાર કરી, ગુરુએ (? ગોરો દેસલ વિગેરે શ્રાવકોને કંકણુ વિનાના હાથમાં મહનફલ (મીઠાળ) કૌસુલસૂત્ર ખાંધ્યું.

એવી રીતે પ્રતિષ્ઠા-સામગ્રી કરી સિદ્ધસૂરિએ સ્નાત્રકારો દ્વારા મન્ત્રપૂર્વક સ્નાત્રનો આરંભ કરાવ્યો. જિનનાં સર્વ સ્નાત્ર કરાવ્યાં. સિદ્ધસૂરિએ સ્વયં અન્ય સૂરિયોગ્ય તે જલદી મોકલ્યાં. લગ્નઘટ્ટી સ્થાપી એકામચિત્તવાળા સિદ્ધસૂરિએ અધિવાસનામુદ્ધર્ત સાધ્યું,

જિનપ્રતિમાને શ્રેષ્ઠ રાતા વચ્ચેથી ઢાંકી શ્રીખંડ, વાસ વિગેરેથી પૂજા મંત્રોથી સફલ કરી. સમરાશાહ ગુરુની પોસહશાલામાં જઈ નંદાવર્તનો પટ્ટ સુવાસિની સ્ત્રીના મસ્તકપર મૂકાવી જલ્દી ઋષભદેવ પ્રભુના મંદિરે ગયા, વાજતે ગાજતે મંડપ-વેદીમાં મૂકાવ્યો. સિદ્ધસૂરિએ પટ્ટની સમીપ આવી વિધિપૂર્વક આલેખાયેલા સુચંત્રને ઠપૂરસમૂહથી પૂજ્યો. સિદ્ધાચાર્યે નંદાવર્ત મંડલ માંડીને, માંત્રિક તાંત્રિકોએ ઠપૂર વિગેરેથી પૂજાને દોષ દૂર કર્યા. સર્વ આચાર્યોએ નંદાવર્તની પૂજા કરી. પછી ફરી સિદ્ધસૂરિ ઋષભદેવપ્રભુ પાસે આવી લગ્ન સાધવા સાવધાન થયા. કોસુંલ કંકણ બંધાયાં.

લગ્નસમયે એક હાથમાં રૂપાની કચ્ચોળી અને બીજા હાથમાં સોનાની સળી લઈ સિદ્ધસૂરિ તત્પર થયા. પ્રતિષ્ઠા સંબંધી સમય સમીપ આવ્યો, ત્યારે પ્રભુ આદીશ્વર આગળ રહેલા લોકો ઉંચા સ્વરે 'સમયો' 'સમયો' પ્રવર્ત્યો એ પ્રમાણે બધી દિશામાં બોલવા લાગ્યા. પ્રતિષ્ઠા સમયે ૧ સિદ્ધસૂરિએ જિનેશ્વરથી વચ્ચે દૂર કરી બંને નેત્રોને

૧ વિ. સં. ૧૩૭૧ ની આ પ્રતિષ્ઠા ઉપકેશગચ્છના શ્રીસિદ્ધસૂરિદ્વારા થઈ હતી, એ ઉપર દર્શાવેલ પ્રામાણિક રાસ-પ્રબંધના ઉલ્લેખથી સુસ્પષ્ટ છે, છતાં વિ. સં. ૧૪૪૯ માં રચાયેલ, ગિરનાર પરના વિમલનાથ પ્રાસાદની પ્રશસ્તિ (ખુલ્લપોશાલિક પટ્ટાવલીમાં સ્થિત શ્લોક ૬૨)માં, પં. વિવેકધીર ગણિએ વિ. સં. ૧૫૮૭ માં રચેલ શત્રુજયતીર્થદ્વારપ્રબંધ(સાક્ષર જિનવિજયશ્ચ સંપાદિત, આત્માનંદ સભા, ભાવનગરથી પ્રકાશિત ઉલ્લાસ ૧, શ્લોક ૬૩)માં, વિ. સં. ૧૬૩૮ માં નયમુંદરગણિએ રચેલ શત્રુજય રાસમાં અને એને અનુસરતા પાશ્ચાત્ય લેખકોએ રતનાકરસૂરિને પ્રતિષ્ઠા કરનાર જણાવ્યા છે, તે પૂર્વોક્ત રાસ-પ્રબંધ બંનેયા વિના જણાવ્યું હોય તેમ જણાય છે. તેમના ઉલ્લેખો આ પ્રમાણે છે—

“ આસન્ વૃદ્ધતપાગણે સુગુરવો રત્નાકરાહ્વાઃ પુરા

ડયં રત્નાકરનામમ્ભૃત્ પ્રવવૃત્તે ચેમ્બો ગણો નિર્મલઃ ।

તૈશ્ચક્રે સમરાહ્યસાધુરચિતોદ્ધારે પ્રતિષ્ઠા શશિ-

દ્વીપ-ત્ર્યેકમિતેષુ ૧૨૭૧ વિક્રમનૃપાદદ્દેવતીતેષુ ચ ॥૬૩॥

પ્રશસ્ત્યન્તરેડપિ-

સૌવીર-સિતાયુક્ત ઉન્મીલન કથુ", ગાજતે વાજતે વિ. સં. ૧૩૭૧ ના તપ(માહ)માસ શુ. ૧૪ સોમવારે યુગાદીશ્વર પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરી. અંહિ પહેલાં શ્રીવજ્રસ્વામીએ અને હાલમાં સિદ્ધસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરી, તેથી તે બન્નેની સમતા કહી શકાય. તે વખતે મુખ્ય મંદિરના હંડની પ્રતિષ્ઠા સિદ્ધસૂરિની અનુજાથી વાચનાચાર્ય નાગેત્રે કરી હતી.

વર્ષે વિક્રમતઃ કુ-સપ્ત-દહનૈકસ્મિન્ ૧૩૭૧ યુગાદિપ્રમું

શ્રીશત્રુજયમૂલનાયકમતિપ્રૌઢપ્રતિષ્ઠોત્સવમ્ ।

સાધુઃ શ્રીસમરાંભિધાશ્ચિમુવનીમાન્યો વદાન્યઃ ક્ષિતૌ

શ્રીરત્નાકરસૂરિભિર્મગ્ધરૈવૈઃ સ્થાપયામાસિવાન્ ॥

[ગિરનાર-વિમલનાથપ્રાસાદની. પ્રશસ્તિ.]

પં. વિવેકધીરગણિકૃત શત્રુંજયોદ્ધારપ્રબંધ (સંપાદક મુ. જિનવિજય, પ્રદાશક આત્માનંદ સભા, ભાવનગર)

ભાવાર્થ—વૃદ્ધતપાગણુમાં પહેલાં રત્નાકર સુચરુ થયા. જેમનાથી આ નિર્મલ રત્નાકર નામનો ગણુ(ગચ્છ) પ્રવર્ત્યો; તેઓએ સમરશાહના રચેલા ઉદ્ધારમાં વિ. સં. ૧૩૭૧ માં પ્રતિષ્ઠા કરી. અન્ય પ્રશસ્તિમાં પણ કહ્યું છે કે- વિ. સં. ૧૩૭૧ માં ત્રિભુવનમાન્ય, પૃથ્વીમાં વદાન્ય સમરાશાહે અતિપ્રૌઢ પ્રતિષ્ઠા ઉત્સવપૂર્વક શ્રીશત્રુંજયમાં મૂલનાયક યુગાદિપ્રભુને જે રત્નાકરસૂરિદ્વારા સ્થાપાવ્યા હતા.

“ સંવત તેર એકાતરે, શ્રીઓસવંશ—શણુગાર રે;

શાહ સમરો દ્રવ્ય—વ્યથ કરે, પંચદશમો ઉદ્ધાર રે. ધન્ય૦

શ્રીરત્નાકરસૂરિશ્વર, વડતપગચ્છ શણુગાર રે;

સ્વામી ઝપલ જ થાપીયા, સમરેશાહે ઉદ્ધાર રે. ધન્ય૦ ”

વિ. સં. ૧૬૩૮ માં કવિનય સુંદરે રચેલ શત્રુંજયરાસ (દાલ ૯, કડી ૯૩-૯૪)

કક્કસૂરિએ નાભિનંદનોદ્ધાર પ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૪, શ્લોક ૫૯૫) માં જણાવ્યું છે કે- ‘ વૃહદ્ગચ્છના રત્નાકરસૂરિ સંધ સાથે ચાલ્યા હતા. ’ પ્રતિબ્ધ પ્રસંગમાં અન્ય આચાર્યો સાથે આ આચાર્ય પણ સંમિલિત હતા. આમાં જણાવેલ વૃહદ્ગચ્છના રત્નાકરસૂરિ અને વૃદ્ધતપાગણુ(વડતપગચ્છ)માં થયેલ રત્નાકરગચ્છના પ્રવર્તક રત્નાકરસૂરિ એ બન્ને એક હોય તો પણ વિ.

સં. દેસલે બધા પુત્રો સાથે ચન્દન, ઘનસારાદિ વિલેપન, પુષ્પ, નૈવેદ્ય, ફલ વિગેરેથી પૂજા કરી. પ્રથમ જિનના પૂજનાદિ તથા દંડ- કલશાદિ સ્થાપન. હાથને કંકણમંથસહિત જોઇ લગ્ન્યાને આનંદ થયો, નૃત્ય—ગીત થયાં, કસ્તૂરી વિગેરેથી વિલેપન, પુષ્પાદિથી પૂજન કરી લોકો મૂર્તિ કરાવનારના—ચૈત્યોદ્ધાર કરાવનારના પુષ્પની પ્રશંસા કરતા હતા. મહોત્સવપૂર્વક દેસલશાહ દંડ ચઢાવવા તત્પર થયા. સિદ્ધસૂરિના હસ્તાશ્રયને પામેલા સં. દેસલ પુત્રો સાથે દંડવડે મંદિરના શિખરપર ચડ્યા. સિદ્ધસૂરિએ મંદિરના કલશ પર વાસક્ષેપ નાખ્યો. સં. દેસલે સૂત્રધારો દ્વારા દંડ સ્થપાવ્યો, ધ્વજ બાંધી. પાંચ પુત્રો સાથે રહેલ દેસલશાહ અપૂર્વ શોભતા હતા. પહેલાં બવડે વાયુપત્ની સાથે નાચ કર્યો હતો, તેને કોઈ બળતું નથી; પરંતુ સં. દેસલ મનોરથસિદ્ધિ થતાં સકલ સંઘ અને પુત્રો સાથે હર્ષથી નાચ્યા હતા. એ પ્રત્યક્ષ જોવાતું હતું. નાચતાં આમલસારમાં રહ્યા છતાં ચૈત્ય ઉપરથી સોતું, ઘોડા, વસ્ત્ર, વિભૂષણુ વિગેરે દાન આપતા હતા. અને કલ્પવૃક્ષની જેમ સુવર્ણ, રત્ન, આભરણુ, વસ્ત્રો વરસાવ્યાં હતાં. પાંડવસદૃશ સહજપાલ, સ્નાહણુ, સમર, સ્નામંત અને સ્નાંગણુ એ પાંચે ધનવૃષ્ટિ કરી.

સં. દેસલ શિખરથી ઉતરી પ્રભુ સામે ગયા. દેવ—શિરોભાગથી માંડી, બલનક મંડપના આગળના ભાગથી કાઠી ચૈત્યદંડ સુધી પટ્ટદુકૂલમયી મહાધ્વજાઓ બાંધી. દેસલે હિમાંશુ, પટ્ટાંશુ, હાટકાંશુ અનેક ચિત્રનાળાં ત્રણુ છત્ર આપ્યાં, અને આદિનાથને ઉજ્જવલ બે ચામર આપ્યા, તથા

સં. ૧૩૭૧ માં શત્રુંબયતીર્થના મૂલનાયક આદીશ્વર પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરનાર ઉપકેશગચ્છના સિદ્ધસૂરિ જ મુખ્ય જણાય છે. આ પ્રસંગમાં રત્નાકરસૂરિએ અન્ય પ્રતિમાઓને પ્રતિષ્ઠા કરી હોય એમ સંભવી શકે—એથી પાશ્ચાત્ય ત્રૈલોક્ય—લેખકોએ આ ઘટનાને સ્વગચ્છગૌરવ દર્શાવવા ચત્કિચિત્ત આધાર લઈ વળુવી જણાય છે. સત્ય સ્વીકારવું ઘટે. - લા. ભ. ગાંધી.

સોનાના ઢાંડાવાળા, રૂપાના તાંતણાઓથી બનાવેલ બીજા બે આમરો આપ્યા, સોના-રૂપાના અને પિત્તલના કલશો આપ્યા. રૂપ્યમય મનોહર આરતી, મંગલદીવો વિગેરે આપ્યું. સઘળી ચોકીઓ અને મંડપોમાં પટ્ટહુકૂલવાળા, મોતીઓના ઝુમખાવાળા ચંદરવા બાંધ્યા. જિનેશ્વરની આગળ અખંડ અક્ષત, મગ, સોપારી, નાળિયેર, વિભૂષણો: વિગેરેથી સં. દેસલે મેરુ પૂર્યો. મેરુ પર થયેલ જિનજન્મભિષેકતું અનુકરણ કર્યું.

ઉપવાસી વ્રતનિષ્ઠ સં. દેસલે પુત્ર પૌત્ર સાથે બીજા સર્વ જિનોને પૂજી દસ દિવસનો ઝોચ્છવ કર્યો. ધનસાર, ઝોચ્છવ ભક્તિ. શ્રીખંડ, પુષ્પ, કપૂરથી વિલેપન કર્યું. રાત્રે (?) સાહણપાલે કરતૂરીના વિલેપનથી શોભાવ્યું. વિવિધ લાખ કૂલોથી સાહણે વિચિત્ર મહાપૂજા કરી. સમરાશાહે જિનેશ્વરની આગળ ધનસારથી શ્રેષ્ઠ કાલાગરુ ધૂપ પ્રબલિત કર્યો. દેસલે સાહણપાલ સાથે મંડપમાં બેસી, અરિહંત પ્રભુ તરફ દષ્ટિ રથાપી, તીર્થનાથના ગુણોમાં સાવધાન થઈ પ્રેક્ષણુક્ષણ કરાવ્યો.

સવારે (બીજે દિવસે) દેસલે સિદ્ધસૂરિ ગુરુને પગે લાગી સુવિદાન વિગેરે હિંત સર્વ સાધુઓને સંપૂર્ણ તૃપ્તિકારક ભક્તપાનથી પડિલાલી પુત્રો સાથે પારણું કર્યું. ચારણ, ગાયક, ભાટ વિ સર્વને યથેષ્ટ ભોજનાદિ આપ્યું. દીન, અનાથ, દરિદ્રો માટે સત્રાગાર(દાનશાળા) ખુલ્લું મૂક્યું.

દશ દિવસ ઝોચ્છવ થયા પછી ૧૧ માં દિવસે પ્રભાતે સિદ્ધસૂરિગુરુના હાથે દેસલશાહે સંઘસાથે પ્રભુનો કંઠણુખંધ-મોક્ષ કરાવ્યો. સં. દેસલે વિશ્વ પ્રભુને પોતાનાં કરાવેલાં નવાં આભૂષણો મુકુટ, હાર, ઐવેયક (કઠો), અંગદ, કુંડલ વિગેરેથી પૂજ્યા. બીજા ભવ્યોએ પણ અનુક્રમે મનોહર મહાધ્વજો બાંધ્યા, મેરુ ભરાવ્યા, સનાત્રો કરાવ્યાં, સંઘમાં આવેલા સંઘપુરુષોએ પોતપોતાના વારાએ સર્વ મહાપૂજા-દાનસત્રો કરાવ્યાં.

સંઘ સાથે સુગુરુની પાસે રહેલા દેસલે આદિજિનની સામે રહી

આરતી, તીર્થમાલ. હાથમાં આરતી રાખી આરતી ઉતારી, તે વખતે

સાહજ અને સાંગણ બે પુત્રો બે બાબૂએ આમર-
ધારીબન્યા હતા. સામંત અને સહજપાલ એ બન્ને પુત્રો હાથમાં
શ્રેષ્ઠ ભૂંગાર ધરી રહ્યા હતા. લક્ષિતમાન્ સમરાશાહે પિતાના પગથી
આરંભી નવે અંગેને ચંદનનાં તિલકેથી પૂજ્યાં, ચંદનતિલકવાળા
લલાટમાં અખંડ અક્ષત ચોડ્યા, પિતાને પુષ્પમાલા પહેરાવી. બીજા
પણ સંઘના પુરુષોએ સાહ(દેસલ)ના પદ અને લલાટમાં તિલક કરી,
આરતી પૂજી તેના કંઠમાં માલા નાખી હતી, સુવર્ણવૃષ્ટિ કરી હતી.
જિનેંદ્રના ગુણ ગાનાર ગવૈયાઓને સમરાશાહે સોનાનાં કંઠણો, ઘોડા
અને વસ્ત્રોના દાનથી પ્રસન્ન કર્યા હતા. દેસલે આદિદેવની આરતી કરી,
પૂજી પ્રણામ કરી મંગલદીવો લીધો. દ્વારભટ્ટ(ખારોટ), ભાટ વિગેરે
યુગાદીશ્વરની ગુણાવલી સંભળતા હતા, બંદીજનો દસલ અને સમરાશા-
હની કીર્તિ ઉચ્ચરતા હતા. સમરાશાહે હર્ષથી રૂપું, સોનું, રત્ન,
ઘોડા, હાથી, વસ્ત્રો વિગેરે દાન ખારોટ વિગેરે ભાટોને આપ્યું. વાગતાં
વાજિત્રો સાથે દેસલે કપૂર સળગાવી મંગલદીવો ઉતાર્યો. સંઘ સાથે
શકસ્તવથી આદિજિનની સ્તુતિ કરી, સિદ્ધસૂરિ પણ શકસ્તવ પછી
સ્તવન(અમૃતાષ્ટક)થી સ્તુતિ કરી દેસલશાહ સાથે પાછા આવ્યા.
પાંચે પુત્રોએ પણ એવી રીતે સંઘ સાથે આરતી ઉતારી.

એવી રીતે આદિનાથજિનની પ્રતિષ્ઠા કરી પુત્રો અને સંઘ સાથે

દેસલશાહે નાચ કરી વિસૃપ્તિ કરી કે— પ્રભો !

વૃત્ત, વિસૃપ્તિ,
પૂર્ણહૃતિ

પુનઃ પુનઃ દર્શન દેજે ' યુગાદિદેવની એવી રીતે

રબ લઈ દેસલ કંપદિયક્ષના સ્થાને આવ્યા.

મોહક, નાલિયેર, લાપશી વિગેરેથી યક્ષને પૂજી, યક્ષના મંદિરે અપૂર્વ

૧ ચન્દનસ્ય પિતુઃ પાદાવારામ્યાથ નવાપ્યસૌ । અજ્ઞાનિ તિલકૈઃ સાધુર્ભક્તિમના-
ર્ચયત્ સ્મરઃ ॥

નાભિનંદનોદ્વાર પ્રયંધ (પ્રસ્તાવ ૫, શ્લો. ૮૧૮)

પર્વતથી મહાધ્વજ બાંધી જિનપૂજ-બદ્ધકક્ષ યક્ષને વિજ્ઞાપિત કરી કે- ' સર્વ ધર્મકાર્યોમાં સહાયક થજે, વિધન-વિનાશક થજે ' એવી રીતે યક્ષને પ્રાર્થના કરી સં. દેસલ ત્રિદ્વસૂર સાથે પર્વતથી ઉતર્યા. પુત્રો સાથે દેસલશાહ તીર્થમાં વીશ દિવસ રહી સર્વ અરિ-હંતોનાં બિંબોને નમી પ્રભાતે પર્વતથી ઉતર્યા. પાંચ પુત્રો અને સંઘ સાથે, સેંકડો ઘોડેસ્વારોથી પરવરેલા સં. દેસલ વાજિત્રો વાજતાં મહોત્સવ પૂર્વક સંઘના આવાસે આવ્યા.

દેસલે મુનિવરોને સ્વયં પ્રાર્થના કરી પકવાન્ન વિગેરેથી સત્કાર કર્યો. પરિવાર સાથે સકલ સંઘને મધુર વચ્ચેનાથી સુરભક્તિ દાન વિ. ભક્તિ પૂર્વક વિવિધ લોજન કરાવ્યું. ચારણો, ગાયકો, ભાટો, યાત્રકો વિગેરેને યથેચ્છાએ લોજન કરાવ્યું. વિદેશથી આવેલ હીન, દુઃસ્થિત, જોગી વિગેરે માટે અવારિત સત્રાગાર કરાવ્યું.

આચાર્ય, વાચનાચાર્ય, ઉપાધ્યાય વિગેરે પદસ્થ પાંચસો સાધુઓ આ મહોત્સવમાં આવેલા હતા. સાહ સહજપાલે મહારાષ્ટ્ર, તિલગંથી જે ચારુ સૂક્ષ્મ વસ્ત્રો આણ્યાં હતાં, તે શ્રેષ્ઠ વસ્ત્રો વડે સં. દેસલે પદસ્થ પાંચસો સાધુઓને પરમભક્તિથી આનંદપૂર્વક પડિલાભ્યા હતા. બીજા પક્ષ બે હબર પ્રમાણ સાધુઓને વિવિધ વસ્ત્રો અર્પણ કર્યાં હતાં.

સમરાશાહે દાનમંડપમાં બેસી સાત સો ચારણો, ત્રણ હબર બંદી, એક હબરથી વધારે ગવૈયાઓ એ સર્વને દાન, પૂલપાડીઓની ઘવસ્થા. ઘોડા, સોનું, વસ્ત્રો વિગેરે દાન આપી સન્માન કર્યું. ભાંગી ગયેલી અરઘટ્ટ (રેંટ)વાળી,

૧ રતનમંદિરગણિ જણાવે છે કે-તે (પ્રતિમોદ્ધાર) ઉત્સવમાં સંઘપૂજમાં ૧૪૦૦ સોનાના નકર વેદ આપ્યા. તે અવસરે વિસ્મૃતિથી વલિક પુત્રો(વાણોતર-મહેતાઓ)એ પરદેશી મહલ નામના ભાટને લાખથી ભરેલો વેદ આપ્યો. ત્યાર પછી સાધર્મિક વાતસલ્ય (સંઘજબણ) થતાં ભાટોના લોજન વખતે બીના ચોખા-દાલ પીરસાતાં તે ભાટે તે વેદને હાથથી ઉતારી ભૂમિ ઉપર મૂક્યો, સમરાશાહે તે જોયો, કારણ પૂછ્યું. ભાટે જ્યું કે-તમ્હારું પુણ્ય ધરે ગયા પછી દેશાંતરમાં તમ્હારા સાધર્મિકને અનુમોદન

કૂવાના અભાવથી ઉખડી ગયેલ ઝાડવાળી, વાઠ વગરની ત્યાં જે વાડી હતી, તે સઘળી વાડીઓને પ્રભુની નિત્યપૂજા માટે માળીઓને ધન આપી ફરી નવી બનાવી હતી. જિનેદ્રની સેવામાં તત્પર સઘળા પૂજારી, ગાયન કરનારા, સૂત્રધાર, ભાટ વિગેરેને ઇચ્છિત આજીવિકા આપવાથી વાઝલટની જેમ લોકોને સ્થાપ્યા હતા. એવી રીતે સં. દેસલ આ (શત્રુજય) તીર્થમાં પુણ્યવૃક્ષ રોપી ઉજ્જવ્યંતતીર્થ નમવા આલ્યા.

રાસકાર નવમી ભાષામાં જણાવે છે કે-વીરે (સં. સમરે) લલુ

ગિરનાર તન્દ્ર પ્રયાણ સંઘવાત્સલ્ય કર્યા પછી સંઘ સોરઠ દેશમાં રા. મંડલિક અને મહી- સંચર્યો. ચઉંડ(?)માં વહાણું વાયુ. આ- પાલદેવે કરેલ મહિમા. દિલકત દેસલજયો સમર અમરેલીએ આવ્યો.

સોરઠરાય મંડલિક ઉત્કંઠાથી મલ્યા. ઠામઠામ ઓચ્છવ થયા. જૂનાગઢે પહોંચ્યા, સંઘ પ્રત્યે અનુરકત રાઉલ મહીપાલ સામે આવ્યા હતા. મહીપ અને સમર મલ્યા છતા ઇંદ્ર અને ગોવિંદની જેમ શોભતા હતા. તેજથી અગંભિત સંઘ તેજલપુરમાં આનંદપૂર્ણ થયો.

પ્રમંથકાર કહે છે કે-શુભમુહૂર્તે દેવાલય આગળ આલ્યું, તેની પાછળ દસલશાહ સર્વ સંઘ લોકો સાથે આલ્યા. અમરાવતી

કરગ માટે પ્રકટ કરવાનું છે જે ન ઉતારવામાં આવે તો ગરમ પદાર્થના યોગથી લાખ ઓગળી જાય, પછી ખાલી વેઠ શોભારહિત હલકા દેખાય.”

ત્યારપછી સમરાશાહે દસ આંગલીઓમાં દસ નવા વેઠ આપ્યા. ત્યારપછી ભાટ સર્વ સંઘ સમક્ષ બોલ્યો કે—હે શ્રી સંઘલોકે ! સાંભજો સાંભજો ! !

અધિકં રેચયા મન્યે સમરં સગરાવપિ ।

કલૌ મ્લેચ્છબલાકીર્ણે યેન તીર્થે સમુદ્ભૂતમ્ ॥

અર્થાત“ સગરથી પણ સમરાશાહને રેખાવડે અધિક માતું છું, જેણે મ્લેચ્છોના બલથી વ્યાપ્ત કવિકાલમાં તીર્થને ઉદ્ધર્યું.” તુષ્ટ થઈને યાવજીવ યોગ્ય આશ્યું.

—ઉપદેશતરંગિણી (૫. વિ. ગ્રંથમાળાથી પ્રકાશિત પૃ. ૧૩૭)

પં. શુભશીલગણિ વિ. સં. ૧૫૨૯ માં રચેલ પંચશતી પ્રમંથ (કથાકોષ) માં ૨૫૬ મા સંમંથમાં ઉપર્યુક્ત પ્રલોક સંઘપૂજા વખતે સમભદ્રે કહ્યો હતો. જેમ જણાવે છે.

—લા. ભ. માધી.

(અમરેલી) વિગેરે નગર-ગામોમાં અદ્ભુત કૃત્યોથી જિનશાસન દ્વીપાવતા ઉજ્જવ્યંતગિરિ ગયા. જૂનાગઢ નગરના સ્વામી મહીપ (મહીપાલ) દેવ, સં. દેસલ-સમરના ગુણોથી આકર્ષિત થઈ સંઘ સાથે આવતા સંઘપતિના સામે આ-યા હતા. ઈંદ્ર-ઉપેંદ્રની જેમ શોભતા વજ્ર ચક્રયુક્ત હાથવાળા મહીપાલ અને સમરાશાહ પ્રીતિ-તત્પર બની મલ્યા, પરસ્પર લેટી આસને બેઠા. શ્વેતશ્રવ વિગેરે આલાપોથી બન્ને પ્રીતિ-હર્ષયુક્ત થયા. વિવિધ લેટથી સાહે (સમરે) મહીપાલને પ્રસન્ન કર્યો. મહીપાલે પણ દ્વિગુણ પ્રસાદ આપી સમને પ્રસન્ન કર્યો. સમ-શાહ સાથે ગમન કરતા મહીપાલદેવે સં. દેસલને પ્રવેશમહિમા કર્યો. સમરદ્વારા સંઘનો વાસ તેજપાલપુર પાસે કરાવી રાજ સ્વયં સ્વાવાસે ગયો.

રાસમાં જણાવ્યું છે કે—વણથલીની ચૈત્યપરિપાટિ કરી, તલહટી-ગઢમાં થઈ ચતુર્વિધ સંઘ ઉત્કંઠાથી ઉજ્જવ્યંત-દર્શન-ગ્જન (ગિરનારગિરિ) ઉપર ચાલ્યા. દામોદર હરિ

પાંચમો કાલમેઘ ક્ષેત્રપાલ જોયો. ત્યાં સુવણ્ણરેખા નદી વહેતી હતી, તરુવરોની ઝાડી નજરે પડતી હતી. પાજ ચડતાં પગલે પગલે ધર્મ જનોનાં સુકૃત શોભતાં હતાં. ઉચ્ચે પર્વત-શિખર પર ચડીને નીચી ગતિ દાગતા બદવરાચ-નેમિનાથજીં ભુવન પામી, ત્રણ પ્રહ-ક્ષિણા દ્ધ, શિવાદેવીસુત-નેમિજિનને લેટી ગઢમાં ઉતર્યા. ગજે-દ્રપદ(કુંડ)માં કલશ લરી નેમિજિનને ન્હવણ કચું. પૂજા કરી, મહાધ્વજ આપી, છત્ર, ચામર મેલ્યા.

અંબા, અવલોકન શિખર, સાંબ-પ્રદ્યુમ્નની ટુંકે ચડ્યા. સર્વ વન-રાજી વિકસિત થયેલી હોવાથી સહસારામ મનોહર જણાતો હતો કેઈલનો સાદ સોહામણો લાગતો હતો, ભમરાઓનો અંકાર સંભ-ળાતો હતો. નેમિકુમારના આ તપોવનમાં-દીક્ષાસ્થાનમાં દુષ્ટ ભવ સ્થાન પામતા નહિ. આવા ત્રિભુવનદુર્લભ તીર્થમાં નિશ્ચિન દાન દેવાતું હતું.

‘ સમુદ્રવિજય રાજના કુલમાં તિલકસમાન હે પ્રભો ! વીનતડી
અવધારો, આરતીના મિષથી ભવિજનો કહે છે કે—આર ગતિના ફેરાને
વારો. જો જગતમાં માત્ર એક આપનું જ મુખ જોઈએ, તોય તૃપ્તિ
ન પામીએ. હે સામલ ધીર ! નેમિજિન ! તું સાર કરજો, વળી વળી
દર્શન દેજો ’ ઇત્યાદિ વિનતિ કરી પુરુષપ્રધાન સમર રલિયામણા
રૈવતગિરિથી ઉતર્યાં. ઘોડા સાંકલે સીકરી રાઉલે બહુ માન ઢીધું.

પ્રખંધમાં જણાવ્યું છે કે—ઉજ્જવ્યંતગિરિ-શિખરના મૌલિરૂપ
નેમિજિનને નમસ્કાર કરવા દેસલ શુરુ અને સકળ સંઘ સાથે ગિરિ-
પર ચડ્યા. શત્રુજયતીર્થની જેમ મહાધ્વજ, પૂજા, ઘન વિગેરે સર્વ
વિધિ સં. દેસલશાહે ત્યાં કર્યો. પ્રદ્યુમ્ન, શાંભ, ઊંચા અવલોકન
શિખરમાં, ત્રણ કલ્યાણક વિગેરે સઘળા મંદિરોમાં યાત્રા કરતા સં.
દેસલે મહાપૂજા, મહાધ્વજ આપી પોતાના પૂર્વજોને ઉદ્ધર્યાં.

સંઘપતિ દેસલે જ્યારે પુત્ર-પૌત્ર સાથે અંબાદેવીને પૂજી, તે જ
વખતે સમરને પુત્રલાલ આપવા દ્વારા પ્રસન્ન
અંબાદર્શન, પુત્ર- થયેલી દેવીએ સંઘમાં વૃદ્ધિ કરી. ‘ જોળામાં
પ્રાપ્તિ-વધામણી. રહેલ પુત્રવાળી અંબા-માતા પુત્રને આપે એ
ચુકત જ છે—વિશ્વમાં વિખ્યાત છે ’ સમરાશાહને ત્યાં પુત્રપ્રાપ્તિથી
પ્રસન્ન થયેલ દેસલશાહે અંબાની વિશેષે પૂજા કરી, ‘ ધર્મ શીઘ્ર ક્ષેપે છે ’
એવું વિચારતાં પુત્રલાલ થવાથી વર્ધાપન કરાવ્યું. ગજેન્દ્રપદકુંડના
પાણીમાં દેસલશાહે અને સહજ વિગેરે પુત્રોએ પણ સ્નાન કર્યું.
આનંદ પામ્યા. દસ દિવસ આ તીર્થમાં રહી સં. દેસલ નેમિનાથ
પ્રભુની રજા લઈ ગિરનારથી ઉતર્યાં.

તે વખતે દેવપત્તનનો અધિપતિ સુઝરાજ સમરસિંહના દર્શનનો

દેવપત્તનના રાજનું ઉત્કંઠિત થયો, સુઝરાજે પોતાના પ્રધાનો સાથે
આમંત્રણ, મહીપાલ વિસંપિતવાળો લેખ મોઢી સમરાશાહને જણાવ્યું
દેવ તરફથી સન્માન. કે- ‘ સમરાશાહ ! પવિત્ર કલાધર (ચંદ્ર) એવા
આપે તેવી રીતે કરવું કે જેથી મહારો ચિત્તરૂપી ચક્રેર પ્રીતિમાનુ થાય. ’

લેખનો અર્થ જાણી સમરાશાહ ત્યાં જવામાં ઉત્સુક થયા. ભૂખ્યાને લોજન સમાન આ નિમંત્રણ થયું હતું. કામદેવસદૃશ સમરાશાહ લેટણું હાથમાં લઈ મહીપાલદેવની રમ લેવા ગયા, સંતુષ્ટ થયેલ 'મહીપાલે સમરાશાહને સ્વયં ત્રિપદ (૬) વસ્ત્રથી સંબદ્ધ ઘોડો શ્રીકરી સાથે આપ્યો.

રાસકાર દશમી ભાષામાં જણાવે છે કે-સુગંધી પુષ્પના પરિ-
મલને પૂરનાર વસંતઋતુનું આગમન થતાં
દેવપાટણમાં ગમન,
રાણા મુખરાજનું સામે આવવું.
સમર(સમર)ની વિજય ઢકકા વાગી. માર્ગમાં આવતાં વિવિધ વૃક્ષો, નવાં નવાં ગામ અને નીઝરણાની શોભા જોતો સંઘ ચાલ્યો. દેવાલય દેવપટ્ટણમાં આંચું, ત્યાં અપૂર્વ એ થયું કે સોમશ્રવરછત્ર મહારાણે મૂધરાજ સ્વયં ગૌરવકારણે સામે આંચ્યો હતો. પાન, ફૂલ, કાપડ

૧ આ મહીપાલ તે રાખેંગાર પછી ગાદીએ આવેલા રા. મંડળીકના પુત્ર રા. નોઘણનો પુત્ર રા. મંડળીકના વખતમાં દિલ્હીના આદશાહ સુલતાન અલ્લાઉદ્દીન ખીલજીએ અલદ્ધખાનને ગૂજરાત ઉપર સ્વારી કરવા મોકલ્યો હતો. તેણે સોમનાથનું દહેરું જે મહમદ ગિઝનવીએ તોડયા પછી પાણું સમરાવ્યું હતું તે તોડી પાડ્યું. અને ઘોઘા તથા માધવપુર વચ્ચેનો દરીઆ કાંઠાનો પ્રદેશ સર કીધો. કહે છે કે આ વખતે રા. મંડળિકે અલદ્ધખાનના લસ્કરની એક ટુકડીને હરાવી હતી. પણ સંભવ એવો જણાય છે કે તેણે અલદ્ધખાને મુકલા હાકેમો પેકી એકને હરાવ્યો હશે. ગમે તેમ હોય પણ રેવતીકુંડના ઉપરના લેખમાં મંડળિકને મોગલોનો જીતનાર કહ્યો છે. ગિરનાર ઉપરના એક લેખમાં લખ્યું છે કે તેણે નેમિનાથના દહેરાને સોનાનાં પતરાંથી સુશોભિત કર્યું હતું. રા. મંડળિક પછી તેનો પુત્ર રા. નોઘણ ચોથો ગાદીએ બેઠો. ગિરનારના લેખમાં લખ્યું છે કે એ મહા શરવીર યોધધો હતો. એ બે વર્ષ સુધી રાજ્ય કરી મરણ પામ્યો. એટલે એનો પુત્ર મહીપાલ ત્રીજો ગાદીએ આવ્યો. રા. મહીપાલે સોમનાથનું દહેરું સમરાવ્યું ને ઘણા પૈસા ધર્મ-દાનમાં ખરચ્યા. એણે સત્તર વર્ષ સુધી રાજ્ય કર્યું. એના પછી એનો કુંવર રાખેંગાર ઇ. સ. ૧૩૨૬ માં ગાદીપતિ થયો. તેણે ૧૩૫૧ સુધી રાજ્ય કર્યું. (કાઠીઆવાડ સર્વ સંગ્રહ પૃ. ૪૦૦-૪૦૧ આવૃત્તિ ૧૮૮૬)

બહુ અપાતું હતું, કપૂર લુણ્ણસમ ગણાતું હતું; જ્વાલિથી મસ્તકે લેપ કરવામાં આવતો હતો. તાલ-તળલાં મનોહર વાગતાં હતાં. ઠામ ઠામ સ્થિરતા કરવામાં આવતી હતી. પગલે પગલે પાયદલતું પ્રેક્ષણ થતું હતું. માણસો, ઘોડાઓ વિગેરેની અત્યંત ભીડ હતી. દર્શનીઓ સાથે દેવાલય ચાલ્યું. જિનશાસન જગતમાં રંગે મહા-ભટું હતું. શિવભુવનની જગતિમાં આવ્યા, સૈ મેશ્વરદેવનાં દર્શન કરી, કવડીબારે જલનિધિને ભેઈ સંઘ પ્રિયમેલકે ઉતર્યો. ચંદ્ર-પ્રભ પ્રભુને પ્રણામ કરી, કુસુમકરંડે પૂજા રચી જિનભુવનમાં ઓચ્છવ કયો. પંચરંગી મહાધ્વજ શિવદેવલમાં આપી અપૂર્વ ઉત્સવ કરાવ્યો. જિનવરધર્મની પ્રભાવના કરી જ્યપતાકા રવિતલમાં આંધી-ફરઝાવી.

પ્રખંધકાર જણાવે છે કે-મુગ્ધરાજ રાજનો લેખ આવવાથી અધિક હર્ષિત થયેલા દેસલશાહ સકળ સંઘ સાથે દેવપત્તનપુર તરફ ચાલ્યા. શ્રીધામ વામનપુરી(વણુથત્રી) વિગેરે સર્વ સ્થાનોમાં ચૈત્યપરિપાટિ મહોત્સવો કરતા ઉજ્જવલ કીર્તિવાળા સંઘપતિ દેવ-પત્તન પહોંચ્યા. સમરાશાહને સમીપ આવેલા સાંભળી મુગ્ધરાજ રાજ દર્શનાતુર થયો. છત્ર, ચામર વિગેરે વિભૂતિયુક્ત સોમેશ્વર રાજ પરિવારસહિત સંઘ સામે આવ્યો. સમર અને મુગ્ધરાજ બંને મર્યા. મુગ્ધરાજ સમરાશાહને ભેટી હર્ષિત થયો. મુગ્ધરાજથી કુશલ પૂછાયેદો શાહ અમૃતમગ્ન હોય તેવો થયો. પરસ્પર ભેટ આપવા વડે પ્રીતિમાનુ એવા તે બન્નેએ પોતાના સંગમને શુભ ભવિષ્ય-વાળો માન્યો.

સં. દેસલે સમરાશાહને આગળ કરી ચતુર્વિધ સંઘ અને દેવા-લય સાથે, તેની આગળ ચાલતા મુખ્ય જટા-ધર અને સ્વયં ઉત્સવ કરનાર ગંડો (ગુંડાઓ)-થી ઉત્સાહ વૃદ્ધિ પામતાં દ્વારો પર તોરણવાળા અને પતાકાઓથી શોભતા દેવપત્તનપુરમાં ઈંદ્રની જેમ પ્રવેશ કયો.

સગ્ગજનોથી સન્માન પામતા શાહ મુગ્ધરાજના હર્ષવડે સોમેશ્વર દેવના આગળ એક પહોર સુધી ઉત્સવ પૂર્વક રહ્યા. પહેલાં સંપ્રતિ, સાત(શાલિ)વાહન, શિલાહિત્ય, આમરાજ વિગેરે રાજ્યોએ અને કૃતયુગમાં ઉત્પન્ન થયેલ ઘણા ધનપતિ જૈનોએ પણ તેમજ ચૌલુક્ય કુમારપાલ રાજ્યે જે કર્ચુ' ન હતું; તે હાલ કલિ-કાલમાં પણ દેસલના ભાગ્યથી થયું. શ્રીજૈનશાસન અને ઈશશાસનનું પરસ્પરનું સ્વાભાવિક વેર દૂર કરી મિત્રમંડલની જેમ દીપતું કર્યું. સંઘપતિએ સંઘને પ્રિયમેલકમાં સ્થાપ્યો. લવ્યયુગમાં જે ન થયું, તે સમરાશાહના ભાગ્યથી થયું. તેથી કહ્યું છે કે—“ આ ક્ષોણિતલમાં કેટલા સંઘપતિયો નથી થયા ?, પરંતુ હે વીર સમરાશાહ ! તમારા માર્ગને એક પણ અનુસર્યા નથી. શ્રીઆદિજિનનો ઉદ્ધાર, પ્રત્યેક પુરમાં તેના સ્વામિનું સામે આવવું, શ્રીસોમેશ્વરપુર(દેવપત્તન)માં પ્રવેશ એ જે આપની કીર્તિ ફરકે છે, તેવી અન્યની ફરકતી નથી. ”

દેવપત્તનમાં પણ અવારિત દાન આપવા પૂર્વક જિનચેત્યોમાં અઘ્ટાહ્નિકામહોત્સવ કર્યો અને સોમેશ્વરની પૂજા કરી. મુગ્ધરાજ રાજ પાસેથી શ્રીકરી ઘોડો પામી સમરાશાહ સં. દેસલ સાથે પાર્શ્વપ્રભુને નમવા અબ્જધર (અબ્જર) પુર તરફ ચાલ્યા. જે પાર્શ્વનાથ, સમુદ્રમાર્ગે પ્રયાણ કરતા તરીશને આદેશ આપી સમુદ્રમાંથી નીકળ્યા અને તેણે કરાવેલા અસાધારણ ચૈત્યમાં ત્યાં રહેલ છે, ત્યાં મહાધ્વજ આપી મહાપૂજા વિગેરે મહોત્સવ કરી દેસલશાહ સંઘ સાથે કોડીનાર ગયા. જ્યાં બ્રાહ્મણપત્ની અંબા

૧ તથા ચોક્તમ — નૈતસ્મિન્ કલિ નામ સહ્જપત્તયઃ ક્ષોણિતલે જહ્નિરે

કિન્ત્વેકોડપિ ન સાધુ વીર સમર ! ત્વન્માર્ગમન્વગ્ યયૌ ।

શ્રીનામેયજિનોદ્ધતિઃ પ્રતિપુરં તસ્વામિનોડ્મયાગતિઃ

શ્રીસોમેશપુરપ્રવેશ ઇતિ યા કીર્તિર્નવા વલ્ગતિ ॥

—નાભિનંદનોદ્ધારપ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૫, શ્લોક ૯૦૪)

મુનિઓને અન્નદાન આપતાં પતિના રોષથી બે પુત્રો સાથે ઉજ્જવ્યંત (ગિરનાર) આવી નેમિજિનનું સ્મરણ કરતી જિનને નમી આંખાના ઝાડ નીચે ગઈ. ક્ષણમાં ફલોથી પુત્રોને ખુશી કરી આવતા પતિને જોઈ ભયથી વિરક્તચિત્તવાળી બની. નેમિનાથનું શરણુ લઈ પવંતના શિખરથી ફૂવામાં ઝંપાપાત કર્યો. તે મૃત્યુ પામી એ તીર્થમાં અધિષ્ઠાયક દેવી થઈ. કોડીનારમાં પણ તેના પૂર્વવાસને લીધે તેનું ચૈત્ય થયું. દેસલે તેને અનેક પ્રકારે કપૂર, કુંકુમ વિ. થી પૂજા મહાધ્વજ આપી.

અનુક્રમે દ્રીપવેલાકૂલ(દીવબંદર) આવ્યા. સમરસિંહની પ્રાતિથી દીવના સ્વામી મૂલરાજ એક હોડીથી બીજી હોડી જોડી ઉપર કટ (સાહડી) સ્થાપી તે ઉપર દેવાલયને તથા સંઘને મહોત્સવપૂર્વક સ્થાપી આકાશમાર્ગની જેમ જલમાર્ગે મધ્યમાં (ખેટમાં) લાવ્યા. દીવમાં રહેલા કરોડપતિ વ્યવહારી હરિપાલે સંઘ સાથે દેસલનું વાતસલ્ય કર્યું હતું. ત્યાં પણ અષ્ટાક્ષિકા કરી ચાચકોને અભીષ્ટ દાન આપી સંઘપતિ પુનઃ રાત્રુંજયતીર્થે ગયા હતા.

આ સંઘમાં રાસકાર સંક્ષેપમાં જણાવે છે કે-દીવ ભણી પ્રયાણુ કર્યું, કોડીનારનિવાસિની અંબિકાદેવીને આંખાના આરામમાં નમી સંઘ દીવબંદર આવ્યો. ૧૧ મી ભાષામાં વિશેષ વર્ણન કર્યું છે કે-અતિ ગંભીર ગુણથી ચોભતો સંઘ રત્નાકરને તીરે આવ્યો. સંઘપતિ શબ્દ સાંભળી દીવનો નરેંદ્ર સામે આવ્યો. હરપાલ ચિત્તમાં હર્ષિત થયો, સંઘ આગળ પહોંચ્યો અને હાથ મેળવી બોલ્યો કે-દીવની નારીઓ સંઘના દર્શન કરવાને ઉતાવલી થઈ બોલે છે કે-હે બહેન! જલદી આવ અને ખેડલી ચડાવ તે પુણ્યશાલી પુરુષ કેવો છે, તેને જોઈ નયન સફલ કરીએ, નેત્રે ન્યુછણાં કરીશું, કપૂરે ચોવા-રણાં ઉતારીશું. 'એક ખેડા(હોડી)થી બીજી હોડી જોડી બલવાન બંધિયારો કીધો. દેવાલયને લઈ સંઘપતિ સંઘ સાથે તેમાં બેઠા. હહેરો

આકાશે પહોંચવા લાગી. પ્રવહણુ વિમાનની જેમ જવા લાગ્યું. જલમાર્ગે નવરંગે રાસ દાંડીઆરસે નાટક જોવાતું હતું. નિરુપમ પ્રવેશ થયો. રૂડાં ધવલમંદિર દીસતાં હતાં. ત્યાં રૂડું કુમરવિહાર અને રૂડાં જિનભુવન શોભી રહ્યાં હતાં. ત્યાં સ્વયંભૂ આદિજિનને અને અન્ય તીર્થંકરોને વાંધા. મેદિનીએ ઉર પર ધરેલ વેણિ-વચ્છરાજ મંદિર દીડું. અપૂર્વ દશ્યનું પ્રેક્ષણ કરી સંઘ સમુદ્રને પેલે તટે ઊતર્યો.

રાસકાર ૧૨ મી ભાષામાં જણાવે છે કે-અબહર શ્રેષ્ઠ તીર્થમાં પાર્શ્વજિન પ્રણમ્યા, ત્યાં પૂજા પ્રભાવના કરી પુણ્ય ઉપાણું પોતાનો મનોરથ સફલ કર્યો. ગામ, આકર, પુર વટાવી પાછા ફરી શત્રુ-જયે પહોંચ્યા. આદિપુરીની પાળે ચડ્યા, મરુદેવીપુત્ર (સપભદેવ) ને વાંધા, અગર, કપૂર, ચંદન, મૃગમદ (કસ્તૂરી) થી, કાશ્મીરી કુંકુમના રસથી ક્રીય કરી અંગે વિલેપન કર્યું. બાઈ, બકુલ, સેવંત્રી આદિનાં પુષ્પોથી આદીશ્વરને પૂજ્યા. મનુષ્યજન્મનું ફલ પામ્યા. સુકૃત ભંડાર ભર્યો.

પ્રબંધકાર જણાવે છે કે-સંઘપતિ પુનઃ શત્રુજય તરફ જતાં પહેલાં સિદ્ધસૂરિ કાંઈક રોગથી પીડિત પ્રબંધકારનું સૂરિપદ. થતાં જીર્ણદુર્ગ (બૂનાગઢ)માં રહ્યા હતા. સંઘે અને પરિવારે એકત્ર થઈ એક વખત વિજ્ઞાપિ કરી કે-પ્રભો! આપનું શરીર બાધાયુક્ત છે, જ્ઞાનહીનતા હોવાથી હાલમાં કોઈ આયુષ્ય જાણતું નથી; તો સૂરિમંત્ર કોઈ શિષ્યને આપો. ગુરુ મહારાજે સર્વસમક્ષ પોતાનો અભિપ્રાય કહ્યો કે-મહાકાં આયુષ્ય પાંચ વરસ, એક માસ અને નવ દિવસ છે. સ્મૃત્યાદેવીએ કહેલ શિષ્ય પણ વિદ્યમાન છે, તેને હું સમીપથી મૂકતો નથી, સમયે તેને સૂરિપદ આપીશ.

સર્વ સંઘે પુનઃ વિજ્ઞાપિ કરી કે-એમ હોવા છતાં કાંઈક વિજ્ઞાપિ કરવામાં આવે છે કે-શ્રીપૂજ્યે જેમ હાલ સ્થાવરતીર્થ

સ્થાપ્યું, તેમ આહારા ઉપર પ્રસાદ કરી જંગમતીથ^૧ પણ સ્થાપી. એ વિજ્ઞાપિથી પ્રસન્ન થઈ સિદ્ધસૂરિએ મેરુગિરિ નામના પોતાના શિષ્યને કચ્છસૂરિ કર્યા. વિ. સં. ૧૩૭૧ માં કા. શુ. ૫ મે પદ થયું.^૨ તે વખતે ચૈત્રગન્ધીય ભીમદેવ પદસ્થાપનાનો શ્લોક બોલ્યા હતા. જેમાં કચ્છસૂરિની પ્રશંસા કરી હતી કે જેના ઉદ્ધયમાં સર્વ કલ્યાણસિદ્ધિ થાય છે. સૂરિપદ-મહોત્સવ મં. ધારસિંહે કર્યો હતો. પાંચ દિવસ ત્યાં જ ઉત્સવપૂર્વક રહી દેસલશાહ પુનઃ શત્રુજયમાં સંઘને મલ્યા હતા. અને પુનઃ યાત્રા કરી હતી.

રાસકાર જણાવે છે કે-ત્યાર પછી સમરાશાહ ગૂજરાતમાં આવ્યા, પિપલાલી અને લોલિયાણાપુરમાં રાજલોકને રજિત કર્યા હતા. છડે પ્રયાણે સંચરતાં રાણપુર પહોંચ્યા. વઢવાણે વિલાંબ કર્યો નહિ. કરીર ગામે જમ્યા. માંડલ થઈ પાટલ(પાટડી)માં જીવસ્વામિ નેમિનાથને નમ્યા. ત્યાંથી સંખેસરમાં સફલ કરનાર પાર્શ્વજિનેદ્રને પૂજ્યા. ત્યાં કૃષ્ણિમણિવૃંદ દેખતાં સહજેશાહ હર્ષિત થયા.

પ્રખંધકાર કહે છે કે-શત્રુજયની પુનઃ યાત્રા કર્યા પછી દેસલશાહ ગુરુ સાથે પાટલાપુર ગયા. પૂર્વે પાટલાપુર (પાટડી)માં નેમિનાથ, સંખેસરમાં જરાસંઘ સાથેના યુદ્ધમાં કૃષ્ણવૃંદ સકલ સૈન્ય પાપનાથ.

શત્રુઓથી વિફલ બન્યું હતું. તે વખતે નેમિનાથે શંખ પૂરી જ્યાં લાખ રાજઓને જીત્યા હતા,^૩ ત્યાં વિષ્ણુ-કૃષ્ણે નેમિજનને સ્થાપ્યા હતા; ત્યાં જિનેશ્વરને પૂજી શંખેશ્વરપુર ગયા. શંખેશ્વરપુરના અલંકાર શ્રીમાન્ પાર્શ્વજિનેશ્વર છે, જે પ્રાણત દેવલોકના સ્વામીથી પૂર્વે લાંબા વખત સુધી પૂજાયેલ છે, ૫૪ લાખ વર્ષો સુધી પ્રથમ ગો(કલ્પ)માં તેના સ્વામીથી

૧ ત્રયોદશશતૈરેકસપ્તયાઽભ્યધિકૈર્ગૈઃ । ફાલ્ગુને માસિ પચ્ચમ્યાં શુકલાચામભવત્ પદમ ॥ —નાભિનંદનોદ્ધાર પ્રખંધ પ્ર. ૫, શ્લો. ૯૨૬

૨ શઙ્ઘઃ શ્રીનેમિનાથેન યજ્જરાસિન્ધુવિપ્રદે । ત્વલક્ષ્મણયોઽપૂરિ તસ્માત્ શઙ્ઘેશ્વરં પુરમ્ ॥ —નાભિનંદનોદ્ધારપ્રખંધ પ્ર. ૫, શ્લો. ૯૨૪

પૂજ્યા. તેટલા લાખ વર્ષો સુધી ચન્દ્રે, સૂર્યેન્દ્રે અને પાતાલમાં તક્ષક નાગપતિએ પણ પૂજ્યા હતા. પ્રતિવાસુદેવ સાથેના સુદ્ધ વખતે મારિના ભયથી સૈન્ય પીડાતાં તેની શાંતિ માટે જે પાર્શ્વનાથ પ્રભુને શ્રીનેમિનાથની આજ્ઞાવડે વાસુદેવે પાતાલથી પ્રકટ કર્યા હતા. અને તેમના સ્નાત્રના પાણીના છાંટાના સંયોગથી સમસ્ત લોકને નીરોગી કર્યા હતા. તે પાર્શ્વનાથ લક્ષ્મી માટે હો. ૧ તે તીર્થમાં મહાદાન, મહાપૂજા, મહાધ્વજા વિ. સર્વ વિધિ કરી શ્રીપાર્શ્વનાથને પ્રણામ કરી હારીજ નામના ગામમાં જઈ શ્રીઋષભજિનને નમી પત્તનપુર તરફ પ્રયાણ કર્યું.

રાસકારે પાટણ તરફનું પ્રયાણ અને પ્રવેશ સંક્ષેપમાં વર્ણવી પાટણ તરફ પ્રયાણ. રાસ સમાપ્ત કરતાં જણાવ્યું છે કે-કુંગરે ડયાં વિના, શ્લેષથી સ્ખલિત થયા વિના ગિરિવરે ગર્વ (! ધૈર્ય) ન ગાલતાં અપૂર્વ રીતે-સંઘપતિએ સંઘને સુહૃદે (સોઈલગામે) આણ્યો. ત્યાં સભજન સભજનો સાથે અંગે અંગથી ભેટી મલ્યા. ઘણા ઉલટથી કંઠમાં માલા પહેરાવતાં મન અત્યંત આનંદ પામતું હતું. મંત્રિપુત્ર માર અને શ્રેષ્ઠ વેપારીઓ મલ્યા. સંઘપતિ સાથે સંઘને વધાવ્યો. કંઠમાં જ્યમાલા પહેરાવી. ઘોડાઓની ઘટા તરવરી. સમરાશાહે પ્રવેશ કર્યો. અણહિલપુરમાં વધામણું (ઉત્સવ) થયું. નર્વન પુણ્યને નિવાસ થયો. સં. [૧૩] ૭૧માં ઋષભજિનેંદ્રને સ્થાપ્યા ચૈત્રવ. ૭ મે ઘરે પહોંચ્યા. યાવચ્યંદ્ર-દિવાકરૌ નહો.

નેભાજ (નિવૃત્તિ) ગમ્ભના પાસડસૂરિ ગણધરના શિષ્ય અંબ (આમ્ર)દેવસૂરિએ આ સમરાસ રચ્યો છે. આ રાસને જે ભણે, ગણે, નાયતાં જિનમંદિરમાં દે, કાને સાંભળે, તે બેઠાં છતાં પણ તીર્થયાત્રાનું ફળ લેઈ શકે.

૧ પાતાલાત્ પ્રતિવાસુદેવસમરે શ્રીવાસુદેવેન યઃ ।

સૈન્યૈર્મારિભયાદિતે વિલસતિ શ્રીનેમિનાથાજ્ઞયા, ॥

તત્ક્રાન્ત્યે પ્રકટીકૃતોડથ સહસા તત્સ્નાત્રવાચિચ્છટા ।

સંયોગેન જનોડ્વિલોડ્વિ વિદધે નીરુક સ પાર્શ્વઃ શ્રિય ॥

—નાભિ પ્ર. પ. શ્લો. ૯૩૯

હીવો, હૂવો, અક્ષત, ચંદન વિગેરે સ્થાલમાં સ્થાપી સં. દેસલ અને સમરના લલાટમાં અક્ષતયુક્ત તિલક કર્યું. ગીત-મંગલ, અંદિપાઠ થતાં, પંચપરમેષ્ઠિમંત્રનું સ્મરણ કરતાં દેસલશાહે પોતાનું ઘર અલંકૃત કર્યું.

દેસલશાહે દેવાલયમાંથી ઉતારીને આદિજિનને કૃપદિયક્ષ સાથે ઘરદેહરાસરમાં સ્થાપ્યા. પુત્રો સાથે આસન પર બેઠેલા સંઘપતિને નગરલોકોએ ન્યુંછણા કરી આશીર્વાદપૂર્વક વંદન કર્યું. સમરાશાહે પણ તે લોકોને વસ્ત્ર, તાંબૂલ આપવાથી કૃતાર્થ માનતાં સન્માન કર્યું. બન્દી, ગાયકો, બ્રાહ્મણો, યાચકો અને અન્ય આશીર્વાદ આપનાર સર્વને પ્રસન્ન કર્યાં. સહજપાલ વિગેરે પુત્રોએ અનુક્રમે વિનય પૂર્વક પિતાના ચરણને હૂધથી પખાલ્યા. શાહે ત્રીજે દિવસે દેવલોભ્ય કરાવ્યું. તેમાં ઇચ્છાએ ભક્ત-પાન વિ. થી સાધુઓને પડિલાભ્યા-સહકૃત કર્યાં. નગરના પાંચ હબ્બર લોકોને ભક્તિથી જમાડ્યા. અવારિત સત્રાગારમાં તે લોકોની સંખ્યા જ કરી શકાતી ન હતી. સંઘપતિ દેસલશાહે આ તીર્થોદ્ધારમાં ૨૭૭૦૦૦૦ સત્તાવીશ લાખ, સીત્તર હબ્બર દ્રવ્યનો વ્યય કર્યો હતો^૧. પોતાના આત્માને કૃતકૃત્ય માનતા શાહ નિત્ય ધર્મકાર્યમાં તત્પર થઈ ગૃહકાર્યમાં ઉદમી થયા.

રાસચારે માત્ર વિ. સં. ૧૩૭૧ નું શત્રુંજયતીર્થોદ્ધાર-યાત્રા કરી પુનઃ પાટણ પહોંચતા સુધીનું જ વર્ણન રાસમાં આપ્યું છે. પ્રબંધકારે ત્યાર પછીનું પણ સમરાશાહના સ્વર્ગવાસ પર્યન્ત અધિક વૃત્તાન્ત આ પ્રમાણે જણાવ્યું છે—

સમરાશાહ રાજસન્માનથી ઉન્નતિ પામતા પરોપકારસાર દિવસે વીતાવતા હતા. વિ. સં. ૧૩૭૫માં દેસલશાહની પુનઃ દેસલશાહ ફરીથી પણ સાત સંઘપતિ, ગુરુ તીથયાત્રા. અને બે હબ્બર મનુષ્યો સાથે સર્વ મહાતીર્થોમાં ગયા હતા. પૂર્વની જેમ બે યાત્રા કરી હતી. તે યાત્રામાં દેસલશાહે

૧ સપ્તવિંશતિલક્ષાણિ સહસ્રાણિ ચ સપ્તતિઃ । તીર્થોદ્ધારે વ્યયતિ સ્મ દેસલઃ સહુનાયકઃ ॥-નાભિનંદનોદ્ધારપ્રબંધ પ્ર. ૫, શ્લો. ૦ ૬૭

રૂ. ૧૧૦૦૦૦૦ અગ્રીઆર લાખથી અધિક દ્રવ્યવ્યય કર્યો હતો તે વખતે સોરઠ દેશમાં મલેવછાથી બંધાયેલ સઘળા જિ(૧૪)ને મૂકાવી સમર મેઘ બન્યો હતો.

સિદ્ધસૂરિ પોતાનું આયુષ્ય ત્રણ માસનું બાણી દેસલશાહ પ્રત્યે યોદ્યા કે તમ્હારૂં આયુષ્ય પણ એક મહિનાનું છે. તો બિકેશપુર(એસિયા)માં જઈદું હું સ્વયં કક્કસૂરિ(પ્રબંધકાર)ને મુખ્ય ચતુષ્ક્રિયામાં સમાધિએ સ્થાપીશ. આપની પણ ઇચ્છા હોય તો જલ્દી ચાલો, જ્યાં દેવનિર્મિત વીર ઉત્તમ તીર્થ છે. સમગ્ર સામગ્રી કરી મેળવેલા સંઘ અને દેસલશાહ સાથે સિદ્ધસૂરિ ચાલ્યા. માર્ગમાં દેસલશાહ સ્વર્ગવાસી થયા.

સિદ્ધસૂરિએ માઘપૂણિમાએ કક્કસૂરિને પોતાના હાથે મુખ્ય સ્થાનમાં સ્થાપ્યા. સુનિરત્નને ઉપાધ્યાયપદ અને શ્રીકુમાર તથા સોમેન્દુ એ બંનેને વાચનાચાર્યપદ આપ્યું. દેસલશાહના પુત્ર સહજે અહાર કુટુંબી જનો સાથે યથાવિધી વીરનું સનાત કરાવ્યું. આચાર્યોને પ્રતિલાભી(આહારાદિ આપી)ઉત્સાહથી તેણે સાધમિક વાતસલ્ય કર્યું. ત્યાં આચાર્યે અષ્ટાક્ષિકા કરી. સૂરિ સહજ સાથે ફેલવધિકા (ક્ષોધી) ગયા, ત્યાં પાર્શ્વપ્રભુને વાંધા. યાત્રા કરી અવિચ્છિન્ન પ્રયાણથી પાછા ફરી સિદ્ધસૂરિ સંઘ સાથે પત્તનપુર પધાર્યા.

૧ પન્વસપ્તતિસહજેડચ્ચે દેસલ: પુનરપ્યથ ।

સપ્તભિ: સઙ્ઘપતિભિરન્વિતો ગુરુભિ: સહ ॥

મહાતીર્થેષુ સર્વેષુ સહસ્રદિતીયેન સઃ ।

સાર્થં યાતિ કરોતિ સ્મ દ્વિયાત્રામેષ પૂવવત ।

વ્યયસ્તુ તત્ર યાત્રાયાં લક્ષા એકાદશાધિકઃ ।

દ્વિવલ્લભ્યા દ્રમ્મસત્કા: સ્વયં દેસલસાધુના ॥

—નાભિનંદનોહારપ્રબંધ પ્ર૦ ૫, શ્લો૦ ૬૭૭-૭૫

એક માસનું આયુષ્ય બાકી રહ્યું ત્યારે સિદ્ધસૂરિએ કંકસૂરિ
 (પ્રબંધકાર)ને તે પ્રમાણે કહી જણાવ્યું કે
 સિદ્ધસૂરિને સ્વર્ગ- આઠ દિવસ બાકી રહે ત્યારે સંઘક્ષામણી
 વાસ. પૂર્વક મહને અનશન આપવું. શું હાલ કલિ-
 કાલમાં જ્ઞાન હોય ? એમ વિચારી કંકસૂરિએ(પ્રબંધકાર)
 કહેલા દિવસે અણસણ ન આપ્યું. શુરુએ સ્વયમેવ બે ઉપવાસ
 કર્યા, ત્યાર પછી સંઘસમક્ષ અનશન આપ્યું. સહજ વિગેરે
 સર્વ ભક્ત શ્રાવકોએ સ્પર્ધાપૂર્વક મહોત્સવ કર્યો. નગરમાં
 ચારે વર્ણના જે લોકો રહેતા હતા, તે ખાલ, યુવક, વૃદ્ધ
 સર્વે વન્દન કરવા આવ્યા હતા. પાંચ યોજન સુધીમાં રહેલાં
 ગામોમાં તેવો કોઈ રહ્યો ન હતો, કે જે નમવા આવ્યો ન હતો.
 છ દિવસે કહેલ સમયે નમસ્કાર ઉચ્ચરતા સૂરિ સમાધિએ સ્વર્ગે
 સંચર્યા. સૂરિના જ્ઞાનની પ્રશંસા કરતા સંઘે ઉત્સવ કર્યો. મુનિ-
 ઓથી સારી રીતે પૂજાયેલા સૂરિશરીરને છ દિવસોમાં તૈયાર થયેલ
 એકવીશ મંડપવાળા વિમાન(માંડવી)માં સ્થાપ્યું. સ્થાને સ્થાને
 થતા સ્ત્રીઓના હલ્લીસક (રાસડા), લકુટરાસ(ઢાંઢીઆરાસ),
 પ્રેક્ષણકો અને આગળ વાગતાં વાજિત્રો સાથે સૂરિ વિમાનમાં રહેલ
 પ્રત્યક્ષ દેવની જેમ દેવલોકમાં જવા નગરમાં થઈ નીસર્યા. સ્પર્ધાપૂર્વક
 સ્કંધ આપતા શ્રાવકો વિમાનને એક કોશ પર લઈ ગયા. માત્ર ચંદન,
 અમરનાં લાકડાંઓથી અને કપૂરથી પૂજ્ય(સિદ્ધસૂરિ)ના દેહને
 ઢાંક થયો હતો. વિ. સં. ૧૩૭૬ માં ચૈત્ર શુ. ૧૩ ને દિવસે સિદ્ધ-
 સૂરિજી સ્વર્ગે ૧૫ધાર્યા.

સિદ્ધસૂરિના સ્વર્ગવાસ પછી કંકસૂરિ(પ્રબંધકાર)ગમ્ભીરું
 પાલન કરે છે તે વખતે સાવભોમ કુતબંદી
 કુતુબુદીન અને (કુતુબુદીન)પાતશાહે સમરાશાહના શુણે
 સમરાશાહ. સાંભળી તેના દર્શનની ઉત્સુકતાથી ફરમાન

૧ ષટસપ્તતિસંયુતેષુ ત્રયોદશશતેષ્વથ । ચૈત્રશુદ્ધત્રયોદશ્યાં સૂર્યઃ સ્વર્ભુવં યયુઃ ॥ ”

—નાભિનંદનોદ્વારપ્રબંધ પ્ર૦ ૫, શ્લો૦ ૧૦૦૪

મોકલી સમરાશાહને બોલાવ્યા. સમરાશાહ પણ સામગ્રી કરી દીઘી તરફ ચાલ્યા. ત્યાં પહોંચતાં જ મીરત્રાણ (? સુલતાન) રાજાએ ગૌરવ પૂર્વક બોલાવી સમરાશાહનાં દર્શન કર્યાં. રાજા આગળ વિવિધ ભેટણાં મૂકી નમન કરતા સમર તરફ રાજાએ ઉત્કંઠાપૂર્વક જોયું. સંતુષ્ટ થયેલા સુલતાને સમરને સ્વયં પ્રસાદ આપવા પૂર્વક સર્વ દેશના વ્યવહારિયોમાં મુખ્યતા આપી. ત્યાં રહેતાં સ્વામી (પાતશાહ) થી અપાતા નવા નવા પ્રસાદોથી પ્રસન્ન થતા સમરનો કેટલોક સમય ત્યાં વીત્યો. દાનવીર સમરે ગવૈયાને એક વાર ઘાવ (કવિત્ત) કહેતાં બક્ષીસમાં હજાર ટંક આપ્યા હતા.

કુતબદીનની રાજ્યલક્ષ્મીના તિલકરૂપ ગ્યાસદીન પાતશાહ થયો. તે સમયે તેણે અતિ પ્રમોદથી સમરાશાહનું ગૌરવ સન્માન કરી ખાનની જેમ એ (સમરાશાહ) ને પુત્ર તરીકે સ્વીકાર્યો. બુદ્ધિશાલી સમરે સુલતાનના બંદી તરીકે બંધાયેલ પાંડુદેશના સ્વામી વીરવલ્લ (બીરબલ) નામના રાજાને બાદશાહ પાસેથી મુક્ત કરાવી પુનઃ તેને પોતાના દેશમાં સ્થપાવી રાજસંસ્થાપના-આચાર્યતા ઉપાજ્ઞ કરી હતી.

પાતશાહના ફરમાનથી ધર્મવીર સમરે જિનેશ્વરની જન્મભૂમિ મથુરા અને હસ્તિનાપુરમાં સંઘપતિ યજ્ઞ ઘણા સંઘપુરુષો અને જિન-પ્રભાસૂરિસાથે તીર્થયાત્રા કરી હતી.

ત્યાર પછી સમરાશાહ તિલગંદેશમાં ગ્યાસદીનના પુત્ર ઉલ્લ-ખાનના આશ્રિત થયા હતા. ખાને પણ સમરને વિશ્વાસપાત્ર પોતાના ભાઈ તરીકે સ્વીકાર્યો હતો અને સમરને તિલગંદેશનો સ્વામી (સૂબો) બનાવ્યો હતો. ત્યાં તુકોથી બંદી તરીકે પકડાયેલ ૧૧૦૦૦૦૦ અગીઆર લાખ મનુષ્યોને સમરાશાહ

૧ જિનપ્રભસરિના સંક્ષિપ્ત પરિચય માટે જ્ઞેમજ્ઞમેરમાં. સુચિ પૃ. ૫૮

મૂકાવ્યા હતા. તથા અનેક રાજા, રાણાઓને અને વ્યવહારિયોને પણ અનેકવાર ઉપકાર કર્યા હતા.

સમરાશાહે સર્વ દેશેમાંથી જોલાવી શ્રાવકોના કુટુંબોને તિલગદેશમાં સ્થાપી ઉરગલપુરમાં જિનાલયો કરાવી જનશાસનનું સામ્રાજ્ય એકછત્ર કરાવ્યું હતું. તિલગદેશનું આધિપત્ય પામી પરનારીસહોદર સર્વોપકારસારી સમરાશાહે પોતાના પૂર્વજોને દીપાવ્યા હતા.

જન્મથી માંડી પ્રતિદિવસ ઉદય પામતા ભાગ્યવાળા સમર જિનશાસનમાં ચક્રવર્તી જેવા થયા. વિશ્વપ્રેમ કરનાર સમરે કોના ચિત્તમાં સ્થાન મેળવ્યું ન હતું? નીતિપૂર્વક તિલગદેશનું રક્ષણ કરતા સમરે રામચંદ્રનું આચરણ કર્યું હતું, પાત્રોમાં અસાધારણ દાન આપતાં કણનું અને જીવોનું રક્ષણ કરતાં મેઘનું અનુકરણ કર્યું હતું. ભરતેશ્વર-પ્રતિનિધિ સમરાશાહની સ્તુતિ કોણ કરી શકે ?

આ પૃથ્વી પર કલિમાં પણ કૃતમુગનો અવતાર કરી સ્વર્ગમાં તેમ કરવાની ઇચ્છાથી સમરાશાહ સ્વર્ગે ગયા. સમરાશાહનો સ્વર્ગ-પૂર્વે જે ભરતેશ્વર વિગેરે શત્રુજયના ઉદ્ધાર-વાસ. રકો થયા, તે સુષમ-શુભ સમયમાં થયા તેમજ તેઓ રાજરાજેશ્વરો હતા; કિંતુ આ વિષમ કાલમાં વણિદ્દ શ્રેષ્ઠ આ સમરાશાહે પણ અફલુત કૃત્યો કર્યાં તેથી વર્ણનીય આ શાહ કોની સમાન કહી શકાય ?

વિમલાચલમંડન આદિજિનના ઉદ્ધારકારક આ દેસલશાહનું આ પ્રમંથરચના પૂર્ણાહુતિ. પ્રમાણે કાંઈક ચરિત કુતુકથી નિવેદિત કર્યું છે. શ્રીપુંડરીકગિરિના મુકુટરૂપ તીર્થનાથની સંસ્થાપના વિધિવિધાનના સૂત્રધાર શ્રીસિદ્ધસૂરિ ગુરુચક્રવર્તી થયા, તેમના શિષ્ય ગુરુકંકસૂરિએ આ ચરિત વિસ્તાયું છે. કંજરોટપુરમાં રહીને શ્રીકંકસૂરિએ [સં. ૧૩] ૬૩મા વર્ષે આ

પ્રબંધ રચ્યો છે. આત્મહિતાર્થી મુનિકલશ સાધુએ આ પ્રથમાં લખવાનો ઉદ્દેશ કરવાથી સતત સહાય કરેલ છે.

ઘણા ખેદનો વિષય છે કે—સમરાશાહે સ્થાપેલ આદીશ્વરના ખિંબને પશુ કાલક્રમે દુષ્ટ સ્વેચ્છાએ ખંડિત કર્યું હતું; તેથી વિ. સં. ૧૫૮૭ માં કર્માશાંતીથીદ્વારા કરાવી વિદ્યામંડનસૂરિદ્વારા આદીશ્વર પ્રભુની મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. (એ સંબંધી વિસ્તૃત વૃત્તાન્ત માટે પં ચિત્રેકધીરગણિ-વિરચિત, શ્રીચુત સાક્ષર જિનવિન્યજ સંપાદિત, આત્માનંદસભા ભાવનગરદ્વારા પ્રકાશિત શત્રુજ્ય તીર્થોદ્ધારપ્રબંધ જુઓ.)

ઐતિહાસિક પ્રમાણો.

દેસલશાહે કરાવેલ ઉદ્ધારનાં અવશિષ્ટ સમરજીચિન્હો તરીકે પ્રામાણિક તત્કાલીન ત્રણ લેખો શત્રુજ્યની મોટી ટુંકમાંથી મળી આવ્યા છે, જે પ્રાચીન ગૂર્જરકાવ્યસંગ્રહ(સહજત સાક્ષર ચીમનલાલ દલાલદ્વારા સંપાદિત અને ગા. ઓ. સિરીઝદ્વારા પ્રકાશિત)ના પરિશિષ્ટમાં પ્રકાશિત થયા છે. તેમાંનો એક કુલદેવી સ્તંભિકા દેવીની મૂર્તિપર, બીજો સપત્નીક સં. આસાધર (સં. દેસલના મોટાભાઈ)ની મૂર્તિ પર અને ત્રીજો જૈનોની કૃતજ્ઞતા દર્શાવતો રાણા મહીપાલદેવ (આરાસણખાણના સ્વામી, વિનામૂલ્ય પ્રભુમૂર્તિદલ વિતરણ કરનાર)ની મૂર્તિપર છે. તે આ પ્રમાણે:-

(૧)

॥ સંવત્ ૧૩૭૧ વર્ષે માહસુદિ ૧૪ સોમે શ્રમિદૂકેશવંશે વેસટ-
ગોત્રીયસાં સલ્લણપુત્રસાં આજડતનયસાં ગોસલભાર્યાગુણમતીકુક્ષિસ-
ન્ભવેન સંઘપતિઆસાધરાનુજેન સાં લૂણસીહાગ્રજેન સંઘપતિસાધુશ્રીદેસ-
લેન પુત્રસાં સહજપાલ સાં સાહજપાલ સાં સામંત સાં સમર
સાં સાંગણપ્રમુખકુટુંબસમુદાયોપેતેન નિજકુલદેવીશ્રીસંઘિકા-
મૂર્તિઃ કારિતા । યાવદ્ વ્યોમ્નિ ચન્દ્રાર્કો યાવન્મેરુર્મહીતલે । તાવત્
શ્રીસંઘિકામૂર્તિ.....

(૨)

સંવત્ ૧૩૭૧ વર્ષે માહસુદિ ૧૪ સોમે શ્રીમદ્કેશવંશે ષેસટગોત્રે
સાં સલ્ષણપુત્રસાં આજડતનયસાં ગોસલભાર્યાગુણમર્તાકુક્ષિત-
મુસ્પન્નેન સંઘપતિસાં આસાધરાનુજેન સાં લ્ણસીહાપ્રજેન સંઘપતિસાધુ-
શ્રીદેસલેન સાં સહજપાલ સાં સાહણપાલ સાં સામંત સાં સમરસીહ
સાં સાંગણ સાં સોમપ્રમૃતિકુટુંબસમુદાયોપેતેન વૃદ્ધભ્રાતૃસંઘપતિઆસા-
ધરમૂર્તિઃ શ્રેષ્ઠિમાઢલપુત્રીસંઘં રત્નશ્રીમૂર્તિસમન્વિતા કારિતા ॥ આસાધરઃ
કલ્પતરુ.....યુગાદિદેવં પ્રણમતિ ॥

(૩)

સંવત્ ૧૩૭૧ વર્ષે માહસુદિ ૧૪ સોમે.....
..... રાણકશ્રીમહાપાલદેવમૂર્તિઃ સંઘપતિશ્રીદેસલેન કારિતા શ્રીયુગાદિ-
દેવચૈત્યે ॥

આ ત્રણ લેખો સિવાય સમરાશાહના સ્વર્ગવાસ પછી વિ. સં.
૧૪૧૪ માં સમરાશાહની તેમની ધર્મપત્ની આશેની એક મૂર્તિ કે જે
સાલિંગ અને સજ્જનસિંહે (સમરાશાહના પુત્રોએ) કરાવેલી અને
કક્કસૂરિ (વિ. સં. ૧૩૬૩ માં નાભિનંદનોદ્વાર પ્રબંધકાર)
ના શિષ્ય દેવગુપ્તસૂરિથી પ્રતિષ્ઠિત થયેલી ત્યાં જ જેવામાં આવે
છે. જેનો લેખ આ પ્રમાણે છે—

સંવત્ ૧૪૧૪ વર્ષે વૈશાખસુદિ ૧૦ ગુરૌ સંઘપતિદેસલસુતસાં
સમરાસમરશ્રીયુગ્મં સાં સાલિંગસાં સજ્જનસિંહામ્યાં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં
શ્રીકક્કસૂરિશિષ્યૈઃ શ્રીદેવગુપ્તસૂરિભિઃ ॥ શુભં ભવતુ ॥

સિદ્ધસૂરિ.

વિ. સં. ૧૩૭૧ માં શત્રુજયના મૂલનાયક આદીશ્વરની મૂર્તિની
પ્રતિષ્ઠા કરનાર ઉપકેશગચ્છના સિદ્ધસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૫૬ માં
તથા ૧૩૭૩ માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલ શાંતિનાથગિંબ અનુક્રમે ખંભાત

ખારવાડા રત્નલયપાર્શ્વજિનાલયમાં અને વડોદરા પીપળાશેરીમાં ચિંતામણિપાર્શ્વનાથ મંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (જુઓ બુદ્ધિસાગર સૂરિસંગૃહીત જૈનપ્રતિમાલેખસંગ્રહ ભા. ૨, લે. ૧૦૪૪, ૧૬૬)

ઉપકેશગચ્છના કંકસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૧(?) ૯) પમાં પ્રતિષ્ઠિત કરેલ સિદ્ધસૂરિની મૂર્તિ પાલણપુર જિનમંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (જુઓ સાક્ષર જિનવિજયજી સંપાદિત પ્રાચીનજૈનલેખસંગ્રહ ભા. ૨, લે. ૫૫૩) એ ઉપયુક્ત સિદ્ધસૂરિની હોવાનું અનુમાન છે.

કંકસૂરિ.

વિ. સં. ૧૩૬૩ માં ઉપયુક્ત નાલિનંદનોદ્વાર પ્રબંધ રચનાર કંકસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલ પ્રતિમાઓ—

વિ. સં. ૧૩૭૮ માં પ્રતિષ્ઠા કરેલ આદિનાથજિંબ આબૂગિરિ પર 'વિમલવસહી' માં વિદ્યમાન છે. (જુઓ જનવિ. લે. સં. ભા. ૨, લે. ૨૦૬)

વિ. સં. ૧૩૭૬ માં પ્રતિષ્ઠિત ચતુર્વિંશતિપદ્ પાટણમાં કનાસાના પાડામાં શ્રીશાંતિનાથજીના દેહરામાં વિદ્યમાન છે. (જુઓ બુદ્ધિસાં લે. સં. ભા. ૧, લે. ૩૧૨)

વિ. સં. ૧૩૮૦ માં પ્રતિષ્ઠિત દેસલશાહના કુટુંબે કરાવેલ ચતુર્વિંશતિપદ્ ખંભાત ચિંતામણિપાર્શ્વનાથ મંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (જુઓ બુદ્ધિં લે. ભા. ૨, લે. ૫૩૧)

વિ. સં. ૧૩૮૦ માં પ્રતિષ્ઠિત શાંતિનાથજિંબ પેથાપુરના ખાવનજિનાલયમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે. (જુઓ બુદ્ધિં ભા. ૨, લે. ૭૧૧-૭૦૬ પુનરાવૃત્તિ છે.)

વિ. સં. ૧૩૮૭ માં પ્રતિષ્ઠિત અજિતનાથજિંબ વડોદરામાં જાનીશેરીના ચંદ્રપ્રભજિનાલયમાં છે. (બુદ્ધિં લે. ભા. ૨, લે. ૧૪૩)

વિ. સં. ૧૪૦૦ માં પ્રતિષ્ઠિત દેસલશાહના પુત્ર સહજપાલની ભાર્યા નયણદેવીએ કરાવેલ સમવસરજી ખંભાત, ખારવાડામાં સ્ત્રી-મંથરસ્વામિજિનાલયમાં છે. (બુદ્ધિં ભા. ૨, લે. ૧૦૭૬)

વિ. સં. ૧૪૦૧ માં પ્રતિષ્ઠિત શાંતિનાથબિંબ આલોતરા (મારવાડ)માં શીતલનાથ મંદિરમાં છે. (જુઓ પૂરણચંદ્ર નાહરનો લેખસંગ્રહ લે. ૭૨૯)

વિ. સં. ૧૪૦૫ માં પ્રતિષ્ઠિત નૃસિંહબિંબ જયપુરના વેપારી પાસે છે. (પૂ. નાહર લે. ૪૦૦)

દેવગુપ્તસૂરિ.

પ્રસ્તુત કુલ્લસૂરિના શિષ્ય દેવગુપ્તસૂરિએ વિ. સં. ૧૪૧૪, ૧૪૨૨, ૧૪૩૨, ૧૪૩૬, ૧૪૫૨, ૧૪૬૮ અને ૧૪૭૧ માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલી જૈનમૂર્તિઓ જાણવા-જાણવામાં આવી છે. તેમાંથી સં. ૧૪૧૪નો લેખ ઉપર દર્શાવ્યો છે. સં. ૧૪૩૨ માં પ્રતિષ્ઠિત આદિનાથબિંબ પ્રસ્તુત સમરસિંહના પુત્ર ડુંગરસિંહની લાયાં ફૂલહંદેવીએ સુ. સમરસિંહના શ્રય માટે કરાવ્યું હતું. બુદ્ધિં ભા. ૨, લે. ૬૩૫)

વિ. સં. ૧૪૫૨માં પ્રતિષ્ઠિત સંઘે કરાવેલી ઉપયુક્ત કુલ્લસૂરિની મૂર્તિ પાટણમાં પંચાસરા પાર્શ્વનાથ મંદિરમાં છે. (જિનવિ. ભા. ૨, લે. ૫૧૬)

વિ. સં. ૧૪૬૮ માં પ્રતિષ્ઠિત આદિનાથપ્રમુખ ચતુર્વિંશતિ પદ્મ પ્રસ્તુત સમરસિંહના પુત્ર સજનસિંહના પુત્ર સગરે પોતાના માત-પિતાના શ્રેય માટે કરાવ્યો હતો. તે ખંભાતમાં ચિંતામણિ-પાર્શ્વનાથમંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (જુઓ બુદ્ધિં ભા. ૨, લે. ૫૬૦)

બિન્ન બિન્ન ગરબના આચાર્યો.

વિ. સં. ૧૩૭૧માં શત્રુજય તીર્થોદ્ધારયાત્રા-પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગમાં દેસલયાહના સંઘમાં એકત્ર પધારેલા બિન્ન બિન્ન ગરબના આચાર્યો કે જેમનાં નામો પ્રબંધકાર કુલ્લસૂરિએ દર્શાવેલાં ઉપર(પૂ. ૧૩૩-૩૪)માં સૂચવ્યાં છે. તેમાંથી—

પામડ (પાર્શ્વદેવ) સૂરિ.

‘ સમરસિંહરાસ ’ ના રચનાર નિવૃત્તિગરબના અંબ(આત્ર) દેવસૂરિની પ્રતિષ્ઠિત મૂર્તિઓ વિગેરેના લેખો હજી જાણવામાં

આવ્યા નથી, પરંતુ તેમના શુરુ પાસડસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૩૦ માં પ્રતિષ્ઠિત આદિનાથજિંબ વીજપુરમાં પન્નાવતીના દેહરામાં વિદ્યમાન છે. (વીજપુર વૃત્તાન્ત તથા બુદ્ધિં ભાગ ૧, લે. ૪૧૬).

નિવૃત્તિગચ્છના આ જ પાસડ(સં. પાર્શ્વદત્ત)સૂરિએ વિ. સં. ૧૩૮(૧૪)૯ માં પ્રતિષ્ઠિત પદ્મપ્રભજિંબ વડોદરામાં મનમોહન-પાર્શ્વનાથમંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (તેનો ઉલ્લેખ બુદ્ધિં ભા. ૨, લે. ૮૧ માં પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે.)

(વનયચંદ્રસૂરિ.

વિ. સં. ૧૩૭૩ માં શુભચંદ્રસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલી સૈદ્ધાંતિક ત્રીવિનયચંદ્રસૂરિની મૂર્તિ પાટણમાં વાસુપૂજ્યજિન-મંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (જિનવિ. ભા. ૨, લે. ૫૨૮)

પદ્મચંદ્રસૂરિ.

બૃહદ્ગચ્છના પદ્મચંદ્રસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૫૬ માં પ્રતિષ્ઠિત પાર્શ્વનાથજિંબ ખંભાતમાં ચોકસીની પોળમાં ચિંતામણિ પાર્શ્વજિ-નાલયમાં વિદ્યમાન છે. (બુદ્ધિ. ભા. ૨, લે. ૮૦૩) પ્રમુખકારે દેવસૂરિગચ્છના પદ્મચંદ્રસૂરિ જણાવ્યા છે, તે કદાચ આ જ આચાર્ય હશે.

સુમતિસૂરિ.

સ ઠેરગચ્છના સુમતિસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૫૦ માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલ અજિતનાથ જિંબ દિલ્લીમાં લાલા હબરીમલજીના ઘરદેહરાસરમાં છે. તથા વિ. સં. ૧૩૭૯ માં પ્રતિષ્ઠિત જિંબ ખનારસ રામઘાટ પર આવેલ 'કુશલાલકા બડા મંદિર' નામથી ઝોળખાતા મંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (પૂ. નાહર લે. ૫૧૯, ૪૧૫)

વીરસૂરિ.

ભાવડારગચ્છના વીરસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૬૩ માં પ્રતિષ્ઠિત પાર્શ્વનાથજિંબ વડોદરામાં ઠાંઠા પાર્શ્વનાથના દેહરામાં છે. (બુદ્ધિ. ભા. ૨, લે. ૧૩૨)

સર્વદેવસૂરિ.

થારાપદ્રગચ્છના શાંતિસૂરિના શિષ્ય આ સર્વદેવસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૫૬ માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલ સુપાર્શ્વનાથખિંબ વીરમખામમાં અજિતનાથમંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (બુદ્ધિ ૦ ભાગ. ૧, લે. ૧૪૯૩).

સિદ્ધસેનસૂરિ.

નાણકીયગચ્છના સિદ્ધસેનસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૧૧ (? ૭) ૩ માં પ્રતિષ્ઠિત શાંતિનાથખિંબ દ્વાપરા જિનમંદિરમાં છે. (બુદ્ધિ. ભા. ૨, લે. ૨૫)

જળજગ(જગત)સૂરિ.

બ્રહ્માણુગચ્છના જળજગ(ક)સૂરિએ વિ. સં. ૧૩૩૦ માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલ ખિંબો સલખણુપુર, સંજેશ્વર અને પાટણના જિનમંદિરોમાં છે. (જિનવિ. ભા. ૨, લે. ૪૭૦, ૪૮૦, ૪૯૦, ૪૯૭, ૫૧૮, ૫૧૯) તથા વિ. સં. ૧૩૪૯ માં પ્રતિષ્ઠિત નેમિનાથખિંબ અને પં. રત્નની મૂર્તિ સલખણુપુર અને પાટણમાં પંચાસરા પાર્શ્વનાથ મંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (જિનવિ ૦ ભા ૨, લે. ૪૭૩, ૫૦૯) વિ. સં. ૧૩૮૨ માં પ્રતિષ્ઠિત શાંતિનાથખિંબ ખંભાતમાં નવપદ્મવ પાર્શ્વજિનાલયમાં છે. (બુદ્ધિ ૦ ભા. ૨, લે. ૧૦૯૩) આ જળજગસૂરિને પ્રમંથકારે જગતસૂરિ એવા નામથી ઓળખાવ્યા જણાય છે.

દેસલશાહ અને સમરાશાહના પરિવારમાં થયેલા તેમના વંશજે વિક્રમના સોળમા સૈકાના ઉત્તરાર્ધમાં પણ વિદ્યમાન હતા, એમ મળી આવતા લેખો ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે. વિશેષ ગવેષણા કરવાથી અન્ય ઇતિહાસ પણ મળી શકે, પરંતુ અધિક વિસ્તૃત થવાના ભયથી અહિંજ વિસ્તીરું.

કલ્યાણસાગરસૂરિ.

(રાસ ૩૨, પૃ. ૨૫૪ થી ૨૬૪)

મારવાડમાં શ્રાપુર નગરના નિવાસી ઓસવાલ સા. સામલજી સોલંકી(ગોત્રે)ને ત્યાં તેની ભાર્યા સૌભાગદેએ બે પુત્રોને જન્મ આપ્યો હતો. રાજવિદેય થવાથી શેઠ પરલોક ગયા એમ રાસકાર

જણાવે છે. પછી બાલ પુત્રોને લઈ નિર્ભય સ્થાન વિલોકતી માતા રાજનગરી(અમદાવાદ)માં રહે છે. જિનયાત્રા કરતાં મહાવીરને દેહરે દર્શન વંદન કરી પાસેની પોસહશાલામાં સાગરગચ્છના 'લક્ષ્મી-સાગરસૂરિની દેશના સાંભળી લઘુપુત્રે દીક્ષા લેવા માતા પાસે અનુમતિ માગી. છેવટ માતા સાથે બન્ને ભાઈઓએ વિ. સં. ૧૭૫૨ માં બૈશાખ સુ. ૧૦ ગુરુવારે દીક્ષા લીધી. મોટાભાઈનું નામ ક્ષીરસાગર અને લઘુબ્રાતાનું નામ પ્રમોહસાગર પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું.

શિક્ષા ગ્રહણ કરી, યોગ વહન કરી, વિનય વેચાવચ્ચ કરતા આગમના જાણકાર થયા. પ્રમોહસાગર બુદ્ધિપ્રકાશ વધતાં લક્ષણ, કાવ્ય, તર્ક, સાહિત્ય, અલંકાર, સામુદ્રિક, જ્યોતિષ વિ. શાસ્ત્રોમાં કુશલ થયા. વાદશક્તિ ધસવતા, નવરસથી રાજાઓને રંજિત કરતા, કાવ્યપ્રબંધ રચતા હતા. પંડિતો તેમના પાત્ર સેવતા હતા. વ્યાખ્યાનમાં અતુર થયા. તે વખતે ગુરુએ પંડિત પદવી દીધી, જગત્માં કીર્તિ વિસ્તરી.

સોલ વરસની વયના સંયમી આ મુનિરાજ ભવિજનોને પ્રતિ-
બોધ આપતા, મોટા મોટા પણ તેમના પાત્ર પ્રજ્ઞમતા હતા. ગુર્વા-

૧ આ લક્ષ્મીસાગરસૂરિ તપા(સાગર)ગચ્છમાં થયેલ વૃદ્ધિસાગરસૂરિના પદ્ધર હતા, કે જે વૃદ્ધિના નો નિર્વાણરામ આ જ લક્ષ્મીસા. સૂરિની સત્તામાં પં. દ્વીપસૌભાગ્યે રચ્યો હતો અને તે ઐતિહાસિક રાસસંગ્રહ ભા. ૩ માં સહગત જૈનાચાર્ય શ્રીવિજયધર્મસૂરિ દ્વારા સંશોધિત થઈ સાર, ઐતિહાસિક ઉપયોગી ટિપ્પણિયોથી વિભૂષિત થઈ ભાવનગર ચણવિજય જૈન ગ્રંથ-માલા તરફથી પ્રકાશિત થયેલ છે. આ સંયમમાં પણ વૃદ્ધિસાગરસૂરિના ગુરુ રાજસાગરસૂરિનો રાસ અને સાર પ્રકટ થયેલ છે.

લક્ષ્મીસાગરસૂરિનું પૂર્વનામ જિધિસાગર હતું. એમનો જન્મ ખંભાતમાં વિ. સં. ૧૭૨૮ માં, દીક્ષા જોડોદરામાં સં ૧૭૩૬ માં, આચાર્યપદ અહમ્મદાવાદમાં(?) સં. ૧૭૪૫ માં અને સ્વર્ગવાસ સૂરતમાં સં. ૧૭૮૮ માં થયો. (વિશેષ માટે ઉપયુક્ત ગ્રંથ, તથા શ્રીયુત સાક્ષર મોહનબાલ દલ્કીચંદ દેશાઈ દ્વારા સંપાદિત ઐતિહાસિક રાસમાળા ભા. ૧, નિવેદન પૃ. ૨૦-૨૧ જુઓ).

—લા. ભ. ગાંધી.

જ્ઞાણી, તપ, જપ, સંયમ આદરતા પૃથ્વીતલમાં વિચરતા ગુરુ સાથે સૂરત આવ્યા. પંન્યાસણ પ્રમોદસાગરને સંઘના આગ્રહથી ગુરુએ ઉપાધ્યાય પદ આપ્યું. વ્યાખ્યાનાદિક કાર્યની પૂજ્યે અનુજ્ઞા આપી, સમુદાયનું પાલન કરતા ગહન જૈન ગ્રંથો ઉદ્યમે સંભાળવા લાગ્યા.

ગુરુ સાથે સિદ્ધાચલ, ગિરનાર, અર્બુદ, તારંગા, પંન્યાસરા, સંખેશ્વર, અંતરિક્ષ ઇત્યાદિ શ્રેષ્ઠ તીર્થોની યાત્રા કરી બહુ પરિવાર સાથે સૂરત આવ્યા. એ અવસરે શ્રીપૂજ્યજીએ વિ. સં. ૧૭૮૮ માં વિજયદશમી ગુરુવારે સંઘે કરેલા મહોચ્છવ પૂર્વક ઉપાધ્યાય પ્રમોદસાગરને આચાર્યપદ આપી કુલ્યાણસાગરસૂરિ નામ સ્થાપ્યું.

કુલ્યાણસાગરસૂરિ સૂરતમાં ચોમાસું પૂર્ણ કરી ગૂર્જરધરામાં વિચર્યા. શિષ્યોને દીક્ષા દીધી, યોગ વહન કરાવ્યાં, શ્રુતદાન આપ્યું, ઉપધાન વહેવરાવ્યાં, બહુ પ્રકારે માલ પહેરાવી, ઘણાં જિંબોની પ્રતિષ્ઠા કરી, બાર વ્રતો ઉચ્ચરાવ્યાં, અનેક શુભ કાર્યો કરાવ્યાં, કવિએ સૂરના અંગોપાંગત્રું રૂપ લાવણ્યાદિનું સાઈ વર્ણન કર્યું છે.

પૃથ્વીતલમાં વિચરતા બહુ પરિવાર સાથે સૂરિ અમદાવાદમાં પધાર્યા. વિ. સં. ૧૮૦૮ માં વિજયદશમીને ગુરુવારે પોતાના શિષ્યને સૂરિપદ આપી પુણ્યસાગરસૂરિ નામ સ્થાપ્યું. એવામાં સૂરતનો સંઘ સિદ્ધાચલની યાત્રા કરી અમદાવાદમાં આવ્યો. ગુરુએ સંઘની વીનતી સ્વીકારી સૂરત તરફ વિહાર કર્યો. માર્ગમાં ગામો ગામ આદરમાન પામતા સામૈયાથી સન્માન કરાતા સૂરિ સૂરત શહેરમાં પધાર્યા. સંઘે મહોચ્છવ કર્યો.

વૃદ્ધાવસ્થામાં દેહ અતિ ક્ષીણ થતાં અવસર જોઈ સૂરિ ધ્યાન-સમાધિમાં લીન થયા. શિષ્યવર્ગને તથા પૂર્વ પરિચિત સર્વને ગુરુએ અંતિમ શિક્ષા આપી કે—“કુલ્લ માનવલવ, આર્યકુલ અને શ્રુતનો યોધ પામી તેને અક્લ ગુમાવશો નહિ. વિષય-કષાયના તાપથી ગુણુ-દાહ કરશો નહિ. પઠિત આગમ વીસરશો નહિ. વ્રતમાં ઉત્સાહ રાખજો, સમાચારી આરાધજો. બહુશ્રુતના પાય સેવજો, કલેશ-કઠામહ વારબચો, મન માચારહિત રાખજો, લોકમાં અધિક પ્રતિષ્ઠા થતાં લગારે ગર્વ કરશો નહિ. જ્ઞાનની વિરાધના

વારને. ગચ્છ સમારી રાખ્જે, અમ્હે સ્વર્ગે પહોંચ્યા પછી આકરો ખેદ ધરશે નહિ. અમ્હે જેને પાટે સ્થાપ્યા છે, તેથી ઉમેદ ધરજ્યો. તમ્હારી સાથે જે કંઈ વિપરીત કર્યું હોય, તે મ્હાડું દુષ્કૃત્ય મિથ્યા થાજો. ક્ષીરસાગરને દુહવશે નહિ એ કથનનું રહસ્ય છે. ” એમ કહી અણસણ કર્યું, વચનોચ્ચાર ગંધ કર્યો. શુભ ધ્યાનમાં લીન થયા. યોગ સમારી રાખ્યા. વિ. સં. ૧૮૧૧ માં જેઠ વ. ૨ કલ્યાણસાગરસૂરિ સ્વર્ગે પધાર્યા. પં. ક્ષીરસાગરજી ઘણા દિલગીર થયા અતિ વિલાપ કર્યો. પરિવારે શાંત કર્યાં. સુખણુ શ્રાવકોએ સંસ્કારની સામગ્રી સજ્જ કરી, નવરંગી માંડવી રચી સોવને શણગારી પૂજ્યનું શરીર પધરાવ્યું. મનમાં ખેદ માતો ન હતો. સોવન-કૂલ ઉછાલતા શુભ ભૂમિએ લઇ ગયાં. સંસ્કાર કરી પાછા વલ્યા. દેવવંદન અવસરે બહુ અખ્યાણું આવ્યાં. મોહનિવારક ગુરુની દેશના સાંભળી ગુરુ-શુણુગણને સંભારતા સર્વ સ્વસ્થાને પહોંચ્યા.

૧૦ વર્ષ કુમારાવસ્થામાં, ૫ વર્ષ મુનિપદમાં, ૩ વર્ષ પંડિત પદમાં, ૨૪ વર્ષ ઉપાધ્યાયપણામાં, ૨૪ વર્ષ ગચ્છાધિપતિત્વમાં-કુલ ૬૭ વર્ષનું આયુષ્ય સૂરિજીએ પાલ્યું. હીર-વિહારમાં ઘણું દ્રવ્ય ખર્ચી ગુરુજીની પાદુકા સ્થાપી.

કલ્યાણસાગરસૂરિની પાટે જ્યવંતા પુણ્યસાગર^૧ સૂરિના સમયમાં વિ. સં. ૧૮૧૭ માં કા. વ. પ. ખુધવારે પંચાસજી ક્ષીરસાગર (કલ્યાણસાગરજીના વૃદ્ધ સહોદર અને સતીર્થ^૨)ના શિષ્ય માણિક્યસાગરે ગુરુશુણુગીતરૂપ આ રાસ રચ્યો છે.

પં. હેમચંદ્રગણિ.

(રાસ ૩૩, પૃ. ૨૬૫થી ૨૮૪)

માલવાદેશમાં દિલ્લીશ્વરના રાજ્યસમયમાં ઉજ્જૈણીની સમીપ આવેલા સુદર્શનપુરમાં જીવનનંદ પ્રાહ્મણની સ્ત્રી જીવાંબાઇએ એક

૧ આ પુણ્યસાગરસૂરિના ઉપદેશથી રાધનપુરમાં શાંતિનાથ મંદિર કરાવવામાં આવ્યું છે. આ સૂરિએ વિ. સં. ૧૮૩૮ માં સોયો વધારે પ્રતિષ્ઠિત કરેલી જૈન મૂર્તિયો અને ગુરુપાદુકાઓ પણ એ જ મંદિરમાં સ્થાપેલી છે. એ મંદિરની પ્રશસ્તિ તેમના શિષ્ય અમૃતસાગરે રચેલી ત્યાં જ શિલામાં કોતરેલી છે. (લેખ માટે જુઓ જિનવિ. ભા. ૨, લે. ૪૬૮) —લા. ભ. ગાધી.

રાત્રે સિંહનું સ્વપ્ન જોઈ પતિને સ્વપ્ન-ફલ પૂછ્યું. જીવનનંદે શુભ પુત્રપ્રાપ્તિ સૂચવી. અનુક્રમે પુત્રરતન પ્રાપ્ત થતાં માત-પિતાએ હૈમરાજ નામ રાખ્યું. બાલવયમાં યુધ્ધપ્રકાશ થતાં અભ્યાસ કરતાં એક દિવસ મુનિરાજનાં દર્શન થતાં હૈમરાજે મુનિને વંદન કર્યું. મન સંયમ તરફ આકર્ષાતાં તે બાલે તાતની અનુમતિ માગી.

પિતાએ પુત્રનો દૃઢ દીક્ષાલિલાષ બાળી સુદર્શનપુરમાં પધારેલા પંચાસ સુદરચંદ્ર પાસે આવી પુત્રલિક્ષા આપી. હૈમરાજ કુમાર ગુરુ પાસે રહી આનંદ પૂર્વક લઘુવાનો ઉદ્યમ કરવા લાગ્યા. ગુરુએ શુભ લગ્ને સંયમ આપ્યો, આલસ દૂર કરી વિધિપૂર્વક વિહાર કરવા લાગ્યા. માંડલિયોગ-વહન કરતાં વડી દીક્ષા થઈ.

ભગવતીસૂત્રનો ષટ્ માસનો યોગ-વહન કર્યો ત્યારે ગચ્છનાયકે પંડિતપદ આપ્યું. મહીમંડલમાં વિહાર કરતા અનુક્રમે બાલવદેશમાં ઉજ્જૈણીમાં ચોમાસું કર્યું. ત્યાંથી દક્ષિણદેશમાં ઊજ્જનપુરમાં આનંદે આવ્યા. ગુરુ કાલધર્મ પામતાં વૈરાગ્ય આવતાં કપડાં કાથીઆં કર્યાં. સર્વ ભમતાલાવ ટાલ્યો, પરિચ્છ-ત્યાગ કર્યો. તેઓ બાર પ્રકારનો તપ તપતા, જ્ઞાનીનો વિનય-વેચાવચ્ચ કરતા, આગમ-સ્વાધ્યાય કરતા, શુકલધ્યાન ધ્યાતા, ઉપસર્ગો સહન કરતાં, પંચ મહાવ્રત પાલતા, સુમતિ-ગુપ્તિ શુદ્ધ સાચવતાં, છકાયજીવનું હિત ધરતા, ચાર વિકથા પરિહરી, આત્મ-ધ્યાન ધરી નિત્ય સંવરલાવે રહેતા હતા. સમતા રસમાં આનંદ માનતા હતા.

હૈમચંદ્ર મુનીશ્વર દેશ વિદેશ વિચરવા લાગ્યા. સત્તર ભેદે શુદ્ધ સંયમ પાલતા હતા. પાંચ પ્રમાદને પરિહરી, ચાર વિકથાથી મન વાળી. નવ વાડીની વિધિ સાચવી અખંડ શીલ પાલતા હતા. પરચીસ ક્રિયાઓને ટાલવા ઉદ્યમ કરતા. ઉપશમરસભંડાર હૈમચંદ્રમુનિ હસ પ્રકારનો શુદ્ધ સાધુધર્મ સાચવતા હતા. જિનાજ્ઞા સદા મનમાં ધારી, સહજ શુદ્ધ આચારી થઈ નિશ્ચયનય અંગ વિચારી, ત્રણ (શલ્ય દૂર નિવારી, ત્રણ ગારવ દૂર કરી, ત્રણ વિરાધના ટાલી, જ્ઞાન) દર્શન, ચારિત્ર પાલતાં તેઓએ આત્મા ઉજ્જવલ કર્યો.

श्रुताथी आनीशे परिसडो सद्धा, आत्महित साधवा यत्न कर्यो. नवपद मंत्रेनो जप जपतां निरंतर मन आनंदमां राभता, परनिदाने परिकरी आर लावना लावता हुता.

अभुं, सोपनगिरि, शत्रुंजय, गिरनार, संभेतशिभर, राधु-
कपुर, संपेसर, अजडर, मगरी, ऋषलनाथ (केसरीआल), अवंती,
अंतरिक्ष धत्यादि तीर्थस्थलोमां यात्रा करी लावपूर्वक प्रभुने लेट्या.

देश, नगर, पुर पाटण्णमां विचरता मुनिराजे सूरतमां योभासुं
करी उत्तम कार्यो कर्यो. अर्द्धानपुर पधार्या, योभासुं कथुं, धणु
प्राणीओने प्रतिपेध्या, लविजन उल्लास पाभ्या. येम विहरता हेम-
चंद्रमुनि अथ(यो)रंगायाह आव्या. त्यारे हर्षित थथ ८४ गच्छना सर्व
श्रावको आवता हुता, गर्व मुक्ती वंदन करता हुता, अमृतवाणी सांल-
णता हुता. धार्मिक क्रियाओ, साहसिमवच्छलो थयां. तपगच्छनी शोभा
वधी, जगतमां जस पसयो, जैनधर्म हीपाव्यो. उनाले आतापना लथ,
शियालानी अति शीलमां काउसण करता, उघाठे प्रीते धीरज धरी अन्ने
वभत पडिल्लमण्णं करता हुता. संधारे पाथरी निद्रा विना लगार पणु
सुता नडि. ओकांतरे छकू, अकूम आरता पारण्णामां अल्प आहार करता
विगयने परिकार करी स्वाहरहित लोजन करता, सर्वत्र समलाव राभता
हुता. आत्मरमण करतां उच्य प्रकारे मुनिधर्म पाह्यो.

शाह लक्ष्मीदासना पुत्र जुवेरशाहे पोताने धरे योभासुं पध-
राव्या. तेमना उपदेशथी प्रलावना, पूजा, आंगी, दान, लवकथा
विगेरे धर्मकार्यो थयां. धर्मध्यान, साधुदर्शन, व्याख्यानश्रवण,
प्रतिकमण्णदि क्रियाओ थथ हुती. आरंल छोरी लविजने ज्ञानाभ्यास
करता हुता अनेक लव्य आत्माओये विविध प्रकारनां व्रत-पन्थ
कभाणु कर्यो. धर्मसाधनमां तत्पर थथ विशेष प्रकारे देव-गुरुनी
स्तवना लकित करी. धनलशाहना पुत्र कानलशाहे वैराग्य थतां
पुत्राहिनी अनुमति लीधी, सर्व संधने पुत्रनी ललाभणु करी.
योभासुं पइं करी सिंधपुरमां मासकल्प थतां अनेक स्वजन-
सन्ननेने गोलानी महोच्छवपूर्वक हेमचंद्रमुनि पासे कानलशाहे

શુભ મુહૂર્તે ચારિત્ર લીધું. ઉત્તમચંદ્ર નામ રાખવામાં આવ્યું. મહીગંડલમાં વિચરતા ધર્મવૃદ્ધિ કરાવતા બંને મુનિવરો ફરી અવ(ઐ)રંગાબાદ પધાર્યા. વેગમપુરમાં ચોમાસું રહ્યા. છ માસ મૌન ધરી આષાઠ વ. ૧૩ ને દિવસે હૈમચંદ્ર મુનીશ્વર મુખથી બોલ્યા ત્યારે જ્ય જ્ય શબ્દપૂર્વક શ્રાવકોએ ઝોચ્છવ કર્યો, અનેક શુભકરણી કરી.

દક્ષિણ દેશના વડા અધિપતિ નવાબ નિજામ અતિ આડંબરે ઝવેરશાહ સાથે આવ્યા અને હૈમચંદ્ર મુનિને વાંધા. ઉત્તમ કામ થયાં. કુશલ ક્ષેમ પૂછ્યું. ચોમાસું પૂર્ણ થતાં ઝવેરશાહે પોતાને ત્યાં વિનંતી કરી પધરાવ્યા. ત્યાં પાંચ દિવસ રહી પત્થર પોલ, જસવંતપુર, ચિકલઠાણે શ્રાવકોના અતિ આગ્રહે વાસો રહી ત્યાંથી જલગામ પધાર્યા. ત્યાં સુધી ઝવેરશાહ સાથે હતા. ત્યાંથી મુનિ જાલણે પધાર્યા. 'બાલબ્રહ્મચારી સંવેગી ઉપશમરક્ષરાગી એ ઉત્તમ મુનીશ્વર ક્રોડ દીવાલી જીવે ' એવા આશીર્વાદ પૂર્વક રાસ સમાપ્ત કર્યો છે, એથી હૈમચંદ્રમુનિની વિદ્યમાનતામાં આ રાસ સ્વયે જણાય છે.

તપગચ્છપતિ વિજયક્ષેમ(ક્ષમા) સૂરિના પટ્ટધર ત્રિજયદયાસૂરિની વિદ્યમાનતામાં પં. વૃદ્ધિકુશલના શિષ્ય વલ્લભકુશલે વિ. સ. ૧૭૯૩ ના મૃગ. શુ. ૨ ને ભોમવારે ઝવેરશાહની પ્રેરણાથી આ રાસ સ્વયે છે.

૧ વિજયક્ષમાસૂરિતું આચાર્યપદ સં.૧૭૭૩ માં ઉદયપુરમાં મહારાણા સંગ્રામસિંહની અધ્યક્ષતામાં થયું હતું. એમનો જન્મ પાલી (મારવાડ માં અને સ્વર્ગવાસ દ્વીવબંદરમાં વિ. સં. ૧૭૮૫માં થયો હતો. એમની સ્તુતિરૂપ ત્રણ સજ્જાઓ ઐતિહાસિક સજ્જાયામાલા બા. ૧ (સાક્ષર મુનિરાજ શ્રીવિદ્યાવિજયજી દ્વારા સંશોધિત, ભાવનગર યશોવિજય જૈન ગ્રંથમાલા તરફથી પ્રકાશિત) માં પ્રસિદ્ધ થયેલ છે વિ. આ પુસ્તકમાં પ્રકટ થયેલ વિજયવત્ત રાસ તથા સાર જુઓ.

વિજયદયાસૂરિતું સૂરિપદ સં.૧૭૮૫ માં દ્વીવબંદરમાં, વિશેષ વાસ સુરતમાં, અને સ્વર્ગવાસ સં. ૧૮૦૯ થાં થયો હતો. અજ્ઞપસાગરજીએ રચેલી એમની એક સજ્જાએ ઉપયુક્ત સજ્જાયામાલામાં પ્રકટ થયેલ છે.—લા. ભ. ગાંધી.

કહિનશબ્દ-કોશ.

શબ્દ. અર્થ.

અ.

અખયત-અક્ષત, ચોખા.

અખલિય-અરુખલિત

અખીઆણો- નાલિએર, ચોખા વિ. ની
ભેટ કરવી તે.

અછેરા-આશ્ચર્ય પ્રદ પ્રસંગ.

અત્થિ-અસ્તિ, છે.

અણાહ-અનાથ.

અણુઆણુ-અડવાણુ, ઉઘાડા-ખાલી
પરો ચાલવું તે.

અણુક્કમિ-અનુક્રમે.

અનુ-પછી, અને.

અખીહ-ભય ન પામે તેવા.

અરદાસો-વિગ્રમિ, અરબ.

અરહટ-અરઘટ્ટ.

અલબહિ-મનોરથ, ઇચ્છા.

અવચરિહ-અવતર્યો.

અવદાત-ગુણ.

અવિહડ-અવિહત.

અસરાલ-ધારાખંધ

અહિહાણુ-અધિષ્ઠાન.

આ.

આણા-આસા.

આય-આવકે, ઉપજ, પેદાશ.

ઇ.

ઇકકું-એક.

ઇહ-આ, અહીં.

ઉ.

ઉઅર-ઉદર.

ઉંણિ-આબ.

ઉમાહલો-હોંસ.

ઉક્કંહિહિ-ઉતકંહિત.

ઉખરા-ઉમરાવ.

ઉવએસ-ઉપદેશ.

એ.

એકભગત-એક વખત જમવું તે.

ઓ.

ઓસિંકલ-ઓશીઆળા (ઋણુરહિત)

ઠ.

ઠંઠીર [વ]-સિંહ.

ઠન-ઠન્યા.

ઠપતર-ઠદપતર.

ઠલાવ-ઠલાપ, સમૂહ.

ઠવિયણુ-ઠવિગ્ન.

ઠામકુંભ-ઇચ્છાઓને પૂર્ણકરનાર.

કુંચિસરે-કુંક્ષિ-સરેવરે.

કુંતલ-અખોડો.

કુંચર-કુંવર.

કુંલતિહુ-કુંલતિલક.

કોક-ચક્રવાક.

ખ.

ખેહ-ખેદ.

ખોહુ-છાપડં.

ગ.

ગયણુ-ગગન.

ગયણિંગણિ-ગગનાંગણુ

ગયવર-ગજવર.

ગહગહિઆ-આનંદિત થયા.

ગાહી-ગ્રહણ કરી.

ગેહ-ગૃહ

ગેહિણિ-ગૃહિણી.

ગોમટી-ધુમટવાલી દેરડી.

ઘ.

ઘરણી-ગૃહિણી.

ચ.

ચહસાક્ષ-ચારે ખાબુ.

ચરિત્ર-ચરિત.

ચરીચ-ચરિત.

ચંદવચણી-ચંદ્રવદની

ચાહિલિ-ચોખા.

ચાકમચોલ-ધામધૂમ.

ચાવો-પ્રસિદ્ધ.

ચુવિહ-ચતુર્વિધ.

ચૂંઘો-તપાસો.

ચૂયા-એક જાતનો સૌગંધિક પદાર્થ

છ.

છેહ-છેદ, વિયોગ.

જ.

જસવાહિ-યશોવાદ

જન્યાનિ-પુત્રને

જિણુહર-જિનગૃહ.

જીપિઓ-જીત્યો.

જોયણ-જોજન.

ઝ.

ઝાણાનલિ-ધ્યાનરૂપ અગ્નિ.

ઝાલહિ-ઉપાડવું, વહેવું.

ઝુણિ-ઠવનિ.

ઠ

ઠંજીડ-ઠેરઠેર, ઠેકાણું

ડ

ડિંભ-ખાળક.

ત.

તયણુંતર-તદનંતર.

તવ-તપ, ત્યારે.

તામો-ત્યારે, તે સમયે.

તાય-તાત.

તારાયણ-તારાગણ.

તિહુયણિ-નિભુવને.

તેહ-અગ્નિ

તેય-તેજ

થ.

થુણુચુ-સ્તવીશું.

થોક-સમૂહ.

ઢ

ઢઢામા-નગારાં

ઢાહિની-જમણી.

ઢિણુચર-દિનકર.

ઢિણિંદ-સૂર્ય.

ઢિવંગત-સ્વર્ગગત.

ઢિવાયરો-દિવાકર

ઢુરિચ-ઢુરિત

ઢુલતિ-દોલત

ઢુહ-ઢુઃખ.

ઢેસણ-દેશના, ઉપદેશ.

ધણિ-ધનમાં.

ધરેવિ-ધરીને.

ધ્રાણુ-રતન.

ધીંગડમલ-પોષાયેલ, ખખડવજ.

ન.

નિયજ્ઞણિ નિજ્ઞનની

નિરવઘ-નિર્મલ, પાપરહિત.

પ.

પઘવ-પ્રદીપ.

પહિમિણિ-પ્રિત્તિની.

પચ્યુવયાર-પ્રત્યુપકાર.

પડલ-પટલ, આરઘાદન

પડવડા-પ્રસિદ્ધ.

પડિખોહ-પ્રતિખોધ.

પડૂર-પટહ, પ્રખ્યાત.

પભણુ-ભણીશ.

પભણુ-કહે.

પત્ત-પ્રાપ્ત થયો.

પયડુ-પ્રકટ.

પયાર-પ્રકાર.

પયોહર-પયોધર.

પરસંસ-પ્રશંસા.

પરસરિ-પાદરે.

પરિ-રીત, પ્રમાણે.

પલાય-દૂર થાય.

પસાય-પ્રસાદ, અનુગ્રહ.

પંડિયહ-પંડિતના

પ્રવચન-શાસ્ત્ર.

પાંહઈ-પાસે,

પુણ્યસિલોકા-પુણ્યશ્લોક.

પિણિ-પણ.

પુ-નલચ્છીકેલીહર-પુણ્યલક્ષ્મી-

કેલી-ઘર.

ભ.

ભતિ-ભક્તિ.

ભવિઅણુ-ભવ્યજન, મુમુક્ષુ.

ભાસન-પ્રકાશન.

ભાંમણુ-ઓવાગણું

ભીખ્યા-લિક્ષા.

ભૂરિ-ખહુ, વધારે.

ભેક-દેડકો.

મ.

મહરી-મયૂરી.

મયણુ-મદન.

મયખંડણુ-મદખંડન.

મહવય-મહાવત.

મહિમાનિદો-મહિમાવાળો.

મહિઆલિ-મહીતળે.

મંડાણુ-મંડન, શોભા.

મંદર-મેરૂ.

મિચ્છતમૂલ-મિથ્યાત્વમૂળ

મુહતજી-મહેતો.

ર

રધ-રતિ, કીડા.

રઠ-હઠ, હહે.

રયણુ-રત્ન.

રયણુહ-રત્નનો.

રયણુયર-રત્નાકર.

રલિયાત-આનંદિત

રાકાકુ-પૂર્ણિમાના ચંદ્રનો.

રેવ-રેવાનદી.

લ.

લચ્છિ-લક્ષ્મી.

લહુ-લઘુ.

लडुङ-लघु
 लडुवयि-नानी उभरे.
 लाड-लाल.
 लाडण्णि-प्रभावना.
 व.
 वड-वडुं, मोडुं.
 वडवपती-अभ्यात, भडोटो.
 वणु-वन.
 वणुराध-वनराण.
 वयणु-वयन.
 वसुल'डाइ-कुभेरने ल'डार
 वाइ-उरम.
 वांन इप, वणुं.
 वाडिनी-नदी, सैन्य
 विचि-वच्ये.
 विरछोडु-वियोग.
 विवण्णनिग्गिअ-विधानिर्गित.
 विडि-विधि.
 विड-विध, प्रकार.
 विषास-विषाद.
 विषि-विषय.
 विभोडणु-विभोधन.
 विदवांसो-विद्वानो.
 विइउ विपरीत.
 विवाडलु विवाड.
 विडिभग्गड-विधिभार्गना.
 श
 शरल-अष्टापद पशु.
 स.
 सणुडु-सनाथ.
 सड्डडणु-श्रद्धा.

सयणु-रवजन.
 सयल-सकल.
 ससधर-शशिधर.
 सं'काणां-शंकित थयां.
 सं'घाडिवध-सं'घाधिपति.
 सं'तिकरणु-शांतिकर.
 साजन-सवजन, स्वजन.
 साडमी-रवधमी.
 सावघयोग-पापवाणो व्यापार.
 सामुद-सामुद्रिक लक्षण.
 सारय-शारद.
 सांभ-श्याम.
 सीय-सीता.
 सुअसायर-श्रुतसागर.
 सूकडी-सुअउ, य'दंन.
 सुपरे-सारी रीते.
 सुविच'भणु सुविचक्षणु.
 सुडदणु-शुभदिने.
 सुडवी-सधवा.
 सुधो-सारी रीते.
 सुरि'डु-सुरींद्र.
 सेण-शय्या.
 सेती-साथे.
 सेय'अर-स्वेता'अर.
 सेयी-वितार करी.
 सोडगासरि-सौभाग्यश्री.
 सोडि-शोले.
 ङ.
 ङ'स-उरक'ठा, ङ'श.
 ङ'णुडार-डोणुडार, लावि, न थ-
 वानु डोय ते.
 डोडि-डोड.

